

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH Fondé en 1925 R.C.S. 376.2

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք.

Mardi 1er Janvier 1946 Երեքշաբթի 1 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4498-Նոր շրջան թիւ 227

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ · Գին՝ 3 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

1945.— Դ. ՖՐԱՆՍԱ

Երկրին ազատագրութեան փոթորիկներէն վերջ, ուր մենք ալ կսկծալի զոհեր ունեցանք, մասնաւորապէս Միջին եւ Հարաւային Ֆրանսայի մէջ, գաղութը կը բոլորէ բաղդատաբար խաղաղ շրջան մը:

Տակաւին ժամանակը եկած չէ խօսելու կարգ մը տխուր երեւոյթներու մասին, որ կը սպառնային պղտորել մթնոլորտը:

Կարճ պիտի կապենք նաեւ Ազգ. Ճակատի (Ազգ. Միութիւն) մասին, որուն լայնօրէն վարկ բացինք, այն վստահութեամբ թէ պիտի մնայ իր բարձրութեան վրայ, իբրեւ օղակ մը ներդաշնակութեան եւ սերտ գործակցութեան: Կը բաւէ ըսել որ, ի վերջոյ «Ճակատը» դարձաւ ոչ թէ կորիզ մը իսկապէս ազգային միութեան, այլ տեսակ մը պատուանդան՝ արծարծելու համար հին ու նոր կիրքեր եւ նախապաշարումներ:

Միամտութիւն պիտի ըլլար ուրիշ եւք սպասել յատկապէս ծրագրուած համագումարէ մը վերջ, ուր արուեստական մեծամասնութիւն մը կը յաւակնէր նոր կարգուսարք հաստատել, իբրեւ «վերին իշխանութիւն»:

Փաստը այն է որ, «Ճակատ»ին ամէնէն խանդավառ հիմնադիրները եւ ուղեկիցներն անգամ զզուած են այսօր: Ոչ միայն Փարիզի, այլ եւ գաւառի մէջ: Եւ, ամէնէն առաջ գաւառական այն քաղաքներուն մէջ ուր մերձեցում հաստատուած էր դեռ դրական օրերէն: Պերճախօս իրողութիւն մը եւս,— շէֆերէն առաջ շարքերն են որ կը տրտնջան, հակառակ համբերութեան յորդորներու:

Ջերմապէս գնահատելի էր գաղափարը — Ազգ. Միութիւն — որուն համար 15 տարի մելան սպառած է այս թերթը: Միութիւն մը՝ կազմուած բոլոր ներկայացուցչական տարրերէն եւ չորս հոսանքներէն, ոչ թէ հատընտիր անհատներէ: Իրականին մէջ մենատիրութիւն մըն էր որ հաստատուեցաւ, բազմածախս մեքենայով մը որուն զսպանակները կը գտնուին միեւնոյն խմբակին ձեռքը:

Եւ ի՜նչ մենատիրութիւն: Առանց հաշուելու իր մտաւոր եւ բարոյական ուժերը, «Ճակատ»ը մխրճուեցաւ բազմազան գործերու մէջ: Փորձեց իր աւազանին մէջ լուծել եղած-չեղած Միութիւնները եւ կազմակերպութիւնները, գործակցութիւնը շփոթելով ձուլման հետ:

Այս եւ ուրիշ վրդովիչ երեւոյթներու կարգին, չենք մոռնար մխիթարական պարագաներն ալ:

Շնորհիւ հաստատուած համերաշխութեան, գործի ասպարէզ նետուեցան բազմաթիւ հայրենակիցներ, որոնք «տունը մնացած էին», կամ պատուհանէն կը դիտէին հանրային կեանքը: Խառնուելով բացասական տարրերուն, անոնք անշուշտ հասկցան չափ մը վէճերու եւ թիւրիմացութեանց ինչն ու ինչը:

Ուրիշ կազդուրիչ երեւոյթ մը՝ գիրոցներու ցանցը: Երբեք այսքան ծաղկոցներ եւ դասընթացքներ չէինք ունեցած, որքան վերջին տասը ամիսներու ընթացքին:

Գնահատելի է, նոյնպէս, Հայկ. Դատի հետապնդումին համար հաստատուած գործակցութիւնը: Մանաւանդ գաւառի մէջ:

Այս առթիւ կարելի՞ էր հարցնել թէ ի՛նչ տրամաբանութեամբ որոշած են կատարուած հանգանակութեան 10 առ հարիւրը վար դնել: Ազգ. Միութիւնը ունի իր սեփական եկամուտները, իսկ այս հանգանակութիւնը դուրս կը մնայ սովորական ձեռնարկներու սահմանէն:

Ինչ կը վերաբերի գաղութի ընդհանուր գործունէութեան, ուշագրաւ են նոր սերունդի կազմակերպութեան համար կատարուած աշխատանքները: Շարք մը անուանափոխութիւններէ վերջ, Ազգ. Միութիւնը կը հովանաւորէ Ֆրանսահայ Երիտ. Միութիւն մը: Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Նոր Սերունդ»ը օրէ օր կ'աճի: Կը գործէ նաեւ Հայ Ուսումնարանը: Դասընթացքներն ու դասախօսութիւններ իրար կը հրմշտկեն: Դժբախտաբար հայերէնը տակաւին գոց գիրք մըն է շատերուն համար, բացի Նոր Սերունդէն որ նշանաւոր բնորած է ամէն բանէ առաջ հայերէն խօսիլ:

Եկեղեցական վարչութիւններն ալ բարդաւաճ շրջան մը բոլորեցին: Իսկ իմացական շարժումը կը կարօտի յաւաղոյն օրերու, աւելի ծաղկելու համար: Երկու Խաչերը, Կապոյտ եւ Կարմիր, կը գործեն իրենց յատուկ ծրագիրներով:

Շ.

ՆՈՐ ՏԱՐԻ, ՆՈՐ ԲԱՐԻ
ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒՆ

ՀԱՅԿ. ԴԱՏԸ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

ԽՄԲ.— Ամերիկայի Հայկ. Դատի Յանձնախումբը, որուն կեդրոնն է Նիւ Եորք եւ որ առաջին անգամ դիմում կատարեց Սան Ֆրանչիսկոյի խորհրդաժողովին, հետեւեալ հեռագիրը ուղղած է Մ. Նահանգներու արտաքին գործերու նախարար Պ. Պըրնզի, ատենապետ Տօքթ. Ա. Ալիխանեանի ստորագրութեամբ.—

Հայ ժողովուրդը ամէն տեղ խոր անձկութեամբ կարդաց այս առաւօտեան թերթերու այն տեղեկութիւնը, որուն համաձայն մեր կառավարութիւնը՝ իր դեսպանին միջոցաւ, ապահովութիւն տուած է Թուրքիոյ թէ՝ Միացեալ Նահանգները պիտի մերժեն զօրավիգ հանդիսանալ ապագայ ոեւէ քայլի, որ կրնայ վտանգել Թուրքիոյ անկախութիւնը կամ անոր հողային ամբողջականութիւնը, առանց վերապահութիւն ընելու հայկական իրաւունքներու նկատմամբ:

Ցուսալի է, որ մեր կառավարութիւնը իր քաղաքականութիւնը որոշելու ատեն, եթէ տրուած զեկոյցը ճիշդ է, անտես առած չէ հայկական խնդրին վերջնական լուծումը, ինչպէս իրականացած էր համաշխարհային առաջին պատերազմի վերջաւորութեան, ստեղծելով անկախ հայկական պետութիւն մը, որուն սահմանները գծուեցան մեր Նախագահին կողմէ եւ որուն գոյութիւնը իրաւապէս ճանչցուեցաւ մեր կառավարութեան եւ Դաշնակիցներու կողմէ:

Զենք կրնար ենթադրել որ այդ զեկոյցին մէջ նպատակ չկար Հայերու իրաւունքը ժխտելու կամ ո եւ է կերպով ազդելու այն հողերուն վրայ, որոնք կը գտնուին թրքական հակակշիռի տակ:

Հայ Ազգային Կոմիտէին նպատակը չէ հարցադրել մեր կառավարութեան քաղաքականութիւնը հանդէպ Թուրքիոյ կամ ուրիշ ո եւ է պետութեան: Բայց կը փափաքի յիշեցնել մեր կառավարութեան պատասխանատուութիւնը հայ ժողովուրդին հանդէպ, որ զոհն եղած է թրքական վայրագութեանց համաշխարհային առաջին պատերազմի ժամանակ եւ անկէ յետոյ:

Հարկ չկայ ըսելու որ մեր կառավարութիւնը, իր խորհրդարանին եւ նախագահի միջոցով, միասնաբար Եւրոպայի մեծ պետութիւններուն՝ նախ Մեծն Բրիտանիոյ, Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ եւ յետոյ Դաշնակիցներուն, մէկ կողմէն, անորոշ բացատրութիւններով չէ որ յայտնած է իր համակրութիւնը Հայերու վտարանդի կացութեան մասին եւ միւս կողմէ իր արհամարհանքը՝ հանդէպ Թուրք կառավարութեան, որ տարիներով ձգձգած է գործադրել բարենորոգումները, կրկնակի խոստումներ ըրած, սակայն երբեք չէ գործնականացուցած: Ան (մեր կառավարութիւնը) ճանչցած է Հայերու անկախութեան իրաւունքը, անոնց ըրած ծառայութեանց եւ զոհողութեանց համար:

Կը հաւատանք թէ ծանր պատասխանատուութիւն մը կ'իյնայ մեր կառավարութեան վրայ, որ եւրոպական պետութիւններ եւ Դաշնակիցներ, մէջը հաշուելով նաեւ Միացեալ Նահանգները, անցեալի չեն յաջողած պարտադրել իրենց կամքը: Այս պատճառով կը հաւատանք որ ներկայիս, համաձայն հաւաքական յանձնառութեանց եւ դաշնագրային պարտականութիւններու, անոնք պիտի միանան գործադրելու նախագահ Ուիլսընի իրաւարարական վճիռին եզրակացութիւնները: Ասիկա հրամայական դարձած է հետեւեալ պատճառներով.—

Առաջին.— Ջնջնել Հայաստանի իրաւունքը իր այն հողամասերուն վրայ, որոնք այժմ կը գտնուին թրքական հակակշիռի տակ, բայց որոնք մասն են սահմանագծուած Հայաստանի պետութեան, համարժէք պիտի ըլլայ ընդունելու այն սկզբունքը թէ՝ «ով որ դաւաճանութեամբ կը շահի, կրնայ պահել իր յափշտակութիւնները»:

Երկրորդ.— Ասիկա ո՛չ միայն անհաշտելի, այլեւ հակառակ է մեր կառավարութեան եւ մեր Դաշնակիցներու կառավարութեանց անցեալ պատերազմին եւ ներկայ պատերազմին յայտարարած իւրաքանչիւր սկզբունքին:

Երրորդ.— Հայերու իրաւունքները մոռնալ կամ մերժել գործնականացնել անոնց իրաւունքները հայ պետութեան մէջ, ինչպէս որ սահմանագծուած, ընդունուած եւ նուիրագործուած է անցեալ պատերազմի ժամանակ եւ անկէ յետոյ, պիտի նշանակէ, որ 1.000.000է աւելի հայ գաղթականներ, որոնք այժմ կը գտնուին զանազան եւրոպական եւ ասիական երկիրներու մէջ, երբեք պիտի չունենան ազգային ապահովութիւն:

Եթէ տեղեկութիւնը ճիշդ է, անկարելի է հաշտեցնել մեր կառավարութեան այս քաղաքականութիւնը Հայերու եւ անոնց արդար դատին հանդէպ մեր կառավարութեան եւ ամերիկեան ժողովուրդի այնքան ժամանակ ցոյց տուած շահագրգռութեան եւ համակրութեան հետ:

Այս հեռագիրը կը ղրկենք, Պ. Նախարար, այն կատարեալ համոզումով, որ ամերիկեան ժողովուրդը եւ կառավարութիւնը երբեք պիտի չլքեն հայ ժողովուրդը կամ հրաժարին անոր արդար դատէն:

Եգիպտոսի Հայերը եւ Հայաստան

Le Monde հետեւեալ տեղեկութիւնը կը հաղորդէ, առանց յիշելու աղբիւրը.— Եգիպտոսի Հայերուն 50 առ հարիւրը ընդունեցաւ Խ. Հայաստանի առաջարկը՝ իրենց հայրենիքը վերադառնալու մասին: Եգիպտոսի եւ Սուտանի հայ գաղութը կը հաշուէ մօտ 35.000 հոգի:

Ի ՃԱՐԿԻՆ ՊԻՏԻ ԿՌՈՒԻՆ

Անգարայէն կը հեռագրեն.— Վարչապետ Սարաճօղլու յայտարարեց թէ «Թուրքիա ի հարկին պիտի շարունակէ այն ճամբան որ անկախութիւն պարգեւեց երկրին: Այն ճամբան որուն հետեւեցանք մեր արտաքին քաղաքականութեան մէջ, մինչ այն է որուն կը հետեւինք մեր անկախութեան պատերազմէն ի վեր,— մեր ժողովուրդին անկախութեան եւ ազատութեան ճամբան»:

Կը հաստատուի թէ արտ. նախարար Պ. Հասան Սաքա, որ նոյնպէս յայտարարեց թէ Թուրքիա պատրաստ է կռուելու քան իր սահմաններէն մէկ թիզ հող ձգելու, Լոնտոն պիտի երթայ, ներկայ ըլլալու համար Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մէկ ժողովին:

× Ալիքներու պատերազմը կը շարունակուի Մոսկուայի եւ Անգարայի միջեւ: Ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները, այս վերջինը յայտարարած էր թէ «ամբողջ Թուրքիան կրակը պիտի նետուի, թիզ մը հող չտալու համար»: Մոսկուայի անթելը պատասխանելով, կ'ըսէ թէ «աւելի լաւ պիտի ըլլար որ Թուրքիոյ պատերազմի չանթերը ուղղուէին նացիականութեան դէմ պայքարելու»: Ցետոյ պարզելով Թուրքիոյ տնտեսական տագնապը, դիտել կուտայ թէ անկարելի չէ որ խռովութիւններ ծագին մօտերս: Անգարայի անթելը կը յայտարարէ, իբրեւ պատասխան.— «Եթէ Մոսկուայի սպասած խռովութիւնները այն են ինչ որ պատահեցան պալքանեան երկիրներու մէջ, Թուրքիոյ կլիման նպաստաւոր չէ այդպիսի դէպքերու համար: Թուրքիա կը շարունակէ իր վերաշինութեան եւ ապահովութեան ճամբան, բոլորովին տարբեր այն ծրագրէն զոր կը ջատագովէ Մոսկուա: Թուրքիա ի՛նչ պիտի հանէ իր գործը յառաջ խաղալով ազատ եւ իրեն յատուկ ճամբովը»:

× Անգարայի քաղաքական շրջանակներուն մէջ մեծ վերապահութիւն կը տիրէ Մոսկուայի խորհրդաժողովի արդիւնքներու մասին: Թուրք մամուլը լայնօրէն կը գրադի «Ուլուս» թերթի դիւանագիտական բաժնի խմբագրին՝ Շիւքրի Էսմէրի մէկ յօդուածով, որուն համաձայն խորհրդային կառավարութիւնը 1942ին առաջարկած է Թուրքիոյ ձգել Պուրկասի պուլկարական նաւահանգիստը, ինչպէս եւ այդ քաղաքին եւ թրքական սահմանին միջեւ հաստատուած հողերը: Թուրք խմբագիրը Սթալինի այս առաջարկը իմացեր է Անգլիոյ նախարարներէն Սթաֆորտ Քրիփսի կողմէ:

Ինչպէս կ'երեւայ, թրքական շրջանակները այս անցուդարձը յիշելով, կ'ուզեն ապացուցանել թէ պատերազմի շրջանին Խ. Միութիւնը ոչ միայն ոե եւ է մեղադրանք չունէր Թուրքիոյ դէմ, այլեւ կ'ուզէր անոր ձգել պուլկարական ամէնէն կարեւոր նաւահանգիստներէն մէկը: Կը թուի թէ այս յայտնութեանց հետեւանքով է որ կարգ մը պուլկարական թերթեր կը պահանջեն Պուլկարիոյ կցել թրքական Թրակիոյ կարգ մը մասերը:

× Լոնտոնի «Էքոնոմիստ» շաբաթաթերթը վերլուծելով ռուսական պահանջներ Իրանէն եւ Թուրքիայէն, կը բացատրէ թէ անոնց նպատակն է 1. Պաշտպանել Բագուն, 2. Անգլեւսաքսոնները հեռացնել Միջին Արեւելքէն եւ Պալքաններէն: Այս առթիւ կը յիշէ թէ Ռուսիա ճնշում կը բանեցնէ աջակցութեամբ Հայ. եկեղեցւոյ, որ ապարէզ բաշուած է այնքան վարպետօրէն»: Եզրակացութիւն,— «Այս բոլոր խնդիրները եւ ուրիշներ կրնան լուծուիլ պայմանաւ որ երեք մեծ պետութեանց դիւանագիտական յարաբերութիւնները առողջ ըլլան: Այլապէս, եթէ անհամաձայնութիւնը տիրապետէ, անլուծելի են»:

ԿԱՁԻ սպառումը պիտի կրճատուի յունուար 3էն սկսեալ, ժամը 13էն 17.30:

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻՆ առթիւ «Յառաջ»ի յաջորդ համարը լոյս կը տեսնէ հինգշաբթի օր:

Ատրպատականի խնդիրը

Վերջին լուրերու համաձայն, Հիւս. Իրանի մէջ ծագած խռովութիւնները հասած են մինչեւ իրանեան Քիւրտիստան: Քիւրտ ցեղապետները զէնք եւ ռազմանիւթ կը ստանան եւ կը պատրաստուին յարձակիլ իրանեան Քիւրտիստանի մայրաքաղաքին վրայ:

Լոնտոնի իրանեան դեսպանատունը զեկոյց մը հրատարակեց, որուն համաձայն իր կառավարութիւնը խնդրած է Ատրպատականի խորհրդային իշխանութիւններէն արտօնել Ռըզայիէի (Ուրմիա) պահակազօրքին պարպումը: (Ապստամբները պաշարած են այս քաղաքը): Խորհրդային իշխանութիւնները մերժած են այս առաջարկը, յայտարարելով թէ չեն ուզեր խառնուիլ Իրանի ներքին գործերուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՑԻ ՆՈՐ ԲԱԺԻՆԸ, Յունուար 1էն սկսեալ. — M. C. V. դաս՝ 300 կրամ, E. 125, J1 125, J2 350, J3 375: Ծանր աշխատաւորներու համար՝ Ա. դաս՝ 75 կրամ աւելի, Բ. դաս 150 կրամ աւելի:

ՀԱՑԻ ՏՈՄՍԻՆ վերահաստատման առթիւ պարէնաւորման նախարարը յայտարարեց թէ ցորենի պաշարը չորս միլիոն կենդինար պակաս է Յունուար 1ին: Այս տարուան ցորենի հունձքն է 45 միլիոն կենդինար (անցեալ տարի 65 միլիոն էր), որ հազիւ կը բաւէ վեց ամսուան: Մնացեալը պիտի ճարեն դուրսէն: Փռապանները խնդրեցին ազատ ձգել հացի վաճառումը, բայց նախարարը մերժեց: Արդէն իսկ կեղծ պարէնատոմսեր կը ծախուին, 150—250 ֆրանքի եւ հացը դժուար կը ճարուի:

ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ 3 եւ հեռաձայնը 3 ֆրանք, Յունուար 1էն սկսեալ:

Յանձնարարեալ նամակները պիտի արժեն 9 ֆրանք, տպագրեալ նիւթերը՝ մէկ ֆրանք (մինչեւ 20 կրամ), հեռագիրը՝ իւր բառ 18 ֆրանք (աւելին՝ բառը 2 ֆրանք), քառթ - փոսթալը՝ 2ուկէս ֆրանք, փնէօմաթիքը 10 ֆրանք են.:

ՍՐՃԱՐԱՆՆԵՐԸ եւ ճաշարանները կրնան բաց մնալ ամբողջ շաբաթը, պայմանաւ որ ելեկտրականութիւն չգործածեն երեք օր:

ՄԻԱՅՆ 250 ՔԻԼՕ ԱԾՈՒԽ պիտի տրուի այս ձմեռ, ինչպէս յայտարարեց ազգ. տնտեսութեան նախարարը:

ՀԻԹԼԷՐԻ անձնական եւ քաղաքական կտակներուն բնագիրները գտնուեցան անգլեւամերիկեան իշխանութեանց կողմէ, լեցունպայուսակի մը մէջ: Անձնական կտակին մէջ Հիթլէր հաստատելով իր ամուսնութիւնը Եւա Պրաունի հետ, կը յայտարարէ.— «Ես եւ կինս կը նախընտրենք մեռնիլ քան չնորհազուրկ ըլլալ, հրաժարիլ կամ անձնատուր ըլլալ: Պէտք է հրկիզել մեր մարմինները այն հրապարակին վրայ ուր կատարեցի իմ աշխատանքին մեծագոյն մասը յօգուտ մեր ժողովուրդին»: Քաղաքական կտակին մէջ, Հիթլէր կը հերքէ այն կարծիքը թէ ինք կամ Գերմանիոյ մէջ ո եւ է մէկը ուզեց 1939ի պատերազմը եւ զայն կը վերագրէ «Հրեաներուն կամ միջազգային հրէականութեան» են.:

ՀԻՆԳ ՄԵԾ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ սպարապետները յունուարին ժողով պիտի գումարեն Լոնտոնի մէջ եւ ծրագիր մը պիտի մշակեն Միացեալ Ազգերու զինուորական ուժը կազմակերպելու համար:

ՖՐԱՆՔԵՒՌՈՒՍ տնտեսական համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ հինգ տարուան համար:

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ շուտով պիտի բացուին գերման դեսպանատան եւ հիւպատոսարաններու դիւանաթուղթերը, որոնք կնքուած էին, երբ Թուրքիա պատերազմ հռչակեց Գերմանիոյ դէմ: Թղթածրարներու բացման եւ քննութեան ներկայ պիտի ըլլան Խ. Միութեան, Անգլիոյ, Մ. Նահանգներու, Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ ներկայացուցիչները: Ամէնէն կարեւոր փաստաթուղթերը կը գտնուին Անգարայի գերման դեսպանատան եւ Պոլսոյ հիւպատոսարանին մէջ: Կը կարծուի թէ բոլոր գաղտնի տեղեկագիրները, արձանագրութիւնները եւ փաստաթուղթերը այրուած կամ վերցուած են, երբ Ֆոն Փափէն եւ դեսպանատան պաշտօնեաները հեռացան Թուրքիայէն:

2000 ՀՐԵԱՆԵՐ ձերբակալուեցան Երուսաղէմի եւ Թէլ - Ավիվի մէջ, իբրեւ հետեւանք վերջին խռովութեանց: Վաթսունէն վար բոլոր այրերը ձերբակալուեցան Երուսաղէմի մէկ թաղին մէջ: Ուրբաթ օրն ի բուն զինուորական կառքեր բռնի կը փոխադրէին բոլոր կասկածելիները: Անգլ. զինուորները պաշարած էին երկու քաղաքները գնդացիրներով եւ ծանր զէնքերով: Նոյն իսկ բժիշկները եւ հիւանդապահները արտօնուած չէին իրենց տեղէն շարժելու: Թերթերն ալ արգիլուեցան եւ լուրի միակ աղբիւրը մնաց անթելը: Երուսաղէմի եւ Թէլ-Ավիվի բնակիչները տուներուն մէջ փակուած էին, բոլոր վարագոյրները գոց, մինչ անգլ. զինուորները կը պտտէին տունէ տուն: Բրիտանական իշխանութիւնները յայտարարեցին թէ վճռած են ջախջախել ահաբեկչական շարժումը, ամենախիստ միջոցներով: Հրէական յեղափոխական կոմիտէն զեկոյցով մը կը ստանձնէ պահականոցներու վրայ կատարուած յարձակումներուն պատասխանատուութիւնը: Կը կարծուի թէ այս արարքները կատարուած են իբրեւ վրէժ 55 Հրեաներու աքսորման (Էրիթրէա ղրկուած են):

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆ մտնելու համար 16 օր ամէն դուռ զարնելէ վերջ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան արեւելեան բաժնին տնօրէնը, Պ. Հարօլտ Մայնըր յուսահատ վերադարձաւ Ուաշինկթըն, զարմանք յայտնելով խորհրդային իշխանութեանց բռնած դիրքին առթիւ:

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ Ժան Ժիօ, որ երկու սրունքները կորսնցուցած էր, մասնակցելով Փարիզի ազատագրական կռիւներուն, զօր. Լըքլէռի բանակին մէջ: Ամբաստանուած էր թէ դրաւման շրջանին վայրագութիւններ կատարած եւ 60 հայրենասէրներ ձերբակալել տուած էր, որոնց քանիր աքսորուեցան, ուրիշներ գնդակահարուեցան:

ՆԵՐՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ելմտացոյցին քննութեան առթիւ, նախարարը յայտարարեց թէ գործակցութեան յանցանքով ամբաստանուած են 32.000 հոգի, ձերբակալուած 22000: Լրտեսութեան համար հարցաքննուած են 15 հազար հոգի, ձերբակալուած՝ աւելի քան 6000 հոգի: Սեւ շուկայի համար ամբաստանուած են 12.000, ձերբակալուած՝ 2500 հոգի: Պատերազմէն առաջ տարին հազիւ 50 հոգի կը ձերբակալուէին իբրեւ լրտես: Զանազան ոճիրներու համար 1938ին ձերբակալուած էին 9000 հոգի, իսկ այս տարուան տասը ամիսներուն՝ 47.000 հոգի:

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ 3.000.000 ֆրանքի կեղծ հազարնոցներ տպած են խումբ մը կեղծարարներ, կէս օրէ մը վերջը, Պրոնի մէջ (Լիոն): Ձերբակալուեցան եօթը հոգի, մէկը Ալժերիացի, միւսները Ֆրանսացի:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ցնցումներու հետեւանքով հարիւրաւոր տուներ փլան արեւելեան Անատոլուի մէջ: Մարդկային զոհ չկայ:

ՊԱՏԱՆԻՆԵՐԸ ՍԵՒ ՇՈՒԿԱՅԷՆ ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ կրթական նախարարը որոշեց որ 14էն վար դպրոցական մը 50 ֆրանքէն աւելի դրամ չունենայ: Բազմաթիւ պատանիներ այս ախտէն վարակուելով, ապրանք կը փոխադրէին սեւ շուկացիէ մը ուրիշի մը, կը ծախէին իրենց հագուստները կամ դպրոցական իրեր, նոյնիսկ ուտելիքներ եւ ծխախոտ:

ՄԵՐ ԾԱՂԿՈՑԸ

ՄԱՐԹԻԿ.— Այս գաղութը որ թմրած վիճակ մը ունէր, վերջերս սկսաւ զբաղիլ իր մատաղ սերունդով: Այս առթիւ խորհրդակցական ժողով մը տեղի ունեցաւ անցեալները: Բոլորին ալ բաղձանքն էր անպայման ունենալ երկօրեայ դպրոց մը, որպէսզի երբ բախտաւոր օրը գայ ու մենք վերադառնանք հայրենիք, մեր զաւակները անծանօթներ չըլլան Մեսրոպեան տառերուն: Անմիջապէս հանգանակութիւն մը բացուելով, գոյացաւ կոկիկ գումար մը: Յետոյ ամէն հայրենակից, պզտիկ ունենայ թէ ոչ, իր կարողութեան չափով որոշ գումար մը արձանագրուեցաւ իբրեւ նուէր դպրոցին, խոստանալով կանոնաւորապէս վճարել ամէն ամիս: Գաղութը անխտիր արձանագրուեցաւ, ինչ որ շնորհաւորելի է:

Երկու ամիսէ ի վեր դպրոցը բացուած է: Ունի 15 երկսեռ աշակերտ: Ոչ միայն ուսումը ձրի է, այլեւ գրենական բոլոր պիտոյքները վարչութիւնը կը ճարէ ձրիաբար: Մինչեւ հիմա Տիկին Թագուհի Մինասեանը դպրոցը կը վարէր իբրեւ ուսուցչուհի, առանց վճարումի: Այսուհետեւ Պ. Մկրտիչ Արսլանեանի հետ միասնաբար պիտի վարեն, իւրաքանչիւր մէկ օր: Սրտանց յաջողութիւն կը մաղթենք:— Խ. Ա.

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏԻՒ ՄԸ

ՇԱՎԻԼԻ Հայ Ռազմիկներու Միութեան պատիւ ընծայուած է այս տարի, գլխաւորութիւնը ստանձնել Անծանօթ Զինուորին դամբարանին տարեկան սովորական ուխտագնացութեան (Ծաղկեպսակի զետեղում, բոցի արծարծում):

Այս առթիւ կը հրաւիրենք Փարիզի բոլոր հայ ռազմիկները եւ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ այս խիստ պատուաբեր հանդիսութեան որ տեղի պիտի ունենայ Յունուար 4ին, Ուրբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 6ին, Յաղթական Կամարին տակ, Անծանօթ Զինուորի դամբարանին առջեւ: Ժամադրութիւն՝ Յաղթական Կամարի շղթայաշարքին ներսը, Շան զ'Էլիզէի պողոտային դիմաց:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին ցերեկոյթ - պարահանդէսը Երեքշաբթի, 1 Յունուար, ժամը 3—11, Ալէմշահի սրահը: Ձոխ յայտագիր:

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 25ԱՄԵԱԿԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

ՆԻՍ.— Նիսի Հայ գաղութը շքեղ հանդէսով մը տօնեց Ս. Ս. Հայաստանի քսանեւհինգամեակը, հովանաւորութեամբ Ալփ-Մարիթիմի նահանգապետ Escaudeի եւ նախագահութեամբ Պ. Cottaի (Նիսի քաղաքապետ): Բացման ճառը խօսեցաւ Տօքթ. Նաֆիլեան, ֆրանսերէն: Յետոյ Պ. Cotta, ֆրանսական Front Nationalի նախագահը, համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, S. F. I. O.ի շրջանային պատասխանատու, France — URSS, l'Union des Patriotes Soviétiques, Les Dames de France եւ այլ զանազան քաղաքական կազմակերպութիւններու համակրանքի եւ յարգանքի արտայայտութենէն վերջ Պ. Ռաֆֆի կարդաց ֆրանսերէն ուղերձ մը Հ. Ա. Ը. Միութեան կողմէ: Խանդավառ ծափերով բանաձեւ մը յանձնուեցաւ մասնաճիւղի վարչութեան՝ պահանջելով հայկական գաւառներու կցումը Ս. Ս. Հայաստանին: Հայ Մարզականի, Հայ Կարմիր Խաչի գեղարուեստասէր անդամները երգերով, նուագով փայլ տուին հանդէսին: Եւ Delly Anna ծանօթ հայ նուագախումբը ազգային երգերով, Կոմիտաս վրդ.ի կտորներով արժեցուց գեղարուեստական բաժինը: Ամբողջ գիշերը ուրախ զուարթ պարելէ ետք գաղութը ծափահարեց Նիսի Հայ Մարզականին եւ Մարսիլիոյ Նորք եւ Ա. եւ Բ. խումբերու ֆութպոլի մրցումը, Սէնթ Օկիւսթէնի դետնին վրայ:

Քսանհինգ տարիէ ի վեր առաջին անգամն է որ Նիսի գաղութը կը տեսնէ ֆրանսական իշխանութիւններու եւ օտար բոլոր կազմակերպութիւններու համակրելի ներկայութիւնը իր հայրենիքի փառքին ձօնուած տօնի մը առիթով:

Մարսէյլէն, Քանէն, Տրակինեանէն շատ մը հայրենակիցներ եկած էին այս ազգային օրը ապրելու:

L'Espoir, ընկերվարական շաբաթաթերթը, կը գրէ այս առթիւ.— Մեր ընկերը, Bernard, խօսելով յանուն S. F. I. O.ի, իր կարգին փառաբանեց հայ ազգին քաջարի դիրքը եւ հաստատեց համակրանքի այն կապերը որ կը միացնեն մեզ մեր երկիրն եկած իր զաւակներուն, որոնցմէ շատերն ինկան մերիններու կողքին, երկրին ազատագրութեան պայքարին առեւ»:

Radio - Nice եւ Radio - Monté Carlo երկու օր շարունակ խօսեցան այս հանդէսի մասին, առանց սանթիմ պահանջելու, շնորհիւ Պ. Սավոյի բարեկամութեան: Նիսի հինգ երեսփոխաններուն կողմէ, որ Փարիզ կը գտնուին, ներկայ էին իրենց կիներն ու զաւակները, իսկ նահանգապետն եւ Տիկինը ղրկած էին իրենց մասնաւոր քարտուղարը:— Թղթակից

ՏՕՆԱԾԱՌ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը իր ենթամասնաճիւղերով, նոր տարուան առթիւ Յունուար 3ին կը տօնէ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ», ընկերվարականներու սրահին մէջ, 58 rue Grignan:

ՅԱՌԱՋ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ.— Սէն Լուէն (Մարսէյլ) Պ. Հայկ Իտիրեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Յ. Հալաճեանի, Քուպա:

× Պ. Մովսէս Գըրքպէշեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Հայկ Էլմաեանի, Brive:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ.— Շավիլէն փոքրիկ Մառի Մ. Սարգիսեան ի յիշատակ իր մեծ հայրիկին եռամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Օննիկ Թաշճեանի, Սէնթ Ուէն:

VILLE D'AVRAYէն Այրի Տիկին Պայծառ Արեւեան իր ննջեցեալներուն յիշատակին համար կը նուիրէ 500 ֆրանք Ֆր. Կապոյտ Խաչի Շավիլի մասնաճիւղին եւ 500 ֆրանք Շավիլի Ռաֆֆի Երիտ. Միութեան:

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ առթիւ Մաքրուհի - Նարդուհի Անուշաւան Շտիկեան 2000 ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կ. Խաչին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՊԵՐՆԱՐ ՎԱՀԷ, վկայուած իրաւագէտ Փարիզի Իրաւաբանական համալսարանէն եւ նախկին փաստաբան Պոլսոյ դրաւման բանակի պատ. ատեանին, շուտով լոյս կ'ընծայէ հրատարակութիւն մը, ԹԷ Ի՞ՆՉ Է ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՊԱՀԱՆՋԸ, ֆրանսերէն լեզուով, որ պիտի պատկերացնէ հայկական Դատը, ընդհանուր միջազգային իրաւաբանութեան սկզբունքներու համաձայն եւ հայ ժողովուրդին հողային անժխտելի իրաւունքները, վաւերագիրներով:

Կը խնդրուի փաստացի տեղեկութիւններ ղրկել հեղինակին, 19 rue Georges Lafenestre, Tél. Rob. 08-87, Bourg la Reine (Seine):

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

ՅԱՌԱՋ

օրաթերթ

HARATCH Fondé en 1925 R.C.S. 376.38

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, Ճամս. 400, Յամս. 200 ֆրանք

Jeudi 3 Janvier 1946 Հինգշաբթի 3 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4499-Նոր շրջան թիւ 223

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆ.

ԱԶԱՏ ԲԵՄ

1945.— Ե. ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Պաշտօնական անունն է,— Հ. Ս. Ս. Ռեսպուբլիքա, եթէ չենք սխալիր, հրամանագրուած՝ 1941ին: Ամէն պարագայի մէջ պատերազմի ընթացքին: (Խ. Միութեան միւս հանրապետութեանց անուններն ալ յարմարցուած են նոյն անուանակոչութեան,— ... Ս. Ս. Ռեսպուբլիքա (Սովետական Սոցիալիստ. Հանրապետութիւն):

Աւելորդ է պրպտել այս խորթ անուանակոչութեան պատճառները: (Միեւնոյն ատեն 20—25 օտար բառեր ալ պարտադրուեցան,— ռեվոլուցիա, փոխանակ յեղափոխութեան, պարտիա (կուսակցութիւն) եւն.: Միայն դիտել պիտի տայինք թէ՝ ոչ Ֆրանսերէնը, ոչ անգլիերէնը, ոչ ալ ուրիշ գըլխաւոր լեզուներ ունին «սովետական»ի համազօր բառը, մեր սքանչելի «խորհրդային»ը::

Անշուշտ մեզի ալ չեն կրնար պարտադրել որ աղճատենք լեզուն, անտեղի օտարացումներով:

Այս ճակատին վրայ, ինչպէս ու հասարակ մշակոյթի վերաբերեալ հարցերու մէջ Արտասահմանը պէտք է պահէ իր անկախութիւնը, առանց դաւանանքի եւ հատուածական խտրութեան: Երբ Երեւանցիները մէկ սորակէտ չեն զիջիր, մէկ բառ չեն սորվիր յանուն լեզուի անկախութեան, մաքրութեան եւ ճոխացման, պարզապէս դեռնաքարշ ստրկութիւն է կարաւանին խառնուիլ:

Ֆրանսայի ազատագրութենէն անմիջապէս վերջը, կարելի եղաւ ամփոփ գաղափար մը կազմել մեր հայրենիքի կացութեան մասին: Էջմիածնի պատգամաւորներն ալ իրենց կարգին շահեկան տեղեկութիւններ հաղորդեցին, մէկ ամիս կամ աւելի պտտելով Երեւանի մէջ:

Ի՞նչ կը ներկայացնէ ընդհ. պատկերը:

1. Երկիրը ամբողջական զօրաշարժի ենթարկուած ըլլալով, ժողովուրդին գլխաւոր ճիգը կեդրոնացած էր պատերազմին վրայ, մանաւանդ 1941 Յունիս 22էն ի վեր: Ամբողջ երիտասարդութիւնը զինուոր, 16էն մինչեւ 55 տարեկան:

Կորուստնե՞րը,— դժուար է ստոյգ թիւեր հաղորդել: Երկու տարի առաջ, իրազեկներ կը հաշուէին 70.000,— սպանուած, վիրաւոր, գերի: (1941ի ձմրան, երբ միլիոնաւոր գերիներ Լեհաստանի եւ Գերմանիոյ արգելարանները կը փոխադրուէին, զարհուրելի պայմաններու մէջ, երբ օրական 7—800 հոգի կը մեռնէր համաճարակներէ եւ անօթութենէ, հայ զոհերուն թիւը կը հաշուէին 8000էն աւելի: Իսկ ռազմաճակատին վրայ, միայն Խրիմի շրջանին մէջ հայկական կորուստները կը նմանցնէին ջարդի մը, 15—20.000 զոհերով):

Այս կսկծալի եւ անխուսափելի զոհաբերութեանց մէջ, հայկական բազուկը փայլեցաւ աննման քաջագործութիւններով, բոլոր ճակատներուն վրայ: Կովկասէն մինչեւ Ֆինլանտա, Էսթոնիա, Լեթոնիա եւ Լիթուանիա: Ի վերջոյ մինչեւ Պերլին, որուն դուռները զարնող առաջին զօրաբաժիններէն մէկը հայկական էր: Թերթերը արձանագրեցին մինչեւ 70 հայ զօրավարներ եւ ծովակալ մը, առանց հաշուելու օդաչուները, հրետաձիգները եւ ուրիշ բազմազան մասնագէտներ, 250—300.000 հոգինոց բանակի մը մէջ:

2. Հակառակ պատերազմի սարսափներուն, երկրին մէջ մնացած ուժերը, մանաւանդ կիները հրաշքներ գործած են, գոհացնելով օրուան պահանջները: Մէկ խօսքով՝ շինարար աշխատանք եւ յառաջդիմութիւն, որքան թոյլ կուտային պայմանները:

Մէկդի դնելով կարգ մը չտեսներու անլի շռայլաբանութիւնները, ուրախութեամբ կը հաստատենք որ Հայաստանի ժողովուրդը կրցած է տոկալ բազմապիսի դժուարութեանց, եւ նոր նուաճումներ կատարել, մասնաւորապէս մշակոյթի եւ ճարտարարուեստի ճակատներուն վրայ:

3. Ինչպէս մենք, Հայաստանի ժողովուրդն ալ կը սպասէ, որ աւելի սերտ կապեր հաստատուին Արտասահմանի հետ: Պարզ բաղձանք մը չէ այս, այլ իրական պահանջ մը: Մանաւանդ հիմա որ Հայաստանի մէջ ալ կ'արծարծեն հողային պահանջներու եւ ներգաղթի խնդիրը, հրապարակային ժողովներով:

4. Էջմիածնի եկեղեցական ժողովը եւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան վերահաստատումը, պաշտօնաթերթով եւ Գէորգեան Ճեմարանի վերաբացումով՝ նշանակալից բարեփոխումներ են, որ պիտի նպաստեն կապերը ամրապնդելու:

Մնացեալի մասին միշտ առիթ պիտի ունենանք խօսելու, բացորոշապէս պարզելով մեր տեսակէտները:

Շ.

Ծանր մեղադրանքներ Յունաստանի Հայերու մասին

ԱԶԳ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՅՈՒՇԱԳԻՐԸ

ԽՄԲ.— Աթէնքի ազգ. վարչութիւնը առաջնորդ Կարապետ արք. Մազլըմեանի ստորագրութեամբ յուշագիր մը ուղղած է ներքին գործերու նախարարին, բողոքելով կարգ մը ծանրակշիռ զրպարտութեանց դէմ: Կ'արտատպենք ամբողջութեամբ, իբրեւ կարեւոր փաստաթուղթ մը որ կը պարզէ եղերական շրջանի մը պատկերը: Այս առթիւ ըսենք որ նախապէս տրուած յուշագիրներուն խիստ վիրաւորիչ պատասխան մը տուած էր նախկին նախարարը, Պ. Ցացոս.—

Ոստիկանութեան խողովակով, ստացանք Ձեր 24)7)45 թուակիր պաշտօնական գրութիւնը, որով կը հաղորդէիք մեզի թէ, հելլէն պետական օրկաններու եւ անպատասխանատու տարրերու ապօրինութեանց դէմ՝ մեր հօտին պաշտպանութեանը համար, հարկ եղած հրահանգները տուած էք ձեր սպասարկութիւններուն, որուն համար շնորհակալութիւններս կը յայտնեմ ձեզի:

Նոյն գրութեամբ կը հաղորդէիք նաեւ թէ, ձեր սպասարկութիւններու տեղեկագրութեանց մէջ ցոյց տրուած անհերքելիփաստերով հաստատուած է որ, ոչ նուազ թիւով Հայեր, 1922էն ի վեր, ի մասնաւորի Հելլէնեւիտալական եւ հելլէնեւգերմանական պատերազմին, գրաւման շրջանին եւ վերջին յեղափոխութեան ընթացքին, գտնուած են հակազգային արարքներու մէջ (լրտեսութիւն, իտալեւգերմաններու հետ գործակցութիւն, սեւ շուկայ, օփլայի անդամ, սպանութիւն եւն. եւն.), եւ կը թելադրէիք որ խրատէինք մեր հօտը, որպէսզի իրենց եւ պետութեան շահուն համար, այսուհետեւ ըլլան օրինապահ:

Պ. Նախարար, թոյլ տուէք հաղորդել Ձեր Վսեմութեան թէ, դժբախտաբար, զոհ գացած էք ձեր սպասարկութեանց [illegible] գրերու պարունակութեան:

Պատիւ ունիմ վճռականօրէն յայտարարել ձեզի թէ, հայ ժողովուրդը 1922էն մինչեւ այսօր, ազգովին, ցոյց տուած է կատարեալ օրինապահութիւն եւ անկեղծ հելլէնասիրութիւն, ուստի վերոյիշեալ ձեւով հայ անմեղ ժողովուրդին մաքուր ճակտին քսուած արատը պարզապէս [illegible] կը պատճառէ մեզի, որովհետեւ ան եղած է հետեւանքովը ձեր սպասարկութեանց անհիմն տեղեկագիրներուն որ անոնք հարկադրուած են ձեզի մատուցանել, քօղարկելու համար հայ ժողովուրդին դէմ անպատասխանատու տարրերու կողմէ ի գործ դրուած եւ միշտ ալ անպատիժ մնացած ապօրէն արարքները, (բանտ, ծեծ, ազգային արժանապատուութեան դէմ անարգանք, սպանութիւն, յափշտակութիւն եւն. եւն.):

1.— Պ. Նախարար, թողունք պատմական հեռաւոր անցեալը, որ լեցուն է հայկական հելլէնասիրութեան փայլուն դրուագներով: 1922ի աղէտէն առաջ, Իզմիրի հելլէն գրաւման ընթացքին, Իզմիրի բոլոր այլացեղ տարրերուն այդ գրաւման դէմ ունեցած ակնյայտնի թշնամութիւնը արհամարհելով, հայ ժողովուրդը անվերապահօրէն հելլէն դատին ու դրօշին յաղթանակին թեր կանգնած, նիւթապէս եւ բարոյապէս հելլէնական շահուն զոհաբերուած, եւ այս պատճառաւ իսկ Իզմիրը վերագրաւող թուրք զինեալ ուժերուն եւ խուժանին կողմէ հուրէ եւ սուրէ անցուած եւ անկէ մազապուր ազատած մեր խլեակներուն պարտադրուած բնագաղթի հետեւանքով, անոնցմէ շատերուն Յունաստան ապաւինած ըլլալը կարելի՞ է ուրանալ:

2.— Այս պայմաններուն տակ Յունաստան ապաստանած եւ 1922էն ի վեր, առանց պետութեան պիտանի ըլլալու, «թէնէքէլի մահալլէներու» մէջ ապրելու հարկադրուած եւ Յունաստանի արեւէն ու ջուրէն սնանող հայ ժողովուրդէն, Վսեմ. Նախարարը կրնա՞յ ըսել մեզի թէ՝ 22 տարիներէ ի վեր քանի՞ հոգի լրտեսութեամբ ամբաստանուած եւ դատապարտութիւն կրած են. այսպիսի ահաւոր ոճրի մը ամբաստանութեան վերագրումէն առաջ: Ա՞րդեօք հարկ եւ անհրաժեշտ չէ՞ր, խղճի խայթէ խուսափելու համար, անգամ մը դատական արխիւները քննել:

3.— Քաղաքակրթութեան օրրանը եւ մեր երկրորդ հայրենիքը՝ Յունաստան, Ֆաշական-Իտալիոյ ամարդի յարձակումին ենթարկուած պահուն, քաջարի հելլէն հայրենասէրներու կողքին զինուորագրուող հելլէնահպատակ Հայերու եւ ոչ-հպատակ հայ կամաւորներու հելլէն դրօշին պանծալի յաղթանակին համար արիաբար իրենց արեան տուրքը վճարած եւ վերին զինուորական իշխանութեանց գնահատման արժանացած ըլլալը կարելի՞ է անտեսել:

4.— Գրաւման շրջանին, Ֆաշական եւ Նացիական բռնակալութեան դէմ ծառացող հելլէն ընդհ. ազատագրական շարժումին հայրենասիրաբար մասնակցող հայ երիտասարդներէն շատերուն իրենց հելլէն եղբայրներու կողքին գերմանօ-չօլիական կազմակերպութեանց կողմէ անգթօրէն գնդակահարուիլը, հայ թաղամասերուն հրկիզուիլը, հրկիզուած փարանկաներու մէջ մեր ազգայիններէն ոմանց ողջ ողջ այրուիլը եւ տխրահռչակ պաշարումներու հետեւանքով բազմաթիւ Հայերուն եւս Գերմանիա գերի տարուիլը՝ արդեօք կրնա՞ր արդիւնք ըլլալ գերմանեւիտալական գործակցութեան:

5.— Գերմաններու մեկնումէն վերջ, հելլէն ազատագրական շարժումին մասնակցող Հայերէն շատերը, իրենց պարտականութիւնը լրացած նկատելով, իրենց պատեանը քաշուած եւ փոքրաթիւ անպատասխանատու Հայեր մասնակցած ըլլան իսկ վերջին յեղափոխութեան եւ անսալով իրենց պետերուն հրամանին, սխրագործութիւններ ալ գործած ըլլան, արդեօք պետութեան դատական օրկանները ի վիճակի չէի՞ն անհատապէս անոնց դատը տալու, եւ ո՞ր ռամկավար սկզբունքներով անհատական պատասխանատուութիւնը հաւաքական պատասխանատուութիւն երեւակայելով, անմեղ եւ օրինապահ ժողովուրդ մը ազգովին անարգանքի սիւնին կը գամուի, այն ալ պաշտօնական գրութեամբ մը: Ո՞ր դարուն մէջ կ'ապրինք:

Վսեմ. Նախարար, թոյլ տուէք անցողակի յայտնել թէ, վերոյիշեալ յանցանքներով բանտարկուած Հայերու թիւը քանը չանցնիր եւ անոնց ալ յանցապարտութիւնը՝ խնդրական է:

6.— Գալով Գերմանիա գործաւորներ ղրկուած ըլլալու պարագային, գերմանօ-չօլիական սարսափի դժոխքէն փրկուելու մտահոգութեամբ, հակառակ մեր յորդորներուն, հազարաւոր Յոյներու կողքին եթէ քանի մը հարիւր Հայեր եւս գործաւորի հանգամանքով, ինքնաբերաբար Գերմանիա ապաստանած են, կարելի՞ է որ այս պարագան փաստ ծառայէ հայ ժողովուրդի ազգովին ոչ-հայրենասիրութեան:

7.— Անդրադառնալով սեւ շուկայի վերագրումին, պատերազմի շրջանին անօթութեան ճիրաններէն փրկուելու մտահոգութեամբ, հելլէն «մավրի ագորա»յական շարժումին եթէ մասնակցած են մաս մը Հայեր եւս, արդեօք անոնցմէ քանի՞ հոգի հարստութիւն դիզած եւ իբր տօսիլօղոսներ դատարան յանձնուած են: Արդարութիւնը կը պահանջէր որ ամբաստանութիւնները հիմնուած ըլլային իրական տուեալներու վրայ:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԱՀ Ա. ԳԻԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆԻ

Վերջին պահուն խորին ցաւով կ'իմանանք թէ ընկեր Աբրահամ Գիլխանդանեան մեռած է նոր տարուան առաջին օրը, երեքշաբթի առտու, երեք չորս օրուան հիւանդութենէ մը վերջ:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ ուրբաթ օր, Մոնմորանսի: Մանրամասնութիւնները վաղուան թիւով:

Այրի Տիկին Հայկանոյշ Ա. Գիլխանդանեան եւ զաւակը՝ Ռուբէն խորին ցաւով կը հաղորդեն մահը իրենց ամուսնոյն եւ հօր,

ԱԲՐԱՀԱՄ ԳԻԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆի

որ տեղի ունեցաւ Յունուար 1ին, առտուան ժամը 10ին, 72 տարեկան հասակին մէջ, իր բնակարանին մէջ, Մոնմորանսի, յետ կարճատեւ հիւանդութեան:

Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն խորին վշտով կը հաղորդէ մահը

ԸՆԿԵՐ ԱԲՐԱՀԱՄ ԳԻԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆի

նախկին նախարար Հ. Հանրապետութեան, նախկին անդամ Հ. Յ. Դ. Բիւրոյի, որ տեղի ունեցաւ Յունուար 1ին, յետ կարճատեւ հիւանդութեան, 72 տարեկան հասակին մէջ, իր բնակարանը, Մոնմորանսի:

ԾԱՆՕԹ.— Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ԱՆԳԱՐԱՅԻ զինուորական ատեանը 19 տարի, երեք ամիս եւ հինգ օր բանտարկութեան դատապարտած է Հայ մը, Յովսէփ Այվազեան, որ ամբաստանուած էր թէ լրտեսութիւն կը կատարէր Թուրքիոյ հարաւային սահմաններուն վրայ, ի հաշիւ օտար պետութեան մը: Թուրք թերթերը կը գրեն թէ Յ. Այվազեան, որ փոքր տարիքէն խնամուած է գերման ընտանիքի մը կողմէ, կարեւոր կապեր հաստատած էր Ալէքսանտրէթի եւ Ատանայի գերման հիւպատոսարաններու հետ: Պատիժը լրացնելէ վերջ, դատապարտեալը 7ուկէս տարի աքսորուած պիտի մնայ Զօրում: Գրաւած են իր ինչքերը,— 6000 ոսկի, դրամեքենայ մը եւ ատրճանակ մը:

ՊԵԼԺԻԱԿԱՆ ՖՐԱՆՔԸ պիտի պաշտպանուի ամէն գնով: Արժեզրկումի վախ չկայ, ինչպէս յայտարարեց ելմտական նախարարը:

Ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՕԼ երեք անգամ սպառնաց հրաժարիլ երեքշաբթի գիշեր, զինուորական եմտացոյցին քուէարկութեան առթիւ, որ տեւեց 35 ժամ: Երրորդ անգամին յայտարարեց,— «Թերեւս վերջին ճառն է որ կը խօսիմ այս ժողովին մէջ»: Ընկերվարականները կը պահանջէին 20 առ հարիւր զեղչել զինուորական վարկերը: Բուռն վիճաբանութիւններէ վերջ, միաձայնութեամբ քուէարկուեցաւ միջին բանաձեւ մը, որուն համաձայն միայն 5 առ հարիւր զեղչուեցան զինուորական վարկերը, 15 առ հարիւր ալ պիտի զեղչուի, եթէ կառավարութիւնը մինչեւ փետրուար 15 չներկայացնէ բանակին վերակազմութեան օրինագիծը: Սահմանադիր ժողովը նիստերը յետաձգեց մինչեւ յունուար 15:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ յարաբերութիւններն հետզհետէ աւելի կը լարուին: Մոսկուայի անթելը շաբաթը քանի մը անգամ բուռն յարձակումներ կ'ուղղէ Թուրքիոյ ներքին կարգուսարքին մասին: Թուրք մամուլն ալ իր կարգին կը պատասխանէ նոյն ուժգնութեամբ, ազդարարելով թէ ամբողջ երկիրը զէնքի պիտի դիմէ, եթէ դըպչին Թուրքիոյ հողերուն: Թրքական կառավարութիւնը կը պահէ իր պաղարիւնը, բայց, իրազեկներու կարծիքով, այս կացութիւնը չի կրնար երկար տեւել եւ որ եւ է միջադէպ կրնայ շատ ծանր հետեւանքներ ունենալ: Անգարայի մէջ կը խոստովանին թէ վտանգաւոր է այսպէս դէմ դիմաց թողուլ երկու հակառակորդները, ներկայ լարուած վիճակին մէջ: Պաշտօնական շրջանակներու մէջ մտահոգութիւնը աւելցած է իբրեւ հետեւանք Մոսկուայի խորհրդաժողովի ելքին: Ընդհ. կարծիքն այն է թէ.—1. Երեք Մեծերը եւ մասնաւորապէս Մ. Նահանգները եւ Խ. Միութիւնը իրենց միջեւ կը բաժնեն պատերազմին աւարները, անտեսելով միջին եւ փոքր ազգերու ճակատագիրը.— 2. Խ. Միութիւնը գրեթէ ստացած է ինչ որ կը պահանջէր ժողովի մէջ, ուր Անգլիա միայն սահմանափակ դեր մը կատարած է:—3. Այլեւս կարելի չէ խօսիլ հաւաքական ապահովութեան մասին: Աշխարհ այժմ ենթարկուած է Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներու դիկտատուրային:— 4. Ինչ որ ալ պատահի, Թուրքիա պիտի դիմադրէ ամէն գնով:

Նիհատ Էրիմ, Լա Հէյի ատեանին Թուրք ներկայացուցիչը, հետեւեալ հարցումը կ'ուղղէ «Ուլուս» թերթին մէջ.— «Միացեալ Ազգերը պիտի կրնա՞ն կանխել բաց կամ քօղարկեալ նախայարձակում մը իր անդամ-երկիրներու հողային ամբողջութեան եւ գերիշխանութեան դէմ: Մոսկուայի ժողովին 12 օրուան խորհրդակցութիւններէն վերջն ալ, աշխարհը իր ամէնէն եղերական օրերը կ'ապրի: Գալով Թուրքիոյ, չենք գիտեր,— փոթորիկը պիտի պայթի՞ թէ ոչ, բոլորս ալ համոզուած ենք թէ ոչ մէկ երկիր պատմութեան որ եւ է պահուն այնքան արդար դատ մը պաշտպանելու ստիպուած է: Մեր որոշումը անդառնալի է»:

ԻՐԱՆԻ ԽՆԴԻՐՆ ԱԼ կը մնայ նոյն ծանր վիճակին մէջ: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարէն վերջը Անգլիոյ իր պաշտօնակիցն ալ զեկուցում տալով, թէեւ գոհունակութիւն յայտնեց Մոսկուայի ժողովին արդիւնքներու մասին, բայց խոստովանեցաւ թէ կարելի չէ եղած լուծել Իրանի խնդիրը: Անգլիա առաջարկած է եռանդամ յանձնաժողով մը կազմել, քննելու համար այդ երկրին քաղաքական վիճակը, եւ տեսակ մը ապակեդրոնացում եւ նահանգային ինքնավարութիւն հաստատելու համար, բայց Մոլոթով մերժած է:— Վերջին լուրերու համաձայն Իրանի դահլիճը պիտի հրաժարի:

ՍՈՒՐԻՈՅ երեսփ. ժողովին որոշումով, ընդհանուր գործադուլ հռչակուեցաւ երէկ, բողոքելու համար անգլեւֆրանսական համաձայնութեան դէմ: Միեւնոյն ատեն որոշուեցաւ դիմել Արաբական Դաշնակցութեան, որպէսզի միանայ այս բողոքի ցոյցին:—Լիբանանի կառավարութիւնը թոյլ չտուաւ որ ցամաք ելլեն 210 Ֆրանսացի զինուորներ:

ՃԱՓՈՆԻ կայսրը հրովարտակ մը հրատարակեց, որով կը յայտարարէ թէ «սխալ» է այն կարծիքը թէ ինք աստուածային ծագում ունի: Արմատական յեղափոխութիւն մը:

ՀԱՅԻ ՏԱԳՆԱՊԸ, որ անտանելի դարձած էր երկու օրէ ի վեր, տեղի տալով կոիններու, բարեփոխուեցաւ յունուար 1ին, շնորհիւ տոմսերու վերահաստատման:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ֆրանսական շրջանին մէջ զինուորական եւ վարչական մեծ բարեփոխումներ պիտի կատարուին: Մասնաւորապէս պիտի կրճատուի զօրքին թիւը որ չափազանց կը համարուի: Պիտի կրճատուին նաեւ քաղաքային պաշտօնեաները, դրամական ծախքերը եւն.: Հետզհետէ Գերմաններուն պիտի յանձնուի վարչութիւնը: Կ'ըսուի թէ կառավարութիւն մը պիտի հաստատուի Հռենոսի շրջանին մէջ, բաղկացած երկու ընկերվարականներէ, մէկ համայնավարէ եւ չորս-հինգ չափաւորներէ: Արհեստակցական Միութիւններն ալ պիտի արտօնուին:

1945ի գլխաւոր դէպքերը

Ա.

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1.— Ֆրանսա կը ստորագրէ Միացեալ Ազգերու յայտարարութիւնը:

2.— Գերմանները կը յարձակին Սարըկէմինի եւ Հռենոսի միջեւ, 110 քիլոմեթր տարածութեան մը վրայ:— Զօր. Փլասթիրաս կը կազմէ Յունաստանի նոր կառավարութիւնը:

3.— Չըրչիլ, զօր. տը Կօլ եւ զօր. Այզընհաուըր կը խորհրդակցին դաշնակից ընդհ. սպայակոյտի կեդրոնին մէջ, արեւմտ. ճակատին վրայ:

4.— Խ. Միութիւնը կը ճանչնայ Լուպլինի կառավարութիւնը (Լեհաստան):

9.— Խաղաղականի ամերիկեան զինուորները ցամաք կ'ելլեն Լուսոն կղզին:

11.— Գերման հրամանատարութիւնը կը ծանուցանէ իր զօրքին նահանջը Արտէնի մէջ, խոստովանելով պարտութիւնը: Զօր. Մոթկոմըրի (անգլիացի) եւ զօր. Փէթըն (ամերիկացի) կը միանան:

12.— Անգլ. զօր. Սքօպի եւ Էլասը զինադադար կը կնքեն Յունաստանի մէջ:

13.— Ռուսերը կը սկսին իրենց ձմեռնային յարձակողականը արեւելեան Փրուսիոյ մէջ, Վիսթուլայի վրայ, ինչպէս եւ Հունգարիոյ եւ Սլովաքիոյ սահմաններուն մօտ:— Թուրքիա կը բանայ Նեղուցները դաշնակից մարտանաւերուն առջեւ:

17.— Վարշաւա եւ Քրաքովիա կը փրկուին խորհրդային բանակներուն կողմէ:

18.— Լուպլինի կառավարութիւնը Վարշաւա կը փոխադրուի:

20.— Զինադադար կը կնքուի Հունգարիոյ եւ Դաշնակիցներուն միջեւ:— Կը ճեղքուին Սիլեզիոյ եւ Արեւելեան Փրուսիոյ ամրութիւնները: Հիթլէր իր բանակատեղին կը հրաւիրէ գլխաւոր հրամանատարները:

21.— Փարիզի մէջ, նախարարական խորհուրդը կ'որոշէ չարժման մէջ դնել բանուորները:

22.— Նախագահ Րոզվէլթ երդում կ'ընէ չորրորդ անգամ:

27.— Ռուսերը գրաւելով Մէմէլը, կը շարունակեն իրենց կրկնակի յարձակողականը դէպի Պերլին եւ Շթէթին: «Մեր զինուորները դէպի արեւմուտք կը քալեն, պաշտպանութեան նոր դիրքեր գրաւելով», կը ծանուցանէ զօր. Կիւտէրեան:

29.— Եուկոսլաւիոյ Փեթար թագաւորը իր իշխանութիւնը կը յանձնէ խնամակալ խորհուրդի մը:— Մառէշալ Ժուկովի զրահապատ ուժերը 35 քիլոմեթր հեռու են Ֆրանքֆուրթէն (Օտէրի վրայ): Սկսած է ընդհանուր ճակատամարտը Պերլինի համար:

(Շար.)

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏԻՒ ՄԸ

ՇԱՎԻԼԻ Հայ Ռազմիկներու Միութեան պատիւ ընծայուած է այս տարի, գլխաւորութիւնը տանձնել Անծանօթ Զինուորին դամբարանին տարեկան սովորական ուխտագնացութեան (Ծաղկեպսակի զետեղում, բոցի արծարծում):

Այս առթիւ կը հրաւիրենք Փարիզի բոլոր հայ ռազմիկները եւ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ այս խիստ պատուաբեր հանդիսութեան որ տեղի պիտի ունենայ Յունուար 4ին, Ուրբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 6ին, Յաղթական Կամարին տակ, Անծանօթ Զինուորի դամբարանին առջեւ: Ժամադրութիւն՝ Յաղթական Կամարի չղթայաշարքին ներսը, Շան զ'Էլիզէի պողոտային դիմաց:

ՄԱՐՍԷՅԼ - ՍԷՆ ԼՈՒ.— Այրի Տիկին Մարիամ Կարապետեան իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր անոնց որ անձամբ եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իր ամուսնոյն՝ Պ. ՅԱԿՈԲ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ (զոհ հանրակառքի արկածի մը):

Հանգուցեալը իր ետին կը թողու 3 անչափահաս որբեր:

Տէր եւ Տիկին Ղազար Ահարոնեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որ անձամբ ներկայ ըլլալով, ծաղկեպսակով կամ նամակներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց հօրեղբօր՝ ԱՐՄԵՆԱԿ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆի մահուան առթիւ:

ԽՄԲ.— Հանգուցեալը քաջ լեզուագէտ էր, շրջանաւարտ Պոլսոյ Կեդրոնականէն եւ Լոզանի համալսարանէն:

ՀԱՅՑ. ԿԵԱՆՔԸ ՄԻԼԱՆՈՅԻ ՄԷՋ

ՄԻԼԱՆՕ, (Յառաջ).— Խ. Հայաստանի 25րդ տարեդարձը տօնուեցաւ նաեւ Միլանոյի մէջ: Զանազան պատճառներ, որոնց դժուար է անդրադառնալ առանց վիրաւորելու դիւրազգածութիւններ՝ արգելք եղան որ հիւրընկալ սրահը լեցուէր գաղութին ամբողջութեամբ եւ յարակից քաղաքներու հայրենակիցներով: Պատերազմի թոհուբոհէն բնադատուած եւ Միլանօ ապաստանած խորհրդային Հայերէն ոչ մին ներկայ էր հանդէսին:

Հանդէսին նախագահը, Պ. Գէորգ Մոստիչեան, իր բացման խօսքէն վերջ բեմ հրաւիրեց «Յառաջ»ի աշխատակից Պ. Արամայիս Սրապեանը, որ անդրադարձաւ մեր ետին ձգած պատերազմին, մասնաւորապէս ծանրանալով Խ. Հայաստանի եւ մեր ազատագրական պայքարներուն վրայ: Յետոյ խօսեցաւ Պ. Թորգոմ Ղազարոսեան, որ իր երկարաշունչ բանախօսութեամբ ներկաներուն պարզեց Խ. Հայաստանի ճարտարարուեստական, գիւղատնտեսական, ուսումնական, շինարարական եւ այլազան մարզերու մէջ կատարած նուաճումները: Վերջին խօսք առնողը եղաւ Պ. Գալուստ Մկրեան, որ շեշտեց անհրաժեշտութիւնը միութեան, անոր ոյժին և բարոյական տարողութեան: Ճառախօսները ջերմօրէն ծափահարուեցան:

Վերջերս տեղի ունեցաւ նաեւ Իտալիոյ հայ հասարակութեան վարիչ մարմնի վերընտրութիւնը: Կը ցաւիմ որ ներկայ չկրցայ ըլլալ: Առողջական հրաժարական պահանջներէ բռնադատեալ իր նախագահի հրաժարականը կը ներկայացնէր տօքթ. Երուանդ Արզումանեան, որ աւելի քան 15 տարի անընդհատ վարեց ազգային եւ տեղական գործերը, այնքան խղճմտօրէն եւ ձեռնհասօրէն: Իր լրջութեան եւ գիտակցութեան կը պարտինք, եթէ հանրային այլազան խրթին հարցեր եւ խնդիրներ լուծուեցան միշտ յաջողութեամբ:

Դեկտեմբերին մէջ տեղի ունեցաւ նաեւ երկար տարիներէ ի վեր գրեթէ անգործութեան մատնուած Իտալիոյ հայ երկսեռ Երիտասարդաց Միութեան համաժողովը: Միութիւնը կազմուած է համալսարանականներէ, երկրորդական վարժարան աւարտած կամ ոչ երիտասարդներէ եւ համալսարանէն պսակուածներէ: Այժմու անդամներուն թիւը կը հասնի շուրջ 40ի: Մեզի կը թուի որ այս թիւը դժուար պիտի չըլլայ կրկնապատկել: Նախորդ վարչութիւնը պարզելէ վերջ պատերազմական տարիներու իր գործունէութիւնը, ընդհանուր ժողովը վերակազմեց նոր վարիչ մարմին մը հետեւեալ կերպով.— Նախագահ՝ Արամայիս Սրապեան, փոխ-նախագահ Օր. Պերճուհի Պօղոսեան, քարտուղար՝ Տիգրան Ալէքսանեան, գանձապետ՝ Զաւէն Մնտիկեան, խորհրդական՝ Հրանտ Տէօվլէթեան: Ա.

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԽՆՋՈՅՔԸ

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Վարանդեան խումբը ընկերային խնջոյք մը սարքած էր ընկեր Ստեփան Գինոսեանի տունը, Կաղանդի ծառով, որուն շուրջը պարզուած էին հայկական եւ ֆրանսական եռագոյները, իսկ երկուքին մէջտեղը՝ Հ. Յ. Դ. զինանշանը, յետոյ Քրիստափորի, Ռոստոմի եւ Զաւարեանի լուսանկարները:

Խումբը սեղանի շուրջ տեղ գրաւելէ վերջ, երէց ընկեր Սերոբ Գինոսեան բացման խօսքն ըրաւ: Յոտնկայս երգուեցան «Մեր հայրենիք»ն ու«Մշակ բանուոր»: Ներկայ էին սեղանին շուրջը քսանէ աւելի ընկերներ: Խանդավառ անցաւ խնջոյքը, երգերով, արտասանութիւնով եւ նուագով, իրիկուան ժամը տասնէն մինչեւ առտուան ինը: Ս. Գ.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԻՍԻԻ ԶԱՒԱՐԵԱՆ կոմիտէին ընկերահամակրական խնջոյքը հայկական Ծնունդի առթիւ, Կիրակի Յունուար 6ին, Ազատ սրահին մէջ, 4 rue de la Défense: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ, պար, արտասանութիւն:

ԿՈՉ ՀԱՅ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒՆ.— Փարիզի շրջանի բոլոր հայ դերձակները եւ խանութպանները (ափիէսէօր, դուփէօր, քիլօթիէ, ժիլէթիէր, կարուհիներ, մօտիսթ եւ զօնֆէքսիոնի վրայ աշխատողներ եւն.) անխտիր կը հրաւիրուին զիրենք հետաքրքրող շատ կարեւոր հարցերու շուրջ խորհրդակցական ժողովի մը, կիրակի, Յունուար 6ին, ժամը ճիշդ 1.30ին, Ալէմշահի Սթիւտիօյին մէջ, 19 Rue Caumartin:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտտոյի Ֆր. Կապոյտ Խաչի ենթամասնաճիւղի թէյասեղանը՝ 6 Յունուարին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, 230 Chemin de la Madrague, Bar Internationalի մէջ: Ժամը 5էն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը 30 ֆրանք:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ (Ամերիկայէն) Արտաշէս Ալպէսեան, կնոջ անունը՝ Անգինէ: Նախապէս Փարիզ կը գտնուէին: Տեղեկացնել.— Mardirossian, 13 Chemin des Vignes, Issy les Moulineaux:

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Vendredi 4 Janvier 1946 — Ուրբաթ 4 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4500-Նոր շրջանի թիւ 229 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 3 Ֆր.

Պոլսոյ Հայերուն բողոքը

Le Monde-ի մէջ կը կարդանք, «Հայկական խնդիր չկայ» խորագրով.— Պոլսոյ հայ հասարակութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց որով կը յայտարարէ թէ «Հայկական խնդիր չկայ» եւ թէ անոնք որ կ'ուզեն այդպիսի խնդիր մը ստեղծել խորհրդային իշխանութեանց դիմելով Թուրքիա երթալու համար, «կը դաւաճանեն իրենց հայրենակիցներուն կողմէ»:

Կը յուսացուի թէ այս կերպով այն վէճը որ վերսկսած էր Հայերու եւ Թուրք ժողովուրդին միջեւ պիտի չծանրանայ, այլ մեղմացում յառաջ պիտի բերէ:

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԻՄՆԱԿԱՆԸ

Տարեգլուխի առթիւ, «Թռչնաւլաց» ակնարկ մը նետած եղանք Արտասահմանի եւ Հայաստանի կարգ մը բնորոշ երեւոյթներուն վրայ:

Անշուշտ կիսկատար էր պատկերը, նոյնիսկ ծրագրուած սահմանին մէջ: Բայց եւ այնպէս, կրնայ որոշ գաղափար մը տալ:

Այդ պատկերին հետ, երբ վերլուծենք միջազգային քաղաքական կացութիւնը, որ կը պարզուի օրը օրին, լուրերով եւ տեսութիւններով, աւելի յստակօրէն կրնանք բանաձեւել մեր պարտականութիւնները:

Նախ, Հայկ. Դատի մասին.—

Մոսկուա եւ Անգարա կը շարունակեն լրագրական մենամարտը եւ ջիղերու պատերազմը: Յարաբերութիւնները խորապէս լարուած են: Եւ սակայն, սխալ պիտի ըլլար ենթադրել թէ փոթորիկ մը պիտի պայթի այսօր - վաղը:

Ինչպէս հաստատեց Մոսկուայի խորհրդաժողովին պաշտօնական զեկոյցն ալ, Երեք Մեծերը չեն զբաղած Թրքական եւ Իրանեան խնդիրներով: Թերեւս կարծիքներ փոխանակած եւ յետաձգած են, որպէսզի աւելի չթանձրանայ մթնոլորտը:

Միջազգային մամուլը բուռն բանավէճի մը բռնուած է, խորհրդաժողովի արդիւնքներուն առթիւ: Մոսկուա շատ գոհ կ'երեւայ: Անոր հետեւելով, ձախակողմեան հոսանքներն ալ ուրախութեամբ կը շեշտեն թէ Երեք Մեծերուն գործակցութիւնը պիտի շարունակուի:

Միակ մխիթարական պարագան այս է, առայժմ: Օրակարգին վրայ այնքան փշոտ եւ գրգռիչ խնդիրներ կան որ, գործակցութեան պահպանումը ինքնին բարիք մըն է, մարդկութեան համար :

Ինչպէս հաղորդուեցաւ, ժողովին գլխաւոր արդիւնքը եղած է ճշդել հինգ պարտուած երկիրներու հաշտութեան դաշնագիրներու պատրաստութեան եղանակը: Մինչեւ այդ, շատ մը խնդիրներ պիտի քննուին դիւանագիտական ճամբով, ինչպէս սովորութիւն է ըսել:

Մինչ այդ, մեզի ալ կը մնայ աշխատիլ անաղմուկ, զարնելով բոլոր դուռները : Եւ մանաւանդ անվթար պահել ներքին գործակցութիւնը, որ դժբախտաբար այնքան ալ ամուր չէ:

Մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ առաջին անգամ է որ բոլոր հոսանքներն ալ միեւնոյն բանը կը պահանջեն,— կցում Թրքահայ հողերու: Այլեւս ի՞նչ կը նշանակէ ճակատ յարդարել այս գետնին վրայ, եւ արիւն պղտորել, զանազան ցընդաբանութիւններով:

Կը կարծենք թէ Երեւանը կրնայ փրկարար դեր մը կատարել այս ճամբուն վրայ, միանգամ ընդ միշտ երես դարձնելով անոնց որ կը յամառին Հայկական Արտասահմանի ժողովուրդը բաժնել երկու ճակատներու,— «բարեկամ» եւ «թշնամի»: Կամ վստահելի եւ անվստահելի:

Գոնէ օրինակ առնէին ազատագրուած Ֆրանսայէն, ուր գաղափարական պայքարները չեն դադրած, բայց ազգային շահերը ամէն բանէ վեր կը դասուին: Չէ՞ որ բոլշեւիկին հետ միեւնոյն աթոռին վրայ նստած են ընկերվարականն ու կաթոլիկը, իբրեւ երեսփոխան եւ նախարար:

Եւ յետոյ, ինչո՞ւ կը մոռնան ուժերու համեմատութիւնը եւ ժողովուրդին մեծամասնութեան տրամադրութիւնը:

Օրն ի բուն «թէմէննահ» ընելով չէ որ մարդիկ պիտի ապացուցանեն իրենց անկեղծ հայրենասիրութիւնը:

Ամէն մէկը իր ճամբով՝ միեւնոյն հիմնական նպատակին համար: Իսկ ամէն բանէ վեր՝ թօթափուած քարացած նախապաշարումները եւ լայնամտութիւն:

Տեսէք, ոչ միայն միջազգային դիւանագիտութիւնը, այլեւ մամուլը — մանաւանդ անգլեւսաքսոն մամուլը — տեսակ մը չկամութեամբ կ'արձանագրէն հայկական կամ վրացական պահանջները: Մինչեւ հիմա լսեցի՞ք որ եւ է տաք խօսք, «մեծ մամուլ»ին մէջ:

Միւս կողմէ, բուն իրաւատէրը, Մոսկուա, մինչեւ այսօր ալ կը գոհանայ շարժման մէջ դնելով անթելը, թերթերը կամ զանազան ազդեր:

Երբ աւելի զօրաւոր եւ բախտաւոր ժողովուրդներ հազիւ կը յաջողին արժեցնել իրենց պահանջները, մենք խառնաձայն կանչերով չէ որ պիտի շահինք դատը:

Լրջութիւն եւ ժրաջան աշխատանք: Շ.

Ծանր մեղադրանքներ Յունաստանի Հայերու մասին

(Բ. եւ վերջին մաս)

Եզրակացնելով կը յայտարարեմ անգամ մը եւս թէ, 1922էն ի վեր, դրամական շրջանն ալ մէջն ըլլալով, հայ ժողովուրդի ազգովին կեցուածքը հանդէպ Հելլադայի եւ հելլենական շահերուն, եղած է կատարելապէս ուղիղ: Այս ճշմարտութիւնը ձեր սպասարկութեանց «էկթէսիս»ները չեն կրնար խաթարել:

Գերմանեւիտալացիներու հետ, յունահայ գաղութը ազգովին, նոյնիսկ պաշտօնական յարաբերութիւն չէ ունեցած, որու հետեւանքով, գերման իշխանութեանց կողմէ՝ պաշտօնէս հրաժարելու սպառնալիքին ենթակայ եղած եմ, որոնց պատասխանած եմ թէ՝ բռնութեամբ միայն կարելի է զիս հրաժարեցնել :

Լրջօրէն ուշադրութեան առնուելու է նաեւ հետեւեալ պարագան թէ, գոյութիւն չունի ոեւէ հարց, հողային թէ տնտեսական, քաղաքական թէ կրօնական, որ, երկու քոյր ազգերը իրարմէ անջատէ եւ Հայերը հարկադրէ հելլէն շահերուն դէմ դաւաճանել:

Ներկայ պատերազմին, հայկական Հանրապետութիւնը՝ իր 300 հազարի հասնող կազմակերպեալ բանակներով, դաշնակից բանակներու կողքին, ի սէր ազատութեան, Կովկասեան լեռնաշղթաներէն մինչեւ Պերլին, նմանապէս բազմաթիւ հայ կամաւորական գունդեր՝ անգլեւամերիկեան բանակներու շարքերուն, արիւն թափած են եւ կը թափեն՝ բռնակալութիւնը ջախջախելու համար: Պիտի չգտնուէին Յունաստան կամ այլուր, հայ դիտակից անհատներ եւ հաստուածներ, որ կարողանային գործակցիլ նացիզմի բռնակալներուն հետ, առանց դաւաճանած ըլլալու բուն իսկ իրենց հայրենիքի շահերուն:

Այս կարեւոր պարագան, կ'երեւի Ձեր Վսեմութեան ուշադրութենէն վրիպած է: Ցարդ, հայ ժողովուրդը, իմ եւ ազգային եւ եկեղեցական իշխանութիւններուս կողմէ հրահանգուած են եւ հրաւիրուած, օրինապահութեան եւ գերագոյն զոհողութեանց՝ ի նպաստ իրենց երկրորդ հայրենիքին՝ Յունաստանի, եւ խուսափիլ հելլէն ժողովուրդին ներքին գործերուն միջամուխ ըլլալէ: Անոնք ազգովին քալած են այս ուղիղ ճամբէն եւ ոչ միայն Յունաստանի, այլեւ ընդհ. աշխարհի հայութիւնը՝ Յունաստանի եւ հելլէն ժողովուրդի հանդէպ կը տածեն եղբայրական սէր եւ համակրանք: Այս զգացումը՝ իրենց ժառանգ մնացած է դարերու ընդմէջէն: Արտասահմանեան հայ մամուլի հելլէնանպաստ բազմաթիւ արտայայտութիւնները անհերքելի իրականութիւններ են եւ արդիւնք՝ այդ համակրալից զգացումներուն:

Ուրեմն, օրինապահ եւ հելլէնասէր ժողովուրդին մաքուր ճակտին քսուած լրտեսութեան, ոճրագործութեան եւ դաւաճանութեան վերագրումներուն դէմ բողոքելով, պիտի խնդրէի հրապարակել ձեր «էկթէսիս»ներու փաստերը, եւ զանոնք ենթարկել՝ հելլէնեւհայ խառն քննիչ յանձնախումբի մը անաչառ քննութեան եւ դատողութեան :

Պ. Նախարար, հայ ժողովուրդը, ցարդ իր ազատագրական պայքարներու ընթացքին, հելլէն քաջարի քոյր ժողովուրդին նման, ջարդերու, կախաղաններու եւ հալածանքներու ենթարկուած է, բայց, անարգ ջարդարարները չեն կրցած ոչ մէկ ատեն հայ ժողովուրդին բարոյական կորովը ընկճել եւ ազգային արժանապատուութեան զգացումը խախտել, ու անոր մաքուր նկարագիրը մրոտել : Դժբախտաբար, Յունաստանի մէջ գտնուեցան թերթեր, որ յանդգնեցան օրհնել մամուլի սիւնակներէն, Կարմիր Սուլթան Համիտի գերեզմանը՝ Հայ ջարդած ըլլալուն համար, եւ ուխտեցին՝ անոր հոգին հրճուեցնել, պակաս մնացածը իրենք լրացնելով :

Տակաւին հոս, Աթէնքի մէջ, մեր աչքին առջեւ, կը թոյլատրուի բեմադրութիւնը ամէնէն անպատկառ կերպով՝ հայկական ազգ. արժանապատուութիւնը վիրաւորող անիմաստ ծաղրական թատերախաղերու :

Վերջացնելէ առաջ, այս առիթով ձեր նկատառման կը յանձնեմ հետեւեալ պարագան եւս : Ամեն. Հայոց Վեհ. Կաթողիկոսի ընտրութեան մասնակցելու համար, ընկերակցութեամբ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան Ատենապետին եւ անդամներէն մէկուն մեր Հայաստան այցելութեան առիթով, Վեհ. կաթողիկոսի միջոցաւ խնդրեցինք հայկական կառավարութենէն, պարզաբանելով՝ Յունաստանի պատերազմի հետեւանքով ենթարկուած տնտեսական նեղ կացութիւնը, առանց նկատի առնելու՝ Հայաստանի մէջ կատարեալ հաւասարութեամբ բնակութիւն հաստատած 20հազար Հելլէններու հետ փոխանակութեան պարագան, մաս մը Հայերու փոխադրութիւնը՝ Յունաստանէն Հայաստան: Հայկական կառավարութիւնը ընդառաջ երթալով մեր այս խնդրանքին, խոստացաւ մօտապագային իրագործել ներգաղթը առանց փոխանակութեան: Այս պարագան, մեր Հելլադայի հանդէպ տածած սիրոյն մէկ ժեստն է, որ չի կրնար չգնահատուիլ: Հաւանաբար ուրեմն մօտ ապագային Յունաստանէն Հայերու ներգաղթը սկսի, բայց կ'ենթադրէինք որ, երկու քոյր ժողովուրդներու ներկայի եւ ապագայի շահուն համար, Հայերը այս երկրէն մեկնէին ոչ թէ դառնացած սրտով, այլ հելլէն պետութեան եւ ժողովուրդին հանդէպ երախտագիտական զգացումներով տոգորուած:

Պ. Նախարար, կը յուսամ թէ՝ այս բողոքյուշագիրս, Ձեր Վսեմութեան կողմէ կարեւորութեամբ նկատի կ'առնուի եւ ձեր ազդու միջամտութեամբ, պաշտօնական եւ անպաշտօն շրջանակները, ծրագրուած գաղտնի կամ յայտնի հակահայ թշնամութիւններուն եւ հալածանքներուն վերջ կուտան եւ քմահաճօրէն Քոմօթինիի, Ալեքսանդրապոլիսի եւ Դիմոթիքայի եւայլ վայրերու մէջ, առանց դատական իշխանութեանց ձերբակալման հրամանագրերու, երկար ատենէ ի վեր բանտերու մէջ հիւծող մեր հայրենակիցներուն ազատութիւն կը շնորհուի յանուն արդարութեան:

Հիթլէրի կտակները

Հիթլէրի կտակներուն բնագիրները հրատարակուեցան անգլեւամերիկեան մամուլին մէջ: Քաղաքական կտակին մէջ, (29 ապրիլ 1945) Հիթլէր կը յայտարարէ.— «Մահէս առաջ կուսակցութենէն կ'արտաքսեմ նախկին մարէշալ Հէրման Կէօրինկը, եւ առնելով անոր տրուած բոլոր իրաւասութիւնները, եւ անոր տեղ կը նշանակեմ ծովակալ Տէօնիցը, իբրեւ նախագահ եւ գերագոյն հրամանատար: Մահէս առաջ կուսակցութենէն եւ իր վարած պաշտօններէն կը վտարեմ նախկին S. S. առաջնորդ եւ ներքին գործերու նախարար Հայնրիխ Հիմլէրը եւ կը նշանակեմ Քարլ Հանքէն: Կէօրինկ եւ Հիմլէր իրենց անհաւատարմութենէն զատ, անդարմանելի ամօթ մը ձգեցին երկրին եւ ամբողջ ժողովուրդին վրայ, թշնամիին հետ բանակցելով գաղտնապէս, առանց իմ գիտութեան եւ հակառակ իմ կամքիս, ինչպէս եւ ապօրինաբար փորձելով ձեռք անցընել պետութեան ղեկավարութիւնը »:

Թուելէ վերջ նոր դահլիճին անդամները, Հիթլէր կը շարունակէ,— «Թէեւ Մարթէն Պորման, Կէօպէլս եւն. եւ իրենց կիները ինծի եկան իրենց ազատ կամքով, չուզելով որ եւ է պարագայի մէջ հեռանալ մայրաքաղաքէն, բայց, փոխանակ ինծի հետ իյնալու այստեղ, պիտի խնդրեմ որ հպատակին ինծի եւ ազգին շահերը վեր դասեն իրենց զգացումներէն: Անոնք իրենց գործով եւ հաւատարմութեամբ ինծի մօտ պիտի ըլլան իբրեւ յետ մահու ընկերներ, որովհետեւ կը յուսամ թէ իմ ոգիս անոնց մէջ պիտի մնայ եւ միշտ պիտի առաջնորդէ զանոնք»:

Յետոյ կը պատուիրէ կառավարութեան եւ ազգին պահել ցեղային օրէնքները «եւ անողորմաբար դիմադրել բոլոր ազգերու թունաւորիչներուն, միջազգային հրէութեան»:

Կտակին կցուած յաւելուածով մը, Կէօպէլս կը յայտարարէ թէ « առաջին անգամ ըլլալով վճռած է չհպատակիլ Առաջնորդին հրամաններուն եւ անոր հետ մնալ մինչեւ վերջը: Այս մերժումին մէջ ինծի հետ են կինս եւ զաւակներս»:

Անձնական կտակին մէջ, Հիթլէր ծանուցանելով իր ամուսնութիւնը Եւա Պրաունի հետ, կ'ըսէ թէ ան ալ իրեն հետ պիտի մեռնի իր ազատ կամքով :« Իմ ստացուածքներս, եթէ բան մը կ'արժեն, կը պատկանին կուսակցութեան, կամ, եթէ ան այլեւս գոյութիւն չունի, պետութեան: Եթէ պետութիւնն ալ կործանած է, այլեւս աւելորդ է որ եւ է նոր հրահանգ իմ կողմէ»:

Անգլ. իշխանութիւնները համոզուած են թէ Մարթէն Պորման, Նացի կուսակցութեան նախագահը, որ կը փնտռուէր իբրեւ պատերազմի ոճրա-

1945ի գլխաւոր դէպքերը

Բ.

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 2.— Մառէշալ Սթալին Մոսկուա կը հրաւիրէ Լեհաստանի այն քաղաքական կուսակցապետները որ ներկայացուցիչներ չունին Վարշաւայի մէջ, խորհրդակցելու համար:

3.— Ֆրանսական զօրքը կը գրաւէ Քոլմարը:

4.— Ամերիկացիները ետ կ'առնեն Մանիլան:

6.— Արհեստակցական Միութեանց համաշխարհային խորհրդաժողովը կը բացուի Լոնտոնի մէջ:

7.— Կը հրատարակուի առաջին պաշտօնական զեկոյցը Եալթայի խորհրդաժողովի մասին:

9.— Քանատական զօրքը կը յարձակի Հոլանտայի եւ Հռենոսի վրայ:

12.— Կը հրատարակուի պաշտօնական զեկոյցը Եալթայի խորհրդաժողովէն վերջ, հետեւեալ բովանդակութեամբ.— Զինուորական գործակցութիւն Գերմանիոյ պարտութեան եւ զինաթափութեան համար.— Ֆրանսա պիտի մասնակցի գրաւման եւ վերստուգիչ յանձնաժողովին.— Մօտերս պիտի գումարուի Միացեալ Ազգերու խորհրդաժողովը Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ.— Դաշնակիցները կը համաձայնին Լեհաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ խնդիրներու մասին:— Զօր. տը Կօլ կը մերժէ Նախագահ Րուզվէլթի հրաւէրը Ալժէի մէջ հանդիպելու մասին:

15.— Գահիրէի մէջ ժողով կը գումարեն արաբական երկիրներու բոլոր արտաքին նախարարները:— Ամերիկեան օդանաւերը կը ռմբակոծեն Թոքիօն:

24.— Ամերիկեան Ա. եւ Թ. բանակները յարձակողականի կը ձեռնարկեն Գերմանիոյ արեւմտեան ճակատին վրայ:

26.— Արտաքին նախարար Պիտօ Լոնտոն կ'երթայ խորհրդակցելու համար անգլ. կառավարութեան հետ:

27.— Թուրքիա եւ Եգիպտոս պատերազմ կը յայտարարեն Գերմանիոյ դէմ:

ՄԱՐՏ 2.— Զօր. տը Կօլ Խորհրդակցական Ժողովին առջեւ կը պարզէ Ֆրանսայի վերաշինութեան ծրագիրը:

3.— Դիւանագիտական յարաբերութիւնները կը վերահաստատուին Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ միջեւ:— Դաշնակիցները կը շահին Հռենոսի ճակատամարտը, գետը բռնելով աւելի քան 40 քիլոմեթրի վրայ եւ հասնելով Քէօլնի առջեւ: Ռուսերը Պալթիկ ծով կը հասնին:

4.— Գահիրէի մէջ կը փակուի արաբական պետութեանց խորհրդաժողովը եւ կը կազմուի Արաբական Դաշնակցութիւնը:

6.— Ամերիկացիները կը գրաւեն Քէօլնը:— Ճափոնցիները զինաթափ կ'ընեն Ֆրանսական զինուորները եւ կը հեռացնեն Ֆրանսական վարչութիւնը Հնդկաչինի մէջ:— Կրոցէա կը կազմէ Ռումանիոյ նոր կառավարութիւնը:

8.— Ամերիկեան առաջին կամրջագլուխը կը հաստատուի Հռենոսի աջ ափին վրայ, Ռէմակէն:— Անգլիացիները Մալմէտի կը մտնեն:— Ռումանիա ետ կը ստանայ հիւսիսային Թրանսիլվանիան:

12.— Ռուսերը կը գրաւեն Քիւսթրինը (Գերմանիա):

17.— Ամերիկացիները կը գրաւեն Կոպլէնցը:

21.— Խ. Միութիւնը չեղեալ կը հռչակէ 1925ի ռուսեւթուրք դաշինքը:

23.— Ամերիկացիները կը գրաւեն Մայանսը: Մառէշալ Մոնթկոմըրիի զինուորները յարձակողականի ձեռնարկելով կ'անցնին Հռենոսը Ռուրի եւ հոլանտական սահմանին միջեւ:

26.— Մահ Լոյտ Ճորճի:

30.— Ռուսերը կը գրաւեն Տանցիկը: Ֆրանքֆորթ, Մանհայմ եւ Վիսպատըն Դաշնակիցներու ձեռքը կ'իյնան:

31.— Զօր. Այզընհաուըր կը հրաւիրէ գերման զօրամասերը դադրեցնել կռիւը: Ռուրը պաշարելով, Անգլիացիները եւ Ամերիկացիները կը միանան: Ֆրանսական Ա. բանակը կ'անցնի Հռենոսը:

(Շար.)

գործ, մեռած է: Այն երեք անձերը որ կը պահէին կտակներուն պատճէնները, ձերբակալուած են Անգլիացիներուն կողմէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ 50 ամեակը տօնուեցաւ Փարիզի մէջ: 1895ին էր որ կը ներկայացուէր առաջին շարժանկարը, Պուլվառ տէ Քափիւսէնի մեծ սրճարանին գետնայարկը, մէկ ֆրանք մուտքով, նախաձեռնութեամբ Լիւմիէռ եղբայրներու: Առաջին օրուան շահը եղաւ 35 ֆրանք: Երեք շաբաթ վերջը 3000 հոգի խռնուած էին թատրոնին առջեւ: Այնուհետեւ սինէման ծաղկեցաւ արագօրէն:

ԲՈՒՌՆ ՓՈԹՈՐԻԿ ՄԸ կը տիրէ Ատլանտեանի եւ Մանշի մէջ: Բազմաթիւ նաւեր վնասուած կամ խրած են: Նափոլիէն մեկնած նաւ մը, որ 5000 ռումբ կը փոխադրէր Մ. Նահանգները, կէս ճամբան մնաց:

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ 700 ԼԵՀԵՐ Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանէն Ֆրանսա պիտի գան իրենց ընտանիքներուն հետ, կառավարութեան հրաւէրով, իբրեւ բանուոր ծառայելու համար հանքերու եւ ագարակներու մէջ: Բոլորին ալ Ֆրանսական հպատակութիւն շնորհուած է:

280.000է ԱՒԵԼԻ ֆրանսացի գերիներ եւ տարագիրներ կը փնտռուին տակաւին: Կ'ենթադրուի թէ մեռած են: Ալզաս Լօռէնի բնակիչներէն շատեր անպատսպար կը մնան տակաւին: Ասոնք 1940ին տարագրուած էին Գերմաններու կողմէ:

ԵՐԿՈՒ ԳԵՐՄԱՆ ԶՕՐԱՎԱՐՆԵՐ հրապարակաւ կախուեցան Պրիւանքի մէջ, իբրեւ պատերազմի ոճրագործ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ մերժեց ընդունիլ հատուցումներու յանձնաժողովին որոշումները, որոնք շատ պզտիկ բաժին մը կը սահմանէին այդ աւերեալ երկրին համար: Փոխ-վարչապետը եւ պարենաւորման նախարարը Լոնտոն պիտի երթան, տնտեսական բանակցութիւններ կատարելու եւ տրամին հաստատուն վիճակի մը վերածելու համար:

ՍԹԱԼԻՆ քաջառողջ է, համաձայն Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին յայտարարութեան: Սպարապետը մեծապէս օգտուած է վերջին արձակուրդէն:

ԻՏԱԼԻՈՅ դաշնակից հրամանատարութիւնը տեղական իշխանութեանց յանձնեց հիւսիսային շրջանի չորս նահանգները,— Փիէմոնթէ, Վենետօ, Լիկուրիա եւ Լոմպարտիա:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ զինուորական պաշարումը կը շարունակուի: Քաղաքը երկու մասի բաժնուած է: Մէկ մասին մէջ սովորական կեանքը անփոփոխ կը մնայ. միւսին մէջ քաղաքացիները չեն կրնար տունէն դուրս ելլել ցերեկուան ժամը 4էն մինչեւ առտուան 8: Առջի օր ձերբակալուեցան 400 կասկածելիներ որոց մէջ շատ մը կիներ կան: Նոյնիսկ սինակոկներ խուզարկուած են, զէնք փնտռելու համար եւ հաւատացեալները հարցաքննուած:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը պիտի ընդլայնուի, համաձայն Մոսկուայի խորհրդաժողովին որոշման: Երեք մեծ պետութեանց ներկայացուցիչները գործի ձեռնարկած են արդէն, բայց մեծ դժուարութեանց կը հանդիպին: Թագաւորը մայրաքաղաք վերադարձաւ, քանի մը ամսուան բացակայութենէ մը վերջ: Հաւանական է որ վարչապետ Կրոցէայի տեղ աւելի չափաւոր համայնավար մը հրաւիրուի:

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ մասին անգլեւֆրանսական բանակցութիւնները կը շարունակուին, բայց համաձայնութիւն չէ գոյացած տակաւին: Անգլիացիները կ'ուզեն որ Սուրիոյ անգլիական եւ Ֆրանսական զինուորները Լիբանանի մէջ մնան ատեն մը, իսկ Ֆրանսացիները կը պահանջեն որ անգլ. զօրքը Պաղեստին քաշուի: Անգլիոյ արտաքին նախարարը եւ Լոնտոնի Ֆրանսական դեսպանը տեսակցութիւն մը ունեցան, ելք մը գտնելու համար: Արաբներն ալ դժգոհ են որ որոշ թուական մը նշանակուած չէ, երկու պետութեանց զինուորները քաշելու համար:

ՇԱՎԻԼԻ Եկեղց. վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ հայկական Ծնունդի տօնին առթիւ շաբաթ իրիկուն եւ կիրակի առաւօտ հանդիսաւոր Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի եւ Ջրօրհնէքի արարողութիւն պիտի կատարուի: Ժամերգութիւն շաբաթ ժամը 16ին, կիրակի առաւօտ ժամը 8ին:

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Զարեհ Մութաֆեանի նկարահանդէսը մինչեւ 19 Յունուար, Galerie Allardի մէջ (20 rue des Capucines, (հեռաձայն Opéra 35-95): Ամէն օր ժամը 10էն 12, եւ 14էն 18, բացի կիրակի եւ երկուշաբթի օրերէն:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ծնունդի առթիւ, տեղական ֆրանսական ֆութպոլի խումբը J. S. O. A. կազմակերպած էր ախոյենական մեծ մրցում մը: Կը մասնակցէին J. S. O. A., C. A. Ivry, C. A. Montreuil եւ Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը: Առաջին անգամ, Ivry եւ J. S. O. A. հրապարակէն քշուեցան յաջորդաբար Montreuilի եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ին կողմէ: Ցետոյ, երկու յաղթական խումբերը իրարու դէմ ելան: Թէեւ վերջին յաղթութիւնը կը սպասուէր ֆրանսական խումբին կողմէ որ կը պատկանի Division d'Honnneurի դասակարգին, մեր մարզիկները «Բարձրացիր» Հայ, «Բարձրացուր» Հայ անունը գոչելով, եւ կատարեալ խաղարկութեամբ, 1-0ով մրցանակը տարին:

Ու կան մարդիկ որ փոխանակ զօրացնելու այն ինչ որ գոյութիւն ունի, համաձայն իրենց նշանախօսքին, կը ջանան ջլատել ուժերը, մասնաւորապէս երիտասարդ ուժերը, կազմելով Հ. Մ. Ը. Մ.էն զատ, ուրիշ ֆութպոլի խումբեր:

Զ. Մուրատեան

Խաղէն վերջ գինեձօն մը տեղի ունեցաւ ուր խօսք առաւ կազմակերպիչ յանձնախումբին նախագահը եւ շնորհակալութիւն յայտնեց մեր մարզիկներուն: «Եթէ բաժակը ձեռքէ ձեռք անցաւ, սակայն իր քաղաքը չփոխեց»: Խոստացաւ նաեւ աւելի լայնօրէն մեզ տրամադրել իրենց դաշտը:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութեան անդամ մըն ալ խօսք առնելով հաւաստեց վարչութիւնը լաւագոյնը պիտի ընէ մեր մարզական սերտ կապակցութիւնները աւելի զարգացնելու համար:

Բաժակը տեղաւորուեցաւ միւս բաժակներուն քով, արձանագրելով նոր էջ մը Հ. Մ. Ը. Մ.ի կեանքէն:— Ք. Ո.

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ազգ. շարժման վարիչներէն Պանդիտ Նէհրու ճառ մը խօսելով, ազդարարեց թէ Ասիա ի վերջոյ պիտի ապստամբի անգլիական եւ ուրիշ պետութեանց միջամտութիւններէն եւ «այդ ապստամբութենէն պիտի ծագի պզտոր բան մը,— երրորդ համաշխարհային պատերազմը: Ասիոյ ժողովուրդները երբեք կամաւորապէս պիտի չհպատակին կայսրութեան մը տիրապետութեանը, ինչ որ ալ ըլլայ, եւ պիտի ապստամբին: Այդ շարժումը պիտի ըլլայ տեւական եւ մոլեգին ապստամբութիւնը միլիոնաւոր մարդոց որոնց դէմ հիւլէական ռումբն անգամ անզօր պիտի մնայ»:

ՀՐԷԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒ ԴԷՄ «պոյքոթ»ը պաշտօնապէս սկսաւ յունուար 1ին, Եգիպտոսի մէջ, համաձայն Արաբական Դաշնակցութեան որոշման: Եգիպտոսի ելմտական նախարարը հրամանագիր մը հրատարակեց, որով կ'արգիլուի ապրանք ներածել Պաղեստինէն, առանց մասնաւոր արտօնագրի: Արաբիոյ Թագաւորը չեղեալ հռչակեց կահ-կարասիներու ապսպրանք մը որ տրուած էր Երուսաղէմ, հրէական տան մը: Պաղեստինի մէջ հարիւրաւոր Արաբներ որոշեցին այլեւս հրեայ բժիշկներու չդիմել: Լիբանանի կառավարութիւնը գրաւեց բեռ մը հրէական ապրանքներ, սահմանագլուխին վրայ:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՈՃՐԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒՆ ԴԱՏԸ, որ վերսկսաւ չորեքշաբթի օր, պիտի վերջանայ մինչեւ մարտ 15: Նիւրընպէրկի պատերազմական ատեանը իր վճիռը պիտի արձակէ երեք շաբթէն:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

ՔԱՐՏԱՇ ՄԵՔԵՆԱՅ.— Կիրովականի (Հայաստան) քիմիական գործարանի մեքենական վարիչ Ս. Գարադէօզեանը հնարեր է քարտաշ մեքենայ մը որ իր կարողութեամբ կը փոխարինէ 20 մարդու ուժին: Եթէ մարդը մէկ օրուան ընթացքին կրնայ յղկել 7—8 քար, այս մեքենան կը յղկէ 150—160 քար: Մեքենան արդէն կը գործէ:

ՆՈՐ ԳԻՏԱԿԱՆ ՄԵԹՈՏՆԵՐ.— Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի փոխ-նախագահ Փրոֆ. Համբարձումեան կը յայտնէ թէ իր աշխատակիցները մշակած են նոր մեթոտ մը «կոզմիկ» փոշիի ուսումնասիրութեան: Այս մեթոտը կուտայ փայլուն արդիւնքներ:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ.—Լիոնէն Պ. Սահակ Կէնճեան վեցամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Գ. Գալֆաեանի, Lilas (Փարիզ:

ՇԱՎԻԼԻ Հայ Ռազմիկներու Միութիւնը, որ ունի 70 անդամ, իր վերջին ընդհ. ժողովին մէջ ընտրեց իր նոր վարչութիւնը,— Զավուշեան Մուշեղ՝ նախագահ, Պօյաճեան Մկրտիչ՝ փոխ-նախագահ, Պաղտասարեան Տիգրան՝ քարտուղար, Աբէլեան Յակոբ՝ փոխ քարտուղար, Էքպէքեան Խաչիկ՝ գանձապահ, Պօյաճեան Պետրոս եւ Գալայճեան Զաւէն խորհրդական:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Samedi 5 Janvier 1946 Շաբաթ 5 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4501-Նոր շրջան թիւ 230 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր.

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

ԹՋԵՆԻՆ ԱՆՊՏՈՒՂ...

Ծանօթ խօսք է։— «Թուրքն իր անցած, խոտ չի բուսնիր»...։ Վիկտոր Հիւկօ իրաւունք ունէր այս բնորոշումը ընելու՝ ոչ միայն յանուն մարդկութեան, այլ մանաւանդ յանուն մշակոյթի եւ պատմութեան։ Պատուհաս մը՝ Թուրք ժողովուրդը, որ ԺԵ. դարու փառքի իր օրերէն մինչեւ ԺԷ. դարու քայքայման շրջանը միմիայն արիւն ու թշուառութիւն սերմանեց։

Ֆրանսացին առանձին չէ իր անողոք դատաստանին մէջ, եւ պատմութիւններ՝ պատկերազարդ իր բոլոր վճիռներուն մէջ, Թուրքիան կը ներկայացնեն միշտ իբրեւ երկիր եւ ժողովուրդ, ոչ ազգ, ո՛չ քաղաքակրթութիւն, ո՛չ ոգի, ո՛չ ալ մշակոյթ։ Մինչեւ Հանրապետութեան հաստատումը՝ Թուրքիոյ մէջ, նախկին Կայսրութեան մոխիրներուն վրայ, ոչ ոք լոյսի կամ գաղափարի մը ոգեկան անդրադարձումը փորձած է տեսնել, կամ հաստատել՝ Թուրք ժողովուրդի պատմութեան մէջ։— Զմոռնանք, ... բացի Թուրքերէն։ Որովհետեւ, համաձայն նորագոյն հետազօտութիւններու եւ պատմական վաւերական աղբիւրներու... քաղաքակրթութեան ալֆան ու օմեղան Թուրք ժողովուրդն է, որ «հոսելով Ասիայէն, լոյսով ու գիտութեամբ ողողեց բոլոր հին ազգերը» — Յոյները, Փիւնիկեցիները, Եգիպտացիները եւ ուրիշներ...։ Աթաթիւրքի կը պարտինք, այս առիթով, զուիցերիացի Փրոֆ. Փիթառներու եւ ուրիշ համաշխարհային դէմքերու փայլուն վկայութիւնները Թուրք ժողովուրդի բարիքներու մասին։ Բայց, այդ բոլորը այնքան տկուն փաստեր են, որ կը շարժեն նոյնինքն թուրք դասախօսներու ծիծաղը։ Պատմութեան ականաւոր ուսուցիչ մը, Պոլսոյ մէջ, իւրաքանչիւր դասախօսութենէ առաջ հարկ կը տեսնէր ընելու ճշդում մը՝ խոնարհած ու ամօթապարտ աչքերով։— «Ձեր գիրքը կ՚ըսէ թէ...։ Համաձայն ձեր գրքին...։ Ձեր պատմութեան գրքէն կը տեղեկանանք թէ...»։

«Երիտասարդ Թուրքերու պետութիւնը» հատորին 80երորդ էջին վրայ, Ա. Մանտէլշթամ, Արեւելեան հարցի քաջածանօթ գրիչներէն մին, տասնեւվեց տարի ապրելէ վերջ Օսմ. Կայսրութեան մէջ, գիտել կու տար 1916ին։— «Թուրք ժողովուրդի ողբերգութիւնը այնտեղ է, որ ան՝ այն օրէն ի վեր որ երեւան ելած է համաշխարհային բեմի վրայ, ոչինչ բրած է մշակութային իմաստով, արդարացնելու համար իր գոյութիւնը։ Ան, այլ ժողովուրդներու կեանքին մէջ է մտած մի միայն արցունքի եւ արեան հեղեղներով եւ ստրկութեամբ։ Տիրապետելով հին մշակոյթի տէր ցեղերուն,— Յոյներուն, Արաբներուն, սլաւ ժողովուրդներուն —, գրաւելով սքանչելի քաղաքը՝ Աշխարհի Մայրաքաղաքը (Պոլիս, Ա. Ա.), Թուրք ժողովուրդը ճահճացած է։ Զգեստաւորուելով արաբական մտքի փառահեղ հագուստով, զարդարուելով պարսկական բանաստեղծութենէ գողցուած թանկագին քարերով, Թուրք ժողովուրդը չկրցաւ սակայն ծնիլ ոչ մէկ մեծ գաղափար։ Աշխարհ նոր ձայն կամ երգ չլսեց իրմէ, չտեսաւ եւ ոչ մէկ նոր դէմք կամ ձեւ։ Թուրք ժողովուրդը, յետնորդ սերունդներու չկտակեց ո՛չ մէկ անուն բանաստեղծի, նկարչի, քանդակագործի, երաժշտագէտի կամ գիտնականի, որուն անունը սիրով եւ հիացումով կրկնէր մարդկութիւնը։ Ան, եղաւ դատարկագոյն ժողովուրդ մը եւ իր պատմական առաքելութիւնը եղաւ միայն աւերել։ Իսկ աւերելու համար ոգի չի պահանջուիր։ Ազգային կեանքի խարիսխներ ստեղծելու համար ոգի անհրաժեշտ է, ու ճիշդ այդ է որ չունի Թուրքիա»։

Ֆիհատ Պապան, որ ամիսէ մը ի վեր «մարդու պակաս» կ՚ողբայ «Թասվիր»ի մէջ, թերեւս կարենայ լուծել Թուրքի ցամաքութեան գաղտնիքը՝ եթէ իրեն ներկայացնենք նաեւ աւելի բարախուն եւ թարմ վկայութիւն մը,— 1945ի Ուէպսթըրի վճիռը։— «Թուրքը հաւասար է մոլեռանդ, բռնակալ, տգէտ, անգութ մարդու»։ (Ուէպսթըրի բառարան, 1945, Մ. Նահանգներ)։

Աթաթիւրքի երեւումը՝ Թուրք ժողովուրդի կեանքին մէջ, ճիշդ է թէ «ի հիմանէ» կը փոխէր կեանքը այդ ժողովուրդին։ Մտայնութեան, բարքերու, մանաւանդ տնտեսական կեանքի փոփոխութիւն, որ կ՚ենթադրէր տեսակ մը արթնութիւն.— զարթօնք։ Բայց, այդ «ծաղկում»ը ոչ մէկ համամարդկային նկարագիր ունէր, որովհետեւ խորքի մը ձեւափոխութիւնը չէր։ Ձեւի եւ միջոցներու յեղաշրջում, մըն էր, որուն անդրադարձումն ու տարողութիւնը եւս՝ դատապարտուած էին մնալ արուեստական յեղաշրջութեան մը սահմաններուն ու կարելիութեանց մէջ։

Պատմութիւն, աշխարհագրութիւն եւ քաղաքականութիւն ուզեցին, սակայն,, որ 1923էն ասդին, ... Թուրքիա «զարթումի» արագ շրջան մը ապրի, եւ անցնի ի շարս քաղաքակիրթ ազգերու։ Անգարա, իր կողմէ ճիգ չխնայեց, «բանիւ եւ գործով» իր կառքին լծելու համար օտար մամուլի ներկայացուցիչներ, լեզուաբաններ եւ գիտուններ, միսով ու ոսկորով աշխարհահռչակ մարդիկ ալ, — եւ ահա՛ համանուագ մը, որ Հին ու Նոր Աշխարհները մատնեց հիացումի։ Մինչեւ այսօր, անգլ. մամուլը կը շարունակէ դափնի հիւսել Թրքական քաղաքակրթութեան, — «Թայմզ»ի թղթակիցը՝ Անգարայի մէջ, Քարփիչի եւ Բէրա-Փալասի յանկուցիչ անկիւններէն, կը շարունակէ խունկ ծխել «քաղաքակիրթ» Թուրքին։ Արտաքին Նախարար Պեվին չէ՞ր, որ 28 Հոկտեմբերի Թուրք Հանրապետութեան Տօնին, կը շարականէր Լոնտոնի Թուրք դեսպանատան մէջ.

—«Թուրքիա՝ օրրանն է քաղաքակրթութեան, եւ Անգլիա պիտի չթոյլատրէ, որ արգելք հանդիսանան իր յառաջդիմութեան, Մերձաւոր Արեւելքի մէջ»։ («Վաթան», 2 Նոյեմբեր 1945)։—

Պատմութիւնը պիտի ըսէ, ուշ կամ կանուխ, թէ որքան աղուէս կամ որքան միամիտ էին անոնք իր «բարեշրջութեան» մը կրկներեւոյթը ուզեցին տեսնել Թուրք ժողովուրդի կեանքին մէջ։ Այսօր, քիչ չէ թիւը, Թուրքիոյ մէջ՝ այն Թուրք մտաւորականներուն, որոնք անդրադարձած են ինքնախաբութեան ահաւոր թմբիրին, եւ ահապանդ կը հնչեցնեն դահավիժումը սահմանափակելու համար։

Շեշտելէ վերջ, թէ ճարտարարուեստական եւ զինուորական մարզերու վրայ «մեծ» յառաջդիմութիւն արձանագրեց Թուրք Հանրապետութիւնը, Թուրք լրագրութեան եւ մտաւորականութեան ամէնէն աւելի Թուրք եւ ազգայնամոլ դէմքը՝ Փէյամի Սաֆա, կը գրէ «Թասվիր»ի 29 Հոկտեմբերի թիւին մէջ.

— «Պալքանեան պատերազմի եւ Օսմ. Կայսրութեան քայքայումի օրերուն, մինչեւ Համաշխարհային Ա. պատերազմ, Թուրք մշակոյթը համեմատաբար աւելի շարժուն վիճակ կը պարզէր։ Հանրապետութեան հռչակումէն վերջ, տխուր ամայութիւն մը սկսաւ յանկարծ։ Գրական եւ ոչ մէկ ձեռնարկ ապրեցաւ, ոչ մէկ հանդէս կրցաւ շնչել։ Փակուեցան, մէկիկ մէկիկ, «Թիւրք Օճաղը»ները, որոնք քիչ մը թարմութիւն կը բերէին մեր իմացական կեանքին։ «Հալք» կուսակցութեան միջամտութիւնը՝ գրական-մշակութային մեր կեանքէն ներս, խափանեց անհատական ամէն նախաձեռնութիւն։ 1925—1938, մինչեւ մահը Աթաթիւրքի, իմացական բոլոր շարժումները՝ Թուրքիոյ մէջ, պաշտօնական (պետական) գոյն առին։ Իսկ 1938էն ասդին, թարգմանական գրականութեան մը «նորութեան» ականատես եղանք։ Յուսահատական ամայութիւն, ու նոյնքան յուսահատական ամլութիւն։ Թուրք հանրապետութիւնը քանդեց միջնադարեան բարքերը, եւ ընկերային նոր կարգեր հաստատեց։ Քաղաքներ բարեզարդեց, ճարտարարուեստ հիմնեց, ճամբաներ եւ նաւահանգիստներ շինեց։ Բայց, քառորդ դարու այս հսկայական միջոցին մէջ, ոչի՛նչ կրցաւ տալ իբրեւ ոգեկան արժէք, եւ մշակոյթ։ Երբ կը խորհինք այս մասին, ՁԵՆՔ ԿՐՆԱՐ ԵՐԿՈՒ ՁԵՌՔԵՐՈՎ ԶՓԱԿԵԼ ՄԵՐ ԴԷՄՔԸ...»։

Ի՞նչ աւելցնել։

ԱՐՄԷՆ ԱՄԱՏԵԱՆ

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ Գերմաններուն արտաքսումը յետաձգուեցաւ գարնան, նկատելով որ Գերմանիոյ դաշնակից իշխանութիւնները ձմեռ ատեն չեն կրնար գրաւել զանգուածային տեղափոխութիւններով։ Սկզբնական ծրագրին համաձայն, 250.000 Գերմաններ պիտի արտաքսուէին 1945 Դեկտեմբերին, 125.000 հոգի 1946 Յունուարին, եւ ամբողջ տեղափոխութիւնը պիտի վերջանար մինչեւ Օգոստոս։

ԻՐԱՆԻ ՏԱԳՆԱՊԸ լուծելու համար, Անգլիա որոշեց քննութիւն մը կատարել տեղին վրայ։ Թէհրանի անգլ. դեսպանը պիտի ջանայ համոզել իրանեան կառավարութիւնը որ ընդունի այս քննութիւնը։ Լոնտոնի մէջ կը յուսան թէ այն ատեն կարելի պիտի ըլլայ համոզել նաեւ Խ. Միութիւնը, որ Մոսկուայի մէջ մերժած էր քննութեան այս ծրագիրը։

Զարհուրելի յայտնութիւններ
Հրէական ջարդերու մասին

Նիւրէնպէրկի դատավարութեան վերջին նիստին մէջ, զարհուրելի յայտնութիւններ եղան հրէական ջարդերու եւ ուրիշ դէպքերու մասին։ Կարդացուած փաստաթուղթերէն կ՚երեւայ որ, Տիէփի արշաւանքէն վերջ, Հիթլէր հրամայած էր անխնայ «ջարդել մինչեւ վերջին մարդը», ըլլան համազգեստով, զինուած կամ ոչ, կռուի մէջ կամ ոչ։ Տարբերութիւն չըներ թէ անոնք ցամաք ելած են նաւերով կամ օդանաւերով, կամ իջած անկարգելներով։ Նոյնիսկ եթէ անոնք անձնատուր ըլլան, ոչ մէկ ներում»։

Այս գաղտնի հրամանը, որմէ միայն 12 օրինակ պատրաստուած էր, կը պահանջէր «քոմանտօ» զինուորները կամ օդաչուները անմիջապէս յանձնել Հիմլէրի ոստիկանութեան (Կէսթափօ)։ Արգիլուած էր զանոնք բանտարկել զինուորական հսկողութեամբ կամ արգելափակել գերիներու կայաններուն մէջ։ Հիթլէր անձամբ կը հրամայէր.— «Զինուորական օրէնքով պատասխանատու պիտի ըլլան բոլոր այն հրամանատարները եւ սպաները որ կը թերանան այս հրամանին գործադրութեան մէջ»։

Միեւնոյն նիստին մէջ, դատախազը կարդաց շարք մը փաստաթուղթեր Կէսթափոյի վարիչին՝ Քալթէնպրուննէրի ոճիրներու մասին։ Այս ամբաստանեալը ուղեղային արիւնահոսութիւն ունեցած ըլլալով, հիւանդանոց փոխադրուած է։ Պաշտպան փաստաբանը խնդրեց յետաձգել դատը, բայց ատեանը մէկ ժամ խորհրդակցելէ վերջ որոշեց լսել բոլոր վկայութիւնները։ Ամերիկեան դատախազը յայտարարեց թէ ամբաստանեալը, որ Աւստրիացի է, ոչ միայն գիտէր արգելարաններու մէջ անցած-դարձածը, այլեւ ինքն էր որ կը հրամայէր զոհերուն ոչնչացումը։ Գերմանացի մը վկայեց թէ պատերազմին վերջերը ամբաստանեալը այնքան զօրաւոր դարձած էր որ, նոյնիսկ Հիմլէր կը վախնար իրմէ։ Ուրիշ Գերմանացի մը, Կէրտէս, անդամ Տ. Տ.ներու կազմակերպութեան, վկայեց թէ ծրագիր մը կար օդանաւերով ոչնչացնելու Տախաուի արգելարանը եւ հրէական աշխատանքի կայանները, երբ Դաշնակիցները յառաջ կը խաղային։ Այս վկան պատմեց թէ Հրեաները կը գնդակահարուէին խումբ խումբ, իւրաքանչիւրը քանի մը հարիւր հոգիէ բաղկացած։ Նախ կը հրամայէին հանուիլ, հագուստները եւ ճերմակեղէնները ասդին, կօշիկները անդին դնելով, Տ. Տ.ներու առջեւ որոնք խարազաններ ունէին։ Յետոյ խումբ խումբ կը շարուէին ընտանիքի անդամներով, ամբողջովին մերկ,— այրեր, կիներ, ծերունիներ, մանուկներ, մանաւոր փոսի մը առջեւ։ «Առանց լալու կամ պոռալու, այս կալանաւորները ողջագուրուելով եւ իրարմէ հրաժեշտ առնելով, կը սպասէին Տ. Տ.ներու հրամանին։ Վերջապէս կը սպաննուէին համազարկներով։ Յաջորդ խումբերը կուգային անցնելով տակաւին տաք դիակներու մէջէն եւ նոյն ճակատագրին կ՚ենթարկուէին։ Դահիճները շարուած էին փոսին ափը եւ կը ծխէին միեւնոյն ատեն կրակ տեղալով։ Զոհերը մինչեւ վերջը իրարու քով կը մնային, խօսելով կամ սաղմոս երգելով։ Ճերմակ մազերով պառաւ մը երախայ մը գրկած, գնաց փոսին առջեւ ուր երկուքն ալ մեռան։ Հայր մը որ իր թեւերուն մէջ գրկած էր տասը տարեկան տղայ մը, մատով երկինքը ցոյց տուաւ անոր եւ ինկաւ գնդակներուն տակ»։

Վկային յայտարարութեան համաձայն, ամէն օր մօտ 1500 հոգի կը սպաննուէին երեք մեծ փոսերու առջեւ։ Ինք հասած ատեն տակաւին 5000 հոգի կը մնային, ենթակայ «մաքրուելու»։ Երկու Ֆրանսացի սպաներ ալ պատմեցին թէ շատ մը գերիներ սպաննուած են կազարձակ սենեակներու մէջ թխուելով։

× Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ 53.000 Նացիներ բանտարկուած են անգլիական շրջանի ութ արգելարաններու մէջ եւ 2000 հոգի եւս պիտի փոխադրուին։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ պատասխանելով Մոսկուայի խորհրդաժողովին առթիւ հաղորդուած զեկոյցին, կարգ մը լուսաբանութիւններ պահանջեց։ Մինչեւ որ ճշգրիտ լուսաբանութիւններ չստանայ, Ֆրանսա պիտի զլանայ իր աջակցութիւնը Երեք Մեծերու ծրագրին։ Զօր. տը Կօլ միշտ կը յիշեցնէ թէ Ֆրանսա չի կրնար դուրս ձգուիլ Եւրոպայի վերակազմութեան վերաբերեալ խորհրդակցութիւններէ, իսկ արտաքին նախարարը, Պ. Պիտօ այն տեսակէտն ունի թէ պէտք է ընդունին Մոսկուայի մէջ մշակուած բանաձեւը, որպէսզի չմեղադրուին թէ կը խանգարեն Երեք Մեծերուն ներդաշնակութիւնը։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ կառավարութեան կազմը լայնցնելու համար, երեք մեծ պետութեանց ներկայացուցիչները երկար խորհրդակցութիւն մը ունեցան Միհայլ Թագաւորին հետ։ Կը յուսան մինչեւ մէկ շաբաթ լրացնել իրենց պաշտօնը։ Թագաւորը ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով Նոր Տարուան առթիւ, միութեան յորդոր կարդաց։

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հեռագրեն թէ հականգլիական եւ հակաֆրանսական ցոյցեր տեղի ունեցան քաղաքին եւ Դամասկոսի մէջ։ Սուրիոյ կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առաւ, որպէսզի ֆրանսական օդանաւեր չկարենան Սուրիա իջնել։

1945ի գլխաւոր դէպքերը

Գ.

ԱՊՐԻԼ 4.— Խ. Միութիւնը կը խզէ իր դաշինքը Ճափոնի հետ։
5.— Մառէշալ Թիթօ Մոսկուա կը հասնի։
7.— Ռուսերը Վիէննա կը մտնեն։
11.— Դաշնակիցները կը գրաւեն Էսսէնը։
12.— Մահ նախագահ Րուզվէլթի։ Պ. Թրումըն կը դառնայ Մ. Նահանգներու 33րդ նախագահը։
13.— Դաշնակիցները կը գրաւեն Վայմարը։
15.— Զօր. Լաթրինայի զինուորները կը գրաւեն Ռուայեանը։
18.— Ամերիկացի զօր. Փէթընի բանակը Չեխոսլովաքիա կը մտնէ։
19.— Գրաւում Լայփցիկի։
20.— Դաշնակիցները կը գրաւեն Նիւրընպէրկը։
21.— Գրաւում Պոլոնյըի (Իտալիա)։— Խ. Միութիւնը եւ Լեհաստան փոխադարձ օգնութեան դաշնագիր մը կը ստորագրեն։
22.— Ֆրանսական Ա. բանակը անցնելով Դանուբը, զուիցերիական սահմանագլուխը կը հասնի։
23.— Մառէշալ Ժուկովի զինուորները Պերլին կը խուժեն.— Ուոշինկթընի մէջ Մոլոթով, Իտըն եւ Սթեթինուս (երեք արտաքին նախարարները կը խորհրդակցին լեհական հարցի մասին։
24.— Հիթլէրի վերջին գիրը Մուսոլինիի։
25.— Համաշխարհային ապահովութեան խորհրդաժողովը կը բացուի Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ։
26.— Ամերիկեան եւ խորհրդային ուժերը կը միանան Թորկաուի մէջ, Ժուկովի եւ Կոնիեւի բանակները՝ Փոցտամի հիւսիս-արեւմտեան շրջանին մէջ։— Դաշնակիցները կը գրաւեն Մանթովան, Փարման եւ Վէրոնան (Իտալիա)։ Միլանօ, Ճենովա եւ Թորինօ կ'ազատուին իտալացի հայրենասէրներու կողմէ։ Ֆրանսական Ա. բանակը Քոնսթանս կը մտնէ (Զուիցերիա)։— Փէթէն կը ձերբակալուի Սպանիոյ ֆրանսական սահմանին վրայ։
27.— Անգլիացիները կը գրաւեն Պրէմէնը։
28.— Հիմլէր անպայման անձնատուութիւն կ'առաջարկէ Անգլիացիներուն եւ Ամերիկացիներուն։ Մուսոլինի եւ Ֆարինաչչի (կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը) կը գնդակահարուին Միլանոյի մէջ։— Անգլիացիները օդանաւերով ուտեստ կը հասցնեն Հոլանտայի։
29.— Գրաւում Միւնիխի.— Արձակազէններ կ'ազատեն Վենետիկը։ Դաշնակիցներ Միլանօ եւ Թորինօ կը մտնեն։ Մառէշալ Թիթօ Թրիէսթէ կը մտնէ։— Քաղաքապետական ընտրութիւններ Ֆրանսայի մէջ։ Առժամեայ կառավարութիւն մը կը կազմուի Վիէննայի մէջ։
ՄԱՅԻՍ 1.— Գերմանական անթենը ծանուցանելով Հիթլէրի մահը, կ'ըսէ թէ անոր յաջորդած է ծովակալ Տէօնից։— Ամերիկացիներ զինուոր կը հանեն Պորնէօ (Խաղաղական)։
2.— Իտալիոյ եւ Աւստրիոյ թշնամի ուժերը անձնատուր կ'ըլլան։
3.— Մառէշալ Ստալին կը ծանուցանէ Պերլինի անկումը։ Անգլիացիները կը գրաւեն Համպուրկը։
4.— Հոլանտայի, Տանըմարքայի եւ հիւսիսարեւմտեան Գերմանիոյ գերման բանակները անձնատուր կ'ըլլան։ Ամերիկացիներ կ'անցնին Պրէնները։ Ամերիկացիները եւ Ֆրանսացիները կը գրաւեն Պէրխթէսկատընը։— Պելժիոյ ընկերվարականները եւ համայնավարները Լէոփոլտ Թագաւորին հրաժարումը կը պահանջեն։
5.— Ապստամբութիւն Փրակայի մէջ։— Պաշտօնապէս կ'իմացուի 16 լեհ երեւելիներու ձերբակալութիւնը Ռուսերու կողմէ։
7.— Գերմանիա անձնատուր կ'ըլլայ առանց պայմանի։ Ռուսերը Պրէսլաւ կը մտնեն։
8.— Յաղթանակի օր։ Կը ստորագրուի Գերմանիոյ անձնատրութեան վերջնական պայմանագիրը, Պերլինի մէջ։— Խռովութիւններ Ալժերիոյ մէջ։
9.— Կարմիր բանակը Փրակա կը մտնէ, ընկերակցութեամբ Պէնէշի կառավարութեան։— Զօր. Վէկան կը ձերբակալուի։
14.— Համեմատական ընտրութիւնները կը հաստատեն ձախակողմեան հոսանքներու եւ դիմադրական ճակատի յաջողութիւնը Ֆրանսայի քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ։— Աւստրիա անկախութիւն կը հռչակէ։
20.— Բրիտանական եւ ամերիկեան կառավարութեանց պահանջին վրայ մառէշալ Թիթոյի զինուորները կը պարպեն Վենեցիայի եւ Քարինթիայի մէկ մասը։— Սուրիոյ եւ Լիբանանի կառավարութիւնները կը պահանջեն ետ քաշել դաշնակից զինուորները։
21.— Անգլիոյ աշխատաւորականները կը մերժեն Չըրչիլի առաջարկը՝ խառն կառավարութիւնը պահելու մասին մինչեւ պատերազմին վերջը։
23.— Չըրչիլ կը հրաժարի։
24.— Զօր. տը Կօլ կը ծանուցանէ վարկի, ածուխի եւ ելեկտրականութեան ազգայնացումը։— Հիմլէր, Գերմանիոյ ներքին նախարարը, անձնասպան կ'ըլլայ ձերբակալուած ատեն։
27.— Լոնտոնի եւ Փարիզի մէջ հակասական դեկոյցները կը հրատարակուին Միջին Արեւելքի կացութեան մասին։
29.— Չըրչիլ Երեսփ. ժողովին կը ներկայացնէ իր առժամեայ կառավարութիւնը։
31.— Չըրչիլ տեսակ մը վերջնագիր կ'ուղղէ Ֆրանսական կառավարութեան, Սուրիոյ տագնապի մասին։— Լոնտոնի մէջ կը գումարուի պատերազմի ոճիրներու միջդաշնակցային Յանձնաժողովին առաջին ժողովը։

(Շար.)

ՕՐ. ԼԻԻՍԷԹ Կ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ եւ ԸՆԿԵՐ ՆԵՐՍԷՍ ՏԱԿԱՌԵԱՆ Նշանուած
Փարիզ, 1 Յունուար 1946

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քեռի» խումբին բացման հանդէսը տեղի ունեցաւ Սահակ Մեսրոպ դպրոցին մէջ։ Սրահը շատ փոքր էր եւ մեծ բազմութիւն մը եկած էր քաջալերելու մեր նոր սերունդը։ Գեղարուեստական բաժինը շատ ճոխ էր։ Ներկայ էր Սէն Լուի Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» նուագախումբը որ ամէն ջանք թափեց հանդէսը վառ պահելու։

Եղան արտասանութիւններ, մեներգ եւ խմբերգ, Նոր Սերունդի եւ ուրիշներու կողմէ։ Օրուան հանդէսին առթիւ խօսեցաւ Մ. Այլանեան, պարզելով նոր սերունդի դերը հայկական կեանքին մէջ։ Այս առթիւ յիշեց յեղափոխական շարժումը եւ մեր անհամար զոհերը։ Յետոյ խօսեցաւ ընկ. Գ. Փիլիկեան (Սէն Լուէն) որ դրուատեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան դերը եւ քաղաքական երկար պայքարը որ ի վերջոյ պսակուեցաւ Հայաստանի անկախութիւնով։

Հաւ մը աճուրդի դրուելով գոյացաւ կոկիկ գումար մը։ Շահեցան Սէն Լուի «Սիամանթօ» Նոր Սերունդի ընկերները։

«Յառաջ»ի նեղ սիւնակները չեն թոյլատրեր ծանրանալ հանդէսին վրայ որ խիստ յաջող անցաւ։ Երբ ողբացեալ Մուրատը մէկ ոսկի կը խոստանար Քիւրտերուն, մէկ Հայ ազատելու համար, չա՞րժեր գնահատական խօսքեր ըսել անոնց որ անձնուիրաբար կը լծուին աշխատանքի, փրկելու համար մեր նոր սերունդը ացլասերմաւ վտանգէն։

Այսպէս Բիւրակնի (Նիսս) մէկ զաւկին՝ Դաւիթ Սրապեանի անխոնջ ջանքերուն շնորհիւ եւ գործակցութեամբ Մ. Խ.ի յաջողեցան «Քեռի» խումբի պատանիները, որոնք երէկ ծանօթ չէին հայկական կեանքին եւ մշակոյթին, իսկ այժմ սիրով փարած են իրենց աշխատանքին։ Խոստացուած է պարբերաբար դասախօսութիւններ սարքել, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. «Թաթուլ» խումբին։ — Թղթակից

ՊՈԼՍԷՆ Արտաշէս Մերոնեան (Զատըրլար Չէշմէսի թիւ 25 Կէտիկ Փաշա) կր փնտռէ տղան, Մարտիրոս Մերոնեանը, որուն նախապատերազմեան հասցէն եղած է 40 rue des Moines, Paris (17)։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ ՀԱՅ ՍՊԱՍՈՒՀԻ ՄԸ, որ մնայուն կերպով աշխատի հայ ընտանիքի մը քով։ Դիմել 14 rue Helder, Métro Opéra։

Պ. ԼԵՒՈՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ (Փարիզ) 1000 ֆր. կը նուիրէ Նոր Սերունդ Երիտ. Միութեան, ի յիշատակ իր եղբօրորդւոյն՝ ԿԱՐԳԻՍ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆի, Աթէնքի մէջ նահատակուած եղբայրասպան գնդակով։

ՑԵՏԱԶԳՈՒԽԱԾ է Իսիի Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէին խնջոյքը, ընկեր Ա. Գիւլխանտանեանի մահուան առթիւ։

ՇԱՎԻԼԻ Եկեղց. վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ հայկական Ծնունդի տօնին առթիւ շաբաթ իրիկուն եւ կիրակի առաւօտ հանդիսաւոր Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի եւ Ջրօրհնէքի արարողութիւն պիտի կատարուի։ Ժամերգութիւն շաբաթ ժամը 16ին, կիրակի առաւօտ ժամը 8ին։

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ.— Շավիլէն Պ. Սահակ Սաղաթէլեան եռամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Մինաս Գրիգորեանի, Լիոն։

✕ Սէն Շամոնէն ընկեր Ա. Գույումճեան մէկ տարուան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Սարգիս Աղամեանի, Քան։

✕ Լիոնէն Պ. Գուլաքսըզեան նոր տարուան առթիւ վեցամսեայ «Յառաջ» կր նուիրէ իր մօրեղբօր Պ. Արմենակ Ոսկանեանի, Տէսին։

✕ Պ. Արշակ Մկրեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Վռամշապուհ Փաշաեանի, Ամերիկա (Մ. Նահանգներ)։

✕ Մարսէյլէն Տ. Ներսէս քահ. Շահինեան մէկ տարուան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Ն. Շահինեանի, Վիթրի։

✕ Անիէռէն Պ. Զարեհ Գարիպեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Աւետիս Եղիաեանի, Մարսէյլ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Փիսոյական Միութիւնը 2250 ֆրանք կը նուիրէ տեղին դպրոցին, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Պ. Օհան Բաղոսեանի մահուան առթիւ։ Կը խնդրուի պատկան մարմինէն այս գումարը ստանալ ղանձապահ Պ. Հմայեակ Քէօսէեանէ, համապատասխան ընկալագրով։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ՄԱԹԷՆ»Ի տէր եւ տնօրէնը, Կի Պունօ - Վարիլլա, 48 տարեկան, դատապարտուեցաւ իբրեւ գործակից։ Դատավարութեան ընթացքին ինք եւ փաստաբանը փորձեցին ամբողջ մեղքը ձգել հօրը վրայ, որ 83 տարեկան էր եւ մեռաւ 1944 Օգոստ. 1ին։ Ամբաստանագիրը կ'ըսէր թէ «Մաթէն» 30 միլիոն ֆրանք շահած էր գրաւման ընթացքին։ Կի Պունօ Վարիլլա կը ստանար ամսական 150.000 ֆրանք, իսկ երբ սկսաւ հրատարակել նաեւ La Semaine շաբաթաթերթը, ամսականը բարձրացաւ մինչեւ մէկ միլիոն ֆրանքի։ Հաշուակալ մը վկայեց թէ ամբաստանեալը 24 միլիոն ֆրանք շահած էր «Լա Սըմէն»ի չորս տարուան հրատարակութենէն, վեց միլիոն «Մաթէն»էն, եւ 4.000.000ֆրանք ալ ստացած է իբրեւ անձնական ծախք։ Հաշուակալը պատմեց նաեւ թէ «Մաթէն»ի խմբագրական մարմնին համար սովորութիւն էր ազատօրէն դրամ քաշել սնտուկէն, թէ ամբաստանեալին քարտուղարներէն մէկը 50.000 ֆրանք ամսական կ'առնէր եւն.։ Ամբաստանագիրը կը յիշէր նաեւ «Մաթէն»ի տարեդարձին առթիւ սրուած ճոխ հացկերոյթ մը ուր ներկայ եղած էր Լաւալ։ Այս հացկերոյթին առթիւ նշանատախտակ մը տպուած էր 7000 օրինակ։ Ամբաստանեալը ուզեց ապացուցանել թէ «Մաթէն»ի հրատարակութեան ձեռնարկած էին նահանգապետ Վիլէի յանձնարարութեամբ, սակայն այս վերջինը յայտարարեց թէ իրենք եկած արտօնութիւն խնդրած էին։

ՓԱՐԻԶԻ ՄՍԱՎԱՃԱՌՆԵՐԸ միս չեն գներ երկու օրէ ի վեր, առարկելով թէ վնաս կ'ընեն։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ զինուորական ատեաններ կազմուեցան, զսպելու համար ոճիրները որոնք ահաւոր չափերու հասած են։ Ապահովութեան նախարարութիւնը յայտարարեց թէ 2000 ոստիկաններ եւ զինուորներ սպաննուած են վերջին վեց ամիսներու ընթացքին, պայքարելով զինեալ հրոսախումբերու դէմ։ Զինուորական ատեանները պիտի կրնան բանտարկութեան եւ մահուան վճիռներ արձակել, առանց վերաքննութեան եւ անմիջապէս գործադրելի։ Կառավարութիւնը բացարձակապէս անհրաժեշտ կը գտնէ զինուորական ատեանները, փութացնելու համար դատավարութիւնները, որովհետեւ 100.000 հոգի բանտարկուած են եւ դատի կը սպասեն։ Տրուած իրաւասութեանց համաձայն, զինուորական ատեանները կրնան նոյնիսկ մահուան դատապարտել մէկը որ ռատիօ ունի առանց արտօնութեան, կամ կը ծաղրէ եւ կը նուաստացնէ պետական կարգուսարքը, կամ կը փառաբանէ ֆաշականութիւնը։

ՊՈՒԼՂԱՐԻՈՅ երեսփ. ժողովին մէջ, համայնավար կուսակցութեան առաջնորդը, Տիմիթրով, յայտարարեց թէ անհրաժեշտ է Ազգ. Սահմանադիր ժողով մը գումարել եւ ջնջել միապետութիւնը, «որ միշտ յետադիմութեան որջ մը եղած է. մանաւանդ որ Քոպուրկներու արքայական տունը միշտ ծառայած է գերման աշխարհակալութեան»։ Այլեւս անխուսափելի կը համարուի հանրապետութեան հռչակումը։ Պուլկարիոյ ներկայ սահմանադրութիւնը հռչակուած է 1879ին։

ՖԱՇԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ վերսկսած է Անգլիոյ մէջ։ Այն վարիչները որ արգելափակուած էին պատերազմի ընթացքին, ժողովներ կը գումարեն, ֆաշական բարեւ կուտան եւ ուրիշ ձեռնարկներ կը կատարեն։ Ներքին գործերու նախարարութիւնր կը խորհի նոր օրէնքներ մշակել, շարժումը սահմանափակելու համար։ Անցեալ օր ֆաշական վարիչները հրապարակային ժողովներ սարքեցին Հայտ Փարքի մէջ (Լոնտոն), յիշեցնելով 1934ի եւ 1939ի ցոյցերը, ուր արիւնալի կռիւներ տեղի ունեցան։ 1944 Դեկտեմբեր 15ին ֆաշական առաջնորդը, Մոսլի եւ իր 800 հետեւորդները պարահանդէս մը սարքեցին որ վերածուեցաւ քաղաքական ժողովի մը, փոթորիկ յարուցանելով։ Կառավարութիւնը դժուար կը գտնէ մշակել օրէնք մը որ խափանէ ֆաշական շարժումը, միեւնոյն ատեն չդպչելով ձախակողմեան կուսակցութեանց։

Պ. ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.— այսօր, շաբաթ 5 Յունուար, Ս. Ծնունդի խըթման տօնն ըլլալով, Պ. Չօպանեանի գրական դասախօսութիւնը յետաձգուած է յաջորդ շաբաթ օրուան, 12 Յունուար, ժամը 4ին, Բարեգործականի շէնքին մէջ, 11 Square Alboni (métro Passy)։ Յաջորդ դասախօսութիւնները՝ երկու շաբաթն անգամ մը, շաբաթ օր նոյն ժամուն։

Le Gérant H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4502-Նոր շրջան թիւ 231

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Dimanche 6 Janvier 1946 Կիրակի 6 Յունուար

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 3 Ֆր

ԱԲՐԱՀԱՄ ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆ

Ծնած էր 13 Օգոստոս 1875ին Վաղարշապատի մէջ: Նախնական կրթութիւնը իր ծննդավայրի նախակրթարանին մէջ առնելէ ետք մտած է Էջմիածնի Գէորգեան Ճեմարանը, որուն շրջանը աւարտած է: Յետոյ իրաւաբանութիւն առած է Եարոսլաւի համալսարանին մէջ եւ վկայուած իբրեւ իրաւաբանութեան վարդապետ:

1894ին մտած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերուն մէջ: 1898ին փոխադրուած է Բագու, ուր իր եղբայրը՝ Անդրէաս բացած էր երկաթագործի արհեստանոց մը: Բագու ապրած շրջանին՝ քանի մը երիտասարդ Դաշնակցական ընկերներու հետ ամբողջովին նուիրուած է նաւթի հայ եւ այլ ազգի բանուորութեան կազմակերպման աշխատանքին, ընկերվարական սկզբունքներու վրայ: Շնորհիւ այդ աշխատանքին Բագուի շրջանի բանուորները վայելած են մեծ առաւելութիւններ:

1903ին Անդրկովկասի Հայոց դպրոցները փակուեցան, գրաւուեցան եկեղեցական կալուածները, որոնց հասոյթով կը պահուէին այդ դպրոցները, խստացաւ գրաքննութիւնը եւ աքսորուեցան բազմաթիւ մտաւորականներ: Ասոր իբրեւ հետեւանք տեղի ունեցան հայ-թաթարական կռիւները 1905—6ին: Գիւլխանդանեան Գանձակ կը գտնուէր իբրեւ լիազօր ներկայացուցիչ Հ. Յ. Դ. Բիւրոյի եւ մեծ ձեռնհասութեամբ վարեց այդ կռիւները, որոնց պատմութիւնը հրատարակեց Փարիզի մէջ առանձին հատորով մը 1931ին:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ ցարական բռնակալութեան կատարած հալածանքներուն առեն, շատ մը գործիչներու կարգին ձերբակալուեցաւ նաեւ Աբրահամ Գիւլխանդանեան 1910 ապրիլին Թիֆլիզի մէջ, ու բանտարկուեցաւ Նովոչերքասկի բանտը, ուսկից փոխադրուեցաւ Փեթրոկրատ 1912ին՝ Դաշնակցութեան մեծ դատին առեն: Դատարանը անպարտ արձակեց զինքը՝ երկու տարի բանտարկուած մնալէ վերջ, բայց արգիլուեցաւ իրեն փաստաբանութիւն ընել Բագուի մէջ:

1909ին Կիլիկիոյ ջարդէն վերջ իր տպաւորութիւնները հրատարակեց «Ազատամարտ»ի մէջ՝ Ռ. Սեւեան ստորագրութեամբ, որ գրական անունն էր:

1914ի Մեծ Պատերազմին, երբ Կովկասի մէջ սկսաւ կամաւորական շարժումը, Գիւլխանդանեան անդամ նշանակուեցաւ Թիֆլիզի Ազգային Բիւրոյին: 1916ին փոխադրուեցաւ Բագու եւ հոն մնաց իբրեւ Ազգային Խորհուրդի նախագահ մինչեւ 1918 Սեպտեմբեր 15ի կոտորածը ու Ռոստոմի հետ միասին կազմակերպեց ժողովուրդին գաղթը դէպի Պարսկաստան: 1919ի սկիզբը երբ Թուրք զօրքը քաշուեցաւ Բագուէն, Գիւլխանդանեան հոն վերադարձաւ եւ անկէ անցաւ Երեւան: 1919ի ամրան խորհրդարանային ընտրութեանց առեն անդամ ընտրուեցաւ Հայաստանի Հանրապետութեան անդրանիկ խորհրդարանին եւ նոյն տարուան օգոստոսին մտաւ Ալեքսանդր Խատիսեանի դահլիճին մէջ իբրեւ ներքին գործերու նախարար: 1920ի մայիսեան դէպքերէն վերջ, Բիւրօ - կառավարութեան ելմտական նախարար նշանակուեցաւ: 1920 Դեկտեմբեր 2ին, Հայաստանի խորհրդայնացման օրը, Ալեքսանտրապոլի մէջ իբրեւ Բ. պատուիրակ Ալ. Խատիսեանի հետ միասին ստորագրեց ծանօթ դաշնագիրը ու Երեւան դառնալով, խորհրդային իշխանութեան արտօնութեամբ գնաց Թիֆլիզ, ուր մնաց մինչեւ 1921 փետրուար 17, երբ Պաթումէն նաւ առաւ եւ անցաւ Պոլիս: Մինչեւ Իզմիրի դէպքը մնաց Պոլիս իբրեւ անդամ Պատասխանատու մարմնի եւ 1922ի վերջը գնաց Պուքրէշ:

1929ի 11րդ ընդհ. ժողովին Բիւրոյի անդամ ընտրուելով վերջնապէս հաստատուեցաւ Փարիզ: Հոս նուիրուեցաւ ազգային գործունէութեան եւ գրական աշխատանքներու: Կանոնաւորաբար կ'աշխատակցէր Ամերիկայի զոյգ «Հայրենիք»ներուն, գլխաւորաբար ամսագրին, որուն մէջ հրատարակած է իր յուշերը, մանաւանդ հայ - թաթարական կռիւներու մասին: (Յետոյ գրքի վերածուած): Երբեմն կը գրէր նաեւ «Յառաջ»ի մէջ: Ունի երկու գրքոյկներ եւս, «Ազգ. շարժումներու պատճառները 19րդ դարում» եւ «Յեղափոխական հայուհիներ», իսկ պատերազմի ընթացքին լոյս տեսաւ իր վերջին գիրքը «Կովկաս երկիրը, ժողովուրդը, պատմութիւնը» (1943): Շարք մը ձեռագիրներ կը մնան «Հայրենիք»ի մօտ, ուրիշներ կորսուած են ձերբակալութեան առեն:

1944 Հոկտեմբեր 20ին՝ ամարդի լեգէոնականի մը ստապատիր մէկ զրպարտագրին վրայ, Աբր. Գիւլխանդանեան իր տունին հետ միասին ձերբակալուելով արգելափակուեցաւ նախ Պուլոնէ-Պիյանքուռ, յետոյ Փարիզ, Տրանսի եւ վերջապէս Վէրսայլի քաղաքային բանտը, ուր երկու անգամ հիւանդանալով փոխադրուեցաւ տեղւոյն հիւանդանոցը: Սեպտեմբերի 26ին ազատ արձակուեցաւ՝ առանց դատարան ղրկուելու՝ հարցաքննիչ դատաւորը հաստատած ըլլալով որ իր մասին եղած ամբաստանութիւնները բոլորովին անհիմն էին: Տասնմէկ ամսուան բանտային կեանքը մեծապէս քայքայած էր իր առողջութիւնը:

Իր մահով կ'անհետանայ հայրենասէր գործիչ մը, որ ամբողջ կեանքը նուիրած էր ծառայելու իր պատկանած ազգին:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ.

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Հիւլէ ռումբին գաղտնիքը...

Ինչպէս գիտենք, ուրանիոմը հիմը կը կազմէ հիւլէ-ռումբին, որ ներկայիս այնքա՛ն կը զբաղեցնէ գիտական եւ քաղաքական աշխարհները:

Վերջին տասնեակ տարիներու ընթացքին, զանազան երկիրներու գիտնականներ ամենալուրջ աշխատաքի լծուեցան, թափանցելու համար ուրանիոմի պայթուցիկ յատկութեան գաղտնիքներուն:

1919ին, Ռիւթէր Ֆորտ առաջին անգամ ըլլալով, երեւան հանեց ուրանիոմի փոխակերպութիւնը (transmutation): 1934ին, Տէր եւ Տիկին Քիւրիները ծանուցին ուրանիոմի արուեստական ճառագայթագործօն յատկութիւնը:

1935ին, Ֆէրմի՝ դանդաղ կամ ջերմական նէօթրոններու եղանակով, ճշդեց ուրանիոմի փոխակերպութեանց արդիւնքը:

1938ին, Հան եւ Շթրասման գիտնականները Պերլինի բնագիտական աշխատանոցին մէջ շարք մը փորձեր կատարեցին, որոնք ուրանիոմի անջատման մասին երեւան բերին բոլորովին նոր ու անակնկալ երեւոյթ մը, այսինքն՝ նէօթրոնական ռմբակոծումը ուրանիոմի կորիզները կը վերածէր նուազ ծանր տարրերով երկու կորիզներու, ըստ այսմ, ծանր կորիզի մը անջատումը երկու աւելի թեթեւ կորիզներու առաջ պիտի բերէր անսահման ուժի մը ազատ արձակումը պայթուցիկ ձեւի տակ:

Այնուհետեւ, Միացեալ Նահանգներու մէջ, ամերիկացի եւ անգլիացի գիտնականներ ոգի ի բռին աշխատեցան գործնական վիճակի վերածելու ուրանիոմի անջատողական յատկութիւնը եւ ի վերջոյ հնարելու հիւլէ ռումբին գիւտը:

Ամայի վայրերու մէջ, 125.000 բանուորներ, խիստ գաղտնի պայմաններու մէջ, ամենալուրջ աշխատանքի լծուեցան: Առաջին փորձը կատարուեցաւ 1944 Յուլիս 16ին, Ալամակորտոյի (Նոր Մեքսիկա) հսկայ օդակայանին մէջ: Փորձարկուները քաշուեցան բլուրի մը վրայ, որ 16 քիլոմեդր հեռու կը գտնուէր օդակայանէն: Երբ առաջին հիւլէ ռումբը պայթեցաւ, 10 քիլոմեթր բարձրութեամբ ամպ մը բարձրացաւ եւ ամբողջ հողամասը ցնցուեցաւ: Երկրաշարժի նմանող այդ ցնցումը զգալի եղաւ մինչեւ 300 քիլոմեթր հեռու այն կէտէն՝ ուր ռումբը նետուած էր: Ռումբին ինկած տեղը, հողին մէջ լայնատարած խառնարան մը բացուեցաւ: Այդ հսկայ եւ դժուարին գործը յաջողութեամբ գլուխ հանելու համար երկու միլիառ տոլարի ծախք մը եղած էր:

Ինչո՞ւ Գերմանիա, որ օժտուած էր փորձ քիմիագէտներով, եւ 1939ին այդ մարզին մէջ զգալի յաջողութիւն մը ձեռք բերաւ, չկրցաւ ժամանակին իրագործել այդ նոր զէնքը, որով կը սպառնար Դաշնակիցներուն 1943էն ի վեր:

Բազմաթիւ նշաններ կան թէ 1943-1944 Գերմանները յաջողելու վրայ էին իրենց ձեռնարկին մէջ, սակայն երեք պատճառներ արգելք հանդիսացան. ա) Գերման աշխատանոցներու եւ գործարաններու կործանումը՝ իբրեւ հետեւանք օդային յաճախակի ռմբակոծութիւններուն: Բ) Ցեղային օրէնքները, որոնց հետեւանքով հրեայ թէ օտար նշանաւոր բնագէտներ քշուեցան հրապարակէն: Գ) Ֆէրմի գիտնականին արհեստագիտական մեթոտին հետեւողութիւնը, որուն պատճառաւ գերման մասնագէտները սխալ ուղղութեամբ յառաջ տարին իրենց հետազօտութիւնները:

Ինչ կը վերաբերի հիւլէ ռումբին, որու մասին մեծ գաղտնապահութիւն կը տիրէ, մասնագէտներու կարծիքով ան կը բաղկանայ ընդունարանէ մը, երկու բաժանումներով, որուն մէկը կը պարունակէ պայթուցիկը, խմորանման խառնուրդի մը ձեւի տակ, բաղկացած քանի մը քիլօ 235 իւրա-

Հայկ. Դատին մասին նոր դիմում Երեք Մեծերուն

Վերջին պահուն Ազգ. Միութեան դիւանէն ստացանք ֆրանսերէն պատճէնը այն հեռագրին որ Ազգ. Դատի Պաշտպանութեան Կեդր. Յանձնախումբին կողմէ ուղղուած է Դեկտեմբեր 21ին, երեք մեծ պետութեանց արտաքին գործերու նախարարներուն, Մոսկուայի խորհրդաժողովին առթիւ: Յանձնաժողովը յիշեցնելով Լոնտոնի խորհրդաժողովին ուղղուած խնդրագիրը՝ Թրքահայաստանի ազատագրութեան մասին, 1918ին տրրուած հանդիսաւոր խոստումները, Ուիլսընի սահմանագծումը (Վան, Պիթլիս, Կարին եւ Տրապզոն), հաստատ յոյս կը յայտնէ թէ Մոսկուայի խորհրդաժողովը պիտի վճռէ Ուիլսընի նշանակած շրջանները կցել Խ. Հայաստանի, որպէսզի կարենան հայրենիք վերադառնալ օտար երկիրներու մէջ ցրուած բոլոր Հայերը:

Անգլիոյ Լոնտոնի կ'ապաւինի

Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Պէվին ունկնդրութեան ընդունեցաւ Թրքական դեսպանը, Ճէվտէթ Աչըքալըն: Առաջին դեսպանն էր որ կ'ընդունէր, Մոսկուայէն վերադառնալէ վերջ: Կատարեալ գաղտնապահութիւն կը տիրէ խօսակցութեանց մասին: Այս պարագան անգամ մը եւս կ'ապացուցանէ թէ բրիտանական կառավարութիւնը մօտէն կը շահագրգռուի Թրքական հարցով:

Թուրքիոյ արտաքին նախարար Հասան Սաքայի Լոնտոն այցելութիւնն ալ մեծ յոյս կը ներշնչէ Անգարայի մէջ: Նախագահին այցելութեան պաշտօնական նպատակն է նախագահել Թրքական այն պատուիրակութեան, որ պիտի մասնակցի Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին, բայց իրականին մէջ Հասան Սաքա պիտի փորձէ իմանալ Անգլիոյ վերջնական դիրքը Խ. Միութեան հողային պահանջներու մասին: Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Թուրք նախարարը ի հարկին պիտի բացատրէ հարցին ստիպողութիւնը եւ պիտի պահանջէ Միացեալ Ազգերու ժողովին ներկայացնել խնդիրը: Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, Հասան Սաքա պիտի խորհրդակցի նաեւ ամերիկեան ներկայացուցիչներուն հետ, անոնց ուշադրութեան յանձնելով ոչ միայն Տարտանէլի, այլեւ հայկական եւ վրացական պահանջները, Կարս - Արտահանի եւ ուրիշ հողերու մասին: Ինչպէս կը յիշուի, Վրացիները իրը նահանգներ կը պահանջեն Սեւ Ծովու ափերուն վրայ, Արդուինէն մինչեւ Կիրասոն - Տրապիզոն: Ինչպէս զոր. Գարապէքիր, Հասան Սաքա [illegible] յայտարարած է թէ Թուրքիա մէկ թիզ հող անգամ պիտի չյանձնէ, նախընտրելով կռուիլ մինչեւ վերջին Թուրքը:

Գերման բանակներուն դերը զանգուածային ջարդերուն մէջ

Նիւրընպէրկի դատավարութեան վերջին նիստին մէջ, 38 տարեկան գերման զօրավար մը, Օլէնտորֆ տեղեկութիւններ հաղորդեց Կէսթափոյի եւ գաղտնի ոստիկանութեան (S. S. D.) կազմակերպութեան մասին, որուն մէջ ինքն ալ առաջնակարգ պաշտօն մը կը վարէր: Վկան ջղագրգիռ վիճակ կը մատնէր, իր առջեւ տեսնելով գլխաւոր ամբաստանեալները, մասնաւորապէս Կէօրինկը որ իր վրայ յառած էր աչքերը: Բոլորն ալ ականջի գործիքներ դրած, ուշի ուշով կը հետեւէին հարցաքննութեան:

Օլէնտորֆ պատասխանելով ամերիկացի դա-

(Շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

նիոմէ, եւ թանձր ջուրէ (այս վերջինը իբր արտադրիչ դանդաղ նէօթրոններու), իսկ միւսը կը պարունակէ խանձ մը՝ բաղկացած ապակեայ փոքր ջրուռոյցէ մը, որուն մէջ դրուած է berylliumի եւ radonի փոշիացած խառնուրդ մը (այս տարրերը ռատիոմէն առաջ եկած ճառագայթարձակ մարմիններ են): Անոնք ամփոփուած են 10 սանթիմեդրնոց փարաֆինի կտորի մը մէջ, այդ ամէնը պայթուցիկ զանգուածէն կղզիացած է cadnium կոչուած մետաղէ ծծուն նուրբ միջնորմով:

Ջերմական նէօթրոններու միջոցով առաջ եկած ուրանիոմի ռմբակոծումը, որ երեւան հանած էր անջատման երեւոյթին պայթուցիկ հանգամանքը, իբրեւ արդիւնք յառաջ բերաւ երկրորդական արագ նէօթրոններ: Փորձերը ցոյց տուին թէ իւրաքանչիւր ջերմական կամ դանդաղ նէօթրոնի համար, զոր ուրանիոմը սպառած էր, կը կազմուէին 2-3 երկրորդական նէօթրոններ: Ասկէ կարելի եղաւ հետեւցնել շղթայակերպ հակազդեցութիւն մը՝ չարաղէտ հետեւանքներով:

Ուրանիոմի մէջ նմանօրինակ շղթայաւորումի մը ծաւալումը ի վիճակի է չափազանց կարճ ժամանակի մը մէջ արձակելու հրաշալի ուժ մը, պայմանաւ որ նէօթրոններու թիւը, որ կը կորսուի մակաբոյծ հակազդեցութիւններու հետեւանքով, փոխարինուի կազմուած նէօթրոններու թիւով:

Հ. ՏԷՐՄԻԿ.

ՊԱՏԵՐԷՆ ՆԵՐՍ

ԱՐՑՈՒՆՔ

Շատ արցունքներ տեսած եմ կեանքիս մէջ — ու կեանքս ապրած տարիներուս քառապատիկն է։ Բայց այն մէկը երբեք, պիտի չմոռնամ երբեք։

Ծնունդի գիշեր մըն էր։

... Լարուած ջիղերով, ինքնամոռաց կ'աշխատինք։ Անասունն է որ կը տիրապետէ մեր մէջ։ Պարտաւոր ենք անուցանել քանի մը հնոցներ։ Բաղմաթիւ մեքենաներու երախները կ'երկարին դէպի այդ հնոցները, ինչպէս նաեւ լոյսի ալիքները կատուած ամէն նոյն հսկայ վառարաններու ներդաշնակ հուրէն։ Անհերքելի է ո եւ է թուլութիւն, բայց աւելորդ է հսկողութիւնը, մտրակի գիտութիւնն է փոխարինած անոր ու եկած բազմած է մեր աշխատանոցի գլխուն։ Մեքենան ճշգրիտ ուղղութեամբ մեր աշխատանքի ամենաչնչին արտադրութիւնը, տխալը, պակասը, ե՞րբ, ո՞ւր կ'արձանագրէ հաւատարմօրէն ծախուած դերի մը պէս։ Նախասահմանուած են պատիժները եւ պատերազմական վիճակի համաձայն կրկնապատկուած, որովհետեւ ամէն կողմէ պատերազմի հոտ կուգայ։ Վա՜յ անսաստողներուն։ Որո՞ւն հոգը թէ յոգնած ես ու հիւանդ, անօթի կամ ծիւրած, ծալլէ բոլոր խորհրդածութիւններդ ու հոգերդ փողոց նետէ, ներս մտնելէ առաջ։ Արիւնախառն քրտինք ու ո եւ է միս պէտք է յագեցնելու համար Արէսը, որ թերեւս մօտ է։

Ամէն ազգի օտարներ ենք, չքացխելիք խմոր, սակայն ընկեր մը ունիմ հետս, «տեղացի» ան ալ, Հանրային Խնամատարութենէն, անանուն, օդին մէջ, համակերպող, իր մուժիկի քթին տակ անփոյթ ժպիտ մը գամուած կը մնայ, եւ թերեւս անոր ալ շնորհիւ եկած հասած է մինչեւ հոս։ Մընացեալները օտարներ են։ Երկու ազգի Պելժեր, մէկ «ազգը» գինի կը խմէ եւ ֆրանսերէն կը խօսի, միւսը գարեջուր, եւ կարծես թշնամիներ են իրարու։ Ես մինակ Հայն եմ այս բազմութեան մէջ, եւ իմ տաժանելի ներս ու դուրս աշխատանքէս զատ՝ պարտաւոր եմ չաքարախառն սառ ջուրի դոյլը միշտ լեցուն պահել դրան չէմքին սարսռալի հոսանքին մէջ։ Մարդիկ ծարաւ են, համայնական մատռուակը մաշած է հազացող կողերու պէս։ Ո՞վ չի հազար այս դժոխքին մէջ։

Դուրսը ածուխի բլուրներուն մէջ ալ աշխատողներ կան, անոնք են որ մեզի միշտ ածուխ կը հասցնեն։

Հսկող մեքենան մինչեւ հոն չի կրնար տիրապետել եւ հոն է որ հրամայողներու խայտաբղէտ խումբ մը կայ, ձեռքերը կռնակին կամ գրպանը։ Երկար ատեն է կ'աշխատիմ եւ զանոնք ալ կը ճանչնամ, հոն ալ Լեհ մը ինծի պէս միս մինակ մնացեր է։ Գոնէ ես խօսիլ գիտեմ, խե՜ղճ մարդ, ինքզինք պաշտպանելու միակ միջոցը քրտնաթոր աշխատանքն է։ Անոր համար կարծես սիպերիական ցուրտը գոյութիւն չունենար։ Իր հերաթափ գըլխով ճակատը աւելի լայնցած է եւ ելեկտրական լոյսին տակ կը փայլի քրտնաթոր։ Ածուխը կերպարանափոխած է զայն։ Ոսկրացած արմուկները պատռած շապիկէն դուրս ինկած են, խոշոր թի մը ունի եւ պարտաւոր է ածուխ լեցնել մեր երկաթէ յոպնակներուն մէջ։

Պատասխանատուութիւնը ընդհանուր է եւ սխալ մը անդարմանելի։ Գործարանը չաքար կ'արտադրէ եւ ինչպէս սկսած է այնպէս ալ պարտաւոր է լրացնել։ Մէկ ժամուան ընդմիջումը համահաւասար է վերջնական դադարի, եւ վերսկսելու համար ամիսներու բազմածախս աշխատանք է հարկաւոր, ատոր համար չէ որ ութ քարողիչներ գործադուլը լքեցին սակայն, այլ որովհետեւ իրենք գաղտնի գոհացում ստացան... ։

Այսպէս Ծնունդի գիշեր չկայ մեզի համար։ Մենք ենթակայ չահագործման աջէն ու ձախէն, մեր զաւակները կրնան գլխիկոր սպասել իրենց հօր, զրկուիլ մանկական բոլոր հաճոյքներէն, բաւական է որ ուրիշներ քաղցրահամ կարկանդակներ եւ դեռ ի՞նչ անուշեղէններ ունեցան Ծնունդի իրենց սեղանին վրայ մեր դառն քրտինքէն ստեղծուած։

Հոս իրաւունք չունինք նոյնիսկ այս տեսակ բաներու վրայ մտածելու։ Խօսիլը նոյնիսկ հայհոյութեան փոխուած է։ Բայց այս ամէնքը պատճառ չեն որ ես եւ Լեհը երբ իրար տեսնենք, իրարու չնայինք, չժպտինք։ Նոյնիսկ ես կը սպասեմ որ ան ժպտի առաջ, մանուկի պէս, եւ չելլէ իր մտքովը ըսէ «Արմիեանսկին ածխապատ կերպարանքս կը ծաղրէ»։ Բախտակից ու տառապեալ հայրենազուրկներ։ Յաճախ նկատած էր որ իրեն հետ եղողները աւելի կը զուարճանան քան թէ կ'աշխատին։ Զարմանալի չէ, անոնք «վերի արտէն» են, բայց ահա այսօր պատահեցաւ անխուսափելին։

Լուծքը կեցաւ. մշտատեւ արօրը քաշող եզը սամին կոտրեց, մէկ կողմ կեցած է Լեհը եւ կը բողոքէ, — Ես մինակ կ'աշխատիմ, երկար ատենէ ի վեր ա՛լ չեմ կրնար բոլորին գործը մինակս քաշել, կը բաւէ, չեմ կրնար, չեմ կրնար։

Կարգ մը մարդիկ կարծես ազդանշանի մը կը սպասէին՝ կը յարձակին անոր վրայ անդթօրէն ծե-

Նկարիչ Զարեհ Մութաֆեան

(Իր ցուցահանդէսին առթիւ)

Ut pictura poesis (բանաստեղծութիւնը տեսակ մը նկարչութիւն է), — երեք բառեր, Որատիոսի Արուեստ քերթողականէն առնուած, որոնք կը խտացնեն ամբողջ վարդապետութիւն մը։ Ինծի կը թուի թէ Մարմոնթէլ, Ֆրանսացի միջակ մտաւորական մը, կ'աշխատի զարգացնել այս կարճ խօսքը, երբ կը գրէ. «Բանաստեղծութիւնը նկարչութիւն մըն է՝ որ կը խօսի, կամ լեզու մը որ կը նկարէ։ Այսպէս կամ այնպէս, գեղեցիկ վկայութիւն մը՝ հաստատելու համար արուեստներու հաղորդակցութեան տեսութիւնը (Correspondance des Arts)։ Ստանտա՛ն տանի, բառաքննական մոլուցք մը դարձեալ կը բռնէ զիս ու կը կեցնէ, այստեղ, ըսելու համար թէ հայերէն հաղորդակցութիւն բառը չէ համապատասխաներ տեսութեան, ինչպէս եւ ֆրանսերէնը, — ահա թէ ինչո՛ւ Մորիս Սփրոնք կը նախընտրէ transposition բառը, աւելի անյաջող, մինչ ուրիշ քննադատներ կ'առաջարկեն synthèse, որ ճիշդ չէ, confusion, որ ծիծաղելի է, կամ équivalence des Arts, որ թուաբանական տարազ կը յիշեցնէ։ Լաւագոյնն է բացատրել տեսութիւնը. — Ամէն արուեստի մէջ, այժմ գոյութիւն ունի ձգտում մը դրացի արուեստին կալուածին մէջ մտնելու, անոր արտայայտութեան եղանակները օգտագործելու՝ նմանօրէն տպաւորութիւններ ստեղծելու նպատակով։ Մառի - Անթուանէթ Շէքս, որ գեղեցիկ ուսումնասիրութիւն մը ունի՝ այս ձգտումին հոգեբանական վերլուծման նուիրուած, կը սխալի՝ երբ կը կարծէ թէ ձգտումը նոր է, կամ գէթ կուգայ ռոմանթիզմէն վերջ։ Վկա՛յ Որատիոսը։ Բայց միայն Որատիո՞սը։ Վերգիլիոսի ականջին նուիրուած ուսումնասիրութիւն մը, վերջերս, կը հաստատէր թէ ի՛նչ մեծ նպաստ բերած է երաժշտական զգայարանքը Մշակականի վարպետին ստեղծագործութեան։

Այս տեսութեամբ, արուեստը տուն մըն է, ուրեմն, որուն մէջ իրենց սեփական սենեակներն ունին բանաստեղծութիւնը, երաժշտութիւնը, նկարչութիւնը, ճարտարապետութիւնը։ Այն օրը, երբ արուեստի տան այս բնակիչները տեսան թէ կարելի չէ անկախ ապրիլ, ծակեցին անջատող պատերը, դուռներ բացին եւ հաղորդակցութեան մէջ մտան իրարու հետ։

Եւ ահա բանաստեղծութիւնը տուաւ նուագ եւ գունախաղ, նկարչութիւնը՝ գունաւոր սէնֆոնիներ, երաժշտութիւնը՝ ձայնեղ բնանկարներ։

Եւ ահա քննադատները սկսան խօսիլ նոր լեզու մը, — երաժշտութեան վերաբերեալ մասնագիտական բառեր՝ բացատրելու համար նկարչական ստեղծագործութիւն մը։ Կը յիշէք անշուշտ Ռէմպոյի Ձայնաւորներու հնչեակը, զոր հոգեբնախօսութեան ուսման մտերիմ քննադատներ կը կապեն «գունաւոր լսողութեան» երեւոյթին։ Ինչպէս նաեւ Գօտիէտը, որ ականջի եւ աչքի փոխանակութիւն կը կատարէ ճարտարօրէն, եւ նուրբ ճաշակով, ի՛նչ փոյթ թէ բժիշկները արուեստագէտի այդ խաղին, մանաւանդ անոր բոյրերու սէնֆոնիին մէջ կը փնտռեն հոգեախտաբանական վիճակի մը գաղտնիքը։

Այժմ հասկնալի է, կը կարծեմ, եթէ արուեստներու հաղորդակցութեան այս համառօտ տեսութիւնը կը դրուի, իբրեւ ներածական, գրագէտի մը նկարչական քննադատութեան եւ նկարիչի մը ստեղծագործութեանց ուսումնասիրութեան սկիզբը։

×

Զարեհ Մութաֆեան կը ցուցադրէ 45 կտաւ։ Մեծ մասը՝ բնանկարներ։ Օ՛, բնանկարներու երկար այդ շարքին առջեւ՝ հաճելի է վրէժխնդրօրէն զուարճանալ անոնց հետ, որոնք մէկ բնանկարէն միւսը տողանցք կը կատարեն միօրինակ ձօձումով եւ նոր տեսարան մը չգտնողի զարմանքով։ Որովհետեւ, — այստեղ հարցը կը վերաբերի նիւթի ընտրութեան, — Մութաֆեան կը մերժէ առարկաներու որսորդութիւն կատարել։ Մինչ լուսանկարիչը կը փնտռէ գեղեցիկ տեսարան, բնութեան սքանչելի անկիւններ, պատուաժի մը դիցաբանական սպառնալիքը կամ ջուրի խճանկարային խաղեր, արուեստագէտ նկարիչը կանգ կ'առնէ այն օրհնեալ պահուն՝ որ ներշնչումը կը յիշեցնէ իրեն, կը բանայ սիրտը իբրեւ երանդապնակ ու կը նկարէ քարը, շիւղը, ճամբան, ծխնելոյզը, ամպը, թռչունը։ Եւ մի՛ զարմանաք, եթէ ըսեմ որ Մութաֆեան ինքն է այդ քարը, շիւղը, ճամբան, ծխնելոյզը, ամպը, թռչունը։ Նկարիչը, այն որ աստուածային արուեստին, խմորն ունի, կը նկարէ ինքզի՛նք միայն։ Հին արուեստագէտները, քիչ մը ձեւապաշտ եւ արարողական, կը սիրէին իրենց նիւթ ընտրել պերճ առարկաներ միայն, բայց արուեստագէտները կ'ընդունին որ ամէնէն հասարակ, չափազանց սովորական նիւթն անգամ կրնայ իր մէջ ցոլացնել արուեստին սրբութիւնը կամ վեհութիւնը, իմաստը կամ խորհուրդը, ինչպէս տերեւի մը վրայ ինկած ջուրի աչքի մը մէջ՝ երկինքի անհուն կապոյտը կամ արեւուն ծիածանը։

Այսպէս եւ Մութաֆեանի բնակարներուն մէջ կը տեսնեմ տաղանդաւոր արհամարհանք մը նիւթին դէմ, բնութեան ամէն մէկ պատառիկին մէջ իրմէ թրթռացում մը գտնելու զգայնութենէն ուրախ։

Բնանկարներու այդ շարքին կողքին՝ քանի մը պաստառներ, որոնք այլապէս հետաքրքրական են՝ որովհետեւ ցոյց կուտան Մութաֆեանի տաղանդին բազմազանութիւնը։ Հարսնիքի խաղը կտաւը վկայութիւն մըն է թէ երիտասարդ արուեստագէտը դիտող սուր աչք մը ունի, որ գիտէ թափանցել մանուկներու հոգիին մէջ, humour եւ փիլիսոփայութիւն դնել անոնց մանկունակ անմեղութեան եւ չափահաս լրջութեան մէջ։

Տալու համար նկարագիրը Մութաֆեանի արուեստին, պէտք է ըսել թէ երիտասարդ նկարիչը բանաստեղծ է բնանկարներուն մէջ, եւ փիլիսոփայ՝ տնական ներքին կեանքի կտաւներուն մէջ։

Յաջորդով՝ իր գոյներուն եւ կտաւներուն վերլուծումը։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ճառացաւ

— Բարե՛ւ, ինտո՞ր ես, ո՞ւր այդպէս...

Բարեկամս կանգ առաւ, շրթունքները խօսելու պէս շարժելով, բայց բան մըն ալ չըսաւ։

— Անցած ըլլայ. հիւա՞նդ ես. սանկ, տեսակ մը երեւոյթ ունիս։

— Հիւա՞նդ, հա, հիւանդ եմ, խենթենամ պիտի։

— Ի՛նչ կ'ըսես, ցա՞ւդ ինչ է. բժիշկի մը չերթա՞ս։

— Բժի՞շկ, ցաւս հասկցողի հասցէ մը տաս նէ, երախտապարտ պիտի ըլլամ քեզի։

— Ցաւդ ի՞նչ է որ, ըսէ նայիմ, որ մասնագէտ մը...

— Ցա՞ւս. ա՛խ, ճառացաւի բռնուած եմ. խենդենալս բան մը չէ։

— Ճառացա՛ւ, այդ ի՞նչ տեսակ հիւանդութիւն է. ես նոր կը լսեմ։

— Նո՞ր, իմ գիտնալովս շատ ալ նոր հիւանդութիւն չէ։ Աս հիւանդութեան միքրոպը, կ'ըսեն Ալեքսանդրապոլ (հիմա Լենինական, ատենօք Կիւմրի) ծնած է, որ բաժակաճառ կը կոչուէր, եւ թամադաները (սեղանապետ) վարակած էր։ Յետոյ վարժապետներուն փոխանցուելով՝ հանդիսաճառ դարձած էր։ Յաւը զարգանալով՝ մտաւորականները վարակած է, անոնց միջոցով գաղթաշխարհ փոխադրուած է, եւ հիմա համաճարակ դարձած՝ ամէնքս կը վարակէ։ Գէշ տեսակէն բռնուած եմ. ազատելիք չունիմ։

Բարեկամիս վիճակը ջղայնութեան վերագրելով՝ խորհուրդ մը տալու համար ըսի.

— Բարեկամս, սանկ, քիչ մը ինքզինքդ զբաղեցնելու համար հայկական հաւաքոյթներերու երթալու ես. թէ ազգային մշակոյթի ճրագին կաթիլ մը իւղ աւելցուցած կ'ըլլաս, թէ...

— Հայկական հաւաքո՛յթ, ճիշդ ատոր երեսէն հիւանդացած եմ։ Դասախօսական հաւաքոյթ կ'երթաս նախաբան, վերջաբան ճառ. Թատրո՞ն-Նախերգանք, միջնարար, վերջաբան ճառ։ Պարահանդէ՞ս - ճառ։ Յուղարկաւորութի՞ւն - ճառ, ալ չխօսինք թէյասեղաններու, դինեձօներու, կուսակցական եւ ազգային տօնակատարութեանց մասին, ճառ ու ճառ։

— Եղբայր, եթէ խօսքդ մեր ճառախօսներուն համար է, ես քեզի հակառակ եմ։ Եթէ անոնք չըլլային, մենք ո՞ւրկէ պիտի սորվէինք Ադամ Եւայէն, Զրհեղեղէն ու Նոյեան Տապանէն, Հայկէն ու Արամէն սկսեալ մեր փառաւոր պատմու-

ծելով, չէֆերն ալ կը մասնակցին ծեծին, խեղճ մարդը մինակ է ու գետին կ'իյնայ։ Սեւ բլուրներուն ետին ո՞վ պիտի տեսնէ եթէ նոյնիսկ մեռնի, արդարացուցիչ պատճառներ շատ։

— Ա՛խ. սա աղտոտ օտարները, մանաւանդ Փոլաքները, դո՛ւրս երկրէն։ Եթէ մենք վաղը պատերազմի երթանք, նախ այս շուները պիտի մաքրենք...։

Կը մօտենամ. վերջապէս ես ալ «շուն» եմ, խեղճ մարդուն շապիկը բզքտուած է, չորս կողմը արիւնլուայ, քաշուած ածուխի բլուրի մը ետեւ, կուլայ, եզան պէս կը բառաչէ։

— Փոլոյն, Փոլոյն (Լեհաստան)...

Մանուկը երբ կուլայ իր մայրը կը կանչէ. եւ իր յուսահատութեան մէջ միայն հայրը կը փնտռէ։ Մայր մը լացած ատեն իր բախտին կ'ապաւինի. մուրացիկը գթութեան, վիրաւորը թմրութեան, կինը օրէնքին, մամիկը՝ Աստուծոյ։

Իսկ այս մարդը իր արցունքներուն մէջ իր հայրենիքը կը կանչէ օգնութեան, իր գերագոյն տառապանքին միակ ապաւէնը իր հայրենիքն է, գերագոյն ուժը։

... Ով որ լալ գիտէ իր հայրենիքին համար, անհուան է անոր ազատութեան սէրը, որովհետեւ օր մըն ալ արցունքով սնած սիրտը կուտակուած վրէժով զրոհ պիտի տայ բռնադրաւող եւ իրեն պէս թշուառութեանց պատասխանատու թշնամիին դէմ...։

ԽԱՉԲԱՎ ՆՇԵՆԻ

ՊՈՒՏ Մ ԾԻԾԱՂ

Ի՞նչ վեհանձնութիւն

— Ուրիշ ձիւթ չունի՞ք, բարեկա՛մ, ինչո՞ւ կ'իյնաք սա Թուրքերու ետեւէն:

« Դարերով կտուց - կտուցի ապրած ենք անոնց հետ: Կերած - խմած, տուն - տեղ եղած եւ զաւակներ մեծցնելէ զատ, ժամեր, դպրոցներ հիմնելով, մեր ազգութիւնը պահած ենք, Թուրքին « բարեխնամ» հովանիին տակ:

« Պէտք չէ մոռնալ այս բոլորը: Ապերախտութիւն է» :

« Այո՛, եթէ երբեմն ջարդի պէս բաներ մըն ալ պատահած են, կ'արժէ՞ տարիներով յիշել այդ դէպքերը···մոռնալու է բարեկա՛մ, մոռնալո՛ւ է»:

Այսպէս կը տրամաբանէր չրջահայեաց «քաղաքագէտ» բարեկամ մը, որուն միակ մտահոգութիւնն էր, Պոլսոյ, Սամաթիոյ թաղի մէջ, իր որբեւայրի հօրաքրոջմէս ժառանգ մնացած, մամռապատ պատերով մէկուկէս տնակը եւ մէկ ոտքը փոսին եզրը հասած, մօրեղբօրը ձգելիք ժառանգութիւնը···

Վերջերս, Թուրք «ազատական» թերթի մը հայանպաստ արտայայտութիւնները եկան Թուրքին հանդէպ իմ ունեցած աննպաստ գաղափարներս ալ յեղաշրջելու ···

Յիշեալ թերթը կ'առաջարկէր, հաւասար քաղաքացիական իրաւունք տալ Հայերուն, անոնց անցեալի մէջ երկրին մատուցած ծառայութիւնները յիշեցնելով, անուն - մականունով թուելով կարեւոր հայ անհատներու ցանկը :

Ոչ միայն այս, այլեւ, անբաղդատելի «վեհանձնութիւնով» մը կը թելադրէր իր հայրենակիցներուն, որ «ներեն, 1918ի, գրաւման շրջանի միջոցին, Հայերու գործած յանցանքները···»:

Երբ այս վերջին առաջարկը կարդացի, խղճահարութիւնը գիս տանջել սկսաւ, Թուրքերու հանդէպ տածած «անիրաւ» զգացումներուս համար: Իրաւունք տուի, «քաղաքագէտ» բարեկամիս:

Եթէ Թուրք խմբագիրը մօտս ըլլար, պիտի դրկէի զինք եւ ներողութիւն պիտի խնդրէի···

Այսքա՛ն ազնուութիւն եւ անյիշաչարութիւն Թուրք խմբագրի մը կողմէ: Այս բանը կարելի չէր սպասել, նոյնիսկ բողոքական միսիոնարէ մը···

Մարդիկը, կը ներեն մեզի, մէկ միլիոն ջարդերու, Թալաթի, յափշտակութեան դէմ մեր արդար ըմբոստացումը եւ բողոքելու ոճիրը···

Թուրքերը ազնուութիւնը եւ լայնամտութիւնը այնքան յառաջ կը տանին, որ նոյնիսկ չեն առաջարկեր մեզի, ներողութիւն խնդրել իրենցմէ՝ մեր «աններելի յանցանք»ին համար···

Գայլը, գառնուկը ուտելէն ետքը, ակռայի յոգնութեան վարձք է պահանջեր: Թուրքը աւելի վեհանձն եղաւ այդ մասին: Միլիոնաւոր Հայեր անորակելի տանջանքներով ջարդելէ վերջը, վարձատրութիւն իսկ չպահանջեց անոնցմէ:

Մեղք որ չկրցանք գնահատել Թուրքին «մեծահոգութիւնը»: Ոչ միայն չգնահատեցինք, այլեւ այսօր, գլուխ վերցուցած՝ հող կը պահանջենք անոր «անձեռնմխելի» հայրենիքէն ···

Որքա՛ն կը ցաւիմ, որ փոխանակ մեր վիզը դնելու Թուրք եաթաղանին տակ, դարերով մեր վայելած շնորհներուն ի վարձ, փախած եկած ենք այս «ապերախտ» երկիրը ···

Մեր մէկ միլիոն նահատակները աւելի «պարտաճանաչ» եւ «երախտագէտ» գտնուեցան իրենց Թուրք «բարերարներուն» հանդէպ, իրենց հայրենիքին մէջ մնալով: Քան թէ մենք ողջերս ···

Եթէ ունինք մխիթարական կէտ մը, որ կը թեթեւցնէ մեր ապերախտութիւնը, Պոլսոյ հայ մամուլին Գօչուն օղլու պայ Սէրգիսի «Ժամանակ» թերթին թրքապաշտպան արտայայտութիւններն են, որոնք կուգան ամոքել Թուրքերու դառնութիւնը Հայերուս հանդէպ, եւ յոյս կը ներշնչեն մեզի, որ կարելի պիտի ըլլայ ներում ձեռք բերել, մեր «1918ի յանցանքներուն» համար···

Կ· ՓԵՏՈՒՇ

ՀԵՌԱՒՈՐ ՊԱՏԿԵՐ

Ահա՛ եւ ծփում լիճը Գեղամայ՝
Ծաղկուն սարերի գոգում հեռածիր,
Կապոյտ հայելին բացել է կամար
Հորիզոնի դէմ - ջինջ ու խելացի:

Դէմից ալեհառ Մասիսն է դիտում,
Սէգ Արագածի թագակիր գլուխն՝
Բարեւ է յղում հովի հետ արթուն,
Արեւն էլ խաղում շողերով ուրախ :

Աստ սիրտն է հողի մեղմիւ բաբախում,
Կոհակներն համբոյր տալիս պատերին,
Զեփիւռն է շոյում քնքշավար, անքուն
Լանջերը թաւիշ, ոնց հեքեաթ փերին:

Զարկերակն ահա յաւիտեան յորդուն՝
Տանում է անշէջ խնդութեան ծիծաղ,
Հողին ու ծառին, եւ ադամորդուն
Աւշահիւթ բաշխում տաղերով խիզախ :

Աստ բազկատարած լեռներն օրօրում
Են լի լճաթասն կուսական խանդով,
Օդը բուրում է սիրով պարարուն,
Հոգին՝ ճաշակում զմայլիչ անդորր :

ԼԵՄ

Կիներ ըստ ազգութեանց

Մանթէկացցա, իտալացի մեծ իմաստասէրը եւ աննման բնախօսը, որ հիանալի գրող մըն է միեւնոյն ատեն, խորապէս ուսումնասիրած եւ մանրազննին քննած է գեղեցիկ սեռը իր Կնոջ բնախօսութիւնը գիրքին մէջ,— այդ գրքէն թարգմանաբար՝ եւրոպացի կիներու հետեւեալ դիմաստուերները·—

ԻՏԱԼՈՒՀԻՆ·— Թէեւ թխաթոյր, բայց Ֆիզիքապէս գեղեցիկ է, եւ շատ աւելի գեղեցիկ կըրնայ ըլլալ՝ եթէ իր սեւ աչքերուն, ոսկեգոյն մորթին եւ ալուամագուտ շրթներուն միացնել կարենայ նաեւ խարտեաշ մազեր:

Մարմինով լեցունկեկ, հեշտօրէն փափուկ, Իտալուհին սիրամոլ, անուշ եւ համեստ է միանգամայն:

Իր էրկանը նուազ հաւատարիմ քան եւրոպացի ուրիշ կիներ, որովհետեւ զինքը կ'ամուսնացնեն դեռ սիրել չսկսած: Ամուսնութեան մէջ գրեթէ միշտ դժբախտ, որովհետեւ չի կրնար ապաւինիլ ամուսնալուծութեան: Հիւսիսային Եւրոպացիները շատ կ'ախորժին իտալացի կինէն, քանզի անոր մօտ կը գտնեն ինչ որ ի զուր կը փնտռեն իրենց կիներուն վրայ :

ՖՐԱՆՍՈՒՀԻՆ·— Շնորհալի, նոյնիսկ երբ գեղեցիկ չէ: Երիցս կին եւ երիցս գրգալի:

Իր մարմնոյն կոր ձեւերուն նրբութեամբ եւ սքանչելի բերնովը՝ Ֆրանսուհին կիներու ամէնէն պաշտելին եւ ամէնէն զգլխիչն է:

Բարոյականին գալով, հաճելի, նրբամիտ եւ անմրցելի կերպով չարաճճի:

Էրիկ մարդուն վրայ աւելի ազդեցութիւն ունի քան Իտալուհին, որովհետեւ անորմէ աւելի մշակուած միտք մը ունի եւ անհամեմատ աւելի համակրելի եւ դիւթիչ :

Մինչեւ իսկ իր լեզուն առաձգական եւ շողշողուն, կարծես յատկապէս իրմէ խօսուելու համար միայն շինուած է:

ՍՊԱՆՈՒՀԻՆ·— Գերազանցօրէն եւ փառաւորապէս գեղեցիկ է Սպանուհին:

Փոքր ոտքեր եւ պտըտիկ թաթիկներ ունի եւ մեծ աչքեր, որոնք մարմարեայ ապարանքի մը բաց պատուհաններուն կը նմանին:

Մարմինը գեղեցիկ կորութիւններ ունի: Մազերը կրնան ծածկել ամբողջ մարմինը եւ անպէտ դարձնել նրբանիւթ պաթիսթին գործածութիւնը:

Կրօնամոլ, վերջին ծայր անուշ եւ չափազանց նախանձոտ, բծախնդիր եւ անհոգ:

Շատ հպարտ — եւ իրաւունքով — իր արտակարգ գեղեցկութեանը գիտակցութենէն, վեհօրէն զուրկ իր այն կարողութենէն, որով կը մեռցնէ կամ մեռցնել կուտայ մարդ մը ··· սոսկ ակնարկով մը:

Եւ կը պարծի գիտնալով թէ իր ազուորիկ թաթիկներուն մէջ սիրած է Աստուած այն բանալին, որ կը բանայ երջանկութեան կամ դժբախտութեան դռները :

ԳԵՐՄԱՆՈՒՀԻՆ·— Շատ շնորհալի չէ իր շարժուածքին, ինչպէս նաեւ իր մարդակազմական ձեւերուն մէջ: Բայց շատ հաստատուն կերպով շինուած է տոկալու համար ժամանակին եւ սիրոյ աւերումներուն դէմ:

Խարտեաշ եւ շուշանի պէս ճերմակ:

Աւելի երկարատեւ խանդաղատանքի համար ստեղծուած քան թէ յանկարծական սիրոյ:

Տարփուհի ըլլալէ աւելի ամուսին ըլլալու յարմար: Պարզամիտ, սքանչելի տանտիկին, աշխատասէր եւ ուրիշ կիներէ աւելի ուսեալ:

Պատուական մայր, երգը եւ պարը շատ կը սիրէ :

Վերացական՝ մինչեւ իսկ հաճոյքներու իրականութեան մէջ: Հոգեպաշտ, իտէալիստ եւ զմշոտ :

ԱՆԳԼՈՒՀԻՆ·— Իր խարտեաշի տիպարով ճիշդ հակառակն է սպանիացի կնոջ: Անոր հաւասար եւ ոչ ստորադաս: Միայն տարբեր կերպով աղուոր է:

Մազերը խարտեաշին ոսկեգոյն եւ արծաթափայլ երանգներն ունին: Աչքեր երկնագոյն, եւ մորթ մը որուն յղկունութիւնը ունի դեղձ եւ Սեւրի յախճապակիները: Հիանալի ակռաներ եւ թարմութիւն մը զոր կը պահէ իր ամբողջ կեանքին մէջ: Վերջապէս կատարեալ կինն է Անգլուհին: Ծաղրելի ըլլալու չափ խոհեմ եւ քչիկ մը կեղծաւոր, բայց ժիր եւ պարկեշտ գրեթէ միշտ: Գերմանուհիին պէս ընտանեսէր եւ ճամբորդութեան համար հոգի տուող:

ՀԱՅՈՒՀԻՆ·— (Մանթէկացցա չէ ճանչցած Հայուհիները· շարքը լրացնելու համար կուտամ Հայուհիին դիմաստուերը):

Ամբողջ միս, կլոր: Դանդաղ:

Աղուոր աչքեր, սեւ, ու խոշոր, ու համր:

Հայուհին այն պատկերն է, զոր որքան հեռուէն նայիս՝ այնքան աղուոր կը գտնես:

Մազեր՝ ամէն առտու չկարենալ սանտրելու չափ առատ:

Կոկիկ սիրտ մը՝ ահագի՜ն կուրծքի մը տակ:

Պատուական մայր, սքանչելի կին, բայց անհամ տարփուհի :

Ամուսնոյն գրեթէ միշտ հաւատարիմ, եւ երբ կը դադրի հաւատարիմ ըլլալէ՝ քիթը բերանը կը դարձնէ··· բայց յուսահատելու չէ:

Սիրուելու կ'աշխատի, եւ կը խորշի սիրելէ : Չեմ ըսեր թէ չի զգար, բայց զգացնել չի տար:

Սրտով բարի, լեզուով չար եւ ձեռքով ճարպիկ:

Հրապուրելու արուեստին անտեղեակ, ուրիշներուն վրայ կ'ընդօրինակէ բայց չի յաջողիր: Շուտով կը սկսի «ջիղեր ունենալ»: Ա՛յդ ալ բան մըն է:

Անգամ մը որ ամուսնանայ, կը զղջայ կարգուած ըլլալուն,— եւրոպացի կիներուն ճիշդ հակառակը:

Գեղեցկութիւն, շնորհ, չեն պակսիր իրեն· բայց «չգիտեմ ինչ մը» կայ՝ որմէ զուրկ է::

Տանտիկին, մաքրասէր եւ բամբասող: Միտքէն անգամ չանցնիր ճամբորդութիւն ընել, ծովէն կը բռնուի :

Երգը եւ պարը կը սիրէ երբ ուրիշները կ'եր-

թիւնը, մշակոյթը եւ մանաւանդ Խորհրդային Հայաստանի վերաշինութիւնը եւ նոր մշակոյթի մասիսեան թռիչքը: Գոհ չըլլա՞նք որ տոմսի մը փոխարժէքով թէ կը զուարճացնեն մեզ, թէ կը զարգացնեն, ամէն մէկս մտաւորական մը դարձնելով: Գալով ինծի՝ ես երախտապարտ եմ Խ. Հայաստան գացած - եկած մեր պատգամաւորներուն, որոնք իրենց ճառերով այնպէս մը լուսաբանեցին զիս, որ առանց երկիրը աչքովս տեսած ըլլալու՝ գիրք մը կրնամ գրել ականատեսի մը հմտութեամբ:

— Իմս ուրիշ բան է· մտիկ ըրէք: Այս գիշեր, լուսնակ էր, գիտէք· անկողինս մտած կը ջանայի քնանալ: Քո՞ւն, ի՛նչ քուն, գլխուս մէջ ճառ կը դառնար: Ցանկարծ, այնպէս թուեցաւ թէ, լուսաշող բեմի մը վրայ եմ, (սենեակս ձեղնայարկ ըլլալով լուսնին լոյսը առնելու բարեբախտութիւնն ունի), մութին մէջ կոկիկ բազմութիւն մը զիս մտիկ կ'ընէ: Ցանկարծ լեզուիս կապը քակուեցաւ ու··· — Տիկիններ, պարոններ, օրիորդներ·· Ընչազուրկներ բոլոր երկիրներու միացէք: Գահերը կործանեցէք, հանրապետութիւններ հիմնեցէք, Հանրապետութիւնները խորտակեցէք՝ Խորհուրդներ հիմնեցէք, Խորհուրդները···

Մէկ մըն ալ դուռս զարնուեցաւ: — Ո՞վ է, ձայնեցի:

— Ես եմ, Խավրում···

Հայ մամիկ մըն էր, որու սենեակը իմ սենեակէս տախտակամածով մը միայն կը բաժնուի:

— Ի՞նչ կ'ուզես, մամիկ:

— Հիւա՞նդ ես, բանի մը պէտք չունի՞ս :

— Հիւա՞նդ, ինչո՞ւ հիւանդ ըլլամ :

— Կը զառանցէիր, ըսի տաքութիւն ունենալու է խեղճը, ասփիրին մը···

— Չէ, հիւանդ չեմ, ըսի, ու լեզուս փորս ձգած՝ գլուխս վերմակիս տակը հրեցի: Քնանալ, քնանալ··· զուր ջանք: Ուղեղիս մէջ բան մը կը դառնայ, կը դառնայ··· Հայկ ու Վարդանէն մինչեւ պանծալին զօրավար Բաղրամեանը կը հասնի, յետոյ կ'երթայ մինչեւ Բաբելոնի աշտարակաշինութիւն, նորէն ետ կուգայ մինչեւ հիւլէաշինութիւն, անկէ կը մխրճուի ուխ - ուխ, ուխ-նօն, նօննօնի լաբիւրինթոսը· անկէ կը յանդի··· Ալ ի՞նչ ըսեմ· խենդենալիք բան: Բանի վրայ, թէ անքուն, քուն թէ արթուն ճառացաւով կը տառապիմ, ճար մը, դարման մը սա ցաւիս :

— Ատոր դարմանը գործն է:

— Ո՞ւր գտնեմ:

— Խորհրդային Հայաստան:

— Ի՛նչ, եթէ ճառացաւին դարմանը հոն ըլլար, համաճարակ ինչո՞ւ պիտի ըլլար:

— Ի՞նչ համաճարակ·

— Ճառացաւի:

— Ո՞վ ըսաւ թէ···

— Ըսելու պէտք չկայ· փաստը մէջտեղն է: Մարդ մը կայ եղեր· ողջ-առողջ 40 տարի ապրեր է, օր մը իր անունը լսող չէր եղած, հիմա բախտի բերումով կաթողիկոս ընտրելու համար պատգամաւոր գացած ըլլալով, հոն ճառացաւի միքրոպ առեր է եւ հոս ալ բեմերէն վար չիջներ, կը ճառէ ու կը ճառէ: Չէ, սա ցաւէն ազատելիք չունիմ, վա՛յ գլխուս մէջ ճառ մը, ճառ մը···

— « Այո, հայրենակիցներ, զտելու, մաքրելու է հայ հասարակութիւնը բոլոր անոնցմէ, որ անվերապահօրէն չեն յարած խորհրդային···

Ցանկարծ բարեկամս գիս ձգեց եւ ճառելով··· դող մը մտաւ սիրտս· իմ ալ գլխուս մէջ բան մը սկսաւ դառնալ, որ ճառի մը սկզբնաւորութիւնն ունէր: Ճառացա՞ւ· ե՞ս ալ վարակուեցայ, Աստուած իմ ···

Ճա՛ր մը, դարմա՛ն մը սա ցաւին:

ՋԻՋՈՒ ՄԸ

դէն եւ կը պարեն: Նախանձոտ չէ եւ որբեւայրի մնալը առաւելութիւն մը չի սեպեր Ֆրանսուհիներուն նման :

Գալզաք — եթէ չեմ սխալիր — այսպէս սահմանած է կինը. «Un être qui babille et s'habille» : Հայուհիները առաջին պարագային մէջ կը յաջողին երբեմն, երկրորդին մէջ՝ հազիւ:

Հայուհին զրկուած է հետեւեալ չորս ձիրքերէն.— վազել, հանդրիճուիլ, ձի եւ հեծելանիւ նստիլ, եւ flirt ընել:

Սիրոյ պայքարին մէջ տկար, եւ յաջող՝ երիկ կնկան կռիւներուն մէջ:

Եթէ ներելի ըլլար կիներր բաղդատել բայերու հետ, պիտի ըսէի.

— Եւրոպացի կինը կրաւորականն է, մնացեալները՝ ներգործականը, իսկ խեղճ Հայուհին՝ չէզոքը :

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ.— Մանթէկացցա կը յանդի հետեւեալ եզրակացութեան. —

Մարդ իբրեւ մայր եւ իբրեւ աղջիկ պէտք է ունենայ Անգլուհին, իբրեւ քոյր՝ Գերմանուհին, իբրեւ տարփուհի՝ Ֆրանսուհին (կամ Ռուսուհին), իբրեւ կին՝ Իտալուհին կամ Սպանուհին:

Կ'աւելցնեմ. —

Մարդ իբրեւ զոքանչ պէտք է ունենայ՝ Հայուհին :

Այս ճշմարտութիւնը իմացած եմ փեսաներէն:

Յ. ԱԼՓԻԱՐ

1945ի գլխաւոր դէպքերը

Դ.

ՅՈՒՆԻՍ 1.— Անգլիական զինուորները Դամասկոս եւ Պէյրութ կը մտնեն:

3.— Պերլինի մէջ կը գումարուի միջդաշնակցային վերստուգիչ Յանձնաժողովին առաջին ժողովը :

4.— Գահիրէի մէջ տեղի կ'ունենայ արաբական պետութեանց Դաշնակցութեան առաջին գումարումը:— Թղթադրամները կը փոխանակուին ամբողջ Ֆրանսայի մէջ :

5.— Պերլինի մէջ ստորագրուած յայտարարութեամբ մը Դաշնակիցները կը ստանձնեն Գերմանիոյ գերագոյն իշխանութիւնը :

10.— Ֆրանսացիները կը պարպեն Սուրիան:

12.— Չըրչիլ երեսփ. ժողովին մէջ կը յայտարարէ թէ որ եւ է համաձայնութիւն չէ կնքուած Անգլիոյ եւ Վիշիի կառավարութեան միջեւ:

15.— Ֆրանսայի արտաքին նախարարը կ'առաջարկէ Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին քննութեան յանձնել Սուրիոյ խնդիրը :

18.— Ֆրանսա կը տօնէ զօր. տը Կօլի Դիմադրութեան կոչին տարեդարձը:

20.— Ճափոնցիները կը դադրեցնեն դիմադրութիւնը Օքինավայի մէջ :

22.— Համաձայնութիւն մը կը ստորագրուի Մոսկուայի մէջ, լեհական նոր կառավարութիւն մը հաստատելու համար:

26.— Կը ստորագրուի Միացեալ Ազգերու դաշինքը:— Խորհրդային կառավարութիւնը ծանուցագիր մը կը յանձնէ Թուրքիոյ, Նեղուցներու մասին :

29.—Ստորին Կարպաթեան Ռուսիան կը միացուի Ուկրայնայի:

ՅՈՒԼԻՍ 3.— Խ. Միութիւնը կը պահանջէ մասնակցիլ Թանճէրի վերաբերեալ բանակցութեանց:

5.— Զօր. Մք Արթըր կը յայտարարէ Փիլիպպեան կղզիներու ազատումը:— Երեսփ. ընտրութիւններ Անգլիոյ մէջ :

6.— Մ. Նահանգները եւ Անգլիա կը ճանչնան Լեհաստանի նոր կառավարութիւնը:

15.— Առաջին ծովային ռմբակոծութիւն Ճափոնի :

17.— Երեք Մեծերու խորհրդաժողովը Փոցտամի մէջ :

23.— Փէթէնի դատը կը սկսի :

26.— Աշխատաւորականներու յաղթանակին հետեւանքով Էթլի կը կազմէ Անգլիոյ նոր կառավարութիւնը :

28.— Անգլիոյ նոր վարչապետը Փոցտամ կ'երթայ արտաքին նախարարին հետ, առանց Չըրչիլի:— Ճափոնական կառավարութիւնը կը մերժէ անպայման անձնատուրութեան վերջնագիրը:

30.— 1500 թռչուն բերդեր կը ռմբակոծեն Թոքիօն:— Լավալ կը ձերբակալուի Ամերիկացիներուն կողմէ եւ կը յանձնուի Ֆրանսական իշխանութեանց:

ՕԳՈՍՏՈՍ 1.— Մեքսիկայի մէջ կը կազմուի Սպանիոյ հանրապետական կառավարութիւնը:

2.— Կը հրատարակուի Փոցտամի խորհրդաժողովին պաշտօնական զեկոյցը:

6.— Առաջին հիւլէական ռումբը կ'արձակուի Հիրոշիմայի վրայ (Ճափոն):

8.— Խ. Միութիւնը պատերազմ կը հրատարակէ Ճափոնի դէմ:— Համաձայնութիւն Դաշնակիցներու միջեւ պատերազմի ոճրագործներու դատավարութեան մասին:

9.— Հիւլէական երկրորդ ռումբը կ'արձակուի Նակազաքիի վրայ:— Ֆրանսական կառավարութիւնը նամակ մը ուղղելով Դաշնակիցներուն, ցաւ կը յայտնէ որ Փոցտամի որոշումները տրուած են առանց իր կարծիքն առնելու:

10.— Ճափոն կը յայտնէ թէ պատրաստ է անձնատուր ըլլալու:

14.— Ֆրանսական կառավարութիւնը կը վաւերացնէ Միացեալ Ազգերու դաշինքը:

15.— Ճափոնի կայսրը կը յայտնէ ժողովուրդին թէ կ'ընդունի Փոցտամի վերջնագիրը:— Փէթէն մահուան կը դատապարտուի: Մահապատիժը կը վերածուի ցկեանս բերդարգելութեան:— Խ. Միութիւնը եւ Չինաստան զինակցութիւն կը կնքեն:

17.— Խ. Միութիւնը եւ Լեհաստան դաշնագիր մը կը ստորագրեն, ճշդելով իրենց սահմանները:

20.— Խ. Միութիւնը կը վաւերացնէ Միացեալ Ազգերու դաշինքը:

21.— Նախագահ Թրումըն կը հրամայէ անմիջապէս դադրեցնել փոխ-վարձի գործողութիւնները :

22.— Զօր. տը Կօլ Ուաշինկթըն կ'երթայ, տեսակցելու համար Նախագահ Թրումընի հետ:

24.— Անգլիա կը վաւերացնէ Միացեալ Ազգերու դաշինքը :

25.— Կը յետաձգուին Պուլկարիոյ երեսփ. ընտրութիւնները, իբրեւ հետեւանք ամերիկեան եւ անգլիական կառավարութեանց բողոքին:

28.— Ամերիկեան զինուորները Ճափոն կը մտնեն:

(Շար.)

տաւորի մը հարցումներուն, խոստովանեցաւ թէ իր ղեկավարութեան տակ «մաքրուեցան» 90.000 Հրեաներ Ռուսիոյ մէջ,— այրեր, կիներ եւ մանուկներ: Ինք անձամբ ներկայ եղած է շատ մը զանգուածային գնդակահարութեանց եւ մեթոտներ հնարած, մահավճիռներու գործադրութեան համար: «Իմ տեսակէտս այն էր թէ անոնք որ պիտի սպաննուէին, պէտք չէ բան գիտնան մինչեւ վերջին վայրկեանը. ուստի պարզապէս կ'ըսէինք թէ ուրիշ տեղ պիտի փոխադրուին: Մինչեւ 1942 այրեր, կիներ եւ մանուկներ միասին կը գնդակահարուէին փոսերու մէջ: Սակայն Հիմլէրի հրամանին վրայ, 1942էն վերջ կիները եւ մանուկները կը սպաննուէին կազարձակ բեռնակառքերու կամ սենեակներու մէջ, միեւնոյն ատեն 15—20 հոգի: Իմ մարդիկս չէին սիրեր կազարձակ բեռնակառքերը, ըսելով թէ անհաճոյ են»:

Յետոյ պատմեց թէ զանազան առիթներով զինուորական իշխանութիւնները հրամայեցին փութացնել մաքրագործումները, նկատի առնելով բնակարանի եւ ուտեստի տագնապը: Ռուսական պատերազմէն քանի մը շաբաթ առաջ շարժուն խումբեր (Այզաց Կրուփըն) կազմուած էին բանակներուն մէջ, Հրեաները եւ համայնավար պաշտօնեաները ոչնչացնելու համար: Ինք ալ եղած է վարիչը այդպիսի խումբի մը, 1941 Յունիսին, հարաւային Ուկրայնայի մէջ, Օտէսայէն մինչեւ Ռոստով եւ Խրիմ: Հաշուեյարդարի հրամանները կը հաղորդուէին Հիմլէրի եւ Հայտրիխի կողմէ: Հիմլէր ըսած էր իրեն թէ Հիթլէր ժողովի մը մէջ պարզելով այս ծրագիրը, հրամայած էր «ըստ այնմ շարժիլ»: Հիմլէր ըսած էր նաեւ թէ հաշուեյարդարին մասնակցող վարիչները եւ զինուորները անձնապէս պատասխանատու չեն, թէ պատասխանատուութիւնը կ'իյնայ իրեն եւ Առաջնորդին վրայ :

Խորհրդային դատաւոր մը հարցուց թէ ի՞նչեղան հրեայ մանուկները: Օլէնտորֆ պատասխանեց թէ հրամայուած էր ամբողջովին մաքրել հրեայ բնակչութիւնը: — «Մանուկնե՞րն ալ»: — «Այո, մանուկներն ալ»: Դատաւորը հարցուց թէ այս ընթացքը գերման կառավարութեան քաղաքականութի՞ւննէր: Վկան պատասխանեց թէ հրամանը կուգար Առաջնորդէն: «Բայց եթէ հարցնէիք թէ այս քաղաքականութիւնը կը համապատասխանէ՞ր նացիանականութեան գաղափարին, պիտի ժխտէի »:

Ուրիշ հարցումի մը պատասխանելով, Օլէնտորֆ ըսաւ թէ Կէսթափոյին անդամներուն ամբողջթիւը 30.000 էր պատերազմի վերջին տարիներուն:

Երկրորդ վկայ մը, S. S. Տիթըր Վիսլիսէնի, պատմեց թէ հրէական խնդիրը երեք շրջանէ անցաւ: Մինչեւ 1940 ծրագրուած էր երկրէն հեռացնել Հրեաները: Մինչեւ 1942 որոշուեցաւ զանոնք համախմբել կէթթօներու մէջ: Այնուհետեւ Հիմլէր հրամայեց բնաջնջել հրեայ ցեղը: Այս ծրագրին գործադրութիւնը դադրեցնելու հրամանը եկաւ 1944 Հոկտեմբերին, դարձեալ Հիմլէրի կողմէ: Յետոյ պատմեց թէ ինչպէս հազարաւոր Հրեաներ Սլովաքիայէն, Յունաստանէն եւ ուրիշ երկիրներէ կը փոխադրուէին Աուշվիցի «մահուան գործարանը» (Լեհաստան), ուր տեղի կ'ունենար վերջնական «լուծումը» — մահ եւ կիզում: Ինք անձամբ Սելանիկ եւ Մակեդոնիա գացած է, 54 հազար Հրեաներ փոխադրելու եւ Աուշվիցի մէջ բնաջնջելու համար: Անոնց դրամները Սելանիկի դրամատունը դրուած էին: Իր պետը՝ Այխման, զբաղած է 500.000 Հրեաներով որոնք Հունգարիայէն փոխադրուած էին 1944 Մայիսէն սկսեալ: Փոխադրուած Հրեաներու միայն 25—30 առ հարիւրը կրցան ազատիլ, բռնի աշխատանքի դատապարտուելով: Իր կարծիքով, առ նուազն 4միլիոն Հրեաներ փոխադրուած են, բայց չի կրնար ճշդել թէ որքանը կրցած են ողջ մնալ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ խլրտումներ ծագած են Իրանի կեդրոնական նահանգին՝ Եէզտի մէջ: Ժողովրդական կուսակցութիւնը պահանջած է բարեփոխել ընտրական օրէնքը, դիտել տալով թէ պաշտօնեաները կը նշանակուին կաշառքով եւ սպառնալիքներով:— Անգլիա եւ Մ. Նահանգները կ'ուզեն որ Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին առջեւ չելլէ Իրանի խնդիրը: (Ժողովը կը բացուի Յունուար 10ին, Լոնտոնի մէջ):

«LES NOUVELLES DU MATIN» թերթը խափանուեցաւ կառավարութեան հրամանով: Ոստիկաններ տպարան մտնելով կեցուցին մեքենաները եւ գրաւեցին հրապարակ հանուած թերթերը: Պատասխանատու խմբագիրը, Ժան Մառէն, հրաժարած ըլլալով, թերթը ինկած էր սեղանաւորական շրջանակներու ազդեցութեան տակ:

ՇԱՆԳՀԱՅԻ քաղաքը վառեցաւ քանի մը օր առաջ: Հինգշաբթի օրն ալ երեք ռումբեր պայթեցան :

ՀԱՄԱՃԱՐԱԿՆԵՐԸ կը վախցուի Եւրոպայի մէջ, համաձայն Անգլիոյ առողջապահական նախարարին յայտարարութեան, որ կը թելադրէ անխնայ չփարուիլ պարտուած երկիրներու ժողովուրդներուն հետ:

ԱՆԳԼԻՈՅ ԹԻՒ 1 ԴԱՒԱՃԱՆԸ, Ուիլեըմ Ճօյս (Լորտ Հաւ - Հաւ), կախուեցաւ Լոնտոնի մէջ : Հակառակ սաստիկ ցուրտին, 300 հոգի ներկայ էին: Շատեր կը պոռային — «աւելի բարձր կախեցէք», իսկ երեք համակիրներ հանեցին իրենց գլխարկները ...

ԼԻԲԱՆԱՆԻ երեսփ. ժողովին մէջ վարչապետը յայտարարեց թէ « ի հարկին զինու զօրութեամբ» թոյլ պիտի չտան որ Ֆրանսական զինուորներ ցամաք ելլեն: Սուրիոյ մէջ ալ նոյն որոշումը տրուած են:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ տնտեսական վիճակը սարսափելի է: 25 տարիէ ի վեր հունձքը այսքան խեղճ եղած չէր: Մէկ միլիոն 300.000 ռուս զինուորներ կը գտնուին երկրին մէջ: Տոլարը, որ 50 փէնկօ կ'արժէր, բարձրացած է 100.000ի:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Mardi 8 Janvier 1946 Երեքշաբթի 8 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4503- Նոր շրջան թիւ 232 | Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ԳԻՆ՝ 3 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՀԵՏԱՑՈՂ ՍԵՐՈՒՆԴ ՄԸ

Աբրահամն ալ Թաղեցինք:

Կքած՝ տարիներու ծանրութեան եւ յոգնութեան տակ, ուժասպառ վիճակ մը ունէր, երբ անպարտ արձակուեցաւ բանտէն (1945 Սեպտ. 26), 11 ամիս տառապելէ վերջ:

Անշուշտ իր սրտին վրայ ազդեցին նաեւ աջէն եւ ձախէն արձակուած թունաւոր սլաքները, անլուր վերագրումներով, որոնց պատասխանը տալու ժամանակ չունեցաւ:

Ամէն պարագայի մէջ, յիսուն տարի անընդհատ հայկական ազատագրութեան եւ ընկերվարութեան դատին նուիրուած վաստակաւոր մը, սուլթանական եւ մանաւանդ ցարական բռնապետութեան դէմ ճակատած յեղափոխականը, Բագուի հերոսամարտին գլխաւոր կազմակերպիչը չէր որ հայրենասիրութեան դաս պիտի առնէր ուրիշներէն:

Աբրահամ Գիւլխանդանեանի կորուստով օղակ մը եւս կը քակուի սերունդէ մը որ տիրական դեր կատարած էր Դաշնակցութեան մէջ, մասնաւորապէս 1903 — 905էն ի վեր:

Առաջին անհետացողն եղաւ Սեպուհ, 1940ին, Ամերիկայի մէջ:

Արի ռազմիկը իր երիտասարդութիւնն անցուց լեռներու մէջ: Երբ Օսմ. Սահմանադրութիւնը վերահաստատուեցաւ, նորէն մնաց թերահաւատ եւ թափառական: Յետոյ պատերազմ (1914—18), Հայաստանի հանրապետութիւն, հրամանատար բանակի: Ապա նոր կարգուսարք (1920 Դեկտ.), եւ ինքզինքը նետեց Ամերիկա, դառնալու համար ... նպարավաճառ:

Իր մահէն քիչ վերջը իմացանք ուրիշ գոյժ մը, — Մարթին Շաթիրեան (Տարագիր): Թէեւ առանձնացած եւ յուշերով զբաղած, կը համարուէր Դաշնակցութեան հիմնադիրներէն կամ առաջին ուխտաւորներէն:

Նոյն տարուան Դեկտեմբեր 27ին կը մեռնէր Արշակ Ջամալեան, Փարիզի մէջ, կարճատեւ հիւանդութենէ մը վերջ:

Սկզբնական շրջանին թունդ ընկերվարական, հետզհետէ դարձաւ գործօն ուժ մը քաղաքական եւ ազգային կեանքի մէջ: Իբրեւ Բիւրոյի անդամ, դեսպան, նախարար կամ ներկայացուցիչ Բ. Միջազգայինի: Նաեւ իբրեւ տեսաբան եւ հեղինակ:

Մէկ տարի վերջը, 1941 Ապրիլին Պուէնոս Այրէսի մէջ հիւանդութեան մը զոհ կ'երթար Արսէն Միքայէլեան, բաղդատաբար երիտասարդ, որ Հայաստանէն վերջ, իր գործունէութեան ամէնէն բեղուն շրջանը անցուցած էր Մ. Նահանգներուն մէջ: Քաջ հռետոր եւ հեղինակ:

Պատրաստուած ուժ մըն էր, նոյնպէս, Սարգիս Արարատեան, նախկին նախարար, որ դժբախտաբար սայթաքելով, պատժուեցաւ եւ 1943ին մեռաւ Պուքրէշի մէջ:

1945ին երեք մահեր միանգամայն, — Տոքթ. Նշան Թաշճեան (Ամերիկա), Աղեքսանդր Խատիսեան (Փարիզ), Սամսոն (Թաւրիզ):

Առաջինը իր գլխաւոր վաստակը թափած Ամերիկայի մէջ, յաճախ մասնակցած է կուսակցութեան Ընդհ. Ժողովներուն, եւ իր կարգին կը համարուէր կեդրոնական դէմք մը: Կրնար դառնալ նաեւ Բիւրոյի անդամ, եթէ ուզէր բաժնուիլ Ամերիկայէն:

Երկրորդը, Աղեքսանդր Խատիսեան, ծանօթ իր բազմազան պաշտօններով — վարչապետ, նախարար, փոխ-նախագահ Հ. Հ. Պատուիրակութեան եւն. — աւելի շատ քաղաքական դէմք մըն էր: Հեռու կուսակցական պաշտօններէ, բայց միշտ հաւատարիմ եւ կարգապահ:

Վերջինը, Սամսոն, բազմավաստակ դէմք մը հին յեղափոխական շրջանէն, ուր քարոզն ու զէնքը սերունդ կը թրծէին, հեռաւոր Իրանի մէջ, Թրքական սահմանին վրայ: Վարպետ մը զինարուեստի, բայց նաեւ վարժապետ, բառին ազնուագոյն, յեղափոխական իմաստով:

Տակաւին չենք յիշեր Ահարոնեանը, որ անդամալոյծ անկողին գամուած է 1934էն ի վեր, եւ յաճախ կուլայ — ինչպէս տեսանք վերջին անգամ — գիտակից՝ անյոյս ճակատագրի մը ....

Բոլորն ալ նոյն սերունդին չեն պատկանիր, տարիքի տեսակէտով: Բայց ուժասպառ ինկան նոյն ճամբուն վրայ, — ինչպէս աւելի երիտասարդներ, որոնց մասին պիտի խօսինք առանձին: Եւ դեռ անյայտ զոհեր ...

Պոլսոյ Հայերը Հայաստա՞ն կ'երթան

(Մասնաւոր թղթակցութիւն ՅԱՌԱՋի)

Համաձայն Թուրք մամուլի հրատարակութեանց, եւ Պոլսէն տրուած տեղեկութիւններու՝ 14 Դեկտեմբերէն սկսեալ, Պոլսոյ Խ. հիւպատոսարանը սկսած է արձանագրել բոլոր այն Հայերը, որ կ'ուզեն հայրենիք վերադառնալ: Ամէն թերթ բան մը կ'ըսէ, եւ իր ձեւով կ'ըսէ: Բայց, բոլոր հրատարակութիւնները՝ այս առիթով, թոյն կը հոտին..:

« Թասվիր » կը գրէ, 15 Դեկտ. Թուականով: — «Հեռագրական գործակալութիւններ հաղորդած էին, թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ հիմնել Հայկ. պետութիւն մը, եւ հոն հաւաքել աշխարհի բոլոր Հայերը: Պոլսաբնակ կարգ մը Հայեր, ընդ առաջ երթալով այս հրաւէրին, երէկուընէ սկսեալ արձանագրուելու համար կը դիմեն խորհրդային հիւպատոսարան: Երէկ, հիւպատոսարանին դրան առջեւ պոչ բռնած էին 30ի մօտ Հայեր: Ամէն երկուշաբթի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ, մինչեւ ժամը 13, արձանագրութիւններր կը շարունակուին: Թէեւ ցարդ 30 հոգի միայն դիմած են, բայց կը թուի՝ թէ բաւական հոծ թիւ մը պիտի կազմեն այս նոր «բանի վրայ»ները: Երբ վերջ գտնեն բոլոր դիմումները, արձանագրուողները խորհրդային շոգենաւով մը պիտի մեկնին Ռուսիա: Քաղաքիս հայ բնակչութիւնը երէկ ուզած է ստուգել այս լուրերը եւ որոշ տեղեկութիւններ ունենալ մանրամասնութեանց մասին, բայց կարելի չէ եղած վերջնական որ եւ է տեղեկութիւն ձեռք ձգել: Այս առթիւ, ուզեցինք իմանալ կարգ մը Հայերու տպաւորութիւնը եւ կարծիքը: Բժ. Հայկ Նազարէթեան յայտարարեց, — Անոնք որ մեկնելու համար դիմում կը կատարեն, կը խորհիմ թէ անգործ եւ դատարկապորտ մարդիկ են: Չեմ կարծեր որ բանի գործի տէր հայրենակիցներ ընդ առաջ երթան հրաւէրին: Ես մտքէս իսկ չեմ անցուցած մեկնիլ Թուրքիայէն, հետեւաբար՝ պիտի չկարենամ ո՛եւէ խորհրդածութիւն ընել »:

Պէզազեան Լիսէի տնօրէն Պ. Պէզազեան յայտարարեց: — «Ի՞նչ գործ ունին հայ հայրենակիցները Ռուսիոյ մէջ, երբ հոս կը գտնեն ամէն ինչ: Հաւանաբար անգործներ են մեկնողները»:

Նո՛յն իմաստով կ'արտայայտուի նո՛յն Թուականի «Թանին» թերթը, եւ կ'աւելցնէ. — «Ինչպէս յայտնեցին նախապէս Սովիէթները, մեկնող Հայերը պիտի տեղաւորուին Երեւանի մերձակայքը: Ցարդ դիմում կատարած են 200—250 հոգի: Կը տեղեկանանք այս առիթով, թէ արձանագրութիւն չէ կատարուած, այլ փորձ մը՝ ստուգելու համար թէ մեկնելու փափաքող մարդիկ կա՞ն: Որոշ է, թէ դիրքի եւ գործի տէր մեր հայ հայրենակիցները պիտի չուզեն մեկնիլ Թուրքիայէն»:

« Ճումհուրիէթ», 15. Դեկտեմբեր, կը խորհրդածէ. — «Հայկ. շրջանակներու մէջ խոր արձագանգ գտած է կարգ մը Հայերու դիմումը Խ. Միութեան հիւպատոսարանը, ընդ առաջ երթալու Ռուսիոյ հրաւէրին, եւ մեկնելու համար Հայաստան: Հիւպատոսարանը այս արձանագրութիւններուն յատկացուցած է իր առաջին յարկի նախասենեակը: Երէկ, 70ի մօտ Հայեր դիմած են արձանագրուելու համար, — ընդհանրապէս թշուառ, դատարկապորտ եւ անգործ մարդիկ: Կարգ մը հայ հայրենակիցներ, որոնց կարծիքը շօշափելու առիթ ունեցանք, շեշտեցին թէ իրենց բուն հայրենիքը Թուրքիան է, եւ թէ կատարեալ ազատութիւն կը վայելեն այստեղ: Հայ Կաթոլիկներու Պատրիարքարանը, օրինակ, յայտնեց մեզի՝ թէ ոչ մէկ հայ-կաթոլիկ հայրենակից նպատակ ունի մեկնելու Թուրքիայէն: Ստուգեցինք, միւս կողմէ, որ ոչ մէկ հայ՝ Թուրք Պետական Մարմիններուն (ըսել կ'ուզէ Ոստիկանական Դ. մասնաճիւղին, Ց.) դիմած է, անցագիր ստանալու համար: Համաձայն օրինական տրամադրութիւններու, անոնք որ առանց պետութեան լուր տալու կը լքեն Թուրքիան եւ կը փոխադրուին օտար երկիրներ, կը դադրին Թրքական հպատակութենէ»: Մ.

ԽՄԲ. — Նոր մանրամասնութիւններ յաջորդով:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ մերժեց վաւերացնել Պրէթթըն Ուտսի համաձայնութիւնը (միջազգային դրամատուն): Կը կարծուի թէ Մոսկուա չուզեր աւելցնել իր ոսկիի պահեստը եւ թղթադրամներու շրջաբերութիւնը:

Գերման սպայակոյտն ալ ամբաստանութեան տակ

ԱՆԽՆԱՅ ՁԱՐՆԵԼ ԱՆԳԼԻԱՆ

Նիւրընպէրկի դատավարութեան յունուար 4ի նիստին մէջ դատախազները կարդացին Գերմանիոյ ընդհ. սպայակոյտին եւ Հիթլէրի հրամանները որ կը յանձնարարէին անխնայ ռմբակոծել Անգլիան, պատերազմելու անկարող վիճակի մը մատնելու համար զայն: Ամերիկեան դատախազը պարզելով ընդհ. սպայակոյտին պատմութիւնը մինչեւ այն կէտը ուր արհեստով զինուորներ, նաւազներ եւ օդաչուներ հաւանութիւն յայտնեցին գործակցիլ Նացիներուն, յայտարարեց.

— «Չենք ըսեր թէ ոճիր է զինուոր, նաւազ կամ օդաչու ըլլալ: Զինարուեստը պատուաւոր ասպարէզ մըն է: Բայց այն մարդը որ ոճիրներ կը գործէ, չի կրնար արդարանալ առարկելով թէ համազգեստով գործեց զանոնք: Այդ մարդիկը համաձայնեցան հիթլէրականութեան հիմնական սկզբունքներուն, — զօրավարներր ուզեցին Գերմանիան ընդարձակել ի վնաս դրացի երկիրներու: Զինեալ ուժը այդ կամարին պորտաքարն էր: Պատերազմը քանի յառաջ գնաց, զօրավարները դարձան Հիթլէրի գործիքները»:

Յետոյ կարդաց շարք մը փաստաթուղթեր: Հատուած մը մառէշալ Պլոմպէրկի մէկ յայտարարութենէն. — «1938 - 39էն առաջ գերման զօրավարներր հակառակ չէին Հիթլէրի: Պատճառ չկար ընդդիմանալու Հիթլէրի, քանի որ ան կը ներկայացնէր իրենց սպասած արդիւնքները: Այս շրջանէն վերջ քանի մը զօրավարներ սկսան դատապարտել իր մեթոտներր եւ կորսնցուցին իրենց հաւատքը իր դատողութեան ուժին վրայ: Բայց եւ այնպէս իբրեւ խումբ յաջողեցան որ եւ է վերջնական դիրք բռնել անոր դէմ, թէեւ ոմանք փորձեցին եւ իբրեւ արդիւնք տուժեցին իրենց կեանքով եւ դիրքերով: Երբ ես պաշտօնանկ եղայ ընդհ. հրամանատարութենէն 1938ին, քիչ վերջը Հիթլէր ինծմէ խնդրեց յաջորդ մը յանձնարարել: Առաջարկեցի Կէօրինկը, բայց Հիթլէր առարկեց թէ ան ժրաջան եւ համբերատար չէ: Սպայ մը չէր որ յաջորդեց ինծի, այլ Հիթլէր ինք ստանձնեց իմ պաշտօնս իբրեւ ընդհ. հրամանատար: Ես Քայթէլը յանձնարարեցի իբրեւ դիւանապետ:

Ջօր. Պլասքովից (որ ծրագրեց Լեհաստանի դէմ սարքուած շանթամարտը). — «1919էն եւ մասնաւորապէս 1924էն սկսեալ երեք հողային տագնապալի խնդիրներ գրաւած էին Գերմանիոյ ուշադրութիւնը, — Լեհական նրբանցքը, Սարի եւ Ռուրի շրջանը եւ Մէմէլ: Ես ինքս, ինչպէս եւ ամբողջ խումբ մը բարձրաստիճան սպաներու կը հաւատայինք թէ այս խնդիրները պիտի կարգադրուին օր մը, ի հարկին զինու զօրութեամբ: Գերման ժողովուրդին իբր 90 առ հարիւրը նոյն կարծիքն ունէր լեհական հարցի մասին: Նախ (1933-35) Գերմանիոյ գաղտնի եւ յետոյ յայտնի վերազինումը ողջունուեցաւ իմ կողմէ: Բանակին սպաներն ալ նոյն դիրքը բռնեցին եւ հետեւաբար պատճառ չունէին ընդդիմանալու Հիթլէրի»:

Ամերիկեան դատախազը յետոյ բացատրեց թէ շարք մը փաստաթուղթեր կ'ապացուցանեն որ գերման սպարապետութիւնը նախայարձակ պատերազմ մը կը ծրագրէր: «Ոճիր չէ զինուորական ծրագիրներ պատրաստել: Բոլոր սպայակոյտերն ալ կը կատարեն այդ գործը: Սակայն ձեր առջեւ եղած փաստերը կ'ապացուցանեն թէ այս արհեստով զինուորներր եւ նաւազները յանցաւոր են նախայարձակ պատերազմի ոճիրներով: Անոնք քաղաքականապէս յղացուած հրամաններ գործադրած են զինուորական ուժով: Գերմանիոյ զինուորական վարիչները լիովին տեղեակ էին Նացիներու քաղաքական եւ դիւանագիտական մեքենայութեանց»:

Յետոյ կարդաց 1939 Հոկտեմբեր 9 Թուակիր յուշագիր մը որ ստորագրուած չէ, «բայց ամէն նշան կը ցուցնէ թէ գրուած էր Հիթլէրի կողմէ» եւ բաժնուած չորս հոգիի, — Պրաուխիչ, Ռաէտէր, Կէօրինկ եւ Քայթէլ: Յուշագիրը կ'ըսէ թէ արեւմուտքի մէջ պատերազմը պէտք է սկսի անմիջապէս, ոչ թէ հող շահելու, այլ բոլորովին ոչընչացնելու համար հակառակորդ բանակները եւ յետոյ մահացու հարուած մը տալու համար Անգլիոյ՝ օդարշաւներով: Յուշագիրը կը շեշտէ. — «Ժամանակը կ'օգնէ մեր թշնամիներուն, ոչ թէ մեզի: Անգլիա կրնայ կազմակերպել իր ուժը, եւ կ'ազդարարեմ որ չստորագնահատէք բրիտանական զօրքը: Մենք պէտք է քանդենք անգլեւֆրանսական ուժերը եւ գերման օդատորմիղին անողորմ գործածութիւնը բրիտանական դիմադրութեան սիրտին դէմ կրնայ եւ պէտք է տեղի ունենայ որոշ ժամուն: Յարձակումը պէտք է տեղի ունենայ ամէն պարագայի մէջ, եթէ կարելի է այս աշնան»: Յետոյ հրահանգներ կու տայ Պելժիոյ, Հոլանտայի եւ Նորվեկիոյ մասին:

Այս յայտնութեանց հետեւանքով ամբաստանութեան տակ կ'իյնան 114 բարձրաստիճան սպաներ եւ զօրավարներ:

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը արտօնեց ընկերվարական կուսակցութեան մը հաստատումը Թուրքիոյ մէջ:

Ա. Գիւլխանդանեանի յուղարկաւորութիւնը

Ուրբաթ օր տեղի ունեցաւ ողբացեալ ընկեր Աբրահամ Գիւլխանդանեանի յուղարկաւորութիւնը: Բնակարանին մէջ արարողութիւնը կատարուեցաւ Արսէն Ա. քահանայ Սիմէոնեանցի եւ Պետրոս քահանայի կողմէ: Յետոյ դագաղը, որ ծածկուած էր բազմաթիւ ծաղկեպսակներով, մեռելակառքով մը փոխադրուեցաւ Մոնփառնասի գերեզմանատունը: Բազմաթիւ ընկերներ եւ ամէն դասակարգէ հայրենակիցներ կը հետեւէին թափօրին:

Թաղման կարգէն վերջը, դամբանականներ խօսեցան ընկեր Գ. Բալայեան, յանուն Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէին, Պ. Ջիւնկէլ՝ ի դիմաց Վրացիներու, ընկեր Հայկ Զօրուանդեան՝ յանուն Փարիզի ընկերներուն, եւ ընկեր Հր. Սամուէլ՝ իբրեւ ներկայացուցիչ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին: (Ընկերը խօսեցաւ նաեւ ֆրանսերէն, օտար յուղարկաւորներուն համար): Բոլորն ալ, խորապէս յուզուած, պարզեցին Ա. Գիւլխանդանեանի 50ամեայ հայրենասիրական արդիւնաւոր գործունէութիւնը, իբրեւ յեղափոխական, ընկերվարական, Բիւրոյի անդամ, նախարար եւ հեղինակ: Յիշեցին դրուագներ անոր յեղափոխական գործերէն, մասնաւորապէս Բագուի, Գանձակի եւ ամբողջ Կովկասի մէջ: Եւ շեշտեցին թէ ան մինչեւ իր բանտարկութիւնն ու մահը մնաց հաւատարիմ եւ անձնուէր իր կուսակցութեան եւ հայ ժողովուրդին:

Ծաղկեպսակներ ղրկած էին.— Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն, «Եգիպտացի» Կոմիտէն (Փարիզ), այրի Տիկին Գիւլխանդանեան եւ որդին՝ Ռուբէն, Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն, Ջամալեան ընտանիք, Վրացի բարեկամները եւն.:

Ցաւակցական հեռագիրներ եւ նամակներ ուղղած էին,— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն, Սէնթ Էթիէնի, Կրընոպլի, Վալանսի, Լիոնի, Սէն Շամոնի, Տէսինի, Վիէնի կոմիտէները, Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը, Լիոնի մասնաճիւղը, բազմաթիւ բարեկամներ:

Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն եւ ուրիշ մարմիններ ծաղկեպսակներու դրամը յատկացուցած էին Հ. Յ. Դ. Վեթերաններու Ֆոնտին:

Ընդհարո՞ւմ Լենինականի շրջանին մէջ

Փարիզի ամերիկեան շրջանակներուն ինչպէս եւ Զուիցերիոյ մէջ վրոյց կը շրջի թէ արիւնալի ընդհարումներ պատահած են ռուս եւ թուրք սահմանապահ զինուորներու միջեւ պալքանեան սահմանին վրայ կամ Լենինականի շրջանին մէջ (Հայաստան), թէ Մոսկուա պատերազմ յայտարարած է, թէ ամերիկեան սպաներու արձակուրդները ջնջուած են եւն.: Paris - Matin այս լուրերը տալով, կ'աւելցնէ թէ չկրցաւ հաստատել ոչ թրքական, ոչ խորհրդային, ոչ ալ ամերիկեան դեսպանատուններէն: Ուրեմն կ'արձանագրենք վերապահութեամբ:

Նոր ցոյցեր Թուրքիոյ մէջ

Անգարայէն կը հեռագրեն թէ քանի մը հազար ուսանողներ դրօշակներ պարզած եւ Աթաթիւրքի պատկերը բռնած՝ Դեկտեմբեր 5ին ցոյց մը կատարեցին Խ. Միութեան հողային պահանջներուն դէմ: Ցուցարարները, որոնք հաւաքուած էին Աթաթիւրքի յիշատակարանին առջեւ, բարձրաձայն յայտարարեցին թէ քանի Թուրք երիտասարդութիւնը կը բռնէ երկրին դրօշը, ազգային հողէն մէկ թիզ անգամ պիտի չտրուի օտար պետութեան մը: Ներքին և կրթական նախարարները դէպքին վայրը հասնելով ցրուեցին ցուցարարները:

Մոսկուա եւ Միջին Արեւելք

Հինգշաբթի օր Լոնտոնի մէջ կը բացուի Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը, մասնակցութեամբ 160 պատուիրակներու: Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ այս առթիւ պիտի յուզուին թրքական եւ իրանեան խնդիրները, եթէ ոչ ժողովին մէջ, գոնէ Անգլիոյ, Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարներուն միջեւ:

Միեւնոյն աղբիւրին համաձայն, Պէյրութի խորհրդային դեսպանը ծանուցագիր մը ուղղած է Լիբանանի կառավարութեան, ուշադրութեան յանձնելով հետեւեալ խնդիրները, —1. Խ. Միութիւնը անգամ մը եւս կը յայտարարէ թէ կը ճանչնայ Լիբանանի անկախութիւնը եւ գերիշխանութիւնը, —2. Միջին Արեւելքի մասին անգլեւ-ֆրանսական համաձայնութիւնը կնքուած է առանց Խ. Միութեան մասնակցութեան,— 3. Եթէ Լիբանանի կառավարութիւնը որոշէ ընդդիմանալ այդ համաձայնութեան, Մոսկուա պիտի օժանդէ, —4. Խ. Միութիւնը պահանջներ չունի Լիբանանէն, բայց եթէ որ եւ է առանձնաշնորհ տրուի օտար պետութեան մը, ինքն ալ իր բաժինը պիտի պահանջէ:

× Արաբական Դաշնակցութիւնը պիտի պահանջէ ֆրանսական զօրքը քաշել Ալժերիայէն, Մարոքէն եւ Թունուզէն:

Հացի եւ միսի տագնապը

Միսի տագնապը սաստկացած ըլլալով, զօր. տը Կօլ առջի օր խորհրդակցութեան հրաւիրեց կարգ մը նախարարներ: Կարելի եղաւ ելք մը գտնել, առանց բարձրացնելու գիները: Պարենաւորման վարչութիւնը ստիպուեցաւ գնել մեծաքանակ եղան միս զոր մսավաճառները մերժած էին առնել եւ որ պիտի բաժնուի ժողովուրդին, առ առաւելն 100 ֆրանքի: Պոսթոյի մէջ միս կը ծախեն նշանակուած գինէն վեր:

Հացի տագնապն ալ կը շարունակուի: Շատ մը փուռապաններ կը մերժեն համակերպիլ բաժնեչափի վերահաստատման եւ հաց կը ծախեն իրենց ուզած գնով: Պայքարը կը շարունակուի հացխումներուն դէմ: Սէն Քանթէնի մէջ ամբոխը պարենաւորման վարչութեան շէնքին վրայ յարձակելով պարենատոմսերը գրաւեց եւ փողոցին մէջ վառեց: Պարենաւորման նախարարը, Թանկի Փուժան ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, բացատրեց թէ կառավարութիւնը հարկադրուեցաւ վերահաստատել հացի տոմսը եւ կրճատել բաժնեչափը, որովհետեւ ուրիշ միջոց չկար, ապահովելու համար բոլորին հացի բաժինը: Յետոյ ազդարարեց.

— «Որ եւ է անկարգապահութիւն կամ խլրտում պիտի չթոյլատրուի: Նահանգապետները պէտք է կրնան միջոցներ ձեռք առնեն, վերջ տալու համար տոմսերու գողութեան եւ պահպանելու համար բաժնեչափը: Փուռապանները պէտք է համակերպին տոմսերու հաւաքման: Ծայր աստիճան ծանր պատիժներ պիտի տնօրինուին անմիջապէս անոնց դէմ որ կ'ընդդիմանան բաժնեչափի գործադրութեան»:

Նոյն ազդարարութիւններն ուղղուած են նաեւ ժողովուրդին, որպէսզի համակերպին եւ հացը չմսխեն, այլապէս անխուսափելի պիտի դառնան աւելի խիստ միջոցներ:

× Ճաշարաններու դասակարգերը պիտի ջնջուին, հաւանաբար փետրուար 1ին: Միայն երկու տեսակ ճաշարաններ պիտի բանին— «Լիւքս» եւ միջին:

ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Պ. Օննիկ Պէրպէրեանի նուագահանդէսը, որ տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 30ին Կավոյի սրահում, մեծ յաջողութիւն եղաւ հեղինակին համար եւ ուրախ եմ իրեն շնորհաւորելու: Pasdeloupի նուագախումբը ղեկավարութեամբ Francis Cebronի կատարեց Պ. Պէրպէրեանի վերջին երկը.— Symphonie Arménienne: Այդ երկը բաղկացած է հինգ մասից, ինչպէս ամէն դասական երկ եւ ներշնչուած Կոմիտաս վարդապետի հինգ եւ նոյնիսկ աւելի ժողովրդական եղանակներով, որոնք հիւսուած, տարածուած, լայնացրած, ազատ կը հոսին նորագոյն ներդաշնակութիւնների միջով, առանց կորսնցնելու իրենց հարազատ բնոյթը, որին համար պիտի մասնաւորապէս շնորհաւորել հեղինակին: Առաջին մասը —Lento— եւրոպականի ձեւով ներշնչուած է «Հով արէք, սարեր ջան» եղանակով, երկրորդը —Allegro— «Հօյ նազանըմ» պարերգով, երրորդ մասը —Andante— «Լուսինն անուշ», չորրորդը մասը Scherzo— հարսանեկան երգերով, վերջին մասը —Rondo — շատ փայլուն —Սիփանայ քաջերի եղանակները կ'օգտագործէ: Մասնաւորապէս սիրեցի առաջին չորս մասերը, որ հիանալի ամբողջութիւն կը կազմեն, մեծ պատիւ կը բերեն հեղինակին եւ զոր նշանաւոր յաջողութեամբ կատարեց նուագախումբը Պ. Սեբրոնի ճկուն ղեկավարութեամբ:

Անտարակոյս այս երկը աչքի ընկնող երաժշտական գործ է, որ ապագայ ունի եւ որ եւրոպական նուագախումբերը պիտի տարածեն աշխարհիս աջ ու ձախ կողմը:

Նոյն նուագահանդէսին Պ. Պէրպէրեանը սիրուն գաղափարն ունեցաւ զանազան ազգերի ժողովրդական երգերը ի յայտ բերելու: Ֆրանսականը զոր գեղեցկօրէն ներդաշնակած է նշանաւոր Claveciniste Mme. Pauline Aubertը՝ կատարեց Տիկին Marcelle Gérar յայտնի երգչուհին, ինչպէս եւ մի քանի սպանիական երգեր: Ռուսական երգերը զգացմունքով երգեց Տիկին Nathalie Wétchor, իսկ Կոմիտասի հայկական երգերը կատարեց շատ բարեխղճութեամբ մի երիտասարդ հայ երգչուհի Օր. Կարին Իշխալացեան, որ շատ սիրուն ձայն ունի, բայց իրեն պէտք է ժամանակ տալ իւրացնելու համար այդ գոհարները:

Բազմութիւնը մեծ հիացմունքով վարձատրեց հեղինակին յուզումնալից երկը:

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ

ԽՄԲ.— Այս նուագահանդէսի մասին ուրիշ տեսութիւն մը՝ յաջորդով:

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ՃԱԿԱՏԻ ՄԵՐ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այս միջոցիս Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փորթ տ'Իթալիի, Ալֆորվիլի եւ Իսիի ֆութպոլի խումբերը յաջողութեան մէջ են: 15 օր առաջ Փորթ տ'Իթալիի խումբը կը մրցէր Վէրսայլ - Շանթիէի Ա. խումբին դէմ որ կը գտնուի Division d'Honneurի մէջ եւ կը յաղթէր 7—3ով: Նոյն խումբին կրտսերներն ալ կը յաջողէին 5—2ով:

Նոյն օրը ախոյենական մրցումին մէջ Ալֆորվիլի Ա. խումբը կը յաղթէր Ժանթիյիի Ա. խումբին 2—0ով:

Ծնունդի առթիւ Ալֆորվիլի Ա. խումբը երեք ֆրանսական խումբերու դէմ մրցելով կը շահէր բաժակ մը:

Վերջին կիրակին դարձեալ ախոյենական մրցումի մը մէջ Ալֆորվիլ կը չափուէր Վանվի հետ եւ բաւական անորոշ խաղէ մը վերջ կը շահէր 1—0ով: Նոյն յաջողութիւնը ունեցաւ նաեւ իր Բ. խումբը:

Նոյն պահուն Փորթ տ'Իթալիի խումբը իր դաշտին վրայ կը հանդիպէր F. S. G. T.ի Ա. խումբին եւ կը յաղթէր Ա. կիսախաղին 4—0ով, բայց երկրորդ կիսախաղին, մրցիկները յոգնած ըլլալով զիջեցան 5—3: Իր կրտսեր խումբն ալ կը յաջողէր 4 — 1ով:

× Ալֆորվիլի խումբին կազմակերպութիւնը շատ լաւ է, թէեւ քիչ մը կռուազան: Իսկ Փորթ տ'Իթալիինը, հակառակ անոր որ լաւ խաղացողներ ունի, դեռ չէ կրցած վերջնական ձեւ մը ստանալ:

Մեր մարզիկներուն գլխաւոր թերութիւնը այն է որ քաջաբար կըդիմադրեն եւ կը յաջողին իրենցմէ աւելի ուժեղ մրցորդներու դէմ, բայց շաբաթ մը վերջ, աւելի տկար խումբերու առջեւ կը ձախողին, որովհետեւ գոց աչքով եւ հպարտութեամբ դաշտ կ'ելլեն:

Ֆութպոլի խումբի մը մէջ յանցանքը որչափ ալ իրարու վրայ ձգեն, չեն կրնար բոլորովին արդարացնել սխալը, բայց անհատական պարագայի մը մէջ նոյն արդարացումը չկայ եւ յանցանքը կը մնայ մարզիկին վրայ: Օրինակ, կռփամարտիկ Վարդանեան իր հպարտութեան երեսէն ծանր պարտութեան մը մատնուած էր, իրեն հետ վիրաւորելով նաեւ մեր ազգային արժանապատուութիւնը:

Մարզիկ մը պէտք է միշտ յարգէ իր մրցակիցը, ուժեղ ըլլայ թէ տկար: Կանոն՝ զոր չենք պահեր, ըլլանք խումբ, ըլլանք անհատ, ծեր կամ երիտասարդ:

Տորք

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակելով, կը յայտարարէ թէ «չընդունիր օտար զօրակայանի մը հաստատումը իր հողին վրայ եւ թէ առանձնաշնորհեալ դիրք պիտի չտայ ո եւ է օտար պետութեան»:

ՀՌԵՆՈՍԻ ԵՒ ՍԱՐԻ ֆրանսական իշխանութիւնները գրաւեցին ածխահանքերը, իբրեւ առաջին քայլ նահանգին կցման: Այս շրջաններն ունին 600.000 բնակիչ: Բնակարանի տագնապը շատ ծանր է. 230.000 տուներէն միայն 125.000ը բնակելի են: Վարչական պաշտօնեաներուն 90 առ հարիւրը Նացիներ են որոնք հետզհետէ կը մաքրուին: Առժամեայ գերման վարչութիւն մը հաստատուեցաւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը 9 Յունուար չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 7ին Café Noailles: Կը դասախօսէ Ա. Քէօսէեան, նիւթը՝ Հայկական Հարցը:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՀՐ. ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ իրենց խընդակցութիւնը յայտնելով Յակոբեան եւ Տակոռեան ընտանիքներուն, իրենց զաւակներուն՝ Օր. Լիւսէթի եւ Ներսէսի նշանախօսութեան առթիւ, հազար ֆրանք կը նուիրեն Հ. Յ. Դ. Վեթերաններու Ֆոնտին:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՅՈՒՆՈՒԱՐ իրիկուն ժամը 9ին, Սալ Կավօ, Festival André Messager, Անտրէ Պօժէ եւ Սիւզան Պօժէի կողմէ, հայ ժողովրդական երգեր Սիփան Կոմիտաս երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Գ. Ալէմշահի: Տոմսերը ապահովել Սթիւտիօ Գոմարթէն, 19a rue Caumartin, հեռաձայն Opéra 54-48:

Պ. Զ. Մութաֆեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Պապիկեանի (երկրաչափ) Իտալիա:

ՍՈՒՐԻՈՅ հայ զինուորներէն Սարգիս Անթապլեան կը փնտռէ իր մօրեղբայրը՝ Սարգիս Գամալեան բնիկ Խորնցի (Կիլիկիոյ շրջանէն) որ Փարիզ ըլլալ կը կարծուի: Տեղեկացնել Պետիկեանի, 8 rue Abdallah, Blida (Algérie):

Le Gerant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Mercredi 9 Janvier 1946 Չորեքշաբթի 9 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4504-Նոր շրջան թիւ 233 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄՊ ԵՒ ՄՇՈՒՇ

Ի՞նչպէս կը ներկայանայ միջազգային կացութիւնը, ճիշդ այն պահուն երբ կը բացուի Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան առաջին ընդհ. ժողովը, Լոնտոնի մէջ:

Անհրաժեշտ է ընդհանուր տեսութիւն մը: Մանաւանդ որ, այդ կացութեան ելեւէջներէն կախում ունի նաեւ Հայկ. Դատին լուծումը:

Հակառակ Երեք Մեծերու երեւութական լաւատեսութեան, կը գտնուինք սեւ ամպերու եւ թանձր մշուշի մը առջեւ: Զուգադիպութի՞ւն է որ ընդհ. ժողովն ալ կը գումարուի մշուշներու դասական մայրաքաղաքին, Լոնտոնի մէջ...

Երեք Մեծերը լաւատես կ'երեւան ոչ թէ անոր համար որ գտեր են բոլոր ծանրակշիռ, փշոտ խնդիրներու լուծումը, այլ կը յուսան գտնել:

Եթէ, Հինգերու ժողովին ձախողումէն վերջը (Լոնտոն, 1944 Հոկտեմբեր 2), բաղդատաբար յաջող ելքի մը յանգեցաւ Մոսկուայի խորհրդաժողովը, պատճառը այն է որ շատ մը փափուկ խնդիրներ մէկդի դրուեցան: Ժողովին գլխաւոր աշխատանքն եղաւ յօրինել հինգ պարտուած պետութեանց հաշտութեան դաշնագիրներու պատրաստութեան եղանակը (Իտալիա, Ռումանիա, Պուլկարիա, Հունգարիա եւ Ֆինլանտա): Ուրիշ խօսքով, ձեւակերպութիւններ, որոնց դէմ բողոքեց, սակայն, Հինգերէն մէկը, Ֆրանսա, շարք մը լուսաբանութիւններ պահանջելով: (Հինգերորդը, Չինաստան եւս դժգոհ կ'երեւայ):

Թերեւս Երեք Մեծերը կարծիքներ փոխանակեցին, օրինակ, իրանեան եւ թրքական հարցերու մասին: Արդ, խորհրդաժողովին պաշտօնական զեկոյցը որ եւ է բառ չէր պարունակեր այդ մասին: Գաղտնի որոշումնե՞ր կան: Այդ մասին ալ հերքումներ հրատարակուեցան:

Մէկ բան պարզ է, — Մոսկուա մերժեց անգլիական առաջարկը, — քննիչ յանձնախումբ մը ղրկել Իրան, ուսումնասիրելու համար Ատրպատականի խնդիրը: Եւ, ինչպէսկը նկարագրէ անգլ. թերթի մը աշխատակիցը, «Պ. Մոլոթով այժմ զբաղած է մշակելու իր պարսկական պարտէզը, ուր իր գործակալներուն ցանած հունտերը պտուղ կուտան իր յուսացած ժամանակէն աւելի կանուխ: Եւ հիմա ամէն հաւանականութիւն կայ թէ ոչ միայն Թաւրիզը, այլեւ Թէհրանը պատրաստ է իր գոգն իյնալու»:

Միջանկեալ, սաստկացաւ ալիքներու պատերազմը Մոսկուայի եւ Անգարայի միջեւ, դրդուելով թրքական ջիղերը: Կատարեալ ջլամարտ, որ կը շարունակուի մինչեւ այսօր, փոխադարձ մեղադրանքներով:

Դարձեալ այդ օրերուն էր որ Մոսկուայի թերթերը եւ անթելը արտատպեցին երկու վրացի ակադեմականներու նամակը, պահանջելու համար ինը նահանգներ, իբրեւ մասերը պատմական Վրաստանի: (Աչքի առջեւ ունինք այդ նամակը, որ տպուած է 1944 Դեկտեմբեր 14ին, Թիֆլիսի «Կոմունիստ» լրագրին մէջ: Երկու ակադեմականներուն պատմական փաստերը կը կարօտին լուրջ քննութեան):

Այստեղ չենք ուզեր քրքրել այն հարցը թէ Մոսկուա ինչո՞ւ օր մը Հայերը շարժման մէջ կը դնէ, ուրիշ օր մը՝ Վրացիները, փոխանակ մէկ անգամէն բանաձեւելու երկուքին արդար պահանջները եւ ներկայացնելու առ որ անկ է:

Տարակոյս չկայ թէ, այստեղ ալ դիւանագիտական խաղերն են որ կը տիրապետեն: Գաղտնիքներ որոնք մարգարէական փայլուն տաղանդ չեն պահանջեր:

Կը թուի թէ Մոսկուա այս խնդիրը եւ ուրիշ պահանջներ կապած է Նեղուցներու հարցին, որ իր հիմնական մտահոգութիւնը կը կազմէ: Ուրիշ խօսքով, նախ ջուրի ճամբաները, — Սեւ Ծովէն Միջերկրական — յետոյ լեռ եւ դաշտ:

Յուսա՞նք թէ մշուշը պիտի փարատի Լոնտոնի մէջ, Միացեալ Ազգերու Ընդհ. Ժողովին առջեւ, կամ առանձին բանակցութիւններով:

Թուրքերը իրենց յոյսը դրած են ընդհ. ժողովին վրայ, ապաւինած՝ UNOի կամ ONUի (Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւն) դաշինքի վրայ: Իրենց, ինչպէս եւ Անգլեւսաքսոններու կարծիքով, նախայարձակում կատարուած պիտի ըլլայ, եթէ Խ. Միութիւնը ուզէ բռնի դրաւել պահանջուած հողերը:

Ո՞վ պիտի ճեղքէ ամպերը: Պիտի փարատի՞ մշուշը...

Շ.

«Բարի՛ երթաք, բայց. ուշադրութիւն, վերադարձ չկայ»

(Մասնաւոր թղթակցութիւն ՅԱՌԱՋի)

Վարանոտ եւ քնքոյշ խօսքերէ վերջ, Թուրք մամուլը լեզու փոխեց յանկարծ, հանդէպ բոլոր այն Հայերուն, որոնք փութկոտութիւնը ցոյց տուեր էին դիմելու Պոլսոյ Խորհրդային հիւպատոսարանը, եւ արձանագրուելու ներգաղթի ցանկերուն մէջ:

20 Դեկտեմբերի «Թասվիր», Ա. էջին վրայ եւ խոշոր խորագիրներու տակ, կրկին կ'անդրադառնայ Խորհրդային հիւպատոսարանի մէջ Հայերու արձանագրութեան, եւ «Հայե՛ր, ուշադրութիւն» ընդհանուր խորագրին տակ՝ կ'ազդարարէ.

— «Հայերը կը շարունակեն իրենց անունները արձանագրել տալ Խորհրդային հիւպատոսարանի մէջ: Երբեք պիտի չթելադրենք հրաժարիլ իրենց առաջադրութիւններէն: Ընդհակառակն, մեզի գոհունակութիւն պիտի պատճառէ մեկնումը բոլոր այն տարրերուն, որոնք այս առթիւ հաստատեցին՝ թէ մեզմէ չեն: Ականատես եւ ականջալուր կ'ըլլանք ողջմիտ Հայերու դառնութեան: Երէկ, խմբագրատունս այցելեց հայր մը, եւ ճըշդեց՝ թէ իր զաւակները այս արկածախնդրութեան կը լծուին յոռի քարոզութիւններու հետեւանքով: — «Ի՞նչ պիտի ընէք երթաք. հրաժարեցէք», ըսի իրենց: — «Մեզի ամէն ինչ պիտի տրուի այնտեղ», եղաւ իրենց պատասխանը: Մէկ կողմ թողունք սրտցաւ այս հայրենակիցը իր վշտին հետ, եւ մենք ըսենք մեր ըսելիքը: — Արթնութեան կը հրաւիրենք կառավարութիւնը: Ուզողը կը մեկնի: Բայց իրենցմէ ո եւ է մէկը, երբ չկարենայ ապրիլ այնտեղ, պէտք չէ վերադարձի իրաւունք ունենայ: Անհրաժեշտ է, որ կառավարութիւնը բացատրէ այս կէտը ենթականերուն:

Մեկնողները երկու մասի կը բաժնուին. անգործներ, եւ մեզմէ դժգոհ տարրեր: Բոլորին ալ մեկնումը՝ խեր մըն է մեզի համար: Կը կասկածինք, սակայն, իրենց նիստ ու կացէն, եթէ երբեք խորհրդային հիւպատոսարանի սեմերը մաշեցնելէ վերջ երկար մնան այստեղ: Անկարելի է, որ կարենանք գուշակել՝ թէ ինչ կայ այս մարդոց փորին մէջ՝ մեզի եւ այս երկրին հանդէպ: Եթէ չենք ուզեր, որ նոր հինգերորդ գունդ մը կորիզ բռնէ մեր ծոցին մէջ, անհրաժեշտ է՝ որ Թուրքիայէն վտարենք այս մարդիկը: Երբ տակաւին սկիզբն ենք գործին, հարկ կը տեսնենք զգուշաւորութեան հրաւիրել պատկան մարմինները, եւ թելադրել որ արթուն հսկեն»:

16 Դեկտեմբերի «Վաթըն» թերթին մէջ եւս, երեսփոխան խմբագրապետ Ասըմ Ուս նոյնիմաստ խորհրդածութիւններու կարգին կը գրէ, «Թուրքիոյ Հայերը» ընդհանուր խորագրին տակ.

—«Նախ՝ չուզեցինք հաւատալ, որ Խ. Միութիւնը կրնայ ձեռնարկած ըլլալ այս կարգի արձանագրութիւններու: Բայց, լուրը անցաւ զրոյցի սահմանը, եւ կը տեղեկանանք՝ թէ 200ի չափ անուն արձանագրելէ վերջ, մնացեալներու մասին կարգադրութիւնը յետաձգուեր է 15 օր:

Ամէն բանէ առաջ կ'ուզենք մատնանշել պարագայ մը, որ մեր ուշադրութիւնը գրաւեց: Երբ Թուրքիա մերժեց Կարսի, Արտահանի եւ Արդուինի վերաբերեալ պահանջները, Ռուսերը երկար ատեն այդ խնդիրը ներկայացուցին իբրեւ Հայկ. պահանջ մը: Ու քիչ վերջ, ահա կը նախաձեռնեն ներգաղթի արձանագրութեանց: Խնդիր է, թէ Պոլսոյ խորհրդային հիւպատոսարանը Մոսկուայի հրահանգի՞ն համաձայն առած է այս քայլը:

Սովիէթները, եթէ իրապէս կ'ուզեն Թրքահայերը եւս փոխադրել Հայաստան, կրնան այդ բաղձանքը ներկայացնել Անգարա, եւ թող վստահ ըլլան թէ հանրապետական կառավարութիւնը ո՛չ միայն որ եւ է ընդդիմութիւն ցոյց չի տար, այլեւ կ'օժանդակէ անոնց մեկնումին:

Մեր կարծիքով, միջազգային օրէնքներու հակառակ է Ռուսերու այս ընթացքը: Կը պահանջենք, որ պատկան մարմինները լուսաբանեն այս խնդիրը, երբ մանաւանդ խորհրդային հիւպատոսարանը կապ կը հաստատէ մարդոց հետ, որոնց ինքնութիւնը ծանօթ չէ մեզի»:

Մ.

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ վարչապետ Հաքիմիի դիրքը զօրացած է վերջերս: Ետ կանչուեցան Սպահանի, Եէզտի, Լուրիստանի, Համատանի եւ Ղազուինի նահանգապետները:

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը

Վաղը, Հինգշաբթի, կը բացուի Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը, Լոնտոնի մէջ: Կը մասնակցին 51 ազգեր 160 պատուիրակներով: Օրակարգին վրայ կան ծանրակշիռ խնդիրներ, — հիւլէական ռումբ, ապահովութիւն, հողային պահանջներ, գաղթավայրերու խնամակալութիւն եւն.: Ուշագրաւ է որ Խ. Միութեան գլխաւոր պատուիրակը պիտի ըլլայ ոչ թէ Պ. Մոլոթով, այլ փոխանորդը, Վիշինսկի: Հինգ արտաքին նախարարներու ժողովին ձախողումէն վերջը, Մոլոթով տեսակ մը վերապահ դիրք բռնած է, թէեւ Մոսկուայի մէջ կարելի եղաւ պահել միացեալ ճակատը, շնորհիւ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու զիջողութեանց:

Կարծողներ կան թէ թրքական եւ իրանեան խնդիրներն ալ ընդհ. ժողովին քննութեան պիտի յանձնուին: Ամէն պարագայի մէջ, այդ խնդիրները պիտի զբաղեցնեն մեծ պետութեանց ներկայացուցիչները, ժողովէն դուրս կամ ներս: Թուրքիոյ արտաքին նախարարը, Հասան Սաքա, որ թրքական պատուիրակութեան նախագահն է, պիտի ջանայ իմանալ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն վերջնական դիրքը Խ. Միութեան հողային պահանջներու եւ Նեղուցներու մասին:

Մեծ յոգնութիւն պիտի պատճառեն նաեւ հետեւեալ խնդիրները.— Ֆրանսայի պահանջները Հռենոսի եւ Ռուրի մասին (անջատում եւ միջազգայնացում), Սպանիոյ եւ Չինաստանի հարցերը:

Օրակարգին գլխաւոր նիւթերն են, հիւլէական ռումբէն վերջը, — 1. Գաղթավայրերու խնամակալութեան խնդիրը: (Մասնաւոր խորհուրդ մը պիտի կազմուի). —2. Զինուորական յանձնախումբ մը, որ թելադրութիւններ պիտի ներկայացնէ Ապահովութեան Խորհուրդին, իւրաքանչիւր երկրի տրամադրելիք զինուորական ուժի մասին.— 3. Տարագիրներու խնդիրը, մէջն ըլլալով Հրեաներու տեղաւորման եւ Պաղեստինի հարցը եւն.:

Մոսկուայի անթելը զեկոյց մը հաղորդելով Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին բացման առթիւ, նպաստաւոր կը գտնէ մթնոլորտը: «Պայմանները դժուարին են, քանի որ տակաւին ուժգնօրէն կը զգացուին վեց տարուան պատերազմին հետեւանքները: Բայց նաեւ նպաստաւոր են, շնորհիւ հակահիթլերական գլխաւոր ուժերու գործակցութեան որ անգամ մը եւս հաստատուեցաւ Մոսկուայի խորհրդաժողովին մէջ: Շատ բան կախում ունի մեծ պետութեանց համաձայնութենէն, գլուխ հանելու համար Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան գլխաւոր նպատակը, — արդար, հաստատուն եւ տեւական խաղաղութիւն մը»:

Մոսկուա եւ Անգարա

Մոսկուայի գործակալութիւնը կը հերքէ «Փարի Մաթէն»ի հրատարակած այն զրոյցները թէ արիւնալի ընդհարումներ պատահած են ռուս եւ թուրք զինուորներու միջեւ, Պալքանեան սահմանին վրայ կամ Լէնինականի շրջանին մէջ. զրոյցներ զոր երէկ արտատպեր էինք վերապահութեամբ:

Թուրք ուսանողները նոր ցոյցեր կատարեցին Խ. Միութեան դէմ:— Վարչապետ Սարաճօղլու վրացական պահանջներուն առթիւ յայտարարեց թէ հազիւ 67,000 Վրացիներ կը գտնուին նշանակուած շրջաններու 1,700,000 բնակիչներուն մէջ եւ համբերութեան յորդոր կարդաց թուրք երիտասարդութեան: «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ վարչապետը թունդ ճառ մը խօսեցաւ Խ. Միութեան դէմ:

Կ'ըսուի թէ Թուրքիա եւ Իրան հաւանած են Միացեալ Ազգերու ժողովին չներկայացնել Խ. Միութեան հետ եղած վէճերը, հետեւելով Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու խորհուրդին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախկին ելմտական նախարարը, Ամին Օսման փաշա, սպաննուեցաւ անծանօթի մը կողմէ: «Վաֆտ»ի գլխաւոր վարիչներէն մէկն էր եւ վերջերս խստօրէն կը քննադատուէր մամուլին կողմէ, որ դիտել կուտար թէ Վաֆտը 1942ին իշխանութեան տիրացաւ «շնորհիւ անգլիական հրասայլերու եւ սուիններու»:

ԼՈՐՏԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ջնջել պահանջեց աշխատաւորական լորտ մը, Սթրապոլճի, դիտել տալով թէ արդար չէ որ 700—1000 լորտեր շարունակեն ժառանգաբար նստիլ լորտերու ժողովին մէջ:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, հրէական գաղտնի կոմիտէն, Հականա, որոշած է Հրեաներ փոխադրել 700—900 հոգինոց նաւերով, հակառակ հաստատուած արգելքին: Ծախաւոր տարրերն անգամ վճռած են կռուիլ, ներգաղթը ապահովելու համար: Երուսաղէմի մէջ անհամբեր կը սպասեն Միացեալ Ազգերու ընհ. ժողովին որոշումներուն:

1945ի գլխաւոր դէպքերը

ՍԵՊՏ. 2.— Ճափոնի անձնատրութիւնը կը ստորագրուի Թոքիոյի ծոցին մէջ։
4.— Անգլիացիները ետ կ'առնեն Սինկափուրը։ — Ռումանիոյ վարչապետը Մոսկուա կը հասնի։
7.— Եթովպիա ամերիկեան ընկերութեան մը կը յանձնէ իր քարիւղի հանքերու շահագործումը։
8.— Ձախակողմեան կուսակցութիւնները եւ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը յուշագիր մը կը յանձնեն զօր. տը Կօլի, յառաջիկայ ընտրութեանց մասին։
9.— Չինաստանի ճափոնական ուժերը անձնատուր կ'ըլլան։
11.— Հինգ պետութեանց արտաքին նախարարներու վերջին ժողովը Լոնտոնի մէջ։
22.— Տնտեսական համաձայնութիւն մը կը կնքուի Խ. Միութեան եւ Պուլկարիոյ միջեւ։
26.— Համաձայնութիւն մը կը կնքուի Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ, քարիւղի միջազգային շուկայի ազատութեան մասին։
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 2.— Լոնտոնի մէջ Հինգերու ժողովը կը փակուի ձախողանքով։
4.— Կը սկսի Լավալի դատը։
8.— Նախագահ Թրումըն կը ծանուցանէ թէ Մ. Նահանգները պիտի պահեն հիւլէական ռումբին գաղտնիքը։
9.— Լավալ մահուան կը դատապարտուի։ — Համաձայնութիւն մը կը կնքուի Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ, Հնդկաչինի առժամեայ գրաւման մասին։
15.— Լավալ կը գնդակահարուի։
16.— Անգլիոյ դահլիճը լիազօրութիւն կը ստանայ հինգ տարուան համար։ — Կարմիր բանակը կը զօրացնէ իր գրաւումը Լեհաստանի մէջ։
17.— Զօր. տը Կօլ կը հրաւիրէ Ֆրանսացիները «այո» պատասխանել հանրաքուէի երկու հարցումներուն։
21.— Ընտրութիւն Ֆրանսայի Սահմանադիր Ժողովի։ Կը յաջողին համայնավարները, ընկերվարականները եւ հանրապետական ժողովրդականները (M .R .P.)։— Դաշնակիցները կը ճանչնան Աւստրիոյ կառավարութիւնը։— Կռիւները կը վերսկսին Չինաստանի մէջ, համայնավարներու եւ կառավարական զօրքին միջեւ։
23.— Նախագահ Թրումըն կը յանձնարարէ խորհրդարանին զինուորական պարտաւորիչ մարզանք հաստատել։
25.— Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը գործի կը ձեռնարկէ։— Նիւրընպէրկի մէջ անձնասպան կ'ըլլայ Տոքթ. Լէյ, Գերմանիոյ աշխատանքի առաջնորդը։
27.— Նախագահ Թրումըն 12 կէտերով կը ճշդէ Մ. Նահանգներու արտաքին քաղաքականութիւնը։
29.— Չեխոսլովաքիոյ Ազգ. ժողովը կը վերահաստատէ Պ. Պէնէշը իբրեւ նախագահ հանրապետութեան։
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1.— Միացեալ Ազգերու խորհրդաժողովին նստաշրջանը՝ միջազգային մտաւորական գործակցութեան համար։
2.— Քանէլոփուլոս կը կազմէ Յունաստանի նոր դահլիճը։— Խռովութիւններ եւ հականգլիական ցոյցեր Եգիպտոսի եւ Պաղեստինի մէջ։
4.— Փոքր կալուածատէրերը կը շահին Հունգարիոյ երեսփ. ընտրութեանց մէջ։
6.— Ֆրանսայի Սահմանադիր ժողովին առաջին նիստը.— Բոլշեւիկեան յեղափոխութեան 27րդ տարեդարձին առթիւ Պ. Մոլոթով դէմ կ'արտայայտուի պետութեանց խմբակցութեան եւ կը ջատագովէ Դաշնակիցներու Միութեան պահպանումը։
10.— Անգլիոյ վարչապետը Ուաշինկթընէն կը հասնի, խորհրդակցելու համար նախագահ Թրումընի եւ Քանատայի վարչապետին հետ, հիւլէական ռումբի մասին։
11.— Մառէշալ Թիթոյի կուսակցութիւնը կը շահի դաշնակցային խորհրդարանի եւ ազգութեանց խորհուրդի ընտրութեանց մէջ։
13.— Զօր. տը Կօլ միաձայնութեամբ կ'ընտրուի նախապահ ֆրանսական կառավարութեան։
16.— Համայնավարներու հետ ծագած անհամաձայնութեան մը հետեւանքով, Զօր. տը Կօլ կը հրաժարի։ — Անջատողական շարժում Ատրպատականի մէջ (Իրան)։
19.— Սահմանադիր ժողովը կը վերահաստատէ զօր. տր Կօլը, իբրեւ նախագահ կառավարութեան։
20.— Կը սկսի պատերազմի ոճրագործներու դատը Նիւրընպէրկի մէջ։
21.— Կը կազմուի Ֆրանսայի ազգ. միութեան դահլիճը։
25.— Ընդհ. ընտրութիւններ Աւստրիոյ մէջ։
29.— Դաշնակցային ժողովրդական հանրապետութիւն կը հաստատուի Եուկոսլաւիոյ մէջ։ Արքայական իրաւունքներէ կը զրկուի Քարաճորճէվիչներու Տունը։
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 2.— Ֆրանսայի Սահմանադիր ժողովը կը քուէարկէ վարկի ազգայնացումը։
4.— Մ. Նահանգները 550 միլիոն, Քանատա 242 միլիոն տոլարի վարկեր կը բանան Ֆրանսայի։
6.— Կը ստորագրուի անգլեւամերիկեան սեղանաւորական համաձայնութիւնը (1000 միլիոն սթերլին), 86 օրուան բանակցութիւններէ վերջ։
12.— Ֆրանսայի պետական պաշտօնեաները երկու ժամ գործադուլ կը յայտարարեն իբրեւ ազդարարութիւն, թոշակի յաւելում պահանջելով։
13.— Ֆրանսա եւ Անգլիա համաձայնութիւն մը կը կնքեն Միջին Արեւելքի մասին (Սուրիա Լիբանան եւն.)։
15.— Ֆրանսա կ'առաջարկէ Մ. Նահանգներուն եւ Անգլիոյ խորհրդակցիլ, դիրք ճշդելու համար զօր. Ֆրանքոյի կառավարութեան հանդէպ։
16.— Երեք մեծ պետութեանց արտաքին նախարարներու առաջին ժողովը Մոսկուայի մէջ։
26.— Ֆրանսայի Սահմանադիր ժողովը կը վաւերացնէ ֆրանքին արժեզրկումը։
27.— Կը հրատարակուի Մոսկուայի խորհրդաժողովին վերջին պաշտօնական զեկոյցը, հետեւեալ բովանդակութեամբ.— Խ. Միութիւնը պիտի մասնակցի միջդաշնակցային յանձնաժողովի մը Ծայր. Արեւելքի մէջ.— Հիւլէական ուժի հսկողութիւնը պիտի յանձնուի Միացեալ Ազգերուն։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը իր կազմակերպիչ տիկիններուն անխոնջ աշխատանքին շնորհիւ եւ համակիրներու հոծ բազմութեամբ կատարեալ յաջողութիւն մը եղաւ, (23 Դեկտ., Aéro Clubի սրահներու մէջ)։

Տիկին Խաչիկեանի բացման խօսքէն վերջ, գեղարուեստական բաժինը, զուտ հայկական, մեր նոր սերունդին պատիւ կը բերէր իր նոր ուժերով։ Այսպէս դեռատի դաշնակահարուհի Օր. Մայտա Մարգարեան՝ յաջողապէս նուագեց Faureէն եւ Lisztէն։ Օր.ներ Լիւսի եւ Մառի Գորգիկեան եւ Ալ. Մատթէոսեան՝ մեծ եռանդով արտասանեցին, Զիթունիի «Սասունական»էն «Հայորդի»ն։ Օր. Լիւսի Գորգիկեան երգեց «Անոյշ»էն, իր թաւշային ձայնով։ Օր. Արմենիա փայլեցաւ Վարկասի սպանիական վարժ պարերով, Պ. Գանթարճեանի հետ։ Ու յաջող էին նաեւ խումբ մը օրիորդներու հայկական պարերը։ Պ. Ռ. Արսլանեանի արտասանութիւնը նոր յայտնութիւն մը եղաւ։ Դարձեալ երիտասարդներէն Օր.Ա. Ատոմեանի երգը եւ Պ.Էմիրխանեանի արտասանութիւնը ժողովուրդին ջերմ գնահատանքին արժանացան։ Ցայտագրէն դուրս, Տիկ. Գեւոնեան զգայուն երգերով եւ տաղանդաւոր ջութակահար Պ. Ֆ. Աղազարեան հանդէսին փայլը աւելցուցին։

Հինգշաբթի՝ 27 Դեկտեմբերին տեղի ունեցաւ Կապոյտ Խաչուհիներու տօնածառը Lyjoի սրահին մէջ, նոյնքան յաջող եւ խանդավառ։ Հոն էին աւանդական պսպղուն ծառը, եւ Կաղանդ պապան՝ իր նուէրներով։ Կազմակերպիչ տիկինները ջանք չէին խնայած որպէսզի ոչ միայն իրենց դպրոցական տղոց, այլեւ ներկայ փոքրերուն ալ հաւասարապէս բաժնուէին անուշահացեր, պտուղ, իսկ Շրջ. վարչութեան կողմէ շոքոլա։ Դպրոցին ուսուցչուհին գնահատելի ջանքերով իր բոլոր աշակերտուհիներուն սորվեցուցած էր երգ, պար, արտասանութիւն, ճոխացնելով մանկական զուարթ յայտագիրը։ Հազիւ հայերէն խօսիլ գիտցող տղոց ներկայացուցած «Առաքինութեան մրցանակը» (Զ. Եսայեան) անսպառ համբերութեան ու կորովի արդիւնք էր թէ ուսուցչուհիին եւ թէ աշակերտներու կողմէ։

Ո՞ր ծնողքն է որ պիտի կամ վարանի իր զաւակը ղրկել 56 Fbg. St. Denisի հայկական դպրոցը։

Լրատու

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ Տիգրանակերտցի փաստաբան Գէորգ Ճֆէճեանի տղաքը Աշոտ եւ Միհրան, որոնք 1915ի տարագրութեան միջոցին կը գտնուէին Թայլեդ գիւղը Ահմէտ Շէյխոյի մօտ, ուրկէ մեկնած են Տիգրանակերտ ու յետոյ Փարիզ։ Տեղեկացնել Ashardjian Hermanos Santa Fé 1560 Buenos Aires (Argentine) ։

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ կազմակերպած է Հայաստանի 25ամեայ մշակոյթին նուիրուած գրական եւ գեղարուեստական հանդէս մը, որ տեղի պիտի ունենայ ամսոյս 19ին, շաբաթ իրիկուն, ժամը ճիշդ 8.30ին, Սալ տը Ժէօկրաֆիի մէջ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ կառավարութեան վրայ երկու անդամներ կ'աւելնան ընդդիմադիր հոսանքներէն, համաձայն Մոսկուայի խորհրդաժողովին որոշման։ Երեսփ. ընտրութիւններ պիտի կատարուին կարելի եղածին չափ շուտ։ Պուլկարիոյ մէջ ալ երկու ընդդիմադիրներ հրաւիրուեցան մասնակցելու դահլիճին։

ՊԱՇՏՕՆԱՆԿ ԵՂԱՒ UNRRA.ի Եւրոպայի պարէտը, զօր. Մորկըն, որ յայտարարած էր թէ հազարաւոր բարեկեցիկ Հրեաներ ծրագիր մը կազմած են, հեռանալու համար Եւրոպայէն։ Այս յայտարարութիւնը մեծ յուզում պատճառեց Անգլիոյ եւ Ամերիկայի Հրեաներուն մէջ։ Զօրավարը նախ մերժեց հրաժարիլ, յետոյ համակերպեցաւ։ Վերջերս արձակած էր 600 պաշտօնեաներ, ամբաստանելով իբրեւ սեւ շուկայի։

ԻՏԱԼԻՈՅ պետական պաշտօնեաները ընդհ. գործադուլ մը պիտի սարքեն, բողոքելու համար ապրուստի սղութեան դէմ։ Միլանի մէջ բանթողները փակել տուին խանութները։ Կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ չի կրնար 2500-3000 լիր պարգեւէն աւելի բան մը տալ, առարկելով թէ ամէն օր մէկ միլիառ լիրի բաց մը կ'ունենան։

ԱՐԱԲԻՈՅ Թագաւորը, Իպնը Սուուտ, Եգիպտոս կը սպասուի վաղը։ Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս այցելութեան։ Թագաւորը թունդ հակառակորդ մըն է Սիոնական շարժումին եւ վերջերս յայտարարեց թէ հրէական ապրանքներու դէմ հռչակուած «պոյքօթ»ը պիտի տարածուի նաեւ ամերիկեան ապրանքներու դէմ, եթէ Մ. Նահանգները շարունակեն ուժ տալ Սիոնականներուն։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ նախորդ խնամակալը, ծովակալ Հորթի, որ ազատ արձակուած էր Նիւրընպէրկի մէջ, նորէն ձերբակալուեցաւ, որովհետեւ Յուկոսլաւիոյ կառավարութիւնը կը պահանջէ այն իբրեւ պատերազմի ոճրագործ։

Այրի Տիկին Ս. Բագոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Բագոսեան եւ զաւակները, իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք ներկայ եղան հանգուցեալ ՕՀԱՆ ԲԱԳՈՍԵԱՆի յուղարկաւորութեան, որ տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 31ին 1945, Ալֆորվիլի մէջ։ Շնորհակալութիւն նաեւ Դպրաց Դասուն, եւ Պ. Հապէշեանի, որոնք փառաբանեցին հանգուցեալին արժանիքները։

ԻՍԻ ԼԷ ՄԱՒԼԻՆՈՅԻ «Դրօշակ» գրադարանը ընթերցասէր հասարակութեան համար բաց է ամէն հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30էն 10։

BAL DES MIMOSAS

Եղանակին ամէնէն շքեղ եւ ընտանեկան պարահանդէսը, 12 Յունուար Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, կազմակերպուած ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ, Aéro Club de Franceի շքեղ սրահներուն մէջ։ Կը մասնակցին Claude Luther, du Hot Club de France et son orchestre Swing եւ BACHICHAի արժանթինեան թանկօի խումբը։ Գեղարուեստական մեծ բաժին։ Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։

Տոմսերը եւ սեղանները նախապէս կը խնդրուի ապահովել, դիմելով Պ. Սապօնճեանի, 39 rue de Trévise, Tél. PRO 05-91

ԱՅՍՕՐ, Չորեքշաբթի ժամը 9ին Salle Gaveau Festival եւ հայ ժողովրդական երգեր, Սիփան Կոմիտաս երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Ալէմշահի։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ԱՄՍԱԳԻՐ, 23րդ տարի թիւ 6 (251, 1945 Նոյեմբեր - Դեկտեմբեր, ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ։ Տարեկան բաժնեգին 3 տոլար։ Հասցէ.— 212 Stuart St. Boston, Mass. (U .S. A.)։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ Սերովբէ Մխիթարեանի՝ «Բէյը», Պօէմ Վասպուրականի բնաշխարհէն ։ Գին 60 Ֆր.։ Հեղինակի «Գաղութահայ իտէալիստները» հետ (գին 100 ֆրանք) փնտռել հայ գրավաճառներու մօտ։ Գաւառներէն եւ արտասահմանէն դիմել V. Assadourianին, 23 rue Pixerecourt, Paris (20)։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ դերձակի լաւ գործաւորներ թէ այր՝ եւ թէ կին։ Լաւ վարձատրութիւն։ Տեղափոխութիւնը պիտի վճարուի։ Դիմել Etablissements Chappas et Charrot, rue Marcoz, Chambery (Savoie)։

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE
HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63
ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք
Jeudi 10 Janvier 1946 Հինգշաբթի 10 Յունուար
ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4505-Նոր շրջան թիւ 234 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՒՐԻՇ ԱՄՊԵՐ

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին բացման առթիւ, որ տեղի կ'ունենայ այսօր, Լոնտոն թափած են ոչ միայն 51 ազգերու ներկայացուցիչները, այլ եւ անհամար պատուիրակութիւններ եւ բանբերներ՝ աշխարհի բոլոր մասերէն: Ամէն մէկը լեցուն թղթածրարով մը,— դանդատ, բողոք, հողային պահանջ եւն.:

Այնպէս որ, մթնոլորտը շատ աւելի թանձր է քան կ'ենթադրուի:

Անշուշտ Երեք Մեծերը փ վիճակի են իրենց կամքը պարտադրելու, հաւաքաբար, կամ զատ - զատ : Իւրաքանչիւրը իր ազդեցութեան կամ գրաւման շրջանին մէջ:

Բայց, համակերպումը գոհացում չի նշանակեր: Պետութիններ, ազգեր կան որ ակռայ պիտի կճրտեն, սպասելով լաւագոյն օրերու: Եւ նորէն Մեծերն են որ առիթէն պիտի օգտուին, հովանաւորելու համար աս ու ան, ի վնաս հակառակորդին: Ի շահ իրենց աշխարհակալութեան :

Այս տեսակէտէն, չափազանց բարդ խնդիր մը կը ներկայացնէ արաբական շարժումը, որով հաւասարապէս շահագրգռուած են Անգլիա, Ֆրանսա, Մ. Նահանգները եւ Խ. Միութիւնը:

Անգլիա կը ջանայ պահել իր վաղեմի դիրքերը արաբական աշխարհին մէջ, յանուն իր կայսրութեան հաղորդակցութեանց ապահովութեան : Ի խնդիր քարիւղի եւ բազմազան շահաստաններու: Մանաւանդ որ, իր ճամբուն վրայ ցցուած են ուրիշ երկու վիթխարի ուժեր, Մ. Նահանգները եւ Խ. Միութիւնը:

Առաջինը, Ամերիկա, բոլորովին մէկդի դրած մեկուսացումի աւանդական քաղաքականութիւնը, գլխիվայր խրած է ինչպէս Եւրոպայի, նոյնպէս Ասիոյ եւ Ափրիկէի խնդիրներուն մէջ: Ան ալ քարիւղ եւ հում նիւթ կը փնտռէ: Եւ, «թէ ուխտ եւ թէ առեւտուր» ըսելով, արդէն իսկ մենաշնորհներ ապահոված է Սուրիոյ, Լիբանանի, Արաբիոյ, Եթովպիոյ մէջ եւ այլուր:

Երկրորդը, Խ. Միութիւն, այլեւս ժամանակը հասած կը նկատէ ոչ միայն իր թեւերը, այլեւ ոտքերը փռելու Միջին եւ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ: Դեսպաններ եւ հիւպատոսներ, առեւտրական պատուիրակութիւններ ամէն կողմ: Նոյնիսկ պատրիարքներ եւ եպիսկոպոսներ շարժման մէջ դըրուած մինչեւ Սուրիա - Լիբանան, Երուսաղէմ եւ Եգիպտոս:

Պարապ տեղը չէ որ ոչ միայն բրիտանական կառավարութիւնը, այլեւ մամուլը լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին խորհրդային իշխանութեանց աւելի կամ նուազ խորհրդաւոր շարժումներուն:

Այսպէս, անցեալ օր կը գրէին թէ Պէյրութի խորհրդային դեսպանը ծանուցագիր մը ուղղած է Լիբանանի կառավարութեան, ի հարկին աջակցութիւն խոստանալով, կամ հաւասար իրաւունքներ պահանջելով: Ծանուցագրի պարագան հերքեցին, բայց չկրցան ժխտել դեսպանին մասնաւոր խօսակցութիւնները:

Մոսկուայի յարաճուն գործունէութիւնը Միջին եւ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ՝ մղեց Անգլիան համաձայնութիւն մը կնքել Ֆրանսայի հետ, Սուրիա-Լիբանանի եւ ամբողջ Մ. Արեւելքի համար:

Այս կարգադրութեան իմաստը հասկնալու համար, կը բաւէ աչքի առջեւ բերել անցեալ ամրան դէպքերը, երբ երկու պետութիւնները մեղադրանքներ կ'ուղղէին փոխադարձաբար, եւ Չըրչիլ տեսակ մը վերջնագիր կը ղրկէր Փարիզ:

Ամպ մըն ալ Ֆրանսայի դիրքն ու դերը միջազգային քաղաքականութեան մէջ:

Հինգ Մեծերէն մէկն է մեր հիւրընկալ երկիրը: Եւ սակայն, բազմաթիւ խնդիրներ կը քըննուին եւ կը լուծուին Երեքով: Ինչպէս, վերջին անգամ, Մոսկուայի մէջ: Փարիզը կը մնայ միշտ բողոքարկու: Վերապահ՝ այն հարցերուն հանդէպ որ կը կարգադրուին առանց իր մասնակցութեան:

Այս լուսաբանութիւններէն չի հետեւիր թէ ընդհարումները անխուսափելի են: Ընդհակառակն, ժողովուրդները այնքան յոգնած, զզուած են որ, կը պահանջեն ամէն բանէ առաջ ապահովել, ամրապնդել խաղաղութիւնը:

Հարկ է բաց աչքով տեսնել ամպերը, առտու մը ամպերէն վար չիյնալու համար:

Շ.

Թրքական մղձաւանջը

Անլոյծ հարցերը միշտ յարութիւն կ'առնեն:

Մեր Հարցը այդպիսիներէն մէկն է իր պատմական բազմապիսի ելեւէջներով:

Այսօր, դէպքերն ու դերերը շատ են փոխուած: Խ. Միութիւնը իր վիթխարի ուժով ցցուած է Թուրք լարախաղաց պետութեան գլխուն: Օրէ օր օղակները կը սեղմուին ամէն ուղղութեամբ: Թուրք դիւանագիտութեան նրբին խաղերու, սակարկութեան ու վաճառքի, մութ ու խարդախ հաշիւներու դարը վերջ է գտած: Իւրաքանչիւր ճընշուած ժողովուրդ պէտք է տիրանայ իր պատմական արդար իրաւունքներուն: Եւրոպական ժողովուրդներու ազատագրութիւնը Միացեալ Ազգերու բանակներուն կողմէ, աննախընթաց երեւոյթ մըն է պատմութեան մէջ:

Մեզի համար ալ նոր կացութիւն մը կը պարզուի: Խ. Միութեան շահերը կը համապատասխանեն մեր շահերուն: Ամբողջ մռայլ անցեալ մը կու գայ մեռնիլ չոր ու պայծառ իրականութեան մը առջեւ: Արիւնոտ հորդաներու կրունկները կ'անցնին մեր հայրենիքին, մեր հողերուն վրայէն, բայց մեր անջնջելի իրաւունքները հոն կը մնան, յաւէտ արձանացած, որովհետեւ մեր ժողովուրդը ե՛ւ սար է, քար է եւ հող է: Ան սրբազան նուիրում ու պաշտամունք ունի իր տարաբախտ հայրենիքին հանդէպ:

Ահա թէ ինչու մենք կը մնանք մշտնջենական պահանջ մը միջազգային դիւանագիտութեան գլխուն:

Ամենայն Հայոց նորընտիր կաթողիկոսէն մինչեւ մեր գաղթավայրերու տարածուն մարմինները կ'ուզեն անպայման լսելի դարձնել իրենց արդար ձայնը: Եւ շատ իրաւամբ:

Միջազգային մամուլին մէջ ալ աղմուկը կը մեծնայ: Շատեր դիրք կը ճշդեն, շատեր վարժ թրքապաշտպան քարոզներու, ուժ կուտան իրենց ցամքած երեւակայութեան, շատերը —մանաւանդ ձախակողմեան բանակէն — հիասթափութիւն կը պատճառեն մեզ իրենց անհեթեթ ըմբռնումներով:

Ի՞նչ կը պահանջենք մենք: Քանի մը հապճեպ քաղուածքներ այդ նոյն մամուլի էջերէն:

— «... Եգիպտոսի Հայկ. կոմիտէն դիմած է Մոսկուայի խորհրդաժողովի Երեք Մեծերու արտաքին նախարարներուն պահանջելով Կարսի, Արտահանի եւ Արդուինի հայկական գաւառներու կցումը ներկայ Խ. Հայաստանի:

«... Ամերիկայի Հայկ. կոմիտէն նոյնիմաստ դիմում է կատարած:

«... Աթէնքի Ազգ. մարմինը՝ նմանապէս» : Եւ այսպէս անվերջ: Շատ պարզ եւ հասկնալի բոլորին համար:

Սակայն Անգարան նոր դիւտ մըն է ըրած: Կը քաղենք լուրը 29Դեկտեմբերի Ֆրանսական մամուլէն.—«Հաւատալի աղբիւրներու համաձայն հայ յեղափոխական կազմակերպութիւնները եւ Քիւրտերը պատրաստութիւններ կը տեսնեն գործի անցնելու: Քրտական շարժման ղեկավարներէն Մուսթաֆա Մոսկուա գացած է, բանակցելու համար Խորհ. կառավարութեան հետ...»:

Թուրք ղեկավարներու քունը փախած է: Եւ ի զուր: Քանի որ Ազգ. Մեծ Ժողովին մէջ պահածոյ զօրավար մը, Քեազիմ Գարապէքիր բոցավառ ճառով մը հանգստացուցած է բոլորը.— «... Եթէ Ռուսերը պահանջեն Նեղուցները, Կարսը, Արտահանը եւ Արդուինը, մենք չենք տար եւ կը կռուինք»:

Ուրեմն, պարզ է, որ եթէ ռուս խօսքին հետեւի գործը, Թուրքերը պիտի կռուին... եւ որո՞ւ դէմ: Կարմիր բանակին դէմ որ ջախջախեց գերման վիթխարի բանակները:

Եթէ պայթի փոթորիկը, հայկական երեք գաւառներու ռուսական նուազագոյն պահանջը կը դառնայ ոչնչութիւն եւ բովանդակ Թուրքիոյ հարցն է որ կը դրուի սեղանին վրայ:

Մեր հայրենիքի երկնաբերձ լեռները անգամ մըն ալ թատերաբեմ պիտի դառնան վճռական դէպքերու, եթէ Թուրքիոյ խելքը «ուրիշները» տուն չկանչեն:

Ալժէ Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ անգլիական շրջանին մէջ գտան Փրուսիոյ թագաւորներուն թագը եւ 15 ծխատուփեր որ կը պատկանէին Մեծն Ֆրետէրիքի եւ պահուած էին գիւղի մը մառանին մէջ:

«ԲՆԱՋՆՋԵԼ ՍԼԱՒ ԵՒ ՀՐԵԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ»

Նիւրընպէրկի դատավարութեան Յունուար 7ի նիստին մէջ, ամերիկեան դատախազը փաստաթուղթեր կարդաց, հաստատելու համար արեւելեան ճակատին վրայ գործուած ոճիրները: Ռուսական արշաւանքէն առաջ, 1941 Մայիս 15ին Քայթըլ հրամայած էր անողորմ ըլլալ քաղաքային ժողովուրդին հանդէպ եւ ծայրայեղ միջոցներու դիմել: Գերման հրամանատարութեան որոշումով, 50—100 համայնավարներ պիտի գնդակահարուէին, եթէ մէկ Գերմանացի սպաննուէր: Յետոյ կարդացուեցան գերման զօրավարներու գրաւոր վկայութիւնները, որոնք կը հաստատէին թէ ռուս արձակազէններու (հայդուկ) դէմ կատարուած պատժական անօրինութիւնները հրամայուած են մարէջալ Քայթըլի կամ Եոտլի կողմէ:

Գերման վկայ մը, S. S. զօր. Էրիխ Ցէլէվսքի, պատասխանելով ռուս դատաւորի մը հարցումներուն, ըսաւ թէ 1942ին մասնաւոր վաշտ մը կազմուած էր ոճրագործներէ եւ մարդասպաններէ, բնաջնջելու համար հրեայ եւ սլաւ ժողովուրդները: Աւելցուց թէ բանակին բոլոր զօրավարները եւ սպաները մասնակցած են հայդուկներու դէմ կատարուած արշաւանքներուն: Հիմլէր ճառի մը մէջ յայտարարած էր թէ պէտք է 30 միլիոնի իջեցնել սլաւ ժողովուրդը: «Այս արդիւնքը ձեռք բերուած պիտի ըլլար, եթէ կացութիւնը փոխուած չըլլար»:

Վկան դուրս ելած ատեն, Կէօրինկ, որ աչքերը իր վրայ յառած էր սկիզբէն իսկ, երեսին պոռաց խոր արհամարհանքով.

— «Անիծեալ մատնիչ: Աղտոտ խոզ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ Եգիպտոսի նախորդ ելմըտական նախարար Օսման փաշայի ահաբեկիչը, Հիւսէյին Թէվֆիք, որ զաւակն է նախկին նախարարի մը: Բնակարանին մէջ խուզարկութիւն կատարուելով, երեւան հանուեցան բազմաթիւ զէնքեր եւ պայթուցիկներ: Ահաբեկիչը մոլեռանդ հակառակորդ մըն է Անգլիոյ: Այս ձերբակալութեան շնորհիւ կը յուսան երեւան հանել վերջերս կատարուած կարգ մը քաղաքական սպանութիւններ: Օսման փաշայի յուղարկաւորութեան առթիւ հազարաւոր ցուցարարներ կ'աղաղակէին.— «Անկցի՛ Նոքրաշի փաշա» (վարչապետը) եւ ըմբոստութեան կը հրաւիրէին ժողովուրդը: Երբ վարչապետը Օսման փաշայի բնակարանը կը հասնէր, ցուցարարները նորէն աղաղակեցին.— «Անկցի՛ Նոքրաշի, ոճրագործը»:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ընդհ. քարտուղարը, Ապտէլ Րահման փաշա, յայտարարութիւն մը ուղղելով Le Mondeի թղթակցին, ըսաւ թէ Արաբները «նոյն ուժգնութեամբ պիտի կռուին արեւմտեան պետութեանց թէ Խ. Միութեան աշխարհակալութեան դէմ եւ իրենց աջակցութիւնը պիտի ընծայեն ո եւ է ազգի որ կը պայքարի անկախութեան համար, նոյնիսկ եթէ Գերմանիան ըլլայ: Արաբները վճռած են ընդդիմանալ որ եւ է հարստահարութեան, ըլլայ քարիւղի թէ ուրիշ տնտեսական շահերու կամ ընկերային տեսակէտներու անունով: Ֆրանսան առաջինն էր որ հռչակեց ազատութեան, հաւասարութեան եւ եղբայրութեան սկզբունքները, եւ պէտք է պաշտպանէ զանոնք: Անգլիական դրամապետութիւնը, հակառակ իր խոստումներուն, չի կրնար ծածկել իր շահագործման եւ աշխարհակալութեան տենչը: Միւս կողմէ, համայնավարութիւնը դասակարգերու ազատագրութիւն կը քարոզէ մեզի, բայց կը ծածկէ իր բուն դիտումները Թուրքիոյ եւ Իրանի մասին»: Ընդհ. քարտուղարը այս առթիւ նորէն յիշեցուց թէ Արաբական Դաշնակցութիւնը պիտի պահանջէ Ֆրանսական զօրքը քաշել Ալժերիայէն, Թունուզէն եւ Մարոքէն:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ վարչապետ Սոֆուլիս ունկնդրութեան ընդունելով Աշխատանքի Դաշնակցութեան պատուիրակութիւնը, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը անզօր է եւ չի կրնար միջոցներ ձեռք առնել Յունաստանի վերելքին համար, որովհետեւ բոլոր պետական վարչութիւնները, մասնաւորապէս ոստիկանութիւնը եւ արդարադատութիւնը կը գտնուին միապետական հրոսախումբերու ձեռքը. «խումբեր որոնց դրամ կը վճարէ Ք.: Գրեթէ ամբողջ երկիրը անոնց տիրապետութեան տակ է: Այս հրոսախումբերը ահուսարսափ կը տարածեն: Գիւղերու մէջ ճշմարիտ փոքր պետութիւններ կազմուած են ղեկավարութեամբ այդ հրոսախումբերու պետերուն: Մենք բացարձակապէս անկարող ենք դարման տանելու այս կացութեան, որովհետեւ անոնք են որ կը հոգան ոստիկանութեան ծախքերը»:— Յունուար 7ին ընդհ. գործադուլ հռչակուեցաւ Աթէնքի եւ Պիրէոնի մէջ, տարածուելով մինչեւ գաւառները: Հաղորդակցութիւնները խզուած են: Ոչ ելեկտրականութիւն, ոչ հանրակառք, ոչ ալ կազ եւ ջուր:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ կառավարութեան մէջ ընդդիմադիրներ առնելու ձեռնարկը ձախողեցաւ: Վարչապետ Կէորկիէվ Մոսկուա գնաց օդանաւով ընկերակցութեամբ արտաքին եւ ներքին նախարարներուն:

Հայկական բեկորները Անատոլուի մէջ

Պոլսոյ ժամանակէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին կանոնական ծառայութեան բերումով առիթը ունեցանք շրջելու Անատոլուի զանազան վայրերը ու հանդիպեցանք բաւական կոկիկ թիւով հայ հաւաքականութիւններու: Ասոնք, առ հասարակ հողագործ, մանր արհեստաւոր եւ խանութպան են, դիւրութեամբ կը շահին իրենց օրապահիկը ու իրենց ապրելակերպը յարմարցուցած ըլլալով տեղական պայմաններուն, գոհ են իրենց կեանքէն:

Առհասարակ թրքախօս են, սակայն ընտանեկան շրջանակէն ներս կը պահեն իրենց աւանդութիւններն ու սովորութիւնները և կը մնան սերտիկապուած իրենց եկեղեցիին:

Ամէն անգամ, որ առիթը ներկայացաւ շփում ունենալու այս հայ ընտանիքներուն հետ, յուզումով տեսանք, թէ անոնք իրենց տան ամէնէն յարգի անկիւնը զետեղած են ժգունած ու պատռտած ժամագիրք մը, կամ մաշած ու դալկահար Աւետարան մը, զոր հազիւ թէ կրնան կարդալ առանց հասկնալու:

Հանդիպեցանք նոյնպէս դեռատի Գրիգորներու, պատանի Մելքոններու կամ նորահաս Ովաննեսներու, որոնք ի տես Իսթանպուլցի Կարապետի մը կամ Լեւոնի մը, երանութեան հառաչանքը իրենց շրթներուն՝ հազիւ թէ «ախպարիկ» մը կը թոթովէին, կարծես ամօթահար: Ասոնց մէջ, մեր Առաքելական եկեղեցիին ամէնէն նուիրական խորհուրդէն՝ մկրտութենէն զրկուած մնացողներուն թիւը հետզհետէ շատնալու վրայ է:

Մեզի հետ իրենց ծառայութեան շրջանը բոլորող քահանայ հայրեր, զանազան վայրերու մէջ անձամբ վերահասու եղան այս կացութեան եւ այդ քահանայ հայրերուն ներկայութիւնը տեսակ մը նախախնամական բարիք եղաւ, պակի խորհուրդէն զրկուած զոյգերու միութիւնը օրհնելու եւ մկրտութենէ զրկուած պատանիները հայ եկեղեցւոյ զաւակ դարձնելու տեսակէտով: Եւ տակաւին խօսքը չենք ըներ թաղումներուն:

Բայց այսօր, ահա արդէն չորս տարի անցած է այդ թուականէն ի վեր եւ ոչ մէկ եկեղեցական հանդիպած է այդ վայրերը: Ներելի՞ է ասիկա:

Սվազի, Ամասիայի, Թօքատի, Անգարայի, Եօզկատի, Գոնիայի, Խարբերդի եւ Մալաթիոյ մէջ ապրող հայ Առաքելական եկեղեցւոյ զաւակները հոգելոյս Նարոյեան պատրիարքի օրերէն սկսեալ կը մնան առանց հոգեւոր մխիթարութեան եւ իրենց կրօնական գոյութիւնը կը պահեն միմիայն շնորհիւ իրենց զօրաւոր հաւատքին, աւանդութիւններու հանդէպ ջերմ փարումին և իրենց շուրջ տիրող լայնախոհ ոգիին:

Բայց որքան ատեն կրնայ շարունակուիլ եւ ինչո՞ւ շարունակուի այս կացութիւնը:

Ինչպէս որ Գայսէրիի, Տիարպաքըրի, Էվէրէկ Ֆէնէսէի եւ Օրտուի մէջ ցարդ կարելի եղած է քահանաներ պահել եւ այդ շրջաններու հօտին հոգեւոր մատակարարութիւնը ապահովել, այդպէս ալ կարելի էր նաեւ գլուխ հանել քիչ վերը յիշուած վայրերու մատակարարութիւնը:

Հայ գիւղացին՝ հինուց ի վեր սովոր է իր բերնին հացը կտրել, եկեղեցին պայծառ եւ անոր պաշտօնեաները կուշտ պահելու համար: Հետեւաբար, հոգեւորական իր պարտականութեան գիտակից եւ զոհողութեան ոգիի տէր ո եւ է եկեղեցական, դիւրաւ պիտի կրնար այդ բարեպաշտ հոգիներուն հետ ապրիլ:

Հիմա այլեւս անցեալին վրայ մտածելը օգուտ մը չունի: Բայց ներկայով զբաղինք ու ապագային մասին խորհինք:

Պատրիարքարանը չի՞ կրնար եկեղեցական մը ղրկել Անատոլուի այն վայրերը ուր հայ հաւաքականութիւններ գոյութիւն ունին, նախ անոնց հոգեւոր մատակարարութեան գործը կարգի կանոնի դնելու եւ ապա պարբերաբար հովուական այցելութիւն տալու անոնց:

ՅԱՋՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

ՇԱՎԻԼ.— Մեր շրջանի Կապոյտ Խաչուհիները աւելի բազմացած եւ խանդավառ, հաւաքուած էին իրենց այրերովն ու զաւակներով իրենց առաջին ձեռնարկին շուրջը, պատերազմի 5—6 տարուան դադարէն վերջ:

Եռուզեռ ու ոգեւորութիւն սրահին մէջ: Բոլորը գոհունակ դէմքերով ու ժպիտներով, որ կը նշանակէր թէ իրենք կոչուած էին բարի նպատակի մը ծառայելու, հիւանդին, որբին ու աղքատին օգնելու, մխիթարելու եւ խնդացնելու:

Ի պատիւ մանաճիւղին եւ ի քաջալերութիւն իր քոյրերուն, ներկայ էր նաեւ իրենց Շրջ. վարչութեան եռանդուն ներկայացուցիչը, Տիկին Էլլէն Բիւզանդ որ ոգեւորիչ բանախօսութեամբ մը պարզեց իրենց գործունէութիւնը, որուն ապացոյցը տուած են 18 տարիներէ ի վեր Ֆրանսայի մէջ, առանց հաշուելու ուրիշ երկիրներ,—Ամերիկայէն մինչեւ Սուրիա - Լիբանան, հակառակ վայրերան մարդոց բամբասանքներուն:

Բանախօսին բացատրութիւնները եւ միութեան կոչը մեծ տպաւորութիւն գործեցին:

Յետոյ տեղի ունեցաւ թէյասեղանը, համեղ կարկանդակներով եւ զանազան անուշեղէններով, պատրաստուած եւ նուիրուած Կապոյտ Խաչուհիներու կողմէ: «Րաֆֆի» երիտ. երգչախումբը Պ. Սահակ Յովհաննէսեանի առաջնորդութեամբ տուաւ մեզ քանի մը խմբերգներ որոնք ընդմիջուեցան արտասանութիւններովը՝ Պ. Գրիգոր Էմրիկեանի (Ալֆորվիլ), Օր. Քնարիկ Օհանեանի եւ Պ. Գրիգոր Փափազեանի (վերջին երկուքը՝ «Րաֆֆի»էն) եւ մեներգներովը՝ Տիկին Սրբուհի Անդրէասեանի եւ զաւկին Պ. Սուրէնի (Ալֆորվիլէն) եւ Տիկին Սիրանոյշ Սարգիսեանի (Շավիլ):

Վիճակահանութիւն, աճուրդ իրարու յաջորդելով, բաւական կոկիկ գումար մը ապահովեցին թէ իրենց եւ թէ դպրոցին:

Հանդէսը վերջացաւ կազդուրիչ տպաւորութեամբ:

ՄԷՆ - ՍԷ

ԳՐԱԽՈՒԱԾ ՕՐ.— Ապրիլ 7 Կիրակի ցերեկ կը ներկայացուի, դերասանապետ Բագրատունիի ղեկավարութեամբ երիտասարդ թատերագրի մը Ա. հեղինակութիւնը:

ԻՐԱՔ ԵՒ ԱՆԴՐՅՈՐԴԱՆԱՆ պիտի ձուլուին, համաձայն Երուսաղէմէն հասած լուրերու: Կընքուած համաձայնութեամբ, Իրաք մէկ միլիոն սթերլին պիտի վճարէ Անդրյորդանանի, դրամները պիտի միացուին, բրիտանական զօրքը պիտի քաշուի Անդրյորդանանէն, Իրաքի երիտասարդ թագաւորին իշխանութիւնը պիտի ճանչցուի նոր պետութեան վրայ եւ իր հօրեղբայրը՝ Անդրյորդանանի էմիրը պիտի դառնայ խնամակալ եւն.:

ՄԻՍԻ ՏԱԳՆԱՊԸ կը շարունակուի: Մսավաճառները կը մերժեն 52 ֆրանքէն գնել եւ առջի օր փակեցին խանութները, մէջտեղ ձգելով կառավարութեան գնած 360քիլօ միսը: Պարենաւորման նախարարութիւնը 72էն գնած է միսը եւ 52 ֆր.ի կը տրամադրէ, քիլօն առ առաւելն 100 ֆրանքէն ծախուելու համար, բայց մսավաճառները կ՚առարկեն թէ չեն կրնար 133 ֆրանքէն վար ծախել առանց վնասելու: Հացի խնդիրն ալ չէ կարգադրուած: Շատ մը փռապաններ կը շարունակեն մերժել տոմսերը:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ՊԱՐԻՍՊԻՆ շինութեան ձեռնարկուներէն ժան Կոսլէն դատի քաշուած է: Ամբաստանագիրը կ՚ըսէ թէ Կոսլէն 272 միլիոն ֆր.ի գործառնութիւն ունեցած է, որուն միայն 7 միլիոնը Ֆրանսայի վերաշինութեան համար, թէ իր շինած ամրութիւններուն մէջ զոհ գացած են բազմաթիւ դաշնակից զինուորներ եւն.: Բարեկամ վկաներ յայտարարեցին թէ ամբաստանեալը խրատներ կուտար շինութիւնները դանդաղեցնելու կամ խանգարելու համար, թէ մեծ գումարներ կը վճարէր Դիմադրական Ճակատին եւ գաղտնի տեղեկութիւններ կը հաղորդէր շինութեանց մասին:

25 ՄԻԼԻՈՆ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐ պատսպարելու համար տուներ պիտի շինուին Խ. Միութեան մէջ, ուր վեց միլիոն շէնքեր քանդուած են պատերազմի ընթացքին:

ՍՊԱՆԻՈՅ կացութիւնը երթալով կը ծանրանայ: Միայն արտասահմանի մէջ կազմուած հանրապետական կառավարութիւնը չէ որ կը գործէ, Ֆրանքոյի իշխանութիւնը տապալելու համար, այլեւ յեղափոխական շարժում մը կը խմորուի երկրին մէջ: Թերթերը կը գրեն թէ դժգոհներ զէնք եւ ռազմանիւթ կը ճարեն եւ հրոսախումբեր կը կազմեն, աջակցութեամբ համակիր գիւղացիներու: Ազգային ազատագրութեան կոմիտէներ կը գործեն ամէն կողմ:

ՅԱԽԱԿՅՈՒԹԻՒՆ
Ա. ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԳԱՀԻՐԷ, 3 Յունուար.— Խորապէս զգածուած կ՚ողբանք մահը մեծ հայրենասէրին, Աբրահամ Գիւլխանդանեանի որ կէս դար պայքարեցաւ Հայաստանի ազատութեան եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան համար.—

Յուսաբեր, Վ. Նաւասարդեան, Յառաջդիմասէր Միութիւն, Կ. Խաչ, Համազգային, Հ. Օհանջանեան:

ՊՈՌՏՕ.— Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբը խորին կսկիծով եւ յարգանքով կը խոնարհի ընկեր Ա. Գիւլխանդանեանի գերեզմանին առջեւ:

× Պ. Խաչիկ Կիւլպօլեան ընկեր Ա. Գիւլխանդանեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ 500ական ֆրանք Հայ Կապոյտ Խաչին, Կարմիր Խաչին եւ Փարիզի Հայոց եկեղեցիին: 500 ֆրանք ալ դպրոցի մը: (ԽՄԲ.— Յատկացուցինք Սէնթ - Անթուան Քամփանեը Ֆրէզի դպրոց մատուռին, որ քանդուած էր ռմբակոծութեան մը հետեւանքով եւ որու մասին կոչ մը հրատարակուեցաւ «Յառաջ»ի մէջ):

× Սարսէյլէն ընկեր Կարօ Երանեան 500 ֆր. կը նուիրէ Վեթերաններու Ֆոնտին, Ա. Գիւլխանդանեանի մահուան առթիւ:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պաննէօ Բաշանի մասնաճիւղի պարահանդէսը՝ Յունուար 27ին: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՎԱԼԱՆՍ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղին անդամական ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին: Կը հրաւիրուին նաեւ անդամագրուիլ փափաքողները:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Հայր. Միութեան նախկին վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հայրենակիցները, Յունուար 20ին, կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, Studio Caumartin: Օրակարգ՝ ընտրութիւն նոր վարչութեան: Հասցէներու չգոյութեան պատճառով անհատապէս հրաւիրագիր չընդունողներէն կը խնդրուի իբրեւ հրաւէր ընդունիլ սոյն ազդը:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպութեամբ ՊՕՂՈՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆի

Կիրակի 20 Յունուար ժամը 2.30ին Salle Saulnier, 7 rue Saulnier, Paris (9), métro Cadet:

Կը մասնակցին Պ. Պ. Հայկ (ջութակ), Յովհաննէս (քէմէնչէ), Պօղոս (քանոն), Բարունակ (ուտ), Ալֆոնս (ուտ) եւ երգիչ Արթաքի: Անակընկալներ, խնամուած յայտագիր, ճոխ պիւֆէ:

Տոմսեր 150, 100 եւ պատուոյ տոմսեր: Դիմել Գօփարանեան ճաշարանը, 6 rue Maubeuge եւ նոյն օրը կիչէն: Պաննէօ Բաշանի մէջ տոմսերը կը ծախուին երգիչ Արթաքիի մօտ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ Այրի Տիկին Մարգարիտ Դաւիթեան շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որ անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իր ամուսնոյն՝ Պ. ՊԱՐՍԱՄ ԴԱՒԻԹԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ.— Զարեհ Մութաֆեանի նըկարահանդէսը մինչեւ 19 Յունուար: Galerie Allardի մէջ, 20 rue dse Capucines, հեռ. Opéra 3-95: Ամէն օր ժամը 10էն 12 եւ 14էն 18, բացի կիրակի եւ երկուշաբթի օրերէն:

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Տէր եւ Տիկին Յակոբեաններու երկու զաւակներուն Ալլավերտիի եւ Յակոբիկի գերեզմաններուն տեղափոխութիւնը պիտի կատարուի յառաջիկայ յունուար 18ին առաւօտուն ժամը 9.30ին Սէն Փիէռի գերեզմանատան մէջ:

ԺԱՌԱՆԳԱԿԱՆ խնդրի մը համար կը փնտռուի Պոլսեցի Սինէմեան Պետրոս: Կը կարծուի թէ Լիոնի կողմերը կը գտնուի: Գրել անմիջապէս Հրանտ Ակոնայեանի, 32 rue de la Paix, Antony (Seine):

BAL DES MIMOSAS

Եղանակին ամէնէն շքեղ եւ ընտանեկան պարահանդէսը, 12 Յունուար Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, կազմակերպուած ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ, Aéro Club de Franceի շքեղ սրահներուն մէջ: Կը մասնակցին Claude Luther, du Hot Club de France et son orchestre Swing եւ BACHICHAի արժանիթինեան թանկօի խումբը: Գեղարուեստական մեծ բաժին: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

Տոմսերը եւ սեղանները նախապէս կը խնդրուի ապահովել, դիմելով Պ. Սապօնճեանի, 39 rue de Trévise, Tél. PRO 05-91

ՊԵՐՆԱՐ ՎԱՀԷ, վկայուած իրաւագէտ Փարիզի Իրաւաբանական համալսարանէն եւ նախկին փաստաբան Պոլսոյ զրաւման բանակի պատ. ատեանին, շուտով լոյս կ՚ընծայէ հրատարակութիւն մը, ԹԷ ԻՆՉ Է ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՊԱՀԱՆՋԸ, ֆրանսերէն լեզուով, որ պիտի պատկերացնէ Հայկական Դատը, ընդհանուր միջազգային իրաւաբանութեան սկզբունքներու համաձայն եւ հայ ժողովուրդին հողային անժխտելի իրաւունքները, վաւերագիրներով:

Կը խնդրուի փաստացի տեղեկութիւններ ղրկել հեղինակին, 19 rue Georges Lafenestre, Tél. Rob. 08-87, Bourg la Reine (Seine):

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

1.— Դեկտ. 20էն վերջ արձանագրուած բաժանորդներու թերթերու առաքման յապաղումը mandat chèqueի ստացագրութեան անկանոնութենէն կը ծագի: Կը խնդրուի ներողամիտ ըլլալ:

2.— Կրկին անգամ կը յանձնարարուի mandatներու առաքման կտրօններուն վրայ ճշդիւ նշանակել ղրկուած գումարին մանրամասնութիւնը:

3.— Անուն եւ հասցէ գրել որոշ եւ ընթեռնելի:

4.— Անվճար մնացած բաժնեգիններու փութացնել:

Վարչութիւն

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme · 13

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Vendredi 11 Janvier 1946 Ուրբաթ 11 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année № 4506-Նոր շրջան թիւ 235 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 3 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊՂՏՈՐ ՄԹՆՈԼՈՐՏ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Երկու անգամով հրատարակեցինք մեր մասնաւոր թղթակցին տեղեկութիւնները՝ Պոլսոյ մէջ կատարուած արձանագրութեանց մասին:

Տեղեկութիւններ քաղուած էին թրքական թերթերէ: Այնպէս որ, կ'արձանագրենք վերապահութեամբ:

Մեր կարծիքով, ներգաղթէ աւելի, խուճապ մըն է որ տեղի կ'ունենայ Պոլսոյ մէջ: Մասնաւոր նամակներ կը հաստատեն որ եթէ շատեր արձանագրուած են Հայաստանի համար, ուրիշներ ալ կ'ուզեն գաղթել Ամերիկա եւ Ֆրանսա: Մէկ խօսքով, ո՛ւր որ բաց դուռ մը գտնեն:

Մեկնութեան չի կարօտիր այս իրարանցումը:

Այն օրէն ի վեր որ Կարս - Արտահանի խնդիրը կը յուզուի, Թուրք մամուլը օրը օրին կ'արձանագրէ Արտասահմանի մէջ կատարուած բազմազան ձեռնարկները՝ Հայկական Դատի մասին: Եւ ամէն լուր արձանագրած ատեն, զայն կը զունաւորէ թրքավարի խորհրդածութիւններով: Յետոյ կ'ազդարարէ, խօսքն ուղղելով Պոլսոյ ահաբեկ հայութեան,— Ճշդեցէ՛ք ձեր դիրքը:

Ի՞նչ պիտի կրնար ընել անճար բազմութիւն մը, որ տակաւին չէ մոռցած 1915ի եւ 1920—22ի սարսափները:

Բաց ի աւելի կամ նուազ բացասական տարրերէ, որոնք միշտ պատրաստ են հաւատարմութեան շողոքոր յայտարարութիւններ ստորագրելու, համայնքն ալ պարբերաբար կ'արտայայտուի, ապացուցանելու համար թէ ոչ կապ ունի Արտասահմանի հետ, ոչ ալ դժգոհութիւն՝ «բարեխնամ» կառավարութենէն: «Մենք հանգիստ ենք եւ բախտաւոր, շնորհիւ հանրապետական կառավարութեան»:

Հաւատարմութեան այս ցոյցերը կը կատարուին ճիշդ այն պահուն, երբ Թուրք ընդդիմադիր թերթերն անգամ բացէ ի բաց կը յայտարարեն թէ երկիրը միակ հոսանքի մը տիրապետութեան ենթարկուած է, թէ ազատութիւն չկայ եւ փոքրամասնութիւնները զրկուած են իրաւունքներէ:

Այսպէս, Տիկին Սապիհա Սերթէլ, որ իբրեւ համայնավար կ'ամբաստանուի իր ամուսնին հետ, կը հարցնէր «Թան»ի մէջ, Նոյեմբեր 21ին.

— «Ո՞ր ժողովրդավար երկիրը խտրականութեամբ կը վարուի փոքրամասնութեանց հանդէպ, բացէ ի բաց ոտնակոխ ընելով անոնց հայրենակցական իրաւունքները: Ո՞վ կեանքի եւ ապրելու իրաւունքը կը զլանայ Թուրքէ դուրս տարրերուն: Ո՞րքան ժողովրդավար է կուսակցութիւն մը որ մեռեալ տառ կը հռչակէ 1921ի Հիմնական Օրէնքով թուրք հայրենակիցներու տրուած հաւասարութեան իրաւունքները: Ժողովրդապետութեան ո՞ր սկզբունքներէն կը ներշնչուէր Ունեւորութեան Տուրքի օրէնքը, որ պատճառ հանդիսացաւ կարգ մը հայրենակիցներու դէպի Աշգալէ աքսորին»:

Իրականին մէջ, հարիւրաւորներ էին աքսորականները,— հայ, յոյն եւ հրեայ, որոնք իրենց ունեցած - չունեցածը կորսնցնելէ վերջ, պարտական ալ մնացին, իւրաքանչիւրը հարիւր հազարաւոր ոսկիներով: Իսկ անոնք որ աքսորէն ազատեցան, պարզապէս մոխիրի վրայ նստան (1942-43):

Ամէն պարագայի մէջ, նշանակալից է որ Թըրքուհի մը անգամ ձայն կը բարձրացնէ: (Դեկտ. 4ի ուսանողական խուժանավարութիւնը ուղղուած էր Սէրթէլ ամուսիններու եւ նմաններու դէմ):

Արդ, հաւասարութեան իրաւունքներէն զըրկուած, տրորուած ըլլալով հանդերձ, Պոլսոյ հայ հասարակութիւնը հարկադրուած է երախտագիտութեան հաւաստիքներ ընծայել պարբերաբար: Այլապէս, վախ կայ որ այս օրերն ալ փնտռէ...

Ուրեմն, խորհրդային հիւպատոսարանին կատարած արձանագրութիւնը եթէ տրամադրութիւնները շօշափելու ձեւ մը չէ, հետեւանք է նոր սպառնալիքներու հեռանկարի մը:

Ուրիշ բան չեն ապացուցաներ Թուրք ազգայնամոլ մամուլին թունաւոր սլաքները:

Մէկ խօսքով՝ պղտոր մթնոլորտ: Տեսակ մը խուճապ: Մանաւանդ որ, Հայաստան երթալու համար արձանագրուած քանի մը հարիւր Հայերը ուղղակի խորհրդային հիւպատոսարան կը դիմեն, առանց ոստիկանատուն հանդիպելու, ինչպէս դիտել կուտան Թուրք թերթերը:

1922—23ին ալ այսպէս տեղի ունեցաւ մեծ արտագաղթը, Դաշնակից իշխանութեանց կարգադրութեամբ:

Շ.

Պեռլինէն մինչեւ Լօզան

ԽՄԲ.— Հայաստանի «Կոչնակ»ի 1923 Մայիս 5ի թիւէն կ'արտատպենք Մինաս Չերազի այս գրութիւնը, որ միշտ կը պահէ իր այժմէականութիւնը.—

Ազգային տեսակէտով, ոչ միայն ոչինչ շահեցանք Լօզանի Վեհաժողովէն, այլեւ կորուսինք ինչ որ շահած էինք Պերլինի Վեհաժողովէն, գրեթէ կէս դար առաջ: Պերլինի դաշնագրով, Եւրոպայի եօթ մեծագոյն պետութիւնները նուիրագործեցին Հայկական Դատը, մինչ Լօզանի Դաշնագիրը Հայ բառն իսկ պիտի չպարունակէ: Գեղեցիկ պարբերութիւններ չեն կրնար քօղարկել այս դիւանագիտական պատուհասը, ինչպէս որ չկրցան քօղարկել Կարսի զինուորական պարտութիւնը: Ծիածանին շքեղութիւնը չի կրնար ծածկել Ջրհեղեղին գործած աւերները:

Սակայն, որքան ծանր ըլլայ այն լախտի հարուածը, զոր կրեցինք մեր ուխտադրուժ դաշնակիցներէն, ամուր մնանք մեր ազգային հաւատին մէջ, բաղդատելով հայկական խնդրին անցեալը ներկային հետ:

Երբ, Պերլինի Վեհաժողովէն երեք ամիս առաջ, Խրիմեանի հետ Եւրոպա եկանք, Հայաստան ու հայութիւն քարոզելու համար այն երկիրներուն մէջ, որոնց լիազօրները պիտի վճռէին Տաճկաստանի ճակատագիրը, դիտեցինք թէ մեր ազգը շատ անծանօթ մնացած էր հոն:

Փարիզի մէջ, պատահեցանք զարգացած Ֆրանսացիներու, որոնք կարծեցին թէ Ռումանի ըսելու տեղ Առմէնի կ'ըսէինք սխալմամբ: Շատ չզարմացանք, յիշելով Պիզմարքի խօսքը թէ «Ֆրանսացին մարդ մըն է որ աշխարհագրութիւն չգիտէ, շքանշան կը կրէ եւ հաց կ'ուզէ նորէն»:

Հռոմի մէջ, երբ արտաքին գործերու նախարար Գորթի կոմսին յայտնեցինք թէ Հայերը ինքնավարութիւն կը պահանջէին, «Եւրոպակա՞ն թէ Ասիական Տաճկաստանի մէջ», հարցուց մեզի: Մարդը, դեսպան եղած ըլլալով Կոստանդնուպոլսի մէջ, Հայեր տեսած էր հոն, եւ ենթադրեց թէ գուցէ Րումէլի բնակող Հայերն էին ինքնավարութիւն ուզողները:

Լոնտոնի մէջ, արտաքին գործերու Նախարար Լորտ Սոլզպըրիէն ընդունեցանք պաշտօնապէս: Խրիմեան հայերէն խօսեցաւ, ես թարգմանեցի ֆրանսերէնի: Ինքնավարութիւն պահանջեցինք Տաճկահայաստանի երեք նահանգներուն համար: Նախարարը պատասխանեց ֆրանսերէն թէ ինք չէր կարող ինքնավարութիւն խոստանալ, քանի որ գումարելի Վեհաժողովը պիտի վճռէր այդ խնդիրը, յարմար բանաձեւ մը գտնելով: «Սակայն, ըսաւ, իբր ներկայացուցիչ բրիտանական կառավարութեան, երեք բան կը խոստանամ ձեր երկրին համար. փէ (խաղաղութիւն), պիէն - էթռ (բարօրութիւն) եւ լիպէռթէ (ազատութիւն): Շնորհակալ եղանք եւ մեկնեցանք, Խրիմեան առջեւէն, ես ետեւէն: Սոլզպըրի նշանացի ետ կանչեց զիս եւ հարցուց թէ ի՞նչ լեզու էր Սրբազանին խօսածը: «Հայ ենք, ըսի, հայերէն կը խօսինք:— Միթէ կա՞յ հայ լեզու, պատասխանեց: Ես կը կարծէի թէ Հայերը թուրքերէն կը խօսին»: Շատ զարմացաւ երբ յայտնեցի թէ Հայերը ունին իրենց սեփական լեզուն, որ աշխարհի հնագոյն ու ճոխագոյն լեզուներէն է, եւ աւելի զարմացաւ երբ յարեցի թէ հայերէնն ու անգլերէնը ցեղակից են, իբր արիական լեզուներ:

Բրիտանական նախարարապետն ալ որոշ գաղափար չունէր մեր ազգին վրայ: Երբ Պարսկաստանի դեսպանը, հայազգի Մելքում Խան, որ Պերլին եկած էր Խօթուրի խնդրին համար, հոն Պիգընըսֆիլտին ներկայացուց հայ արքեպիսկոպոսները, ազնիւ լորտը հարցուց թէ Աթոս լերան կրօնաւորներէ՞ն էին արդեօք:

Հազիւ հինգ ամիս տեւեց մեր պաշտօնը, այն ալ հինգ տարբեր երկիրներու մէջ,—Իտալիա, Ֆրանսա, Անգլիա, Աւստրիա, Գերմանիա (Լուսինեան Սրբազան զրկուած էր Ռուսաստան, ուրկէ եկաւ Պերլին):

Այդ չորս առաջին երկիրներուն մէջ առանձին էի Խրիմեանի հետ: Ես էի անոր լեզուն ու գրիչը, քանի որ անտեղեակ էր օտար լեզուներու: Սգաւոր Հայաստանի կենդանի պատկերն էր ան, եւ պտըտցուցի ամբողջ Արեւմուտքի մէջ: Ե՞ս ինչ էի.— հայրենասէր վարժապետ մը, եւ ոչ արուեստով դիւանագէտ մը:

ՄԻՆԱՍ ՉԵՐԱԶ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՍԱՐԱՃՕՂԼՈՒԻ ԽՐԱՏՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ

Ինչպէս գրած էինք, Թուրքիոյ վարչապետը ճառ մը խօսելով, համբերութիւն յորդորած է Թուրք երիտասարդութեան, որ ցոյցեր կատարած էր վերջերս, Կարս-Արտահանի հարցին առթիւ:

Սարաճօղլու այս անգամ ալ պաշտպանելով Թուրքիոյ իրաւունքները, յայտարարեց.

— «Ներկայ պարագաներուն մէջ, մինչեւ որ քաղաքականապէս պղտորած ջուրերը չտկուին, ազգին համար լաւագոյն դիրքը այն է որ Թուրքիոյ երիտասարդութիւնը եւ լրագրողները, ծեր թէ երիտասարդ, մնան հանդարտ եւ պաղարիւն»:

Յետոյ ջանաց ապացուցանել թէ Կարս-Արտահանի շրջանները Թուրքիոյ կը պատկանին, իրենց իսկ ժողովուրդներուն կամքով: Յիշեց թէ այդ շրջանները Ռուսիոյ ձգուեցան Սան Սթէֆանոյի դաշնագրով, 1877ի ռուսեւթուրք պատերազմէն վերջը, եւ Թուրքիոյ վերադարձուեցան առաջին համաշխարհային պատերազմէն վերջը, իբրեւ արդիւնք հանրաքուէի մը ուր բնակչութիւնը ջախջախիչ մեծամասնութեամբ որոշեց բաժնուիլ Ռուսաստանէն... Այս առթիւ հերքեց այն կարծիքը թէ Թուրքիա ետ ստացաւ այդ նահանգները, որովհետեւ Ռուսիան տկար էր: «Առնելու - տալու խնդիր չկայ: Իրողութիւնն այն է թէ բնակչութիւնը իր մայր երկրին վերադարձաւ իր ազատ կամքով: Այդ շրջանին եթէ Ռուսիա տկար էր, Թուրքիան գոյութիւն անգամ չունէր»:

Գալով երկու վրացի ակադեմականներու հողային պահանջին, որուն արձագանգ հանդիսացաւ Խ. Միութիւնը բայց պաշտօնապէս ուժ չտուաւ, Սարաճօղլու յայտարարեց թէ պահանջուած ենը նահանգներուն Վրացիները եկան իբրեւ տարագիրներ, «փախչելով ցարերէն եւ անոնց բանակներէն եւ ընդունեցան թրքական մշակոյթը, կրօնը եւ լեզուն: Այդ շրջաններու 1.700.000 բնակչութեան մէջ հազիւ 67.000 Վրացիներ կան»:

Թերթերը կը գրեն թէ համբերութեան այս յորդորը թելադրուած է անգլիական կառավարութեան կողմէ: Այս առթիւ իրազեկներ կը հաստատեն թէ Թուրքիա, ինչպէս եւ Իրան հաւանած են Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին չյանձնել իրենց խնդիրները, որովհետեւ Լոնտոնի մէջ անպատեհ կը համարուի հրապարակային վիճաբանութիւն մը բանալ այդ մասին: Անգարայի մէջ տակաւին չեն կրցած ճշդել հետեւեալ պարագան,— հողային պահանջները լրագրական վիճաբանութեան նի՞ւթ են, թէ պիտի քննուին երկու կառավարութեանց միջեւ:

Միացեալ Ազգերու ժողովը եւ հիւլէական ռումբը

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը հազիւ բացուած, Լոնտոնի թերթերը շռնդալից լուր մը հրատարակեցին:

Տոքթ. Ռաֆայէլ Արմատօ, Իրլանտայի հետազօտութեանց հաստատութեան տնօրէնը, տեղեկագրով մը հաղորդած է թէ Ռուսերը հիւլէական նոր ռումբ մը հնարած են որ թէնիսի գնդակի մը մեծութիւնն ունի եւ շատ աւելի զօրաւոր է քան անգլեւամերիկեանը: Տեղեկագրին համաձայն, Ռուսերը կրնան մեծ քանակութեամբ արտադրել այս ռումբը, որուն շինութեան օգնած են գերման բնագէտներ Ֆոլլըր եւ Հէրց: Գիտական հետազօտութիւնները վարած են հետեւեալ ռուս գիտնականները,— Եոֆէ, Սիմիոնով, Քափիցա, Չէլդովիչ եւ Վիլանով: (Յառաջ— Այս լուրը առաջին անգամ տրուած ատեն, կը յիշուէր նաեւ հայ գիտնական մը, Ալիխանեան, որ Քափիցայի անմիջական գործակիցն է: Հետազօտութիւնները կատարուած են Արագած լերան վրայ):

Իրլանտացի գիտնականը, որ 33 տարեկան է, կը մերժէ յայտնել իր ստացած լուրին աղբիւրը, պարզապէս յիշելով թէ իր վարած հաստատութեան անդամներէն ոմանք անդամ են խորհրդային գիտական ընկերութեանց: Իր հաւաստիքներուն համաձայն, անգլեւամերիկեան հիւլէ-ռումբը պիտի չքանայ. ռուսական այս նոր գիւտին առջեւ: Լոնտոնի կառավարական եւ գիտական շրջանակներուն մէջ թերահաւատ են այս մասին: Ռուսերը գիտական հետազօտութեանց ձեռնարկած էին անգլեւամերիկեան գիւտէն անմիջապէս վերջը, եւ յաջողութիւնը աւետեցին Դեկտեմբեր 18ին: Անգլեւամերիկեան ռումբին քանդիչ յատկութիւնը կախում ունի ուրանիոմի որոշ չափէ մը, իսկ ռուսականը իր ուժը կը ստանայ «անկինաւոր շարժումով մը»: Անգլիացի մասնագէտներ իրլանտացի գիտնականին տեղեկագիրը տեսնելէ վերջ, յայտարարած են թէ կը տարակուսին անոր հաւաստիքներուն վրայ: «Եթէ Ռուսերը հիւլէական ռումբ մը գտած են, շատ քիչեր պիտի գիտնային Ռուսիոյ մէջ: Արդ, Տոքթ. Արմատօ ի՞նչպէս կըրնայ իմացած ըլլալ այդ գաղտնիքը: Յետոյ, չենք հաւնար թէ ի՛նչպէս այնքան տեղեկութիւն կ'ունենայ անգլեւամերիկեան ռումբի մասին որ կըրնայ բաղդատել ռուսականին հետ, այլեւս անպէտ հռչակելով առաջինը»:

Ամէն պարագայի մէջ, հիւլէական ռումբը պիտի կազմէ Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովի օ-

բակարդին գլխաւոր նիւթը, տաք ու պաղ ջուրեր հոսեցնելով։ -

Ժողովին բացումը տեղի ունեցաւ հինգշաբթի կէս օրէն վերջը, հանդիսաւոր արարողութեամբ։ Հաւանական է որ զօր. տը Կօլ եւս Լոնտոն երթայ, պաշտպանելու համար Ֆրանսայի տեսակէտը, մասնաւորապէս Հռենոսի, Ռուրի եւ հաշտութեան դաշնագիրներու մասին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Պուլկարիոյ վարչապետը, արտաքին եւ ներքին նախարարները ջերմագին ունկնդրութեան արժանացան սպարապետ Սթալինի կողմէ։

ՓԷԹԷՆԻ պաշտպան փաստաբանը, Փայէն յանկարծամահ եղաւ մեթրոյին մէջ, երբ դատական պալատ կ'երթար։ Իր բարեկամներէն մէկուն վկայութեան համաձայն, «Փէթէնը պաշտպանած ըլլալու պատասխանատուութիւնը շատ ծանր ազդած էր իր վրայ»։ -

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՄԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ կը շարունակուի։ Ոչ միսի խնդիրը լուծուած է, ոչ ալ հացի։ Պարենաւորման մնայուն յանձնախումբը իր առաջին ժողովին մէջ մահապատիժ պահանջեց սեւ շուկացիներուն դէմ։ Թերթերը կը գրեն թէ այս շաբթու պահածոյ միս պիտի բաժնուի Փարիզի բնակիչներուն։— Որոշուեցաւ կրճատել բանակին հացի բաժինը, արգիլել խմորեղէններու պատրաստութիւնը, զարկ տալ ցորենի հաւաքման եւ մինչեւ Փետրուար 1 աւելցնել բանուորներու բաժինը։ Ալժերիա մեծ քանակութեամբ գինի ունի, բայց դժուար է փոխադրել։

ՀԱԶԱՐԻ ՄՕՏ ամերիկացի զինուորներ ցոյց մը կատարեցին ամերիկեան դեսպանատան առջեւ, աղաղակելով,— «Տո՛ւն վերադառնալ կ'ուզենք»։ Ցոյցը անցաւ առանց միջադէպի։ Ազդերը փակցուած էին ծառերու կամ զանազան շէնքերու վրայ, այնպէս որ շատեր լուր չունէին։

ՆԻՒՐԸՆՊԷՐԿԻ դատավարութեան յունուար 8ի նիստին մէջ, ատեանը սկսաւ քննել անհատական մեղադրանքները։ Այս առթիւ ամերիկեան դատախազը յայտարարեց թէ Կէօրինկ շատ աւելի վտանգաւոր է քան Հիթլէր։ Իբրեւ փաստ յիշեց անոր զանազան ճառերը ուր սպառնալիքներ կը տեղար։— Յունուար 14ին Ֆրանսական դատախազը պիտի ներկայացնէ իր մեղադրանքները։

ՀԱԼէՊԻ Ֆրանսական պատուիրակը կառքով դուրս ելած ատեն, սուրիացի ոստիկաններ կրակ բացին, առանց վնասելու։ Սուրիոյ վարչապետը թիւրիմացութեան կը վերագրէ այս դէպքը։ Ֆրանսական ներկայացուցիչը բողոքեց անգլիական իշխանութեանց։ -

«ՔԱՐԱՄԱԶՈՎ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԸ»

Վերջերս բեմադրուած խաղերէն դատելով, կրնանք յուսալ թէ 1946ը աւելի յաջող տարի մը պիտի ըլլայ Ֆրանսական թատրոնին համար քան 1945ը։ Մօտերս պիտի խօսինք մասնաւորաբար Jean Giraudouxի «La Folle de Chaillot»ի մասին, որ անօրինակ յաջողութիւն մը գտաւ թէ հոս եւ թէ արտասահմանին մէջ, շնորհիւ եղած արդար գնահատութիւններուն։ Jean Copeauն է որ թատրոնի վերածած է Տոսթոյեվսքիի ամէնէն կարեւոր գործերէն մէկը, «Քարամազօվ եղբայրները»։ Սակայն սխալ պիտի ըլլար ըսել թէ լիովին յաջողած է, որովհետեւ անկարելի է ամենաշատը 4—5 արարի մէջ տալ վէպին ամբողջ հոգին, ամէն մէկ հերոսին հոգեբանութիւնը։ Ապերախտ աշխատանք մը իրապէս։ Քանի՜ 100 էջեր պէտք եղած են հեղինակին... -

Հինգ արարէ կը բաղկանայ Atelierի թատրոնին տուած (Քարամազօվ եղբայրները», արարներ որոնք իրենց կարգին ունին շատ երկար տեսարաններ։ Տեսարանի մը երկայնութիւնը հասկնալի եւ ներելի պիտի ըլլար, եթէ ան կարենար շարժուձեւերով կամ դիմախաղերով ներկայացնել եւ պարզել հասարակութեան այն ինչ որ Տոսթոյեվսկի չէ կրցած բացատրել իր հերոսները խօսեցնելով։

Այս է խաղին ամէնէն տկար մասը։ Օրինակ, ան որ չէ կարդացած գիրքը, չի կրնար հասկնալ թէ ինչու Ամերտիակով մարդասպան կը դառնայ։ Բեմադրութիւնը զուսպ էր եւ կարելի եղածին չափ համապատասխան ռուսական մթնոլորտին։ Հերոսներուն խաղը թէեւ անհաւասար, բայց տանելի էր։ Առաջին տեղը կը գրաւէր անշուշտ Օր. Maria Casarès որ ինչպէս Իպսէնի դերերուն մէջ, աննըման է իր հպարտ, նոյնիսկ ամբարտաւան խաղացուածքով։ Կորսուած երեկոյթ մը չէր «Քարամազօվ եղբայրներու» ներկայացումը, եւ տարուած աշխատանքը շատ գնահատելի։ Բայց, աւելորդ է միշտ կրկնել թէ այս իրագործումներուն մէջ, հեղինակը անպայման բան մը կը կորսնցնէ։ -

Արփիկ Միսաքեան

ՎԱԼԱՆՍ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Վալանսի խաչուհիները Նոր Տարուան առթիւ այցելեցին Վալանսի Hôpital Génaralը, դրամ եւ նպարեղէն բաժնեցին հայ հիւանդներուն, որոնք բաւական ատենէ ի վեր կը դարմանուին այդ մեկուսացած վայրը։ -

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԿՐԸՆՈՊԼ, (Յառաջ).— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը տօնեց «Մանուկներու Օր»ը Expositionի ընդարձակ սրահին մէջ, դեկտեմբեր 30ին։ Խուռն բազմութիւն մը ժամանակէն առաջ փութացած էր սրահ։ Վերջէն եկողները եւ Կ. Խ.ի անդամուհիները մնացին ոտքի, զոհելով բոլոր անցքերը։

Յայտագիրը կը բաղկանար երեք մասերէ.— Ա. Մանուկներու բաժինը, Բ. «Դդումի Վաճառականը», Գ. Եւրոպական պարեր երիտասարդներու համար։ Նախագահուհին՝ Տիկին Արշալոյս Սխլեան բացման խօսքէն եւ բոլորին Նոր Տարին շնորհաւորելէ վերջ, բեմ հրաւիրեց մեր սանուհիներուն երկրորդ պարախումբը եւ 80է աւելի 5էն 10 տարեկան մանուկներ, որոնք ամբողջ երկու ժամ երգեցին, պարեցին ու արտասանեցին յատակ առոգանութեամբ, ուրախացնելով թէ ծնողները եւ թէ նոր սերունդէն յուսահատածները։ Ի պատիւ Կաղանդ Պապային երգեցին «Այսօր Կաղանդ է, Կապոյտ Խաչը պիտի կաղանդէ»։ Մանուկներու այս բաժինը շատ յաջող էր եւ ներկաները մեծապէս գնահատեցին թափուած աշխատանքը, որու համար ջանք չէր խնայած Տիկին Սխլեան։

Մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին տօնածառի շքեղութիւնը եւ Կաղանդ պապային նուէրներու բաշխումը։ Մօտ երկու հարիւր երախաներ ստացան մրգեղէններ մէկական ծրար։ Բաժնուեցաւ նաեւ կարկանդակ, զանազան տեսակէ, որոնց մէկը նուիրած էր Տիկին Մարիցա Մանուկեան։ Այրի Տիկին Միսաքեան՝ Թուլոնէն նուիրած էր տուփ մը շոքոլա մանուկներու համար։ Կապոյտ Խաչի նախկին թատերախումբէն Պ. Յ. Արապեանի ղեկավարութեամբ ներկայացուեցաւ «Դդումի Վաճառականը»։ Մօտ մէկ ժամ ամբողջ ներկաները զուարճացան։ Կ. Խաչը ջերմօրէն կը շնորհաւորէ Պ. Պ. Արապեանը, Տէր-Կոմսեանը, Մաալեանը եւ Ղ. Թորոսեանը այս շատ յաջող խաղին համար։ -

Հանդէսը վերջացաւ եւրոպական պարերով։ Հանդէսի ընթացքին ամերիկեան աճուրդի դրուեցաւ հնդկահաւ մը որմէ գոյացաւ 16.400 ֆրանք։ Դժբախտաբար ժամանակը կարճ սահմանուած էր։ Ոգեւորութիւնը այնքան մեծ էր որ, հայրենակիցներ հարիւրնոցներ եւ հազարնոցներ իրենց ձեռքին մէջ բռնած մնացին։ Ժամանակը լրանալուն Պ. Ճերմակեան հնդկահաւը շահելէ վերջ, 500 ֆրանք եւս նուիրեց Կապոյտ Խաչի։ Բարեսէր Տիկինները մեր երախաները խորհած ատեն, չէին մոռցած ուրիշներու երախաներն ալ՝ որոնք նոյնպէս մերն են, եւ կը գալարուին անօթութեան ճիրաններուն տակ, Յունաստանի մէջ։ (Հանդէսը կազմակերպուած էր ի նպաստ Յունաստանի հայ աղէտեալներուն)։ Ապրին Կապոյտ Խաչուհիները որ կը ջանան ամոքել Հայու թշուառութիւնը, ուր որ ալ գտնուին։ -

Ընդհանուր մուտքը եղած է 24.692 Ֆր.։ Սանտուխչի պատրաստութեան, հնդկահաւի, նուագի, սրահի, Կաղանդի ծառի, խաղալիկներու եւայլ ծախքերու համար ելք ունեցած է 12.000 ֆրանք։ Շնորհակալութիւն բոլոր բաժին բերող հայրենակիցներուն եւ Տիկիններուն։ Կրընոպլի Հ. Կապոյտ Խաչը, նոր տարուան առթիւ այցելելով մխիթարած է Կրընոպլի հիւանդանոցներուն մէջ գտնուող չքաւոր հայրենակիցները, եւ բաժնած է ուտելիքներ եւ պտուղ։

Լիւսի

✕ Օր. Ահարոնեանի եւ Պ. Աւագեանի նշանախօսութեան առթիւ Կապոյտ Խաչին նուիրեցին Պ. Անտոնեան 500, Պ. Աւագեան 300 ֆրանք։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԴէՊԻ ԱՆԱՊԱՏ (փրցուած էջեր Օրագրէս). գրեց՝ Վահրամ Տատրեան։ Տպ. Կոչնակ Նիւեորք, 1945։ Գին 2 տոլար։

ՍՓԻՒՌՔԸ ԵՒ ԻՐԱՒ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ (Վ. Թէքէեանի առիթով)։ Գրեց՝ Յ. Օշական։ Երուսաղէմ, 1945։

ԵՍ ԻՆԾԻ ՀԵՏ (քերթուածներ)։ Գրեց Ե. Պարսումեան, Հալէպ, 1944։ Հասցէ.— E. Barsoumian, Régie des Tabacs, Lattaquie (Syrie)։

ՀԱՆԴէՍ - ԽՆՋՈՅՔ.— Փորթ տ'Իթալիի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 13 յունուար, ժամը 15էն մինչեւ 23, Յովհաննէսեան սրահին մէջ, 13 rue Pierre Curie, Kremlin Bicêtre։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Առատ պիւֆէ մատչելի գիներով։ Մուտք 50 ֆրանք։

ՎԱԼԱՆՍԻ Հ. Ազգ. Միութեան նախաձեռնութեամբ, մասնաւոր ուսուցիչի մը կողմէ կանոնաւորապէս հայերէնի դասեր պիտի տրուին ամէն իրիկուն պատանիներու եւ երիտասարդներու։ Արձանագրուելու համար դիմել Կ. Զորպաճեանի, Հ. Ա. Ը. Մ.եան դրասենեակը, 19 rue Farierie։

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

ՀԱՅԱՆՊԱՍՏ ՔԱՐՈԶՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս ծանուցուած էր, Դեկտեմբեր 30ին Ժէօկրաֆի սրահին մէջ, տեղի ունեցաւ ֆրանսական կարեւոր կազմակերպութեան մը կողմէ սարքուած հաւաքոյթը։ Սրահը լեցուն էր Ֆրանսացի երկսեռ բազմութեամբ մը։ Կային նաեւ հայ ընտանիքներ։ -

Նախագահը, Պ. Անրի Քաշօ, դրուատական խօսքեր ուղղելով հայութեան, բեմ հրաւիրեց Պ. Գրիմիթէյը, որ բուն նիւթին անցնելէ առաջ, քանի մը բառ նուիրեց «Հրաշագործ» Աւագի։ Ըսաւ թէ թէեւ միջազգային մամուլը կը զբաղի այդ արտակարգ երեւոյթով, սակայն ինք կը հիմնուի «Յառաջ»ի Թէհրանէն ստացած մասնաւոր թղթակցութեան վրայ, աւելցնելով թէ սոյն հարցը կրնայ կազմել մասնաւոր բանախօսութեան մը նիւթ։

Ապա խօսեցաւ արեւմտեան եւ արեւելեան կլիներու եւ անոնց հոգեբանական եւ ֆիզիքական երեւոյթներուն մասին, ի վեր հանելով քանի մը դիտողութիւններ եւ զուարճալի կէտեր։ Բանախօսը պարզեց Հայուհիներու յատկութիւններն ու դիւցազնական արարքները, յիշելով Եդեսիայի հերոսամարտին 30րդ տարեդարձը, նոյն սրահին մէջ։ -

Պ. Գրիմիթէյէն ետք խօսեցաւ կազմակերպիչ Պ. Էտուար Սապի, թաքուն եւ հոգեբանական նիւթերու շուրջ։ Բանախօսները արժանացան ծափերու։ — Ուխկնդիր

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Սկաուտական խորհուրդէն ստացանք բաց նամակ մը (ուղղուած Ազգ. սկաուտապետ Գ. Յակոբեանի, Կ. Ուշադրեանի եւ Վ. Անդրէասեանի), Փարիզի մէջ գումարուած պատգ. ժողովի մասին։ Այդ նամակով «սկաուտական խորհուրդը կուգայ իր բողոքը եւ խոր վրդովմունքը յայտնել կատարուած այս անկանոն եւ քմահաճ արարքին դէմ ու կը հարցնէ ձեզ իբրեւ հիմնադիր, կամ մօտէն իրազեկ անցեալի գործունէութեան եւ կը խնդրէ լուսաբանել մեզ՝ թէ ի՛նչ պայմաններու տակ գումարուած է սոյն ժողովը, երբ իր մասնաճիւղերը լուր անգամ ունեցած չեն։ Մեզ կը թուի թէ Մարսիլիոյ շրջանը կաթողիկոսական ընտրութենէ զրկուելէ վերջ, Հ.Մ.Ը.Մ.ի սկաուտական գործադիր մարմին մը ընտրելու անգամ արժանի նկատուած չէ»։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Ռազմիկ», «Տաւրոս» եւ «Հրայր» խումբերու բոլոր ընկերները այս կիր. կէս օրէն վերջ ժամը 3ին, Սարսէլի մէջ, ծանօթ հաւաքատեղին։

ՎԱԼԱՆՍ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղին անդամական ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին։ Կը հրաւիրուին նաեւ անդամագրուիլ փափաքողները։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին ընկերվարականներուն սրահը, 15 Place Marceau։ Կարեւոր օրակարգ։

ՇԱՎԻԼԻ դպրոցի Կաղանդի հանդէսը՝ Հայ Արիներու կողմէ պատրաստուած տօնածառով, այս կիրակի ժամը 3ին։ Մուտքը ազատ է։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ (Ամերիկայէն) Արտաշէս Ապէսեան, կնոջ անունը՝ Անդրինէ։ Նախապէս Փարիզ կը գտնուէին։ Տեղեկացնել Mardirossian, 13 Chmein des Vigne, Issy les Moulineaux։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, Պ. Սեդրակ Տէր Մաթէոսեանի մահուան տարելիցին առթիւ, նախաձեռնութեամբ իր պարագաներուն։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։ -

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE
HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63
ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք
Samedi 12 Janvier 1946 Շաբաթ 12 Յունուար
ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année No 4507-Նոր շրջան թիւ 236 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱԶԻՒ ԹԷ «ԱԽՊԱՐԻԿ» ՄԸ...

Պատահմամբ ձեռք անցած նկարագրութիւն մը՝ Անատոլուի հայկական բեկորներու մասին, Եշ. օրուան «Յառաջ»ի մէջ.—

« ... Առ հասարակ թրքախօս են, սակայն ընտանեկան շրջանակէն ներս կը պահեն իրենց աւանդութիւններն ու սովորութիւնները եւ կը մնան սերտիւ կապուած իրենց եկեղեցիին:

Ամէն անգամ որ առիթը ներկայացաւ շփում ունենալու այս հայ ընտանիքներուն հետ, յուզումով տեսանք թէ անոնք իրենց տան ամէնէն յարգի անկիւնը զետեղած են տժգոյն եւ պատռտած ժամագիրք մը, կամ մաշած ու դալկահար Աւետարան մը, զոր հազիւ կրնան կարդալ, առանց հասկնալու»:

Պոլսահայ թերթին թղթակիցը, որ գրոց-բրոց մը կ'երեւայ, աւելի խօսուն պատկեր մը եւս կը ներկայացնէ.

— « Հանդիպեցանք նոյնպէս դեռատի Գրիգորներու, պատանի Մելքոններու կամ նորահաս Ովսաննաներու, որոնք ի տես Իսթանպուլցի Կարապետի մը կամ Լեւոնի մը, երանութեան հառաչանքը իրենց շրթներուն՝ հազիւ թէ «ախպարիկ» մը կը թոթովէին, կարծես ամօթահար»:

Պատահե՛ր է որ զինուոր-քահանաներ հանդիպին Կեսարիա, Տիգրանակերտ, Սեբաստիա, Խարբերդ, Մալաթիա, Թոքատ, Ամասիա, Եոզկատ, Գոնեա, Օրտու, Էվէրէկ - Ֆէնէսէ եւ մկրտութիւններ ու թաղումներ կատարեն, իբրեւ գերագոյն մխիթարութիւն:

Տեղ – տեղ քանի մը մատուռներ կամ եկեղեցիներ մնացած են, իսկ դպրո՞ց:

Բայց այն ատեն ինչո՞ւ «առ հասարակ թրքախօս են»: Եւ ինչո՞ւ «հազիւ թէ «ախպարիկ» մը կը թոթովէին»...

Ամբողջ հատոր մը դժուար թէ կարենար պատկերացնել այս համր ողբերգութիւնը: Անոր բովանդակ խորութիւնը:

Երեսուն տարի է անցեր, եւ այս բեկորները իբրեւ սփոփանք ունեցեր են միայն ընտանեկան աւանդութիւններ: Ցեռոյ տժգոյն ժամագիրք մը կամ դալկահար Աւետարան մը: Երկուքն ալ գոց գիրքեր, քանի որ լեզու չեն գիտեր: Տեսակ մը խորհրդանշան՝ սերունդի կապը պահելու համար:

Թղթակիցը զինուոր է եղած, իր նամակը տալով թերթն ալ կը հրատարակուի Թուրքիոյ երբեմնի մայրաքաղաքին մէջ:

Եթէ այցելուն դուրսէն գացած ըլլար եւ իրականութիւնը դիտէր ազատ աչքերով, ո՛րքան աւելի ցայտուն եւ կսկծալի պիտի ըլլար պատկերը: Մանաւանդ եթէ հրատարակուէր Արտասահմանի ազատ մամուլին մէջ:

Բայց եւ այնպէս, երեւակայութեան հզօր ճիգ մը չեն պահանջեր արտատպուած նախադասութիւնները, լրացնելու համար պատկերը:

Ինչպէս կ'երեւայ, հասարակ տէրտէրն անգամ օրհնութիւն մը կը համարուի խաւարակուռ Անատոլուի այս ցիրուցան բեկորներուն համար:

Իսկ տէրտէրները շատ աւելի կենսակա՛ն գործերով զբաղած են Պոլսոյ մէջ,—նշանտուք, հարսնիք, մեռել կամ կնունք:

Այս ճամբուն վրայ մրցանիշը կոտրած է նոյն ինքն պատր. տեղապահը, տխրահռչակ Արսլանեան արք. որ կոնակը օրուան իշխանութեան տըւած, անխնայ աւարի կուտայ ե՛ւ Պատրիարքարան եւ ուրիշ ազգ. հաստատութիւններ: (Ո՞ր օրուան համար են երկու կաթողիկոսութիւնները):

... Հայրենի լեզու, մայրենի բարբառ, ի՛նչ հրաշքներ կրնաս գործել մէկ «ախպարիկ»ով, որ կը թռչի սիրտերու խորէն, ի տես աւելի բախտաւորներու:

Հազար տէրտէրի աղօթք այնքան սարսուռ պիտի չազդէին, որքան այդ մէկ հատիկ բառը, որ փոխանցուեր է բերնէ բերան, իբրեւ սերունդի կապ:

Կը թուի թէ մէկ միլիոնի ջարդուփշուր ոսկորներն են որ ձայն կուտան այդ մէկ բառով,— «Մենք մեռանք, որպէսզի դուք ապրիք»:

Այդ «ախպարիկ»ը միեւնոյն ատեն շառաչուն ապտակ մը չէ՞ անոնց որ, հեռո՛ւ թրքական մղձաւանջէն, կը յամառին օտար լեզու, նոյնիսկ թուրքերէն խօսիլ ազատ ափերու վրայ...

Ապտակ մը նաեւ անոնց որ ամէն հաւատք եւ խանդավառութիւն հովին տուած, օրն իրիկուն կ'ընեն ամուլ մարզանքներով:

Շ.

Պերլինէն մինչեւ Լօզան

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մեր դրամական միջոցներն ալ սահմանափակ էին: Պատուիրակութեան չորս անդամները առանց ամսականի պաշտօն վարեցին: Ազգը մեր ծախքերը միայն կը հոգար: Ներսէս, իր մահէն քիչ առաջ, յայտնեց ինծի թէ, իր տասնամեայ պատրիարքութեանը միջոցին, հայկական խնդրին համար ծախսուած էր 4000 ոսկի միայն, եւ թէ այս գումարին 400 ոսկին վճարած էին բարեյիշատակ Յովհաննէս եւ Մկրտիչ Խասեան եղբայրները, եւ մնացածը զանազան ազգայիններ:

Պերլինի հրեայ օրագրողներէն մին, Տոքթոր Գուիտօ Ծթօմմէլ, խմբագիր «Ֆօսիշէ Ցայթունկ» լրագրի, 10.000 ֆրանք խնդրեց մենէ, գերման մամուլին մէջ հայանպաստ յօդուածներ հրատարակել տալու համար (29 Յունիս 1878): Չունէինք որ տայինք: Խնդիրը կարեւոր էր սակայն: Դիմեցի Մելքում Խանին, որ բաւական օգտակար եղաւ մեզ վեհաժողովի միջոցին: Բացատրեցի մեր կացութիւնը եւ խնդրեցի որ հաճէր պարսկական չքանշան մը շնորհել այդ պարոնին: Յաջորդ օրը, իրեն ներկայացուցի զայն: Մելքում Խան Տոքթոր Ծթօմմէլին շնորհակալ եղաւ իր հայասէր զգացումներուն համար, եւ հարցուց թէ չքանշան ստացա՞ծ էր երբեք: «Ոչ, Վսեմափայլ», պատասխանեց խմբագիրը: Չունիմ չքանշան:— Ուրեմն, յարեց Մելքում Խան, Առիւծի եւ Արեւի կայսերական չքանշանին ասպետութեան աստիճանը կը նուիրեմ ձեզ»: Տոքթորը շատ ուրախացաւ, եւ մեր դատին նպաստաւոր յօդուածներ հրատարակել տուաւ, առանց այլեւս դրամի խօսք ընելու:

Ի՛նչ ահագին տարբերութիւն այդ թուականէն ի վեր: Հայկական խնդիրը, որ ափ մը հայրենասէրներու մէջ սահմանափակուած էր եւ մեր ազգին վրայ գաղափար իսկ չունեցող Եւրոպային մը կը ներկայանար, հետզհետէ լայն ծաւալ գտաւ հայութեան բոլոր խաւերուն մէջ եւ Արեւմուտքի քաղաքականութեան օրակարգն անցաւ:

Հայ հայրենասէրներ ու օտար հայասէրներ, անթիւ ճառեր խօսելով եւ անհամար յօդուածներ, թերթեր ու գիրքեր հրատարակելով, ծանօթացուցին Հայաստանն ու հայութիւնը եւ սիրելի ընծայեցին զանոնք: Միւս կողմէ, հեռագիրը աշխարհաքարոզ ըրաւ համիտեան, իթթիհատեան ու միլլիական ջարդերը, որոնց 2 միլիոն հայ զոհերուն դիակներով կարելի պիտի ըլլար երկնաբերձ բուրգ մը կանգնել Լօզանի ժողովարանին առջեւ: Ժողովուրդները լսեցին նաեւ թէ 200.000 հայ մարտիկներ արիապէս կռուեցան ռուսական, ֆրանսական ու անգլիական դրօշներուն տակ, մասնակցելով արդարութեան ու ազատութեան յաղթանակին:

Մեր Դատին համար ուրիշ առաւելութիւն մը եղաւ Փարիզի Հայ Պատուիրակութիւններուն կազմութիւնը, իրենց գլուխն ունենալով Պօղոս Նուպարի պէս պատկառելի անձնաւորութիւն մը, Գաբրիէլ Նորատունկեանի պէս առաջնակարգ դիւանագէտ մը, Ահարոնեանի պէս խանդավառ հայրենասէր մը եւ Խատիսեանի պէս հզօր նկարագիր մը, եւ իրենց աջակից ունենալով ականաւոր գործիչներու փայլուն սպայակոյտ մը, տաճկահայ եւ ռուսահայ: Այս Պատուիրակները տարը տարի աշխատեցան եւ դրամական միջոցներէ ալ զուրկ չմնացին բարեբախտաբար, ինչ որ կը հաստատէ թէ ազգին մեծամասնութիւնը իրենց հետ քալեց միշտ: Անժխտելի է նաեւ թէ ոչ ի բուին մաքառեցան հայութեան իրաւունքները պաշտպանելու համար: Փորձով գիտնալով գործին ահագին դժուարութիւնը, վստահ եմ թէ անոնք շատ անքուն գիշերներ անցուցած եւ ամէն ճիգ թափած են՝ անկարելին կարելի ընելու համար: Այդ գործիչները արժանի են ազգային երախտագիտութեան:

Ստոյգ է թէ Պերլինի հայ պատուիրակութիւնը, իր դէմ ցցուած աննպաստ պայմաններուն հակառակ, կրցաւ համոզել լիազօրները որ պահպանեն իրենց քննած Սան Ստեֆանոյի դաշնագրին 16րդ յօդուածը եւ աւելի զօրացնեն զայն, Բ. Դրան համարատուի եւ պետութիւններուն հսկողի դեր տալով, եւ այսպէս յօրինուեցաւ նոր դաշնագրին 61րդ յօդուածը, որ ինքնավարութիւն չէր, այլ անոր նախադուռն էր: Սակայն արդար է խոստովանիլ թէ Փարիզի Հայ Պատուիրակութիւնները կրցան աւելին ընել, քանի որ անկախ Հայաստանի մը խոստումը խլեցին Սէվրի դաշնագրով: Եթէ այս դաշնագիրը մեռելածին մնաց, ճիշդ Սան Ստեֆանոյի դաշնագրին պէս, պատճառը մեր դատին անարդարութիւնը կամ մեր պատուիրակներուն ապիկարութիւնը չէ բնաւ, այլ սա պատմական իրողութիւնը թէ՝ հայ ու յոյն բանակները անկռիւ նահանջեցին քէմալական բանակներուն առջեւէն:

Լօզանի դաշնագրին մեզի աննպաստ ելքին հակառակ, յուսահատ չեմ ապագայէն: Զմոռնանք թէ, Ապտիւլ Համիտի օրով, Տաճկաստան 40 միլիոն հպատակ ունեցող կայսրութիւն մըն էր, մինչ այսօր անուանական հանրապետութիւն մըն է, 6 միլիոն բնակիչներով: Տգէտ գեղջուկներ են ատոնք, ափ մը անխիղճ խուժանավարներու գործիք դարձած: Ռուսաստանի նեցուկը, որոյ վրայ կը կռթնին, առժամեայ է, եւ Արեւմուտքի դէմ իրենց յոխորտանքը զիրենք ատելի ընելու միայն պիտի ծառայէ: Իրենց դիւրին յաղթանակներովը փքացած, եզին հետ մրցիլ ուզող գորտին վախճանը պիտի ունենան:

Կացութեան պարտադրած նոր քաղաքականութիւնը որդեգրելով, հանդիստ ձգենք Տաճկահայաստանն ու Հայակիլիկիան, որոնց վրայ մեր պատմական իրաւունքները անջնջելի են: Հայաստանի Հանրապետութիւնը ապագայ ունի՝ ոչ-ազգայնական Ռուսաստանի մը հովանիին տակ: Անոր վրայ կեդրոնացնենք մեր զօրովն ու կորովը, մեր հացը կիսենք անոր հետ, նիւթապէս օգնենք մեր կարօտ գաղթականներուն, որ հոն երթան հաստատուին ու անոր բարգաւաճմանը նպաստեն, առանց անոր վրայ բեռ ըլլալու: Զվհատինք բնաւ, տոկանք ու տեւենք, յիշելով հայ քերթողին խօսքը թէ «դարերու յաղթող ազգի զաւակ ենք»: Մեր մանուկներուն պատմենք Լէնկթիմուրի մրջիւնին մանրավէպը, եւ անոնց աւանդենք պատմութեան այն դասերը, որոնք ջիղերը պողպատելու կը ծառայեն:

Մի քանի տարի առաջ, Փարիզի «Էնթռանսիժան» լրագրին մէկ թղթակիցը տեսակցութիւն մը ունեցաւ նաւաբեկեալ Հիլտայի այն միակ նաւազին հետ, որ կրցած էր ողջ մնալ, եւ հրատարակեց անոր հետագայ պատասխանը.

« Շատ վախցայ, երբ շոգենաւը խորտակուեցաւ, ըսաւ Կուէնդէ հնոցպանը (այս էր նաւազին անունը): Ջուրն ինկայ, եւ ալիք մը նետեց զիս այն կայմին վրայ, որուն պլլուած մնացի ամբողջ տասներկու ժամ: Սակայն, ամէն բանի հակառակ, յոյսս չկորսնցուցի երբեք: Մէկ մտածում միայն ունեցայ.— Տեւել: Այն մարդը որ կը տեւէ, միշտ կը տանի յաղթանակը: Խնդիրը կարենալ տեւելն է. մնացածը ոչինչ է: Ես տեւեցի. ասով միայն կրցայ ազատիլ »:

ՄԻՆԱՍ ՋԵՐԱԶ

Մ. Ա. Կ. Ընդհ. Ժողովը

ԱՆԳԼԻՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ՃԱՌԸ

Մենք ալ համառօտագրենք, Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը կոչելով ՄԱԿ, ինչպէս Անգլիացիները եւ Ամերիկացիները կ'ըսեն UNO, իսկ Ֆրանսացիները՝ ONU:

Ընդհ. ժողովը բացուեցաւ հինգշաբթի իրիկուան դէմ, Լոնտոն, Սէյնթ Ճէյմսի պալատին մէջ, Անգլիոյ վարչապետին ճառով: Դահլիճին մէջ պարզուած էին 51 ազգերու դրօշները: Ժողովին բացումէն առաջ, չորեքշաբթի գիշեր Անգլիոյ Թագաւորը սեղան մը սարքած էր ի պատիւ հիւրերուն: Այս առթիւ ճառ մը խօսելով, շեշտեց թէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ձեռքն է ապահովել կամ խափանել միլիոններու երջանկութիւնը: «Բրիտանական երկար պատմութեան մէջ ասկէ աւելի կարեւոր ժողով մը գումարուած չէ: Շնորհիւ Աստուծոյ, մենք յաջողած ենք երկար շրջանի մը համար թէ ազատութիւն եւ թէ բարեկարգութիւն վայելել: Մէկը առանց միւսին չի կրնար պահպանուիլ: Դուք աշխարհի չորս ծայրերէն հոս եկած էք այդ նպատակները ապահովելու բոլոր երկիրներու եւ բոլոր ժողովուրդներու համար: Ձեզի կ'իյնայ հիմը դնել նոր աշխարհի մը ուր երբեք չկրկնուին այնպիսի ընդհարումներ ինչպէս այն որ վերջերս բնաջնջումի ափը հասցուց մեր աշխարհը: Միացեալ Ազգերու դաշինքը ազնիւ գործիք մըն է որ կը հաստատէ մեր հաւատքը այրերու ու կիներու եւ մեծ թէ փոքր ազգերու հաւասարութեան վրայ: Միացեալ Ազգերու անդամակցութիւնը ծառայութիւն մըն է ազգերու ամբողջութեան համար, եւ ոչ թէ եսասիրական պաշտպանութիւն մը ազգային շահերու:

Շնորհիւ հաստատուած մեքենային, դուք պիտի կրնաք,— 1. Մարդկութեան ծառայութեան լծել ուժի այն նոր աղբիւրները զոր երեւան հանած է մարդկային հանճարը: 2. Գործնական միջոցներ ձեռք առնել մեղմացնելու եւ ի վերջոյ բառնալու համար անօթութիւնը եւ թշուառութիւնը զոր պատերազմը յառաջ բերած է միլիոնաւոր ընկերակիցներու համար, — 3. Աւելցնել եւ ապահովել բոլոր ժողովուրդներու տնտեսական եւ ընկերային բարօրութիւնը,— 4. Ապահովել իրաւունքները անոնց որ դեռ չեն կրնար հոգալ իրենք զիրենք: Բայց այս բոլոր գործերը չեն կրնար գլուխ հանուիլ մէկ անգամէն: Ոչ ալ կրնան իրագործուիլ, եթէ մենք չունենանք փոխադարձ հասկա-

ցողութիւն, համբերութիւն եւ հանդուրժողութիւն»:

✕ Ժողովը չրացուած, վախ կար որ նոր վէճեր ծագին հիւլէական ռումբի մասին, քանի որ Անգլեւսաքսոնները եւ Ռուսերը տարբեր կերպով կը մեկնեն Մոսկուայի մէջ տրուած որոշումները: Վերջին պահուն Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը հաւաստեց թէ հարթուած են վերատուգիչ յանձնաժողովի հաստատման մասին ծագած թիւրիմացութիւնները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ նոր կառավարութիւնը հազիւ ընդլայնուած, երկու ընդդիմադիր նախարարներէն մէկը, Էմիլ Հացիկանու (գիւղացիական կուսակցութենէն) յայտարարեց նախարարական խորհուրդին մէջ.— «Ես հոս եկած եմ պարզապէս անոր համար որ գործադրուին Մոսկուայի խորհրդաժողովին որոշումները,— վերահաստատում սահմանադրական ազատութեանց: Ես պատասխանատուութիւն չեմ ստանձներ կառավարութեան միւս գործերուն համար»: Ուրեմն ձախող սկզբնաւորութիւն:

ՎԵՐՋԱՊԷՍ ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՒ, Փարիզի պորտին վրայ, յարկաբաժինի մը մէջ, անգլիացի արկածախնդիր մը, Հարօլտ Քօլ, 38 տարեկան, որ ամբողջ Եւրոպայի մէջ ծանօթ էր զանազան ծածկանուններով: Երկար ատենէ ի վեր կը փնտռուէր իբրեւ լրտես եւ դասալիք: Ֆրանսայի անգլիական բանակէն փախչելով, իբրեւ Դիմադրական ներկայացած եւ Գերմաններուն յանձնած էր 150 ըմբոստներ որոնց 50ը մեռան չարչարանքէն կամ գնդակահարուեցան: Մատնած էր մեծ գումարներ որոնք յատկացուած էին Դիմադրական ճակատին: Սպաննած էր բարձրաստիճան գերման սպայ մը: Յաջորդաբար ձերբակալուած էր գերմանական, ֆրանսական, ամերիկեան եւ անգլիական իշխանութեանց կողմէ: Բանտէն փախած էր երեք անգամ, վերջինը՝ Փարիզի մէկ բանտէն որ կը գտնուէր անգլեւամերիկեան հսկողութեան տակ: Վերջերս Ֆրանսական ոստիկանութիւնը լուր առած էր թէ Փարիզ կը գտնուի, մեծահարուստ կնոջ մը տունը: Առջի օր տունը պաշարուելով, Քօլ ծուղակն ինկաւ, եւ ատրճանակը քաշեց գաղտնի ոստիկաններուն վրայ: Այս վերջինները պատասխանեցին եւ Քօլ գետին փռուեցաւ անշունչ:

ՓՐԱԿԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ բծաւոր ժանտատենդ (թիֆուս) ծագած է արեւելեան Սլովաքիոյ մէջ, ուր 169 գիւղերու բնակիչները կը մեռնին անօթութենէ եւ հիւանդութենէ: Միակ ուտելիքներն են հացի խեղճուկ բաժին մը, ալիւր, շաքար եւ քիչ մը գետնախնձոր, բայց շատերը այնքան աղքատ են որ չեն կրնար գնել: Այս թշուառները, մօտ 200000 հոգի, մեծ մասով Ուկրայնացիներ են:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ ընդհ. գործադուլը դադրեցաւ Անգլիոյ միջամտութեամբ, սպասելով փոխ-վարչապետին Լոնտոնէ վերադարձին:

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՄԱՆ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ պարզելով, նախարար Թանկի Փռիժան հրաւիրեց արտադրիչները յանձնել իրենց ամբողջ ցորենը: Նախարարը խոստովանեցաւ թէ սխալ ըրած էին, ջնջելով հացի տոմսը: Այժմ իր բոլոր ուժով պիտի պայքարի, որպէսզի մատչելի գիներով բաժնուի անհրաժեշտ ուտեստը,— հաց, գինի, միս, կաթ, շաքար, որպէսզի սով եւ հիւանդութիւններ չծագին քաղաքներու մէջ:— Ճաշարանները 45—50 ֆրանքի ճաշ պիտի տան փետրուար 1էն սկսեալ:

ԵՐԵՔ ՏԱՐԻ բանտարկութեան դատապարտուեցաւ ծանօթ ընդհ. դատախազ մը, Տրմանժօ, որ զանազան թղթածրարներ յանձնած էր Գերմաններուն:

1925 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1էն Դեկտեմբեր 31 ծնած երիտասարդները կը հրաւիրուին 1946 փետրուար 28էն առաջ ներկայանալ իրենց թաղին քաղաքապետարանը (զինուորական գրասենեակ), արձանագրուելու համար 1945ի զօրադասի ցանկերուն վրայ:

ՊԵԼԺԻՈՅ խորհրդարանը լուծուեցաւ: Նոր ընտրութիւնները՝ փետրուար 7ին:

ՓԱՐԻԶԻ հանրատուները վերջնապէս պիտի փակուին Մարտ 15ին: Միեւնոյն ատեն խստօրէն պիտի հետապնդուի գաղտնի պոռնկութիւնը:

BAL DES MIMOSAS

Եղանակին ամէնէն շքեղ եւ ընտանեկան պարահանդէսը, 12 Յունուար Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, կազմակերպուած ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ, Aéro Club de Franceի շքեղ սրահներուն մէջ: Կը մասնակցին Claude Luther, du Hot Club de France et son orchestre Swing եւ BACHICHAի արժանթինեան թանկօի խումբը: Գեղարուեստական մեծ բաժին: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

6 rue Galilée, métro Trocadéro:

Տոմսերը եւ սեղանները նախապէս կը խնդրուի ապահովել, դիմելով Պ. Սաղօնճեանի, 39 rue de Trévise, Tél. PRO 05-91

ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՎԻԷՆ (Յառաջ).— Ելեկտրականութեան նուազումին պատճառով, աշխատանքի սովորական պահերը բոլորովին խանգարուեցան եւ, տեղ տեղ ալ օրերը կրճատելով ժամերը աւելցան, (փոխան 8ի, 10ուկէս ժամ): Մեր քաղաքին մէջ ընդհանրապէս, 8 ժամուան աշխատանքը երկուապահով (ծուռ. ճէ) կ'ընէինք, սակայն, ներկայիս զգալի մաս մը մէկ պահի վերածուած է: Հայ բանուորներու ստուար թիւ մը, որ կ'աշխատի կօշիկի գործարանը (Փէլէ), շուրջ երկու ամիս շաբաթը հինգ օր 8 ժամուան աշխատանքը մէկ պահով — կէս օրէն ետքը ժամը մէկէն մինչեւ ինը քառորդ անց — ընելէ վերջ, այժմ սկսած է շաբաթը 3 օր ու օրական 10ուկէս ժամ աշխատիլ: Կէս ժամը ճաշի համար, որուն կէսը գործատիրոջ ու կէսն ալ բանուորին քսակէն:

Առտուան ժամը 7.30ին գործարան կը մտնենք մինչեւ իրիկուան ժամը 6: Ու այսպէս, տասը ժամը մէկ պահով, մեքենային առջեւ ոտքի, քալող շղթային կողքին, որուն վրայէն դետի պէս կը հոսին կօշիկները...:

Պէտք է բանիլ, շարժիլ արագ մեքենայիդ պէս, գործը քեզմէ առաջ չանցնելու համար...: Ու այսպէս, աշխատաւորութեան համար դժուարութիւններ ստեղծուած են: Նախ՝ սնունդի խնդիր.— մարդիկ կր չուարին թէ ի՞նչ տանին գործարան կէս օրուան համար, այս նեղ օրերուն...: Երկրորդ՝ ժամերու յաւելումն ու աշխատանքը մէկ պահի վերածուիլը, որուն անբաւարար սնունդով դժուար կարելի է տոկալ:

Շարթուան պակաս ժամերուն համար կ'ըսուի թէ պետութիւնը պիտի վճարէ 70 առ հարիւր միայն: Մենք ալ անձրեւի կը սպասենք, ելեկտրականութեան նուազումը դարմանելու ու աշխատանքի բնական պայմաններ ապահովելու համար:

Բանւոր

ՅԱԿՈԲ ՍՈՒԼԱՅԵԱՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ (Յառաջ).— Այսօր, Դեկտ. 31ին սառած երկնքին տակ սեւ հողին յանձնեցինք, բնիկ Եոզկատցի Յակոբ Սուլայեանը, տակաւին 33 տարեկան, զոհ թոքախտի: Թաղումը տեղի ունեցաւ մեծ բազմութեամբ: Արարողութիւնը կատարեց Հ. Գ. Պապեան, Ծաղկեպսակներ եւ թարմ ծաղիկներ բերած էին ողբացեալին ազգականները եւ բարեկամները, Մարսէյլէն, Փարիզէն, Լիոնէն եւ Սէնթ Էթիէնէն, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէն, Ս. Գ. Լուսաւորիչ դպրոցը, Կարմիր Խաչը: Դագաղը ծածկուած էր քանի մօտ ծաղկեպսակներով:

Տարաբախտ Յակոբը իր ետին կը ձգէ ծերունի հայր մը եւ մայր մը: Ազգային ո եւ է ձեռնարկի համար միշտ առատաձեռն էր, բայց ոչ ինքնագով: Տագնապալի օրերուն, իր գործած քաջագործութիւններուն մասին մէկ անգամ ինծի պատմեց, թէ ինչպէս վարձատրուած է իր մեծաւորէն՝ պատուանշանով եւ զանազան փաստաթուղթերով: Քաջառողջ Յակոբը քիչ քիչ հիւծիլ սկըսաւ եւ Դեկտեմբերի առտու մըն ալ փակեց բոլորովին իր սեւ աչքերը:— Ս. Ընտրիկեան

ԺԱՌԱՆԳԱԿԱՆ խնդրի մը համար կը փնտռուի Պոլսեցի Սինէմեան Պետրոս: Կը կարծուի թէ Լիոնի կողմերը կը գտնուի: Գրել անմիջապէս Հրանտ Ակոնայեանի, 32 rue de la Paix, Antony (Seine):

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ.— Պ. Գապատայեան եռամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Հէքիմեանի, (Փարիզ):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Սարգիս Ազատեան (սեղանապետ) իր քրոջ Արմենուհիի կողմէ (Ամերիկա): Սէն Միշէլի շրջանը ըլլալ կը կարծուի: Տեղեկացնել Թ. Նազաշեանի, 122bis Ave Henri Barbusse, Arnouville les Gonesse (S. et O.):

Կարօ Գանթարճեան, Տէր եւ Տիկին Սրապեան, Տէր եւ Տիկին Շ. Քիւրքճեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Խ. Հապեան (Պոլիս) ցաւով կը ծանուցանեն մահը ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴ ԳԱՆԹԱՐՃԵԱՆԻ, իրենց մօր որ տեղի ունեցաւ 9 յունուարին իր բնակարանին մէջ, 6 rue Georges Remond, Gagny (S. et O.):

Յուղարկաւորութիւնը այսօր, շաբաթ՝ ժամը 2.30ին:

Շոգեկառքը Gare de L'Estէն ժամը 12.20ին:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԲԷՅՐ (Պօէմ Վասպուրական բնաշխարհից): Գրեց՝ Սերովբէ Մխիթարեան: Թռչնագրութիւն՝ Մելքոն Քէպապճեանի, Փարիզ 1946: Գին 60 ֆրանք:

ՄԱՀՈՒԱՆ ՊԷՍ ԶՕՐԱՒՈՐ (վէպ): Գրեց՝ Լութեր: Պէյրութ, 1945: Գին 700 ս. դահեկան:

ԱԿՕՍ, գրական պարբերական, Ժ. գիրք: 1945, Պէյրութ: Ձոխ բովանդակութեամբ: Գին 3 լիբ. ոսկի:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ԴՊՐՈՑԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— 1937է ի վեր ունէինք մանկապարտէզ մը Ֆրանսական դպրոցի հովանաւորութեամբ զոր վարեց Պ. Գ. Խաչերեան, մինչեւ 1939ի պատերազմը:

1941ին վարդապետ մը, Հ. Պապեան հոս գալով, իր առաջին գործը եղաւ բանալ Ս. Լուսաւորիչ դպրոցը, ուր ամէն հինգշաբթի առտու հայերէնի դաս կը տրուէր աղջիկներուն, կէս օրէ վերջ մանչերուն: Երբ աշակերտներուն թիւը հասաւ 70ի, վարդապետը օգնական առաւ Մխիթարեան վարժարանի նախկին ուսանող Պ. Յ. Աճէմեանը:

Դպրոցը ունեցաւ զանազան հանդէսներ, թէյասեղաններ եւ արձակուրդներ: Յաջող էր վերջին գիւղագնացութիւնը:

1945ի դպրոցական արձակուրդին, Հ. Գ. Պապեան կրցաւ աղջիկներուն համար դադութ մը գտնել 40 օրուան համար: Միացնելով Սէն Շամոնի եւ Լիոնի դպրոցի աղջիկները, տարաւ Salin les Bains (Jura), ուր հայկական մթնոլորտի մը մէջ ապրեցան մեր աղջիկները: 1945ի մուտքի շրջանին վարդապետը հաստատուեցաւ Լիոն, շարունակելով իր աշխատանքը:

Սէն Շամոն, նորէն կը շարունակէ իր դպրոցը, 84 աշակերտներով, շնորհիւ Պ. Յ. Աճէմեանի որ կ'աշխատի ձրի եւ սիրայօժար: Իրեն կ'օգնեն երկու նորահաս օրիորդներ, որոնցմէ Օր. Հ. Ընտրիկեան կուտայ Հայոց պատմութեան եւ մեր հայրենասիրական երգերու դասը, իսկ Օր. Մ. Պալակեան փոքր աղջիկներուն կը սորվեցնէ ընթերցումը: Աշակերտները կը կարդան «Արարատ» Ա. Բ. Գ. ընթերցարանները: Վերջինը ունի 22 աշակերտներ որոնք Ֆրանսական վարժարան կ'երթան:

Գովելի է Պ. Աճէմեանի եւ երկու օրիորդներուն աշխատանք եւ արժանի ամբողջ գաղութին քաջալերութեան:

Դպրոցասէր մը

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի մասնաճիւղի խումբերը կը շարունակեն իրենց յաղթութիւններու շարքը: Առաջին խումբը հակառակ իր կրած մէկ պարտութեան P. L. M.ի խումբին դէմ, այժմ աւելի զօրացած յաղթութենէ յաղթութիւն կը թռչի: Այսպէս պարտութեան մատնեց Istreի խումբը 1ի դէմ 6 նշանակէտով:

St. Mauraultի խումբը 1ի դէմ 3 նշանակէտով: Իսկ Ծնունդի առթիւ Sportingի կազմակերպած Tournoi de Sixteին մրցումներուն մաս առնելով չարաչար պարտութեան մատնեց իր կարգէն բարձր բոլոր Ֆրանսական խումբերը.— St. Loupի խումբին 3—1, Մարսէյլի ոստիկանական խումբին 5—1, Chateau Combertի խումբին 5—2, եւ խլեց արժէքաւոր բաժակը, ապշութեան մատնելով Ֆրանսական խումբերը: Այս տարի երկրորդ բաժակն է որ կը շահինք:

✕ Հ. Մ. Ը. Մ.ի խառն խումբը այժմ երկրորդն է իր groupeին, իսկ juniorները առաջինն են եւ իրենց վերջին յաղթանակը Coderի խումբին դէմ մեծ անակնկալ մը պատճառեց: Գալով minimes խումբերուն, անոնք ալ երկրորդն են իրենց groupeներուն:

Ծնունդեան Tournoi de Sixteի խաղարկութեանց յաղթութեան առթիւ Olypie de Marseilleի առաջին խումբին մարզիչը Mr. Wartel Միութեանս դիմելով, խնդրեց որ Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին խումբի լաւագոյն խաղացողներէն Յարութիւն Օհաննէսեան որ մեծ ձիրք ունի եւ ապագայ, իրենց խումբին մաս կազմէր ուր «փրոֆէսիոնէլ» առաջին խումբին խաղալով պիտի կրնար նախ իր ապագան ապահովել, ապա հայութեան պատիւ բերել: Միութիւնս նկատի ունենալով Օհաննէսեանի փափաքը չուզեց մերժել այս առաջարկը: Ուրեմն նշանաւոր Olypie de Marseilleի խումբին մէջ Արմենակ Երեւանեանէ վերջ այժմ երկրորդ Հայ մըն է որ պիտի փայլի: Ուժ եւ կամք կը մաղթենք:

Վահան Շամլեան

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր խումբերը վաղը կիրակի ժամը 4ին սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme · 13

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Dimanche 13 Janvier 1946 Կիրակի 13 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4508–Նոր շրջան թիւ 237 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 3 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՉՔ ԱՄԵՆԵՑՈՒՆ...

Լոնտոնի մեր աշխատակիցը կը պատրաստուի նոր յուշագիր մը ներկայացնելու Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին, որ բացուեցաւ Յունվ. 10ին։

Աւելի ճիշդ, պիտի յիշեցնէ այն յուշագիրը զոր ներկայացուցած էր հինգ արտաքին նախարարներուն, անցեալ Սեպտեմբերին, յանուն Հ. Յ. Դաշնակցութեան։ (Այդ յուշագրէն 3000 օրինակ բաժնուած էր մամուլին, անգլիացի եւ միջազգային երեւելիներու եւ զանազան հաստատութեանց) ։

Կ'իմանանք թէ Թրքահայ Դատի Պաշտպանութեան Փարիզի Յանձնախումբն ալ, որ վերջերս հեռագիր մը ուղղած էր Մոսկուայի խորհրդաժողովին, դիմում պիտի կատարէ նաեւ Միացեալ Ազգերու ժողովին, յարմար առիթով մը։

Անշուշտ միւս գաղութներու մէջ կազմուած մարմինները ալ հեռագիրներ պիտի տեղացնեն, ինչպէս ուրիշ անճար ժողովուրդներ, որոնց ներկայացուցիչները համախմբուած են Անգլիոյ մայրաքաղաքին մէջ։

Գերագոյն փորձն է որ կը կատարուի 51 ազգերու Կազմակերպութեան, որ կոչուած է ապահովելու խաղաղութիւնը, նոր հիմերու վրայ, — ազատութիւն, արդարութիւն, հաւասարութիւն..

Եթէ այս բառերը տակաւին կը պահեն իրենց իմաստը, ՄԱԿը (Միացեալ Ազգերու Կազմ.) պիտի դառնայ իրական բարիք մը մարդկութեան համար, Ազգերու Դաշնակցութեան սնանկութենէն վերջ ։

ՄԱԿը պիտի յաջողի՞ գլուխ հանել այն ինչ որ չկրցաւ իրագործել Ազգերու Դաշնակցութիւնը, 20—25 տարի քաշքշելէ եւ հանդիսաւոր բանաձեւեր քուէարկելէ վերջ։

Փոխանակ աւետաբեր գուշակութիւններ կատարելու, փորձենք պարզել այն մթնոլորտը ուր տեղի կ'ունենայ այս պատմական համագումարը։

Ժողովը պիտի տեւէ առ նուազն երեք ամիս ։ Յիսունմէկ ազգերու ներկայացուցիչները ամէն բանէ առաջ պիտի ջանան ամուր հիմերու վրայ դնել նոր Կազմակերպութիւնը։

Անցեալ ամառ, Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ, ընդհանուր, հիմնական սկզբունքներն էին որ ստորագրուեցան, մասնաւոր դաշինքով մը։ Լոնտոնի ընդհ. ժողովը պիտի փորձէ գործի վերածել զանոնք, բանեցնել այնքան բարդ եւ բազմանիւ մեքենայ մը։

Արդ, անոնք որ լաւատես կ'երեւան, իրենց յոյսը դրած են Երեք Մեծերու սերտ գործակցութեան վրայ։

Այդ գործակցութիւնը տեւեց մինչեւ այսօր, դիմանալով զանազան փորձութեանց։ Եւ, վերջին անգամ, նուիրագործուեցաւ Մոսկուայի մէջ ։

Պիտի տեւէ՞ այսուհետեւ ալ, յաջողութեամբ լրացնելով երեք ամսուան երկունքը։

Այստեղ է որ կը բաժնուին կարծիքները։

Երեք Մեծերը, մասնաւորապէս Մեծն Բրիտանիան եւ Մ. Նահանգները կը ճգնին օրակարգէն դուրս ձգել — գոնէ առ այժմ — այն խնդիրները որ կրնան վէճ յարուցանել։

Այսպէս, եթէ հրատարակուած լուրերը ճիշդ են, անոնք յաջողած են համոզել Իրանը եւ Թուրքիան, որ ընդհ. ժողովին չներկայացնեն իրենց տրտունջները՝ Խ. Միութեան հանդէպ (Ատրպատականի խնդիր, Կարս - Արտահան, Նեղուցներ)։

Զարր խափանելու այս փորձը անշուշտ երկար չի կրնար տեւել։

Եթէ Մոսկուան իսկապէս իւրացուցած է, օրինակ, հայկական եւ վրացական պահանջները, բնականաբար ձեւ մը պիտի գտնէ զանոնք արժեցնելու։ Թերեւս միջին ճամբայ մը գտնէ, սակարկելով Նեղուցներու հարցին հետ։ Այլապէս, իբրեւ չոր մխիթարանք պիտի ունենանք լրագրական բանավէճը եւ ձայնասփիւռ ջլամարտը։

Աչք ամենեցուն... Մենք ալ չեշտակի նայինք, փորձելով բոլոր միջոցները։ Ոչ թէ իբրեւ ճիտը ծուռ մուրացկան, այլ իբրեւ ժողովուրդ մը որ դետերով արիւն թափեց պատերազմի դաշտին վրայ։ Եւ իր ուժէն շատ աւելի։

Այս անգամ անզէն եւ նահատակ ազգ մը չէ որ կը ներկայանայ միջազգային ատեանին, այլ ռազմիկ ժողովուրդ մը, որ փայլեցաւ բոլոր ռազմադաշտերուն վրայ,— 300000 բազուկներով՝ կարմիր, 20—25000ով ամերիկեան եւ ուրիշ հազարներով՝ ֆրանսական, անգլիական բանակներու մէջ։

Շ.

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

«ԵՐԹԱ՛Ք ԲԱՐՈՎ»

(Մասնաւոր թղթակցութիւն ՅԱՌԱՋի)

Թուրք մամուլը կը շարունակէ լրջօրէն զբաղիլ Թրքահայերու արձանագրութեան խնդրով։ Թերթերը, ամէն օր պատրուակ մը ու ձեւ մը կը գտնեն՝ Հայերու մասին բան մը գրելու համար։ Տեղի անձկութիւնը զիս կը ստիպէ ամփոփել կարեւորագոյն հատուածներ միայն, —

Կարսի նախկին երեսփոխան Էթհէմ Իզզէթ Պէնիճէ, որ կը խմբագրէ «Կէճէ Փոսթասը» անուն թերթուկ մը, կը գրէ 17 Դեկտեմբեր թուականով.

— «Գոհունակութեամբ պէտք է արձանագրենք, որ գործի եւ դիրքի տէր ոչ մէկ Հայ խորհած է ընդառաջ երթալ Սովիէթներու հրաւէրին։ Մօտ 60 — 70 հազար հայ հայրենակիցներէ՝ չնչին թիւ մը միայն դիմած է ռուս. հիւպատոսարան։

Կասկած չկայ, թէ պիտի չկապենք ոտքերը այն Հայերուն, որոնք կ'ուզեն մեկնիլ։ Մեզի կը մնայ ըսել.— Երթաք բարով, եւ մաղթել՝ որ անգամ մըն ալ չփնտռեն այս երկիրը, ուր ապրեցան ազատութեան, երջանկութեան եւ բարօրութեան մէջ։ Կը կարծենք, սակայն, որ դիմողները կ'անտեսեն այն պարագան՝ թէ իրենք Թրքահպատակներ են, ու ենթակայ՝ այն պատասխանատուութիւններուն, զորս Թրքական օրէնքները կը պարտադրեն։ Հայրենակցութեան օրէնքին համաձայն, Գործադիր Խորհուրդի որոշումով՝ Թուրք հայրենակցի իրաւունքը կը կորսնցնէ այն հայրենակիցը, որ օտար պետութեան մը հպատակ կը դառնայ, եւ կը հեռանայ երկրէն։

Խ. Միութիւն կամ Հայաստան մեկնելու փափաք սնուցանող մեր հայ հայրենակիցներուն կրնանք ըսել՝ թէ գոհ մնացած չենք իրենց այս ընթացքէն, որովհետեւ՝ հարցը անհատական հանգամանք չունի, եւ ստացած է օտար պետութեան մը հրաւէրին բացէ ի բաց եւ խմբովին ընդառաջ երթալու բնոյթը։ Ասիկա՝ անփափկանկատութենէ աւելի բան մըն է, ու չենք գիտեր, թէ իշխանութիւնները ինչ պիտի տնօրինեն կասկածելիներուն հանդէպ»։

«ԲԱՐԵԿԱՄԻ ԽՐԱՏ» խորագրին տակ, «Սօն Տաքիքա»ի խմբագրապետ Հասան Քումչայը (Ասըմ Ուս, երեսփոխան), կը գրէ 19Դեկտ.ի թիւով.

— «Անոնք, որ կը կարծէին՝ թէ Թուրքիոյ համար ոչ մէկ արտաքին վտանգ գոյութիւն ունի այլեւս, «ազատութիւն ու ժողովրդապետութիւն կ'ուզենք» կը պոռային։ Եթէ Իրանի դէպքերը բաւական չեն այդպիսիներու աչքը բանալու, ժամանակը եկած է որ քիչ մը մտածեն այն պատճառներու մասին, որոնց հետեւանքով Սուրիոյ մէջ հակաթուրք ցոյցեր տեղի կ'ունենան, Թրակիոյ սահմանին վրայ պուլկարական համախմբումներ կը կատարուին, կամ խորհրդային հիւպատոսարան կը դիմեն Թուրքիոյ Հայերը»։

«Ճիւմհուրիէթ»ի քրոնիկագիր եւ նախկին երեսփոխան Ապետին Տավէր կը խորհրդածէ.

— «Խ. Միութիւնը, ցարական Ռուսիոյ նման Հայերու պաշտպան կանգնելով, կ'ուզէ զանոնք գործածել իբրեւ քաղաքական ազդակ։ Առանց Թուրք կառավարութեան հետ բանակցելու եւ համաձայնելու, Թուրքիոյ Հայերը Խ. հիւպատոսարանի կողմէ հրաւիրուած եւ արձանագրուած են, կարծես ռուսական հպատակներ ըլլային։

Կ'ենթադրուի, թէ Ռուսիա աշխարհի չորս կողմերը տարտղնուած Հայերը կ'ուզէ Հայաստան հրաւիրել, ոյժ տալու համար իր ա՛յն պահանջին, որով կը ձգտի ձեռք ձգել Կարս, Արտահան եւ Արդուին նահանգները»։

«ՇՌԳԵՆԱՐԻ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆ» խորագրին տակ, 20 Դեկտեմբերի «Սօն Փոսթա»կը գրէ.

— «Օրէ օր կ'աւելնայ թիւը այն Հայերուն, որոնք կը դիմեն Խ. հիւպատոսարան, ներգաղթելու համար Հայաստան։ Կը կարծէինք, թէ այս շարժումը իր հակազդեցութիւնը պիտի ունենար, եւ հայ թերթերը տեւական ազդարարութիւններ պիտի ընէին։ Կր խոստովանինք, թէ սխալեր ենք մեր այս ենթադրութեան մէջ։

Երկրորդ կարեւոր կէտ մը եւս կայ։ Կ'ըսուի, թէ մասնաւոր շոգենաւ մը պիտի գայ, արձանագրուողները փոխադրելու համար։ Ի՞նչ պիտի պատահի, սակայն, եթէ ուշանայ այդ շոգենաւը։ Արձանագրուող հայրենակիցները, որոնք բացէ ի բաց յայտնած են թէ գոհ չեն մեզմէ, պիտի շարունակեն ապրիլ մեզի հետ։ Իսկ ասիկա՝ անհանդուրժելի է, որովհետեւ անկարելի է, որ անոնց

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ Ա. ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

Գլխաւոր հօգը՝ հիւլէ-ռումբ

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ընդհ. ժողովը իր առաջին նիստին մէջ նախագահ ընտրեց Պելժիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Սփաք, որ 46 տարեկան է եւ ընկերվարական։ Ընտրութիւնը յաջողեցաւ 23ի դէմ 28 ձայնով։ Ռուսերու թեկնածուն էր Պ. Լի, Նորվեկիոյ արտաքին նախարարը, որուն թեկնածութեան ուժ կուտային նաեւ Լեհաստան եւ սկանտինաւեան երկիրները։ Սփաքի թեկնածութիւնը դրած էր Անգլիա, որուն միացաւ Ֆրանսա։

Բանգէտներ մասնաւոր նշանակութիւն մը կու տան ընտրական այս առաջին փորձին, ուր մեծերու ձայները բաժնուեցան։ Առ այժմ նպաստաւոր կը համարուի մթնոլորտը, թէեւ անակնկալներ միշտ ալ կրնան պատահիլ։

Ինչպէս գրած էինք, բացման ճառը խօսեցաւ Անգլիոյ վարչապետը, Պ. Էթլի, որ մասնաւորապէս շեշտեց. —

1. Առաջին մեծ պատերազմէն վերջը, պետութիւնները Ազգերու Դաշնակցութիւնը կը համարէին իրենց արտաքին քաղաքականութենէն դուրս։ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը պէտք է դառնայ տիրական ազդակը ամէն արտաքին քաղաքականութեան։

2. Վերջին պատերազմը պայթեցաւ անոր համար որ մենք բաւական ուշադրութիւն չընծայեցինք նախայարձակման առաջին արարքներուն, մասնաւորապէս ճափոնական արկածախնդրութեան Մայր. Արեւելքի մէջ։ Խաղաղութիւնը անբաժանելի է։

3. Պատերազմէն խաղաղութիւն անցքը աւելի քան ստիպողական եւ կենսական խնդիր մըն է։ Հիւլէական ուժին գիւտը լեցուն է ե՛ւ վտանգներով ե՛ւ առաւելութիւններով։ Ժողովուրդներուն կ'իյնայ ելք մը գտնել կեանքի եւ մահուան միջեւ։

4. Յոռետեսները եւ սկեպտիկները նախ կը շեշտեն Ազգերու Դաշնակցութեան ձախողումը։ Անցեալի սխալները իբրեւ դաս պիտի ծառայեն։ Պէտք է հաւատք ունենալ նոր կազմակերպութեան վրայ ։

5. Կարելի չէ խաղաղութիւնը պահպանել առանց ապահովելու մարդուն հիմնական իրաւունքները,— ազատութիւն, ընկերային ապահովութիւն։ Աւազակները եւ նախայարձակները իրենց զինուորները կը գտնեն անժառանգներուն մէջ որոնք կորսնցնելու բան մը չունին։ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան Տնտեսական Յանձնաժողովը նոյնքան ազդու գործիք մըն է որքան Ապահովութեան Խորհուրդը, պահպանելու համար խաղաղութիւնը։

6. Վերջապէս, անհրաժեշտ է ժողովրդային զանգուածներու աջակցութիւնը, որպէսզի իրական ուժ մը դառնայ նոր կազմակերպութիւնը։ Ամէն մէկ երկրի ժողովուրդի զաւակները, այրերն ու կիները պէտք է հասկնան թէ իրենց ճակատագիրը վտանգի տակ է եւ թէ իւրաքանչիւրին համար ազդու պաշտպանութիւն մը պիտի դառնայ նոր կազմակերպութիւնը։

ՖՐԱՆՍԱ երեք միլիառ տոլարի վարկ մը խնդրած է Մ. Նահանգներէն։

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ներկայութիւնը անդորրութիւն եւ ապահովութիւն ներշնչէ մեզի»։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅ ԱԶԳ. ԿՈՄԻՏԷԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

27 Դեկտեմբերի Թուրք թերթերը կը հրատարակեն ամերիկեան գործակալութեանց հետեւեալ հեռագիրը՝ Վարշաւայէն.

— «Հայ Ազգ. Կոմիտէն առաջարկած է Մեծերուն՝ Խ. Հայաստանի կցել բոլոր այն հողերը, զոր Թուրքիա բռնագրաւած է»։

ՆՈՐ ԵԼՈՅԹՆԵՐՈՒ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ ...

Հաւանական է, որ նոր շարժումներու ու ելոյթներու ականատես ըլլանք մօտերս, եւ Թուրք Մամուլի Միութեան եւ Ոստիկանական Տեսչութեան հրահանգով՝ արձանագրուողներու դէմ ընդվզումի ելոյթներ ունենան ազգ. մարմիններ, դէմքեր, եւ հայ թերթերը։ Զարմանալի չէ, մեղադրելի ալ չէ։ Վերջնագոյն լուրերու համաձայն, 8—10000ի բարձրացած է արձանագրուողներու թիւը։ Տարօրինակ պիտի չթուի, եթէ Անգարա փորձէ ամէն գնով հակափրոփականտ կատարել, մեկնողներու թիւը սահմանափակելու համար։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԺՈՂՈՎԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ.— 27, 28, 29 եւ 30 Դեկտեմբերի բոլոր Թուրք թերթերը խմբագրականներ նուիրած են Մոսկուայի ժողովին։ Յոռետեսութեան եւ ընդհ. յուսախաբութեան մը շունչը կը ծաւալի այդ խմբագրականներուն մէջ։ «Թասվիր», «Վաթան», «Թանին» եւ «Ճիւմհուրիէթ», կուտան հետեւեալ խորագիրները.— «Եւ ծնաւ մուկն չնչին», «Ռուսիա շահեցաւ խաղը», «Անգլիա եւ Մ. Նահանգները կը համակերպին», եւայլն։

Մ.

ՊԱՏԵՐԷՆ ՆԵՐՍ

ՈՏՆԱՁԱՅՆ

... Պաշտօնական այցելութիւնը ես այնքան լուրջ համարած էի որ՝ անխելք ցուցամատս, մեքենայի ակռաներուն մէջ թողուց իր եղունգը, եւ եղաւ կոյր պտուկ: Դիւրին չէ. ատենէ մը ի վեր երկու բառեր դրօշակի վերածուած են եւ կը ծածանին մեր գլխուն վերեւ, սապօթէօր, ֆաշիստ: Ասոնք երբեմն միացած մէկ դրօշի վրայ կը դըրուին, բայց յաճախ առանձին դէմ դիմաց, նայելով հովի հոսանքին: Ու կոյր պտուկը՝ այդ աքցանէն ազատելու համար կը տանիմ դարմանատուն:

« Օտար» գործաւոր մը մանաւանդ, արհեստ սորվելէ աւելի նախամեծար է, որ գիտցած ըլլայ դիւանագիտական նրբութիւններ, այլապէս ողջ գլուխը աւետարանին տակ կը մնայ մասնաւորապէս այս միջոցին: Այսպէս երբ շատ արտադրես, «որակեալ բանուորներու» հայեցակէտով «ֆաշիստ» ես, եթէ նոյնիսկ այդ լատինական խուրձին հաւատաքննական հատիկէն իսկ լուր չունենաս: Իսկ եթէ չկրնաս պահանջուած գործը հասցնել, «սապօթէօռ» ես իշխանութեան աչքին: Եթէ հոգիդ հանես նոյնիսկ, այդ երկու եզջիւրները միշտ տնկուած են միամիտ գործաւորին փորը խրուելու: Նոյնիսկ ցլամարտիկի պէս ճկուն ըլլալն ապարդիւն է, եթէ չես կրնար ճարտարօրէն դարձնել սպանիական կարմիր սաւանը այդ մահացու եղջիւրներուն դէմ: Եւ ամէնուն տրուած չէ լարախաղաց ըլլալ:

— Եա՛ Մշու Սուլթան Սուրբ Կարապետ, դուն օգնութեան հասնիս ոտնաւորին: Եւ ես, խեղճ ոտնաւոր, ինչ որ ըսին պարտաւոր եմ հնազանդիլ: Օրուան պատգամն էր «գերագոյն արտադրութիւն», թշնամին դիւաթաւալ պարտութեան մատնելու համար:

Թշնամին պարտութեան մղելու համար ինչ որ պահանջուէր՝ ես պատրաստ էի եւ մատ մը վրայ տալը աննշան զոհողութիւն մըն է, որովհետեւ մէկ մատ պակասով ալ կրնայի աշխատիլ: Այդ պատճառով ալ փոխանակ բժշկի երթալու անխուսափելի «հանդիստ» չենթարկուելու համար, պարզապէս դարմանատուն դացի, գործս չարունակելու մտքով:

Երբ ներս մտայ վկայիս հետ, շատ հաճելի մթնոլորտը մոռցնել տուաւ բոլոր կսկիծը:

Ճերմակ հագուած աղուոր կիներու հոյլ մը ոտքի կեցած, քողի տակ պահուած մարմար արձաններու պէս կանգնած ինծի կը սպասէր կարծես: Դուրսը ցուրտ էր եւ մեր մատները կը փայլէին սառ երկաթներուն վրայ, իսկ հոս գո՞յը թէ կիներու ժպիտը, հաճելի թմրութիւն մը ներարկեց երակներուս մէջ:

Թէեւ աղաւնիներու երամակի մը մէջ կը գըտնուէի ագռաւի մը պէս սեւցած, մուրի եւ իւղի մէջ, ոչ ոքի ուշադրութիւնը իմ վրայ դարձաւ սակայն, այնքան որ համակուած էին խանդավառ խօսակցութեամբ մը:

Ես սկսայ յամառօրէն որոնել անոնց կկոցին թելը, երբ հերոսուհիներէն մին նշդրակը ձեռքը ինծի դառնալով ըսաւ.

— Այո՛, այնքա՛ն, այնքա՛ն սարսափելի է լսել. թաքստոցիդ խորէն ծանր մոյկերով ոտնաձայնը, կարծես փիղերու ջոկերներ ըլլան անցնողները: Ուղեղդ կը ճզմուի, կուրծքդ կը տափկնայ, շունչդ կը դադրի, արիւնդ երակներուն մէջ կը սառի, անորակելի ճնշում մը քեզ դուրս կը նետէ ինչպէս աթամաթուզը (tuna) կը նետուի իր դժոխային փուշերով պատեանէն: Ա՛յ այդ ծանր մոյկերով համաչափ ոտնաձայնը: Ո՛հ, կը լսեմ, անոնք են, կը մօտենան, ով որ լսած է անգամ մը այդ դղրդոցը, ալ չի դիմանար... Պիտի դիմանա՞ս, պարոն, պարտականութիւնս է հարցնել, սրտի տկարութիւն ունի՞ս: Ու ջղացաւի նոպայով կը սեղմէ բռնած մատս:

— Բայց տիկի՛ն, ես այդ ոտնաձայնը լսելու համար եմ եկած այս երկիրը, տարիներ առաջ, երբ դուն ծնած իսկ չէիր:

Բաղմութիւններու հետ երկար պայքարելէ վերջ, ազատութեան դիլ չեփորը լռեցուց այդ աղմուկը, եւ հայ մուրճեր ալ մասնակցեցան անոնց չղթայելու: Հայ մշակը վազեց, աշխարհի չորս ծագերէն, որպէսզի ափ մը հող ալ ինք իրաւունք ունենայ անոր անյատակ փոսին վրայ: Ես տեսեր եմ յաղթութեան պարը լեցուած անդունդին վրայ, ու դուն կը լսե՞ս դեռ ծանր ու համաչափ ոտնաձայնը, դուն որ դեռ ծնած չէիր նոյնիսկ երբ թաղեցինք զինքը ու պարեցինք անոր լեցուած փոսին վրայ...

Կիներու խումբի մը մէջ միշտ ալ ծագրած են դիս: Ամէն մարդ իր տեղն ունի եւ հոս չէ որ բախտըս պիտի ժպտէր: Բոլոր անկիւններէն խնդուքը ցնցուղի պէս գլխուս կը մաղուի:

— Մատդ փափո՛ւր (գլխատե՛լ), դուն դիմանաս թէ ոչ, — կ'ըսէ դեղագէմ հրեշտակս:

Օտարականի հետ աղճատուած լեզուով խօսիլը հոս օրէնքի կարգ անցեր է, հոգ չէ թէ դուն տեղեակ ըլլաս բոլոր նրբութիւններուն: Դարձեալ խափշիկէ մը տարբեր չես անոնց համար: Ցնորամիտնե՞ր, եւ դեռ կը գանգատին որ մեր լեզուն կը խօսինք:

— Ըրէ ինչ որ հարկն է, կը խնդրեմ, դեղուհիս, գործս կ'ուշանայ, անդին վկաս տեսաւ, որ դիտումնաւոր չըրի այս արկածը...

Հազիւ ժամանակ ունեցայ ըսելու, նոյնիսկ չկրցայ գիտնալ թէ՝ ինչ տպաւորութիւն թողուց, երբ մատէս ժայթքող արիւնը կիտուածանկարներ չինեց իր լուսնկայ երեսն ի վար, մինչեւ յետին ծալքերը իր անբիծ շապիկին, որովհետեւ ահազանգը հնչեց եւ ի յառաջագունէ մենք պատուէր ստացած էինք հետեւելու մեր կղզեակներու շէֆիկներուն թաքստոցի պետիկին:

Կը վազենք հեւ ի հեւ, քալելէ աւելի, բայց դեռ միտքս կը գործէ եւ կը զարմանամ ընկերոջս ոտնաձայնին վրայ: Ան ենթարկուած է կարծես հիւանդապահուհիին հմայքին: Ծանր են իր քայլերը եւ ուժով, կարծես կրակի մէջէն կը քալէ եւ գետինը կ'արձագանգէ ծանր մոյկերով անհամար քայլերու համաչափ աղմուկը.— Մի վազեր, կ'ըսէ ետեւէս, միւս պատերազմին ալ անվթար մնաց այս գործարանը:

Փախի տարին երբ իմ քաջ հայրս եկաւ մեզ քարայրներէն տուն տարաւ, մեր մեղուանոցի փեթակներն այսպիսի տեսարան մը պարզած էին: Մեղուները խառնուած իրար, նոյնիսկ իրար խայթելով գետին կը թափէին: Ամէն ինչ ցիր ու ցան, ժխոր, աղաղակ ու բառաչ: Ցաւատանջ օգնութեան աղաղակներ կը լսուէին: Օդին մէջ փոթորիկ ու անձրեւ, թառ ու մառ հաւքեր, պարզապէս Վերջին Դատաստան եւ Սողկանց խենթ Մանուկը փշրուած փեթակներուն մէջ նստած, անտարբեր, մեղրի պան մը երկու ձեռքով բերանը կը թխէր: Ներս կը մտնեմ մեր բաժանմունքը, եւ ի զուր կը կ'որոնեմ մեր շէֆ տ'իլօն:

Կին մը այսահարի պէս կը զռնչայ, ոտնաձայնի սարսափէն երկու ափերով ականջները կը փակէ պոռալով.

— Եկա՛ն, եկա՛ն ու մերթ հագուստները պատռելու փորձ կ'ընէ, մազերը կը փետտէ: Բանուոր մը չինծու քաջութեամբ ձայն դնելով հանդստացնել կը ջանայ: Լքուած են մեքենաները: Ցաւագին աղմուկներ բողոքի պէս խուլ կը լսուին շատ մը անիւներ պարապը կը դառնան, իմ ջայրս (թուռ) թամբը փորին տակ ինկած ձիու պէս կը գալարուի:

— Դուրս ելէք, դուրս կը հրամայէ մէկը գոռ ու բամբ ձայնով: Սակայն անակնկալը, աւելի ջիղերու պատերազմը այնքան աւեր գործած է որ ներսն ու դուրսը Բաբելոն է: Բոլորս ալ մօտակայ երկաթուղիի կամուրջին տակ կը վազենք, խուճապով: Ջուլարանի բանուորը իր երկժանին ձեռքին, աւելածուն աւելով, մէկը մուրճ մը, միւսը սղոցը առած իրար կը հրեն, աւելի շուտ հասնելու համար փրկարար լաստին:

— Կամո՛ւրջը, կամո՛ւրջը, կը պոռայ ամէն ոք: Թաքստոցները ջուրով լեցուած են, հոտ է արդէն ողբերգութեան գաղտնիքը: Եւ հազարաւոր գործաւորներ ապաստանած ենք կամուրջի մը թիւին տակ, հողմակոծ նաւու մը տարուբերումով:

Վերէն օդանաւերը յատակ կերպով վար կը սուրան ու կը փայլին չեղբերու պէս, սագի փետուրներու պէս ճերմակ ամպերու մէջէն: Գայլերու եւ շուներու վոհմակներ ըլլան կարծես, իրար կը հալածեն: Երկու թշնամի ուժեր կռուի են բռնուեր օդին մէջ:

Մենք խուժանի մը պէս կը փախչինք աջ կողմ, անդիտակից վտանգի տարողութեան, ու կը ծռինք դէպի ձախ, երբ միւս կողմէն կ'երեւան օդանաւերը: Ու կը լսենք ոտնաձայնը: Պատկե՞ր, նախիրը երբ պաշարուած է վոհմակներէ լերկ սարահարթի մը վրայ, առանց հովիւի, կամ երբ կը փախչի անդիմադրելի փոթորիկի մը առջեւէն... Ու մենք զանգուածօրէն ենթակայ այդ ահ ու սարսափին, լարուած ուղեղով կ'օրօրուինք փոթորկաբեր ոտնաձայներու մէջ:

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

Խ. Հայաստանի գրականութիւն

Ո՛Չ, ԵՍ ՎԵՐՋԻՆ ՊՕԷՏԸ ՉԵՄ

Մի՞թէ վերջին պօէտն եմ ես...
Վ. ՏԷՐԵԱՆ

Ո՛չ, ես վերջին պօէտը չեմ.
Ինձնից յետոյ դեռ կը գան —
Քնարելու պայծառ ու ջերմ
Մեր Ներկան ու Ապագան: —
Չի՛ ընկել մեր ցեղը անմահ՝
Արշաւներում հողմավար.
Եւ չի դառնայ մեր տունն հիմա —
Արիւն, աւեր ու աւար:
Կ'անցնի այս հողմն էլ սատկագին,
Ու նոր երկրում Նայիրեան
Կը մնայ մեր անկոր ոգին,
Ի հատուցում մեր արեան:
Եւ մեր ցեղին՝ քաջ ու տոկուն՝
Մարդիկ կ'ասեն սիրաւէտ, —
— Դու եղե՛լ ես տիեզերքում
Ու կը մնա՛ս առ յաւէտ:

ՍՈՂՈՄՈՆ ՏԱՐՕՆՑԻ

ԸՆՏԱՆԻՔԷՆ ՆԵՐՍ (նկար Զ. Մութաֆեանի)

ՆԿԱՐԻՉ ԶԱՐԵՀ ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ

(ԻՐ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Նախորդ յօդուածով կը ներկայացնէի այն վարդապետութիւնը, որ կ'ընդունի արուեստագէտին գերակայութիւնը նիւթին վերաբերմամբ, — արդարեւ մեծ են այն արուեստագէտները, որոնք ոչ միայն կը մերժեն գերի դառնալ նիւթին, այլեւ յեղափոխութիւն մը կատարելով առարկաներու գաղափարային պատկերացումին մէջ՝ տարօրինակ երկունքի մը կը մատնեն բնութեան ամէնէն հասարակ տարրն անգամ: Յիշելու համար գէթ մէկը՝ Կնուտ Համսուն ի՛նչ գեղեցկութիւն դրած է սովորական ճանճի մը պատմութեան մէջ:

Եւ սակայն կա՛յ երկրորդ նիւթ մը եւս, — արուեստագէտը, պահելով հանդերձ իր արարչագործական գերիշխանութիւնը նկարած նիւթին վըրայ՝ յարաբերաբար իր ներշնչման ուժին,ստիպուած է յարգել ուրիշ յարաբերութիւն մը այն նիւթին հետ որով կ'աշխատի, որով կը գործէ: Երկրորդ նիւթը իր գործիքն է:

Նկարչութեան մէջ այդ գործիքը կը կոչուի գոյն, ինչպէս բանաստեղծութեան մէջ՝ բառ, երաժշտութեան մէջ՝ ձայն:

Նկարիչին գործիքը գո՞յնն է արդարեւ: Ըստ Էնկռոյի՝ «գծագրութի՛ւնն է որ ձեւ կուտայ էակներուն, եւ գո՛յնն է որ կեանք կուտայ անոնց. գոյնը աստուածային շունչն է որ կենդանութիւն կը պարգեւէ»: Ընդհակառակն, Էտմոն Ապու, նետուելով գիծերու եւ գոյներու վէճին մէջ, զոր ձախող բացատրութեամբ մը կը կոչէ մանիքէական, բոլորովին կը մերժէ գոյնին դերը եւ coloristeները կ'անուանէ teinturier, — ըստ իր տեսութեան՝ գոյնը պերճանք մըն է, գիծին յարակից տարր մը: Գունապաշտները, սակայն, նոյնքան կատաղի, կը յայտարարեն թէ գիծերու արուեստը կարելի է սորվիլ, բայց ոչ գոյներու արուեստը, — coloristeը կը ծնի. միայն, բնական ձիրք մըն է ճանչնալ գոյներու արուեստը: Աւելի բարեխառն, Շարլ Պլան, ընդունելով գծագրութեան գերակայութիւնը գոյնին վրայ կը պնդէ թէ գոյներու արուեստը կարելի է սորվիլ որոշ օրէնքներով, որոնք ծանօթ էին պարսիկ եւ չինացի արուեստագէտներուն անգամ: Արդարեւ, գոյութիւն ունին «նկարչական քերականութիւններ», որոնք կ'ուսուցանեն գոյներու բաղադրութեան, լոյսին տակ անոնց թողած տպաւորութեանց գաղտնիքը, այնքան որ ճարտար տաղաչափներու պէս՝ գոյութիւն ունին նաեւ ճարտար coloristeներ:

Վէճին այս ներկայացումը կատարեցի անոր համար, որ ինծի հաճելի է Մութաֆեանի նկարչութեան մէջ ողջունել ոչ միայն վարպետ coloriste մը, այլեւ մանաւանդ տաղանդաւոր dessinateur մը, — վկա՛յ իր դիմանկարները, որոնք (ցուցադրուած չեն այս նկարահանդէսին մէջ) կը մատնեն երիտասարդ արուեստագէտին մտերմութիւնը գիծերու կախարդական խորհուրդին:

Այժմ, այս հաստատումէն վերջ, թողունք Մութաֆեանի գիծերուն վերլուծումը, եւ առնենք իր գոյները:

Ճանչնալ գոյներուն զօրութիւնը հոգեկան վիճակներ ստեղծելու տեսակէտով՝ նիւթ մըն է, որ զբաղեցուցած է եգիպտական մեհենագրութենէն մինչեւ քրիստոնէական պատկերագրութիւնը, կախարդութեան պատմութենէն մինչեւ բժշկական գիտութիւնը, (ահկէ վկայութիւններ՝ կարմիր կամ մանիշ գոյներուն գործածութիւնը եկեղեցական պաշտամունքի մէջ, կարմիր կամ կապոյտ գոյներու գործածութիւնը կարգ մը հիւանդութեանց բժշկութեան մէջ): Ինչո՞ւ զանազան ժողովուրդներ տարօրինակ սէր մը կը մատնեն որոշ գոյներու հանդէպ, — նիւթ մըն է, չափազանց հետաքրքրական, որ կը նպաստէ նկարչութիւնը ուսումնասիրելու՝ հոգեբնախօսական եղանակով: Նկարչական քննադատութիւնը, ուրիշ եղանակով

ՊՈՒՏ 'Մ ԾԻԾԱՂ

Արհեստ Միութենագործութեան..

Առնէր եկած է կարծեմ, ամուր հիմերու վրայ դնելու, Միութիւն կազմելու արհեստը:

Համրանքը ծանօթ չէ ինծի թէ՛ որքան Միութիւններ ունինք այս միջոցին: Ատեն մը, յամառ գրոյց կը շրջէր մեր ազգային շրջանակներու մէջ. թէ հարիւր բաւական մը անցած է անոնց թիւը:

Ներկայիս ձիգ մը կայ, զանոնք մէկ կոթի վրայ խուրձելու: Թէեւ աղուոր գաղափար՝ սակայն այս միտքը շատ գործնական չերեւար ինծի համար՝ աս ժողովրդավար - հանրապետական դարուն մէջ: Մասնաւորապէս նկատի պէտք է առնել Հայերուս անկախապաշտ նկարագիրը:

Բայց, որպէսզի ազգը ուժեղանայ, պէտք է Միութիւններու բաժնել զայն...

Այս կէտը օգտակար է, կարգ մը տեսակէտներով ալ.—Ա. որքան բազմաթիւ ըլլան կազմակերպութիւնները, այնքան շատ թիւով վարչական անդամի պէտք կը տեսնուի: Ուրեմն, պարզ անդամներու թիւը կը նուազի կամ կ'անչքանայ, նոյնիսկ, ուրիշ Միութիւններէն, վարչական անդամի փոխառութեան պէտքը զգալի կը դառնայ:

Այս կերպով, ընդհանուր անդամական ժողովի տաղտուկէն կ'ազատին Միութիւնները:

Բ. Ծրագիր - կանոնագրի եւ գրենական պիտոյքի պէտքը զգալի դառնալով, հայ տպարաններն ալ անգործ չեն մնար:

Գ. Ամէն հայ անհատ, վարչութեան մը անդամ նշանակուելով, իր ազգային պարտականութիւնը կատարած կ'ըլլայ, միեւնոյն ատեն, իր վարչական կարողութիւնը ցոյց տալու առիթ գտնելով, թերթերու մէջ իր անունին յիշատակութիւնովը մարդու կարգ կ'անցնի...

Կարելի է թուել, տակաւին շատ մը առաւելութիւններ՝ ի նպաստ Միութիւններու բազմապատկութեան:

Արդ, դիւրացնելու համար այս ազգօգուտ գործը, ես ալ իմ աշխատանքի բաժինս կ'ուզեմ բերել անոր, տալով ծրագիր – կանոնագրի բանաձեւ մը, որ կարենայ բոլոր գոյութիւն ունեցող կամ կազմուելիք Միութիւններուն հաւասարապէս ծառայել:

Օրինակ՝ Հայ Նպարավաճառներու Ընդհ. Միութիւն:

ԾՐԱԳԻՐ - ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ

Միութեանս նպատակն է, Ա. Հայը անպայման Հայ պահել՝ հոգիով, մարմնով, նկարագրով եւ իր բոլոր յատկութիւններով:

Բ. Սատարել հայ մշակոյթի զարգացման:

Գ. Հայաստանը, իր ճակէն աւելի սիրցնել անոր:

Դ. Աշխատիլ, համերաշխութիւնը գոնէ մասամբ ներարկելու անոր մէջ: Ե. Հայը Հայուհիներու հետ ամուսնացնելու համար, օրիորդներուն սորվեցնել հայ տղաքը գրաւելու միջոցները: Զ. Աշխատիլ, որ մեր անդամները միայն մեր Միութեան օգտակար ըլլան եւ անոր ուժեղացումին միայն սատարեն: Է. Նոր սերունդին այբուբէն սորվեցնելու համար, շաբաթական գոնէ կէս ժամ հայերէն դասախօսութիւններ հաստատել:

« Միութիւնս անկախ է: Անոր կրնան անդամակցիլ երկու սեռէ բոլոր անկախ Հայերը՝ առանց դաւանանքի, կուսակցական եւ տեսակէտի խտրութեան, պայմանաւ որ Հայաստանը անվերապահօրէն եւ անքննադատ կերպով սիրեն եւ անոր «հակառակորդներուն» երես չտան»:

« Միութիւնս իրեն յատուկ գեղատիպ թերթը պիտի ունենայ:

Միութեանս, կարեւոր գումարներ նուիրողները, ո՛ր դասակարգի եւ գոյնի ալ պատկանին, «բարերար - անմահ» անդամներ կը հռչակուին եւ իրենց անունները, մեր տոմարին մէջ, գլխագիր եւ գունագեղ տառերով կ'արձանագրուին...»

Ահաւասիկ ծրագրի ընդհանուր բանաձեւը, զոր կրնան օգտագործել անխտիր ամէն տեսակի Միութիւններ, փրկելու համար Հայոց ազգը՝ երեւելի եւ աներեւոյթ վտանգներէ...

Կ. ՓԵՏՈՒՇ

Օ. Պէրպէրեանի նուագահանդէսը

Առաջին մասին մէջ հետաքրքրական էր յաջորդաբար լսել Ֆրանսական, ռուսական, սպանիական եւ հայ ժողովրդական երգերէն գեղեցիկ նմոյշներ: Այս մերձեցումը աւելի որոշ կերպով զգալի կը դարձնէր թէ ինչպէս ժամանակին եւ միջոցին մէջ իրարմէ հեռու ծնած Ֆոլքլորներու արմատները երբեմն այնքան կը մօտենան իրարու, թէ ինչպէս մեր երգերուն ետին կը նշմարուի սակայն միջերկրականեան կապոյտի հնաւոր խորք մը: Նոյնպէս, զանազան դաշնաւորումներուն քով Վարդապետինը կը զատորոշուէր իր ժանեակի թափանցութեամբը, որ այնքան գուրգուրանքով կը պարուրէ մեր ցեղային աւանդները, եւ կը թուի ըլլալ պատուէր մը իր յաջորդներուն՝ հասարակէն խուսափելու:

Տիկին Gérar իր համոզիչ մեկնութիւնովը, Տիկին Wetcher իր գրաւիչ եւ նրբօրէն այլազան timbreովը կը ներկայացնէին օտար երգերը: Ցայտնութիւն մըն էր Օր. Իչգալացեանի հայ երգերուն մէջ: Դժուար չէ շնորհալի Օրիորդին համար նախատեսել ոչ միայն հայկական, այլեւ միջազգային դիրք մը, երբ ան պիտի կրնայ լիովին օգտագործել իր առողջ եւ գեղեցիկ ձայնին բոլոր կարելիութիւնները:

Երկրորդ մասը ամբողջովին յատկացուած էր առաջին ունկնդրութեան Օ. Պէրպէրեանի Հայկական Համանուագին, որ կարեւոր հանգրուան մըն է Սփիւռքի արուեստին վերելքի ճամբուն վրայ:

Հեղինակը անոր իբր նախանիւթ կ'առնէ մեր ժողովրդական երգերէն մէկ քանին: Ծանօթ մեղեդիներու վրայ յօրինուած գործ մը ընդհանրապէս կուտայ խճանկարի մը պատկերը, ուր անոնք իրարու կը յաջորդեն խճաքարերու պէս, աւելի կամ նուազ օտար շաղախով մը միացած:

Օ. Պէրպէրեան չընտրեր այդ դիւրին ճամբան: Ան կ'ուզէ այդ երգերուն այլազանութեանը մէջ գտնել symphonieի մը միութիւնը: Իսկ այդ միութիւնը կը պահանջէ ստեղծումը երաժշտական մշտահոս աւիշի մը, որ կարենայ պատրանքը տալ թէ այդ մեղեդիները իր փրթումներն ու կաղապարումներն իսկ են:

Անարժէք պիտի ըլլար այդ կենսահիւթը կազմել փոքլորի զանազան արտայայտութիւններուն մէջէն առնելով միայն հասարակաց դարձուածքները, յատկանշական mélodique կամ չափական շարժումները: Երաժշտութեան իրական յառաջդիմութիւնը արդէն արձակուած ճառագայթներուն ընդլայնումը չէ, այլ վերելքը «դէպի աղբիւրը լոյսին»: Այդ վերելքը կ'ենթադրէ դիտոր աւելի սկզբնականինորսակայն նախապէտրուածը չէ, աւելի ընդհանուրին որ սակայն աւելի հարուստ է: Այսպէս ըմբռնուած սկզբնականը իսկական ստեղծագործութիւնն է մտքին: Անոր քով՝ արդէն ծանօթը կը ներկայանայ իբրեւ մասնաւոր պարագայ մը, կամ պարզում մը, կամ մօտաւոր արժէք մը (approximation):

Այսպէս, Համանուագը կը նմանի յափրացած (saturé) հեղուկի մը որուն մէջ ծանօթ երգերը կարծես բնականօրէն կը բիւրեղանան, կամ կուտայ պատրանքը ծովու մը որուն վրայ թէմերը երբեմն կը գագաթեն եւ կ'անձնաւորուին կոհակներու պէս, երբեմն կը վերածուին նրբին փրփուրներու, կամ կը խորասուզուին ու կ'ընթանան խորքի ալիքներու նման:

Այս ձեռնարկը կը կարօտի անշուշտ երաժըշտական բարդ թէքնիքի մը: Հոս պիտի ուզէի զգալի դարձնել հեղինակին ուրիշ մէկ արժանիքը:

Նոյնիսկ եւրոպացի ծանօթ երաժիշտներու գործերուն մէջ դժուար չէ գտնել թէքնիք բարդութիւններու կուտակումներ, որոնք չեն արդարանար իրական պահանջներով: Այդ գործերը կը նմանին նաւերու որոնց բազմաթիւ եւ բարդ առագաստները կը կախուին թոյլ եւ երերուն: Դիտեցէք Համանուագին թէքնիք բարդութեան ատիճանաւորումը: Հետեւեցէք անոր բարձրացումին՝ Allegroի զարգացման կամ մանաւանդ Finalի վերջաւորութեան ընթացքին, ու պիտի տեսնէք ձըգտումը բոլոր պարաններուն, պրկումը լայնատարած բայց ողորկ առագաստներուն, որոնք այսպէս կը վկայեն ներկայութեան մը իրականութիւնը:

Երկարատեւ ծափեր ցոյց տուին թէ ունկնդիրները այս անգամ աւելի սերտօրէն հաղորդուեցան հեղինակին հետ, հակառակ անոր որ ան իր այս գործին մէջ կը մնար միշտ նոյնքան խուսափող դիւրին ուղիներէն, եւ կ'ընդգծէր դարձեալ իր երաժշտութեան գլխաւոր յատկանիշները՝ ազնուական զտութիւն մը, պրկուած, խիտ մտածում մը որ իր օրէնքը կը պարտադրէ ամէնէն ուժեղ ժայթքումներուն, զգայնութիւն մը որ արուեստով միայն կը սիրէ յուզել:

Արուեստագէտի այս կեցուածքը ինծի կը յիշեցնէ պատկերը զոր նամակի մը մէջ Մալարմէ կուտայ ինքն իր մասին. «... մէջտեղը՝ իմ իսկ կեդրոնս ուր կը մնամ սարդի մը պէս, իմ մտքէս բխած գլխաւոր թելերուն վրայ, որոնց միջոցաւ անոնց միացման կէտերուն շուրջ պիտի հիւսեմ հրաշալի ժանեակներ...»:

Ա. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

կատարուած, ձեւապաշտական տարազներու ցուցադրութիւն է միայն կամ բանաստեղծութիւն:

Բայց կարելի՞ է միթէ ծանր եւ անսպառ նիւթ մը պարզել օրաթերթի մը երկու կարճլիկ սիւնակներու մէջ: Նշմար մը միայն:

Մութաֆեանի սիրած գոյնն է կանաչը, որ երբեմն կը յորդի, կը զեղու, կը փրփրի, յորձանք կը շինէ եւ կանաչ հրդեհ մը կը ձեւացնէ (Նկար մը Սարքիսէն, թիւ 1), եւ երբեմն կը մսի, կը սարսռայ, կը սրսփայ: Նոյն կանանչն է դարձեալ, որ, ուրիշ բնանկարի մը մէջ, յուշկապարիկի պէս կը նետուի ծաղիկներու դեղին անկողինին մէջ կամ բլուրէն իջնող անգայտ մշուշին մէջ պատմուճանի պէս բացուած, — գոյներու օրօր մը, կանանչ սէնֆոնի:

Ի՞նչ քաղել կանանչին այս խաղերէն, իբրեւ հոգեբանախօսական աշխատանք: Բայց կանանչին հոգեբանախօսութիւնը կատարելու համար, պէտք է մտնել գոյներու պատմութեան մէջ,— սիրելի գոյն մը հին արուեստին մէջ, արդարեւ կանանչ կը հագուեցնէին դիցաբանութեան յաւերժահարսները եւ քրիստոնէութեան հրեշտակները, Յովհաննէս աւետարանիչը եւ Մուհամմէտ, որովհետեւ, ինչպէս Հնդկաստանի եւ Եգիպտոսի աստուածները նկարող արուեստագէտներուն համար, կանանչը կը խորհրդանշէր կենդանութիւն, երիտասարդութիւն, ստեղծագործութիւն, յոյս եւ սէր, (կարմիրը՝ կրակ, արիւն, Զատկական տօն, ուժ, արարչագործութիւն, քաջութիւն, — հին ատեն կարմիր երիզներ ունէին զօրապետները, — այլ մանաւանդ առնականութիւն, principe mâle, տոփանք):

Այս տարրերը կը հաստատեն արդէն թէ Մութաֆեանի արուեստի փիլիսոփայութիւնը կը թըրթռայ արբունքի զոյլերով, կանանչ տարիքին երեւակայութեամբ եւ ստեղծագործական անսպառ թափով մը: Ադէկ՝ լաւատես, խաղաղ, գոհունակ արտայայտութիւնը իր գոյներուն մէջ:

Այս ամէնէն վերջ՝ կ'ուզեմ արձանագրել նաեւ թէ Մութաֆեան պատրաստուած տեսաբան մըն է, նկարչական արուեստին մէջ, որ շատ կարեւորութիւն կուտայ գոյներու խաղին եւ «թշնամի եւ բարեկամ գոյներու տեսութեան», այնպէս որ կ'աշխատի պաստառին վրայ հաստատել գոյներու համերաշխութիւն ու ներդաշնակութիւն, «Թաւշային տեսողութեան» մը համար: Նման մտահոգութիւններ ունէին հիներն ալ,— կը պատմուի թէ Լօժէն Տըլաքրուա դեղին կերպաս մը կը նկարէր, բայց չէր կրնար գտնել իր ուզած դեղինը. «Ա՛խ, ինչպէս Ռուպէնս կրնայ այսքան գեղեցիկ դեղիններ գտնել», կ'ըսէր: Ու կ'ուզէ Լուվր երթալ:Կառք մը կ'ուզէ: 1830ի ատեններն էր, երբ կառքերը դեղին կը ներկուէին: Երբ կառքը պիտի նստէր, տեսաւ որ կառքին դեղինը, շուքին մէջ, անուշ մանիշակագոյն մը ցոյց կուտար: Հասկցաւ, կառքէն իջաւ, յուզուած եւ ներշնչուած՝ դնաց իր կտաւին քով եւ գործադրեց գոյներու օրէնքը, զոր հասկցեր էր:

Անշուշտ, գեղեցիկ է որոնել գոյնը որ կը խօսի հոգիին, բայց եւ այնպէս գունախաղի նկարչութենէն վեր, զգայարանքները թաւշային լոգանքի մէջ դնող գեղարուեստներէն վեր կայ եւ կը մնայ բարձր արուեստը, մտածման դիցուհին՝ զգայութեանց հիւսած բարակ շղարշով:

Երիտասարդ է Մութաֆեան եւ խոստումներով լեցուն: Եւ ես դեռ շատ առիթ կ'ունենամ աւելի ընդարձակ կանգ առնելու իր գործին վրայ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Հ. Ց. Դ. «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ» ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Հ. Ց. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Փարիզի վարչութիւնը կազմակերպած էր պարանցիկ - ցերեկոյթ մը Յունուար 1ին երեքշաբթի օրը, StudioCaumartinի մէջ, որպէսզի Նոր տարուան սեմին առիթ ունենային իրար շնորհաւորելու ու միասին զուարճանալու: Մեր ընկերներու այս ձեռնարկը կատարեալ յաջողութիւն մը եղաւ: Ստուարաթիւ հայերկսեռ երիտասարդներու բազմութիւնը կը լեցնէր սրահը, ու յարակից սենեակները: Մթնոլորտ մը ստեղծուած էր շատ տաք եւ խանդավառ, անկեղծ եղբայրակցութիւն երիտասարդներու միջեւ: Յանուն Ֆրանսայի Հ. Ց. Դ. «Նոր Սերունդ»ի կեդր. վարչութեան ընկեր Լորիս Բաբանեան խօսք առնելով Նոր Տարուան առթիւ լաւագոյն մաղթանքներ ըրաւ ներկայ երիտասարդութեան ու ամբողջ Ֆրանսահայ երիտասարդութեան, ցանկալով որ մօտիկ ապագային մեր ազատուած հայրենիքին մէջ տօնենք Նոր Տարին: Ցետոյ սկսան պարերը: Մէջ ընդ մէջ, տեղի ունեցաւ գեղարուեստական ճոխ բաժին մը, ամբողջովին հայերէն, արտասանութիւններով ու երգերով, «Նոր Սերունդ»ի ընկեր-ընկերուհիներու կողմէ: Մեծ յաջողութեամբ արտասանեցին ընկերներ, Զ. Մուրատեան, Էմրիկեան, Հ. Քէօսէեան եւ ընկերուհի Մկրտիչեան, իսկ երգերու բաժինը բացաւ ընկերուհի Լիւսի Գորդիկեան մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով: Երգեցին նաեւ ընկերուհի Մուրատեան, Աշխէն Զրուանդեան եւ ընդհանուրի փափաքին վրայ մեր սիրելի Օր. Հ. Քնեազեանը: Ուշ ատեն փակուեցաւ ցերեկոյթը, ու երիտասարդութիւնը սկսաւ հոսիլ սրահէն դուրս, իր հետ տանելով քաղցր յիշատակ մը:

X Հանդէսին մէջ կարդացուեցաւ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի մասնաճիւղին շնորհաւորական հեռագիրը: Նրջուն թղթակից

ՕՓԵՐԱՅԻ եւ Օփէրա Քոմիքի երաժիշտները գործադուլ հռչակած ըլլալով, երկու հաստատութեանց վարիչները հարկադրուեցան վերադարձնել տոմսերու արժէքը: Գործադուլը կը շարունակուի:

ԾԱՏ ՄԸ ապահովագրական ընկերութիւններ կ'ամբաստանուին Ազգ. Տնտեսութեան նախարարութեան կողմէ, իբրեւ մեղսակից սեւ շուկայի:

Անստոյգ վիճակ Իրանի մէջ

Իրանի խորհրդարանին մէջ ելմտական նախարարը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը որոշած է մերժել անգլիական եւ ամերիկեան կառավարութեանց կողմէ առաջարկուած եռանդամ քննիչ յանձնաժողովը: Այս յայտարարութիւնն եղաւ, երբ երկու երեսփոխաններ ուժգնօրէն քննադատեցին անգլեւամերիկեան ծրագիրը, բուռն ծափերու մէջ: Վիճաբանութիւնները տեւեցին երկու օր: Ուրեմն կառավարութիւնը չուզեր որ արտաքին միջամտութիւններ կատարուին Իրանի ներքին գործերուն մէջ:

Մինչ այս մինչ այն, նոր կռիւներ ծագած են հիւս. Իրանի մէջ: Զօրս ընդդիմադիրներ սպաննուած եւ եօթը հոգի վիրաւորուած են Զէնճանի գիւղերուն մէջ: Գերի բռնուած է ընդդիմադիրներուն պետը, Ալի Տատ եւ մեծաքանակ զէնք ձեռք անցած է: Ղազուինի մէջ մէկ հոգի սպաննուած եւ երկու հոգի վիրաւորուած են: Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, Մազանտարանի բնակիչները յարձակած են ձախակողմեան Թիւտէհի կուսակիցներուն վրայ, կրակի տալով անոնց կեդրոնը:

Կը հաստատուի թէ Իրանի կառավարութիւնը հաւանած է Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին չներկայացնել Ատրպատականի համար ծագած վէճը: Նոյն լուրը կը տրուի նաեւ Թուրքիոյ մասին, Խ. Միութեան պահանջներուն առթիւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ դահլիճը նոր տագնապի մը մատնուած է: Անպաշտօն նախարարներէն Քաֆանտարիս, որ ընկերվարական խմբակցութիւն մը կը ներկայացնէ, հրաժարեցաւ: Տնտեսական տագնապը երթալով կը սաստկանայ: Կառավարութիւնը անհամբեր կը սպասէ Լոնտոնի մէջ կատարուած բանակցութեանց արդիւնքին:

ԱՆԳԼԻԱ պատրաստ է իր հոգատարութեան յանձնուած գաղթավայրերու խնամակալութիւնը յանձնելու Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան, ինչպէս կը գրեն Լոնտոնի թերթերը: Այս մասին պաշտօնական յայտարարութիւն մը պիտի ըլլայ Երեսփ. ժողովի մէջ:

ՄԻՍԻ ՏԱԳՆԱՊԸ կը շարունակուի: Մսավաճառները միշտ կը մերժեն միս գնել: Նախարարական խորհուրդը նոր միջոցներ կը խորհի, դարման մը գտնելու: Պարենաւորման նախարարը կը սպառնայ ձերբակալել Մսավաճառներու Դաշնակցութեան նախագահը: Այս առթիւ խստօրէն կը քննադատուի պարենաւորման նախորդ նախարարը, Պ. Փինօ, որ պատասխանատու կը համարուի թէ միսի եւ թէ հացի տագնապին: Ընկերվարական կուսակցութիւնը քննութիւն բացած է, ստուգելու համար թէ ի՛նչ պայմաններու տակ ջնջուեցաւ հացի տոմսը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ կատաղի կռիւ մը տեղի ունեցաւ 40 Ֆրանսացի եւ 40 ամերիկացի զինուորներու միջեւ: Վիրաւորուեցան 14 հոգի, տասը ծանրապէս: Ի վերջոյ ամերիկեան ոստիկաններ յաջողեցան դադրեցնել կռիւը որ տեւեց աւելի քան մէկ ժամ:

ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԵԱՆ մը համաձայն, Ֆրանսացիներու 21 առ հարիւրը արտասահման գաղթել կ'ուզէ: (Թերթ մը մինչեւ 500.000 կը հաշուէ թիւը): Նոյն հարցարանին համաձայն, Ֆրանսուհիներու 50 առ հարիւրը հաւատք չունի աշխարհի նոր կազմակերպութեան վրայ եւ կը վախնայ նոր պատերազմէ մը:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ զինուորները նոր ցոյց մը սարքած են այսօր, Յաղթական Կամարին տակ, «տուն դառնալու համար»: Ֆրանքֆորթի ամերիկեան բանակին զինուորներն ալ նոյն պահանջը դրած են աղմկալի ցոյցերով:

ՆԻՒՐԸՆՊԷՐԿԻ դատավարութեան յունուար 10ի նիստին մէջ, ամերիկեան դատախազը խստօրէն ամբաստանեց Լեհաստանի գերման կուսակալը, Ֆրանք, որոշ մասեր կարդալով անոր մտերիմ օրագրէն որ կը բաղկանայ տասը հատորներէ: Ամբաստանեալը 1933էն 1939 եղած է գլխաւոր նացի իրաւագէտը եւ իբր այդ հեղինակը Հրեաներու եւ քաղաքական հակառակորդներու դէմ հրատարակուած օրէնքներու: Բայց ամէնէն աւելի չարիքներ գործած է իբրեւ Լեհաստանի կուսակալ: 1940 Սեպտեմբեր 14ին կը գրէր իր օրագրին մէջ. — «Այս երկրին բնակիչները Մեծն Գերմանիոյ ստրուկները պիտի ըլլան»: Դարձեալ 1940ին, համաձայն իր օրագրին, Ֆրանք ջարդել տուած է 3400000 Հրեաներ: «Լեհերը կրնան երջիկի միս դառնալ. ինծի համար միեւնոյնն է: Ամբողջ Լեհաստանը Գերմանիոյ աւարն է»: 1941 Սեպտեմբերին Լեհերու 40 առ հարիւրը վարակուած էր թիֆիւսէ, շաբաթը հազար հոգի կը վարակուէր: Ֆրանք իբրաքանչիւր Գերմանի կեանքին համար կը պահանջէր ջարդել հարիւր Լեհեր: Յետոյ անգլ. դատախազը կարդաց հրէական Շթուրմըրի դէմ եղած փաստերը եւ ըսաւ թէ «անոր սարքած ջարդերու համեմատութիւնը կը գերազանցէ ինչ որ տեսնուած է մինչեւ այսօր»:

ՍԱՆՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Յաճախ դանդատներ եղած են — բերանացի թէ մամուլի միջոցաւ — որ մեր նոր սերունդը օրէ օր կ'ուծանայ, կ'օտարանայ եւ թէ հայերէն լեզուի հանդէպ ո եւ է հետաքրքրութիւն ցոյց չի տար...

Կապոյտ Խաչի սանուհիներու հանդէսը Դեկտ. 30ին, Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահին մէջ, եկաւ խրախուսիչ ապացոյց մը տալու թէ մեր նոր սերունդը ի վիճակի է երգելու, խօսելու եւ արտասանելու հայերէն լեզուով, կրնայ խանդավառուիլ եւ խանդավառել, եթէ աւելի մեթոտիկ աշխատանք մը կատարենք եւ աւելի համբերող եւ յարատեւ հոգիով մը մօտենանք անոր: Այս բանը յաջողած էր ընել Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը, ինչ որ մեծապէս գնահատելի է:

Հանդէսը սկսաւ ժամը 3ին: Խոր լռութեան մէջ վարագոյրը բացուեցաւ եւ ահա բեմին վրայ 40է աւելի օրիորդներ, հագուած միաձեւ՝ ճերմակ կապոյտ, երգեցին Հայ Կապոյտ Խաչի քայլերգը ղեկավարութեամբ Տիկին Լուսվարդ Զիլինկիրեանի: Վարչութեան կողմէ Տիկին Ա. Մաղաքեան տուաւ համառօտ զեկոյց մը մասնաճիւղի գործունէութեան շուրջ: Բացատրեց թէ ինչ աշխատանք տարուած էր այս վերջին ամիսներու ընթացքին, կազմելու համար Սանուհիներու Միութիւնը եւ թէ ինչ համբերատար ճիգերով պատրաստուած էր այդ հանդէսը — Կաղանդի ծառով— իբրեւ Սանուհիներու բացման պաշտօնական հանդէս:

Հետզհետէ եղան մեներգներ, արտասանութիւններ, զոյգ - պարեր եւ խմբական դեղջկական պարեր՝ դեղեցիկ տարազներով: Օր. Մ. Տէրվիշեան (Շաւէն) երգեց երկու կտոր, խլելով ջերմ ծափեր: Շատ յաջող եւ երկարաշունչ մենախօսութիւն մը ըրաւ Օր. Ս. Կարապետեան: Իսկ Օր. Լ. Մաթոսեան անառակ երիտասարդի դերին մէջ երգեց ու պարեց: Զարդարուած Կաղանդի ծառին շուրջ, երգեցին փոքրիկներ՝ Թադէոսեան, Դաւիթեան եւ Արզումանեան, ինչպէս նաեւ Կապոյտ Խաչի փոքրիկ սանուհիները:

Կարճ դադար մը տրուելով, Կապոյտ Խաչուհիները սկսան բաշխել փոքրերուն Կաղանդ պապայի նուէրները: Յետոյ աճուրդի դրուեցաւ Վարդանանց նկարը՝ իւղաներկ, որմէ գոյացաւ 22 հազար Փրանք եւ շահողը եղաւ Պ. Ա. Արզարեան: Կարճատեւ այդ աճուրդէն վերջ, Սանուհիները լաւագոյն առոգանութեամբ եւ յաջող խաղարկութեամբ ներկայացուցին «Ծաղիկը, հէքեաթ մը երեք պատկերներով (Հ. Կ. Տէրմոյեանի), որուն համար մասնաւոր թատերական հագուստներ ճարուած էին Լիոնէն:

Հանդէսը փակուեցաւ ժամը 6ին «Տալուրիկի» երգով՝ երգուած երկու ձայնով: Գիտեմ որ «Յառաջ»ի սիւնակները շատ սուղ են, այդ պատճառով չուզեցի նամակս խճողել անուններով եւ գնահատականներով: Հարկ է արձանագրել թէ այս հանդէսին պատրաստութիւնը, ինչպէս նաեւ յաջող ղեկավարութիւնը կը պարտինք Տիկիններ՝ Ա. Մաղաքեանի, Բնարիկ Մուրատեանի, Վիքթոր Բարունակեանի, Անահիտ Խաչիկեանի եւ Լուսվարդ Զիլինկիրեանի անձնուէր եւ անխոնջ եռանդին:— Թղթակից 1946

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Ռազմիկ», «Տաւրոս» եւ «Հրայր» խումբերու բոլոր ընկերները այս կիր. կէս օրէն վերջ ժամը 3ին, Սարսէլի մէջ, ծանօթ հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. Պանեէօ – Քաշանի «Արծիւ» ենթակոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկ. ԱԲՐԱՀԱՄ ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 1000 Ֆրանք կը նուիրէ Վեթերաններու Ֆոնտին:

ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԵՑԱՒ Հունգարիոյ նախկին վարչապետը, Տոքթ. Պատոսի, որ մահուան դատապարտուած էր իբրեւ դաւաճան: Պիտի գնդակահարուին նաեւ ուրիշ երեք նախարարներ:

ԻՏԱԼԻՈՅ ընկերվարականներն ալ մերժեցին ձուլուիլ համայնավարներուն հետ:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ քաղաքացիական պատերազմը վերջացաւ, համաձայնութիւն գոյացած ըլլալով ազգայնականներուն եւ համայնավարներուն միջեւ:

ԱՐԱԲԻՈՅ Թագաւորը, Իպնը Սաուտ, Գահիրէ հասաւ շքեղ թափորով մը եւ ընդունուեցաւ Եգիպտոսի Թագաւորին կողմէ: Երկուքն ալ ոսկեճամուկ համազգեստներ հագած էին:

ՅԱՋՈՐԴՈՎ՝ Յունաստանի Դիմադրական Ճակատի E.A.M. պատուիրակներուն զեկուցումը, մեր մասնաւոր թղթակցին տեսակցութեամբ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ (Ամերիկայէն) Արտաշէս Ապէսեան, կնոջ անունը՝ Անգինէ: Նախապէս Փարիզ կը գտնուէին: Տեղեկացնել Mardirossian, 13 Chmein des Vigne, Issy les Moulineaux:

ՖՐԱՆՔԵՒՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ

Չորեքշաբթի գիշեր ծայրէ ի ծայր լեցուն էր Սալ Կաւօն, André Messagerի նուիրուած հանդէսի մը համար ուր կարեւոր բաժին մը ունէր նաեւ Սիփան Կոմիտաս երգչախումբը:

Պ. Պօժէ սրամիտ եւ համով ուսումնասիրութիւն մը կարդաց Ֆրանսայի տաղանդաւոր այս երաժիշտին մասին զոր կոչեց «Ֆրանսական Օփէրէթին հայրը»: Բանախօսութիւնը համեմուած էր Մեսաժէի զանազան օփէրէթներէն քաղուած երգերով:

Արուեստագէտ Պօժէ զոյգը թէ առանձին առանձին եւ թէ երկուքով երգեցին զանոնք արուեստով եւ հաճելի արտայայտութեամբ:

Սրահին մէջ քիչ էր Հայերու թիւը, բայց բոլորս ալ սրտատրոփ կը սպասէինք մեր երգչախումբին երեւման, մանաւանդ որ Պ. Ա. Պօժէ այնքան գովեստով եւ արժանավայել կերպով ներկայացուց թէ ղեկավարը Պ. Ալեմշահ, եւ թէ 80 հոգինոց հայկական խումբը իր ազգային համեղ փոքլորով:

Վեց երգ ունէր Սիփան – Կոմիտասը իրարմէ լաւ ընտրուած եւ շատ խնամքով պատրաստուած: Անվերջ ծափեր ուրախութեամբ եւ հպարտութեամբ լեցուցին մեր սիրտերը: Կը սպասէինք որ «Խումար պառկէ»ն կամ «Վարդ կօշիկս» կրկնապատկէին ծափերը, բայց ինկապէս երաժշտասէր այդ հասարակութիւնը բացառիկ խանդավառութեամբ ողջունեց «Հօ՛ րօ՛ լօ՛»ն:

Շրջուն թղթակից

Շուտով լոյս կը տեսնէ Զ. Մ. Որբունիի «ՎԱՐՁՈՒ-ՍԵՆԵԱԿ» պատմուածքներու հաւաքածոն: Դիմել՝ վաճառման կեդրոնատեղին, Հ. Բալուեանի գրատունը 43 rue Richer, Paris (9), tél. Pro. 25-46: Ստուար հատոր մը, գին 150 Փրանք:

ԴԵՐՁԱԿԻ փաթանը մը ծախու է այրերու թէ կիներու համար չափի վրայ, թէ Փարիզի եւ թէ Սէնի մէջ գործելու իրաւունքով: Չէք փոշմանի հաշուընթաց: Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան, Յ. Յակոբեան մակագրութեամբ:

Գրաւուած օր

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ.— Ապրիլ 7 Կիրակի ցերեկ կը ներկայացուի, դերասանապետ Բագրատունիի ղեկավարութեամբ երիտասարդ թատերագրի մը Ա. հեղինակութիւնը:

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ.— Զարեհ Մութաֆեանի նըկարահանդէսը մինչեւ 19 Յունուար: Galerie Allardի մէջ, 20 rue des Capucines, հեռ. Opéra 35-95: Ամէն օր ժամը 10էն 12 եւ 14էն 18, բացի կիրակի եւ երկուշաբթի օրերէն:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպութեամբ ՊՕՂՈՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԻ

Կիրակի 20 Յունուար ժամը 2.30ին Salle Saulnier, 7 rue Saulnier, Paris (9), métro Cadet:

Կը մասնակցին Պ. Պ. Հայկ (ջութակ), Յովհաննէս (քէմէնչէ), Պօղոս (քանոն), Բարունակ (ուտ), Ալփոնս (ուտ) եւ երգիչ Արթաքի: Անակընկալներ, խնամուած յայտագիր, ճոխ պիւֆէ:

Տոմսեր 150, 100 եւ պատուոյ տոմսեր: Դիմել Գօփարանեան ճաշարանը, 6 rue Maubeuge եւ նոյն օրը կիչէն: Պանեէօ Քաշանի մէջ տոմսերը կը ծախուին երգիչ Արթաքի մօտ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ Սերովբէ Մխիթարեանի՝ «Բէյը», Պօէմ Վասպուրականի բնաշխարհէն: Գին 60 Փր.: Հեղինակի «Գաղութահայ խոհալիստներու» հետ (գին 100 Փրանք) փնտռել հայ գրավաճառներու մօտ: Գաւառներէն եւ արտասահմանէն դիմել V. Assadourianին, 23 rue Pixerecourt, Paris (20):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ Տիգրանակերտցի փաստաբան Գէորգ Էֆէնտիի տղաքը Ազատ եւ Միհրան, որոնք 1915ի տարագրութեան միջոցին կը գտնուէին Թայլեգ գիւղը Ահմէտ Շէյխոյի մօտ, ուրկէ մեկնած են Տիգրանակերտ ու յետոյ Փարիզ: Տեղեկացնել Ashardjian Hermanos Santa Fé 1560 Buenos Aires (Argentine):

ՀԱՆԴԷՍ - ԽՆՋՈՅՔ.— Փորթ տ'Իթալիի Հ. Մ. Ը. Մ.-ի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 13 յունուար, ժամը 15էն մինչեւ 23, Յովհաննէսեան սրահին մէջ, 13 rue Pierre Curie, Kremlin Bicêtre:

Տ. Սոնա Գարագաշ եւ իր Արեւելեան նուագախումբը: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Առատ պիւֆէ մատչելի գիներով: Մուտք 50 Փր.:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Mardi 15 Janvier 1946 Երեքշաբթի 15 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4509—Նոր շրջան թիւ 238 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 3 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ՋՈՒՐԻ ՎՐԱՅ

Քիչ անդին պիտի կարդաք պաշտօնական լուր մը,— Անգլիոյ պատերազմական նախարարութեան ներկայացուցիչը, պատասխանելով երեսփոխանի մը հարցումին, գրաւորապէս հաստատած է թէ բրիտանական կառավարութիւնը 60 միլիոն սթերլին արժէքով զէնք եւ ռազմանիւթ ճարած է Թուրքիոյ, պատերազմի ընթացքին:

Գաղտնիք չէ որ Մ. Նահանգներն ալ կ'օգնէին Թուրքիոյ վերազինման: Ինչպէս եւ Գերմանիա: Կարճ խօսքով, երկու կողմերն ալ կը մրցէին իրարու հետ, սիրաշահելու եւ ի հարկին օգտագործելու համար Անգարան:

Այս վերջինն ալ, իր կարգին, կը ժպտէր երկու կողմերուն, միեւնոյն ատեն շարունակելով իր մանածը ներկել:

Գաղտնիք չէ, դարձեալ, որ երկու կողմերն ալ հրապուրիչ խայծեր կը ներկայացնէին Թուրքիոյ:

Մենք չորս-հինգ տարի զրկուած էինք արտաքին յարաբերութիւններէ եւ ազատ մամուլէն: Բայց, ինչ որ կրցանք իմանալ զանազան առիթներով, չափէն աւելի պերճախօս է:

Այսպէս, իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստէին թէ՝ թ'ւ Անգլիա թ'ւ Գերմանիա հողեր խոստացած են Սուրիայէն, Իրաքէն եւ Կովկասէն:

Թուրք ծանօթ հրապարակագիրը, Հիւսէյին Ճահիտ Եալչըն, կը գրէր թէ Գերմանիա 1941ին բաժին խոստացած էր Կովկասէն, բայց իրենք մերժեցին:

1943ին գերման ծովակալ մը կը ճգնէր «պատմական փաստերով» ապացուցանել թէ Պաթումը Թուրքիոյ կը պատկանէր 200 տարիէ ի վեր եւ պէտք է անոր վերադարձուի: Միեւնոյն ատեն ազատօրէն կը գործէր համաթուրանական կազմակերպութիւնը:

Դարձեալ նոյն տարին գերման կառավարութիւնը Պոլիս փոխադրել կուտար շանսատակ Թալէաթի ոսկորները, եւ պաշտօնապէս կը մասնակցէր անոր յիշատակարանին բացման, Պոլսոյ մէջ:

Գերմանիան կործանեցաւ, սակայն Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները կը շարունակեն հովանաւորել Թուրքիան, բարոյապէս թէ նիւթապէս: Ու առիթ չեն փախցներ, իրենց համակրանքը յայտնելու համար:

Պաշտօնապէս հաստատուեցաւ որ Ամերիկացիները երեք օդակայաններ կը շինեն Թուրքիոյ մէջ, իւրաքանչիւրը 20 միլիոն տոլարի: Միւս կողմէ, 500 միլիոն տոլարի վարկ մը բացած են:

«Կազէթ տը Լօզան»ի լուտեղեակ թղթակիցը, Տօքթ. Նէրին է. Կիւն ուրախութեամբ կը ծանուցանէ թէ Թուրք տնտեսական յանձնաժողով մը կը գործէ Մ. Նահանգներուն մէջ եւ թէ հազար Թուրք ճարտարագէտներ, որոնք իրենց վկայականները ստացած էին ամերիկեան համալսարաններու մէջ, Թուրքիա վերադարձած են:

— «Պ. Աչըքալըն, Լոնտոնի թրքական նոր դեսպանը, կարեւոր բանակցութիւններ կը վարէ: Թրքական բանակը նոր լրացուց իր գեր-արդիական սպառազինումը, մէջն ըլլալով օդատորմիղը եւ, նաեւ շնորհիւ իր ռազմագիտական կացութեան զոր կը պարտի իր աշխարհագրական դիրքին, կը կարծուի թէ պիտի կրնայ դիմադրել հզօր հակառակորդի մը: Թիթօ եւ Միխայլովիչ ալ նոյնը չըրի՞ն»:

Այս ճամբուն վրայ, իսկապէս յատկանշական է Անգլիոյ դիրքը:

Լոնտոնի մեր աշխատակիցը «Թայմզ»ի ուղղուած նամակով մը (1944 Դեկտեմբեր 29) դառնօրէն դիտել կուտայ թէ անգլիական մամուլը ոչ-բարեկամական դիրք մը բռնած է հայ ժողովուրդին վերաբերեալ հարցերու մէջ:

— «Նախ եւ առաջ կ'ուզէի շեշտել սա իրողութիւնը թէ՝ 1923էն ի վեր, բրիտանական մամուլը Հայերու հանդէպ կը վարուի եթէ ոչ արհամարհանքով եւ թշնամութեամբ, առ նուազն կատարեալ անտարբերութեամբ: Այս ժխտական դիրքը շարունակուեցաւ ամբողջ պատերազմի ընթացքին»:

Դեռ կը խօսինք այս մասին: Կը բաւէ արձանագրել անողոք իրականութիւնը,— հակառակ ամէն բանի, Թուրքիան միշտ կը մնայ ձեռքի վրայ, գլխու վրայ:

Վարպետ ձեռնածու, ան յաջողած է նորէն ջուրին երեսը ելլել, ցնոր տնօրինութիւն: Մինչեւ անգամ լեզու գտնելով Խ. Միութեան հետ, որ կը շարունակէ խորհրդաւոր դիրք մը բռնել, ինչպէս պատմական Սփինքսը:

Շ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՀԱՐԱՒ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

ՈՒՐՈՒԿՈՒԱՅԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Հարաւ. Ամերիկայի երեք հանրապետութիւններու մէջ ցրուած հայկական գաղութներէն մէկն ալ Ուրուկուան է, աւելի քան հինգ հազար հայութեամբ: Ամէնէն կարեւորը Արժանթինէն վերջ: Պէտք է աւելցնել նաեւ շուրջ հազար Նորեր, որոնք այս օտար ափերուն վրայ ծնած ըլլալով թէեւ բնիկներ կը սեպուին, բայց եւ այնպէս մաս մը առ այժմ կարելի եղած է հայ կեանքին շաղկապուած պահել: Եթէ շատերը բնաւ տեղեակ չեն մայրենի լեզուին, այսպէս թէ այնպէս կապուած կը մնան իրենց ծնողներուն ու ընտանեկան բարքերուն: Ոչ միայն Հայերս, որ պետական եւ այլ բազմաթիւ ազգային հնարաւորութիւններէ զուրկ ենք, այլ նոյնիսկ հզօրագոյն իշխանութեանց յաջորդական սերունդները աստիճանաբար կը հեռանան, առօրեայ կեանքի վազքին հետ զանց ընելով իրենց ծնողներու հայրենական փառաւոր անցեալն ու պատմական արժէքները: Օրուան հեւ ի հեւ տուայտանքին զուգընթաց, ժամանակակից սերունդը առաւելաբար վայելքի, հեշտ ժամանցներու եւ պարապարաններու ժխորի մէջն է որ կը սպառէ իր լաւագոյն ուժը:

Ուրուկուայի հայ գաղութը, հակառակ իր որակին, իրապէս գնահատելի գործ մը կատարած է: Գաղթականական առաջին կարաւանին հետ սկսած է զօրավիգ հանդիսանալ ամէն այն ձեռնարկներուն, որոնք այս կամ այն ձեւով խթան կրցած են ըլլալ ազգապահպանման: Ժամանակաւոր եկեղեցիի կողքին հաստատուած են նաեւ ազգային դպրոցներ եւ այսօր հինգ կրթական վարժարաններու սեմէն ներս շուրջ 500 հայ մանուկներ եթէ ոչ լիակատար ազգային դաստիարակութիւն մը կը ստանան, գոնէ մայրենի լեզուն սորվելու եւ գրել կարդալու վարժութիւնը կ'իւրացնեն: Բոլոր վարժարաններու մէջ ալ պարտադրաբար կը դասաւանդեն նաեւ մէկ մէկ տեղացի ուսուցիչներ, իսկ անկէ ետք երկու հայ մանկավարժներ:

Ինչպէս ամէն տեղ, հոս ալ ուսուցչական կազմը իր մակարդակէն շատ վար է, եւ դպրոցական դասընթացքներու աստիճանը միջակ: Կը պակսին նաեւ միատարր դասաւանդութեան ձեւը ու դասագիրքեր: Նիւթական միջոցներն ալ այնքան յուսատու չեն, ու հակառակ գաղութի տնտես. բարեկեցութեան, դժուարութեամբ է որ կը հոգացուին կրթական ծախքերը: Դպրոցականներու ամսավճարներէն զատ, հոգաբարձութիւններ կամ կրթական մարմինները ստիպուած են բոլոր հայրենակիցներուն դիմել եւ տարեկան կրթական տուրքերով հաւասարակշռել եկամուտը:

Հակառակ այս ամէն ճիգերուն, տարուէ տարի նուազիլ սկսած է հայ դպրոցներ յաճախողներու թիւը: Դժբախտաբար գաղթականութեան սկզբնական դժուարութիւններէն վերջ, մեր հայրենակիցներու նիւթական վերելքը մոռցնել կուտայ շատ մը բաներ, ինչպէս նաեւ նահապետական կենցաղն ու հայկական դպրոցը:

Այսուհանդերձ կայ փոքրաթիւ զանգուած մը, որ կը շարունակէ վառ պահել հայրենի գաղափարներու կայծը: Հայ գաղութը օժտուած է նաեւ խոստմալի ու առաջաւոր սերունդով մը: Նորերէն շատերը արդէն բարձրագոյն մասնագիտական վարժարաններ ու համալսարաններ աւարտած ըլլալով, իբրեւ բժիշկներ, իրաւաբաններ, ճարտարապետներ, երկրաչափներ, դեղագործներ, ատամնաբոյժներ, եւայլ մեքենական գիտութեանց հետեւողներ օրէ օր իրենց պատուաւոր տեղը կը գրաւեն թէ հայ եւ թէ օտար շրջանակներու մէջ:

Եկեղեցական գործը, որ երբեմն խռովայոյզ վէճերու պատճառ եղած է այս գաղութին մէջ, այժմ կրկին վերազարթումի ճամբուն մէջ է: Այլեւս տարակարծութիւն չկայ եկեղեցիի շուրջ, եւ Մոնթէվիտէոյի հայ գաղութը այժմ մայրաքաղաքի լաւագոյն պողոտաներէն մէկուն վրայ ծախու առած է ընդարձակ հողամաս մը, որ աւելի քան 20.000 տոլար արժողութիւն մը ունենալով նաեւ կրկնապատիկ գումարներու կը կարօտի: Յետագային կարելի պիտի ըլլայ թէ եկեղեցի եւ թէ մասնաւոր սրահ եւ այլ յարակից շինութիւններ կառուցանելով գոհացնել գաղութի կենսական պահանջները: Բոլոր այս եկամուտները պիտի գոյանան գաղութի զոհաբերութեամբ: Եթէ երբեմն կ'ըլլան բացառիկ նուէրներ, մնացեալը պիտի հոգայ ժողովուրդի ստուար մեծամասնութիւնը:

Անգլիա 60 միլիոն սթերլինի զէնք տուած է Թուրքիոյ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Դեկտեմբեր 19ի նիստին մէջ, աշխատաւորական երեսփոխան Պ. Ճօն Լիւիս հարցուց պատերազմական նախարարին թէ ի՞նչ է արժէքը պատերազմի ատեն Թուրքիոյ տրուած ռազմամթերքին եւ ի՞նչ պայմաններով տրուեցան:

Պատերազմական նախարարութեան ներկայացուցիչը պատասխանեց, գրաւոր.— Պատերազմի շրջանին ռազմամթերք տրամադրուեցաւ Թրքական կառավարութեան համաձայն 1938ի եւ 1939ի Սպառազինութեանց վարկերուն, համագումար 34 միլիոն սթերլին արժողութեամբ: Ասկէ զատ, 1943 Ապրիլ 1էն մինչեւ Յունիս 15 կարգ մը ռազմական նիւթեր հայթայթուած են մօտաւորապէս 26 միլիոն սթերլին արժէքով, համաձայն Փոխադարձ Օգնութեան պայմաններուն, յանուն Միացեալ Ազգերու ընդհանուր շահերուն: Թրքական կառավարութեան հաղորդուած է թէ 1945 Յունիս 16էն սկսեալ ռազմանիւթ պիտի ճարուի միայն վճարումով:

Միացեալ Ազգերու ժողովը

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովի ուրբաթ օրուան նիստին մէջ կարելի չեղաւ ընտրել ընդհ. քարտուղարը, որ պիտի պաշտօնավարէ հինգ տարի, 9000 սթերլին տարեթոշակով: Պայման է որ թեկնածուն միաձայնութեամբ առաջարկուի հինգ Մեծերուն կողմէ,— Անգլիա, Մ. Նահանգներ, Խ. Միութիւն, Ֆրանսա եւ Չինաստան: Այս պետութիւններէն իւրաքանչիւրը իրաւունք ունի վեթօ դնելու (մերժելու): Հետեւաբար դժուար է գտնել մէկը որ միաձայն հաւանութիւն վայելէ:

Այս կացութեան մէջ, անգլ. կառավարութիւնը Մ. Նահանգներուն դիմեց, որպէսզի խնդրեն զօր. Այզընհաուըրէն որ ետ առնէ իր հրաժարականը: Բայց Պ. Պըրնզ պատասխանեց թէ զօրավարը վճռապէս մերժած է եւ պիտի մնայ նախագահ Մ. Նահանգներու ընդհ. սպայակոյտին: Երկրորդ թեկնածուն է Պ. Իտըն, Անգլիոյ նախորդ արտաքին նախարարը, որ նոյնպէս դժուարութեան մատնուած է, իբրեւ վարիչը պահպանողական կուսակցութեան (Չըրչիլ օդափոխութեան գացած է): Մոսկուա կ'առաջարկէ Ուաշինկթընի եուկոսլաւ դեսպանը, Պ. Սիմիչ, որ այնքան ալ ծանօթ չէ միջազգային շրջանակներու մէջ: Աւելի բախտաւոր թեկնածու մը կը համարուի Պ. Փիրսըն, Ուաշինկթընի քանատական դեսպանը, որ մասնակցած է բազմաթիւ միջազգային ժողովներու եւ վերջերս նախագահն էր UNRRAի (Ամերիկեան Նպաստամատոյց Եւրոպայի Օգնութեան համար):

Նոյն նիստին մէջ, ընդհ. ժողովը ընտրեց եօթը փոխ-նախագահներ, հետեւեալ երկիրներու պատուիրակութեանց նախագահներէն,— Ֆրանսա, Խ. Միութիւն, Չինաստան, Հարաւ Ափրիկէի Միութիւն, Անգլիա, Մ. Նահանգներ եւ Վենեզուէլլա: Յետոյ միաձայնութեամբ ընտրուեցան վեց կարեւոր յանձնաժողովներու նախագահները.— 1. Քաղաքական եւ Ապահովութեան Խորհուրդ (մէջն ըլլալով սպառազինութեանց կրճատումը), Մանուէլսքի, Խորհրդային Ուկրայնայի արտաքին գործավարը.— 2. Տնտեսական Յանձնաժողով՝ Քոնտէրսքի, Լեհաստանի ելմտական նախարարը, — 3. Ընկերային, Մարդասիրական եւ Մշակոյթի Յանձնաժողով՝ Ֆէյզըր, Նոր Զելանտայի վարչապետը.— 4. Գաղթավայրերու խնամակալութեան Յանձնաժողով՝ Տօքթ. Մաք Էքէրն, Ուրուկուայի Լոնտոնի դեսպանը,— 5. Վարչական եւ ելեւմուտքի Յանձնաժողով՝ Ֆարէս Խուրի՝ Սուրիոյ խորհրդարանին նախագահը,— 6. Իրաւագիտական Յանձնաժողով՝ Տօքթ. Երիմինէս՝ Փանամայի նախորդ արտաքին նախագահը:

ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՄԸ

Շաբաթ օր անակնկալ մը ծագեցաւ, Ապահովութեան խորհուրդի վեց ոչ-մնայուն անդամներուն ընտրութեան առթիւ: Խորհրդային պատուիրակը առաջարկեց յետաձգել ընտրութիւնը, որպէսզի ժամանակ ունենան աւելի լայն խորհրդակցութիւններ կատարելու: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը անմիջապէս ոտքի ելլելով, յայտարարեց թէ ստիպուած է ընդդիմանալ այս առաջարկին: «Եթէ խնդիրը մասնաւոր ժողովի մը վրայ ըլլար, յօժարութեամբ կը համաձայնէի: Բայց հոս 51 ազգեր ենք եւ բոլորս ալ կ'ուզենք արագօրէն յառաջ տանիլ մեր գործը»: Անգլիոյ արտաքին նախարարն ալ ընդդիմացաւ յետաձգման, վճռապէս յայտարարելով թէ «վտանգաւոր նախընթաց մը» ստեղծած պիտի ըլլան: Այս ճառերուն վրայ ռուսական առաջարկը մերժուեցաւ 6ի

Շրջանի ազգային մարմինը կը ներկայացնէ Կեդր. Վարչական Խորհուրդը, որ տարուէ տարի կը վերանորոգուի եւ որուն կը մասնակցին 350 գործօն անդամներ: Խորհուրդը տարեկան շուրջ տասը հազար փեսօ եկամուտ մը ունի, որ նոյնութեամբ ազգային հոգերու կը տրամադրուի: Ուրիշ մանրամասնութիւններ՝ յաջորդով:

ՍՄԲԱՏ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Յունաստանի ողբերգութիւնը

Քանի մը ամիս առաջ, Լոնտոնէն վերադարձին խնամակալ Դամասկինոս արք. մամուլի ասուլիս մը կուտար Hôtel Ritzի սրահներու մէջ, մասնաւորաբար ծանրանալով Յունաստանի փափուկ վիճակին վրայ։

Հինգշաբթի օր, Մութիւալիթէի սրահներուն մէջ, Յունաստանի Դիմադրական ուժերու վարիչներն էին որ իրենց կարգին, նոյնպէս Լոնտոնէն վերադարձին, ասուլիսի մը հրաւիրած էին օտար եւ ֆրանսական մամուլի ներկայացուցիչները։ Կը նախագահէր փարիզեան մամուլի ընկերակցութեան նախագահ՝ Ալպէր Պայէ որ իր բացման խօսքէն վերջ՝ Յունաստանի համակրական արտայայտութիւններով, ձայն տուաւ Ա. Լուլիսի (A.Loulis), նախկին երեսփոխան, նախկին կառավարիչ Եպիրոսի, ներկայացուցիչ հանրապետական - արմատական կուսակցութեան, որ պարզեց Յունաստանի վերջին ազատագրական պայքարները, սկսելով 1821ի Թուրքերու դէմ մղուած կռիւներէն մինչեւ 1944 Դեկտեմբերի դէպքերը եւ իրենց դժգոհութիւնները Անգլիացիներէն։ Մանրամասն բացատրեց Է. Ա. Մ.ի (Յունական Ազգային Ազատագրութեան Ճակատ) համաձայնութիւնները կառավարութեանց հետ, խոստումներուդրժումը են։

Տրուած զեկուցումին համաձայն, Է. Ա. Մ.ի համաձայնութեամբ, Դիմադրականները պէտք էր յանձնէին 40.000 զէնք, 60 թնդանօթ եւն.։ Անոնց փոխան յանձնուած են 50.000 զէնք, 105 թնդանօթ, ուրեմն իրենց խոստումէն ալ աւելի։ Այժմ Յունաստանի մէջ 129 ահաբեկչական խումբեր կը հաշուեն, մեծ մասով թագաւորական, անիշխանական եւ Գերմաններու գործակից տարրերէ բաղկացած։ Այդ հրոսակները կը հագնին անգլիական համազգեստներ։ Երկու հարիւր հազար կը հաշուեն բանտարկուած Դիմադրականներու թիւը։ Շատեր կը հալածուին պարզ այն յանցանքով որ Դիմադրութեան ճակատին միացած են։ Ահ ու սարսափն է որ կը տիրէ։ Այժմ Դիմադրականները կը պահանջեն մաս կազմել կառավարութեան եւ վերջ տալ հալածանքներու։

Զեկուցումէն վերջ, ունկնդիրները հրաւիրուեցան հարցումներ տալու։ Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.—

Յանձնուած զէնքերը բոլորն ալ անգլիական չէին, այլ մեծ մասով գրաւուած էին Գերմանացիներէն։ Անգլիացիները տուած էին միայն 5400 զէնք։ Թուրքը պաշտօնապէս դաշնակից էր Յոյներուն պատերազմէն առաջ, իսկ պատերազմի ընթացքին իր խոստումը չյարգեց։

Երկրին ելմտական վիճակն ալ ողբալի է։ Ազատագրութեան առաջին օրերուն անգլիական սթերլինը կ'արժէր 2000 տրախմի, յետոյ բարձրացաւ 4000ի եւ վերջապէս այժմ կ'արժէ 200.000 տրախմի։ Անգլիական բանակը խոստացած է վերադարձնել Յունական ազգային դրամատունէն առած տասը միլիոն սթերլինը։

Դիմադրական Ճակատին մաս կը կազմեն հինգ կուսակցութիւններ, ընկերվարական, համայնավար, ձախ ազատականներ, հանրապետական արմատականներ եւ ազատական հանրապետական (Վենեզելոսի խմբակցութիւն)։

Համաձայն պաշտօնական զեկուցագրին, սպաննուած են 18.127 Յոյներ, զանազան երկիրներու բանակներու մէջ կորսուած 23.500, սովամահ 310.000, բնաջնջուած Հրեաներ 50.000։

Գաղափար մըն ալ ձերբակալութիւններու մասին.— Պաշտօնապէս 500.000 (կէս միլիոն) կը հաշուեն կալանաւորներու թիւը, 80000 ալ հրեայ (գրաւման շրջանին)։ Քանդուած գիւղեր 1700, տուն 165.162, դպրոց 509, եկեղեցի 501։

Պատասխանները կուտային, բացի Պ. Լուլիսէն, Է. Ա. Մ.ի ընդհանուր քարտուղար եւ նախկին երեսփոխան Տ. Փարցալիտիս (D. Partsalidis), Զօր. Հ. Կրիկորիատիս (Grigoriadis) Էլասի զօրավար նախկին երեսփոխան եւ ծերակուտական, ձախ արմատականներու ներկայացուցիչ, եւ ընկերվարական կուսակցութեան ներկայացուցիչ Պ. Եօրկալաս։

Փարիզէն վերջ պատգամաւորութիւնը պիտի մեկնի Ուաշինկթըն եւ Մոսկուա, իր առաքելութիւնը շարունակելու։ Պաշտօնական մասի փակումէն վերջ գինեձօն մը տրուեցաւ ներկաներուն։ Առիթէն օգտուելով, իբրեւ «Յառաջ»ի թղթակից անձնապէս ծանօթացայ թէ Պ. Եօրկալասի եւ Պ. Ա. Լուլիսի, տեղեկանալու համար Յունաստանի Հայոց վիճակի մասին։ Երկուքն ալ պատասխանեցին թէ Հայերը եւս տառապեցան ինչպէս Յոյները եւ իրենց մասնակցութիւնը բերին Յունաստանի ազատագրման պայքարներուն։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

Յ. Գ.— Կարելի չէ՞ր արդեօք նմանօրինակ ասուլիս մը կազմակերպել Հայկական Դատի համար, Փարիզի մէջ։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ բրիտանական մարզպանը միջոցներ ձեռք պիտի առնէ, դադրեցնելու համար հրէական ապրանքներու դէմ հաստատուած «պոյքոթ»ը։— Երկու տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ յոյն նաւապետ մը, որ օգնած էր 200 Հրեաներ Պաղեստին ցամաք հանելու, ապօրինաբար։

ՀԵՌԱԽՕՍԻ պաշտօնեաները ընդհ. գործադուլ յայտարարեցին Մ. Նահանգներուն մէջ, խանգարելով ամբողջ երկրին կեանքը։ Նախագահ Թրումըն միջամտեց։

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԻ կրճատումները հետզհետէ կը թեթեւնան։ Պաշտօնական զեկոյցի մը համաձայն, ճարտարագործական հաստատութիւնները այսուհետեւ շաբաթը չորս օր հոսանք պիտի ունենան, փոխանակ երեք օրուան (գործադրելի՝ Յունուար 21էն սկսեալ)։ Տուներու մէջ հոսանքը պիտի կտրուի շաբաթը միայն չորս օր, հինգ ժամ, կամ շաբաթը երկու օր, տասը ժամ։ Ընդհատումները պիտի չսկսին ժամը 8.30էն առաջ։ Խանութները, մէջն ըլլալով սափրիչներու աշխատանոցները, պիտի կրնան ելեկտրականութիւն գործածել մինչեւ ժամը 19, փոխանակ 17ի։ Սրճարանները, ճաշարանները եւ գինետուները պիտի կրնան բաց մնալ եւ լոյս գործածել մինչեւ ժամը 22։ Ելեկտրականութեան գործածումը արգիլուած է գիշերային հաստատութեանց համար։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կառավարական պաշտօնաթերթը, «Իզվեստիա», կը հերքէ այն լուրը թէ Խ. Միութիւնը գտած է հիւլէական ռումբին գաղտնիքը։

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը հրամայեց բոլոր կուսակալներուն հսկողութեան տակ առնել ֆրանսական զօրանոցները եւ օդակայանները եւ օգնել անգլ. պահակներուն, որպէսզի Ֆրանսացի սպաները եւ զինուորները դուրս չելլեն առանց արտօնութեան, հակառակ պարագային պիտի յանձնուին անգլ. իշխանութեանց։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբին ընդհ. ժողովը՝ չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Թ. դասախօսութիւնը Պ. Ա. Քէօսէեանի կողմէ, որ յետաձգուած էր, տեղի կ'ունենայ այսօր, երեքշաբթի, իրիկուան ժամը 7ին, Café Noailles, նիւթը՝ Հայկական Հարցը։

Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի, իրիկուան ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը։ 149 Ave. d'Argenteuil։

ՇԱՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբը խորապէս կը սգայ սիրելի ընկեր Ա. Գիւլխանդանեանի մահը եւ իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր այն հայրենակիցներուն, որոնք իրեն հետ միասին, իրենց բարոյական թէ նիւթական աջակցութիւնը ընծայեցին ողբացեալ ընկերոջ, Վերսայլի մէջ բանտարկուած ատեն։

ՅԱՌԱՋ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ.— Տէր եւ Տիկին Զոլաքեաններ մէկ մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց հօրեղբօր՝ Պօղոս Պաղտասարեանի եւ բժիշկ Կարօ Գույումճեանի, Ամերիկա։

դէմ 34 ձայնով։ Ութ պատուիրակներ ձեռնպահ մնացին։ Յետոյ կատարուեցաւ ընտրութիւնը,— Պրազիլիա շահեցաւ 47 ձայն, Եգիպտոս 45, Մեքսիկա 45, Լեհաստան 39, Հոլանտա 37։ Համեմատականի մնացին Քանատա (33) եւ Աւստրալիա (28)։ Մեծամասնութիւնը 34 ձայն էր։ Երեք անգամ քուէարկութիւն կատարուեցաւ եւ վերջապէս չորրորդին Քանատա հրաժարելով, ընտրուեցաւ Աւստրալիա։

Այս ընտրութեամբ, աշխարհի խաղաղութիւնը կը գտնուի 11 անդամներէ բաղկացած Ապահովութեան Խորհուրդի մը ձեռքը, հետեւեալ բաժանումով.—

Մնայուն անդամներ.— Անգլիա, Մ. Նահանգներ, Խ. Միութիւն, Ֆրանսա եւ Չինաստան։

Ոչ - մնայուն.— Աւստրալիա, Պրազիլիա, Լեհաստան (երկու տարուան համար).— Եգիպտոս, Մեքսիկա, Հոլանտա (մէկ տարուան համար)։

Պառլամենտական տագնապը

Նախարարական խորհուրդը այսօր նորէն պիտի քննէ պարենաւորման տագնապը որ կը մնայ անլոյծ։ Վերջին նիստին ներկայ էին միայն 12 նախարարներ։ Միւսը տասը նախարարները Փարիզէն մեկնած են գործով կամ արձակուրդով եւ կամ հիւանդ են։ Թերթերը կը գրեն թէ նախարարները զանազան կարծիքներու բաժնուած են։ Սեւ շուկացիներու դէմ ծրագրուած մահապատժի օրինագիծն ալ կը մնայ առկախ։

Մինչ այս մինչ այն, պարենաւորման եւ հողագործութեան նախարարը դատական հետապնդումներ կը կատարէ մսավաճառներու սէնտիքայի նախագահին դէմ։ Միեւնոյն ատեն ձերբակալուեցան 11 մսավաճառներ որոնք կեղծ արձանագրութիւններ հաղորդած էին պարենաւորման նախարարութեան։

× «Քոմպա» կը գրէ թէ երկաթուղին ամէն ամիս 20.000 թոն գետնախնձոր կը փոխադրէ, բայց մեծաքանակի վաճառականները կը ստանան միայն 4000 թոն, բաժնելու համար, փոխան կորօններու։ Իրադեկներու կարծիքով, թէեւ գետնախնձորի հունձքը ձախողած է երաշտի հետեւանքով, բայց կարելի է բաւարար քանակութեամբ ճարել, եթէ բաշխումը լաւ կազմակերպուի։ Իւրաքանչիւր յաճախորդ 50 քիլօ պիտի ստանար, մինչդեռ նոր հունձքէն ի վեր Փարիզի մէջ բաժնուած է 5 քիլօ, Թուլուզի մէջ 12, Մարսէյլի մէջ 8 եւն.։— Վճռապէս կը հերքուին այն զրոյցները թէ հացին գինը 7.40էն պիտի բարձրանայ 15 ֆրանքի։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼՊԱՆԻԱ հանրապետութիւն հռչակեց Յունուար 11ին։ Կարգը եկած է Պուլկարիոյ։

ՆԻՒՐԸՆՊԷՐԿԻ դատավարութեան յունուար 11ի նիստին մէջ, ամերիկեան դատախազը ամբաստանեց Գերմանիոյ նախկին ելմտական նախարարը, Տոքթ. Շախթ։ Ըսաւ թէ «ամբաստանեալը գիտէր Հիթլէրի նպատակները եւ վերազինեց Գերմանիան, անոր տրամադրելով նախայարձակման նիւթական միջոցները»։ 1935էն իսկ, Տոքթ. Շախթ կ'ըսէր թէ Գերմանիա ի հարկին բռնի պիտի գրաւէ կարգ մը երկրամասեր, գաղթավայրեր ունենալու համար եւ 1936ին կը գնահատէր «կենսական տարածութեան» քաղաքականութիւնը։ Յետոյ լսուեցաւ չեխ վկայ մը, Տոքթ. Պլահա, որ 1941էն ի վեր բանտարկուած ըլլալով Տախաուի արգելարանին մէջ, 7000 դիազննութիւններ կատարած էր Գերմաններու ղեկավարութեան տակ։ Բժիշկը, որ ներկայ եղած է կալանաւորներու վրայ կատարուած բոլոր գիտական փորձարկութեանց, նկարագրեց տանջարանին սարսափները։ Այս փորձերուն քանիցս ներկայ եղած են Հիմլէր (անձնապէս), Պորման, Ֆրիք, Ռոզէնպէրկ, Զաուքէլ, Քալթէնպրուննէր (բոլորն ալ ամբաստանեալներ), ինչպէս եւ իտալացի եւ ճափոնցի սպաներ։ Տասը հազար Ֆրանսացիներ անցած են այս տանջարանէն։ Շաբաթ եւ երկուշաբթի դատական ատեանը նիստ գումարեց դռնփակ։

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ընկերութիւնները մեղադրելով իբրեւ մեղսակից սեւ շուկայի առեւտուրին, ազգ. տնտեսութեան նախարարը, Պ. Պիյու (Համայնավար), յիշեց երկու մեծ ընկերութեանց անունները, «Լ'Իւռպէն է Սէն» եւ «Քոնքորտ», (Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ կարգ մը անգլ. ընկերութիւններ ալ վտանգուած են)։ Նախարարին յայտարարութեան համաձայն, ամբաստանեալ ընկերութիւնները ապահովագրութիւններ կը կատարէին սեւ շուկայի վտանգներուն դէմ, «ձեռքի տակէ» գործառնութիւններ կը կատարէին մինչեւ 1.500.000 ֆրանքի եւն. եւ թէ 1600 կեղծ ապահովագիրներ (փոլիս) երեւան հանուած են։ Դատական հետապնդումներ պիտի կատարուին թէ ընկերութեանց եւ թէ ապահովագրեալներուն դէմ։

ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԵԱՆ տուրքին թուականը կը մնայ անփոփոխ,— Փետրուար 18 եւ պիտի չերկարաձգուի, հակառակ շրջած զրոյցներու։

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հեռագրեն թէ նորէն փակուած են Հալէպի եւ Դամասկոսի ֆրանսական վարժարանները, որոնք վերաբացուած էին վերջերս։

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Mercredi 16 Janvier 1946 Չորեքշաբթի 16 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° '510-Նոր շրջան թիւ 239 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 3 Ֆր

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

«ԱՐԴԱՐ Է ՁԵՐ ԴԱՏԸ, ԲԱՅՑ...»

Դժուար է առանց վրդովումի ընդունիլ որ անգլիական մամուլին վերաբերումը Հայկական Հարցին հանդէպ ընդհանրապէս բացասական է, չըսելու համար աւելի ծանր բառ մը:

Իրաւ է թէ օրուան թերթերը կանոնաւորաբար կը հրատարակեն ամէն լուր որ հեռուէն մօտէն կապ ունի ռուսեւթուրք վէճին հետ, բայց դժբախտաբար ոչ մէկ խմբագիր կը համարձակի արտասանել համակրանքի բառ մը ի նպաստ մեր ժողովուրդին: Կրնայի աւելցնել նոյնիսկ որ շարժանկարի դերասանուհիներուն սիրային արկածներն ու ֆութպոլի մրցումի մը նկարագրութիւնը շատ աւելի հրապուրիչ նիւթեր են «ազգային» կոչուած մամուլին համար, քան աւանդութեամբ անգլիասէր ճանչցուած մեր ժողովուրդին Դատը:

Ծանօթ դաշնագրին խզումէն ասդին տասնեակներով կտրօն կը հասնի «Յառաջ»ի դրասենեակը՝ տեղական մամուլէն: Ի զուր կը պտտցնես նայուածքդ տողերուն վրայ — կամ տողերուն մէջտեղը — քաջալերական խօսք մը գտնելու համար ի նպաստ հերոսական ժողովուրդի մը որուն հետ քաղաքակի՛րթ ու արդարակորո՛վ Եւրոպան աչք-կապուկ կը խաղայ ահաւասիկ եօթը տասնեակ տարիներէ ի վեր: Կը թղթատես ծանրաբարոյ ու պահպանողական «Թայմզ»էն մինչեւ տանտիկիններու կամ տաքթիլօներու «պատկերազարդները»՝ պուտ մը քաջալերութիւն տեսնելու յոյսով: Եւ սակայն յուսադրիչ ոչ մէկ խօսք, որպէսզի գոնէ Հայոց ազգին օտարամոլ չտեսները կարենային իրարու պատմել.

— Տեսա՞ր, ես քեզի չըսի՞, Անգլիացիները մեզի շա՜տ կը սիրեն. նայէ՛ ի՜նչ համով բաներ գրեր են մեզի համար: Անգլիան մեր կռնակն է, դուն մի վախնար ...

Դժբախտաբար մեր [illegible] ...թիւնը որոշ աստիճան մը արդարացնելու չափով ալ մխիթարական չէ երեւոյթը: Օրաթերթ, շաբաթաթերթ, հանդէս — պահպանողական, ազատական, ընկերվարական թէ անկախ — սարէն-ձորէն հէքեաթ կը հաւաքեն՝ պաշտպան կանգնելու համար ճէնթլմէն կոչուած ասիացի ջարդարարներու դատին: Շատեր պատմութիւնն ալ կը խեղաթիւրեն յաճախ ու գիտակցօրէն՝ որպէսզի շփոթ ստեղծուի բազմութիւններու մտքին մէջ:

Միւս կողմէ, սակայն, պէտք է խոստովանիլ, յանուն արդարութեան, որ բացէ ի բաց մեր ժողովուրդին դէմ արտայայտուողներ չկան մամուլին մէջ, որովհետեւ բարեկրթութեան այս դասական հայրենիքին մէջ դիւանագիտական մարդանքներն ալ կը կատարուին պատշաճութեան սահմանին մէջ, մանաւանդ երբ խնդրոյ առարկայ է ուրիշ մեծ պետութեան մը հովանիին տակ ապաստանած փոքր ազգի մը «սիրտը կոտրելու, չկոտրելու» հարցը: Մնաց որ չեն կրնար ուրանալ թէ հայութիւնը անվերապահ հաւատարմութիւն ցոյց տուած է հանդէպ այս երկրին՝ ամէն ատեն ու ամէն տեղ:

Յետոյ, այս փափկանկատութեան մէջ տեղ ունին անշուշտ կարգ մը «խրթին հաշիւներ» որոնք հանրութեան մատչելի չեն, ինչպէս նաեւ այն «բազմողորմ մարդասիրութիւնը» որուն անընդունակ չէ այս երկրին ժողովուրդը, թէեւ ան ընդհանրապէս երեւան կուգայ աղէտէն վերջը, ոչ թէ առաջ: Գոնէ այսպէս եղած է մեր պարագային: Տարիներ առաջ, փոխանակ ազդու միջոցներով մեր ջարդերը կանխելու, կը սպասէին որ հազարներ կոտորուին Արարատի ստորոտը կամ Պոլսոյ դեսպանատուներուն առջեւ, վշտակցութիւն յայտնելու կամ նպաստամատոյցներ կազմակերպելու համար:

Ինչ որ կը գրեն այսօր ի նպաստ մեր — թերեւս իրենց — անզուգական վաթանտաշներուն, կը մատնէ այս վերջիններուն հողային ամբողջութիւնը եւ անկախութիւնը պահպանելու անսահման մտահոգութիւն մը: Հրապարակէն քաշուած են այն բոլոր մեծ ու պզտիկ դէմքերը որոնք ժամանակին լորձնաշուրթն կը պաշտպանէին Հայ ժողովուրդին անժխտելի իրաւունքները իր սեփական հայրենիքին վրայ, եւ ասպարէզը մնացած է կարգ մը «Նոր Հարսերու» որոնք դպրոցականի մը չափ ալ չեն գիտեր Հայեւթուրք յարաբերութեանց պատմութիւնը: Հանդիպած եմ երիտասարդ հանրային գործիչներու որոնք հիացումով Կարսայայտուին Թուրքիոյ վերածնունդին մասին, բայց առաջին անգամն է որ քեզմէ կը լսեն Թուրքիոյ արիւնոտ պատմութիւնը կամ 1915ի Հայկական ողբերգութիւնը:

ԺԻՐԱՅՐ

Ընկերային Ապահովութիւն

Ա.

Ընկերվարական հովը որ այժմ ուժգնօրէն կը փչէ դրամատիրական երկիրներուն վրայ, կը ստիպէ վարիչները աւելի հոգածութեամբ քննել աշխատաւորութեան ֆիզիքական եւ տնտեսական վիճակը բարելաւելու պահանջը, որ հետզհետէ սուր հանգամանք կը ստանայ:

Վերջին կէս դարու ընթացքին շատ մը օրէնքներ հրատարակուեցան եւ ձեռնարկներ եղան, յաճախ պարագաներու ստիպման տակ, տնտեսական անհաւասարութենէ յառաջ եկած ակնբախ անարդարութիւնները մեղմացնելու նպատակով: Բայց մինչեւ հիմա կատարուածը կամ քիչ-շատ բարեգործական-նպաստամատոյց հանգամանք ունի եւ կամ անկատար ու անբաւական է:

Այժմ շատ մը երկիրներու մէջ Ընկերային Ապահովութեան (Sécurité Sociale) ծրագիրներ կը մշակուին, գոհացում տալու համար աշխատաւորութեան նուազագոյն պահանջներուն, — իրաւունք՝ աշխատանքի եւ իրաւունք՝ նուազագոյն ապրուստի որ եւ է պարագայի մէջ:

Ընկերային Ապահովութիւնը հիմնուած է այն սկզբունքին վրայ թէ աշխատողը պէտք է գործ գտնէ եւ բաւականաչափ վարձատրուի ինքզինքը եւ իր ընտանիքը ապրեցնելու համար: Իսկ եթէ գործ չգտնէ եւ կամ, իր կամքէն անկախ պատճառներով, չկարենայ աշխատիլ, բաւականաչափ հատուցում պէտք է ստանայ իր եւ իր ընտանիքին ապրուստին համար, բայց «ճիշդ այնքան որ բաւէ ոչ-մասնագէտ գործաւորի մը կենսական պէտքերը գոհացնելու, առանց զայն մղելու ծուլութեան եւ բեռ դառնալու գործատիրոջ վրայ», ինչպէս կը թելադրէ 1944ին Ֆիլատելֆիոյ մէջ գումարուած Աշխատանքի Միջազգային Ժողովը:

Անհատապաշտութեան եւ աւանդապահութեան դասական երկրին՝ Անգլիոյ մէջ է որ մշակուեցաւ Ընկերային Ապահովութեան ամէնէն ամբողջական եւ հիմնական ծրագիրը: 1941ին, աշխատանքի նախարար եւ այժմ ալ աշխատաւորական կառավարութեան անդամ ընկերվարական Կրինուուտի նախաձեռնութեամբ կազմուած յանձնաժողով մը, ատենապետ Լորտ Պիվըրիճի յանձնեց վերոյիշեալ ծրագրին պատրաստութիւնը: 1943 Փետրուարին Երեսփ. Ժողովը, կարգ մը փոփոխութիւններէ վերջ մեծամասնութեամբ ընդունեց Պիվըրիճի կազմած ծրագիրը, որ դրամատիրական երկրի մը մէջ ընկերային վերակազմութեան յեղափոխական ընդարձակ փորձ մըն է, եւ որ իր էական գծերուն մէջ տարբերութիւն չունի ընկերվարական-խորհրդային հանրապետութիւններու մէջ գործադրուած ծրագրէն:

Պիվըրիճի ծրագրին հիմնական նպատակն է տնտեսական անապահովութեան եւ անստուգութեան զգացումը բառնալ Անգլիոյ քաղաքացիներուն մէջէն, ազատ պահել զանոնք ապրուստի մտահոգութենէն, իւրաքանչիւրին երաշխաւորելով բաւականաչափ աշխատանք եւ կենսաբաւ եկամուտ:

Ժողովուրդին մեծամասնութեան եւ մանաւորապէս աշխատաւորին համար այդ մտահոգութիւնը մշտական մղձաւանջ մըն է եւ թշուառութեան ստուերը յաճախ կը թեւածէ իր ընտանիքին վրայ, քանի որ բազմաթիւ պարագաներ — անգործութիւն, ծերութիւն, ընտանեկան բեռ, մահ, մայրութիւն, հիւանդութիւն, արկած եւ անկարութիւն — այս կամ այն ձեւով յաճախ անբաւական կը դարձնեն իր եկամուտը եւ ապրուստը:

Հետեւաբար Պիվըրիճի ծրագիրը Անգլիոյ ամբողջ ժողովուրդը — ըլլայ թէ կին, մանուկ, երիտասարդ կամ ծեր, աշխատաւոր, պաշտօնեայ կամ գործատէր, ունեւոր թէ չունեւոր — պարտադիր ապահովագրութեան կ'ենթարկէ կեանքի այն բոլոր վտանգներուն դէմ որոնք անհատը աշխատելու եւ իր օրապահիկը հայթայթելու անկարողութեան կը դատապարտեն:

Մինչեւ հիմա միայն վարձուորները (salariés) — այն ալ տարեկան մինչեւ 420 ոսկի շահողները — ընկերային ապահովագրութեան ենթակայ էին, այսինքն արկածի եւ հիւանդութեան պարագային դրամական որոշ նպաստ մը կը ստանային: Բայց ապահովագրեալին ընտանիքը իրաւունք չունէր ընկերային ապահովագրութենէն օգտուելու, ինչպէս է Ֆրանսայի մէջ:

Ընկերային Ապահովութեան նոր ծրագիրը, որ շուտով պիտի գործադրուի, թէ դրամական տուրք (prestations en espèces) եւ թէ բժշկական տուրք (prestations médicales) կը նախատեսէ բոլորին համար, ամէն անգամ որ ո եւ է պատճառ ենթակային աշխատելու կարողութիւնը կը պակսեցնէ կամ կ'անհետացնէ (հիւանդութիւն, մայրութիւն, արկած, ծերութիւն, անկարութիւն) կամ եկամուտը անբաւական կը դարձնէ (անգործութիւն, ընտանեկան բեռ):

Դրամական տուրքը համեմատական չէ ենթակային եկամուտին հետ, այլ կը տարբերի համաձայն անոր պատկանած ապահովագրական խումբին: Արդարեւ ժողովուրդը բաժնուած է վեց դասի կամ խումբի.— Վարձուորներ եւ պաշտօնեաներ, գործատէրներ եւ անկախ աշխատաւորներ, իրենց ամուսնին հետ բնակող ամուսնացած եւ աշխատելու կարող կիներ, այս խումբերէն որ եւ է մէկին չպատկանող 16էն 60 տարեկան անձեր, 16 տարեկանէն վար տղաներ եւ վերջապէս հանգստեան թոշակաւորներ (retraités): Իւրաքանչիւր դասակարգին համար շաբաթական կանխորոշ գումար մը նախատեսուած է իբրեւ դրամական տուրք կամ հատուցում:

Այս հատուցումը կենսաբաւ նուազագոյն մըն է (minimum vital), որ հաշուուած է նկատի ունենալով բնակարանի, սնունդի, հագուստի եւ այլ կենսական նուազագոյն պահանջներու համար անհրաժեշտ ծախքերը: Ենթական ազատ է, եթէ նուազագոյն վճարումը չի գոհացներ զինքը, յաւելեալ ապահովագրութիւն մը կնքելու մասնաւոր ընկերութեան մը մօտ, աշխատանքի անկարողութեան պարագային իր եկամուտը աւելցնելով:

Դրամական տուրքին տեւողութիւնը կախում ունի անդամավճարներու թիւէն: Ապահովագրեալը երեք տարի շարունակ դրամատուրք կրնայ ստանալ եթէ 152 շաբաթավճար ըրած է եւ մէկ տարի միայն 50 շաբաթավճարի համար:

Հանգստեան թոշակը, ինչպէս նաեւ մայրութեան եւ մահուան պարագային դրամատուրքը բոլոր ապահովագրեալներուն կը վճարուի անխտիր: Հիւանդութեան եւ անկարութեան դրամատուրքը՝ միայն վարձուորներու եւ անկախ աշխատաւորներուն (արհեստաւորներ, պզտիկ վաճառականներ եւայլն): Արկածի դրամատուրքը՝ միայն վարձուորներուն: Հիւանդութեան տուրքը չորրորդ օրէն սկսեալ կը վճարուի վարձուորներուն եւ միայն հինգերորդ շաբաթէն սկսեալ՝ անկախ աշխատաւորներուն: Բազմանդամ ընտանիքի տէր ապահովագրեալները կը ստանան նաեւ ընտան. յատկաթոշակ (allocations familiales) որ ցարդ գոյութիւն չունէր Անգլիոյ մէջ եւ որ համեմատական է զաւակներու թիւին եւ բաւարար՝ անոնց ապրուստին: Ընտանեկան յատկաթոշակը կը տրուի մըշտապէս իբրեւ ամբողջացում աշխատավարձին եւ ոչ թէ աշխատանքի անկարողութեան պարագային:

Դրամական տուրքէն զատ, ապահովագրեալը կը ստանայ նաեւ, հիւանդութեան, մայրութեան եւ արկածի պարագային բժշկական-առողջապահական տուրք (բժշկական խնամք, կանխազգուշական այլազան միջոցներ եւայլն), շնորհիւ «ազգային բժշկական սպասարկութեան», որ ընկերային ապահովութեան բոլոր ծրագիրներուն հիմնական մասը կը կազմէ, քանի որ անոր շնորհիւ միայն կարելի պիտի ըլլայ բարելաւել ժողովուրդին ֆիզիքական վիճակը եւ պահպանել մարդկային դրամագլուխը: Այս մասին ուրիշ առթիւ:

Բժ. ԼԵՒՈՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

(1)

Սուրիոյ ֆրանս. դպրոցները

Ինչպէս գրած էինք, Սուրիոյ կառավարութիւնը նորէն փակած է Ֆրանսական դպրոցները, որոնք վերաբացուած էին վերջերս: Յունուար 8ին սուրիացի ոստիկաններ արգիլած են Հալէպի եւ Դամասկոսի Ֆրանսական վարժարաններուն վերաբացումը, հակառակ տրուած հաւաստիքներուն: Ֆրանսական կառավարութիւնը նորէն բողոքեց, մանաւանդ որ Սուրիոյ կառավարութիւնը ասկէ առաջ յայտարարած էր թէ դպրոցներու փակումը թիւրիմացութեան հետեւանք է: Սաքրէ-Քէօռի վարժարանին (Հալէպ) մայրապետը մերժած ըլլալով փակել հաստատութիւնը, քիչ մնաց պիտի ձերբակալուէր, եթէ վերջին պահուն չմիջամտէր Մարոնի եպիսկոպոսը: Սուրիացի ոստիկաններ ձերբակալեցին Թարթուսի լիսէին վերատեսուչը, սահմանագլուխին վրայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԱՒՐԻԶԻ ամերիկեան հիւպատոսը կը հերքէ ռուսական այն լուրը թէ Մ. Նահանգները օգնած են Ատրպատականի ապստամբներուն:

Վերջին լուրերու համաձայն, նոր խռովութիւններ ծագած են հարաւային Իրանի Խորամշահրի քաղաքին մէջ, Իրաքի սահմանագլուխին վրայ: Այս քաղաքը կը գտնուի Ապատանի քարիւղաբեր շրջանին հիւսիս-արեւմտեան կողմը, Պարսից ծոցին վրայ, Եփրատ եւ Տիգրիս գետերու իրար խառնուած տեղը: Իրանեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ ապստամբ ցեղախումբերը, որոնք

«19 Միլիոն Թուրքերու կողքին»

(Մասնաւոր թղթակցութիւն ՅԱՌԱՋի)

Մամուլի Տեսչութեան եւ Ոստիկանութեան անպաշտօն հրաւէրով,— «ինքնաբուխ» բոլոր շարժումները այս ճամբով կը զարգանան Թուրքիոյ մէջ —, Պոլսոյ երկու հայ օրաթերթերը, «Ժամանակ» եւ «Մարմարա», հրատարակած են խմբագրականներ, Ս. հիւպատոսարանի ներգաղթի արձանագրութեան առիթով: Ինչպէս պիտի տեսնուի, երկուքն ալ կը խուսափին ներգաղթի շուրջ խորհրդածելէ, եւ բաւական ճարպիկ դուրս կուգան իրենց «պարտականութեան» մէջ:

«Ժամանակ»ի խմբագրականէն (24 Դեկտեմբերի).— «Թրքահայերը ամբողջ դարեր ապրած են այս հողերուն վրայ, իբրեւ պատուաւոր քաղաքացիներ: Ո՛չ հինգերորդ գունդ, ո՛չ ալ օտար երկիրներու մէջ հաստատուած կուսակցութիւններու գրգռութիւնները ո եւ է ձեւով չեն ազդած Թրքահայերու միութեան եւ հաւատարմական զգացումներուն վրայ: Հպարտութեամբ պիտի յիշենք, թէ ո եւ է Հայու անուն չէ յիշուած այն կասկածելիներուն կամ յանցաւորներուն մէջ, որոնք պատերազմի ընթացքին մեկուսացուեցան Թուրք ոստիկանութեան կողմէ: (Յառաջ.—Թուրք ոստիկանութիւնը մեկուսացուց բովանդակ ոչ-Թուրք տարրը, 20 դասակարգ ենթարկելով զօրակոչի (1940): Իսկ զօրակոչէն հինգ ամիս վերջ, մասնաւոր հսկողութեան տակ պահեց «վնասակար տարրեր», որոնց կարգին, նաեւ «Դաշնակցականութեամբ մեղադրուած երեք - չորս երիտասարդ մտաւորականներ): Թրքահայերը բաժնեցին միշտ Թուրք հայրենիքին ցաւերն և երջանկութիւնները՝ հաւասարապէս: Հայու նկարագրին մէջ վատութիւն ու քծինք տեղ չունին: Թրքահայերը, իրենց 19 միլիոն Թուրք հայրենակիցներու կողքին, պիտի կատարեն հայրենակցական իրենց պարտականութիւնը՝ անհրաժեշտ պարագային»:

«Մարմարա»ի խմբագրականէն, (27 Դեկտեմբերի).— «Թրքահայերը, իրենց անկախ համոզումով եւ բաղձանքով կը մնան Թուրքիա: Ծիշդ չէ բովանդակ Թրքահայութեան վերագրել ներգաղթելու փափաք մը, երբ 60—70 հազար հայութենէ փոքր թիւ մը միայն դիմած է արձանագրուելու: Թրքահայութիւնը գործիք չի հանդիսանար որ եւ է արտաքին քարոզութեան»:

X «Թասվիր» (26 Դեկտ.) արձանագրելով Աղեքսանդրիոյ հայ գաղութին դիմումը՝ Հայկ. Դատի մասին, հետեւեալ տեղեկութիւնը կ՚աւելցնէ.— Պոլսոյ Պատր. Տեղապահին երեք թոռները կը գտնուին ներգաղթի համար արձանագրուողներու ցանկին մէջ: Թոռները յայտնած են՝ թէ կ՚ուզեն երաժշտութեան հետեւիլ Հայաստանի մէջ»: (Մեծը՝ Վահագն, բժիշկ է եւ վարժ ջութակահար, միջնեկը՝ Վարուժան, տաղանդաւոր դաշնակահար, իսկ փոքրը՝ Վարդան, արուեստագէտ թաւ-ջութակահար):

Նոյն թերթը սկսած է հրատարակել երկար յօդուածաշարք մը՝ «Ռուսերը ինչպէ՞ս որսացին Հայերը»: Կը սպասենք որ աւարտի, ծանօթացնելու համար:

Մ.

չէյխ Ղազալի հետեւորդներն են, եւ քշուած են դէպի Իրաք: Հիւս. Իրանի մէջ առ այժմ հանդարտութիւն կը տիրէ:

ԱՆԳԼԻՈՅ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ բնագիրը (Մակնա Քարթա), որ 700 տարուան հնութիւն ունի եւ որ պահուած էր Մ. Նահանգներուն մէջ, պատերազմի շրջանին, վերադարձուեցաւ անգլ. կառավարութեան:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ Հայրենասէրներու Միութիւնը, որ համայնավար կուսակցութեան մէկ ճիւղն է, իր ընդհ. ժողովը գումարեց Պուքրէշի մէջ: Օրակարգի գլխաւոր խնդիրներէն մէկն է «Միջին դասերու» կուսակցութիւն մը կազմել երեսփ. ընտրութիւններէն առաջ, սահմանադրական միապետութիւնը պահպանելու համար:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ միջդաշնակցային վերստուգիչ յանձնաժողովը քննելով պողպատի արտադրութեան խնդիրը, տարեկան չափ որոշեց 7ուկէս միլիոն թոն, այսինքն 1938ի արտադրութեան գրեթէ 34 առ հարիւրը: Միեւնոյն ատեն 5.800.000 սահմանեց անմիջական արտադրութեան առաւելագոյն չափը, ճշդելով թէ այս քանակութիւնը կրնայ կրճատուիլ ամէն տարի: Այս որոշումը պարտութիւն մը կը համարուի անոնց համար որ կ՚ուզէին հողագործական երկրի մը վերածել Գերմանիան:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ զօրավարներէն Եոզէֆ Կրասի եւ ոստիկան զինուորներու հրամանատար Զօլտի մահուան դատապարտուեցան, իբրեւ պատասխանատու 3000 Սերպերու եւ Հրեաներու ջարդին, 1942ի ձմրան: Զոհերը գնդակահարուելով, Դանուբ գետը նետուած էին սառերու մէջ բացուած ճեղքերէ, այն հողամասին մէջ զոր բռնագրաւած էին Հունգարները եւ զոր վերադարձուցին Եուկոսլաւիոյ:

ՄՈՒԿ ՋԱՐԴԵԼՈՒ արշաւ մը պիտի սկսի Փարիզի մէջ, Յունուար 27էն Փետրուար 2, ոստիկանական վերատեսչութեան հրամանով: Այդ ժամանակաշրջանին տանտէրները, վարձակալները, գոնապանները եւն. ամէն միջոց ձեռք պիտի առնեն ոչնչացնելու համար մասնաւորապէս առնէտները (մեծ մուկեր): Պէտք է մաքրեն մառանները, ծածկեն աղբամանները եւ գոցեն բոլոր ծակերը: Յետոյ պէտք է թակարդներ եւ մկնասպան թոյներ ճարեն: Ոստիկաններ պիտի այցելեն տուները, ստուգելու համար այս հրամանին գործադրութիւնը:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ երեւան հանուեցաւ դաւադրութիւն մը, որուն նպատակն էր տապալել նախագահ Պենէշի կառավարութիւնը: Թերթերը կը գրեն թէ դաւադրութիւնը սարքուած էր Լոնտոնի մէջ, ղեկավարութեամբ չեխ զօր. Փրխալայի: Վերջերս բազմաթիւ թռուցիկներ կը ցրուէին երկրին մէջ: Ամբաստանեալ զօրավարը հակառակ է Չեխոսլովաքիոյ սերտ գործակցութեան Խ. Միութեան հետ:

4200 ԳԵՐՄԱՆ ԳԵՐԻՆԵՐ կը բանին Վէնսէնի ամերիկեան զինուորական մեծ մթերանոցին մէջ, ղեկավարութեամբ 300 ամերիկացի սպաներու եւ զինուորներու: Այս մթերանոցը կը պարունակէ 25.000 կառքեր, հազարաւոր հրացաններ, մեծաքանակ դեղեր եւ քիմիական նիւթեր, թոներով հանդերձանք եւն.: Ամերիկեան զինուորները հետզհետէ իրենց երկիրը կը վերադառնան, այնպէս որ շատ չանցած ամբողջ մթերանոցը Գերմաններու ձեռքը պիտի մնայ: Նոյն իսկ ատրճանաբար գերման սպաներ պիտի մարզուին այս գործին համար: Շատեր անգլերէն կը սորվին:

ԱՅՆ ԳԵՐՄԱՆ ԳԻՏՈՒՆՆԵՐԸ որ Անգլիա կը գտնուէին, Գերմանիա վերադարձուեցան, իրենց գործերով զբաղելու համար, միջդաշնակցային վերստուգիչ յանձնաժողովին արտօնութեամբ: Անգլիացիները հետզհետէ ճամբայ կը բանան Գերմանիոյ կեդրոնական իշխանութեան համար, հակառակ Փրանսական տեսակէտին: Տասնըվեց Գերմաններէ բաղկացած յանձնախումբ մը պիտի աջակցի անգլ. զինուորական իշխանութեան, թելադրութիւններ ներկայացնելով: Յանձնախումբին կեդրոնն է Համպուրկ: Ինը հազար տարրական դպրոցներ բացուած են անգլ. շրջանին մէջ, 1.800.000 աշակերտներով (պատերազմէն առաջ նոյն շրջանին մէջ կային 13.000 դպրոցներ 2 միլիոն աշակերտներով): Վերաբացուած են նաեւ անգլ. շրջանին վեց համալսարանները, իրր 13000 ուսանողներով, ինչպէս եւ 500 արհեստագիտական վարժարաններ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ 25 միլիոն տոլարի վարկ մը ստացաւ Մ. Նահանգներէն, կարգ մը անհրաժեշտ պիտոյքներ գնելու համար: Անգլ. տնտեսական պատուիրակութիւն մը պիտի գործէ Աթէնքի մէջ:

ԱՒՍՏՐԻԱ 12ամեայ ծրագիր մը կազմած է, բոլոր երկաթուղիները ելեկտրականացնելու համար: Առ նուազն 1000 միլիոն շիլին պիտի ծախսուի, երկաթուղիները եւ քանդուած կամուրջները վերաշինելու համար: Նացիներու օրով երկաթուղիի պաշտօնեաներուն թիւը 51.000էն բարձրացած էր 200.000ի:— Դաշնակիցները որոշեց մաքրագործել պետական պաշտօնէութիւնը: Մօտերս պարտաւորիչ աշխատանք պիտի հաստատուի: Հասարակ բանուորներու մեծ պահանջ կը զգացուի, որովհետեւ Վիէննայի 40.000 անգործները կա՛մ ծերացած են եւ կամ անկարող են որ եւ է աշխատանքի:

ՎԵՑ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐՆԵՐ դատական պալատէն Սանթէի բանտը փոխադրուած ատեն կառքէն վար ցատկելով անհետացան մութին մէջ:— Գաւառական կայանէ մը երկու գերման գերիներ երբ կը փորձէին փախչիլ, սպաննուեցան պահակներու կողմէ:

ՄԻՍԻ ԵՒ ՀԱՑԻ ՏԱԳՆԱՊԸ լուծելու համար, նախարարական խորհուրդը բացառիկ նիստ գումարեց նախագահութեամբ զօր. տը Կօլի եւ որոշեց.— 1. Միսին քիլօն պիտի արժէ առաւելագոյն 100 ֆրանք, առաջին տեսակ,— 2. Մսավաճառները պիտի բանան խանութները: Արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է.— 3. Աշխատաւորներու (T.) հացի բաժինը 350 կրամի պիտի բարձրանայ փետրուար 1էն սկսեալ:— 4. Սեւ շուկայիններու դէմ ծրագրուած մահապատիժի օրինագիծը մերժուեցաւ: — 5. Այս շաբթու 150 կրամ պահածոյ միս եւ 100 կրամ խոզեղէն պիտի բաժնուի:— 6. Յունուարի երկրորդ կիսամսեային համար ջնջուած են հացի այն կտրօնները որ տառերով նշանակուած են: Անոնց տեղ պիտի գործածուին զանազան ուտելիքներու կտրօնները: (Մանրամասնութիւնները յաջորդով):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Անդրանիկ Տէր Մաթէոսեան, Իիրէոն (Լիփազմա) rue Kalitea 30: Իմացնել եղբօրը՝ Առաքել Տէր Մաթէոսեանի, 6 Avenue Joffre, La Garenne, Colombes (Seine):

ԲՈԼՈՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ Միութիւններուն կը տրամադրենք Լէպլէպիճի հօր հօր աղա խօսուն շարժանկարը որ կրնայ իրենց ապահովել կարեւոր հասոյթ մը: Դիմել J. Derderian, 30 rue des Dominicaines, Marseille:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՋԱՒԱՐԵԱՆ կոմիտէի դասախօսական ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ: Կը խօսի ընկեր Հր. Սամուէլ: Նիւթը՝ Հայկ. Դատը: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ բարեկամներ:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 2.30ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ: Նոյն Միութեան ընտանեկան խնջոյքը՝ Յունուար 27 կիրակի ժամը 15ին, Ազատ սրահին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հայ Երիտ. Ընկերակցութեան դասախօսութիւնը այսօր չորեքշաբթի իրիկուն, Քաֆէ Նօայի ներքին սրահին մէջ: Բանախօս Տիկին Բիպրիթճեան, նիւթ՝ Րաֆֆիի Սամուէլը:

Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբին ընդհ. ժողովը՝ չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի, իրիկուան ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը: 149 Ave. d'Argenteuil:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, Ուրբաթ 18 Յունուար, ժամը 3ին ընկ. Թագւորեանի բնակարանը, rue Paquerette:

ՄԱՐՍԻԼԻԱՑԻՆ Այրի Տիկին Սիրանուշ Բարթամեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլորանոնց եւ բոլոր այն Միութիւններուն որ անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր Պ. ՆԵՐՍԷՍ ԲԱՐԹԱՄԵԱՆի մահուան առթիւ:

ԼԻՈՆ.— Մալաթիոյ Կրթ. ընկ. մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ 1945 Դեկտեմբեր 8ին: Գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրուեցաւ վարչութիւնը հետեւեալ անդամներով.— Պ. Պ. Ա. Օպօղեան, Պ. Տէր Պօղոսեան, Մ. Աճէմեան, Կ. Մարգարեան, Յ. Մօթիեան, Տ. Տօնօեան, Բ. Պէննէեան: Հասցէ.— A. Aubozian, 22 rue de Dieu, Villeurbanne (Rhône):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր եւ Տիկին Արամ Արմաղանեան եւ զաւակները, Պ. Գրիգոր Քէպապճեան, Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Քէպապճեան եւ ամբողջ Քէպապճեան գերդաստանը շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որ իրենց ներկայութեամբ, նամակով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց հօր, հօրեղբօր եւ ազգականին Պ. ՅԱԿՈԲ ՔԷՊԱՊՃԵԱՆի մահուան առթիւ (մեռած Յունուար 10ին, Ալֆորվիլի մէջ):

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԱԶԳ. ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

20 Յունուար, կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 3էն, Մարսըլէն Պէռթըլօի թատերասրահին մէջ, 28bis rue St. Dominique, métro: Invalides:

Կը ներկայացուի Շիրվանզատէի ՆԱՄՈՒՍը (4 արար), բեմադրութիւն Տիկին Աննա Բուդաղեանի: Հարսանիքի տեսարանին սիրայօժար կը մասնակցին Տիկ. Խոնդկարեան, Օր. Պօղոսեան եւ Թառխտ Գարեգին: Տոմսերու գիները 200, 100, 75 եւ 50 ֆրանք:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Շանթ» թատերախումբը, մասնակցութեամբ Զաւարեան ենթակոմիտէին, եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին կը ներկայացնէ Շիրվանզատէի «ՆԱՄՈՒՍ»ը, Յունուար 21ին, երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Պօմոնի, Սինէմա «Ֆլօրէալ»ի սրահին մէջ:

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ.— Զարեհ Մութաֆեանի նըկարահանդէսը մինչեւ 19 Յունուար: Galerie Allardի մէջ, 20 rue des Capucines, հեռ. Opéra 35-95: Ամէն օր ժամը 10էն 12 եւ 14էն 18, բացի կիրակի եւ երկուշաբթի օրերէն:

ՊԵՐՆԱՐ ՎԱՀԷ, վկայուած իրաւագէտ Փարիզի Իրաւաբանական համալսարանէն եւ նախկին փաստաբան Պոլսոյ դրամման բանակի պատ. ատեանին, շուտով լոյս կ՚ընծայէ հրատարակութիւն մը, ԹԷ Ի՞ՆՉ Է ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՊԱՀԱՆՋԸ, ֆրանսերէն լեզուով, որ պիտի պատկերացնէ հայկական Դատը, ընդհանուր միջազգային իրաւաբանութեան սկզբունքներու համաձայն եւ հայ ժողովուրդին հողային անժխտելի իրաւունքները, վաւերագիրներով:

Կը խնդրուի փաստացի տեղեկութիւններ ղրկել հեղինակին, 19 rue Georges Lafenestre, Tél. Rob. 08-87, Bourg la Reine (Seine):

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Dameme - 13

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Jeudi 17 Janvier 1946 Հինգշաբթի 17 Յունուար

ԺԲ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 511-Նոր շրջան թիւ 240 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

«ԱՐԴԱՐ Է ՁԵՐ ԴԱՏԸ, ԲԱՅՑ...»

(Բ. եւ վերջին մաս)

Թղթատեցէք, եթէ համբերութիւն ունիք, առաջին Մեծ Սպանդին «Հայանպաստ գրականութիւնը» ու պիտի տեսնէք որ շարք մը պատմաբաններ գրադարաններէն աւելին չէին զար, ապացուցանելու համար թէ ո՛չ աշխարհագրութիւնը կը ճանչնայ «Թուրքիա» անունով երկիր մը, ո՛չ ալ պատմութիւնը՝ «Թուրք» կոչուած ազգ:

Հիմա, սակայն, այդքան բարակը մանող չկայ: Հասնողը Թրքանպաստ յօդուած կը ստորագրէ ու հեղինակաւոր կարծիք կը յայտնէ օրուան վէճին առթիւ՝ անտարակոյս, ներշնչուած Անգարայի պալերէն, ու մանաւանդ պալատներէն: :

Պատերազմին սկիզբը երիտասարդ այլ տաղանդաւոր երեսփոխան մը — ընկերվարական — հատոր մը հրատարակեց Թուրքիոյ մասին: Կարդացի շնչասպառ՝ նորութիւն մը գտնելու կամ «լուսաւորուելու» յոյսով: Մէկն էր այն գիրքերէն որոնք կը ծնին, կ՚ապրին ու կը մեռնին երեք ամսուան ընթացքին: Ժամանակ մը վերջ ծանօթացայ իրեն, ուրիշ երեսփոխանի մը բարեխօսութեամբ: Հարցուցի թէ ինչո՞ւ եւ ինչպէս գրած էր իր գիրքը: Պատասխանեց ամենայն անկեղծութեամբ.

— Թուրքիան չէի ճանչնար բնաւ. 1939ի ամրան արձակուրդով Անգարա կը գտնուէի. խնդրեցին որ բան մը գրեմ իրենց մասին: Նիւթեր տուին. վերադարձիս, երկու շաբաթուան մէջ գրեցի. յաջողած չեմ, բայց, բան մըն էր եղաւ...

Չեմ հաւատար թէ Թրքասիրութիւնը բուն բառն է բացատրելու համար այսօրուան երեւոյթը, որովհետեւ ուրիշ ազգ սիրելու ընդունակութիւն ունեցող ժողովուրդները կէս ճամբան կը մնան:

Դիւանագիտական լեզուն ճարած է ուրիշ որակում մը — քաղաքական անհրաժեշտութիւն կամ պատշաճութիւն (political expediency) որ կը նշանակէ, աւելի մատչելի բառերով, սեւին «ճերմակ է» ըսել կամ դահիճը իբրեւ զոհ ներկայացնել, եթէ այդ արտառոց կեղծիքը համապատասխան է սեփական շահերուդ: Եւ կամ, ոտնակոխ ընել ինքնապաշտպանութեան սովորական ձեւերէն զըրկուած փոքր ժողովուրդի մը դատը՝ եթէ այդ անպարկեշտ քայլը միջոց մըն է իրաւունքներդ ապահովելու եւ արժեւորելու համար:

Անցեալ Սեպտեմբերին, Հինգերու խորհրդաժողովին օրերուն տեսակցութիւն կ՚ունենայի շատ յայտնի Անգլիացիի մը հետ որ մօտէն կը ճանչնայ մեր ժողովուրդն ու մեր դատը: Բարեկամ է եղած մեզի յիսուն տարիէ ի վեր, թէեւ թշնամի ալ չէ միւսներուն: Կը վերյիշէի մեր դառնութիւններն ու յուսախաբութիւնները՝ առանց բառերս ծամծմելու :

— Ձեզի չափ ես ալ գիտեմ անշուշտ թէ ինչ սեւ օրեր տեսած էք, պատասխանեց խօսակիցս : Արդար է ձեր Դատը, բայց մի՛ արծարծէք, որովհետեւ մեր շահերուն նպաստաւոր չէ: Ձեր ականջին օղ ըրէք հետեւեալը.— Դուք կը տառապիք որպէսզի մենք ապրինք ...

— Շատ բարի, սակայն քանի՞ տարի եւս կ՚ուզէք որ մենք ձեզ «ապրեցնենք», սանկ վեր - վար հաշիւ մը կրնա՞յիք տալ, հարցուցի կէս - կատակ, կէս - լուրջ:

Չպատասխանեց եւ նիւթը փոխելու համար ուզեց իմանալ թէ քանի շաքար կ՚ուզէի թէյիս մէջ ... Յետոյ խօսեցանք Լոնտոնի օդին, արեւին ու մշուշին մասին:

Ճամբան յիշեցի ուրիշ հանդիպում մը նոյն անձին հետ, պատերազմի վերջին տարին, պաշտօնական ընդունելութեան մը ընթացքին որուն ներկայ էին օտար վեհապետ մը, Անկլիքան եկեղեցիին հայրապետը, Դաշնակից դեսպաններ ու դաշնակից ազգերէն «ընտրեալ» բազմութիւն մը : Մօտս եկաւ եւ բարձրաձայն.— «Շատ ուրախ եմ որ եկեր ես», ըսաւ, հաւանաբար ինքնասիրութիւնս փայփայելու միամտութեամբ: Հինգ վայրկեան չանցած բեմին վրայ էր հանդէսին բացումը կատարելու համար: Ոտքի վրայ էր բազմութիւնը որուն հրմշտուքէն քշուեր էի բեմին ճիշդ առջեւը:

— Մօտեցէ՛ք, մօտեցէ՛ք, սկսաւ բարեկամս, մօտեցէ՛ք բարձրապատիւ դեսպաններ Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ, Յունաստանի, Պելճիքայիև,

Սպասեց վայրկեան մը ու աւելի ոգեւորուած ու խանդավառ աւելցուց.— Եւ դուք, մեր սիրելի դեսպանը Թուրքիոյ, տեղ բացէ՛ք, առջեւ անցէք, սիրելի բարեկամ, ներկայացուցիչը մեր շա՛տ սիրելի Թուրքիոյ...

Անքթիթ՝ աչքերուն մէջ նայեցայ: Տեսա՞ւ արդեօք կրակը որ կը բռնկէր ակնարկիս մէջ: Չեմ կարծեր, որովհետեւ հանդէսը չաւարտած, ձեռքէս բռնեց ու եկեղեցիի դերագոյն պետին քով առաջնորդելով, զիս ներկայացուց այս վերջինին «իբրեւ զաւակը մեր շատ սիրելի հայ ժողովուրդին»:

Երբ պատասխանատու դէմքեր ու լրագրողներ անդադար կը յիշեցնեն Թուրքիոյ հողային ամբողջութիւնը անվթար պահելու անհրաժեշտութիւնը, մարդ կը փորձուի հարցնել թէ ո՞ւր էր արդարամիտ Եւրոպայի խիղճը 1915—1920 շրջանին, երբ ոչ նուազ քան հինգ գաղտնի կամ յայտնի դաշնագիրներով բաժան - բաժան կ՚ընէին Սուլթաններու էրզաց հայրենիքը (Պոլսոյ դաշնագիր 18 Մայիս 1915, Լոնտոնի դաշնագիր 26 ապրիլ 1915, Սայքս - Փիքոյի դաշնագիր 16 Մայիս 1916, Սէն Ժան տը Մորիէնի դաշնագիր 17 Ապրիլ 1917 եւ ամէնէն կարեւորը, Սեվրի դաշնագիրը 10 օգոստոս 1920):

Եթէ արդար էր այն օրերուն առնուած քայլը, ուրեմն տրամաբանօրէն, անտեղի է այսօրուան վայնասունը: Եթէ Ռուսաստանը Միջերկրականի աւազանը տեղաւորելու քաղաքականութիւնը վըտանգաւոր է այժմ արեւմտեան ազգերու կայսերական շահերուն տեսակէտէն, վտանգաւոր էր նաեւ 1915ին: Եթէ Ուիլսընեան նատանդները հայ ժողովուրդի բացարձակ սեփականութիւնը չէին, ինչո՞ւ ստորագրեցին Սեվրի անփառունակ դաշնագիրը:

Անգլիացի բարեկամս պատասխան մը ունի այդ հարցումին — 1920ին դուք ուրիշ բան կը պահանջէիք ու մենք ձեզի հետ էինք: Այսօր կը պահանջէք բոլորովին տարբեր բան մը որուն իրագործումը անհնպաստ է մեզի: Քիչ ըսեմ, շատ հասկցիր ...

Ու հիմա միասին կարդանք թերթերը:

ԺԻՐԱՅՐ

ՉՈՐՍ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐ

Անցեալ տարի, Դեկտեմբեր 11ի իրիկուան, երկու զաւադիր Հայեր կը ներկայանան մեր անմոռանալի ընկերոջ՝ Միհրան Փափազեանի բնակարանը ու զէնք կը հրաւիրեն պարզ հարցաքննութեան մը համար ԷԱՄի ոստիկանատունը: Խուսափելու պատճառ մը չունէր ան: Գերման տիրապետութեան շրջանին Միհրան մեծապէս աջակցած էր ազատագրական շարժման, իրական մահէ ազատած էր բազմաթիւ Հայեր ու Հելլէններ: Բոլորը ծանօթ էին այդ իրողութեան: Սուր իմացականութեամբ օժտուած Միհրանը, որ գիտէր զաւադիրներու հոգին կարդալ, այդ պահուն դարձաւ միամիտ աղաւնի մը. իր կնոջ եւ զաւկին ընկերակցութեամբ կ՚երթայ ոճիրին բոյնը, ուրկէ անոնք այլեւս չեն վերադառնար:

Կուիները կը դադրին Յունուարի մէջ, սարսափահար մարդիկ դուրս կ՚ելլեն տուներէն, կը պատմեն անլուր ոճիրներու մանրամասնութիւնները: Թաղին մէջ կը գտնուի այն փոսը, ուրկէ խոշտանգուած մարմիններ դուրս կը բերուին. մեր չորս ընկերներն էին՝ Միհրան, Արշալոյս Փափազեան, իրենց զաւակը՝ Սերգօ Օնպաշեան եւ ուսուցիչ բանաստեղծ Մանուկ Մանուկեան: Ականատեսներ կը վկայեն թէ գիշեր մը չորս նահատակները ի զուր օգնութիւն աղաղակեր էին: Նահատակներու մարմինները փոսի մը մէջ թաղելով, ոճրագործները ենթադրած էին ծածկել իրենց ինքնութիւնը:

Յունաստանի ամբողջ հայութիւնը անխտիր եւ հելլէն բարեկամներ սգացին մեր չորս նահատակները: Որովհետեւ կորուստը բոլորինն էր եւ եւ զոհերը թանկարժէք :

Ամէնէն կրտսերը՝ Սերգօն ունէր տիպար հայ տղամարդու մը արտաքինը եւ անբիծ հոգի մը: Մուրատ Ռաֆայէլեան վարժարանի աշակերտ, Դաշնակցական Երիտ. Միութենէն անցած էր կուսակցական շարքերը: Սերգօն եւ իր քոյրը՝ Ալիսը ազատուած էին Իզմիրի եղեռնէն եւ մանուկ տարիքի մէջ իրենց մօր հետ եկած էին Աթէնք: Տիկին Արշալոյս Օնպաշեան աղէտի ընթացքին կորսնցուցած էր ամուսինը: 1930ին ամուսնացաւ մեր Միհրանին հետ: Կնքահայր եղայ իրենց ու չէի գիտեր թէ անոնք կեանքին, ինչպէս նաեւ մահուան մէջ միանալու հարսանիքը կը կատարէին իրենց նոր բնակարանին մէջ, ներկայութեամբ մէկ քահանայի եւ «Յառաջ»ի խմբագիր ընկեր Շաւարշ Միսաքեանի, որ այդ օրերուն Աթէնք կը գտնուէր:

Հ. Կ. Խաչի ատենապետուհի Տիկին Արշալոյսը ընդունեցինք նաեւ Դաշնակցութեան շարքերը: Մեր Փիքսի կազմին առաջին ընկերուհին եղաւ: Համակրելի եւ կարելի է ըսել զուարթ Արշալոյսի կեանքը տառապալից եղաւ: Ընտանեկան հոգերով բեռնաւորուած, ան տարիներով աշխատեցաւ օգնութեան հասնիլ դժբախտներու եւ կարօտեալներու: Ոչ մէկ կին այնքան տառապած է իր ամուսինին համար, որքան Արշալոյսը: Եւ ճակատագիրը ուզեց որ բարութեան եւ ազնուութեան մարմնացում այդ կինը սպաննուի իր զաւկին ու ամուսինին հետ. ոճրագործները գոնէ խիղճ ունեցա՞ն սպաննելու ամէնէն առաջ զինքը, որ չտեսնէր իր զաւկին յօշոտումը...

Միհրանը՝ հայ գաղութի ամէնէն ժողովրդական դէմքը, Զաւարեանի տիպով տէրվիշ մը ու անոր հետքերէն քալող մը եղաւ: Կրթութեան ու զարգացումի տէր այդ տղան զզուանք ունէր դէպի պերճանքը, չէր ախորժեր հարուստներէն, իր յաճախած վայրը միշտ գաղթակայանն էր, իր սեղանակիցները միշտ հասարակ բանուորներ էին, անոնց մէջ կը գտնէր ցեղին ազնուագոյն կարողութիւնները: Անուշ բնաւորութեամբ, կատակասէր Միհրանը նոյն ատեն սուր հեգնող ու խայթող էր: Ան հալածեց՝ խօսքով եւ գրչով՝ այլասերած հարուստը, աննկարագիր մտաւորականը, դաւանափոխ Դաշնակցականը: «Նշդրակ» ստորագրութեամբ իր երգիծանքները Սելանիկի «Ալիք»ին, «Հորիզոն»ին եւ մանաւանդ Աթէնքի «Նոր Օր»ին մէջ՝ խարազանում մըն էին տգեղ բարքերու, «Ուրախ եւ Տխուր» ընդհանուր խորագրին տակ: Նաեւ հաճելի խօսող էր Միհրանը, գիտէր ունկնդիրներու հայրենասիրական զգացումներուն հետ հաղորդակից դառնալ: Երկար տարիներ Յունաստանի Դաշնակցական կազմի գործիչն էր. ան աւելի անձնուիրութեամբ շարունակեց այդ պարտականութիւնը, երբ իր աներձագին մօտ հիւսուածեղէնի արհեստանոցի մը կառավարիչ դարձաւ :

Զոհերէն չորրորդը՝ ուսուցիչ Մանուկ Մանուկեանը, Տիարպէքիրի որբերէն: Պոլսոյ Գուլէլիի որբանոցէն ետք, ուսուցիչ Յունաստան՝ Լութրաքիի որբանոցը, ապա Փիքսի ազգային եւ կաթոլիկ վարժարաններուն մէջ: Ամբողջ քառորդ դար հայ լեզու ուսոյց եւ հայրենասիրութիւն ներշնչեց մատաղ սերունդին: Տաքարիւն, հաւատաւոր Դաշնակցական մը եղաւ Մանուկեան: Ոչ մէկ Կոմիտէի, Մարմնի մէջ գործօն դեր չունեցաւ ան, բայց դաւանափոխ Դաշնակցականներ կ՚ատէին Մանուկը, որովհետեւ ան կը զգուէր իրենցմէ եւ չէր քաշուեր իր զարշանքը յայտնելու ամէն առիթով: Միւս կողմէն Մանուկը յարգանք եւ սէր ունէր Միհրանի հանդէպ, իբրեւ լաւագոյն ընկերոջ :

Տարիներ առաջ, Փիքսի, տախտակէ հիւղակի մը մէջ, նշանախօսութիւնը կատարեցինք Մանուկի: Մեր Հրաչ Փափազեանին վիճակուեցաւ Մանուկի եւ Մենտուհիի մատանիները անցընել: Ներկաները հաղիւ ոտքի կանգնած, հիւղակի տախտակամածը կը կքէր ու պահ մը կ՚ընդհատուէր նշանախօսութիւնը: Այսպիսի պայմաններու մէջ ան ընտանիք կազմեց եւ երկու զաւակներ ունեցաւ: Պատերազմի նախօրէին է որ յաջողեցաւ վարձել քարաշէն տուն մը մէջ երկու սենեակներ ու այնքան ուրախ էր, որ շաբաթը անգամ մը խմբական ժողովներու համար կրնար տրամադրել իր բնակարանը :

Մանուկեան զգայուն բանաստեղծ մըն էր, աշխատակցեցաւ արտասահմանի գրական բազմաթիւ պարբերականներու: Առանձին հրատարակեց բանաստեղծութիւններու փունջ: Ունէր պատմուածքներու ձեռագիր մը, որուն տպագրութիւնը միշտ երազեց: Մանուկը իր ետին ձգեց անմխիթար այրի մը երկու զաւակներով:

Մեր չորս զոհերէն Միհրանի հանդէպ է որ զաւադիրները մասնաւոր ատելութիւն ունեցան: Ան իր բազմաշնորհ կարողութիւններով եղաւ ուղղամիտ, ճշմարտախօս ազգային գործիչ :

Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէի մնայուն անդամ, Փարիզի 11րդ Ընդհ. Ժողովի պատգամաւոր, խմբագիր, ազգային Մարմիններու անդամ, սիրուեցաւ իր ժողովուրդէն անխտիր: Իր կուսակցական հակառակորդներն ալ զինք յարգեցին:

Գոնէ ինծի համար անմոռնալի պիտի մնայ գործուած հրէշային ոճիրը:

Գ. ԼԱԶԵԱՆ

Միացեալ Ազգերու ժողովը

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՏԵՍԱԿԷՏԸ

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը կը շարունակէ իր նիստերը, հետզհետէ ոգեւորուելով: Ընդհ. քարտուղարի խնդիրը չէ կարգադրուած տակաւին: Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ պիտի առաջարկուի Անգլիոյ նախորդ վարչապետը, Չըրչիլ, թելադրութեամբ Հարաւ. Ամերիկայի 20 ազգերու: Իրազեկներ չեն հաւատար թէ Չըրչիլ պիտի ընդունի, եթէ պաշտօնապէս առաջարկեն : Միւս կողմէ, պայման է որ հինգ մեծերը հաւանութիւն յայտնեն միաձայնութեամբ: Ով որ ալ ընտրուի, պիտի բնակի Մ. Նահանգները, ուր տեղ կը փնտռեն հաստատելու ՄԱԿի կեդրոնը: Ընդհ. քարտուղարի տարեթոշակն է 9000 Սթերլին, պաշտօնավարութեան շրջանը՝ հինգ տարի:

Ընդհ. ժողովին երկուշաբթի օրուան նիստին

Հայանպաստ յօդուածաշարք մը

Մարսէյլի մեծ օրաթերթը, La Marseillaise, Դեկտ. 30, 31 եւ Յունուար 1—2ի թիւերուն մէջ հրատարակած է հայանպաստ յօդուածաշարք մը, հետեւեալ խորագիրներով,— **Persécutés et Spoliés depuis toujours par la Turquie, les Arméniens luttent pour leur indépendance :** Յօդուածագիրն է Henri A. Verneuil, այլ անուամբ Աշոտ Մալաքեան, տաղանդաւոր երիտասարդ մը որ երկու տարիէ ի վեր կ'աշխատակցի Ֆրանսերէն թերթերու եւ խմբագրապետն է Մարսէյլի Horizons շաբաթաթերթին: (Մօտերս Փարիզ պիտի փոխադրուի, աւելի լայն կազմակերպութեամբ հրատարակելու համար նոյն թերթը):

Յօդուածաշարքը մանրամասնօրէն պարզելով հայկական հարցին ելեւէջները, կը յիշէ Դաշնակիցներու հանդիսաւոր յանձնառութիւններ նախորդ պատերազմի ընթացքին, Հայաստանի հանրապետութեան հաստատումը, Սեվրի դաշնագիրը եւն. եւ դառնօրէն կը գանգատի որ կարգ մը Ֆրանսական թերթեր, ընկերվարական եւ ժողովրդավար, «արձագանգ կը հանդիսանան Թուրք փաշականներու, անոնց որ կը խեղաթիւրեն պատմութիւնը եւ կը ջանան խեղդել արդարութեան կոչը: Կոչ մը որ այնքան պայծառօրէն կը բարձրանայ այդ երկրի խորերէն,— ընդարձակ գերեզմաննոց խոնարհ հերոսներու եւ օսմանեան բարբարոսութեան մարտիրոսներուն»:

Կ'իմանանք թէ Գաղթ. Յանձնաժողովին եւ Գաղթ. Խորհուրդին նախագահները շնորհակալութեան նամակներ ուղղած են «Լա Մարսէյէզ»ի խմբագրութեան, այս յօդուածաշարքին հրատարակութեան առթիւ: Արդարեւ, շնորհաւորելի է արդարութեան այս կոչը, ճիշդ այն պահուն երբ Փարիզի «մեծ մամուլը» քար լռութիւն կը պահէ եւ կամ չկամութեամբ կ'արտայայտուի, զոհերը շփոթելով դահիճներուն հետ:

մէջ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը պատմական ճառ մը խօսեցաւ, շեշտելով թէ Ամերիկա մէկդի դրած է մեկուսացման քաղաքականութիւնը, կ'ըմբռնէ իր պատասխանատուութիւնը ուրիշ ազգերու հանդէպ եւ պիտի գործակցի սերտօրէն: Քանի մը հիմնական հատուածներ այդ ճառէն:

— «Քսանըհինգ տարի առաջ մենք Մ. Նահանգներուն մէջ լիովին տեղեակ չէինք մեր պատասխանատուութեան: Բայց փորձառութեամբ սորվեցանք ուրիշներուն հետ: Այս անգամ թէ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը եւ թէ ժողովուրդը խորապէս գիտակից են իրենց պատասխանատուութեան: Ցանուն անոնց ես կը խոստանամ կատարեալ եւ սրտագին գործակցութիւն: Հրաշքներ չսպասենք մէկ օրէն միւսը, մեր ստեղծած հաստատութենէն: Զափազանց ծանր բեռներ չդընենք Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան հիմնարկութեանց վրայ, մանաւանդ անոնց մանկութեան շրջանին: Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը չսպառնար ո եւ է ժողովուրդի: Ան չընդհարիր իր անդամներէն ո եւ է մէկուն իրական կամ կենսական շահերուն: Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը այլեւս թուղթի վրայ ծրագիր մը չէ, այլ կենդանի իրականութիւն մը: Արդէն ընտրուած են Ապահովութեան Խորհուրդը եւԸնկերային եւ Տընտեսական Խորհուրդը: Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան գործունէութիւնը կախում ունի զայն ստեղծող կառավարութեանց եւ ժողովուրդներու աջակցութենէն: Եթէ ան զրկուի ժողովրդական լայն աջակցութենէ, որ եւ է դաշինք, որքան ալ կատարեալ ըլլայ, պիտի չփրկէ զայն: Ես կը հաւատամ թէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը պիտի ապրի, որովհետեւ կը բխի մեր ապրած դարուն պահանջներէն: Ան ծնաւ շատ մը երկիրներու շատ մը ժողովուրդներու աննկարագրելի տաժանքէն եւ տառապանքէն: Ան պէտք է ապրի, որովհետեւ այս հիւլէական դարուն մէջ հասարակաց շահեր որ պիտի միացնեն ազատ ազգերը բարեկամական, խաղաղասէր աշխարհ մը մը պահպանելու համար, շատ աւելի ծանր կը կըշռեն քան շահերու որ եւ է կարելի ընդհարում որ կրնայ բաժնել զանոնք: Շահը չէ, այլ երկիւղը եւ կասկածամտութիւնն են որ ստուեր մը կը ձգեն խաղաղութեան ճամբուն վրայ: Ինչպէս կ'ըսէր նախագահ Ռուզվէլթ, «Մենք վախնալիք բան չունինք բաց ի վախէն»: Մենք պէտք է ջանանք փարատել կոյր եւ անտրամաբանական երկիւղները եւ անոնց ստեղծած աւելորդ դժուարութիւնները: Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը պարզ դաշինք մը չէ իր անդամներուն միջեւ, այլ հաստատութիւն մը կամ հաստատութեանց շարք մը, ընդունակ ապրելու եւ աճելու: Վտանգներ կան որ եւ է մարդկային ձեռնարկի մէջ: Բայց ես վստահ եմ թէ մեծ պետութիւնները պիտի յարգեն իրենց պարտաւորութիւնները: Մեծ ինչպէս փոքր պետութիւնները պէտք է իրենց ուժը նկատեն սրբազան աւանդ մը որ պիտի գործածուի ոչ թէ եսասիրական նպատակներու, այլ բոլոր ժողովուրդներու բարիքին համար: Զգուշանանք թունդ խանդավառներէ ինչպէս թունդ անհաւատներէ»:

Այստեղ Պ. Պըրնզ յիշեցուց ՄԱԿի դաշինքին տրամադրութիւնները որոնց համաձայն Կազմակերպութեան անդամները պարտաւոր են ամէն ջանք փորձել իրենց վէճերը խաղաղօրէն կարգադրելու համար, Միացեալ Ազգերուն միջամտութեան դիմելէ առաջ: Յառաջիկայ ամիսներու ընթացքին առաջին գործը պիտի ըլլայ անհրաժեշտ զինուորական ուժ տրամադրել Ապահովութեան Խորհուրդին, խաղաղութիւնը պահպանելու համար: «Ուրիշ խիստ կարեւոր խնդիր մըն է Հիւլէական Ուժի Յանձնաժողովին հաստատումը, որ սերտ կապ ունի ապահովութեան հարցին հետ: Պէտք է գտնենք անհրաժեշտ երաշխիքները, որպէս զի այս գիւտը գործածուի մարդկային բարօրութեան եւ ոչ թէ աւելի մահացու պատերազմի մը համար: Մեծ պատասխանատուութիւն կ'իյնայ բոլորիս վրայ եւ այդ պատասխանատուութեան գիտակցութենէն կախում ունի քաղաքակիրթ մարդկութեան ապագան»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱԽՈՒԵԼՈՎ անձնասպան եղաւ Լէոնարտօ Քոնթի, Հիթլէրի «խենդ բժիշկը», որ բանտարկուած էր Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանին մէջ, իբրեւ պատերազմի ոճրագործ:

ՓԱՐԻԶԻ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ զինուորներ նոր ցոյց մը կազմակերպելով, «փրկութեան կոմիտէ» մը կազմեցին, բողոքելու համար զօրացրուումի յապաղման դէմ: Այս առթիւ քուէարկուած բանաձեւը կը պահանջէ ջնջել սպաներուն առանձնաշնորհները, զինուորներուն եւ սպաներուն ճաշը տալ միասին, բոլոր սպաներու ակումբները բանալ զինուորներուն առջեւ եւն.:

ՇԱՔԱՐԻ 1945ի հունձքը 400.000 թօն պակաս պիտի գայ ամբողջ աշխարհի մէջ:

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ խորհուրդը վաւերացուց կազի եւ ելեկտրականութեան ազգայնացման օրինագիծը, որ անմիջապէս յանձնուեցաւ Սահմանադիր ժողովին:

ՊԵՐԼԻՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԸ պիտի վերաբացուի յունուար 20ին (ռուսական շրջան): Հալլէի համալսարանը՝ փետրուար 1ին:

ՀԱՑԻ տոմսերուն տառերով նշանակուած կտրօններուն տեղ, յունուարի Բ. կիսամսեային պիտի գործածուին հետեւեալ կտրօնները.— E. դաս DW, DX եւ DZ, իւրաքանչիւրը 350 կրամ.— J1 դաս.— DW կտրօնը, 350 կրամ, DY եւ DZ կտրօնները՝ իւրաքանչիւրը 700 կրամ.— J2 եւ J3 դաս. — DW, DX, DY եւ DZ, իւրաքանչիւրը 700 կրամ.— M. C. եւ V. դաս.— DW, DY եւ DZ, իւրաքանչիւրը 700 կրամ: DX կտրօնը արժէք չունի J1, M. C. եւ V. դասերուն համար: Բ. կիսամսեակի թուանըշաններով նշանակուած կտրօնները կը պահեն իրենց արժէքը: Խիստ միջոցներ ձեռք առնուած են կեղծ տոմսեր գործածողներուն դէմ:

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀՈՍԱՆՔԸ հետզհետէ կը վերահաստատուի: Փարիզի Ա. շրջանին մէջ հոսանքը պիտի կտրուի առտուան ժամը 8.30էն 12ուկէս հինգշաբթի եւ շաբաթ, ժամը 12.30էն 17.30 չորեքշաբթի եւ ուրբաթ: Բ. շրջանին մէջ՝ ժամը 8.30էն 12.30 երկուշաբթի եւ չորեքշաբթի, ժամը 12.30էն 17.30 երեքշաբթի եւ հինգշաբթի եւն.:

100.000 ԿԱՍԿԱԾԵԼԻ ԳԵՐՄԱՆՆԵՐ կը գըտնուին Սպանիոյ մէջ, համաձայն արտաքին նախարարին յայտարարութեան: Բանակցութիւններ կը կատարուին զանոնք արտաքսելու համար:

ՑԿԵԱՆՍ ազգային անպատուութեան դատապարտուեցաւ հռչակաւոր օդաչու մը, Միշէլ Տէթռուայա, իբրեւ գործակից Գերմանիոյ: Միեւնոյն ատեն կը կորսնցնէ գոյքերուն կէսը եւ քսան տարի պիտի չկրնայ բնակիլ կարգ մը նահանգներ, սկսելով Սէնէն:

ՆԻՒՐԸՆՊԷՐԿԻ դատավարութեան վերջին նիստին մէջ, կարդացուեցան զանազան փաստաթուղթեր որոնց համաձայն 1942 Սեպտ. 17ին ծովակալ Տէօնից եւ Հիթլէր հրամայած էին որ եւ է փորձ չկատարել փրկելու համար ընկղմած նաւերու նաւաստիները:

ՊԵՐԼԻՆԻ ամերիկեան շաբաթաթերթը կը գրէ թէ այժմ 13 օրաթերթեր եւ պարբերականներ կը հրատարակուին Դաշնակիցներու հսկողութեան տակ: Օրաթերթերը միջին հաշուով կը տպուին 300.000 օրինակ, մէկը՝ մինչեւ 600.000:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Մարսէյլէն հասած նամակէ մը ցաւով կ'իմանանք մահը Տիկին Շալճեանի, այրին Պ. Յարութիւն Շալճեանի, որ մեռաւ երկու տարի առաջ: Ինչպէս իր ամուսինը, հանգուցեալ տիկինն ալ ունեցած է հանրանուէր գործունէութիւն, իբրեւ ատենապետուհի Կ. Խաչի Սէն Ժէռոմի մասնաճիւղին, իբրեւ անդամ Աղքատախնամի եւն:

ԿՈՒԶԷ՞Ք ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՀԱՅ ՊԱՀԵԼ,— Հայերէն հրքեր նուիրեցէք, անոնց կարգին «ԶՈՅԳ ՄԸ ՀԷՔԵԱԹ» (120) եւ ԱՆՄԱՀ ՏԻՊԱՐՆԵՐ (80): Դիմել հեղինակին 38 rue du Ménil, Asnières (Seine) եւ գրատուններ Պարսամեան եւ Բալուեան, 46 եւ 43 rue Richer, Paris:

Հ. Ա. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Մուլէնոյի Մ. ճիւղի անդամական ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան դպրոցի սրահը: Օրակարգ՝ Ա. Հաշուետուութիւն վարչութեան, Բ. Նոր վարչութեան ընտրութիւն, Գ. զանազան հարցեր:

ԿՈՒՓԱՄԱՐՏԻԿ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Հինգշաբթի գիշեր Սալ Վակրամի մէջ ծանր կոփամարտի թուռնուայի մը քառ տը ֆինալին Վարդանեան վիճակով կը հանդիպէր Մառիվոյի որ յաղթուած էր Ժիւլանիէ: Այս վերջինը էր որ անցեալ անգամ պարտութեան մատնած էր Վարդանեանը:

Վարդանեան իր հակառակորդէն 12 քիլօ պակաս ունենալով հանդերձ, անոր յաղթեց առաջին րաունտին: Այս անգամ աւելի զգուշաւոր խաղ մը ունեցաւ: Պատճառը իր վերջին ձախողութի՞ւնն էր, թէ ուսուցիչի փոփոխութիւնը: Բայց միշտ հպարտ:

Իր վերջին ձախողութեան վրայ կը կարծէինք թէ սրահին մէջ Հայերը քիչ պիտի ըլլան: Ընդհակառակն աւելի շատ թիւով փութացած էին: Առաջին կարգերուն վրայ քանի մը Հայեր իրենց աղջիկներն ալ միասին բերած էին որպէսզի հիանան ազգային այս երիտասարդ փառքին վրայ... «ազգային փառք» որ չի գիտեր իսկ իր ազգային լեզուն:

Վստահ ենք որ ինքն իսկ զարմացաւ իր այս արագ յաջողութեան եւ մանաւանդ իր հայրենակիցներուն ցոյցերուն վրայ, որու ընթացքին գինքը կր գրկէին, կը համբուրէին եւ հազարնոցներ կը նետէին իրեն, իբրեւ թէ պարուհի մը եղած ըլլար: Հայ մը իր աղջկան կ'ըսէր. «Գնա անգամ մր անոր դպիր», իսկ դերասան Ալթունեան իր խոշոր բազուկները բացած կը պօռար. «Եկուր քեզի մէյ մը պագնեմ»:

Ինչո՞ւ այսչափ իրարանցում այսչափ պարզ բանի մը համար:

X Վարդանեան այս հինգշաբթի գիշեր պիտի մրցի թուռնուային մէջ յաջողածներէն մէկուն հետ:

Տորք

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի, իրիկուան ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը: 149 Ave. d'Argenteuil:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, Ուրբաթ 18 Յունուար, ժամը 3ին ընկ. Թագուրեանի բնակարանը, rue Paquerette:

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՖՕՆՏ.— Ողբացեալ երկրաչափ Յակոբ Գրիգորեանի յիշատակին եւ իր փափաքը իրագործելու համար, ուսանողական ֆօնտ մը հաստատուած է:

Առաջին տարուան համար տրամադրուած է 12.000 ֆրանք, որմէ կրնան օգտուիլ մէկ կամ երկու համալսարանական կարօտ ուսանողներ, շարունակելու համար իրենց ուսումը: Թեկնածուները կրնան գրաւորապէս դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան, «Յ. Գրիգորեան Ֆօնտ»ի յանձնախումբ մակագրութեամբ, պարզելով իրենց նիւթական եւ ուսումնական վիճակը:

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ Շրջ. Կոմիտէն 2000 ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Վեթերաններու Ֆօնտին՝ փոխան ծաղկեպսակի՝ ընկեր Ա. Գիւլխանդանեանի մահուան առթիւ:

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 25ԱՄԵԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ

Այս շաբաթ իրիկուն, 19 Յունուար, ժամը ճիշդ 8.30ին, Սոսիէթէ տը Ժէօկրաֆիի սրահին մէջ (184 Պուլվառ Սէն Ժէրմէն), տեղի պիտի ունենայ Հայ Գրողներու Ընկերութեան կազմակերպած հանդէսը, Հայաստանի 25 ամեայ մշակոյթին նուիրուած: Պիտի նախագահէ Պ. Ա. Զօպանեան: Պ. Հ. Սարգիսեան, Պ. Հ. Զարդարեան, Պ. Ս. Քարեան եւ Պ. Պ. Զարոյեան պիտի ներկայացնեն Հայաստանի գրականութիւնը եւ մշակոյթը ընդհանրապէս: Պիտի արտասանեն Տիկին Ա. Սարգիսեան, Տիկին Ս. Տամլամեան եւ Պ. Հ. Տարօնեան: Պիտի երգեն Օր. Ի. Պիւլպիւլեան, Օր. Լ. Գորգիկեան եւ Պ. Յ. Յակոբեան: Մուտքը ազատ է: Ծախսերու մասնակցութիւն:

ԿՈՉ ՏԱՐՕՆՑԻՆԵՐՈՒՆ.— Ամերիկայէն եկած կարեւոր նամակի մը առիթով, կը խնդրուի Տարօն Տուրուբերանցի բոլոր մեր հայրենակիցներէն, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ուկէսին, հաւաքուիլ 116 Ave. d'Italie, մէթրօ Թօլպիաք: (Տ. Տ. Ճանկին վարչութիւն):

ՍՏԱՑԱՆՔ

SONATE, գրեց՝ Houri Ipekian, Préface de Lucien - Paul Thomas: Զարդանկարուած խորհրդանշաններով: Տպ. Պելժիա:

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ, Ա. Ատրուշան, Պէյրութ, 1945: Գին 5 շիլին:

ԳՐԱԿԱՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑ (արձագանգ Մարսէյլի), Բ. տարի: 1946: Գրեց՝ Լեւոն Ճէրահեան: Գին 125 ֆրանք:

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme, 13

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 -
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Vendredi 18 Janvier 1946 Ուրբաթ 18 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4512-Նոր շրջան թիւ 241 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 3 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓՈՐՁ ԵՒ ՓՈՐՁՈՒԹԻՒՆ

Մանր փորձութիւններ կը սպասեն Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին, որ իր աշխատանքները յառաջ կը տանի յուշիկ - յուշիկ, զգուշանալով դըրգիչ խնդիրներէ:

Կը թուի թէ Երեք Մեծերը առ այժմ կը ճգնին նպաստաւոր մթնոլորտ մը ստեղծել: Ամէն բանէ առաջ՝ փարատել միջին եւ փոքր պետութեանց կասկածամտութիւնը:

Այդ նպատակին կը ծառայէր Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին պատմական ճառը, որուն ամփոփումը տուինք երէկ:

Նախարարը ամէն բանէ առաջ հանդիսաւորապէս հաստատեց բարենշան իրողութիւն մը,— Մ. Նահանգները այլեւս մէկդի դրած են մեկուսացման քաղաքականութիւնը, եւ կը ստանձնեն ամէն պատասխանատուութիւն, աշխարհի բարեկարգութեան համար:

Այս պաշտօնական յայտարարութեամբ, պատմութեան կ'անցնի 25 տարի առաջուան քաղաքականութիւնը, որմէ չարաչար տուժեցինք մենք ալ: Ուրեմն, կը բացուի նոր էջ մը: Ինչպէս պատերազմի ընթացքին, այսուհետեւ ալ Մ. Նահանգները պիտի տրամադրեն իրենց բովանդակ ուժը, ապահովելու համար աշխարհի խաղաղութիւնը եւ բարօրութիւնը:

Այս յանձնառութիւնը կը նշանակէ՞ թէ անոնք միեւնոյն ատեն պիտի դառնան ախոյեան ազատութեան եւ արդարութեան, վճռապէս պաշտպանելով փոքր ժողովուրդներու բնական, տարրական իրաւունքները:

Կը դժուարանանք պատասխանել այս հարցումին, վերլուծելով դէպքերու ընթացքը: Ե՛ւ պատերազմի շրջանին, ե՛ւ ջախջախիչ յաղթանակէն վերջը:

Ամէն մարդ իր ցաւը կուլայ: Մենք ալ, երբ խնդիրը կը քննենք հայկական աչքով, հորիզոնին վրայ կը տեսնենք թանձր մշուշ մը: Աւելի թանձր քան 1914—18ի պատերազմին:

Պ. Պըրնզի յայտարարութեան համաձայն, ամէն բանէ առաջ «վախը եւ կասկածամտութիւնն» են որ ստուեր կը ձգեն խաղաղութեան վրայ:

Արդ, իրականութիւն է որ այդ երկու չարիքները կը տիրապետեն այսօր ալ, Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովի գլխուն վերեւ:

Փոխադարձ վախ եւ կասկած՝ Երեք եւ Հինգ Ջոջերուն միջեւ: Վախ եւ կասկած փոքր ազգերու կողմէ՝ Երեք Մեծերուն հանդէպ:

Կարելի պիտի ըլլա՞յ փարատել այդ մղձաւանջը: Ոչ թէ ճարտասանական մարզանքներով, այլ իրական գործերով:

Պատասխանը պիտի ստանանք ՄԱԿի ընդհ. ժողովէն, ուշադրութեամբ հետեւելով դէպքերու ընթացքին:

Անհաւասեկ բնորոշ երեւոյթ մը:

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ՝ համաձայն Պոլսէն տրուած տեղեկութեանց, Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին պատկերը մեղմացուցիչ ազդեցութիւն մը գործած է Թուրքիոյ հանրային կարծիքին վրայ:

«Դադրած են ամենօրեայ կծու արտայայտութիւնները Մոսկուայի դէմ, հայկական եւ վրացական հողային պահանջներուն առթիւ եւ մթնոլորտը աւելի նպաստաւոր է պաղարիւն վիճաբանութեան համար»:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Թուրքիոյ քաղաքական շրջանակներուն կարծիքով, պէտք է անջատել հայ - վրացական պահանջները՝ Տարտանէլի մասին եղած ռուսական պահանջներէն: Թուրքիա սկզբունքով ընդունած է անգլեւամերիկեան տեսակէտը՝ Նեղուցներու մասին, եւ վճռապէս պիտի մերժէ որ եւ է ոտնձգութիւն իր անկախութեան եւ ձերբակալութեան դէմ:

Գալով Հայաստանի եւ Վրաստանի հողային պահանջներուն, Թրքական պատուիրակութիւնը առիթէն պիտի օգտուի, ժխտելու համար զանոնք, մասնաւոր խօսակցութիւններ սարքելով Անգլիոյ, Մ. Նահանգներու եւ Խ. Միութեան գլխաւոր ներկայացուցիչներուն հետ:

Ամէն պարագայի մէջ, Անգարայի խօսնակները այնքան մռայլ չեն տեսներ կացութիւնը որքան մէկ շաբաթ առաջ:

Կը գտուինք փորձերու եւ փորձութեանց շըրջանի մը առջեւ:

Շ.

Ընկերային Ապահովութիւն

Բ.

Ազգային Ընդհանուր Ապահովութեան այս ծրագիրը անշուշտ հսկայական ծախքերու կը կարօտի եւ որոնք ժողովուրդին միջին եկամուտին մօտ մէկ քառորդին պիտի հասնին (170 միլիառ՝ 1965ին): Այս ծախքերուն որոշ համեմատութեամբ կը մասնակցին թէ՛ ապահովագրեալը, թէ՛ գործատէրը եւ թէ պետութիւնը: Ապահովագրեալը շաբաթական միանուագ անդամավճար մը կ'ընէ որ կ'արձանագրուի անդամատետրին մէջ: Շաբաթավճարը համեմատական չէ աշխատավարձին, այլ միեւնոյնն է բոլորին համար եւ հաշուուած է ազգային եկամուտին վրայ, այնպէս որ կարելի ըլլայ բոլորին կենսական նուազագոյն մը տալ:

Աշխատաւորներուն — վարձուոր եւ անկախ, ինչպէս նաեւ գործատէրներուն անդամավճարներուն գումարը, ընդհանուր ծախքերուն մօտ 40 առ հարիւրը պիտի գոցէ: Մնացեալ 60 առ հարիւրը պետութիւնն է որ պիտի տայ, անշուշտ տուրքերը աւելցնելով, մասնաւորաբար ունեւորներուն վրայ:

Անդամավճարներու միանուագ, կանխորոշ միաձեւութիւնը, ինչպէս նաեւ անոնց գանձումի եւ վճարումի պարզութիւնը թոյլ պիտի տան միացնելու ապահովագրական ոչ միայն պետական այլազան սնտուկները, այլեւ մասնաւոր ընկերութիւնները: Պիվըրիճի ծրագրին համաձայն, կեանքի, հիւանդութեան եւ արկածի ապահովագրական ընկերութիւնները կա՛մ պիտի լուծուին ու անհետանան, կամ պիտի ենթարկուին ազգային ապահովագրութեան կամ Փոխարինութեան (Compensation) Կեդրոնական Սնտուկին, զոր պիտի վարէ Ընկերային Կանխատեսութեան (Prévoyance Sociale) նախարարութիւնը: Այսուհանդերձ, կը թուի թէ ապահովագրական մասնաւոր ընկերութիւնները, ինչպէս նաեւ իրերօգնութեան ընկերակցութիւնները պիտի մնան եւ պէտք ... ջացման սնտուկներ, անհատական նախաձեռնութեան ոգին չմեռցնելու եւ թոյլ տալու համար որ փափաքողները կարենան կենսաբաւ նուազագոյնէն աւելին ապահովել: Ընկերային Ապահովութեան անգլիական ծրագրին հիմնական տրամադրութիւնները, զորս համառօտակի պարզեցի, արդէն գործադրութեան մէջ են, կարգ մը տարբերութիւններով ընկերվարական - խորհրդային հանրապետութիւններուն մէջ:

1936ին ընդունուած խորհրդային նոր սահմանադրութիւնը Խ. Միութեան բոլոր քաղաքացիներուն կ'երաշխաւորէ աշխատանքի, հանգիստի եւ աշխատանքի անկարողութեան պարագային բաւարար ապրուստի իրաւունքը: Ամբողջ ժողովուրդը ապահովագրուած չէ, ինչպէս կը նախատեսէ անգլիական ծրագիրը, թէեւ գործնականին մէջ բոլորն ալ զանազան ձեւերով կրնան օգտուիլ ընկերային այլազան կազմակերպութիւններէն: Միայն աշխատաւորներն ու պաշտօնեաները ենթարկուած են Ընկերային Ապահովագրութեանց կազմակերպութեան: Բայց ապահովագրեալները, որոնց թիւը 1940ին 33 միլիոնի կը հասնէր, որ եւ է վճարում չեն ըներ: Անոնց գործ տուող հաստատութիւններն են որ կ'ապահովագրեն զանոնք եւ ապահովագինը կը վճարեն: Ը. Ա. կազմակերպութիւնը բժշկական տուրքով չի զբաղիր, այլ միայն դրամատուրքով եւ ապահովագրեալներու եւ անոնց ընտանիքներուն ապրուստի բաւարար հատուցումներ կ'ընէ հիւանդութեան եւ արկածի հետեւանքով աշխատելու անկարողութեան, յղութեան, ծննդաբերութեան, անկարութեան, ծերութեան եւ թաղումի պարագային, նաեւ աննեցուկ ընտանիքներու եւ միեւնոյն արհեստին մէջ երկար տարիներ աշխատողներուն:

Եթէ Ընկերային Ապահովագրութիւնները վերապահուածեն միայն գործաւորներուն և պաշտօնեաներուն, Խ. Միութեան բոլոր քաղաքացիները առանց բացառութեան իրաւունք ունին ձրիաբար օգտուելու բժշկական - առողջապահական բոլոր հաստատութիւններէն, որոնք անկախ են Ը. Ա. կազմակերպութենէն եւ կազմակերպուած են Առողջապահական գործավարութեան կողմէ եւ բոլորովին ձրիաբար ժողովուրդին տրամադրութեան տակ դրուած են:

Մինչեւ 1933, պետութիւնը կը վարէր Ընկերային Ապահովագրութեանց կազմակերպութիւնը հանրապետութիւններու, շրջաններու, քաղաքներու եւ այլ տեղական ապահովագրական սնտուկներու միջոցով: Այդ թուականէն ի վեր վարչութիւնը սէնտիքաներուն յանձնուած է, ինչպէս պիտի

ԻՐԱՆԻ ԽՆԴԻՐԸ ՄԱԿԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Պ. Թաղիզատէ, Իրանի գլխաւոր պատուիրակը, երեքշաբթի օր Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին առջեւ պարզեց իր կառավարութեան մտահոգութիւնները, չափաւոր արտայայտութեամբ: Առաջին դիմումն է այս, փորձելու համար նոր կազմակերպութեան հեղինակութիւնը:

Պատուիրակը յայտարարեց, միջակ անգլերէնով մը, ուշադրութեամբ հետեւելով գրաւոր ձեւակերպումի մը.

— «Պարտականութիւն կը համարիմ ընդհ. ժողովին ուշադրութիւնը հրաւիրել թէ կը վերապահենք մեր իրաւունքը իրեն ներկայացնելու մեր երկրին կրած դժուարութիւնները եւ խնդրելու որ նկատի առնէք զանոնք, եթէ աւելի կանուխ լուծում մը չգտնուի: Եթէ այս խնդիրը ձեր առջեւ գայ, անկասկած պիտի կազմէ փորձ մը շատ յըստակ եւ բացորոշ՝ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան համար, պաշտպանելու իր անդամներուն կենսական իրաւունքները: Կ'ուզենք այս մեծ ժողովին խնայել իր աշխատանքը սկսած օրէն իսկ այս ներքին խնդրով զբաղելու տաղտուկը, թէեւ հարցը կապ ունի այն նպատակին հետ որուն համար ստեղծուեցաւ այս կազմակերպութիւնը»:

Ընթերցողները ծանօթ են հարցին,— Ատրպատականի անջատումը Թէհրանի կառավարութենէն եւ ուրիշ ներքին խռովութիւններ:

Վերջին լուրերու համաձայն, Իրանի վարչապետը պարզելով կացութիւնը երեսփ. ժողովին առջեւ, յայտարարեց թէ պատրաստ է հրաժարելու, քանի որ արդիւնք չունեցան Թէհրանի եւ Մոսկուայի մէջ կատարուած բանակցութիւնները: Վարչապետը բացատրեց թէ ուղղակի խօսակցութիւններ տեղի ունեցան Թէհրանի եւ Մոսկուայի միջեւ, խնդիրը Միացեալ Ազգերու ժողովին ներկայացնելէ առաջ: Յետոյ աւելցուց թէ կառավարութիւնը մերժելով եռանդամ քննիչ յանձնաժողովի մը առաջարկը, թելադրած է որ Անգլիոյ, Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչները հսկեն Իրանի քաղաքապետական եւ նահանգային ընտրութեանց վրայ: Երեք Մեծերը չեն պատասխանած այս առաջարկին: «Մենք ամէն բան ըրինք միացնելու համար մեր ժողովուրդը: Մեր արտաքին քաղաքականութիւնը եղած է միշտ մեր դրացիներուն յարգել տալ մեր երկրին անկախութիւնը եւ հողային ամբողջութիւնը»: Այս առթիւ վարչապետը մեղադրեց Դաշնակիցները թէ կը վարանին իրենց զօրքը քաշել Մարտ 2էն առաջ եւ կը միջամտեն Իրանի ներքին գործերուն:

Թեհրանէն ... գինեալ ապստամբները գրաւած են կառախումբերը եւ խափանած երթեւեկը՝ Ղազուինի հիւսիսակողմը: Կառավարութիւնն ալ իր կարգին դադրեցուցած է երկաթուղիներու մեկնումը Թէհրանէն դէպի հիւսիս, որովհետեւ վախ կայ որ գրաւուած կառախումբերը կրնան ծառայել Թէհրանի վրայ քալելու: Ապստամբները գրաւած են վեց շոգեշարժ մեքենաներ եւ 70 վակոններ Զէնճանի մէջ, Թէհրանէն 120 մղոն դէպի հիւսիս - արեւմուտք եւ ռուսական շրջանին մէջ:

Ամերիկեան դեսպանատունը կը տեղեկացնէ թէ խորհրդային դեսպանատան պաշտօնեաները մերժած են անցագիր տալ ամերիկացի թղթակիցներու, Ատրպատական երթալու համար, առարկելով թէ Իրանի խորհրդային հրամանատարը «անպատեհ» կը նկատէ ժամանակը:

✕ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարէն վերջը, Անգլիոյ գլխաւոր ներկայացուցիչն ալ պարզեց իր երկրին տեսակէտը, ՄԱԿի գործունէութեան մասին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Ֆրանսայի արտաքին հոգերը

Սահմանադիր ժողովին վերաբացման առթիւ, 17 հարցապնդումներ ուղղուեցան կառավարութեան, արտաքին քաղաքականութեան մասին: Այս առթիւ խօսք առին 28 երեսփոխաններ, բոլոր հոսանքներէն: Վիճաբանութիւնները բացաւ Պ. Տանիէլ Մայէր, ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, որ մեծարանքի խօսքեր ուղղելով հանդերձ Երեք Մեծերուն, մերժեց ճանչնալ անոնց նախապատուութեան, գերակշռութեան իրաւունքը եւ պահանջեց վերադառնալ միջազգային բարոյականի աւելի բնական սկզբունքներու,— համերաշխութիւն, արդարամտութիւն, փոխադարձ յարգանք, իրերօգնութիւն, չափաւորութիւն, ուղղամտութիւն: «Աշխարհը վերաշինելէ առաջ հարկ է վերաշինել Եւրոպան, որ կը ներկայացնէ ազատ ժողովուրդներու ամբողջութիւնը: Դանուբը եւ Հռենոսը միայն սահմանագլուխներ ըլլայ չուտով Ֆրանսայի մէջ: Հարիւրէ աւելի գործաւոր ունեցող իւրաքանչիւր հիմնարկ Ը. Ա. իր մարմինը ունի որ գործատեղիին մէջ իսկ կը կարգադրէ ապահովագրական բոլոր խնդիրները: Այս ձեւով Ը. Ա. կազմական եւ վարչական ձեւակերպութիւններն ու ծախքերը նուազագոյնին վերածուած են:

ԲԺ. ԼԵՒՈՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Մշակութային Միութիւն

ԽՄԲ.— Նորակազմ Մշակութային Միութեան վարչութենէն ստացած ենք զեկոյց մը, զոր կ'ամփոփենք, տեղի անձկութեան պատճառով.—

Ընդ առաջ երթալով Երեւանի «Արտասահմանի հետ Կուլտուրական Կապի Ընկերութեան» կոչին, մշակոյթի զանազան ասպարէզներու մէջ աշխատող խումբ մը մտաւորականներ Փարիզի մէջ հիմը դրին Ֆրանսահայ Մշակութային Միութեան։ Առաջին խորհրդակցական ժողովին մէջ ընտրուած առժամեայ վարչութիւնը մշակեց ծրագիր կանոնագիր մը ինչպէս նաեւ Ֆ. Ա. Ը. Միութեան կեդր. վարչութեան հետ կնքուած համաձայնագիրը, որ ընդունուեցաւ ընդհ. ժողովէն։ Այդ համաձայնագրով որոշուած է հաստատել սերտ կապ Ֆր. Ա. Ը. Միութեան եւ Մ. Միութեան միջեւ։ Ազգ. Միութիւնը պիտի ունենայ իր ներկայացուցիչը Մ. Միութեան վարչութեան մէջ եւ փոխադարձաբար Մ. Միութիւնը պիտի ունենայ իր ներկայացուցիչը Ֆ. Ա. Ը. Միութեան կեդր. վարչութեան մէջ։ Մ. Միութիւնը պիտի ունենայ նաեւ իր պատգամաւորները Ֆ. Ա. Ը. Միութեան ընդհ. պատգամաւորականին մէջ։

Ծրագիր - կանոնագրի մշակութեամբ եւ Ֆ. Ա. Ը. Միութեան հետ համաձայնագրի կնքումով, առժամեայ վարչութիւնը լրացուցած ըլլալով իր վրայ դրուած պարտականութիւնները, ընդհ. ժողովը ընտրեց նոր վարչութիւն մը, հետեւեալ կազմով.—

Տիկին Զ. Պահրի (նախագահ), Պ. Պ. Ա. Անտոնեան, Տքթ. Գալճեան (փոխ նախագահ), Ն. Դաւիթեան, Պ. Զարոյեան, Բ. Թօփալեան, Վ. Իչգալացեան (գանձապահ), Տքթ. Մինասեանց, Լ. Մօզեան, Զ. Մութաֆեան, Ա. Շահխաթունի (փոխ նախագահ) եւ Տ. Զիթունի։

Ֆ. Մ. Միութիւնը հետապնդելով գաղութիս եւ Հայրենիքի մշակութային փոխանակութեանց հետզհետէ աւելի սերտ ու լայն իրականացումը, միաժամանակ գաղութիս մէջ պիտի տանի մշակութային ամէն տեսակի աշխատանք, հրատարակութիւններով, դասախօսութիւններով եւ հաւաքոյթներով։

Բաց ի Փարիզեան շրջանի մտաւորականներէն, որոնք գործօն անդամ կը նկատուին, գաւառները բնակող մտաւորականները եւս թղթակից անդամի հանդամանքով կրնան կապուիլ Միութեան հետ։

Ֆ. Մ. Միութեան պատուակալ նախագահն է Փրօֆ. Մանուէլեան, որ վերջերս Խ. Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի անդամ ընտրուած է։ Այս առթիւ Միութիւնը որոշած է պատուել զինքը գինեձօնով մը, ուր պիտի հրաւիրուին նաեւ ֆրանսացի գիտնականներ։ Յարգելով հանգուցեալ Տքթ. Փաչաճեանի փափաքը, Այրի Տիկին Փաչաճեան, Միութեան տրամադրութեան տակ դրաւ հանգուցեալին 342 գիրքերը, ղրկուելու համար Խ. Հայաստանի պետական մատենադարանին։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՏՕՆԱԾԱՌ

ՄԱՐՍԷՅԼ.—Հայ Արիներու Միութեան, Գայլիկներու եւ Թեւիկներու խմբապետուհիները գեղեցիկ գաղափարն ունեցան, ամանորին Մարսէյլի եւ շրջանի գայլիկներն ու թեւիկները համախմբելու եւ Կաղանդը տօնելու, իրենց սեփական հաւաքասրահին մէջ։ Ներկայ էին հարիւրի մօտ սեւաչեայ եւ հրավառ, ժպտադէմ հայ գայլիկներ եւ թեւիկներ։ Կարծես փոքրիկ սկաուտներու աշխարհ մըն էր։ Կեանքը կ'եռար անոնց փայլուն աչքերուն մէջ։ Անոնց լաւ կեցուածքն ու վարմունքը մեծ յոյս եւ հաւատք ներշնչեցին ներկայ խըմբապետներուն։

Բացումը կատարուեցաւ «Մտիկ ըրէք, հայ գայլիկներ» երգով, որուն յաջորդեց թեւիկներու «քայլերգը»։ Տեսարանը ուրախալի էր եւ միանգամայն յուզիչ։ Այս մանկիկները հազիւ քանի մը ամիսէ ի վեր սկաուտական շարքերու մէջ են մտած, արդէն շատ յստակ եւ մաքուր առոգանութեամբ հայերէն կ'երգեն եւ կ'արտասանեն։ Անոնց մէկուն զիլ եւ հնչուն ձայնը դեռ ականջիս կը հընչէ. «Երնէ՜կ թէ այս նոր տարին վերջ տար Հայու ցաւերուն...»։

Տղոց խանդավառութիւնը բազմապատկուեցաւ երբ նկատեցին թէ՝ սրահի դռնէն ներս մտաւ փոխան Կաղանդ պապային, իրենց սիրելի շրջ. խմբապետը, Զ. Միլտոնեան։ Բոլորը ուրախութեան բացագանչութիւնով ընդունեցին զինքը։ Խմբապետը եղբայրական խօսքերով խրախուսեց գայլիկները եւ թեւիկները, ինչպէս եւ երէց խըմբապետուհիները։ Մասնաւորաբար շեշտեց թէ՝ պէտք է կաթողին սիրել հայ ազգը ու խօսիլ մայրենի լեզուն։ Գայլիկները միասին ոռնացին ուժգին.— «Եա՜ ո՜ւ – ո՜ւ - մեր կարեւո՜ն...»։

Գնահատանքի արժանի էին Սէն Լուի Երամի աշխոյժ եւ ներդաշնակ երգերն ու պարերը։ Հանդէսի ամբողջ տեւողութեան զովելի էր գայլիկներու եւ թեւիկներու կարգապահ ընթացքը։

Զուարճալի էին Մարսէյլի արիներու «Հայկ Նահապետ» խումբի խմբապետին սորվեցուցած սկաուտական խաղերն ու երգերը։ Ինչպէս նաեւ միւս խմբապետներու սորվեցուցած բացագանչութիւնները։ Երէց արենուշները բուրդէ հագուստներ հիւսած էին բազմանդամ եւ չքաւոր ընտանիքներու փոքրիկներուն համար եւ կոկիկ մը հագուեցուցած, միասին հանդէս էին բերած։ Խմբապետուհիներու կողմէ պատրաստուած համեղ կարկանդակներ բաժնուեցան բոլորին։— Մայր-Գայլ

չեն։ Անհրաժեշտ է միջազգային համերաշխութիւն։ Խաղաղութիւնը կրնայ հաստատուիլ միայն հաւաքական ապահովութեամբ։ Գերագոյն նպատակը պէտք է ըլլայ ընդհ. զինաթափութիւնը, որ ցնորք մը չէ։ Բանուոր դասակարգը պիտի իրականացնէ զայն»։

Յետոյ խօսեցաւ Պ. Փէզէ, հանրապետականժողովրդական հոսանքին ներկայացուցիչը, որ կծու բառերով պախարակեց ազգեցութեան շրջանակներու եւ շրջանային համաձայնութեանց քաղաքականութիւնը եւ Ֆրանսայի հանդէպ եղած անիրաւութիւնները։ Երրորդ բանախօսն էր Պ. Պոնթ, համայնավար կուսակցութեան ներկայացուցիչը, որ շեշտեց թէ խոր մտահոգութիւն մը կը տիրէ ժողովրդային զանգուածներուն մէջ, հակառակ փառաւոր յաղթանակին։ «Մտահոգութիւն մը խոր, մանաւանդ անոր համար որ անոնք որ Հիթլէրի ձեռքը սեղմեցին Միւնիխի մէջ, սկսած [illegible] տուած նացիներուն հանդէպ։ Ամէն պարագայի մէջ, անընական բան պիտի ըլլար որ Գերմանները, որոնք Առաջնորդին ուժ տուին մինչեւ վերջին փամփուշտը, աւելի լաւ ուռեն քան իրենց միլիոնաւոր զոհերը։ Խաղաղութիւնը կրնայ ապահովուիլ ցորչափ համաձայնութիւն կը տիրէ Երեք Մեծերուն միջեւ։ Եւ սակայն վտանգուած է այդ համաձայնութիւնը»։ Եզրակացնելով, բանախօսը յայտարարեց թէ միայն Խ. Միութիւնը կրնայ ի հարկին օգնութեան հասնիլ Ֆրանսայի։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻՍԻ ՍԷՆՏԻՔԱՅԻՆ նախագահը եւ փոխ-նախագահները ձերբակալուեցան արգելափակուեցան, պարենաւորման նախարարին կարգադրութեամբ։ Ամբաստանուած են թէ գիները բարձրացուցած են ապօրինաբար, Փարիզի ժողովուրդը զրկելով թարմ միսէ։ Հարցաքննութեան կանչուած էին Սէնտիքայի դիւանին 12 անդամները, բայց ներկայ եղան միայն 9 հոգի։— Մսավաճառները երէկ ժողով գումարեցին, քննելու համար կառավարութեան նոր առաջարկները։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ պաշտօնէ արձակուեցաւ ներքին գործավարը, Լաւրենտի Բերիա, որ այդ պաշտօնը կը վարէր 1938էն ի վեր։ Բերիա կը պահէ իր պաշտօնը իբրեւ փոխ-նախագահ գործավարներու խորհուրդին։ Իրեն յաջորդած է գնդ. Կրուլով, որ Թէհրանի, Եալթայի եւ Փոցտամի խորհրդաժողովներուն ատեն պաշտօն ստացած էր կազմակերպել Սթալինի եւ միւս բանագնացներուն ապահովութիւնը։ Վերջերս զրոյց կը շրջէր թէ Բերիայի անունը ջնջուած է Գերագոյն Խորհուրդի թեկնածուներու ցանկէն, նախկին դեսպաններ Լիթվինովի եւ Մայսքիի անուններուն հետ։ Ինչպէս Սթալին, Բերիա եւս Վրացի է, 46 տարեկան։ Հոկտեմբերեան յեղափոխութենէն վերջ, մտաւ Կովկասի Չեկան, հետզհետէ դառնալով տիրական դէմք մը։ Իր օրով էր որ ամէնէն անողորմ հալածանքները կատարուեցան Հայաստանի մէջ։ Կարգ մը շրջանակներու կարծիքով, Բերիայի արձակումը կ'ապացուցանէ կարմիր բանակին յարաճուն ազդեցութիւնը կուսակցութեան վրայ։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԶԻՆԱԹԱՓՈՒՄԸ գրեթէ վերջացած է։ Նախկին գերման զինուորներ 250 հոգինոց խումբերու բաժնուած, 80 առ հարիւր համեմատութեամբ կը գործածուին քանդելու Գերմանիոյ օդանաւային կազմակերպութիւնը եւ ուրիշ զինուորական հաստատութիւններ։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՀՐԵԱՆԵՐԸ պատուիրակներ ղրկելով Երուսաղէմ, պահանջեցին բրիտանական մարզպանէն «բանալ դուռները մեր ժողովուրդի մնացորդներու փրկութեան համար։ Մենք կ'ուզենք իբրեւ ազգ ապրիլ մեր սեփական հայրենիքին եւ պետութեան մէջ, յարգելով Արաբներուն իրաւունքները»։

ԳԱՂՏՆԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ մը կազմուած է Գերմանիոյ մէջ, «Ախթ ունտ Ախթ» անունով (Ութ եւ Ութ)։ Այս թուանշանները կը ներկայացնեն գերման այբուբենին 8րդ տառը, եւ կը նշանակեն «Հա՜յլ Հիթլէր»։

ՀԱՑԻ 16.000 կեղծ տոմսեր երեւան հանուած ըլլալով, ձերբակալուեցան երկու կեղծարարներ։

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ պատասխանեցին Ֆրանսայի պահանջած լուսաբանութեանց։ Պատասխանը գոհացուցիչ կը համարուի։

ՓԱՐԻԶ փոխադրուելով խիստ հարցաքննութեան [illegible] գերման զոր. Օպէրկ, Փարիզի դահիճը։

ԼՈՆՏՈՆԻ մեր աշխատակիցը կը տեղեկացնէ թէ Բարեգործականի մասնաճիւղը յունուար 7ին երեկոյթ մը սարքած է եւ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ տեղին վրայ հաւաքուած է հազար սթերլին, իբրեւ առաջին մասնավճար Ամերիկայի կեդր. վարչութեան կազմակերպած նոր հանգանակութեան։ Անգլիոյ զոյգ գաղութները պիտի հաւաքեն հինգ հազար ոսկի։ Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեան խոստացած է հազար սթերլին։ Հանգանակութիւնները կը շարունակուին եւ յոյս կայ որ Լոնտոնը առանձին կարենայ իրարու քով բերել երեք հազար։

Ուրիշ յանձնախումբ մը, հոգեւոր հովիւին նախագահութեան տակ, հանգանակութեան ձեռնարկած է ի նպաստ Լիբանանի Թոքախտաւորներու բուժարանին։

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 25ԱՄԵԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ

Այս շաբաթ իրիկուն, 19 Յունուար, ժամը ճիշդ 8.30ին, Սոսիէթէ տը Ժէօկրաֆիի սրահին մէջ (184 Պուլվառ Սէն Ժէրմէն), տեղի պիտի ունենայ Հայ Գրողներու Ընկերութեան կազմակերպած հանդէսը, Հայաստանի 25 ամեայ մշակոյթին նուիրուած։ Պիտի նախագահէ Պ. Ա. Չօպանեան։ Պ. Հ. Սարգիսեան, Պ. Հ. Զարդարեան, Պ. Ս. Քարեան եւ Պ. Պ. Զարոյեան պիտի ներկայացնեն Հայաստանի գրականութիւնը եւ մշակոյթը ընդհանրապէս։ Պիտի արտասանեն Տիկին Ա. Սարգիսեան, Տիկին Ս. Տամլամեան եւ Պ. Հ. Տարօնեան։ Պիտի երգեն Օր. Ի. Պիւլպիւլեան, Օր. Լ. Գորգիկեան եւ Պ. Յ. Յակոբեան։ Մուտքը ազատ է։ Ծախսերու մասնակցութիւն։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Շանթ» թատերախումբը, մասնակցութեամբ Զաւարեան ենթակոմիտէին, եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին կը ներկայացնէ Շիրվանզադէի «ՆԱՄՈՒՍ»ը, Յունուար 21ին, երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Պօմոնի, Սինէմա «Ֆլօրէալ»ի սրահին մէջ։

ԴԵՐՁԱԿԻ փաթաթ մը ծախու է այրերու թէ կիներու համար չափի վրայ, թէ Փարիզի եւ թէ Սէնի մէջ գործելու իրաւունքով։ Զէք փուանի հաշուընթաց։ Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան, Յ. Յակոբեան մակագրութեամբ։

20 ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ).— Հնչակեան Ուս. Միութեան «Փարամազ» թատերախումբը, Յունուար 7ին Պօմոն, սինէմա «Ֆլօրէալի» սրահին մէջ ներկայացուց Ս. Շահէնի «Քսան Կախաղան»ները։ Ամբողջ սրահը լեցուած էր։ Խումբը սիրողներէ կազմուած էր, բայց ամէնքն ալ կը տիրապետէին իրենց դերերուն։ Կազմակերպիչ յանձնախումբն ալ իր կարգին ջանք չէր խնայած տոմսերը սպառելու համար։

Վարագոյրի բացումը կատարեց ուսուցիչ Պ. Արամ - Ճէվիզ, բացատրելով յեղափոխութեան ծագումը եւ մասնաւորապէս ծանրանալով 1915ի քսան կախաղաններուն վրայ, որ հետեւանք էր դաւաճան Եասեանի մատնութեան (սպաննուած Դաշնակցականներու ձեռքով)։— Թղթակից

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԶԱՒԱՐԵԱՆ կոմիտէի դասախօսական ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ։ Կը խօսի ընկեր Հր. Սամուէլ։ Նիւթը՝ Հայկ. Դատը։ Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ բարեկամներ։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարուժան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի իրիկուն ժամը 7ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գամփանէը Ֆրէզի դպրոցական հանդէսը՝ այս կիրակի ժամը 2ին Ս. Կարապետ մատրան մէջ։ Պիտի բանախօսէ Պատուելի Մարկոս Վէքիլեան։ Արտասանութիւն, մեներգ, խըմբերգ, հայկական պարեր փոքրիկ դպրոցականներու կողմէ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ Տիգրանակերտցի փաստաբան Գէորգ Էֆէնտիի տղաքը Աղատ եւ Միհրան, որոնք 1915ի տարագրութեան միջոցին կը գտնուէին Թայլեգ գիւղը Ահմէտ Շէյխոյի մօտ, ուրկէ մեկնած են Տիգրանակերտ ու յետոյ Փարիզ։ Տեղեկացնել Ashardjian Hermanos Santa Fé 1560 Buenos Aires (Argentine)։

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE
HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63
ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք
Samedi 19 Janvier 1946 Շաբաթ 19 Յունուար
ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4513-Նոր շրջան թիւ 242
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻԱՆԳԱՄ ԸՆԴ ՄԻՇՏ...

Ազդարարութիւնը կուգայ Լոնտոնէն :

« Ծինկօ » (դեղին) մամուլի հանրածանօթ օրկաններէն «Տէյլի Մէյլ», որ միեւնոյն օրը Փարիզի մէջ ալ կը հրատարակուի, Յունուար 17ի խմբագրականը նուիրած էր Արեւելեան Հարցին :

Թերեւս աւելի կոպիտ արտայայտութիւններ եղած են : Բայց, այս մէկը նշանակալից է շատ մը տեսակէտներով : Մանաւանդ որ, կը զուգադիպի Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին գումարման :

Խմբագրականը ուղղուած է Ռուսիոյ դէմ, Իրանեան եւ Թրքական հարցերուն առթիւ :

Տեղի անձկութեան պատճառով, ստիպուած ենք հիմնական մասերը ամփոփել այս նեղ սիւնակին մէջ.—

1. Մեծն Կատարինէի օրերէն ի վեր, Ռուսիա բուռն ճնշում մը ի գործ կը դնէ դէպի հարաւ :

2. 1774ին Ռուսերը հաստատապէս ամրացած էին Սեւ Ծովու հիւսիսային ափերուն վրայ եւ ամբողջ 18րդ դարու ընթացքին, Թուրքիա, Եւրոպայի Հիւանդ Մարդը, կը շարունակէր ընդունիլ ցարական հարուածները :

3. Պարսկաստանի կարգը եկաւ աւելի վերջը : Վրաստանը կորսուեցաւ 1802ին : Բագուն եւ ամբողջ Պարսկաստանը՝ Հայաստանի հիւսիսակողմը՝ Ռուսիոյ ձգուեցան 1813ին : Քիչ վերջը Կասպեան ծովը, որ միշտ պարսկական լիճ մը եղած էր, բռնի բացուեցաւ ռուսական նաւերուն առջեւ : Ռուսական թափանցումը շարունակուեցաւ Վիքթորիայի թագաւորութեան ամբողջ շրջանին, կարճ ձախողանքներով : Ռուսիոյ նպատակն էր տաք նաւահանգիստ մը Պարսից ծոցին վրայ եւ ի վերջոյ Հնդկաստան : Թուրքեստանը նուաճուեցաւ նոյն դարու կիսուն եւ 80ական թուականներուն բացորոշ երեւցան Ռուսիոյ դիտումները Աֆղանիստանի մասին :

4. Այս երկար թափանցումը դէպի հարաւ եւ դէպի արեւելք պատճառ եղաւ որ ցարերը ընդհարին Անգլիոյ հետ : Ոչ միայն սպառնալիքի տակ էր Մօտաւոր Արեւելքի եւ Հնդկաստանի ապահովութիւնը, այլեւ կայսրութեան կենսական գիծերն ալ վտանգուած էին : Անգլիա պարզապէս չէր կրնար հանդուրժել որ Թուրքիա ռուսական իշխանութեան տակ իյնայ, եւ տեղի ունեցաւ Խրիմի պատերազմը :

5.— Խրիմի պատերազմը ծանր ձախողանք մը եղաւ ցարական ծաւալման համար, բայց վերջ չտուաւ Արեւելեան Հարցին, որ աւելի սուր հանգամանք ստացաւ :

6. Պարսկաստանի մէջ եւ աւելի անդին, Անգլիա եւ Ռուսիա շարունակ պայքարի մէջ եղան : Միայն գերմանական աշխարհակալութեան յարաճուն սպառնալիքն էր որ ի վերջոյ յանգեցաւ առժամեայ կարգադրութեան մը, 1907ին :

7. 1917էն վերջ, Ռուսիա վերականգնելով անիշխանութենէն եւ յեղափոխութենէն, իր ներքին գործերով զբաղած էր եւ ի վիճակի չէր յարձակողական դիրք մը բռնելու իր հարաւային դրացիներուն հանդէպ : Կը թուէր թէ Արեւելեան Խնդիրը վերջնապէս փակուած է :

8. Այսօր դէպքերը կը ցուցնեն թէ որքան խաբուսիկ էին երեւոյթները : Ռուսիա, անգամ մը եւս զօրացած, վերադարձած է իր աւանդական քաղաքականութեան : Ան հին ճնշումը ի գործ կը դնէ դիմադրութեան տկար կէտին, հարաւային սահմաններուն վրայ : Արեւելեան Խնդիրը յարութիւն առած է մէկէն, իր ամբողջ մռայլ բարդութեամբ : Արդարեւ, վերադարձած ենք հոն ուր կը գտնուէինք 30 տարի առաջ :

9. Ռուսիոյ պահանջները եւ յաւակնութիւնները այսօր նուազ արդարանալի են քան Փալմէրսթընի կամ Քըրզընի օրով : Անոր արարքները Պարսկաստանի մէջ՝ կը հակասեն այդ երկրին հողային ամբողջութեան որ երկու անգամ երաշխաւորուած է 40 տարուան ընթացքին : Թուրքիոյ մէջ իր կամայական պահանջները կը վերաբերին շրջաններու որոնք ջախջախիչ մեծամասնութեամբ իսլամ են և Օսմ. կայսրութեան պատկանած են դարերով :

10. Արեւելեան Խնդիրը Եւրոպան թունաւորեց լման հարիւր տարի : 19րդ դարուն Անգլիա մինակը պահպանեց Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի անկախութիւնը : Այսօր, սակայն կայ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը : Պէտք է հոն տանիլ Արեւելեան Խնդիրը եւ այնտեղ թաղել «չար ոգին միանգամ ընդ միշտ» :

...Խորհրդածութիւնները աւելորդ չե՞ն : Շ.

Ի՞ՆՉ ՇՈՒՏ ՄՈՌՑԱՆ...

ԽՄԲ.— Լոնտոնի մեր աշխատակիցը, որ միեւնոյն ատեն հայկական շահերու միակ ներկայացուցիչն է Անգլիոյ մէջ, կանոնաւորաբար կը ստանայ, խորհրդային տեղեկատու դիւանէ մը, ամէն մասնաւոր տեղեկութիւն որ կը հասնի Խ. Միութեան մայրաքաղաքէն հայկական հարցի մասին : Երկու օր առաջ ստացած է Անգլեւռուս խորհրդարանական յանձնախումբին կողմէ հրատարակուած թռուցիկ մը որուն մէջ լայն տեղ տրուած է մեր հողային պահանջներուն : Աւելորդ է ըսել որ օրուան մամուլը կ'անտեսէ այս կարգի լուրերը՝ Թուրքերուն սիրտը չկոտրելու համար : Իսկ մենք ամբողջութեամբ կը ներկայացնենք թռուցիկին բովանդակութիւնը մեր պատմութեան համար : Ահաւասիկ.—

Շատ բան գրուեցաւ վերջին շաբաթներս բրիտանական եւ օտար մամուլին մէջ Խ. Միութեան կողմէ Թուրքիոյ ներկայացուելիք հողային հաւանական պահանջներուն մասին : Հանրութենէն շատ քիչեր տեղեակ են այն իրողութեան որ խնդրոյ առարկայ հողերուն մէկ մասը իրականին մէջ Ռուսիոյ կը պատկանէին առաջին պատերազմին սկիզբը, իսկ մնացեալները Ռուսաստանի խոստացուած էին Դաշնակից կառավարութեանց կողմէ 1916ին :

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Գէորգ Զ. անցեալ Դեկտեմբեր 3ին տեսակցութիւն մը տուաւ մամուլի ներկայացուցիչներուն եւ յայտարարեց.

— Մեր մտածումները Արտասահմանի Հայերու ճակատագրին մասին եւ մեր ստացած բազմաթիւ նամակներն ու հեռագիրները այս վերջիններէն, համոզեցին մեզ թէ պէտք է դիմում կատարենք Երեք Մեծ պետութեանց Առաջնորդներուն — Սթալինի, Թրումընի եւ Էթլիի — խնդրելով որ վերջ տան բազմաչարչար հայ ժողովուրդին հանդէպ գործուած մեծ ու պատմական անարդարութեան : Մեր դիմումին մէջ մենք խնդրեցինք որ Թուրքիոյ կողմէ բռնագրաւուած հողերը ետ առնուին եւ վերադարձուելով իրենց օրինաւոր տէրերուն, կցուին Խ. Հայաստանի : Այս կարգադրութեամբ բոլոր Հայերը պիտի կարենան ապրիլ մէկ ընտանիքի մէջ, աշխատելու եւ իրենց ազգային մշակոյթը զարգացնելու համար : Այս պիտի ըլլայ արդար հատուցումը այն զարհուրելի տառապանքներուն զոր կրեց հայ ժողովուրդը, յանուն ժողովրդավար Միացեալ Ազգերու դատին, յանուն ժողովրդապետութեան յաղթանակին » :

Ընդհանուր տպաւորութիւնը այն էր որ Կաթողիկոսը կ'ակնարկէր Կարսի եւ Արտահանի նահանգներուն որոնք Ռուսաստանի մաս կը կազմէին մինչեւ 1914—18ի համաշխարհային պատերազմը եւ որոնք Թուրքիոյ կողմէ գրաւուեցան 1920ին, այսինքն այն օրերուն երբ Խ. Ռուսիան առժամապէս տկար էր :

Այդ թուականին Դաշնակից պետութիւնները Հայաստանի հանդէպ ունէին բարոյական պարտականութիւն մը զոր չյարգեցին եւ տուին խոստումներ որոնք չիրականացան : Սեւրի դաշնագրով — որ ստորագրուեցաւ 1920 օգոստոսին Դաշնակիցներուն եւ Թուրքիոյ միջեւ — այս վերջինը յանձն կ'առնէր, ի մէջ այլոց, պարպել հայկական հողերը : Հայաստանի ապագայ սահմանները պիտի ճշդէր Նախագահ Ուիլսըն :

Լորտ Քրուֆըրտ 1918 Նոյեմբեր 13ին Լորտերու ժողովին մէջ կը յայտարարէր՝ յանուն կառավարութեան.

— «Ն. Վեհափառութեան կառավարութիւնը լիովին տեղեակ է կացութեան ծանրակշիռ հանգամանքին, ինչպէս նաեւ այն ազգային ու մարդասիրական շահերուն որոնք կապ ունին այս (հայկական) հարցին հետ : Կառավարութիւնը վճռած է ոչ մէկ ջանք չխնայել, որպէսզի Հայաստանի արդար պահանջները ամբողջութեամբ գոհացում ստանան» :

Լորտ Պալֆըր (արտաքին նախարար) 1918 Նոյեմբեր 6ին կը յայտարարէր խորհրդարանին մէջ.

— «Ինչ կը վերաբերի Հայաստանին, բաւական է, թերեւս, յիշեցնել որ մենք՝ հայ ժողովուրդին ազատագրումը թրքական յոռի վարչութենէն, միշտ նկատած ենք մեր Մօտաւոր Արեւելքի քաղաքականութեան էական քայլերէն մէկը եւ վստահօրէն կը յուսանք որ այդ ազատագրումը իրագործուի» :

Լորտ Րոպըրթ Սէսիլ (Արտաքին փոխ-նախարարը)՝ 1918 Նոյեմբեր 18ին, խորհրդարանին մէջ կը յայտարարէր.

— «Խօսելով իմ մասին — եւ կարծեմ այս հարցին մէջ կրնամ արտայայտուիլ նաեւ կառավարութեան անունով — մեծապէս յուսախաբ պիտի ըլլամ, եթէ թրքական վարչութեան նշոյլը կամ ստուերը մնայ Հայաստանի մէջ» :

Ս. Ի. Պէխհոֆըր որ 1920ին Հայաստան այցելելով մանրամասնօրէն կը նկարագրէր Հայերուն հերոսական կռիւը Թուրքերուն դէմ, կը գրէր հետեւեալ բառերը.

— «Բրիտանական կառավարութիւնը խոստումներ ըրաւ Հայերուն ու հիմա չի յարգեր զանոնք : Յուլիս 27ին Պոնըր Լօ կը յայտարարէր խորհրդարանին մէջ թէ Անգլիա միւս Դաշնակիցներէն — օրինակ, Ամերիկայէն — աւելի խոստում ըրած չէ Հայերուն. այս բառերը համարժէք էին, անշուշտ, ըսելու որ հետեւաբար Անգլիան իրար անցնելու պէտք չունի, եթէ տրուած խոստումները չյարգուին : Ու արդարեւ շատ ալ իրար անցած չունինք : Բայց պէտք է յիշենք որ մեր քիչ մը շատ ցուցադրած բարեկամութեան պատճառով էր որ հազարաւոր Հայեր, աշխարհի չորս կողմէն, Դաշնակից բանակներուն մէջ մտան պատերազմին սկիզբը եւ այդ բարեկամութիւնն էր որ կատղեցուց Հայերու թշնամիները իրենց դէմ :

Համաձայն ինծի տրուած ճիշդ հաշիւներուն, Հայերը իրենց 1914ի չորս միլիոն համրանքէն պատերազմին ընթացքին կորսնցուցած են կռուով թէ Թուրքերու, Թաթարներու եւ Քիւրտերու կողմէ սարքուած ջարդերէն, մէկ միլիոն այր, կին ու երախայ : Ուրեմն ժողովուրդին մէկ քառորդը, վեց տարուան մէջ, եւ ըսել թէ անոնց փրկութեան ժամը հասած չէ դեռ» :

(Մնացեալը յաջորդով)

Միացեալ Ազգերը եւ Իրանի խնդիրը

Մինչ Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը կը շարունակէ իր աշխատանքները, վերջնական ձեւի մը վերածելու համար Կազմակերպութիւնը, ահա խնդիր մը որ կը սպառնայ պղտորել մթնոլորտը : Թեհրանի կառավարութիւնը հրահանգած է իր պատուիրակութեան՝ Ապահովութեան Խորհուրդին ներկայացնել Ատրպատականի խնդիրը :

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Իրանի գլխաւոր պատուիրակը, Թաղիզատէ ընդհ. ժողովին ուշադրութեան յանձնեց այս խնդիրը, յայտարարելով թէ ի հարկին անոր աջակցութեան պիտի դիմեն, եթէ լուծում մը չգտնուի աւելի կանուխ : Այժմ իր կառավարութիւնը կը հրահանգէ անմիջապէս ներկայացնել վէճը, ինչ որ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ մասնաւորապէս անգլ. կառավարութեան : Լոնտոնի մէջ կը նախընտրեն յետաձգել այս կարգի խնդիրները, մանաւանդ որ Ապահովութեան Խորհուրդը դեռ նոր կը կազմակերպուի եւ Միացեալ Ազգերու ընդհ. քարտուղարը չէ ընտրուած տակաւին :

Թէհրանէն ստացած հրահանգին վրայ, իրանեան պատուիրակութիւնը գործի ձեռնարկեց [illegible], պատրաստելու համար թղթածրարը : Տակաւին յայտնի չէ թէ անմիջապէս Ապահովութեան Խորհուրդի՞ն պիտի դիմէ, որ իր առաջին նիստը գումարեց հինգշաբթի օր, թէ կոչ մը պիտի ուղղէ ընդհ. ժողովին :

ՄԱԿի դաշինքին 34րդ յօդուածին համաձայն, Ապահովութեան Խորհուրդը իրաւունք ունի քննելու ո եւ է վէճ որ կրնայ միջազգային ընդհարում յառաջ բերել կամ որ եւ է կացութիւն որ կրնայ վտանգել խաղաղութիւնը : Ուրիշ յօդուածի մը տրամադրութեամբ, եթէ Ապահովութեան Խորհուրդը այս կամ այն պատճառով կանուխէն չքննէ աշխարհի խաղաղութեան վերաբերեալ խնդիր մը, գանգատող պետութիւնը կրնայ ուղղակի դիմել ընդհ. ժողովին : Իրանեան պատուիրակութիւնը եթէ ուղղակի Ապահովութեան Խորհուրդին դիմէ, չի կրնար ընդհ. ժողովին ալ դիմել, մինչեւ որ Ա. Խորհուրդը բաւարար ժամանակ ունենայ խնդիրը մանրամասնօրէն քննելու :

Ուրիշ փափուկ պարագայ մը,— Քանի որ խնդիրը կապ ունի Խ. Միութեան հետ, այս վերջինը կրնայ վէթօ դնել (մերժել), եւ այն ատեն ծանր փորձութեան մը պիտի մատնուի ընդհ. ժողովը : Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ շատ մը պատուիրակներ, եւ մասնաւորապէս փոքր ազգերու ներկայացուցիչները կ'ուզեն որ Իրանի խնդիրը քննուի օր առաջ, արդար եւ գոհացուցիչ կարգադրութեան մը յանգելու համար : Անոնց կարծիքով, Իրանի ներկայ դիրքը կենսական հարց մըն է Միացեալ Ազգերուն համար : Իրանցիները չեն ուզեր ծանրացնել կացութիւնը, եւ այժմ համաձայն են որ քննիչ յանձնաժողով մը նշանակուի, մինչդեռ նախապէս կը մերժէին :

2.200.000 ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐՈՒ ջարդին դատը բացուեցաւ Մինսքի մէջ : Ամբաստանուած են 18 Գերմաններ որոնց երեքը զօրավար : Նիքոլայեւի մէջ կախաղանի դատապարտուեցան ինը Գերմաններ, իբրեւ ջարդարար :

Բերիան ինչո՞ւ արձակուեցաւ

Ռուէթէրի թղթակիցը հաստատելով Ա. Միւութեան ներքին գործավար Բերիայի հրաժարումը, որ, պաշտօնական զեկոյցին համաձայն, հետեւանք է չափազանց յոգնութեան, կ՚ըսէ թէ այս ոչ առաջին փոփոխութիւնն է, ոչ ալ վերջինը: Կը թուի թէ Բերիայի հրաժարումէն առաջ, նորէն անջատուած են ներքին գործավարութիւնը ու Ապահովութեան Ցանձնաժողովը (Կէփէու կամ Չեկա), որոնք ձուլուած էին պատերազմի ընթացքին: Կ՚ըսուի թէ պետական Ապահովութեան Ցանձնաժողովին նախագահ նշանակուած է նորէն Զօր. Վզեվոլոտ Մերկուլով, որ նախապէս ալ անոր վարիչն էր եւ աւելի վերջը՝ Բերիայի օգնականը, երբ երկու վարչութիւնները ձուլուեցան: Ներքին նոր գործավարը, զօր. Կրուկլով, նոյնպէս Բերիայի օգնականը եղած էր պատերազմէն առաջ:

Ուրիշ կարեւոր փոփոխութիւն մը,— կարմիր բանակին քաղաքական վարչութեան նախագահ նշանակուած է զօր. Եոզէֆ Շիքին, յաջորդելով զօր. Շերպակովի (մեռած):

Թղթակիցը յետոյ տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Բերիայի անցեալ գործունէութեան մասին,— Բերիա, որ 46 տարեկան է, կուսակցութեան միացած էր 18 տարեկանին, 1917ի յեղափոխութեան նախօրեակին, եւ կը վայելէր Ստալինի կատարեալ վստահութիւնը: Իր գործունէութեան ամէնէն բեղուն շրջանը անցուց Կովկասի մէջ, ամրապնդելով խորհրդային կարգուսարքը, եւ ընդհ. «մաքրագործում» մը կատարելով 1935—38, յետոյ Մոսկուա հրաւիրուեցաւ կարճ զեկոյցով մը, յաջորդելու համար հռչակաւոր Եժովին, իրրեւ ներքին գործավար եւ նախագահ Չեկայի: Ամերիկացի լրագրողները ա[illegible] Գերմաներէն Աորինտուրգին եւ չբանան ատացուր իրրեւ հերոս:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՀՄԱՆԱԴԻՐ ԺՈՂՈՎԸ վերջացուց վիճաբանութիւնները Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութեան մասին: Հարցապնդումներուն պատասխանեց արտաքին նախարար, Պ. Բիտօ: Վիճաբանութեանց ընթացքին խօսք առաւ նաեւ Պ. Երիօ, որ բացատրեց թէ Ֆրանսայի ապահովութիւնը կրնայ յաջողիլ միայն այն ատեն երբ Հռենոսի ձախ եզերքը կարգադրութիւն համաձայն Ֆրանսական ծրագրին: Լուի Մառէն յիշեց Ֆրանսայի պահանջները, պահանջները Հռենոսի ձախ ափը: Փնտր պէտք է միայ մէջը պատասխանէ: Ժողովը զրուցեց նաեւ պատմական խնդիրը: Շատ մը ատենախօսներ պահանջեցին անմիջական Փանի Ֆրանսական հիւպատոսարանները: Անտոն Մառէն (համայնավար) առաջարկեց որ Ֆրանսա անմիջապէս խզէ յարաբերութիւնները Սպանիոյ հետ: «Զօր. Ֆրանքօ կը մնայ Ֆրանսայի թշնամին եւ մենք պէտք է անոր հետ վարուինք իրրեւ թշնամի»:

ՆԻՒՐԸՆՊԷՐԿԻ դատավարութեան վերջին նիստին մէջ, վկայ մը յայտարարեց թէ Հիթլեր ծրագիր մը մշակած էր, Գերմանիոյն թիւը 250 միլիոնի բարձրացնելու համար 100 տարուան մէջ: Այդ նպատակով հրամանուած էր 15էն 35 տարեկան պատանիներ «Նիւրնպէրկ» Ուկրանիոյ, Ռուսիոյ, Զուրիոնին, մասնաւորապէս խարտեաշներ եւ կապուտաչեա, որպէսզի Գերմանացի համեն: — Ցետոյ լուսեցան հիթլերական երիտասարդութեան առաջնորդին Պալտուր Ֆոն Շիրախի դէմ եղած ամբաստանութիւնները: Ամերիկեան դատախազը կարդաց ամբաստանագիրը մէկ ճառը որ արտասանած է Վիեննայի մէջ, 1942ին եւ ուր կ՚ըսէր: — «Ամէն Հրեայ որ ազդեցութիւն մը կը գործէ Եւրոպայի մէջ, վտանգ մըն է Եւրոպայի մշակոյթին համար»: — Այժմ կարգը եկած է Ֆրանսայի դատախազին ամբաստանութեանց: Դիմաւոր ամբաստանողն է Պ. Մանթոն, դատական նախորդ նախարարը:

ՊՐԻՒՍԷԼԻ խորհրդային գեսպանը բողոքագիր մը ուղղելով Պելճիոյ կառավարութեան, կը գանգատի թէ չի վերադարձներ խորհրդային քաղաքացիները, հակառակ իր յանձնառութեանց: Բողոքագիրը կ՚ըսէ թէ այս քաղաքացիները բռնի տարագրուած էին Գերմաններու կողմէ եւ Պելճիա փոխադրուած իրրեւ ձորա: «Այժմ Պելճիոյ դատական նախարարը կը մերժէ վերադարձնել այս բանտարկեալները որոնք կը մերժուին անվստահութեան մէջ, իրրեւ ոճրագործներ: Ոստիկանութիւնը կը հասաէ խորհրդային հպատակները եւ բանտ կ՚առաջնորդէ, իրրեւ թէ ոճրագործներ ըլլային»:

«ՌՈՒՄԱՆԻԱՆ մէջ աւելի ազատութիւն կը տիրէ քան Թուրքիոյ մէջ», յայտարարեց վարչապետը եւ արտաքին նախարարը: Այս անթացմանցին թէ Անգլիոյ կառավարութիւնը չդադարեցաւ ընդդիմադիր թերթերու խմբագրապետներուն դէմ սպառնալով անարգանքներ, ողջունէ ընդհանուր հրատարակութիւնները: «Ոչ Ռումանիոյ, ոչ ալ Փոլոնիոյ դիմաց են այս հիթլերական մեթոտները»:

ՑՈՒՆԱՀԱՅ ԿԱՐՕՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԵՆՔ ԷԹՒԷՆ.— Նկատի առնելով Ցունաստանի մեր հայրենակիցներուն թշուառութիւնը, կարգով Աթէնքի ամենահիններուն Դեկտեմբեր 15ի սարքած պարահանդէսին անմիջական վերջ կազմած [illegible] եւ իր կարգին կազմակերպած էր ներկայացում մը:

Դեկտեմբեր 29ին, հակառակ տիրող սաստիկ ցուրտին, կոկիկ բազմութեան մը ներկայութեամբ ներկայացուեցաւ, ղեկավարութեամբ Տէր եւ Տիկին Ց. Թովմասեանի, «Տայի կարապետ» կամ «Ամերիկացի փեսացուն» խնդալ ներկայացուածը: Դերակատարները առանց բացառութեան յաջող էին: Հանդիսականները մեկնեցան գոհ տպաւորութեամբ:— Շաքէ

ԴՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 25ԱՄԵԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ

Այս կիրակի կէսօրին, 19 Ցունուար, ժամը ճիշդ 8.30ին, Սոսիէթէ տը Ժէօկրաֆիի սրահին մէջ (184 Պուլվառ Սէն Ժերմէն), տեղի պիտի ունենայ Հայ Գրողներու Ընկերութեան կազմակերպած հանդէսը, Հայաստանի 25 ամեայ մշակոյթին նուիրուած: Գիտի նախագահէ Պ. Ա. Չօպանեան: Պ. Հ. Սարգիսեան, Պ. Հ. Զարդարեան, Պ. Ս. Քաջեան եւ Պ. Պ. Զարոյեան պիտի ներկայացնեն Հայաստանի գրականութիւնը եւ մշակոյթը ընդհանրապէս: Գիտի արտասանեն Տիկին Ա. Սարգիսեան, Տիկին Ս. Տամլեան եւ Պ. Հ. Տարօնեան: Գիտի երգեն Օր. Ի. Փիլպիսեան, Օր. Լ. Գորգինեան եւ Պ. Ց. Ճաղոյեան: Մուտքը ազատ է: Մանաւոր մասնակցութիւն:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարուժան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրին ժամը 7ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Դամփանիէ Ֆրէզի դպրոցական հանդէսը այս կիրակի ժամը 2ին Ս. Կարապետ մատրան մէջ: Գիտի բանախօսէ Պատուելի Մարկոս Վէքիլեան: Արտասանութիւն, մեներգ, խմբերգ, հայկական պարեր փոքրիկ դպրոցականներու կողմէ:

Հ. Յ. Դ. ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ Մարզպետ խումբի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԿՈՋ ՏԱՐՕՆՑԻՆԵՐՈՒՆ.— Ամերիկէն եկած կարեւոր նամակի մը առիթով, կը խնդրուի Տարօն Տուրուբերանցի բոլոր մեր հայրենակիցներէն, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ուկէսին, հաւաքուիլ 116 Ave. d'Italie, մէթրօ Թօլպիաք: (Տ. Տ. Ցանկին վարչութիւն)

ՊՐՈՒՍԱՅԻ եւ շրջանի հայրենակիցներու խորհրդակցական ժողովը այս կիրակի, կէս օրէ վերջ ժամը 3ին Պ. Թ. Զատիկեանի տօն, 92, Bd. Sébastopol: Օրակարգ՝ ընթերցում Ամերիկայէն Հայր. Միութենէն եկած նամակի մը եւ յանձնախումբի մը ընտրութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Տէր եւ Տիկին Ցակոբ Միկոյեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն ծնունդը իրենց աղջկան:

ԱՆՁՈՅՖ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Վալանսի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ այսօր շաբաթ, 19 Ցունուար, կէսօրուան ժամը 8ին 11 ave. Gambetta: Զեկոյց, երգ, պար, արտասանութիւն, անակնկալներ: Սրահին չերմութիւնը ապահովուած է: Մուտքը ազատ է:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպութեամբ ՊՕՂՈՍ ԴՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆԻ
Կիրակի 20 Ցունուար ժամը 2.30ին Salle Saulnier, 7 rue Saulnier, Paris (9), métro Cadet:

Կը մասնակցին Պ. Ս. Հայկ (ջութակ), Բովհաննէս (քէմէնչէ), Պօղոս (քանոն), Բարունակ (ուտ), Ալիքոնս (ուտ) եւ երգիչ Արթուրը: Անակնկալներ, խնամուած յայտագիր, ճոխ պիւֆէ:

Տոմսեր 150, 100 եւ պատուոյ տոմսեր: Դիմել Գոփարմանեան հաստատութեան, 6 rue Maubeuge եւ նոյն օրը կէսին: Պանեհօ Քաչանի մէջ տոմսեր կը ծախուին երգիչ Արթուրի մօտ:

«ՆԱՄՈՒՍ»Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Շանթ» թատերախումբը, մասնակցութեամբ Ջաւարեան եղբայրներուն, եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին կը ներկայացնէ Շիրվանզադէի «ՆԱՄՈՒՍ»ը, Ցունուար 21ին, երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին Պոմոն, Սինէմա «Փօբլաս»ի սրահին մէջ: Երգ, պար, ճոխ պիւֆէ:

ԴԻՐՑԱԿԻ փարաքը մը ծախու է այրերու եւ կիներու համար լաւի վրայ, քով Փարիզի եւ թէ Սէնի մէջ գործելու իրաւունքով: Զէք փոխանակութեամբ: Դիմել «Ցառաջ»ի վարչութեան, Ց. Ցովհաննէս մակագրութեամբ:

ՎԱՅՐԱԳ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԼԻՈՆ (Ցառաջ).— Բնիկ Հաճընցի Պ. Սարգիս Չօպանեան (Չօպանեան), որ զբաղէր գորգի առեւտուրով եւ նորոգութեամբ, երկուշաբթի առաւօտ սպանուած գտնուեցաւ իր բնակարանին մէջ: Տեղական թերթերը լայն տեղ կուտան ոճիրին, առանց պարզելու սպանութեան շարժառիթները:

Տարաբախտ Սարգիսը ուրբաթ օրուան ատամնաբուժի մը առած էր Ռոանի համար:

Սպանութիւնը կատարուած է Ուրբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին կամ 4ին: Ոստիկանական քննութենէ կ՚երեւայ որ պայքար է հակառակորդներուն դէմ, որովհետեւ հագուստները արիւնոտ չէին եւ կարասիները բոլոր խառնուած: Ըստ զրոյցներու վկայութեան սպանութեան պահուն կնոջ ձայն մը լսուած է: Սարգիսի հակառակորդները զոհին գլուխը երկաթով ջախջախած վերջ, պայն գորգի մը մէջ կը փաթթեն, ու վերջն ալ խոզուածը ընկեր սեղանին կը քաշեն, ժամացոյցը, մատանին, դրամը եւ այլն ամբողջութեամբ կ՚առնեն, ու պարապ քսակը կը ձգեն անկողնի մէջ:

Պ. Սարգիս Հաճընի մեծ գերդաստանէ մը զաւակն էր: 1915ին աքսորուելով ինք եւ եղբայրը ողջ մնացած էին: Եղբայրը կը գտնուի Ցունաստան: Այս դաժանութեան տէր առաւ մը լուր չունէր, եւ երբեմն կը մտածէր Ցունաստան երթալ, եղբայրը փնտռելու համար: Եղած է նաեւ Հաճընոյ Թէքեան դրոշին դէմ պայքարող ռազմիկներէն մին: Ցաւալի կը յիշէր այդ օրերը եւ զանազան զրուցներ կը պատմէր: Թրքահայոց թաղման խնդրով կը խանդավառուէր եւ մօտ ատենէն բոլոր Հայաստան պիտի երթար, կ՚ըսէր: Մ. Տ. Գ.

ՄԵՐ ԺԻՐԱԿԸ

ՊՈՒՏՕ.— Դեկտեմբեր 31ին կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին տեղի ունեցաւ մեր «Ժիրակներու» կազմակերպած հանդէսը, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Ա. Մելքոնեանի, որ հինգ տարի Գերմանիոյ մէջ գերի մնալէ վերջ վերահաստատուած է իր պաշտօնին մէջ:

Հանդէսին բարոյական արդիւնքը շատ սպառուցիչ էր: Մեր «Ժիրակները» արտասանեցին, երգեցին սարսուն եւ յստակ կերպով, մեր մայրենի քաղցր լեզուով: Զարմանալի մակի ըրինք առանց նշուլուելու եւ արտասանութիւններ, որոնք իրենց յառաջդիմութեան ապացոյցներն էին:

Այդ փոքրիկները երկար ատեն զրկուած էին իրենց մայրենի բարբառէն եւ հիմա վերադարձնել իրենց ուսուցիչը, իրրեւ երախտագիտութեան գեղեցիկ կապերներդ մը նուիրեցին:

Կրկնենք շնորհակալութիւն մեր Ժիրակներով, որովհետեւ անոնք յաջող արդիւնքի մը հասած են, կարծ ժամանակին: Հանդէսին նիւթական հասոյթն ալ գոհացուցիչ էր:— Աստղիկ

ԼԱ ՍԻՈՈՒԹԱՅԷՆ

ԼԱ ՍԻՈՈՒԹԱՅԷՆ նամակ մը, ստորագրուած հինգ հայրենակիցներու կողմէ, ցաւով կը պատմէ թէ Պոլսեցի Տիկին Ագաւնեան (ծնած 1879ին), որ անձնուէրաբար հայերէնէն կարգն կուտար նոր սերունդին, յանկարծամահ եղած է, իրրեւ հետեւանք իրեն դէմ սարքուած խաղերու: Տիկինը, որ ա. կ. կազմակերպութեան չէր պատկաներ եւ ինքը, ժամ էր գործեր զանուող, դպրոցական հանդէս մը կը սարքէ Ցունուար 11ին: Բայց տոմսերը ծախուած էին: Ադր. ծախսերը եւ կարմիր Խաչի անդամներ յունուար 7ին կը սկսին դպրոցէն քաշել իրենց զաւակները: Տիկինը խորապէս յուզուած, յանկարծամահ կ՚ըլլայ յունուար 9ին: Ուսմ մը հայրենակիցներ քանի մը հազար ֆրանք հանգանակեցին, կը ծաղկեն վերլուծման ուսուցչութեան որուն դաղափեն կը հետեւէին բազմաթիւ աշակերտներ եւ զղջացին աշակերտները:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

Մէյսիւլիւբէի շէնքի սրահին մէջ
Կիրակի, Ցունուար 27ին, ժամը 3ին

Բանախօսութեամբ Թորգէն Փափազեանի, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ թեմական լսարանի ուժերուն եւ Պ. Գ. Զուլոեանի (Լիոնի Տրամաթիքեան), կը ներկայացուի

ՔԱՋՆ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

(Մեծաւոր Բէրասըի)

Այս ներկայացման յաջողութեան համար ջանք չէ խնայուած: Տոմսերու համար դիմել Հ. Սամանեանի գրատունը եւ Ֆոթօ Ֆէլսթիի (23 Bld. Bonne Nouvelle):

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԱԶԳ. ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

20 Ցունուար, կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 3ին, Մարրէյքի Պէթրէյօի թատերասրահին մէջ, 28bis rue St. Dominique, métro: Invalides:

Կը ներկայացուի Շիրվանզադէի ՆԱՄՈՒՍը (4 արար), բեմադրութեամբ Տիկին Անճա Բուղդախեանի: Հայտաճիկի տեսարանին մէջ, պարողներ կը մասնակցին Տիկ. Ոսկիփորեան, Օր. Պօղոսեան եւ Քաւուսի Փարէլեան: Տոմսերու գիներ 200, 100, 75 եւ 50 ֆրանք:

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER-AGOPIAN 17, Rue Damesme 13

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 -
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Dimanche 20 Janvier 1946 Կիրակի 20 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4514-Նոր շրջան թիւ 243 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 3 Ֆ.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ՄՈՒԹԻՆ ՄԷՋ

Նոր ստացանք Աթէնքի «Ազատ Օր»ին Դեկտ. 16ի բացառիկ թիւը, որ նուիրուած է եղերական տարեդարձի մը,— վեց զոհերու յիշատակին:

Անգամ մը եւս թող իմանան այս բախտաւոր գաղութին ընթերցողները. —

1944 Դեկտ. 11ին, քանի մը հայանուն հրէշներ եւ Յոյներ գիշերանց ոտնկանատուն հրաւիրելով ընկեր Միհրան Փափազեանը, կինը՝ Տիկին Արշալոյս (Օնպաշեան), քանամեայ զաւակը՝ Սերգօ եւ ուսուցիչ - բանաստեղծ Մանուկ Մանուկեանը չարաչար կը սպաննեն եւ դիակները կը թաղեն փոսի մը մէջ :

Աւելի անդին, Տրամայի մէջ, Պուլկարներու հեռացումէն վերջ, դարձեալ հայանուն թշուառականի մը եւ ուրիշներու մատնութեամբ, կը դնդակահարուի Բժ. Յովհ. Աշըգեան (Պոլսեցի):

— «Իր դահիճները յափշտակած են ճանւ անոր ամբողջ ինչքը, կիսամերկ եւ սովալլուկ վիճակի մը մատնելով իր եռին ձգած անձեցուկ այրին եւ երեք որբուկները, որոնք բոպիկ հազիւ կ'ապաստանին Սելանիկ, ուսկից մեր ընկերներու խնամքով կը փոխադրուին Աթէնք»:

1944 Մարտ 30ին քսանեւութ տարեկան երիտասարդ մը, Կարպիս Գազանճեան, նոյնպէս կ'իյնայ եղբայրասպան գնդակներու տարափին տակ:

— «Երգիչ խումբի փորձէն վերջ, երբ կը հարկադրուի խումբ մը աղջիկներ Նէա Իզմիրնի, իրենց տուները առաջնորդելու, յանկարծ իրենց կ'ընկերանայ ճանւ Հայ մը, որ ուրիշի մը հետ, միասին բարեկամութեան դիմակին տակ, կը հետապնդէ զոհը, որու վերադարձի պահուն է որ կը պատահի անլուսափելին... մութին մէջ»:

Եւ դեռ ուրիշներ, որոնց մասին լուր չունինք: Անշուշտ կ'իմանանք օր մը: -

Ձենք ուզեր խառնել գոյները: Դէպքերու չոր ու ցամաք արձանագրութիւնը շատ աւելի խօսուն է, քան որ եւ է սրտակեղեք նկարագրութիւն:

Գլխաւոր զոհը, աննման Միհրանը, ժողովուրդի զաւակ, ամբողջ երիտասարդութիւնը նուիրած ազատագրական շարժումին:

Կինը, Արշալոյս Օնպաշեան, ամուսինը կորսնցուցած Իզմիրի Ջարդին մէջ, դիրկը երկու երախայ՝ չունչը կ'առնէ Աթէնք: Եւ անոնց ապագան կը պատրաստէ կար կարելով քանի մը տախտակներէ եւ քուրջերէ կազմուած հիւղակի մը մէջ: Տղան, Սերգօ, հազիւ ծաղկած:

Միւսը, Մանուկ, բեկոր մը Տիգրանակերտի Ջարդէն: Տուն - տեղ կազմած՝ ճակտի քրտինքով: Սերունդ կրթելով :

Հինգերորդը, բժ. Աշըգեան, համեստ մտաւորական մը, անձնուէր սպասարկու գիտութեան:

Եւ վեցերորդը, դարձեալ երիտասարդ մը Գոնիայէն, «որուն հոգին կը խայտար ամէն անգամ երբ երգն ու բեմը կը կանչէին զինք»:

Վեցն ալ Դաշնակցական: Վեցն ալ կենդանի գործ կամ ծաղկուէտ խոստում: -

Որո՞ւ տանկցած հոգին ցնծաց, ի տես անոնց խուժդուժ, թրքավարի սպանութեան:

Ո՞ր հրէշները զինարբուք սարքեցին եւ պար պարեցին անոնց յօշոտուած դիակներուն վրայ:

Մանաւանդ անմեղ կնոջ մը եւ հազիւ պատանի ողջունած երկու երիտասարդներու ջարդուփշուր ոսկորներուն առջեւ... -

Եթէ բախտաւոր կոչեցինք մեր գաղութը, այդ չի նշանակեր թէ մենք ալ չունեցանք նոյնքան անմեղ զոհեր, 1944 օգոստոսի փոթորկալի օրերուն:

Ո՞վ սպաննեց դարձեալ Հայաջինջ Սարսափներէն փրկուած որբ մը,— Լեւոն Գեղունի (Դաշնակցական): Ինչո՞ւ: Կամ տարէց հայրենասէր մը, Սարգիս Արմաղանեան (Հնչակեան): Ինչո՞ւ: Եւ դեռ ուրիշներ: -

Ո՞ւր են Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ անթիւ կալանաւորները,— մեծ մասով մաքի մշակներ: Բոլորն ալ հրաշքով փրկուած Թրքական Արհաւիրքէն : -

«Պատահմո՞ւնք»: Պատերազմի անցուդա՞րձ: Երանի՜ հոգիով աղքատներուն:

Եթէ հայրենասիրութեան կայծ մը, պուտ մը խիղճ մնացած ըլլար այս եղբայրասպանութեանց հեղինակներուն եւ մեղսակիցներուն վրայ, իրենց արիւնը պիտի սառէր, եւ իրենց դաւադիր ձեռքերը պիտի չորնային: Մանաւանդ յիշելով երէկը: -

Շ.

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԳԻՇԵՐ

Չձիւնեց՝
երկայնքն ի վեր ամոյն օրուան.
չձիւնեց՝
գիշերուան թաւ հոգւոյն վըրան ...
եւ սառնաշունչ սա քաղաքին տանիքներուն,
երերն ի վար չըեկուեցա՜ն
շուշաններու փերթեր փըլխրուն... -
եւ փետուրներն խօլ ճայերուն
ճահիճներուն ճղճիմ ճակտին,
ծարա՜ւն իրենց չըփշրեցին ...
Ցայգը ննջեց՝
այնքան անշարժ ու մոզական,
որ տենչանքին հրթիռներէն արտօսրածին՝
հրկիզուեցա՜ն
աղօթքներուն աստղերը սի՜ն ...
Ցանկարծ սակայն,
սարսո՜ւռ մ'անցաւ...

Անձառազայթ անտառներուն
ծառերն հսկող,
ծառերը ծեր անցեալներուն ,
ծառերը մերկ ,
նո՛ր օրերուն ծառերն անող,
ծառերը լերկ
եւ յուշերուն ծառերն հանգող,
յանո՜ւն ցամքող աւիշներուն
աշունացած՝ -
կարօտին հո՛ւր կատարներուն
եւ դաշտերուն շուրջը թօշնող
թուփշներուն...
յանո՜ւն անշող արփիշներուն
ամայացած
եւ շափիւղայ լճակներուն -
ցոլքէն ծիւրող Նարկիզներուն ...
յանո՜ւն թաքուն ակունքներուն -
երգը սառած
եւ շողերուն շուրթէն շիջող
պուրակներուն ,
թաւուտքներուն գիրկը թաղուած
թմբիրներուն ...
եւ շաղերուն մարգարտաշող
ժանեակներուն՝
ծառերն հսկող ,
ծառերն անյաղթ ,
կէս գիշերին
ոտքի ելած՝
ե՜րգ հիւսեցին ...

Անտառներուն
ծառերն անխա՛խտ ,
աշխարհքին շուրջ
ոտքի ելած՝
ե՜րգ հծծեցին...
ո՜հ, երգ մը հի՛ն,
երգ մը մըմո՜ւնջ ...
ո՜հ, երգ մը նո՛ր
աշխարհքին շուրջ՝
երգ մը բոսո՛ր,
երգ մը անո՜ւրջ ...

Սի՛րտ իմ, սի՛րտ իմ, սիրտ իմ խելա՛ռ,
գիշերուան մէջն այս անդալար՝
ուր թռչնակներ
կը մըսին յա՛ր,
ինչո՜ւ այդպէս՝
դուն տեսլահա՛ր
քուրմի մը պէս
ոտքի ելա՜ր ...

Սի՛րտ իմ, սի՛րտ իմ, սիրտ իմ խելա՛ռ ,
Գիշերուան մէջն այս ազդարար՝
ուր կոչնակներ
կը մեռնին յա՛ր,
ինչո՞ւ այդպէս
սառնպահար
աստղի մը պէս
հրկիզուեցա՜ր ...
....
....
Այս նոր տարո՞ւն,
ո՛չ ... չձիւնե՛ց .
երերն ի վար չըեկուեցա՜ն
շուշաններու փերթեր փըլխրուն ...
եւ փետուրներն խօլ ճայերուն
ճահիճներուն ճղճիմ ճակտին,
ծարա՜ւն իրենց չըփշրեցի՛ն ...

ՀՈՒՐԻ ԻՓԷՔԵԱՆ

Պրիւքսէլ, 1 Յունուար 1946

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

ԱՆԳԼԻՈՅ ՏԵՍԱԿԷՏԸ

Պ. Պէվին, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, իր կարգին ճառ մը խօսելով, պարզեց կառավարութեան տեսակէտը՝ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մասին: Այժմ կարգը եկած է խորհրդային գլխաւոր պատուիրակին, Պ. Վիշինսկիի, որուն յապաղումը զարմանք կը պատճառէ Լոնտոնի մէջ: Իր տեղը խօսեցաւ երկրորդ պատուիրակը, Պ. Կրոմիքօ:

Անգլիոյ արտաքին նախարար իր ճառին մէջ հաստատ հաւատք յայտնեց նոր կազմակերպութեան մասին, հաւաստելով թէ բրիտ. կայսրութեան բոլոր պետութիւնները պիտի գործակցին սերտօրէն: «Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ամէնէն կարեւոր գործերէն մէկը պիտի ըլլայ ապահովութիւնը, որպէսզի ոեւէ նախայարձակ այլեւս չկարենայ պատերազմ սարքել: Բայց բաւական չէ միմիայն ապահովութեան կազմակերպութեան: Մենք պէտք է ի վիճակի ըլլանք գործադրելու իւրաքանչիւր որոշում: Ուրեմն իւրաքանչիւր անդամ պէտք է պատասխանատուութեան սահմանէ անհրաժեշտ ուժերը, զումարները եւ մթերքը տրամադրէ, արագօրէն գործադրելու համար իր որոշումները նախայարձակման դէմ: Այս է պատճառը որ բրիտանական կառավարութիւնը կ'ողջունէ ապայակոյտի մը կազմութիւնը հովանաւորութեամբ Ապահովութեան Խորհուրդին: Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան նպատակը չէ նեղ ազգայնական պատերազմ սարքել, այլ պաշտպանել աշխարհի խաղաղութիւնը: Մենք կ'ողջունենք նաեւ Հիւլէական Յանձնաժողովի մը գաղափարը, հսկողութեան տակ առնելու համար գիտական գիւտերը: Գիտութիւնը մարդկութեան մեծ բարերար մըն է: Այս բոլոր գիւտերը մեծ հնարաւորութիւններ կը ներկայացնեն մարդկութեան բարիքին եւ կեանքի աւելի բարձր մակարդակի մը համար: Բայց, դժբախտաբար այդ գիւտերը քանդումի կարողութիւն ալ կը ներկայացնեն: Հետեւաբար անհրաժեշտ է հսկողութիւնը», Պ. Պէվին յետոյ պարզեց ուրիշ դժուարութիւններ, — տնտեսական եւ ընկերային անկարգութիւն, հում նիւթերու անհաւասար բաշխում: «Մինչ Ապահովութեան Խորհուրդը պիտի զբաղի պաշտպանութեան կենսական խնդիրներով, Տնտեսական եւ Ընկերային Խորհուրդը պիտի վարէ մեծ պայքարը աղքատութեան, թշուառութեան եւ հիւանդութեան դէմ որոնք անէծք մը դարձած են մարդկութեան գլխուն, երկար ատենէ ի վեր»: Այստեղ նախարարը թելադրեց լայնօրէն օգտուիլ Աշխատանքի միջազգային գրասենեակէն, իբրեւ զօրաւոր ազդակ մը: Յետոյ յայտարարեց .

— «Մենք ընդունած ենք այն տեսակէտը թէ նախայարձակ պատերազմը ոճիր մըն է եւ ան որ կը սկսի զայն պէտք է վճարէ գինը: Ասոր համար էր որ հաստատուեցաւ Պատերազմի Ոճիրներու Ատեանը: Հետեւաբար նախայարձակը այլեւս չի կրնար փախչիլ եւ իր յիշատակին նուիրուած արձաններ սպասել: Այսուհետեւ անոր կը սպասեն կառափնատը եւ դահիճին խեղդկապը: Անշուշտ չենք կրնար աշխարհը փոխել մէկ վայրկեանէն. բայց ընդհ. ժողովը պիտի պատրաստէ գետինը: Վերջին 30 տարիներու ընթացքին բրիտանական հասարակապետութեան ժողովուրդները պատերազմի բռնուած են իւրաքանչիւր երեք օրէն մէկը: Ի՞նչ նպատակով: Իրենց սեփական շահո՞ւն համար: Ո՛չ: Իրենց հողե՞րը ընդարձակելու համար: Ո՛չ: Այլ պարզապէս պարտութեան մատնելու համար անոնք որ կ'ուզէին կործանել ազատութիւնը եւ մարդուն հոգին լուծել վնասակար դրութեան մը »: -

Պ. Պէվին այս առթիւ յայտարարեց թէ բրիտանական կառավարութիւնը պատրաստ է Միացեալ Ազգերու խնամակալութեան յանձնելու Ափրիկէի գերման գաղթավայրերը, — Թանկանիքա, Քամէրուն եւ Թոկօ, որոնց հոգատարութիւնը Անգլիոյ յանձնուած էր 1919էն ի վեր: Գալով Պաղեստինի, կը սպասեն անգլեւամերիկեան քննիչ յանձնաժողովին եզրակացութեանց. իսկ Անդրյորդանանը պիտի դառնայ անկախ պետութիւն: Նախարարը չխօսեցաւ իրանեան հարցի մասին, թերեւս սպասելով Պ. Վիշինսկիի ժամանումին:

Ֆրանսայի պահանջները Գերմանիայէն

Սահմանադիր Ժողովին մէջ բացուած վիճաբանութիւնը վերջացաւ արտաքին նախարար Պ. Պիտոյի զեկուցումով, որ գնահատուեցաւ ջերմապէս: Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.

— «Պատճառ չկայ թէ ինչո՛ւ Գերմանիոյ մարմնին վրայ արեւելքի մէջ կատարուած անդամատումները իբրեւ տիպար պիտի չծառայեն արեւմուտքի համար: Ձեմ հասկնար թէ ինչո՛ւ մեր ռուս եւ լեհ դաշնակիցներուն գտած լուծումը չի կրնար օգտակար ըլլալ մեզի: Մենք չենք ուզեր միակողմանի դիրք մը բռնել: Կարգ մը միջոցներ պէտք է ձեռք առնուին արեւմուտքի մէջ: Մանրամասնութիւնները կրնան ճշդուիլ միջազգային խօ-

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

(Իր ծննդեան 80ամեակին առթիւ)

Մարսէյլի բարձունքը, Պոմոն արուարձանին դալարախիտ պարտէզներէն մէկուն խորունկը տան մը մէջ, այս պահուս, ժամանակակից հայ գրականութեան կաղնին՝ Աւ. Ահարոնեան կ'ապրի իր կեանքին ութսունամեակը։ (Ծնած է 1866 յունուար 3ին)։

Միւս կողմէ, քանի մը շաբաթէն եւ 13 երկար տարիներ պիտի ըլլան, որ այս խօսքի եւ գրչի անբաղդատելի վարպետը վերջնապէս լռած՝ մտեր է իր տկարութեան վերջին շրջանը, ու անշարժ, դամուած անկողնին, ակնարկը պարապին, կամ աւելի ճիշդ նայուածքը կառչած ճանճի մը բզզիւնին, երախայի մը մտադրաղութեամբ կը դիտէ՝ ու կարծէք մեզի համար անբացատրելի ձայներ կ'առնէ։ Ձայներ՝ որոնք միայն իրեն համար իմաստ մը կը ստանան։ Ու այդպէս, հոդ, բացարձակ մինակութեան մը մէջ կը խօսի համր, ինքնիրեն, միայն եւ միայն իր հոգիին՝ իր ներաշխարհին հետ։ Այդ ողորմելի ճանճը իրեն համար միակ ապրող կէտն է՝ որ իբրեւ փոսուրայ մը անհուն գիշերին մէջ զինքը տակաւին կը կապէ այս աշխարհին՝ ուրկէ ներս մտաւ լացով մը՝ եւ ուրկէ դուրս պիտի գայ «փոշմանած ամէն առք ու վաճառքից»։

Ի՜նչքան ահաւոր է եւ անիմաստ կեանքին խաղը։ Կը յիշեմ շատ տարիներ առաջ, կիրակի առաւօտ մը Նարդունիին հետ այցի կ'երթայինք Փասիի իր յարկաբաժինը։ Ահարոնեան ոտքի էր, իսկ միւս կողմն ալ հիւանդ ընկողմանած՝ ուրիշ գաղափարական տիտան մը, Մ. Վարանդեանը։ Ահարոնեան իրեն յատուկ, այո՛, միայն իրեն յատուկ գեղեցկահիւս պատկերներովն ու դարձուածքներովը ակնարկելով իր կեանքի աշունին, կ'ըսէր թէ պէտք էր աճապարէր աւարտելու ինչ որ ծրագիր կար իր մտքին մէջ, քանի մը հատորներ եւս ու ադկէ վերջ հայ գիւղացիին նման երդիքը ծածկած, իր կեանքին ձմեռը պիտի ապրէր…

Երբեմն ինչքան զուր են հոգիներուն այս շատ համեստ, շատ չնչին բաղձանքները։ Փոխանակ իր երդիքը կարենալ ծածկելու ահա միշտ արդահատելի այդ ճանճը որ պտոյտ կուտայ իր նայուածքներուն վերեւ։

Գիտեմ, դաժն է Ահարոնեանին տանջալի այս յամեցումը, բայց ո՞վ գիտէ, թերեւս կեանքին տարբեր հեղնանքներէն եւ տարբեր իմաստներէն մէկն ալ ամփոփուած է այսօրուան յատուկ իր այս քայքայուած գեղեցկութեանը մէջ։ Ան էա՛պէս գաղափարական սերունդի մը վերջին մնացորդն է, վերջին ազեղինացած խորհրդանիշը։ Եւ կարծէք կը յամենայ Մարսէյլի բարձունքը՝ որպէսզի քանի խրին մեր ոտքերը դէպի ճախճախուտը, այնքան բարձրանան մեր նայուածքները դէպի մաքուրը, դէպի իտէալականն ու հայրենապաշտը։

Իր ամէնէն գեղեցկահիւս վէպին «Լռութիւնը»ին մէջ կը նկարագրէ երկու սենեակներ, մէկուն մէջ նկարիչ մըն է որ նստած կը սպասէ՝ որպէսզի վառի քովի սենեակին լոյսը եւ բանալիին ծակէն լոյսի նշոյլովը իրեն երկարին իր դրացուհիին հրապոյրներն ու քաղցրութիւնները։ Գետնին վրայ խաղացող լոյսի հետքն է կապը այդ զոյգ էակներուն։

Փոխարէնաբար, մենք ալ ազգովին, ճիշդ տասնեւերկու տարիէ ի վեր է որ պզտիկ ճեղքէ մը դէպի մեզ հասնող Ահարոնեանի կեանքի լոյսին ակնապիշ՝ հետեւեցանք իր ամէն մէկ հպանցիկ տատանումին, հարց տալով մենք մեզի թէ պիտի խօսի՞ արդեօք մեծ շքեղութիւնը, պիտի վերագտնէ՞ իր երբեմնի բացառիկ իմացականութիւնը, պիտի ըլլա՞յ այն կախարդիչ հաւատաւորը, որուն նմանը, այո՛, զուցէ հայ կեանքը այլեւս անգամ մըն ալ չկարենայ արտադրել։ Ափսո՛ս, այս հարցումները տակաւին մինչեւ քանի մը տարի առաջ մեզի յոյս կը ներշնչէին, բայց այսօր երբ Ահարոնեան իր ութսունամեակն է թեւակոխեր, երբ հիւանդութիւնը օրէ օր իր զարհուրանքը կը թափէ ենթակային վրայ, երբ… Բայց լաւ է ընդհատել այս խորհրդածութեանց կծիկը։ Այո՛, դժուար թէ այլեւս վերադառնայ մեր պերճապաշտ ոճին ստեղծիչը, թէեւ իր պաշտած Հայոց Աշխարհը այսօր ալ նոյնքան աղիողորմ եւ կարօտակէզ աչքերով իր ճամբուն, իր ճակատագրին կը նայի։

Ուրեմն 1934 փետրուար 11ին էր որ Մարսէյլի մէջ, երբ բազմահազար ունկնդիրներու առջեւ խօսք կ'առնէր, իր ճառի կիսուն կաթուածահար կ'իյնար գետին։ Նախ քան իր Մարսէյլ իջնելը, խումբ մըն էինք որ կը պաշարէինք զինքը, ու կը տեսնէինք թէ Ահարոնեան վերստին խորասուզուած էր մեր մատենագիրներու մօտ։ Կը կարդար Փաւստոս Բիւզանդը, Եղիշէն, Մ. Խորենացին։ Կը հիանար Վահան Մամիկոնեանի վրայ։ Կը կրկնէր, կը զարգարէր անոր մէկ նախադասութիւնը թէ՝ իտէալն էր եղած փոխանակ փափուկ մահիճի մը՝ իյնալ գործի ընթացքին, իտէալի մը ճամբուն վրայ։ Անէացած եւ լեցուած այս ոգեղէն յափշտակութեամբ, իջաւ Մարսէյլ։ Մնացեալը բոլորս գիտենք. նախ քան գետին փռուիլը, իր արտասանած վերջին բառերն էին եղած «Հայոց Աշխարհի՛…»։

Ահարոնեան գրականութեան եկաւ իր շատ երիտասարդ տարիքին։ Քսան տարեկան էր երբ «Մշակ»ի մէջ 1887ին հրատարակեց Իգդիրի գաւառէն իր առաջին թղթակցութիւնը։ Յաջորդաբար տուաւ Թրքահայ գաղթականներու կեանքէն առնուած իր այնքան յուզիչ Պուտ'րմ կաթ, փշուր'ըմ խաց, փալաֆ վարդուճի եւայլն, եւայլն վերնագրերով արձակ էջերը։ Ուրեմն իր սկզբնաւորութեան նիւթերն ու բառերն էին «Հայոց Աշխարհը»։ Այս զոյգ մը բառերով սկսաւ եւ ատոնցմով ալ փակեց իր կեանք ստեղծող խօսքին ծիածանը։

Իր ութսունամեակին նուիրուած այս յօդուածը նպատակ չունի վերլուծութեան ենթարկելու ոչ իր հարուստ գրականութիւնը, ոչ իր հմայիչ լեզուն եւ ոչ ալ իրեն, միայն իրեն յատուկ նիւթ մը ճոխացնելու արժանիքները։ Րաֆֆիական երեւակայութիւն մը պտոյտ կուտայ իր գործերուն մէջ։ Այս բոլորը պարզաբանել՝ անշուշտ թէ յօդուածաշարքերու կը կարօտին։ Մեր այսօրուանը խորհրդածութեանց պզտիկ շղթայ մըն է միայն։

Զապէլ Եսայեան, Ա. Ահարոնեանին նուիրած իր մէկ յօդուածին մէջ հետեւեալ միտքը կ'արտայայտէ թէ՝ համբաւներ կան որոնք հեռուէն մեծ են. բայց երբ գրողին կը մօտենան, այդ համբաւը կ'իջնէ կէս առ կէսի։ Իսկ երբ Ահարոնեանին կը մօտենանք, այդ արժանիքը փոխանակ նուազելու ընդհակառակն, ա՛լ աւելի կը կրկնապատկուի։ Ասիկա ճիշդ է։ Ահարոնեանին մօտ ինչ որ կախարդական մարդ մը նստած էր ու ան չէր նմաներ մեր ոչ մէկ գրողին։ Բաւ էր որ անհատ մը մօտենար իրեն. եւ ան իր բառերուն երաժշտականութեամբը, նայուածքին ջերմութեամբը, յուզումին շեշտովը, ինքնամոռացութեան հասնող հայրենասիրութեամբը այնպէս մը կը թրծէր, կը վարակէր իր դիմացինը, որ ենթական ինքզինքը տարբեր, սովորականէն դուրս էակ մը կը նկատէր։ Տեսակ մը օրհնութիւն իջած կը կարծէր իր վրայ, եւ այդ օրը ուրիշի մը հետ խօսելէ իսկ կը խուսափէր։

Ահա այսպէս էր Ահարոնեանը։ Եթէ պէտք կայ իրեն յատուկ ածական մը ճարել, պիտի ըսեմ թէ Մարդակերտ մըն էր ան։ Այս տպաւորութիւնը յառաջ չի գար իմ զգայավառ բնաւորութենէս. երեւոյթը հակառակն էր։ Կը յիշեմ Ահարոնեանի յոբելեանին օրը, ծերակուտական եւ անուանի հանրային գործիչ Պ. Ժիւսթէն Կոտարը իր նախագահի պաշտօնովը երբ Սորպոնի մէջ յոբելենական հանդէսը բացաւ, կ'ըսէր.— «Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ անհամբեր կը սպասէինք որ Պ. Ահարոնեանը բեմ բարձրանար, որպէսզի մեզ, օտարներս կախարդէր իր խօսքին եւ շարժումներուն հմայքովը»։

Օտար ժողովուրդներ եթէ Ահարոնեաններով օժտուած ըլլային, ատոնց իւրաքանչիւր կեանքի հանգրուանները տօնակատարութիւններով պիտի շքաւորէին։ Ափսո՛ս որ մեր նորահաս սերունդը չի ճանչնար անհատ Ահարոնեանը եւ ոչ ալ կրնայ հայերէն կարդալ, հետեւաբար չի կրնար ըմբռնել արուեստագէտին գործը, այլապէս, նկատի առնելով այս շքեղութեան ներկայ ֆիզիքական վիճակը, իր կեանքի ութսունամեակը իբրեւ առիթ՝ կրնար փառատօներով թնդացնել հայկական կեանքը։

ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆԻ ՏԵՍԻԼՆԵՐ

ԽՄԲ.— Նշխար մը ողբացեալ Միհրան Փափազեանէ, որ **1944** Դեկտեմբեր **11**ին խժդժօրէն սպաննուեցաւ Աթէնքի մէջ, իր կնոջը՝ ընկերուհի Արշալոյսի, զաւկին՝ Սերգոյի եւ բանաստեղծ-ուսուցիչ Մանուկ Մանուկեանի հետ։ Տպուած է **1930** Հոկտեմբեր **1**ին, Աթէնքի *Նոր Օր*ին մէջ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան քառասնամեակին առթիւ.—

Երեք երիտասա՛րդ, Քրիստափոր, Զաւարեան, Ռոստոմ։ Առանձին առանձին՝ երեքը մէկէն՝ գերմարդ։

Մարդկութեան պատմութիւնը օտար աշխարհ սերտած են, մարդկութեան մեծագոյն հանճարներու կրակն են առած։ Ամբողջ աշխարհն է իրենց մտքի հորիզոնը։ Տիեզերական մեծ վիշտը իւրացուցած են։ Երիտասարդական կրակով կ'ուզեն իրենց բաժինը բերել մեծ բողոքին ու մեծ կերտումին։ Ո՞ւրկէ սկսիլ։

Արիւնի ձայնը, դարերու աւանդութիւնը, բնութիւնը, սիրտը ցոյց կուտան ճամբան։

Մարդկային մեծ ողբերգութեան մէջ չկայ աւելի ահաւոր տեսարան քան հայկականը, չկայ մեծագոյն տառապանք քան Հայունը։ Համաշխարհային մեծ բողոքին մէջ չկայ այնքան արդար ու այնքան աղեխարշ ճիչ որքան Հայունը։

Ու իրենք Հայ ծնած են…

Քրիստափոր, Զաւարեան, Ռոստոմ, երրորդութիւն մարգարէներու։

Ցստակ միտք, անսասան կամք եւ անսահման նուիրաբերութիւն։

Մարդկային էն գեղեցիկ եւ ամէնէն վսեմ յատկութիւնները իրենցն են։

Շարժումի մէջ դասաւորութիւն, տիսիփլին։

Բարիին ու գեղեցիկին համար նուիրաբերում՝ ձգտում կատարելութեան։

Չարին ու բռնութեան դէմ անողոք։

Ազնիւ ընկերոջ համար անսահման գուրգուրանք։ Վատին ու դաւաճանին դէմ վրէժխնդիր։

Պայքար տգիտութեան դէմ։

Սէր ու գուրգուրանք լոյսի շողի մը համար։

Այս է իրենց շաղախը։

Ու իրենք Հայ են, ու Հայը կը տառապի, կը չարչարուի, կը կեղեքուի։ Հայը կամքէ զուրկ է, կարգապահութիւն չունի, եւ շատոնց է որ լոյսի շողերը հայ աշխարհէն ներս չեն թափանցեր…

Ի՞նչպէս համարձակեցան ստրկութեան, թըշուառութեան ու տգիտութեան ծայրագոյն աստիճանին մէջ գտնուող այս ժողովուրդի ազատագրումը երազել…

Ինչպէ՜ս երազեցին ու ծրագրեցին։

Խտացած իտէալ.— ազգային անհատական անկախութիւն եւ ընկերային հաւասարութիւն։

Քրիստափոր, Զաւարեան, Ռոստոմ — մեծ խորհուրդ։

Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւն — մեծ խորհուրդի գեղեցիկ կաղապար, կամքի, կարգապահութեան ու նուիրաբերումի անխորտակելիմեքենայ։

Աննման սերմնացաններ, որոնք մասնիկ առ մասնիկ, գիշեր ու ցորեկ իրենց ուղեղը ցանեցին հայաշխարհի խաւարին մէջ։ Տարիներ շարունակ, կաթիլ առ կաթիլ, իրենց արիւնովը ոռոգեցին ազատութեան եւ հաւասարութեան մեծ ցանքը։ Անողոք եւ անխնայ՝ իրենք իրենց համար, տուին ամէն ինչ, — ընտանիք, հարստութիւն եւ փառք։ Ոչինչ պահեցին իրենց համար։

Մէկը առիւծի իր վեհապանծ ոստումին մէջ ինկաւ, երկուքը անսահման նուիրաբերումէն սպառեցան։

Աստուածային կրակ ու եթերային հոգի՝ մարմնեղէն անօթները չդիմացան իրենց, չկրցան պարփակել զիրենք։

Եւ եղեւ լոյս։

Մոսկուայէն Կովկաս, Սասունէն Պոլիս, Տրապիզոնէն Պալքան, Ժընեւէն Ամերիկա, կաթիլ առ կաթիլ, երակէ երակ պտոյտ եկաւ հրեղէն արիւնը անմահներուն…

Դաշնակցութի՜ւն՝ միտքի փարոս դիւթական.— «Դրօշակ» (Ժընեւ), «Ռազմիկ» (Ֆիլիպէ), «Յառաջ» (Թիֆլիս եւ Կարին), «Ազատամարտ» (Պոլիս), «Կովկասեան Առաւօտ», «Խարիսխ»։

Դաշնակցութի՜ւն՝ ասպետական հոգիի ու բազուկի բոցավառ քուրայ.— Կուկունեան, Սերոբ Աղբիւր, Խան, Մուրատ, Խէչօ, Դուման, Հրայր, Պետօ, Գէորգ Զաւուշ, Համազասպ, Գուրգէն, Եգիպտացի, Վազգէն, Մանուէլեան, Անդրանիկ, անհամար շարանը ցեղին հերոսներուն…

Դաշնակցութի՜ւն՝ անծայրածիր ճեմարան առաքելոց.— Արամ, Ակնունի, Խաժակ, Շահրիկեան, Արմէն Գարօ, Վռամեան, Թոփչեան, Իշխան, Հրաչ, Շահպազ։

Դաշնակցութի՜ւն՝ սրբավայր արուեստի քուրմերու.— Սիամանթօ, Զարդարեան, Վարուժան, Բարսեղեան…

Դաշնակցութի՜ւն՝ արարիչ տիտանեան ոստումներու.— Կովկաս, Վասպուրական, Սասուն, Պանք Օթոման, Խանասոր, Երլտըզ…

Դաշնակցութի՜ւն՝ լրումին հասած արարիչ ու աւետաբեր մեծ արշալոյսին.— Մայիս 28 — Միացեալ եւ Անկախ Հայաստան, Սարտարապատ, Ղարաքիլիսէ…

Ծովէ ծով մէ՜կ լեզու — Հա՜յ լեզուն։

Ծովէ ծով մէ՜կ ազգ — Հա՜յ ազգ…

Դաշնակցութիւն՝ դառադեղի մէջ սանձուած առիւծ.—քաղաքական հակամարտ շահերու տուն, հիւսիսային եւ հարաւային խորշակ մեր անբախտ երկրին վերեւէն…

Դաշնակցութիւն՝ անպարտելի կամք Հայոց ժողովուրդի, անսասան իտէալ ապրիլ ուզող ազգի.— հայ մտքի դաստիարակում, ուժերու խտացում, հասնող սերունդի դաստիարակութիւն — մտքի ու մարմնի պահպանում՝ սրբազան Եռագոյնին ներքեւ, Հայ Դատի քաղաքական հետապնդում, ազգային ու ընկերային յեղափոխական ջիղի զարգացում, յեղափոխական գործ, Պարսկաստանէն Սուրիա, Յունաստանէն Ֆրանսա, Եգիպտոսէն Ամերիկա…

Դաշնակցութիւն՝ երէկի անմահական Պանթէոն, հայ մտքի, արուեստի ու բազուկի, ապրող ջիղը ներկային, անշէջ ճրագը ցեղին։ Վաղուան յոյսը — Հայրենիքն ազատ ու մարդը հաւասար։

Բարձրագոյն իտէալը՝ մարդկութեան եւ ազգին մեր հոգիներուն մէջ ու մեր կամքէն վե՛ր…

Քառասուն անգամ քառասուն տարիներ, եթէ պէտք ըլլայ, դուն պիտի մնաս, դուն պէտք է մնաս, մինչեւ որ կենայ եւ ազգը՝ անկախ եւ մարդը հաւասար։

Դաշնակցութի՜ւն՝ խորհուրդ սքանչելի, տեսիլ դիւթական։

ՄԻՀՐԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՊՈՒՏ 'Մ ԾԻԾԱՂ

Ազգին թուղթին համար...

Դրացի խանութպանին մանչուկէն լսած ըլլալով թէ՝ լրագիրը ազգի մը լուսատու լապտերն է, թէ՝ անոր միջոցով միայն կը յառաջդիմեն ժողովուրդները, կը հասկնան իրար եւ աշխարհքին բաները կ'իմանան, գիշերը մլուկներէն քունը փախցնողը թերթ հրատարակելու ծրագիր կ'որոճայ...

Աշխարհի չորս ծայրերէն, ամէն օր նոր հայ թերթ մը, իր թեւերը բացած՝ կուգայ կը թառի հայ ժողովուրդի գլխուն վրայ: Երջանի՛կ ժողովուրդ:

Մինչդեռ ութսուն միլիոննոց Գերմանիոյ մէջ՝ միայն 15—20 թերթ կը հրատարակուի.. Դժբա՛խտ ազգ...

×

— Որքա՛ն ընելիքներ կան Հայոց ազգին: Ծրագիրներ՝ որ մինչեւ այսօր ոչ ոք մտածած է: Խե՛ղճ հայ ժողովուրդ, բախտին ձգուած՝ կ'երթայ անդունդ: Պէտք է սթափեցնել զինքը՝ քանի ուշ չէ: Թերթ մը, այո՛ թերթ մը պէտք է հրատարակել: Հայուն միակ փրկութիւնը անոր մէջն է:

— Հայ գրականութիւնն ու գեղարուեստը չիջելու վրայ են: Ներկայ գրողները հայերէն չեն գիտեր: Պէտք է բարձրացնել ու յղկել հայ ոճն ու լեզուն: Նոր եւ հիմնական փոփոխութեան ենթարկել զայն: Հայ գրականութիւնը պէտք է մաքրագործել մակաբոյծներէն եւ բանագողներէն: Թերթ մը, քանի ուշ չէ...

— Ի՛նչ դժբախտութիւն է, անկախ թերթի մը պակասը ազգի մը մէջ: Հրապարակի վրայ գոյութիւն ունեցողները բոլորն ալ կողմնակցական են: Կարեւոր ընելիքներ կան, որ չես կրնար արտայայտել այդ թերթերուն մէջ: Չէզոք թերթերն ալ անջիղ մարդոց կը նմանին, չեն ուզեր ոչ մէկը վշտացնել:

«Ուրեմն թերթ մը, անկախ եւ ուղղակի ճակտէն զարնող»:

— Հայ ժողովուրդին ամէնէն տագնապալի շրջանն է ներկայիս: Թերթերը սին ու կրքոտ վէճերով կը զբաղեցնեն ժողովուրդին միտքը:

«Ամէն նիւթ մէկ կողմ, ուժ պէտք է տալ ազգին կենսական պահանջներուն, Հայաստանասիրական գրութիւններու միայն: Դիմակազերծ ընելու է «ներքամիտ թշնամիներն», ու «Հայու դիմակին տակ ջուր պղտորողները»:

«Անմիջական քանի մր փարա հաւաքել եւ սկսիլ գործի...

— Ամօթ չէ՞ որ մենք մեր թերթը չունենանք: Այսքան տարուան Միութիւն ենք եւ տակաւին մուրացիկի պէս կը թափառինք աս ու ան թերթի դռներուն առջեւ: Անյետաձգելի է մեզի յատուկ հրատարակութիւն մը ունենալը...

×

Կան բարեմիտներ ալ, որ իրապէս կը հաւատան թէ՝ լրագիր տպելով, դարման տարած կ'ըլլան ազգին բոլոր ցաւերուն եւ ազգն ալ երախտապարտ կը մնայ իրենց:

Կարելի է, Մեծ Պահքի չափ երկարել այս «անյետաձգելի» եւ «ազգօգուտ» նկատումներու շարքը:

Այս բոլոր ազգին ցաւով «տապկուողներէն» ամէն մէկը իր ընելիքը ունի, հայ ժողովուրդի շահուն ի նպաստ եւ ամէնքն ունին, գիրենք «ազնուօրէն» եւ «անշահախնդիր» կերպով քաջալերողներու խումբը:

Սա մէկը, որ փոքի ցաւ ունի այսինչ թերթին դէմ, իր չհրատարակուած ոտանաւորին կամ խմբագրին մկրատէն անցած մէկ գրութեանը համար: Միւսը, իր թղթակցութեան՝ խմբագրական կողովը իջած կամ հանդէսի մը նկարագրութեան մէջ իր անուան բացակայութեան պատճառով: Ուրիշ մը կ'ուզէ, թերթի «պատասխանատու»ի (gérant) տիտղոսով փառաւորուիլ եւ «անմահանալ» այս կերպով...

Արդ, հայ ժողովուրդը կրնայ հանգիստ սրտով մխացնել իր սիկարը, քանի որ այսքան թուղթ եւ մելան սպառողներ կան, իր երանութիւնը ապահովելու համար:

Միայն, ինքն ալ պարտաւոր է, գոնէ առ ի երախտագիտութեան, կարդալ, սպառել, նիւթապէս քաջալերել, իր բարիքին ու երջանկութեանը համար թեւ առնող այս բոլոր թերթերը, որպէսզի ճակտին չփակցնեն, «անընթերցասէր», «անգրագէտ» եւ «յետամնաց» պիտակները...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԳԱՅԼԸ

Գիւղին ծայրը, ցած տան մը մէջ, կ'ապրէին այր ու կին:

Պզտիկ մարդ մըն էր Քեռի - Բատուրը, կարճ հասակով, բարակ վզով ու գլխուն՝ թրքական կարմիր ֆէս մը: Ունէր տուն մը, երկու կտոր հող, եւ լողի նման կլոր կին մը:

«Քեռի» կը կոչէին, որովհետեւ ամէն անգամ որ տունի մը առջեւէն անցնելու ըլլար, կ'ըսէր.— Գաւաթ մը գինի չկա՞յ Քեռիին համար, կամ՝ «Քեռիին մուխ մը տուէք»... Գիւղացիները վարժ էին անոր հոգեբանութեան, իրենց մօտենալու ձեւին, եւ գիտէին թէ' ի՛նչ պիտի ուզէր Քեռի Բատուրը: Օր մը, գիւղացիները հաւաքուած էին իր տան առջեւ, հետաքրքիր բազմութիւնը կը դիտեր էշ մը՝ Քեռի Բատուրի դրան առջեւ: Բատուր ուրախ էր, կը դառնար իր էշին շուրջ, կը նայէր անոր վրայ հպարտօրէն ու երբեմն, ձեռքը կը տանէր խեղճ աւանակին կռնակին, կը շոյէր, կը շփէր, եւ ծիծաղով մը կ'ըսէր հաւաքուած բազմութեան, — երիտասարդ է այս էշը, քուռա՛կ է, քուռա՛կ:

Կը խօսէր, կը խնդար, եւ հպարտ՝ որովհետեւ ինքն ալ, վերջապէս, էշ մը ունէր, եւ անոր վրայ նստած պիտի երթար քաղաք, մարդիկ զինքը պիտի տեսնէին ու բարեւէին: Ա՛լ առաջուան աղքատ Բատուրը չէր:

— Կնիկ, որ Ռէս Ռուբէնը իր ճերմակ ձին ինծի տայ՝ ես այս էշս չեմ տար իրեն, տես, ականջները ինչպէս տնկած է, ակռաները ըսես՝ «մերճան»ի կը նմանին, մա՛լ է, կնի՛կ, մալ...

Բատուրը կը գովէր իր էշը, գիւղացիները կը դիտէին զայն իր մանուկի ցնծութեան մէջ:

— Աղէկ է, շատ աղէկ, Քեռի Բատուր, Աստուած քեզի «մուրազ» մը տուած է:

Եւ Բատուրը կ'ոգեւորուէր, կ'ուռէր, պեխերը կ'ոլորէր ու կը նայէր, կը նայէր իր պզտիկ, իր նոր գնած էշին վրայ:

Բատուրը այնքան կը սիրէր իր էշը՝ որ սկսաւ զարդարել զայն, վզին կապեց կարմիր «խայթան», շարեց յուլունքներ ու աչք չդպող քարեր, ճակատին վրայ նարօտի կապեր զետեղեց ու կլոր զանգակ մըն ալ անցուց վզէն:

— Որ քաղաք երթամ, պիտի տեսնեն որ Քեռի Բատուրը ոտքով քալողներէն չէ, ես ալ մարդ եմ, ես ինչո՞վ պակաս եմ Ռէս Ռուբէնէն, կամ Մահտեսի Պօղոսէն,— կը կրկնէր ինքնիրեն, ձեռքը տանելով բերնի վրայ ծռած պեխին: Ու իր չար բախտէն, Քեռի Բատուրը, այդ տարի թաղական խորհուրդի անդամ ընտրուեցաւ, իր անունով կնիք մը շինեց ու դրաւ գրպանը, վազեց հոս ու հոն, մտաւ տուներէն ներս, իմացուց իր նոր պաշտօնը, ուրախացաւ, ուռեցաւ, նոյնիսկ իր կինը գրկեց ու համբուրեց՝ անոր ցոյց տալով այն կնիքը, որուն վրայ գրուած էր «Քեռի Բատուր»:

— Կեցիր, կնիկ, քիչ մը եւս, եւ կը տեսնես որ քու մարդդ դեռ ինչեր պիտի ընէ, ինչպէս պիտի բարձրանայ, ճերմակ ձիով, Աստուած վկայ, ճերմակ ձիով քաղաք պիտի երթամ:

Կինը կ'ուրախանար, կը ժպտէր, տեսակ մը հպարտութիւն ու գոռոզութիւն կ'ունենար, տեսնելով իր մարդուն վիճակը, անոր մանկունակ ուրախութիւնը:

— Կնի՛կ: — Մա՛րդ: — Գալշաբթու քաղաք պիտի երթամ, նոր հագուստներս պատրաստէ: — Ի՞նչ գործ ունիս քաղաքը: — Գո՞րծ ինչս է կնիկ, պիտի երթամ, լմնցաւ: — Մարդ, առանց գործի մարդ քաղաք չերթար: — Ես կ'երթամ: — Ինչո՞ւ:— Որ տեսնեն Քեռի Բատուրը իր էշով, կնիկ, հասկցա՞ր:

— Ամա՛ն մարդ, ինչե՛ր կըխորհիս:

— Դուն չես գիտեր, կնիկ, հիմա ես ալ «մեծ» մարդ եմ, մարդիկ բարեւ կուտան, երբ խօսիմ՝ մտիկ կ'ընեն: Կնիք ունիմ, կնիք, կնի՛ք, թո՛ւղթ կը ստորագրեմ:

— Զըսե՞ս որ «վալի» պիտի դառնաս օր մը...

— Ինչո՞ւ չէ:

— Տեսնենք: Քեռի Բատուրը դուռը բացաւ ու գնաց դուրս: Կ'ուզէր երեւնալ գիւղացիներուն, խօսիլ անոնց հետ, կատակել, իմանալ թէ իր մասին որքա՞ն բան գիտեն եւ ինչ կը խօսին:

Շատեր զինքը կը շնորհաւորէին իր նոր պաշտօնին համար, ուրիշներ իր գնած էշը կը գովէին, եւ Բատուրը, ներքին ուրախութեամբ, մտիկ կ'ընէր այդ բոլորը, կը ծխէր ու քալած ատենը մասնաւոր կը հազար՝ որպէսզի յայտնի ընել տայ իր ներկայութիւնը: Ոտքերը չափած ատեն կարծես կը համրէր եւ շատ դանդաղ կերպով կը քալէր, ծանր մարդու հպարտութեամբ: Կը քալէր դէպի վերի թաղերը, կ'ուզէր որ գիւղացիները բոլորն ալ տեսնէին զինքը — նոր թաղականը:

Կ'անցնէր նեղլիկ փողոցէ մը, երբ իր դէմ ելաւ Դարբին Կարօն:

— Բարե՛ւ, Բատուր, ո՞ւր այսպէս:

— Բարեւ Կարօ, բարեւ, քիչ մը վեր կ'ելլեմ:

— Լսեցի որ քուռակ մր առած ես, հա՞:

— Հա, Կարօ, ի՞նչ ընենք, պէտք է, պէտք...

— Մինակ քուռակը չէ, լսեցի որ...

— Ես ի՞նչ ընեմ, Կարօ, ժողովուրդը ուզեց:

— Շատ ուրախ եմ, Բատուր, կամաց-կամաց իմ բարեկամներս մեծ մարդ կը դառնան:

— Է՛, Կարօ, աշխարհքի բաները այսպէս են, օր մր աղքատ, օր մը հարուստ, օր մր մեծ...

Բատուրը, իր խօսքերը ըսաւ հանդարտ ու սկսաւ քալել, մեծ մարդու հովեր առնողի մը նման: Դարբին Կարօն նայեցաւ անոր ետեւէն, մտածեց որ այդ պզտիկ մարդը ինչու մէկէն ի մէջ գոռոզ դարձաւ, ու կը հպարտանայ:

— Է՛, որ սատնկ երթայ՝ այս գիւղին «հալ»ը դէշ պիտի ըլլայ,— կը մրթմրթար Կարօն:

Ձմեռ առտու մը, Քեռի Բատուր, իր նոր գնած էշը դուրս հանեց, համետը զարկաւ անոր կռնակին, խողանակով բաշերուն մազերը մաքրեց ու շոյեց, քանի մը անգամ հազաց որ դրացիներու ուշադրութիւնը գրաւէ, եւ, ցատկեց էշին կռնակը ու քշեց գիւղէն դուրս: Անցաւ գիւղի փողոցներէն, քանի մը անգամ «չօ՛ - չօ» պօռաց իշուն, որպէսզի մարդիկ իմանան թէ Բատուր կ'երթայ քաղաք, իր պճնուած քուռակով: Գիւղը մնաց իր ետին չունեւոր կաղկանձինով:

— Չօ՛, ասլանս, չօ,, — կը կրկնէր Բատուր:

Խեղճ էշը կը քալէր հեւալով ու տքալով, իսկ Բատուրը, կարմիր ֆէսը գլխին՝ կ'եփէր հրճուանքով: Ձիւն - ձմեռ էր ամէն տեղ, ջուրերը սառած, ծառերը՝ ճերմկած ու թանձր մշուշ մը տարածուած դաշտերուն ու լեռներուն վրայ:

— Չօ՛, ասլանս, չօ՛, — կը մրթմրթար Բատուր - Քեռին, ու էշի վզին կախուած զանգակը կը չխչխտար ներդաշնակելով իր տիրոջ մտքերուն հետ: Բատուրը երբ մտաւ լեռներու մէջ, իր էշը սկսաւ զռալ:— Զայնդ սիրեմ, քուռակս, զռա՛ հա՛, զռա՛: Էշը կը զռար ու կը քալէր, եւ Բատուրը, իր քթէն իջնող խլինքը կը մաքրէր, խնջելով ձիւնին վրայ:

Յանկարծ, էշը կանգ առաւ, ականջները սրած եւ աչքերը դէպի բլուրը ուղղած: — Չօ՛, չօ՛, ասլանս, — կը ձայնէր Բատուր: Էշը չէր շարժեր: Ականջները տնկած կը զռար: Բատուրը վար իջաւ էշէն, ուզեց փայտով էշը քշել, սակայն, էշը առաջ չէր ուզեր երթալ, այլ կը զռար ու կը նայէր դէմի բլուրը: Բատուրը, զարմացած, ինքն ալ նայեցաւ էշին նայած կողմը, եւ սրտէն վախ մը փրթաւ: Հսկայ գայլ մը, մոխրագոյն մորթով, հանդարտ ու համաչափ քայլերով իրենց կը մօտենար: Ուզեց պոռալ, բայց կարծես իր ձայնը խեղդուեցաւ սրտին մէջ: Բատուրը իր էշով մինակ էր լեռներուն մէջ, դէմ - դիմաց կատղած գայլի մը հետ:

Քանի գայլը կը մօտենար, Բատուրին էշը կը զռար ու ականջները տնկած կը նայէր անոր: Բատուրը իր ձեռքի փայտը օդին մէջ խաղցնել ուզեց, սակայն, անօթի գայլը իր երախը բացաւ ու սարսափելի ակռաները իրար զարկաւ: Բատուրը կարծեց թէ անոր բերնին մէջէն կայծակ թռաւ, եւ, վախնալով անցաւ իշուն ետեւ: Անխելք աւանակը երբ գայլին մօտենալը տեսաւ՝ ինքն ալ, ականջները սրած՝ մօտեցաւ գայլին: Բատուրը ուզեց էշը ետ կեցնել, սակայն, ուշ էր արդէն, եւ ձմրան օրերու այդ հսկայ գայլը խոյացաւ էշին վրայ, քանի մը անգամ անյաջող փորձերէ վերջ՝ ակռաները նետեց էշին փորին ու տապալեցդետին: Բատուրը տուն կը փախէր:

Յաջորդ օրը, գիւղացիք իմացան Բատուրի եւ իր էշին պատմութիւնը: Անկէ ի վեր, գիւղին մէջ, Բատուրը տունէն դուրս շատ չէր ելլեր: Գիւղացի չար մարդիկ կը փսփսային իրարու: — Դուն ո՞վ՝ էշով քաղաք գացողը ով:

Քեռի Բատուր, ամօթէն, իր գլխուն կարմիր ֆէսն անգամ նետեց եւ թաղիքէ գլխարկ մը դրաւ:

Լեռներու գայլը զայն դարձեալ աղքատացուց:

Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ

Հայերը Միտիլլիի եւ Ծաւնսիմէջ

Նախ քան պատերազմը, Միտիլլիի հայութեան թիւը կը հասնէր մինչեւ 60—65 ընտանիքի: Ունէին նախակրթական մը, Բարեգործականի հովանաւորութեան տակ, բաւական աշակերտներով եւ լաւ ուսուցչական կազմով: Կը պահէին հոգեւոր հովիւ մը: Իր ատենին, յոյն Առաջնորդը բարեացակամութիւնն ունեցած է յատկացնել իրենց եկեղեցիներէն մին, ուր, կիրակի եւ տօնական օրեր կը կատարուէին Պատարագ եւ այլ եկեղեցական պաշտամունքներ: Երիտասարդ - երիտասարդուհիներ չէին խնայեր իրենց աշխատանքը: Ունէին նաեւ ակումբ մը, իր ճոխ գրադարանով:

Պատերազմի փոթորիկը սակայն, ինչպէս ամէն կողմ, հոն եւս մարած է մեր խեղճ ժողովուրդին պլպլացող կանթեղը: Ներկայիս հազիւ 25—30 ընտանիք համրուող Միտիլլիի հայութիւնը, կորսնցուցած իր եկեղեցին ու դպրոցը, զրկուած է նաեւ ազգային կեանքէ: Դպրոցի ու եկեղեցւոյ չգոյութեան պատճառաւ, երբեմնի զուտ ազգային ջերմ մթնոլորտը գոյութիւն չունի այլեւս:

Համայնքէն գրեթէ ոչ մէկ ընտանիք նիւթական եւ ֆիզիքական կորուստ չէ ունեցած վերջին պատերազմի հետեւանքով: Նոյնպէս եւ գրաւման շրջանին, չէ գտնուած Հայ մը, որ ուղղակի կամ անուղղակի գործակցած ըլլայ թշնամիին հետ:

Հայերը մեծ մասով պատուաւոր արհեստաւորներ են: Փոքր թիւ մը միայն բարձր դիրքերու տիրացած է, իսկ մնացեալները թէեւ ոչ բարեկեցիկ, սակայն ներկայ պայմաններով ինքնաբաւ են տնտեսապէս: Հոս, տեղին է յիշել Տոքթ. Նաւասարդ Տէյիրմէնճեանը (Ատափազարցի) որ ոչ միայն Հայերուն, այլեւ Միտիլլիի եւ շրջակայ գիւղերու բոլոր բնակիչներուն համակրութիւնն ու

յարգանքը շահած է: Այժմ դոյութիւն ունի ազգային մարմին մը:

Սամոսի մէջ, Նախապատերազմեան շրջանին, մօտ 20—25 ընտանիքի հասնող հայութիւնը, ներկայիս 7—8ի իջած է: Ասոնք կը մնան կղզիին Վաթի կոչուած նաւահանգիստը, բացի մէկ ընտանիքէն ,որ կը մնայ գիւղը: Ցիչեալները նոյնպէս արհեստաւորներ են, կօշկակար, հագուստի ներկարար, ժամագործ, սրճագործ եւայլն, որոնց մասին գնահատելի արտայայտութեամբ կը խօսին իրենց հելլէն քաղաքակիցները: Ասոնք եւս, շնորհիւ իրենց լաւ եւ պատուաւոր արհեստաւորներ ըլլալու հանգամանքին, չորս տարուան պատերազմի տեւողութեան, ինչպէս եւ այժմ, ապրած են ու կ'ապրին պատուով ու համեստութեամբ: Դժբախտաբար, մատի վրայ համրուող հայ ազգին այս տարաբախտ զաւակները, բոլորովին զրկուած ազգային եւ ընկերային կեանքէ, մինչեւ իսկ այցելու հայ քահանայի մը կարօտը կը քաշեն երկար տարիներէ ի վեր, կղզիին մէջ իրենք ալ կղզիացած կեանք մը ապրելով :

Ջերմօրէն շնորհաւորելի է իսկապէս անոնց նախանձախնդրութիւնը՝ հանդէպ իրենց մայրենի լեզուին ու պատմութեան:Նոյն ոգիով տոգորուած կը մեծնան նաեւ անոնց պզտիկները, ազգային նախնական կրթութիւնն ստանալով տան մէջ, իրենց ծնողքին կողմէ:

Սամոսի Հայերն ալ մարդկային զոհ չունեցան պատերազմի ընթացքին, թէեւ Վաթի քաղաքը քանի մը անգամ ռմբակոծուեցաւ անգթօրէն:

Կղզիին դուրսէն պարենաւորումը անկանոն ըլլալով, Հայերուն տնտեսական վիճակն ալ մասամբ տագնապալի է:

(Ազատ Օր)

սակցութիւններով: Սարի ածխահանքերը պէտք է վերադարձուին Ֆրանսայի: Սարի շրջանը պէտք է մտնէ Ֆրանսայի դրամական եւ մաքսային դրութեան մէջ եւ Ֆրանսական զօրքը պէտք է տեւականօրէն գրաւած պահէ այդ շրջանը: Ռուրը պէտք է միջազգային վարչութեան ենթարկուի: Ան կրնայ իր արտադրութեանց մէկ մասը Գերմանիա արտածել, պայմանաւ որ ռազմական պիտոյքներ չըլլան »:

Նախարարը այս առթիւ երկարօրէն պարզեց Ֆրանսայի քաղաքականութիւնը Գերմանիոյ հանդէպ, հակառակելով գերման կեդր. վարչութեան մը հաստատման, քանի չեն կարգադրած Հռենոսի եւ Ռուրի խնդիրները: Ցետոյ անդրադառնալով Սպանիոյ, ըսաւ թէ Ֆրանսա չի կրնար առանձին գործել, այլ համախորհուրդ միւս պետութեանց հետ: Եզրակացնելով, հերքեց այն վերագրումները թէ Ֆրանսայի քաղաքականութիւնը կը ձգտի «անապարծութեան»: -

Ժողովը վստահութիւն յայտնեց միաձայնութեամբ :

X Գիշերուան նիստին մէջ, ծանր միջադէպ մը ծագեցաւ, երբ անկախ երեսփոխան մը մեղադրեց Պ. Էռիօն թէ ինք պարպել տուաւ Ռուրը 1924ին եւ հանրապետութիւնը չպաշտպանեց 1940 Յուլիս 9ին, իբրեւ նախագահ երեսփ. Ժողովին: Նախկին վարչապետը պատասխանեց այս յարձակումներուն, բայց միւսը գոհ չմնալով, աւելի սուր սլաքներարձակեց եւ փոթորիկմըպայթեցաւ: Նախագահը ստիպուեցաւ կարգի հրաւիրել յարձակող երեսփոխանը : -

Ֆրանսայի ամբաստանագիրը

Նիւրընպէրկի դատավարութեան Ցունուար 17ի նիստին մէջ, իր կարգին երկար ամբաստանագիր մը կարդաց Ֆրանսայի դատախազը, Պ. Մանթօն, մահապատիժ պահանջելով 22 ամբաստանեալներուն համար: Այս առթիւ պարզելով նացիական վարդապետութեան չարիքները, ներկայացուց Ֆրանսայի կրած տառապանքները, աքսորները, մահապատիժները, նիւթական ահագին կորուստները եւն.: Ըսաւ թէ 1943 Մարտի վերջը 248.000 բանուորներ գործածուեցան Թօտի կողմէ, Ատլանտեանի պարիսպը շինելու համար: 1942ին 3.300.000 բանուորներ Գերմանիոյ համար աշխատեցան գրաւեալ երկիրներու մէջ (650.000 հոգի Ֆրանսայի մէջ): 1943 Ապրիլ 30ին գրաւեալ երկիրներէն հաւաքուած 1293000 բանուորներ, որոնց 269.000ը կիներ էին, բանեցան Գերմանիոյ պատերազմական գործերուն համար: Գերմանիոյ Աշխատանքի առաջնորդը, Զաուքէլ, կը խոստովանէր թէ 5 միլիոն օտար բանուորներ կը գտնուէին Գերմանիոյ մէջ, հազիւ 200.000ը կամաւոր: Ֆրանսայէն աքսորուեցան 715.000 հոգի: Արգելարաններու մէջ փակուեցան 250.000 Ֆրանսացիներ եւն.: Գալով նիւթական կորուստներուն, Պ. Մանթօն 745 միլիառ ֆրանք կը հաշուէ միայն Ֆրանսայի բաժինը: Գերմանները բռնագրաւած են նաեւ 9.500.000.000 ֆրանք արժողութեամբ ոսկի եւն.:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ՓԱՐԻԶԸ ԱՆՕԹԻ Է» .— Սահմանադիր ժողովը ուրբաթ օր զբաղեցաւ պարենաւորման տագնապով: Խօսք առին 13 երեսփոխաններ, որոնց երկուքը կին: «Ֆրանսան անօթի է», կ'աղաղակէին դժգոհները, պահանջելով որ կառավարութիւնը անմիջական միջոցներ ձեռք առնէ, ժողովուրդին բաժնելու համար տրամադրելի հացը, միս եւ ուրիշ անհրաժեշտ պիտոյքներ: Այս առթիւ բուռն քննադատութիւններ եղան պարենաւորման նախարարներուն դէմ: Վիճաբանութիւնները պիտի շարունակուէին մինչեւ հինգշաբթի :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ընդհ. Ժողովին մէջ, Խ. Միութեան Բ. պատուիրակը, Կրոմիքօ ազդարարեց թէ անոնք որ Սան Ֆրանչիսկոյի դաշինքը մեռած կը նկատեն, եւ վերաքննութիւն կը պահանջեն, վնասակար գործ կը կատարեն: «Այս կարգի խօսքերը կրնան վտանգաւոր հետեւանքներ ունենալ: Աշխարհի խաղաղութիւնը կախում ունի Երեք Մեծերու համաձայնութենէն»: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԱՌԱՋԻՆ ձիւնը Փարիզի մէջ տեղաց ուրբաթ օր, մեղմացնելով սաստիկ ցուրտը որ կը տեւէր մէկ շաբաթէ ի վեր:

ԱՊՏԻՒԼ ՀԱՄԻՏԻ թոռնուհիներէն Էմինէ Նամըքա, որ 12 տարիէ ի վեր կը ջանար ձեռք ձգել 18.000 արտավար տարածութեամբ հող մը Կազայի մօտ (Պաղեստին), կորսնցուց դատը: Անգլ. ատեանը վճռեց թէ այդ հողը կը պատկանի Պաղեստինի կառավարութեան, քանի որ Կարմիր Սուլթանը Օսմ. Կայսրութեան փոխանցած էր զայն:

ԱՊՐՈՒՍՏԸ 703 առ հարիւր աճած է Ֆրանսայի մէջ, բաղդատելով 1939ի գիներուն հետ: 1944 օգոստոսին, երբ երկիրը փրկուեցաւ, յաւելումը 309 առ հարիւր էր, 1945 օգոստոսին՝ 403: Ամէնէն մեծ յաւելումը եղաւ 1945 օգոստոսէն 1946 յունուար ,բայցմիեւնոյն ատեն սեւ շուկան նուազեցաւ 30 առ հարիւր համեմատութեամբ :

ԶՕՐ. ՔԱՐԼ ՕՊԷՐԿ, «Փարիզի ջարդարարը», որ 49 տարեկան է, գիշեր ցերեկ կը հարցաքննուի Ապահովութեան Տեսչութեան մէջ, իր կատարած բռնութեանց հաշիւ տալու համար: Զօրավարը Ֆրանսայի Կէսթափոյին վարիչն էր 1942 մայիսէն ի վեր, բայց կը մերժէ որ եւ է պատասխանատուութիւն, պնդելով թէ ինք պարզապէս Հիմլէրի կամ Հիթլէրի հրամանները կը գործադրէր: Նախապէս առեւտրական էր եւ Տ.Տ.ներու շարքը մտած՝ 1934ին: -

ՍԱՌԱԾ ՄԻՍ պիտի բաժնուի երեքշաբթի օր: Ցոյս կայ որ գինի ալ բաժնուի:

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ժողովը պիտի գումարուի Փարիզի մէջ, Մայիս 1ին, Ֆրանսական կառավարութեան հաւանութեամբ: -

ԱՐԱԲԻՈՅ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍԻ թագաւորները 12 օր տեսակցելէ վերջ, զեկոյց մը հրատարակեցին որ կ'ըսէ ,— « Կը միանանք Արաբներուն եւ աշխարհի բոլոր իսլամներուն , յայտարարելու համար թէ Պաղեստինը արաբական է եւ այնպէս ալ պիտի մնայ»: Ցետոյ վստահութիւն կը յայտնէ Արաբական Դաշնակցութեան:

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հեռագրեն թէ գաղտնի ոստիկանութիւն մը հաստատուած է Լիբանանի մէջ , նախագահութեամբ ներքին նախարարին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ .— Այրի Տիկին Հայկանոյշ Ա. Գիւլխանդանեան եւ զաւակը՝ Ռուբէն իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Հ. Յ. Դ. Մարմիններուն ,բոլոր այն հայ եւ օտար բարեկամներուն եւ անհատ ընկերներուն որոնք փութացին իրենց ցաւակցութիւնը յայտնել անձամբ, հեռագրով, նամակով կամ ծաղկեպսակով, ինչպէս եւ անոնց որ դրամական նուէրներ ըրին Վեթ. Ֆոնտին, իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր, ԱԲՐԱՀԱՄ ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ վարչութենէն կը հաղորդեն մեզի թէ Ծնունդի առթիւ կարօտ ընտանիքներուն բաշխած է մաքարոնի եւ ալիւր, Հայոց եկեղեցին, ի ներկայութեան վարչութեան անդամներէն Պ. Պ. Վ. Թոսունեանի եւ Գ. Փաթթուկեանի: Այդ երկու նպարեղէնները ինքնաբերաբար նուիրած են երկու բարեսէր անձեր, ուրախացնելով չքաւորները որոնց տրուած են նաեւ դրամական նուէրներ : -

ԲԱՐԵՍԷՐ ՏԻԿԻՆ ՄԸ տարագրութեան ժամանակ մեռած իր եղբօրը յիշատակը յաւերժացնելու նպատակով, 100.000 ֆրանք նուիրած է, կէսը Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Պետ. Հայ Կարմիր Խաչի Մասնաճիւղին եւ կէսն ալ Որբախնամի ճիւղին: Այս գումարը անձեռնմխելի պիտի մնայ եւ տոկոսները միայն պիտի գործածուին:

« ՆԱՄՈՒՍ »Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. «Շանթ» թատերախումբը, մասնակցութեամբ Զաւարեան ենթակոմիտէին, եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին կը ներկայացնէ Շիրվանզադէի «ՆԱՄՈՒՍ»ը, Ցունուար 21ին, երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Պօմոն, Սինէմա «Ֆլօրէալ»ի սրահին մէջ: Երգ, պար ,նուագ եւ հայկ. հարսանիք:

ԵՂԻԱ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆ եւ ՆՈՒՊԱՐ ՄԻՆԹԱՆՃԵԱՆ, նշանուած: Փարիզ Յունուար 1

ՎԱԶԳԷՆ ՏՈՂՐԱՄԱՃԵԱՆ եւ ԱՆԱՀԻՏ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ, նշանուած: Նիս

ԳԱՐԱԿՕԶԵԱՆ ՀՕՄԻ տարեկան պարահանդէսը՝ Մարտ 16ին:

ԲՈԼՈՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ Միութիւններուն կը տրամադրենք Լէպլէպիճի hop hop աղա խօսուն շարժանկարը որ կրնայ իրենց ապահովել կարեւոր հասոյթ մը:Դիմել J. Derderian,30 rue des Dominicaines, Marseille :

Շուտով լոյս կը տեսնէ Զ. Մ. Որբունիի « ՎԱՐԶՈՒ-ՍԵՆԵԱԿ» պատմուածքներու հաւաքածոն: Դիմել՝ վաճառման կեդրոնատեղին, Հ. Բալուեանի գրատունը 43 rue Richer, Paris (9) , tél. Pro. 25-46: Ստուար հատոր մը, գին 150 ֆրանք:

ԿԸՈՒԶԷ՞Ք ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՀԱՅ ՊԱՀԵԼ, — Հայերէն գրքեր նուիրեցէք, անոնց կարգին«ԶՈՅԳ ՄԸ ՀԷՔԵԱԹ» (120) եւ ԱՆՄԱՀ ՏԻՊԱՐՆԵՐ (80) : Դիմել հեղինակին 38 rue du Ménil, Asnières (Seine) եւ գրատուններ Պարսամեան եւ Բալուեան, 46 եւ 43 rue Richer, Paris:

ԿՈՉ ՏԱՐՕՆՑԻՆԵՐՈՒՆ .— Ամերիկայէն եկած կարեւոր նամակի մը առիթով, կը խնդրուի Տարօն Տուրուբերանցի բոլոր մեր հայրենակիցներէն , այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ուկէսին, հաւաքուիլ 116 Ave. d'Italie, մէթրօ Թօլպիաք : (Տ. Տ. նախկին վարչութիւն): -

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Շալճեան եւ իրենց զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գադիկ Շալճեան եւ իրենց զաւակները, Օր. Քնարիկ Շալճեան, Տիար Ղեւոնդ Շալճեան եւ իր զաւակները, ինչպէս նաեւ Մարսէյլի եւ Արտասահմանի Շալճեան եւ Տէր - Յարութիւնեան ընտանիքները սրտի անհուն կսկիծով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը իրենց սիրելի մօր, եղբօրկնոջ եւ ազգականին

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՆՆԱ ՇԱԼՃԵԱՆԻ
(Ծնեալ Տէր Յարութիւնեան)

որ կարճատեւ հիւանդութենէ ետք, 66 տարեկանին տեղի ունեցաւ Ցունուար 12ին իր բնակարանին մէջ, խոր սուգի մատնելով իր ազգականները եւ պարագաները:

Յուղարկաւորութեան տխուր արարողութիւնը կատարուեցաւ Բշ օր, 14 Ցունուար, ժամը 15ին իր բնակարանին եւ 16ին՝ Սէն Ժերոմի եկեղեցիին մէջ, ուրկէ հանգուցեալին մարմինը փոխադրուեցաւ Սէն Ժերոմի գերեզմանատունը :

ԴԵՐՁԱԿԻ փաթանք մը ծախու է այրերու թէ կիներու համար չափի վրայ, թէ Փարիզի եւ թէ Սէնի մէջ գործելու իրաւունքով: Զէք փուանի հաշուընթաց : Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան, Յ. Յակոբեան մակագրութեամբ:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

Միւթիւալիթէի շքեղ սրահին մէջ
Կիրակի, Յունուար 27ին, ժամը 3ին

Բեմադրութիւն Խորէն Փափազեանի, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմական լաւագոյն ուժերուն եւ Պ. Գ. Զուլճեանի (Լիոնի Տրամաթիկէն), կը ներկայացուի

ՔԱՋՆ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ
(Սմբատ Բիւրատի)

Այս ներկայացման յաջողութեան համար ջանք չէ խնայուած: Տոմսերու համար դիմել Հ. Սամուէլ գրատունը եւ Ֆօթօ Ֆէպիւսին (23 Bld. Bonne Nouvelle) :

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ հօրեղբօրս որդիները, Յակոբ եւ Գարեգին Սարպօղոսեան, բնիկ Կիւրինցի, իբարմէ բաժնուած Պէյրութի մէջ: Կը կարծուի Պօսթոն ըլլալ: Իմացնել Տիկին Սիրանոյշ Գալուստեանի (ծնեալ Սարպօղոսեան) , M. Kaloustian , 51 Chemin de St Trone , Սէն Լու ,Մարսէյլ, B. du R.: Կը խնդրուի ամերիկեան թերթերէն արտատպել :

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Mardi 22 Janvier 1946 Երեքշաբթի 22 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4515-Նոր շրջան թիւ 244 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆ.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՏԱԳՆԱՊԱԼԻ ՇՐՋԱՆ ՄԸ»

Այս խորագիրը կը գործածէ տեղական թերթ մը, Le Combat, Դիմադրական ճակատին ամէնէն լուրջ օրկաններէն մէկը:

Թերթը, որուն ճակատը միշտ կ'երեւայ պերճախօս նշանաբան մը, «Դիմադրութենէն Յեղափոխութիւն», խոշոր խորագիրներով կ'արձանագրէ զանազան զրոյցներ, Փարիզէն եւ Լոնտոնէն: Եւ կը յայտարարէ, առանց վերապահութեան.

— «Մարդիկ կը ճգնին չմտածել, չխօսիլ այդ մասին, կը մերժեն հաւատալ, բայց ամէնքն ալ կը զգան թէ ժողովրդապետութիւնը, նոյնիսկ դեռ լիովին չվերահաստատուած, արդէն իսկ հոգեվարքի մէջ է»:

Եւ, շարունակելով խորհրդածութիւնները, կը խոստովանի թէ «իսկապէս Ֆրանսան խորապէս կազմալուծուած է, մատնուած՝ անճողոպրելի պառակտումներու»:

Յետոյ կը բացատրէ.— «Յայտնի է թէ համայնավար պետութիւն մը կանխաւ կը վանէ որ եւ է ընդդիմութիւն. եւ որովհետեւ համայնավարական լուրջ սպառնալիք մը անվրէպ կը զօրացնէ ֆաշական ձգտումները, կարելի է վստահ ըլլալ թէ ֆաշական շարժում մը կը կազմակերպուի գաղտնապէս»:

Այս խօսքերը հրատարակուած են կիրակի օր: Քանի մը օր առաջ, յունուար 18ին, ընկերվարական պաշտօնաթերթը, Le Populaire, կը հրատարակէր Լէոն Պլումի մէկ խմբագրականը, հետեւեալ խորագրով,— «Կոպիտ եւ հրամայական ազդարարութիւն մը»:

Նախկին վարչապետը, որ Զուիցերիա կը գտնուէր քանի մը շաբաթէ ի վեր, վերադարձին կը տեսնէ մռայլ պատկեր մը. — «Յոռետեսութեան, դժգոհութեան եւ մտահոգութեան ալիք մը» ամբողջ երկրին մէջ:

— «Ժողովուրդը ջղագրգռուած է որովհետեւ կը տառապի: Իրական պատճառները կը կոչուին հաց, միս, գետնախնձոր, ածուխ, ելեկտրականութիւն, հագուստ, կօշիկ, գիներու յարանուն յաւելում... Համբերութիւնը, քաղաքական եւ փիզիքական հանդուրժողութիւնը կը մաշին ժամանակին եւ ի դերեւ ելած յոյսերուն հետ... Ներկայ տագնապը ազդարարութիւն մըն է կոպիտ եւ հրամայական: Եթէ ազդարարութիւնը հասկնան, թերեւս տագնապը փրկարար պիտի ըլլայ»:

Անդին, աջակողմեան մամուլն ալ ահակոչ կը հնչեցնէ, իր կարգին:

Հազիւ լսած ընկերվարական եւ համայնավար կուսակցութեանց գործակցութեան ամրապնդումը, L'Epoque կ'ազդարարէ առաջին էջէն, երեք սիւնակի վրայ.

— «Կառավարութիւնը վտանգի մէջ է: Յանկարծական մերձեցում ընկերվարականներու եւ համայնավարներու միջեւ: Անխուսափելի կը թուի Սահմանադրական ընդհարումը»:

Մինչ համայնավար Humanitéն ուրախութեամբ կ'աւետէ որ «ճեղք մը փակուեցաւ», շնորհիւ երկու ձախակողմեան կուսակցութեանց նոր համաձայնութեան: «Ո՞ր հանրապետականն է որ մտահոգութեան պիտի մատնուի, տագնապներ եւ փոթորիկներ նախատեսելով»:

Տակաւին կան բազմաթիւ պերճախօս արտայայտութիւններ, բոլոր թերթերուն մէջ: Կը բաւէ այսքանը, գաղափար մը կազմելու համար տագնապի մասին, որ ամէն բանէ առաջ հետեւանք է պատերազմի փոթորիկներուն: Ուրիշ խօսքով՝ ընկերային եւ տնտեսական յեղաշրջումի:

Երբ ամբողջ Եւրոպան աննախընթաց ալեկոծութեան մը մատնուած է, Ֆրանսան չէր որ անշարժ պիտի մնար: Մանաւանդ 1940 Յունիսի ահաւոր փլուզումէն վերջը:

Հեռաւոր Ամերիկան անգամ, որ ազատ մնաց պատերազմի սարսափներէն, այս միջոցին կը տագնապի ընկերային յեղափոխութեան մը կրակին մէջ: Գործադուլները իրարու կը յաջորդեն, ջլատելով երկրին տնտեսական կեանքը:

Այս երկրին բոլոր բարեկամները պիտի ուզէին որ խաղաղօրէն անցնէր «տագնապալի շրջանը» կամ փոխանցումի տագնապը:

Շատ բան կախում ունի նոր սահմանադրութեան մշակումէն եւ յառաջիկայ ընտրութիւններէն, որոնք նոյնպէս կ'ազդեն այս ծանր կացութեան վրայ, մթնոլորտ ստեղծելով:

Շ.

Ի՞ՆՉ ՇՈՒՏ ՄՈՌՑԱՆ...

(Բ. եւ վերջին մաս)

Պէխհոֆըր իրաւունք ունէր: Ո՛չ մէկ քայլ առնուեցաւ մարտնչող Հայութեան օգնութիւն հասցնելու համար: Ու հաւանաբար Թուրքիա գրաւէր ամբողջ երկիրը եթէ կարմիր բանակը ի վիճակի չըլլար օգնելու իրենց՝ 1920ի նոյեմբերին: Դժբախտաբար, սակայն, Խ. Միութիւնը բաւականաչափ ուժով չէր այդ շրջանին, Հայաստանի արդար իրաւունքները պարտադրելու համար: Հետեւանքը եղաւ այն որ Թուրքիա գրաւեց Կարսն ու Արտահանը:

ՄԵՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ.—

Սարաճօղլու, Թուրքիոյ վարչապետը, Յունուար 6ին ձայնասփիւռով կը յայտարարէր թէ վէճի առարկայ եղող նահանգները 1920—21ին Թուրքիոյ վերադարձուած էին Խ. Միութեան ազատ կամքով, թէ Թուրքիան իր դրացիէն աւելի տկար էր այդ օրերուն եւ այս վերջինին տկարութենէն օգուտ քաղած ըլլալու առարկութիւնը անտեղի է եւ թէ բնակչութիւնը ինքը փափաք յայտնած էր, հանրաքուէի միջոցով, մաս կազմել Թուրքիոյ:

Այդ թուականին Թուրքիա արդէն իսկ գրաւած էր նոյն նահանգները: Իր զօրքը կրնար հեռացուիլ բռնի ուժով միայն: Դաշնակիցները պաշարած էին Խ. Միութիւնը: Ֆինլանտական, լեհ, ռումանական եւ ճափոնական բանակները տակաւին Խ. Միութեան հողերուն վրայ էին: Միութիւնը չէր կրնար պատերազմ հրատարակել Թուրքիոյ դէմ: Այս վերջինը, թէեւ տակաւին թշնամի պետութիւն, հաւանաբար օժանդակութիւն պիտի ստանար Դաշնակիցներէն, ընդդէմ Խ. Միութեան: Մոսկուան չէր կրնար մոռնալ որ նախորդ տարին, նոյնիսկ գերման զինուորներ իրեն դէմ հանուած էի Պալթիկեան երկիրներուն մէջ:

Ինչ կը վերաբերի կարծեցեալ հանրաքուէին, պարզապէս զաւեշտ մըն էր:

Տեղին հայ բնակչութենէն մաս մը բնաջնջ եղած էր, մաս մը Խ. Միութեան սահմանէն ներս քշուած էր, իսկ մնացեալը ցրուած էր Թուրքիոյ զանազան գաւառները:

Երբ Անգլեւոռւս խորհրդարանական յանձնախումբին անդամները (անունները զանց կ'առնենք — Ց.) 1925ին կ'այցելէին Ամերիկեան Նպաստամատոյցին խնամքին յանձնուած Խ. Հայաստանի որբանոցները, Ամերիկայի գլխաւոր ներկայացուցիչը մատովը ցուցնելով հայեւթուրք սահմանագլուխը, դիտել կուտար որ Թուրքերը բնաջինջ ըրած էին տարէց բնակչութիւնը, առեւանգած էին հայ երիտասարդ կիները եւ իրենց հարէմները առաջնորդած էին զանոնք: Յետոյ կ'աւելցնէր — «Փրկուած երախաները խորհրդային հայրենիքը փոխադրուեցան ուր, ինչպէս կը տեսնէք, հիմա անոնք առողջ պայմաններու մէջ կը մեծնան»:

Ասիկա 1925ին էր: Ամերիկացիները բաւական աշխատանք թափեր էին մինչեւ այդ թուականը:

Պէխհոֆէր որուն գիրքէն հատուածներ մէջ բերինք վերը, գաղթականները նկարագրելով, կ'ըսէր.

— «Յաջորդ քանի մը օրերուն պտտեցայ Երեւանի գաղթակայանները: Հարիւր հազարաւոր գաղթականներ Վանէն ու լեռնային շրջաններէն, ցիրուցան մաս կուզային քաղաքին շրջակայքը եւ իրենցմէ մաս մըն ալ քաղաքին ներսը: Շատերը, այր, կին ու երախայ սովամահ վիճակի մէջ բերուած էին: Այնքան նիհար էին անոնց դէմքերը որ երբ դիմացէն նայէիր, հազիւ թէ կրնայիր զանազանել անոնց դիմագիծերը, քովէնտի պիտի կենայիր լաւ մը տեսնելու համար զիրենք: Մասնաւորաբար, երախաներուն տեսքը զարհուրելի էր: Զորս հինգ տարեկան երախան պառաւցած փոքրիկ մը կը նմանէր: Եւ սակայն, գաղթակայաններուն մնացեալ մասերուն մէջ կը տեսնէիր փախստականներ որոնք շաբաթներ առաջ նոյնքան գէշ վիճակի մէջ եղած էին, բայց հիմա հետզհետէ կը վերագտնէին իրենց առողջութիւնը: Մեր խնամածներէն շատերը կամաց կամաց նոյն բախտին արժանացան: Շատ յուզիչ էր տեսնել Տօքթ. Ըշըրը, մեր բժիշկը, երբ ան այցելութեան կուգար հիւանդանոցները: Ամէն կողմէ իր անունը կը կանչէին, կիները անոր ձեռքերը կը համբուրէին, երախաներ ուրախութեան կանչեր կ'արձակէին (էջ 287/8):

Թուրքերու կողմէ հայկական հողերուն վրայ կատարուած աւերածութեան մասին խօսելով, Պէխհոֆըր կը գրէր.

— «1918ին Թուրքերը մինչեւ 12 մղոն մօտեցան Երեւանին: Ճակատին ամբողջ երկայնքին եւ շրջակայ գիւղերուն մէջ ո՛չ մէկ տուն կանգուն մնացած էր բաց ի մէկ քանի առանձին շէնքերէ: Գիւղերը քարուքանդ եղած էին ու ամայութիւն կը տիրէր ամէն կողմ, ու թշուառութիւն, բաց ի այն կէտերէն ուր, աւերակներով շրջապատուած, նոր բնակչութիւն մը ապաստան կը գտնէր խեղճուկրակ վիճակի մէջ: Կրնայի՞ք գտնել աւելի պերճախօս խորհրդանիշ մը Հայաստանի ճգնաժամը ներկայացնող, քան այս մուտքը դէպի իր մայրաքաղաքը»:

Ու այս բոլորէն յետոյ Թուրքերը կ'ըսեն թէ հանրաքուէ կատարեր են: Դաժան կատակ մը որուն տակ ծածկուած է վրէժխնդրութիւնը»:

Թռուցիկը ապա կը խօսի Վրացիներուն պահանջին մասին:

Խ. Միութեան տեսակէտը Միացեալ Ազգերու մասին

Ինչպէս հաղորդած էինք, Միացեալ Ազգերու Ընդհ. Ժողովին յունուար 18ի նիստին մէջ Խ. Միութեան տեսակէտը պարզեց Պ. Կրոմիքօ, Ա. պատուիրակը, Պ. Վիշինսկի Լոնտոն հասած չըլլալով: Ահաւասիկ հիմնական մասերը.

— «Ընդհ. Ժողովին առաջին նիստը կարեւոր շրջան մըն է ազատասէր ժողովուրդներու պայքարին համար, ի խնդիր խաղաղութեան եւ ապահովութեան: Ան տրամաբանական զարգացումն է չորս պետութեանց յայտարարութեամբ արտայայտուած գաղափարին, արտաքին գործերու նախարարներու խորհրդաժողովին մէջ որ գումարուեցաւ 1943 Հոկտեմբերին եւ որ անհրաժեշտ դատաւ ստեղծել միջազգային կազմակերպութիւն մը, պահպանելու համար խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը: Ինչպէս յայտնի է, Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան նախաձեռնութիւնը կը պատկանի մեր ժամանակներու երեք մեծ մարդոց, Սթալինի, հանգուցեալ նախագահ Ռուզվէլթի եւ Չըրչիլի: Հակառակ Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ ծագած դժուարութեանց, խորհրդաժողովը Դաշինք մը ստեղծելով, պատմական մեծ գործ մը կատարեց: Բոլոր ազգերը, մեծ թէ փոքր, շահագրգռուած են ապահովելու տեւական խաղաղութիւն մը եւ խափանելու նոր նախայարձակման կրկնութիւնը: Կարելի չէ համակրանքով դիտել փոքր ազգերը մեծ ազգերուն դէմ հանելու որ եւ է փորձ: Այս Կազմակերպութիւնը մարմին մըն է որ պիտի պաշտպանէ բոլոր խաղաղասէր պետութիւնները, մեծ թէ փոքր: Այժմ հաստատուած է արդէն օրկան մը որուն վրայ կ'իյնայ խաղաղութիւնը պահպանելու ամենակարեւոր գործը,— Ապահովութեան Խորհուրդը որ պիտի կրնայ խափանել որ եւ է փորձ նախայարձակներու կողմէ»:

Խորհրդային պատուիրակը մասնաւորապէս շեշտեց հետեւեալ կէտին վրայ.

— «Ձայներ կը լսուին թէ անցեալ գարնան Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ մշակուած Դաշինքը արդէն իսկ հինցած, անգործածելի դարձած է եւ վերաքննութեան կը կարօտի: Այս կարգի արտայայտութիւնները վտանգաւոր են եւ կարգ մը պարագաներու մէջ կրնան ծանր հետեւանքներ ունենալ»:

Այս ակնարկը ուղղուած էր կարգ մը փոքր ազգերու, որոնք վերջերս կը գանգատէին թէ Դաշինքը շատ մեծ հեղինակութիւն կուտայ մեծ պետութեանց: Ուղղուած է նաեւ Անգլիոյ դէմ, որուն պաշտօնական բերանները կը պահանջեն սահմափակել Մեծերու վեթոյի իրաւունքը եւ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը դարձնել տեսակ մը Համաշխարհային Խորհրդարան:

Անգլիոյ արտաքին նախարարը իր ճառին մէջ դիտել տուած էր թէ Ազգերու Դաշնակցութիւնը այնքան ալ ձախող հաստատութիւն մը չէր: Խորհրդային պատուիրակը այս առթիւ ալ նշանակալից խօսքեր արտասանեց.— «Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը պէտք է տարբերի Ազգերու Դաշնակցութենէն ոչ միայն իր արդիւնաւորութեամբ, այլեւ ուշադրութիւն ընելով որ չվերակենդանանան Ժընեւի մեթոտները, որոնք միայն վնաս կրնան պատճառել: Պէտք է առողջ մթնոլորտ մը տիրէ, հաւաքական աշխատանքի նոր մեթոտներով»:

Գաղթավայրերու խնամակալութեան մասին արտասանուած խօսքերը կապ ունէին Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ, որոնք տարբեր տեսակէտներ ունին: Պ. Կրոմիքօ շեշտեց.— «Դաշինքին ամբողջական գործադրութիւնը պարտաւորիչ է եւ հիմնական»:

Խորհրդային պատուիրակը ծանրացաւ նաեւ ֆաշականութեան վրայ.— «Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը ծնաւ ֆաշականութեան դէմ մղուած արիւնալի պայքարէն: Այժմ խորտակուած են գերման ֆաշականութիւնը եւ ճափոնական զինապաշտութիւնը: Սակայն սխալ պիտի ըլլար կարծել թէ ֆաշականութեան դէմ շահուած զինուորական յաղթանակը այլեւս աւելորդ կը դարձնէ շարունակել մեր ջանքերը արմատախիլ ոչնչացնելու համար ֆաշականութեան մնացեալ բոյները: Ֆաշականութեան վերջին մնացորդները ջնջելու

Փրկում ի բերան թուրք մամուլը կը սպառնայ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն ՅԱՌԱՋի)

Շարունակենք հետեւիլ Թուրք մամուլի սպառնալիքներուն: Օրէ օր կը շեշտուի մոլեռնութեան թափը մեր դահիճներուն, որոնք, համաձայն Մամուլի Տեսչութեան եւ Ոստիկ. հրահանգի՝ հարցը կ՚ուզզեն ճիւղաւորել, հինը խառնելով նորին, եւ ստեղծելով տեսակ մը հակահայ - հակախորհրդային պայքար: Ինչպէս կը նախատեսէինք, հայ մտաւորականութիւն, հայ մամուլ եւ ազգ. մարմիններ եւս,— որոնք անունով միայն գոյութիւն ունին, հրաւիրուած են «պարտականութեան», զգուշացնելու համար հայ տարրը՝ «արկածախնդրական եւ թշնամական» ելոյթներէ: Կ՚արտադրեմ, առանց մեկնութեան: Իրենք, այդ տողերը, պերճախօս են արդէն:

«ԱՏԵԼԱՎԱՌ ԵՒ ՄՈԼԵՌԱՆԴ ՈԳԻ»...

21 Դեկտեմբերի «Թանին»ի մէջ, երեսփոխան Հիւսէյին Ճահիտ Եալչըն, կ՚անդրադառնայ Պոլսոյ «Նոր Լուր»ի մէկ յօդուածին: Խնդրոյ առարկայ յօդուածով, հայ խմբագիրը դիտել կուտար թէ «հայ հայրենակիցներ կը դիմեն հիւպատոսարան՝ Հայաստան մեկնելու համար, եւ թէ անբնական պիտի ըլլար տարբեր քայլի սպասել, երբ փոքրամասնութիւնները միշտ չունեցան գործելու եւ չահելու ազատութիւնը Թուրքիոյ մէջ»: Եալչըն, բիրտ որ կծու արտայայտութիւններու կարգին՝ կը բղաւէ.

— «Ռուսերը պահանջեցին մեր կարդ մը նահանգները, եւ, շատ բնական կերպով, մերժողական պատասխան ստացան: Ասոր վրայ, խորհրդային ձայնասփիւռը եւ մամուլը հայկական խնդիր մը հրապարակ նետեցին, եւ, ամենուրեք, սկսաւ կազմակերպուիլ հայկ. շարժում մը: Հոգեւոր պետեր առաջ քշուեցան, շարժման մէջ մտան զանազան հայկ. կազմակերպութիւններ, եւ այնպէս մը ցոյց տրուեցաւ՝ թէ մեզմէ պահանջուած հողերը Խորհրդային Հայաստանի պիտի տրուին՝ իբրեւ հայկ. հողամասեր: Մեզ չի հետաքրքրեր այն պարագան, թէ ո՞վ զով կը խաբէ, եւ թէ ով պիտի խաբուի ի վերջոյ: Մենք ոչ մէկ զիջողութիւն պիտի կատարենք մեր հողերէն, եթէ նոյնիսկ ծանօթ պահանջները ներկայացուին Ռուսերու գերութեան տակ ապրող Երեւանի բոլշեւիկներուն կողմէ: Կ՚ուզէինք, միայն, անդրադառնալ այն զրգռութիւններուն, զորս կը կատարէ սովիէթ հիւպատոսարանը, եւ որոնց զոհ կը դառնան հայ հայրենակիցներ:

«Հայ թերթ մը (կ՚ակնարկէ «Նոր Լուր»ի, Յ.) իրաւացի նկատեր է այս ընթացքը, գրելով թէ Հայերը Խորհրդ. Միութիւն պիտի չերթային, եթէ իրական Թուրք հայրենակցի վերաբերում տեսած ըլլային: Զենք գիտեր, թէ Խորհրդային Միութիւն գացող Հայերը, Թուրքիոյ բաղդատմամբ ինչ կարգի աւելի իրաւունքներու եւ բարիքներու պիտի արժանանան: Խնդիր է, թէ արդեօք ո՞ր նկուղին մէջ ծածրակէն ատրճանակի հարուած մը կը ստանար խմբագիր մը,— եթէ մեր հայ պաշտօնակցին նման յօդուած մը հրատարակած ըլլար Ռուսիոյ մէջ:

Երբ դժգոհ Հայ մը օտար հպատակութեան կը վազէ, եւ երբ հայ լրագրող մը գայն կը ծափահարէ, այդ պարագային՝ անոնք բացէ ի բաց ցոյց տուած կ՚ըլլան թէ որ աստիճան օտար են Թուրք հայրենիքին: Արդի պայմաններուն մէջ, բոլշեւիկներու երկրին Թուրքիայէն նախամեծար համարումը ուրիշ բան չապացուցաներ, բայց եթէ գոյութիւնը մոլեռանդ եւ ատելավառ ոգիի մը, որ ոչ մէկ կերպով կ՚ուզէ իւրացնել այս հայրենիքը: Մեր հայ ընկերը հիմա հասկցա՞ւ, թէ ինչու տարբեր վերաբերում կը տեսնեն հոս:

Անոնք որ այս դասակարգին կը պատկանին, Թուրքիոյ մէջ եղբայրական իրական կապերու հաստատումին արգելք միայն կրնան ըլլալ: Ահա թէ ինչու, առարկութիւն չունինք իրենց, երբ կ՚ուզեն օտար երկիրներու մէջ փնտռել իրենց երջանկութիւնը: Բարի՛ երթան»:

«ԳԱՂՏՆԻ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՊԻՏԻ ԼԾՈՒԻՆ»...

«Հայե՛ր, զգո՛յշ» խորագրին տակ, 21 դեկ.ի «Թասվիր» կ՚ազդարարէ.

— «Ոչ ոքի կեցիր պիտի ըսենք: Ոչ ոք պէտք է մոռնայ, սակայն, թէ աշխարհի ներկայ խառնակ կացութեան մէջ՝ մենք ալ մեր պաշտպանութեան տեսակէտով պարտաւոր ենք մեր կողմէ հարկ եղած միջոցները ձեռք առնել եւ կասկածանքով նայիլ անոնց, որ այս երկիրը ապրելով հանդերձ՝ զգացումով եւ հոգիով չեն զգար թէ մեզմէ են: Անոնք որ հիւպատոսարան կը դիմեն, գիտեն թէ գործի հնարաւորութիւնը Թուրքիայէ աւելի չէ Ռուսիոյ մէջ. գիտեն նաեւ, թէ Թուրքիոյ՝ ազատութենէն աւելի ազատութեան պիտի չտիրանան հոն: Հետեւաբար, բարեացակամութեամբ չենք դիտեր մեկնողները: Հաւանական կը նկատենք նաեւ, որ արձանագրուողներէն ոչ մէկը մեկնի, եւ, մեր երկրին մէջ, գաղտնի պարտականութիւններ տրուին անոնց: Այս պատճառով ալ, կառավարութենէն կը պահանջենք, որ 8—10 օրուան ընթացքին եթէ արձանագրուողները չմեկնին, մէկմէկ անցագիր տայ և զանոնք դուրս հանէ երկրէն: Փափուկ շրջան մը կ՚ապրինք, եւ կ՚ուզենք բացորոշապէս գիտնալ՝ թէ ո՞վ մեզի հետ է, եւ ո՞վ մեզի դէմ»:

(Շար.) Մ.

այս պայքարը անբաժան մասը կը կազմէ մեր կազմակերպութեան աշխատանքին»:

Պ. Կրոմիքօ, որ մինչեւ հիմա անգլերէն կը խօսէր, այս անգամ խօսեցաւ ռուսերէն: Իրմէ առաջ խօսք առած էր Եուկոսլաւիոյ պատուիրակը, որ նոյնպէս իր մայրենի լեզուով արտայայտուեցաւ եւ ի մէջ այլոց Թրիէսթէի խնդիրը յուզեց:

Կառավարական տագնապ?

Le Combat կը գրէ թէ Լոնտոնի մէջ շրջած զրոյցներու համաձայն, զօր. տը Կօլ կը խորհի հրաժարիլ: Ուրիշ զրոյցի մը համաձայն, նոր դահլիճը պիտի կազմէ Պ. Էռիօ: Կ՚արձանագրենք վերապահութեամբ:

Կ՚ըսուի թէ երեսփ. ընտրութիւնները պիտի կատարուին յառաջիկայ մայիսին, համաձայն նոր սահմանադրութեան որ լրացած պիտի ըլլայ մինչեւ այն ատեն:

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՕԼ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ, ՈՐՈՇՈՒՄԸ ԱՆԴԱՌՆԱԼԻ:

Իրանի դիմումը Մ. Ազգերուն

Երկար խորհրդակցութիւններէ վերջ, Իրանի գլխաւոր պատուիրակը, Թաղիզատէ, նամակ մը յանձնեց Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան առժամեայ քարտուղարին, խնդրելով Ապահովութեան Խորհուրդին քննութեան յանձնել Խ. Միութեան հետ ծագած վէճը, համաձայն դաշինքի 35րդ յօդուածին: Խնդրագիրը կը մեղադրէ թէ Խ. Միութիւնը միջամտած է Իրանի ներքին գործերուն:

Այս դիմումով, ծանր փորձի մը կ՚ենթարկուի Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը, ճիշդ այն պահուն երբ նոր պիտի կազմակերպուի ամբողջ գործը:

× Ընդհ. ժողովի շաբաթ օրուան նիստին մէջ խօսեցաւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Պիտօ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ ինը հոգի Լիոնի մասնաւոր ատեանին կողմէ, իբրեւ Կէսթափոյի գործակալներ, մէկ հոգի՝ ցկեանս բանտարկութեան, կին մըն ալ՝ 15 տարի Թիապարտութեան:

10 ռուս զերիներ անձնասպան

Ամերիկեան գործակալութիւն մը, «Եունայթըտ Փրէս», կը հեռագրէ թէ տասը խորհրդային քաղաքացիներ անձնասպան եղան յունուար 19ին, Տախաուի տխրահռչակ արգելարանին մէջ, երբ Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանէն պիտի յանձնուէին Խ. Միութեան: Ուրիշ 21 հոգի հիւանդանոց փոխադրուեցան, որովհետեւ իրենք զիրենք վիրաւորած էին կամ վիրաւորուած, երբ ամերիկեան իշխանութիւնները բռնի կառախումբ կը փոխադրէին, Ռուսիա ղրկուելու համար: Ամերիկացիները արտասուաբեր կազ գործածեցին խափանելու համար ցոյց մը որուն կը մասնակցէին 271 Ռուսեր: Անձնասպանութիւնները տեղի ունեցան ցոյցի միջոցին: Ոմանք իրենց կոկորդները կտրեցին ածելիներով, ուրիշներ կախուեցան, թէեւ նախապէս վերէն վար խուզարկուած էին, զէնք փնտռելու համար: Ամերիկացիները հարկադրուեցան ռումբեր նետել բազմութեան մէջ, երբ արտասուաբեր կազը արդիւնք չունեցաւ: Շատ մը Ռուսեր հանեցին նետեցին իրենց հագուստները սաստիկ ցուրտին մէջ, իբրեւ վերջին փորձ կառախումբ չնստելու:

Զօր. Մք Նարնի, Եւրոպայի ամերիկեան բանակին հրամանատարը, յայտարարութիւն մը հրատարակեց որով կ՚ըսէ թէ Եալթայի համաձայնութեամբ ամերիկեան շրջանի բոլոր խորհրդային քաղաքացիները որ ամբաստանուած են դասալքութեամբ, դաւաճանութեամբ կամ պատերազմի ոճիրներով, պէտք է վերադառնան իրենց հայրենիքը: Զօրավարը կ՚ըսէ թէ անոնք որ բռնի ետ կը ղրկուին, կա՛մ դաւաճաններ են, որ գերմանական բանակին միացած են կամ ծառայած են Գերմաններու կողմէ կազմուած ռուսական S.S. խումբերու մէջ: Ուրիշներ ալ աքսորականներ են, վիճելի հանգամանքով:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ 4ի տեղ 10 ֆրանքով պիտի ղրկուին փետրուար 1էն սկսեալ, յանձնարարեալ նամակները՝ 20 ֆրանքով, «քարտ փոսթալ»ները 6 ֆրանքով, տպագրեալ նիւթերը՝ 2 ֆրանք (50 կրամ) են.:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութիւնները, որոնք փոխադարձ մեղադրանքներ կ՚ուղղէին վերջերս, անցեալ օր ժողով գումարելով որոշեցին դադրեցնել լրագրական բանավէճը եւ համախորհուրդ գործել, մասնաւորաբար սահմանադրութեան մշակումին մէջ: Նաեւ միասին պիտի տօնեն 1934 Փետրուար 12ի տարեդարձը (ցոյց փաշականութեան դէմ):

ՄԱՀԱՊԱՏԻԺ պիտի պահանջուի գրաւման շրջանի չօչ հրապարակագիրներէն Ժան Լիւշէռի համար, որուն դատը սկսաւ երէկ: Պատերազմէն առաջ կ՚աշխատակցէր զանազան թերթերու, 1927-ին ամսագիր մը հրատարակեց, Notre Temps, որ յետոյ վերածուեցաւ շաբաթաթերթի, շնորհիւ արտաքին նախարարութենէն կապուած նպաստի մը (25.000 ֆրանք): Գրաւման շրջանին 150.000 ֆրանք ստանալով Լավալէ, դարձաւ խմբագրապետ «Մաթէն»ի, յետոյ իր սեփական օրաթերթը ունեցաւ, Les Nouveaux Temps, որ շարունակուեցաւ մինչեւ1944Օգոստ. 18:Միեւնոյն ատեն նախագահն էր Մամուլի ընկերութեան: Թերթերը կը գրեն թէ 100.000 ֆրանք ամսական կը ստանար, գումար մը որ կը կրկնապատկուէր ծանուցումներու եւ զանազան ձեռնարկներու եկամուտներով եւ գաղտնի վարկերով:

ՔԻԷՎԻ մէջ դատել սկսան 15 գերման ամբաստանեալներ, որոնց երեքը զօրավարներ են,— Պուրխարտ, Ցամէր եւ Հայնց (S. S.): Ամբաստանագիրը կ՚ըսէ թէ գրաւման ատեն Գերմանները Ուկրայնայի մէջ սպաննած են աւելի քան չորս միլիոն քաղաքացիներ եւ աքսորած՝ երկու միլիոն որոնց մեծ մասը կորսուած են բանտերումէջ: Նիւթական վնասը կը հաշուեն 258 միլիոն ռուբլի: Տասը խորհրդային փաստաբաններ յատկացուած են ամբաստանեալներուն պաշտպանութեան համար:

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ հայկական դպրոցի տարեկան հանդէսը՝ այս կիրակի, Յունուար 27, ժամը 2.30ին, Պանեէօյի Ֆրանսական դպրոցի ծանօթ սրահին մէջ: 88 աշակերտներ պիտի արտասանեն եւ երգեն հայերէն: Հայկ. մշակոյթը սիրող բոլոր Հայերը կը հրաւիրուին:

ՍՏԱՑԱՆՔ

LA CAUSE NATIONALE ARMÉNIENNE. Documents concernant le problème de la libération de l'Arménie Turque. Paris, 1945: Հրատ. Ֆրանսահայ Ազգ. Միութեան Թրքահայ Դատի Պաշտպանութեան Յանձնախումբի: (Կը պարունակէ նաեւ քարտէս մը՝ Ուիլսընեան սահմաններով):

La Nation Arménienne et son oeuvre culturelle. par A. Tchobanian, Paris. 1945: Հրատ. նոյն յանձնախումբի:

ԲՈԼՈՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ Միութիւններուն կը տրամադրենք Լէպլէպիճի hop hop աղա խօսուն շարժանկարը որ կրնայ իրենց ապահովել կարեւոր հասոյթ մը:Դիմել J. Derderian,30 rue des Dominicaines, Marseille:

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE
HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63
ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, Ճամս. 400, Յամս. 200 ֆրանք
Mercredi 23 Janvier 1946 Չորեքշաբթի 23 Յունուար
ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4516-Նոր շրջան թիւ 245 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 3 Ֆ.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏԱԳՆԱՊԻ ՄԸ ԾԱԼՔԵՐԸ

Զօր. տը Կօլի հրաժարականը անակնկալ մը չեղաւ անոնց համար որ մօտէն կը հետեւէին Ֆրանսայի ներքին քաղաքականութեան ելեւէջներուն:

Անակնկալը հրաժարականին ձեւն էր,— արտակարգ նախարարական խորհուրդ, նամակ մը եւ «մնաք բարով», թիկնապահի մը հետ:

Երէկ պարզեր էինք տագնապին պատճառները: Փորձենք բանալ անոր քանի մը ծալքերը, վերլուծելով վերջին անցուդարձը:

Հրաժարականէն երկու օր առաջ, ընկերվարական եւ համայնավար օրկանները ուրախութեամբ կ'աւետէին երկու կուսակցութեանց գործակցութեան ամրապնդումը, որ մասնաւորապէս դեր պիտի կատարէ նոր Սահմանադրութեան մշակումին մէջ:

Կիրակի օր համայնավար պաշտօնաթերթը, l'Humanité, կը հրատարակէր Կեդր. Կոմիտէի բացառիկ նիստին ատենագրութիւնը, որ անմիջական կապ ունէր օրուան տագնապին հետ: Այս ժողովին մէջ, ընդհ. քարտուղարը, Ժաք Տիւքլօ, մանրամասն տեղեկագրով մը կը պարզէր կուսակցութեան քաղաքականութիւնը՝ բոլոր ճակատներուն վրայ: Այս առթիւ կը պատմէր կառավարութեան կազմութեան պարագաները.— Զօր. տը Կօլի առաջին հրաժարականէն վերջը (1944 Նոյեմբեր), համայնավար կուսակցութիւնը կը պահանջէ իրեն յանձնել նոր դահլիճին կազմութիւնը: Բայց M. R. P. կը պնդէ զօր. տը Կօլի վրայ: Ընկերվարականներն ալ կը մերժեն մասնակցիլ համայնավարի մը նախագահութեամբ կազմուած կառավարութեան մը, առանց նախապէս համաձայնելու M. R. P.ի հետ:

Ասոր վրայ, համայնավար կուսակցութիւնը կ'առաջարկէ վարչապետութիւնը յանձնել Պ. Ֆէլիքս Կուէնի (նախագահ Սահմանադիր ժողովին, ընկերվարական): Բայց Նոյեմբեր 19ին ընկերվարական եւ հանրապետական - ժողովրդական (M. R. P.) կուսակցութիւնները կը համաձայնին վերահաստատելու զօր. տը Կօլը:

Եզրակացութեան մէջ, Պ. Տիւքլօ «վտանգուած» համարելով ժողովրդապետութիւնը, հրաւէր կ'ուղղէր որ ընկերվարականները, համայնավարները եւ աշխարհականներ միանան, «խուսափելու համար յետադիմական Սահմանադրութենէ մը»: Միանալ, որպէսզի նոր Սահմանադրութիւնը «որ եւ է պատեհութիւն չձգէ անձնական իշխանութեան որ եւ է հաւանական փորձի»:

Ակնարկը այնքան թափանցիկ է որ, չի կարօտիր բացատրութեան:

Զօր. տը Կօլի նամակը չի լուսաբաներ խնդիրը: Տեղական թերթերը արդէն կը պարզեն շատ մը ծալքեր, առանց մեծ գաղտնիք մը յայտնելու:

Բոլորն ալ կը հաստատեն թէ զօրավարը հարկադրուեցաւ հրաժարիլ, տեսնելով որ անկարելի է պահել երեք հոսանքներու վրայ հաստատուած կառավարութիւն մը: Մանաւանդ ընկերվարական եւ համայնավար կուսակցութեանց մերձեցումէն ի վեր, որ կրնայ յանգիլ տարամերժօրէն ձախակողմեան դահլիճի մը կազմութեան:

Կան այլապէս ծանրակշիռ պատճառներ:

Առաջինը՝ տնտեսական-ելմտական: Պարենաւորման մասին ձեռք առնուած միջոցները արդիւնք չունեցան: Կ'ըսուի թէ գիւղացիները կը մերժեն յանձնել իրենց արջառը եւ ցորենը, անբաւական գտնելով նշանակուած գիները: Մանաւանդ որ դրամն ալ օրէ օր կ'իյնայ:

Երկրորդ՝ Սահմանադրական: Մասնաւոր Յանձնաժողովին մշակած նախագիծը չափազանց կրճատեալ իրաւասութիւններ կը վերապահէ Հանրապետութեան Նախագահին: Մինչդեռ, իրազեկներու կարծիքով, զօր. տը Կօլ կ'ուզէ որ աւելի լայն իրաւունքներ տրուին, ինչպէս Մ. Նահանգներուն մէջ: Յետոյ, ձախերը կը պնդեն մէկ ժողովի սկզբունքին վրայ, կատարեալ գերիշխանութեամբ:

Այս հարեւանցի ակնարկն ալ կը բաւէ, գաղափար կազմելու համար տագնապին խորութեան եւ ծանրութեան վրայ:

Տակաւին կան արտաքին պատճառներ: Երեք Մեծերը մինչեւ այսօր ալ կը շարունակեն անորոշութեան մէջ պահել Ֆրանսայի դիրքը, իբրեւ մեծ պետութիւն: Իրենք են որ տիրաբար կը վարեն, եւ Ֆրանսան կը կանչեն, երբ որ յարմար գտնեն:

Շ.

ՆՈՐ ԴԻՄՈՒՄ Մ. ԱԶԳԵՐՈՒՆ ՀԱՅԿ. ԴԱՏԻՆ ՀԱՄԱՐ

Լոնտոնի մեր թղթակիցը կը հեռագրէ.— Այսօր, 21 Յունուար, ժամը 11ին Պ. Ժիրայր Միսաքեան յանուն Հ. Յ. Դաշնակցութեան յուշագիր մը ներկայացուց Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովի նախագահութեան, պատճէններն ալ՝ հինգ մեծ պետութեանց արտաքին նախարարներուն, որոնք արդէն ստացած էին առաջին յուշագիրները՝ անցեալ Սեպտեմբերին: Միեւնոյն ատեն կը տպագրուին բազմաթիւ օրինակներ, ցրուելու համար մամուլին, զանազան հաստատութեանց, Միացեալ Ազգերու պատուիրակութեանց եւն.:

Փրփուր ի բերան թուրք մամուլը կը սպառնայ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն ՅԱՌԱՋԻ)

Բ.

«ՄԵԶԻ ԴԷՄ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ԴԱՒԸ ԿԸ ԾԱԾԿԵՆ»

21 Դեկտեմբերի «Թասվիր»ի մէջ, քրոնիկագիր Փէյամի Սաֆա կը պոռպռայ, «Ծուղակ մը» խորագրին տակ.

— «Հայերէն թերթ մը, (կ'ակնարկէ «Նոր Լոյս»ի), կ'ուզէ մեզի ընդունիլ տալ հետեւեալ ցափռտուքը: — «Ռուսերու կողմէ Հայերուն ուղղուած հրաւէրին մէջ, քաղաքական ոչ մէկ նպատակ կայ: Այս խնդրին մէջ, Սովիէթներու դերը անգործներուն գործ ճարող կամ մարդկային վսեմ նպատակներու ծառայող հաստատութեան մը դերէն տարբերութիւն չունի: Այս հայորդիները իրենց տեղէն իսկ պիտի չշարժէին, եթէ կարենային գործ մը գտնել Թուրքիոյ մէջ: Ցանցանքը ոչ անոնցն է, ոչ Մոսկովներունը: Ցանցանքը ձերն է»:

Հայ թերթը կը սխալի, եթադրելով թէ մենք ցնդած շառաւիղն ենք սերունդի մը, որ մոռցած է Օսմ. կայսրութեան վերջին շրջանի դրդութիւնները: Այդ թերթը եթէ կը ջանայ մեր երկրին դէմ պատրաստուած դաւը ծածկել, ի զուր թող չյոգնի: Մենք ամէն բան գիտենք, բայց անիկա չի գիտեր մեր գիտցածը: — Թուրքիոյ մէջ անգործութիւն չկայ: Ընդհակառակն՝ գործաւոր գտնելու դժուարութիւն կայ: Ատաղձագործ մը կարեւորութիւն չի տար 15 ոսկի օրավարձին, իսկ բեռնակիրներ կան՝ որոնք օրական 50 ոսկի կը շահին: Թուրքիոյ հայ համայնքը հարուստ է: Այդ հարըստութիւնը շահած է Թուրքիոյ մէջ, եւ ոչ թէ ռուսական հողերու վրայ: Հայերու մէջ գրեթէ մուրացիկ չկայ: Ահա թէ ինչու, իրականութիւնը ծածկելու նպատակ մը կը տեսնենք խնդրոյ առարկայ հրատարակութեան մէջ: Կ'ըմբռնենք ամէն ինչ, եւ կը քանդակենք մեր յիշողութեան մէջ»:

ՏԻԳՐԱՆ ԿԸ ԹՐՔԱՆԱՅ ...

21 Դեկտեմբերի «Հիւր Սէս» կը գրէ թէ 157ի (?) հասած է արձանագրուած Հայերու թիւը, եւ կ'աւելցնէ.

— «Կը տեղեկանանք թէ այս ընթացքէն ազդուած են Իսթանպուլ ծնած եւ մեծցած Հայերը: Թահթաքալէի մէջ կալվանիզի գործարանատէր Տիգրան, երէկ պատկան իշխանութեանց դիմելով յայտնած է՝ թէ կ'ընդունի խլամութիւնը, եւ թէ ոչ մէկ ատեն պիտի բաժնուի Թուրք հայրենակցութենէ»:

«ԵՐԵՒԱՆԻ ԴՐԱԽՏԸ»

«Թասվիր»ի քրոնիկագիրը Սերվէր Պետի (Փէյամի Սաֆայի կեղծանունը, Մ.), այս խորագրին տակ երկար կը զառանցէ 23 Դեկտ.ի թիւին մէջ: Կ'արտագրեմ հիմնական մասերը.

— «Հալէպի Հայերը հաւաքաբար մերժեր են Սովիէթներու հրաւէրը: (Յառաջ.— Հալէպի մեր թղթակիցը կը ճշդէ այս առիթով՝ թէ ո եւ է Հայ, ո եւ է ատեն, ո եւ է ձեւով մերժած չէ որ եւ է հրաւէր՝ հայրենիք մեկնելու: Ընդհակառակն, ակնդէտ հրահանգի կը սպասէ ներգաղթի համար: «Մերժում»ի այս լուրը հրատարակած էր Հալէպի արաբական թերթերէն «Էլ Թաքատտում», Դեկտեմբերի սկիզբը: Ազդ. իշխանութիւնները անհրաժեշտ հերքումը կատարեցին ժամանակին): Մինչդեռ, Իսթանպուլի Հայերը,— աղբար, մայրիկ, աղջիկ, պզտիկ — , գունդագունդ ռուս հիւպատոսարանը վազելով, ուզեր են Հայաստանի դրախտը երթալ: Համաձայն այս աղբարներուն, մայրիկներուն եւ պզտիկներուն, Իսթանպուլը դժոխք է,

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՕԼԻ ՀՐԱԺԱՐՄԱՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

Ծանր տագնապ ամբողջ երկրին մէջ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, զօր. տը Կօլ հրաժարեցաւ կառավարութեան նախագահութենէն, անդառնալի կերպով, ինչպէս յայտարարեց իր դիւանապետը:

Արձանագրենք դէպքերու ընթացքը.— Կիրակի առտու ժամը 12ին նախարարները ժողովի հրաւիրուեցան ստիպողաբար: Ժամը 12.20ին զօր. տը Կօլ սրահ մտնելով, հաղորդեց իր որոշումը եւ անմիջապէս մեկնեցաւ, ընկերակցութեամբ իր թիկնապահին: Ժամը 13.10ին նախարարներն ալ մեկնեցան: Ժամը 14ին անպաշտօն նախարար Վէնսան Օրիօլ եւ արտաքին նախարար Պ. Պիտօ Լոնտոնէն վերադարձած ըլլալով, այցելեցին զօր. տը Կօլի: Ժամը 18ին ընկերվարական եւ համայնավար պատուիրակներ ժողով գումարեցին: Հանրապետական - ժողովրդական (M. R .P.) կուսակցութիւնն ալ խորհրդակցութիւն մը կատարեց: Ժամը 22ին զօր. տը Կօլի դիւանապետը՝ Պ. Փալէվսքի Սահմանադիր ժողովի նախագահին յանձնեց հրաժարագիրը:

Երկուշաբթի օր անվերջ խորհրդակցութիւններ կատարուեցան զանազան հոսանքներու միջեւ: Սահմանադիր ժողովին նախագահը, Պ. Ֆէլիքս Կուէն, խմբակցութեանց եւ յանձնաժողովներու նախագահներուն յանձնեց զօրավարին հրաժարագիրը: Երեքշաբթի օր բացառիկ նիստ մը գումարեց Սահմանադիր ժողովին ընկերվարական խմբակցութիւնը: Կէսօրէն վերջ նիստի հրաւիրուեցաւ Սահմանադիր ժողովը, ընտրելու համար կառավարութեան նոր նախագահը:

Զօրավարին դիւանապետը յայտարարեց մամուլին,— «Զօր. տը Կօլ չի հրաժարիր, այլ կը ձգէ իր պաշտօնը, անդառնալի կերպով: Զօրավարը վերջնապէս կը հրաժարի քաղաքական կեանքէն»: Թերթ մը կը գրէ թէ զօրավարը յայտարարած է նախարարական խորհուրդի ընթացքին.— «Որպէսզի որ եւ է խլրտում տեղի չունենայ իմ անձիս շուրջը, կը խորհիմ շուտով հեռանալ Փարիզէն»:

«ՀԱՅ ԵՒ ԱԾՈՒԽ» աղաղակելով, ցոյց մը կատարեցին Լիլի նախկին գերիները: Այս առթիւ տեղեր փակցուցած էին, դիտել տալով թէ գերիներուն յատկացուած է միայն 5000 ֆրանք, իսկ երեսփոխանները կը ստանան 350.000 ֆրանք:

Երեւանը դրախտ. հոս սադայէլներ կը վխտան, հոն՝ հրեշտակներ: Հոս՝ ոչ մէկ Հայ կրցած է դրամ շահիլ, ափարթմանի, խանի, պանդոկի, տունի կամ հանոցի մը տէր դառնալ, բայց հոն ամէն հայ միլիոնատէր դարձած է: Հոս հաց չկայ, հոն՝ երեք ժամ ձրի հացկերոյթ կուտան ժողովուրդին:

«Դրախտին ճամբան ո՞վ ցոյց տուաւ անոնց, որ Իսթանպուլէն Երեւան կը վազեն: Արդեօք Հայոց Պատրիարքարա՞նը ցոյց տուաւ: Առայժմ, չենք ուզեր հաւատալ: Բացայայտ է, սակայն, թէ Պատրիարքին (Տեղապահին՝ ըսել կ'ուզէ, Մ.) սիրտը չէ ուզած փոքրիկ խրատ մը տալ անոնց: Այո, ոչ յարգոյ կրօնաւորը, եւ ոչ ալ Ազդ. Մեծ ժողովի անդամ երեսփոխանը՝ յարգոյ Պերճթիւրքէր (Քէրէսթէճեան) չեն յայտնած թէ հաշտ աչքով չեն նայիր այս անհեթեթութեանց, որոնք Ամերիկայի մէջ սկսան, եւ Իսթանպուլի մէջ կը շարունակուին: Սովիէթներու դիմող Հայերը այնքան մոռցած են ճամբորդութեան օրէնքները, որ Ներքին Գործավարութիւնը ստիպուեցաւ անոնց յիշեցնել թրքական օրէնքները: Եթէ կը կարծեն, թէ պիտի կարենան այս երկրէն դուրս ելլել առանց Թուրք ոստիկանութենէն տեսնուելու, կը սխալին: Եթէ իրենք գիրենք աչք փարելու համար ստեղծուած աղուաւներ նկատեն իսկ, չեն կրնար թրքական կանոնները կոտրահարելով թռչիլ-երթալ»:

«ՀԱՅԵՐԸ ՈՉԻ՛ՆՉ ԿՐՆԱՆ ԸՆԵԼ»...

Էպուզզիա Վէլիտ, թթու խուժանավար, կը գրէ «Թասվիր»ի 23 Դեկտեմբերի թիւին մէջ.

— «Սովիէթները չկրցան որսալ Թուրք խմբագիրներն ու երիտասարդութիւնը: Եւ որովհետեւ բացի Հայերէն ոչ մէկ տարր կը խաբուի անոնց խաղէն, կ'աշխատին Հայերու միջոցաւ բաներ մը ընել: Յայտնի է թէ այս ձեռնարկն ալ արդիւնք պիտի չտայ եւ մտահոգութիւն պիտի պատճառէ միմիայն Հայերուն: Փոքրամասնութիւնները այլեւս ոչ մէկ վտանգ կը կազմեն Թուրքիոյ համար, որովհետեւ շատոնց հաշուեյարդարի ենթարկուած են: Մեզի չափ, Ռուսիա եւս գիտէ ասիկա: Բայց, անոնց նպատակն է մեզի դէմ դարձնել ամերիկեան հանրային կարծիքը, որ հինէն ի վեր, անդադար, մեզի աննպաստ եղած է, իսկ Հայերուն՝ նպաստաւոր: Կասկած չկայ, թէ ամերիկացի մեր բարեկամները պիտի չխաբուին ռուսական այս խաղերէն»:

(Մնացեալը յաջորդով)

Մ.

Ո՞վ պիտի կազմէ նոր դահլիճը

Երկուշաբթի եւ երեքշաբթի ամբողջ օրր անցաւ խորհրդակցութիւններով, մասնաւորապէս երեք գլխաւոր կուսակցութեանց միջեւ: Համայնավար կեդր. կոմիտէն առաջարկեց Մորիս Թորէզի յանձնել նոր դահլիճին կազմութիւնը, բայց M. R. P.ն մերժած ըլլալով, հաւանական է որ նորէն կառավարութիւնը կազմուի երեք հոսանքներով, նախագահութեամբ ընկերվարականի մը,— Պ. Վէնսան Օրիօլ կամ Ֆէլիքս Կուէն: Համայնավարները կ'ուզեն նոր կառավարութիւնը կազմել միայն իրենց եւ ընկերվարականներու մասնակցութեամբ:

Վերջնական որոշումի մը կը սպասուի այսօր:

— Զօր. տը Կօլ անմիջապէս հեռացաւ Փարիզէն, իր ընտանիքին հետ:— Իր հրաժարագիրը, որ հրատարակուեցաւ մամուլին մէջ, բացատրութիւն չի տար պատճառներու մասին: Հրաժարումը խոր տպաւորութիւն ձգեց Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի մէջ: Կիսապաշտօնական Le Mondeի կարծիքով, Խ. Միութիւնը եւ Մ. Նահանգները «կրնան շատ բան ընել, կացութիւնը բարւոքելու կամ ծանրացնելու համար»:

Ֆրանսայի տեսակէտը Միացեալ Ազգերու մասին

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին մէջ, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Պիտօ, պարզելով իր կառավարութեան տեսակէտները, յայտարարեց, քիչ մը ակադեմական ոճով, ինչպէս դիտել կուտան տեղական թերթերը.

— «Ինչ որ աշխարհը կը փորձէ լուծել Մ. Ա. Կ. առաջին ընդհ. ժողովին մէջ, կ'անցնի մասնագիտական խնդիրներու սահմանը: Ան կը ջանայ լուծում մը գտնել այն մարդկային հարցերուն որոնք պիտի վճռեն իւրաքանչիւր ազգի եւ իւրաքանչիւր անհատի ճակատագիրը: Չկայ մէկ հատիկ պատասխանատու դիւանագէտ որ չզգայ տիեզերական պարտականութիւնը պատերազմին տեղ դնելու տեւական խաղաղութիւնը, բռնութեան փոխարէն արդարութեան որ սէր մը, որքան թոյլ կուտան իր միջոցները: Խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը պէտք է ամրապնդուին հաւատքով, եռանդով եւ վստահութեամբ, երաշխաւորելու համար ապրելու իրաւունքը»:

Նախարարը յետոյ շօշափեց հոգատարութեան ենթակայ գաղթավայրերու խնդիրը եւ ըսաւ թէ ֆրանսական կառավարութիւնը, որ 25 տարիէ ի վեր կը կառավարէ Ափրիկէի երկու գերման գաղթավայրերը, Քամէրուն եւ Թոկօ, կ'ուզէ շարունակել այդ պարտականութիւնը, համաձայն խնամակալութեան սկզբունքին: Ասով երբեք պիտի չսահմանափակուին բնիկ ժողովուրդներուն իրաւունքները:

Յետոյ անդրադառնալով բուն Եւրոպայի գործերուն, ցաւով դիտել տուաւ թէ Միացեալ Ազգերու ժողովէն բացակայ են 13 պետութիւններ, որոնք կը ներկայացնեն 150 միլիոն բնակիչներ, փառաւոր քաղաքակրթութեամբ: (Նախարարը անուններ չյիշեց, բայց իրազեկներ կը կարծեն թէ կ'ակնարկէր հետեւեալ երկիրներուն.— Սպանիա, Փորթուկալ, Իրլանտա, Իսլանտա, Զուիցերիա, Շուէտ, Ֆինլանտա, Պուլկարիա, Ռումանիա, Յունաստան, Հունգարիա, Աւստրիա, Ալպանիա): Ապա առանց վերապահութեան յոյս յայտնեց թէ կարելի պիտի ըլլայ ապագային բարեփոխել Դաշինքը, «որովհետեւ կատարեալ բան չկայ աշխարհի մէջ»: Պ. Պիտօ գերմանական հարցին վրայ խօսեցաւ հարեւանցի: Յետոյ եզրակացուց,— Տարբերելով Ազգերու Դաշնակցութենէն, ներկայ Դաշինքը կապուած չէ հաշտութեան դաշնագիրներու հետ: Ան կը կանխէ զանոնք, քանի որ հաշտութեան դաշնագիրները դեռ նոր կը պատրաստուին եւ մօտերս պիտի ներկայացուին միջազգային խորհրդաժողովի մը: Մեզի համար անհրաժեշտ է բանուորդասակարգին գործակցութիւնը: Բանուորները այժմ իրենց աջակցութիւնը կ'ընծայեն Արհեստակցական Միութեանց համաշխարհային Դաշնակցութեամբ: Մենք սախպողաբար պէտք ունինք այդ գործակցութեան, այն մեծ խնդիրներուն մէջ որ պիտի ներկայացուին ընդհ. ժողովին»:

X Հանդիսաւոր ճառերը վերջացած ըլլալով, ընդհ. ժողովը այժմ ձեռնարկած է իր բուն աշխատանքին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԻ ԴԱՀԼԻՃԸ հրաժարեցաւ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԵՒ ՍՈՒՐԻՈՅ պատուիրակները յիշեցուցին Միացեալ Ազգերու ժողովին թէ անհրաժեշտ է որ անյապաղ քաշուին օտար զինուորները:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ եօթը հոգի սպաննուեցան եւ հինգ հոգի վիրաւորուեցան, երբ միջոցներ ձեռք կ'առնուէին Սպարթայի մէջ, ուր սպաննուած էին միապետական կազմակերպութեան մը նախագահը, իր վեց տարեկան զաւակը եւ ուրիշ երկու քաղաքացիներ:

ԻՏԱԼԻՈՅ հաշտութեան դաշնագիրը կը խմբագրուի հինգ արտաքին նախարարներու փոխանորդներուն կողմէ, կատարեալ գաղտնապահութեամբ: Չի կարծուիր որ մեծ դժուարութիւններ պատճառէ Ֆրանսայի պահանջը՝ կարգ մը սահմանային սրբագրութեանց մասին: Ամենածանր խնդիրը իտալական նախկին գաղթավայրերու պարագան է: Ընդհանրապէս կը կարծուի թէ Երկոտասան կղզիները պիտի յանձնուին Յունաստանի, բայց Խ. Միութիւնը կ'ուզէ որ այս խնդիրը քննեն իբրեւ մէկ մասը Միջին Արեւելքի վերաբերեալ խնդիրներու:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ դաւանութեանց նախարարութիւնը հրամանագրով մը ջնջեց կրօնի դասերը դպրոցներու մէջ, հետեւեալ յայտարարութեամբ. — «Պուլկարական պետութիւնը կատարեալ ազատութիւն կուտայ ամէն մէկուն հաւատալու ինչ բանի որ կ'ուզէ: Որովհետեւ դպրոցներուն մէջ աշակերտներ կան որոնց ծնողները տարբեր դաւանութեանց կը հետեւին, որ եւ է կրօնի դաս պիտի չտրուի: Անոնք որ կ'ուզեն կրօնի դաս տալ իրենց զաւակներուն, պէտք է տան անհատապէս»:

2.250.000 ԱՐՏԱՔՍՈՒԱԾ ԳԵՐՄԱՆՆԵՐՈՒ առաջին կարաւանը Չեխոսլովաքիայէն եւ Հունգարիայէն Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանը պիտի հասնի այս շաբթու: Իւրաքանչիւր կառախումբ կը փոխադրէ հազար հոգի, ամէնէն անհրաժեշտ պիտոյքներով: Այսպէս արեւելեան Եւրոպայէն Գերմանիոյ չորս դաշնակից շրջանները պիտի փոխադրուին համագումար 6.500.000 Գերմաններ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ պողպատի բանուորներն ալ գործադուլ հռչակեցին, երկու միլիոնի բարձրացնելով բանթողներուն թիւը: Այս գործադուլով կը ջլատուին բազմաթիւ գործարաններ որոնք ունին համագումար 15.000.000 բանուորներ:

ՓԱՐԻԶԻ ԿԷՍԹԱՓՈՅԻՆ ՎԱՐԻՉԸ, զօր. Քարլ Օպէրկ, խստօրէն հարցաքննուելէ վերջ փոխադրուեցաւ Շէռշ Միտիի բանտը: Ամբաստանեալը յայտարարեց թէ ինք պարզապէս Հիթլէրի եւ Հիմլէրի հրամանները կը գործադրէր: Խոստովանեցաւ թէ ինք պատերուն վրայ փակցնել տուած էր այն ազդերը որով կը սպառնային գնդակահարել պատանդները, թէ Հիթլէրի հրամանին վրայ էր որ աքսորուեցան զօր. Կամլէն, Տալատիէ, Լէոն Պլում, Էռիօ եւ Ժուհօ, թէ Հիթլէրի հրամանով ֆրանսական կառավարութեան յանձնուեցաւ Ժորժ Մանտէլ (յետոյ սպաննուած): Դարձեալ, Հիթլէրի հրամանով էր որ քանդուեցաւ Մարսէյլի հին նաւահանգիստը (Vieux Port): Խոստովանեցաւ նաեւ թէ 1942ին գնդակահարել տուած է 93 հայրենասէրներ, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը:

Ա. ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ.— Մեր ազնիւ բարեկամուհին, Տիկին Odette Միքայէլեան, որ յաճախ հայանպաստ յօդուածներ կը հրատարակէ ֆրանսական մամուլին մէջ եւ կը մասնակցի հայկական հանդէսներու, «Յառաջ»էն իմանալով ընկեր Ա. Գիւլխանդանեանի մահը, քանի մը համակրական տողեր նուիրած է Վալանսի La Volonté Socialiste թերթին մէջ: Տիկինը 1935ին ծանօթացած է Գիւլխանդանեանի հետ, բանախօսութեան մը առթիւ եւ ջերմապէս կը գնահատէ անոր տաղանդը եւ «ընկերվարական ուղեղը»: «Անոր մահով հայ ընկերվարական կուսակցութիւնը կը կորսնցնէ մեծ եւ ազնիւ դէմք մը»:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ Եդիպտացի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ, 26Յունուար, ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը այսօր, չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 7ին, Café Noaillesի ներքնասրահը: Դասախօս՝ Պ. Ա. Քէօսէեան: (Շար. «Հայկ. Հարցի»):

ԼԻՈՆԻ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒՆ.— Ռօն նահանգի ընկերվարական կուսակցութեան գործադիր մարմինը՝ այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, օտար ընկերվարականներու համար բանախօսութիւն մը սարքած է, ուր պիտի խօսի, Lyon-Libreի խմբագրապետ ընկեր Ferrat: Կը հրաւիրենք մեր ընկերները՝ համախումբ ներկայ ըլլալ, 14 Cours Lafayetteի կեդրոնատեղին: Վարանդեան կոմիտէ

ՎՐԻՊԱԿ.— Կիրակի օրուան Ս. Նշանտուքին մէջ, Եղիա Ճիզմէճեան պիտի ըլլայ Օր. ԵՂԻՍ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Նախկին Հայ Ռազմիկներու Սէն Լու, Grands Pinsի մասնաճիւղին նախաձեռնութեամբ հոգեհանգիստ պատարագ պիտի կատարուի պատերազմի շրջանին նահատակուած ընկերներու համար, Յունուար 27ին, կիրակի առաւօտ Ս. Գէորգ մատրան մէջ:

ՏԽՐՈՒՆԻ

Անզգուշութեան մը հետեւանքով 42 տարեկան հասակին մեռաւ Տրապիզոնցի մեր Բարունակ Ղազարեանը, խոր սուգի մատնելով իր պարագաները եւ որբ ընկերները:

1915ի աղէտէն հրաշքով ազատուած բազմանդամ ընտանիքի վերջին յիշատակը, ան սկիզբէն մինչեւ վերջ մեզ՝ որբերուս համար ընկերոջմէ աւելի եղբայր մը եղած էր բառին լայն իմաստով:

Հակառակ իր համեստ միջոցներուն երբեք չզլացաւ իր նիւթական, բարոյական աջակցութիւնը աքսորէ վերադարձող ընկերներուն: Տրապիզոնցի որբը իրեն համար հոգեհատորէ աւելի բան մը կը նկատէր: Պահանջ մըն էր մեր ներկայութիւնը իր մօտ: Ինք մեզմով կ'ոգեւորուէր, մենք իրմով: Այս պատճառով ալ Տրապիզոնէն մինչեւ Փարիզ իր դերձակի աշխատանոցը դարձած էր որբերու ակումբը, ուր շաբաթը անգամ մը կ'ապրէինք, վերյիշելով հայ յեղափոխականներու քաջագործութիւնները:

Ծննդավայրը տեսնելու փափաքը այնքան մեծ էր որ վերջերս բոլորովին համոզուած կը զգար այդ երազին իրականացման: Կարօտը սրտին մնաց:— Ե. Գ.

ՍՊԱՌԵԼՈՒ ՄՕՏ Է ԱՐԱՄԱՆԻ (Գ. գիրք) ՎԱՐՈՒՅԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Հաշուական սխալի մը հետեւանքով, Փետր. 10էն սկսեալ պիտի ծախուի 100 ֆրանքի (փոխանակ 75ի):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէր եւ Տիկին Բ. Տամլամեան կը ծանուցանեն թէ իրենց եղբօր՝ հանգուցեալ ՍՏԵՓԱՆ ՔԻԹԱՊՃԵԱՆի եւ անոր զաւկին վաղամեռիկ ՆՈՐԱՅՐի յիշատակին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի 27 յունուար, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ: Կը հրաւիրուին հանգուցեալներուն յիշատակը յարգողները:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

Միւթիւալիթէի շէնք սրահին մէջ
Կիրակի, Յունուար 27ին, ժամը 3ին

Բեմադրութիւն Խորէն Փափազեանի, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմական լաւագոյն ուժերուն եւ Պ. Գ. Զուլճեանի (Լիոնի Տրամաթիկէն), կը ներկայացուի

ՔԱՋՆ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ
(Ամբատ Բիւրատի)

Այս ներկայացման յաջողութեան համար ջանք չէ խնայուած: Տոմսերու համար դիմել Հ. Սամուէլ գրատունը եւ Ֆօթօ Ֆէպիւսին (23 Bld. Bonne Nouvelle):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Տիկին Մելինէ Երկանեան, Մկրտիչ եւ Կարապետ Թահմազեաններ կը փնտռեն իրենց մօրեղբայրը, Արամ Գասպարեան (Քըրշէհիրցի) որ մինչեւ 1939 կը գտնուէր Պիրէոն (Յունաստան): Տեղեկացնել Մկրտիչ Թահմազեանի, 23 rue Gazan, Paris (14): Կը խնդրուի յունահայ թերթերէն արտատպել:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Կէմէրէկցի Արամ Յակոբեան, հին անունով Ահարոն Էօզարեան կը փնտռէ իր հօրեղբօր տղան եւ աղջիկը Էօզարեան, որոնք կը գտնուին Հարաւային Ամերիկա: Իմացնել 59, rue Lafayette, Vienne (Isère): Կը խնդրուի Հարաւային Ամերիկաի հայ թերթերէն արտատպել:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԷՕ Քաշանի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը՝ Կիրակի 27 Յունուարին, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, 3 Villa d'Orléans, (métro Alésia): Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Մուտք 75 ֆրանք:

ԼԻՈՆԻ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի տարեկան պարահանդէսը, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2էն մինչեւ իրիկուան ժամը 10ը Côte d'Orի սրահին մէջ, Place du Pont (16 Cours Gambetta): Ընտիր ճաշ, ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ, բազմազան անակնկալներ:

ԴԵՐՁԱԿԻ փաթանք մը ծախու է այրերու թէ կիներու համար չափի վրայ, թէ Փարիզի եւ թէ Սէնի մէջ գործելու իրաւունքով: Չէք փոխանի հաշուընթաց: Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան, Յ. Յակոբեան մակագրութեամբ:

Յակոբ Տէրտէրեան շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որ անձամբ, նամակով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իր կնոջը ՏԻԿԻՆ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ (Բաբերդի Լուսօնք գիւղէն) մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Յունուար 12ին, Պուրկուէնի մէջ:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Jeudi 24 Janvier 1946 Հինգշաբթի 24 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4517-Նորշրջան թիւ 246

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆ.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՍՏՈՒԳՈՒԹԻՒՆ

Բուն բառը չէ, պարզելու համար օրուան կացութիւնը: Թէ՛ այս երկրին եւ թէ ընդհանրապէս Եւրոպայի մէջ:

Առաջին անգամ չէ որ կառավարական տագնապ մը կ'անցընէ Ֆրանսան: Շատ աւելի ծանր դէպքեր պատահած են անցեալին մէջ, երբեմն արիւնահեղութեան ալ յանգելով: Բայց երկիրը դիմացած է բոլոր փորձութեանց, շնորհիւ ժողովուրդին ողջմտութեան:

Այսօր կը գտնուինք բոլորովին տարբեր կացութեան մը առջեւ:

Երկիրը դեռ նոր ազատած է ահաւոր պատերազմի մը աւերներէն: Զորս տարուան գերութեան տառապանքները խոր հետքեր ձգած են ամէն կողմ: Խախտած է ընկերային կարգուսարքը: Տնտեսական քայքայումը յարատեւ, շոգեպինդ աշխատանքի կը կարօտի, տարիներով: Շատ բան ծայրէն պէտք է սկսիլ: Այլեւս անյետաձգելի պահանջ մը դարձած է պետական կարգուսարքին վերանորոգումը: Զինուորական ուժն անգամ նոր կը կազմակերպուի:

Մէկ խօսքով, փոխանցումի, յեղափոխութեան շրջան, յղի՝ բազմաթիւ անակնկալներով:

Մինչեւ այսօր կարելի եղաւ պահել հաւասարակշռութիւնը, շնորհիւ զանազան հոսանքներու միջեւ հաստատուած գործակցութեան: Բայց, քանի յառաջ կը տարուի նոր Սահմանադրութեան մշակումը եւ կը մօտենայ՝ Սահմանադիր ժողովին եօթնամսեայ պաշտօնավարութեան շրջանը, այնքան կը սրուին, կը լարուին կուսակցական հակամարտութիւններն ու փառասիրութիւնները:

Ձախերը արդէն կը պատրաստուին յառաջիկայ ընտրութեանց համար, աւելի ջախջախի՛չ յաղթանակներ չահելու համար: Աջերը, բազմաթիւ թեւերու բաժնուած, միջոցներ կը խորհին համախմբուելու: (Կան աջ հոսանքներ որ հիմակուընէ կը թելադրեն ճակատ կազմել համայնավարութեան դէմ):

Անշուշտ պայքարը աւելի սուր հանգամանք պիտի ստանայ, երբ նոր Սահմանադրութեան նախագիծը ներկայացուի Ազգ. ժողովի վաւերացման:

Բանգէտներ կը պնդեն թէ բուն իսկ այդ ծրագրին ոգին է, անոր զանազան տրամադրութիւններն են որ յուսահատեցուցին զօր. տը Կօլը:

Ամէն պարագայի մէջ, ստեղծուած է փափուկ մթնոլորտ մը, ուր ձախերը թեւ առած կը թռչին, մտահոգութեան մատնելով «Միջին Ֆրանսացին»: Կացութեան պայծառացումը կամ ծանրացումը կախում ունի նոր կառավարութեան յատկատեսութենէն:

Մանաւանդ որ, ինչպէս ամէն յեղափոխական շարժումի առեն, տնտեսական պատճառները շատ ծանր կը կշռեն այս անգամ ալ: Ժողովուրդը ոչ միայն ազատութիւն կ'ուզէ, այլեւ հաց եւ միս: Նաեւ լոյս եւ ջերմութիւն, տառական իմաստով:

Նոյն անստուգութիւնը՝ արտաքին, միջազգային ճակատի վրայ:

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը, հանդիսաւոր ճառերէն վերջ, արդէն իսկ մտած է աշխատանքի շրջանը: Բայց, վարդեր չէ որ փռուած են իր ճամբուն վրայ, այլ փուշեր եւ խութեր:

Խօսուած ճառերն անգամ կը մատնեն տեսակէտներու խոր տարբերութիւններ: Լոնտոն եւ Մոսկուա կը գտնուին դէմ դիմաց ոչ միայն սկզբունքի խնդիրներով, այլեւ գործնական հարցերու մէջ:

Օրինակ, Իրանի պատուիրակութիւնը հակառակ իր զանգատադիրը յանձնած, Ռ. Միութեան եւ Ուկրայնայի պատուիրակները մէկ մէկ նամակ ուղղեցին Միացեալ Ազգերու ժողովին, առաջինը՝ քննութիւն պահանջելով անգլ. զօրքի գործունէութեան մասին Յունաստանի, երկրորդը՝ Հոլանտական Հնդկաստանի մէջ:

Երկու ձեռնարկներն ալ միեւնոյն աղբիւրէն կը բխին, ուղղուած միեւնոյն նպատակին:

Արդէն իսկ ծանր փորձի մը մատնուած է Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը, գործադրելու համար իր իսկ հռչակած «նոր» սկզբունքները:

Ինչ ելք ալ ունենայ այս առաջին փորձը, մեծապէս պիտի ազդէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան արժէքին, եթէ ոչ ապագային վրայ:

Կատարեալ երկունք:

Շ.

Փրկուր ի բերան թուրք մամուլը կը սպառնայ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն ՅԱՌԱՋի)

(Գ. եւ վերջին մաս)

«ԴԱՐԱՆԱԿԱԼ ՍՊԱՍՈՂ ՀԱՅԵՐ»...

24 Դեկտեմբերի «Թասվիր»ի մէջ, Ի. Ս. Սոյսալօղլու կը գրէ.

— «Անոնք որ Հայերը կը գրգռէին մեզի դէմ, զանազան առիթներով կրկնեցին իրենց փորձերը: Սահմանադրութեան շրջանին եւ Ա. համաշխարհային պատերազմի ընթացքին՝ այդ կարգի փորձեր կատարուեցան: Ցարական Ռուսիա մեր սահմանամերձ շրջաններուն մէջ ստեղծեց կազմակերպութիւններ, որոնք յանդգնեցան կռնակէն հարուածել Թուրք բանակը: Ասիկա, բնականաբար ենթականերուն վրայ հրաւիրեց աշխարհի ամէնէն արդար փոխադարձութիւնը, եւ մենք, ստիպուեցանք կամայ - ակամայ կոխկռտել կրակը եւ մարել...

Մե՞նք ենք, որ կը թարմացնենք այս դառն յիշատակները, թէ իրենց անխելքները, որոնք կը ստիպեն մեզ այսպէս շարժելու: Մոռցա՞ն, թէ հայ ժողովուրդին համար ո՛րքան սուղ արժած են Հնչակ եւ Դաշնակցական կուսակցականները եւ անոնց համակիրները: Այդ գործունէութեան հետեւանքով՝ այսօր գաղթականի վերածուած է դժբախտ հայ ժողովուրդը, եւ ցրուած է Պալքաններէն մինչեւ Սուրիա, Միջերկրականի ափերը եւ Թուրքեստան: Այս անգամ, Սան Ֆրանչիսկօ դիմելէ վերջ, հիմա ալ ոտքի ելած են, ու տակաւին անկախութեան ետեւէ կը վազեն: Հազարաւոր Հայեր, մեր սահմաններուն վրայ դարանակալ սպասելու համար, առաջին իսկ հրաւէրին պատասխանած, եւ իրենց անունը արձանագրել տուած են: Այս առիթով, երեւան ելած են նաեւ խելացիներ որոնք խրախուսած են զանոնք: Կը նշանակէ, թէ հակառակ անոր որ իրենց սխալներուն հետեւանքով ափ մը ժողովուրդ մնացած են, Իսթանպուլի Հայերը, հակառակ իրենց վայելած հանգիստին եւ ազատութեան, տակաւին վրէժխնդրութեան կրակով կը մրկին: Ճիշդ է որ Թուրքերը շատ համբերատար են, բայց այսօր չափազանց փափուկ է շրջանը, եւ նախկին ակար Օսմ. կայսրութեան փոխարէն՝ գոյութիւն ունի արթուն Թուրքիա մը, որ աչալուրջ կը հսկէ: Այսօր չափազանց փափուկ է շրջանը, մեր սահմաններուն վրայ կ'եռայ ռուս աշխարհակալութեան փառատենչութիւնը: Տարակոյս չկայ թէ իրաւունք ունինք կասկածելու բովանդակ հայ համայնքէն, երբ կը տեսնենք՝ թէ առաջին իսկ նշանին երեւան կ'ելլեն հազարաւոր անոպաներ, որոնք իրենց անունը կ'արձանագրեն, եւ, թերեւս, կը մտածեն մօտերս մեր դէմը ելլել զէն ի ձեռին, եւ կամաւորական գունդեր կազմել:

«ՀԱՅ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԹՆՈՒԹԵԱՆ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԵՆՔ»...

25 Դեկտեմբերի «Վաթան», այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, հայ մտաւորականութիւնը կը կոչէ «պարտականութեան», կը թելադրէ «լուսաբանել» կարգ մը «պատեհապաշտներ», իրենց «տխմար»քայլին շուրջ: Այս առթիւ տեղ կուտայ հայ ոսկերիչներու եւ վաճառականներու յայտարարութիւններուն.

— «Երեւա՞ն երթալ: Մենք Թուրք ենք, ի՞նչ գործ ունինք Ռուսիա: Մեկնիլը յիմարութիւն է: Մենք հոս կը մնանք: Նոյն օրուան «Թանին» եւ «Սօն Փօսթա» կը գրեն.

— «Կը տեղեկանանք, թէ օրէ օր կը նուազի թիւը արձանագրուողներուն: Երէկ փոքրաթիւ մարդիկ միայն դիմած են, մինչ ուրիշներ՝ որոնք արձանագրուած էին նախապէս, կը խորհին սրբել տալ իրենց անունները: Հակառակ Ներքին Գործավարութեան հրահանգին, ոչ մէկ Հայ դիմած է պատկան իշխանութեան, անցագիր ստանալու համար»:

«Վաթան»ի խմբագրապետ - երեսփոխան Ասըմ Ուս, գիտել կուտայ.— «Ատենը եկած է որ բաց խօսինք մեր հայ հայրենակիցներուն հետ: Քանի մը օր առաջ, հայ թերթ մը (կ'ակնարկէ «Նոր Լոյս»ի, Մ.) գրեց. «Թուրքերը մեզ հաւասար չեն նկատեր իրենց. խտրականութեամբ կը վերաբերին միշտ մեզի հետ»: Սա հարցումը կ'ուղղենք իրեն. «1914ի պատերազմէն մինչեւ այսօր, Թուրքիոյ սպառնացող վտանգներուն առթիւ, Հայերը կրցա՞ն նոյնանալ Թուրքերուն հետ:

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՕԼԻ ՀՐԱԺԱՐԱԳԻՐԸ

Առժամեայ կառավարութեան հրաժարեալ նախագահը կը յայտարարէ իր նամակին մէջ.

— «Այն օրէն ի վեր որ ստանձնեցի երկիրը դէպի ազատագրում, յաղթանակ եւ գերիշխանութիւն առաջնորդելու պարտականութիւնը, կը խորհէի թէ իմ գործս պիտի վերջանար երբ հաւաքուէին ազգային ներկայացուցչական ժողովները եւ քաղաքական կուսակցութիւններն ի վիճակի ըլլային ստանձնելու իրենց պատասխանատուութիւնները: Եթէ հաւանեցայ կառավարութեան գլուխը գտնուիլ 1945 Նոյեմբեր 13էն վերջը, պատճառը այն էր որ կ'ուզէի թէ պատասխանել Սահմանադիր ժողովին կողմէ ինծի ուղղուած միաձայն կոչին եւ թէ դիւրացնել անհրաժեշտ փոխանցումը: Այդ փոխանցումը կատարուած է այսօր: Միւս կողմէ, Ֆրանսան, ահագին փորձութիւններէ վերջ, այլեւս չի գտնուիր երկիւղալի կացութեան մը մէջ: Անշուշտ, դեռ շատ մը տառապանքներ կը ճնշեն Ֆրանսացի ժողովուրդին վրայ եւ առկախ կը մնան ծանրակշիռ խնդիրներ: Բայց Ֆրանսացիներու բուն կեանքը էապէս ապահովուած է. տնտեսական գործունէութիւնը կը վերահաստատուի, մեր երկրամասերը մեր ձեռքն են: Մենք նորէն ոտք դրած ենք Հնդկաչինի մէջ եւ հանրային անդորրութիւնը չէ խանգարուած: Երկրէն դուրս, հակառակ տիրող մտահոգութեանց, անկախութիւնը կը գտնուի հաստատուն հիմերու վրայ: Մեր ձեռքն է Հռենոսը, մենք կը մասնակցինք աշխարհի միջազգային կազմակերպութեան, առաջին շարքին վրայ եւ Փարիզի մէջ է որ գարնան պիտի գումարուի հաշտութեան առաջին խորհրդաժողովը: Քաշուելով, խորին անկեղծութեամբ կը մաղթեմ որ այն կառավարութիւնը որ պիտի յաջորդէ անոր զոր վարելու պատիւն ունեցայ, յաջողի մնացեալ գործին կատարման մէջ, վերջնապէս ապահովելու համար երկրին ճակատագիրը»:

Այս նամակին անմիջապէս պատասխանեց Պ. Ֆէլիքս Կուէն, Սահմանադիր ժողովին նախագահը, խոնարհելով տրուած որոշման առջեւ, բայց միանգամայն ցաւ յայտնելով թէ պիտի զրկուին առաջնորդութենէն «այն մարդուն որ միշտ կը վայելէր իրենց կատարեալ վստահութիւնը: Վստահ եմ թէ Սահմանադիր ժողովը պիտի ուզէր տակաւին առկախ մնացած ծանր գործերը լրացած տեսնել այն մեծ Ֆրանսացիին կողմէ որ ոտքի կանգնեցաւ Զինադադարի մռայլ օրերուն եւ դէպի յաղթական ազատագրութիւն առաջնորդեց հայրենիքը»: Նամակը կը վերջանայ կրկին երախտագիտութիւն յայտնելով յանուն Սահմանադիր Ժողովին եւ ամբողջ երկրին:

Նախորդ պատերազմին, Օսմ. կայսրութիւնը մահու եւ կենաց օրեր կ'ապրէր: Այդ շրջանին, Թուրքիոյ Հայերէն շատեր՝ թշնամի պետութիւններու կողմը անցան: Եղան այնպիսիներ, որոնք Թուրք բանակը հարուածեցին կռնակէն: Անկախութեան պայքարի օրերուն, Հայերը դարձեալ դէչութիւն ըրին: Ծագեցաւ համաշխարհային Բ. պատերազմը, որ քննութեան նոր առիթ մը եղաւ իրենց համար: Մինչ Յոյներէն եւ Հրեաներէն ոչ մէկ դանգատ ունեցանք, Հայերուն մօտ նշմարեցինք գերմանասիրութիւն մը. այնքան որ կասկածեցանք Հինգերորդ Թեւի մը գոյութենէն: Վերջացաւ պատերազմը, եւ Ռուսիոյ պահանջները հրապարակուեցան, «Հայերու ի նպաստ»: Զարմանալի է, որ Սովիէթներու այս գործունէութեան հետ, միաժամանակ, խլրտում մը սկսաւ նաեւ Հայերու միջեւ: Ռուսերու դրդիչ նպատակները ակներեւ էին: Հակառակ ասոր, սակայն, կարգ մը Հայեր այդ ուղղութեամբ տրամադրուեցան, եւ գտնուեցաւ հայ թերթ մը, որ իրենց իրաւունք տուաւ: Մեկնողները, երթան բարով: Ըսելիք չունինք իրենց: Միայն կ'ուզենք մատնանշել, թէ խսկական առիթ մը ներկայացած է հիմա այն հայրենակիցներուն, որոնք կը փափաքին իբրեւ անկեղծ հայրենակիցապրիլ մեր երկրին մէջ: Որոշ է, որ Հայերու մէջ փոքրամասնութիւն մը կայ, որ չուզեր անցեալը մոռնալ, եւ ատեն ատեն երեւան կուգայ իբրեւ Թուրքի թշնամի: Հայրենասէր մեր հայ հայրենակիցները, պարտաւոր են զատել այդ դժգոհները, զանոնք Հայաստան ղրկել, եւ այս կերպով հաշուեյարդարի ենթարկել»:

«ԱՆԵԼԷՆ ԱԶԱՏԻԼ ԿԸ ՃԳՆԻՆ»...

Այս խորագրին տակ, «Թանին» կը գրէ 27 Դեկտեմբերի թիւով.

— «Արձանագրուողներէ ոմանք, տեսնելով որ Սովիէթները հող կը պահանջեն Թուրքիայէն, հասկցած են թէ ինչ նպատակով Հայաստան հրաւիրուած են: Նոյնիսկ, դիմած են հիւպատոսարան, պահանջելով որ ջնջուի իրենց անունը: Այս կերպով, անոնք կը ճգնին փրկուիլ անելէն: Միւս կողմէ, կ'իմանանք, թէ երէկ ոչ ոք դիմում կատարած է, ներգաղթելու համար: Արձանագրուողները մեծ մտահոգութեան մատնուած են, որովհետեւ յայտնի չէ՝ թէ երբ Ռուսիայէն շոգենաւ մը պիտի գայ եւ զիրենք փոխադրէ: Շուարած են, որովհետեւ չեն գիտեր, թէ ինչպէս պիտի համարձակին մեր միջեւ շրջիլ, այս հողերուն հանդէպ դաւաճանութեան արարքը չալկած: Այս արկածա-

Ի՞նչ կ՚ըսեն թերթերը

Le Populaire, ընկերվարական պաշտօնաթերթը, որ զօր. տը Կօլի հրաժարումը հաղորդած էր բացառիկ տպագրութեամբ, միեւնոյն ատեն կը հրատարակէր Պ. Լէոն Պլումի խմբագրականը: Նախկին վարչապետը զարմանք յայտնելով այս անակնկալ հրաժարման համար, կը յորդորէ որ Սահմանադիր ժողովը օրինակ հանդիսանայ «պաղարիւնութեան, կարգապահութեան եւ վճռականութեան»: Յետոյ շեշտելով կացութեան ծանրութիւնը, միակ դարմանը կը գտնէ «անձնուրացութեան, քաջութեան եւ ներդաշնակութեան մէջ»: Եւ կը յայտարարէ թէ «բուն իսկ ժողովրդապետութիւնն է որ վտանգի մէջ է»:

L'Humanité, համայնավար պաշտօնաթերթը, քանի մը սլաքներ սահեցնելէ վերջ, կը պահանջէ անմիջապէս լուծել տագնապը, կառավարութիւն մը կազմելով նախագահութեամբ Պ. Մորիս Թորէզի:

Շատ մը թերթեր կը յուսան թէ, հակառակ իր անդառնալի որոշման, զօր. տը Կօլ պիտի վերադառնայ իշխանութեան գլուխ: Ընկերվարական թերթ մը. Cité - Soir, բացատրելով տագնապին պատճառները, կը յիշէ զինուորական վարկերու խնդիրը,— իբրեւ թէ 10 միլիառ եւս աւելցուցած են քուէարկուած 125 միլիառ փրանքին վրայ: Կը յիշէ նաեւ համայնավար երեսփոխաններ Տիւքլոյի եւ Ֆրաշոնի վերջին ճառերը, որ կը թելադրէին ընկերվարական - համայնավար կառավարութիւն մը կազմել: Իրականին մէջ, տագնապը սկսած էր յունուար 1էն ի վեր:

Le Monde, կիսապաշտօնական օրկանը, տագնապին ծանրութիւնը կը բացատրէ թէ խմբագրականով եւ թէ մասնաւոր յօդուածով մը: Այս վերջին գրութեամբ, յօդուածագիրը դիտել կու տայ. — «Կառավարութիւնը մինչեւ հիմա գրեթէ միաձայն քուէներ ստացած էր: Եւ սակայն կեղծ էր այս միաձայնութիւնը: Զայն պահելու համար անհրաժեշտ էր իրաւարարին տեւական ներկայութիւնը, անոր անքաղդատելի հմայքը: Զօրավարը հազիւ քանի մը օր հանդիստ առած, կուսակցութեանց պայքարը կը վերսկսէր, չլուծուած խնդիրները նորէն մէջտեղ կը դրուէին աւելի ստիպողութեամբ եւ սրութեամբ, պատասխանատուութիւնները մէկ նախարարէն միւսին վրայ կը նետէին, մէկ խմբակէն միւսին վրայ: Արդարեւ, պէտք է ըսել, երբ զօր. տը Կօլ բացակայ կ՚ըլլար, այլեւս կառավարութիւն չկար»:

Օտար թերթերն ալ մեծ ուշադրութեամբ կը հետեւին Փրանսական տագնապին: «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի կարծիքով, ընկերվարական - համայնավար գործակցութիւնը մեծ դեր կատարած է այս տագնապին մէջ: «Ընկերվարական կուսակցութեան ծայրայեղները յաղթեցին չափաւորներուն, մինչդեռ կուսակցութիւնը մինչեւ հիմա գրեթէ ամբողջական աջակցութիւն մը կ՚ընծայէր զօրավարին»:

«Թայմզ» ալ վերլուծելով տագնապը, կը կարծէ թէ՝ ի՛նչ լուծում ալ գտնուի, նոր կառավարութիւնը դժուար թէ դիմանայ, «նոյնիսկ Սահմանադիր ժողովի տեւողութեան ընթացքին: Կորսնցնելով զօր. տը Կօլը, M.R. P.ն կը կորսնցնէ իր բեւեռային աստղը: Կասկած չկայ թէ Սահմանադիր ժողովին ընթացքը անկարելի դարձուցած է երեք հոսանքներուն գործակցութիւնը: Կուսակցութիւնները իրենք զիրենք բացորոշապէս կապուած կը նկատեն միայն իրենց ներկայացուցիչներուն տուած որոշումներով, եւ այդ ալ ոչ միշտ»: Միւս թերթերն ալ ցաւ կը յայտնեն զօր. տը Կօլի հրաժարման համար: Միայն Լոնտոնի համայնավար օրկանը խստօրէն կը քննադատէ զօր. տը Կօլը եւ կը յայտարարէ թէ այլեւս նախաձեռնութիւնը կը պատկանի համայնավարներուն:

խնդիրները իրենց վրայ հրաւիրած են Հայերու նողկանքն ու ատելութիւնը»:

ՊՈԼՍՈ ԹՈՒՐՔԵՐ ԱԼ ԿԸ ՆԶՈՎԷ...

«Ժամանակ» եւ «Մարմարա» թերթերէն վերջ, Աֆիոնի երեսփոխան Պերճ Թիւրքէր, հետեւեալ նամակը ուղղած է մամուլին.

— «Կ՚ուզէք կարծիքս իմանալ այն փոքրաթիւ Հայերու մասին, որոնք կը փափաքին Խ. Հայաստան կամ Ռուսիա երթալ: Կ՚ուզեմ յայտնել, նաեւ, թէ զիս երեսփոխան ընտրած են Աֆիոնի սիրելի հայրենակիցներս, ինչ որ հպարտութիւն կը պատճառէ ինծի: Իմ իրաւասութեանս սահմանէն դուրս կը մնայ զբաղիլ հայ համայնքի գործերով: Չեմ գիտեր, թէ ինչ պատճառով հայ հայրենակիցներու մէկ մասը սովիէթ հիւպատոսարան կը դիմէ, Խ. Հայաստան երթալու համար: Չեմ գիտեր, թէ դրդում գոյութիւն ունի՞ թէ ոչ: Ամէն մարդ պատասխանատու է իր արարքին: Միայն թէ, բոլորս ալ կը փափաքինք՝ որ մեկնին անոնք, որ մեզ կամ մեր հայրենիքը չեն սիրեր»:

Յառաջ.— «Թասվիր»ի քրոնիկագիր Փ. Սաֆա, «անբաւարար» կը նկատէ այս եւ հայ թերթերու հրատարակութիւնները, եւ «խուսափողական» կ՚որակէ զանոնք:

ԿՐՕՆ. ԺՈՂՈՎՆ ԱԼ ԿԸ ԽՕՍԻ...

Ընդառաջ երթալով Թուրք թերթերու հրաւէրին, «Ազգ. Մարմնի» հանդամանքով, «Պոլսոյ Կրօն. Ժողովը հետեւեալ նամակը հրատարակել տուած է 30 Դեկտեմբերի Թուրք թերթերուն մէջ.

— «Թրքահայեր, Հայկական Հարց մը գոյութիւն չունի Թուրքիոյ մէջ: Ոչ ոք իրաւունք ունի խօսելու Թրքահայերու անունով: Խստիւ կը դատապարտենք քանի մը անդիտակից Հայերու կողմէ առնուած քայլերը: Հակօրինական է այս արարքը, եւ իւրաքանչիւր մարդ պիտի կրէ իր պատիժը, օրէնքի սահմանին մէջ: Հայեր, ձեր անհատական ո եւ է սխալ մէկ քայլը կ՚անդրադառնայ բովանդակ համայնքին վրայ: Չենք ուզեր պատասխանատուութիւն ստանձնել: Խստիւ կը բողոքենք այս քայլերուն դէմ»:

«Թասվիր» դարձեալ կը բղաւէ: — «Վերջապէ՛ս, ամիս մը վերջ գործի անցան հայ ազգ. մարմինները: Այս առթիւ ճշդենք, թէ հիւպատոսարան դիմողները քանի մը դատարկապորտներ չեն միայն: Հարուստներ ալ կան անոնց մէջ: Մեզ տխմարի տեղ թող չդնեն»: Մ.

Նոր վարչապետը

Դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ Պ. Ֆէլիքս Կուէնի, ընկերվարական, նախագահ երեսփ. ժողովի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ պաշարման վիճակ հրատարակուեցաւ Պելոպոնէսի երկու նահանգներուն, Լակոնիայի եւ Մեսինայի մէջ: Զինուորական օդանաւեր թռուցիկներով ծանուցին այս կարգադրութիւնը, որ հետեւանք է Քալամաթայի մէջ ծագած դէպքերու, — ընդհարում զինեալ հրոսախումբերու եւ ոստիկան - զօրքին միջեւ: Երկու օր առաջ սրճարանի մը մէջ սպաննուեցան «էլաս»ի անդամներէն երեք հոգի, որոնք վերջերս ներում ստացած էին: Կը կարծուի թէ ահաբեկիչները միապետականներ են: Կիրակի օր բազմաթիւ անծանօթներ հրացաններով եւ բիրերով յարձակեցան Քալամաթայի պահականոցին վրայ, ազատելով բանտարկեալները: Յետոյ լեռ փախան: Աթէնքի մարզարանին մէջ ձախակողմեան հոսանքները ժողով մը գումարելով, աղաղակեցին.— «Անկցի՛ն Անգլիացիները, թող ելլեն երթան»: Զօր. Օթոնայիոս յայտարարեց.— «Եորկիոս Թագաւորին վերադարձը պիտի յանգի դիկտատուրայի որուն պիտի յաջորդէ յոյն ժողովուրդին յեղափոխութիւնը»:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ընդհ. ժողովին մէջ, Խ. Միութեան եւ Ուկրայնայի ներկայացուցիչները մասնաւոր նամակներով պահանջեցին որ Ապահովութեան Խորհուրդը վերջ տայ անգլ. զօրքին գործունէութեան Յունաստանի եւ հոլանտական Հնդկաստանի մէջ: Այս ձեռնարկը պատասխան մը կը համարուի Ատրպատականի հարցին առթիւ Իրանի պատուիրակութեան կատարած դիմումին, այն կասկածով թէ թելադրուած էԱնգլիոյ կողմէ:

Ա. ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբը իր խորին ցաւակցութիւնը յայտնելով ընկեր Ա. Գիւլխանդանեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի 2600 ֆր. կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Վեթերաններու Ֆօնտին:

Նոյն առիթով փոխան ծաղկեպսակի 2000 ֆր. կը նուիրեն Սէնթ Էթիէնի «Անտոք» կոմիտէն, եւ 2600 ֆրանք՝ Կրընոպլի ընկերները:

Նոյնպէս 1000 ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդի» կեդր. վարչութիւնը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ Եգիպտացի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ, 26Յունուար, ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ԼԻՈՆԻ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒՆ.— Ռօն նահանգի ընկերվարական կուսակցութեան գործադիր մարմինը՝ այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, օտար ընկերվարականներու համար բանախօսութիւն մը սարքած է, ուր պիտի խօսի, Lyon-Libreի խմբագրապետ ընկեր Ferrat: Կը հրաւիրենք մեր ընկերները՝ համախումբ ներկայ ըլլալ, 14 Cours Lafayetteի կեդրոնատեղին: Վարանդեան կոմիտէ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Նոր Սերունդի խնջոյքը այս կիրակի 27 Յունուար, «Ազատ» սրահին մէջ:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Իսի լէ Մուլինոյի մասնաճիւղի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 2.30ին, Խրիմեան սրահը, 2 rue de la Défense: Օրակարգ. վարչութեան ընտրութիւն: Բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կը հրաւիրուին նաեւ անդամագրուիլ փափաքողները:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին նամակը

ԽՄԲ.— Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը հետեւեալ նամակը ուղղած է Փարիզի եկեղեցւոյ վարչութեան, 1945 Դեկտեմբեր 29 թուականով. —

«Նոր տարւոյ եւ Ս. Ծննդեան առթիւ ընդունեցէք սրտագին շնորհաւորութիւնները Ամենայն Հայոց ծերունի Կաթողիկոսին, եւ յայտնեցէք զանոնք իր տարագրեալ սիրելի հօտին:

Հայոց կաթողիկոսը ջերմապէս կը փափաքի որ իր արտասահմանի մէջ ցրուած ժողովուրդը ընդարձակուած Մայր Հայաստանի մէջ հաւաքուի եւ միանայ, որուն համար կ՚աղօթէ և պիտի աղօթէ միշտ եւ յաւիտեան:

Այս տօնական օրերուն մէջ ծնրադիր պիտի աղօթեմ, այն խորանին առջեւ՝ ուր իջաւ Միածին Որդին, եւ պիտի աղաչեմ որ Ս. Փրկիչը պահէ պահպանէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութիւնը, Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը, Երուսաղէմի եւ Կ. Պոլսոյ պատրիարքութիւնները, բոլոր հայ եկեղեցիները՝ այնպէս ինչպէս որ եղած են եւ պիտի ըլլան, պիտի աղօթեմ նաեւ կրթական հաստատութիւններու եւ տարագրեալ Հայերուն վիճակին բարելաւումին համար:

Տէրը անխախտ պահէ պահպանէ Սովիէթ Հայաստանի հանրապետութիւնը եւ հայ պետութիւնը, օճախը՝ Հայոց ֆիզիքական գոյութեան, պատուանդանը՝ մշակութային բարելաւման եւ յառաջդիմութեան:

Ո՛վ փրկիչ խաղաղութեան եւ սիրոյ, խաղաղութիւն շնորհէ՛ ամբողջ աշխարհի, լուսաւորէ՛ մարդոց միտքերը քու պայծառութեամբդ, վառէ մարդոց սիրտերը, որպէսզի ամբողջ մարդկութիւնը կարենայ ապրիլ խաղաղութեան եւ բարգաւաճումի մէջ, աշխատի եւ յառաջդիմէ»:— Գէորգ Զ.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէր եւ Տիկին Բ. Տամլամեան կը ծանուցանեն թէ իրենց եղբօր՝ հանգուցեալ ՍՏԵՓԱՆ ՔԻԹԱՊՃԵԱՆի եւ անոր զաւկին վաղամեռիկ ՆՈՐԱՅՐի յիշատակին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի 27 յունուար, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ: Կը հրաւիրուին հանգուցեալներուն յիշատակը յարգողները:

ԼԻՈՆԻ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի տարեկան պարահանդէսը, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2էն մինչեւ իրիկուան ժամը 10ը Côte d'Orի սրահին մէջ, Place du Pont (16 Cours Gambetta): Ընտիր ճաշ, ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ, բազմազան անակնկալներ:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՆԵՕ Քաշանի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը՝ Կիրակի 27 Յունուարին, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, 3 Villa d'Orléans, (métro Alésia): Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Մուտք 75 ֆրանք:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Մարսէյլի մասնաճիւղը խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ ողբացեալ ընկ. ԱՆՆԱ ՇԱԼՃԵԱՆի մահուան առթիւ, իր պարագաներուն: Մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Գործունեանէ 500 ֆրանք:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԹՆՈԼՈՐՏ (բանաստեղծութիւններ): Գրեց՝ Մինաս Թէօլէօլեան: Շքեղ թուղթ եւ ընտիր տպագրութիւն: Տպ. Սուրիա, 1945: Գին 70 ֆրանք: Հասցէ.— M. Teuleulian, B. P. 225, Alep (Syrie):

ԿՈՒԶՈՒԻ հայ ընտանիքի մը մէջ սպասուհի մը եւ gouvernante մը (մէկ տարու երախայի մը համար): Ներկայացողները մայր եւ աղջիկ ալ կրնան ըլլալ: Դիմել Պ. Դաւիթեանի, 45 rue de l'Echiquier, Paris:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Vendredi 25 Janvier 1946 Ուրբաթ 25 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4518-Նոր շրջան թիւ 247 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 3 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մեր մասնաւոր թղթակիցը լայնօրէն ամփոփած էր Պոլսոյ թուրք մամուլին թունաւոր բանսարկութիւններն ու սպառնալիքները, խորհրդային հիւպատոսարանի կատարած արձանագրութեանց առթիւ։

Երբ այսքան գրգռիչ լեզու կը գործածեն Պոլսոյ մէջ, կրնաք երեւակայել թէ ի՛նչ կը գրեն գաւառական թերթերը, սկսելով Ատանայի հոչակաւոր «Թէլօղլան»էն։

Վերջերս առիթ ունեցանք բացատրելու թէ՝ ծրագրեալ ներգաղթէ աւելի, խուճապի մը հետեւանք են կատարուած արձանագրութիւնները։

Արդարեւ, միայն Հայաստան երթալու հոսանք մը չէ որ կը նշմարուի։ Կացութիւնը այնքան անտանելի դարձած է որ, շատեր ճար մը կը փընտռեն, մինչեւ Ֆրանսա, Ամերիկա եւ այլուր գաղթելու համար։ Տեսակ մը կրկնութիւնը 1921—22ի օրերուն, երբ առտուն կանուխ արթնցողը անցագիր մը կը ճարէր եւ շոգենաւ կը նետուէր, ամբողջ ընտանիքով։

Թուրք մամուլին հրատարակութիւնները կը լրացնեն պատկերը։ Երբ կառավարութիւնը թոյլ կուտայ որ այնքան սանձարձակ լեզու գործածեն անճար փոքրամասնութեան մը հանդէպ, կը նշանակէ թէ մասնաւոր ծրագիր մը ունին, ահուսարսափ տարածելու եւ Պոլսոյ հայ գաղութը անգամ մը եւս նօսրացնելու համար։

Այդ ազատութեան շնորհիւ, թուրք մամուլը ոչ միայն նոր սպառնալիքներ կը տեղայ, այլեւ կ՚ընէ կարգ մը խոստովանութիւններ որոնք մեծ արժէք ունին պատմութեան համար։

Այսպէս, ամէնքն ալ, ուղղակի կամ անուղղակի, կը հաստատեն թէ 1914—18ին «տխլուեցան հաշուեյարդարի ենթարկել» հայ ժողովուրդը։

— «Ցարական Ռուսիա մեր սահմանամերձ շրջաններուն մէջ ստեղծեց կազմակերպութիւններ որոնք յանդգնեցան կռնակէն զարնել թուրք բանակը։ Ասիկա բնականաբար ներքականներուն վրայ հրաւիրեց աշխարհի ամէնէն արդար փոխադարձութիւնը, եւ մենք ստիպուեցանք կամայ - ակամայ կոխկռտել եւ կրակը մարել» (Թասվիր, 24 Դեկտեմբեր 1944)։

Ոչ միայն խոստովանութիւն, այլեւ արդարացում Հայաջինջ Սարսափներուն։ Երեսուն տարի վերջն ալ, նոյն պատմութիւնը, նոյն բառերով։

Եւ նոյն ձգտումը վերսկսելու սպանդը.

— «Ճիշդ է որ Թուրքերը շատ համբերատար են, բայց այսօր չափազանց փափուկ է շրջանը, եւ նախկին տկար Օսմ. կայսրութեան տեղ գոյութիւն ունի արթուն Թուրքիա մը որ աչալուրջ կը հսկէ»։

Պոլսահայ ողորմելի, վախկոտ թերթ մը, «Նոր Լուր» համարձակեր է քանի մը դիտողութիւններ սահեցնել, ըսելու համար թէ փոքրամասնութիւնները հաւասարութիւն չեն վայելեր։

Եւ ահա նոր փոթորիկ մը.— Ո՞ւր այսքան ազատութիւն վայելեր էիք, ապերախտներ...

Պաշտօնական մարմիններուն հաւաստիքներն անգամ անզօր են եղած։ Թուրք մամուլը միաբերան կը պահանջէ որ Հայերը ծունկի գան եւ «մեղա՛յ» արտասանեն հրապարակաւ, հին թէ նոր «մեղքերու» համար։

Այս առթիւ, կարելի՞ էր հարցնել թէ Պոլսոյ խորհրդային հիւպատոսարանը ինչո՛ւ կը դոհանայ ձեւական արձանագրութիւններով, փոխանակ մէկ անգամէն շոգենաւ դնելու դիմողները։

Թուրքիան ոչ Ֆրանսա է, ոչ ալ Սուրիա-Լիբանան, որպէսզի ներգաղթի համար արձանագրուած բազմութիւնները կարենան կարգի սպասել, առանց կասկածի եւ վախի։ Աւելի դէշ, եթէ տրամադրութիւնները շօշափելու փորձ մըն է որ կը կատարուի։

Եթէ անծանօթ էին միջավայրին, թուրք մամուլին վայնասունը բաւական չէ՞ր աւելի լրջօրէն քննելու համար խնդիրը։ Հիմա ի՞նչպէս պիտի հանդստացնեն այդ ժողովուրդը, որ կրակն ինկած՝ օգնութիւն կը սպասէ աջէն եւ ձախէն։

Այսպէս կամ այնպէս, ծանր տագնապի մը մատնուած է Պոլսոյ հայ գաղութը, հակառակ հաւատարմութեան բոլոր ցոյցերուն եւ նիւթական ահագին զոհողութեանց։

Թուրք մամուլին խոստովանութիւնները անգամ մը եւս կ՚ապացուցանեն թէ նոր դաւեր կը սարքուին։

Շ.

Տաժանելի օրեր Գաւալայի մէջ

Գաւալայէն կը գրեն Աթէնքի «Ազատ Օր»ին.—

Մեր գաղութը նորէն խռովքի մէջ է։ Վաղուան անորոշութիւնը ու այսօրուան անգործութիւնը բաւական չէին կարծես, ահա նորօրինակ դէպքեր ու չչուկներ ալ կուգան տառապեցնել զայն։ Ամէն օր բան մը կը պակսի մեր կեանքէն, տակաւ առ տակաւ կը պակսի գաղութին դիմադրական ուժը։ Կարեւոր է գիտնալ իրողութիւնը եւ մատը դնել վէրքին վրայ։

Տէմոթիքայէն մինչեւ Սէրէզ սփռուած հայ համայնքները հոգեվարքի օրեր կ՚անցընեն։ Կանգ առած են մշակութային եւ մարմնամարզական շարժումները, ակումբներր եւ միութիւնները։ Տեւեալ թափ է, աշուն ու ցուրտ, խանդ ու խանդավառութիւն, երգ ու արեւ մի փնտռեր գերեզմանատան մէջ, միայն բան մը՝ խորհրդաւոր պատգամ մը կրնայ փրկել այս թշուառ բեկորները, — ներգա՛ղթ դէպի հայրենիք։

Ուտելիքի պակասութիւն, հետեւաբար ծիւրում, հիւանդկախ մարմին ու պարտուած հոգի։ Հագնելիքի պակասութիւն, յուսաբեկում ու թըշուառութիւն։ Ամէն ինչ, ամէն օր կը սղէ, աղքատը կը հատնի, կը ծախսէ իր վերջին լուման։ Ու ի՛նչ աղքատութիւն կայ մեր շրջանին մէջ։ Մարդկային այս եղերերգութիւնը աւելի զարգարուեցաւ դեռ նոր շրջան բռած լուրով մը, որ կը թուի թէ բոլորովին սուտ չէ։ Վերջերս ոստիկանութիւնը շատ հետաքրքրուեցաւ Հայերով։ Հայերու ամբողջական ցանկը ձեռքերուն մէջ, փողոցէ փողոց, տունէ տուն կը պտտին եւ դրացի Յոյներէն՝ դրացի Հայերու մասին տեղեկութիւններ կ՚ուզեն։ Ոստիկաններէն ոմանք յայտարարած են թէ «անբաղձալի» Հայերը պիտի աքսորուին։ Ոչ ոք հաւատաց երէկ, որովհետեւ ոչ ոք կրնայ փաստել թէ այսինչ կամ այնինչ Հայը գործակցած է Պուլկարին հետ եւ վտանգած է Յոյնը, բայց չմոռնանք որ անմեղութիւնը միշտ իր պաշտպանը չունի, ու անմեղութիւնը երբեմն ալ մեծագոյն յանցանքն է, մանաւանդ միջավայրի մը մէջ, ուր հազար հազարներով «ազգութիւն»ին փոխեցին, եղան «օֆ» եւ «իչ», դարձան մատնիչ ու լրտես։ Հիմա որ օրերը պայծառացած են, յանցաւոր մը կը փնտռուի պատժուելու համար, ու չեն գտներ, վասնզի իրար չտեսնելու կուգան, վասնզի իրարու եղբայր են։ Դատարաններր երթաք, եւ Հայերը ամբաստանողները տեսնէք, ամէնէն վարի խաւերէն մարդիկ, գինովներ, արկածախնդիրներ, խաղամոլներ եւ դրամաշորթներ։ Մարդ կը պժգայ զանոնք տեսնելով։ Տոքթ. Գայըլեանը զոհ գնաց այս տեսակ մարդոց չարակամութիւններուն։ Բարեբախտաբար, վերջերս կարգ մը պատուաւոր Յոյներ օգնութեան եկան հայ ամբաստանեալներուն, փաստեցին ու վկայութիւններ տուին։ Այս աշխատանքներուն շնորհիւ անպարտ արձակուեցան Տիգրան Պլէճեանը եւ Թորոսեան եղբայրները։

Կ՚ըսեն թէ քակուած է կծիկին ծայրը։ Այսօր, Գաւալաբնակ եւ առեւտրական Սարգիս Զէվիքեանը — իր ընտանիքով միասին — ոստիկանութենէն հրաման ստացաւ, տասը օրուան ընթացքին Յունաստանէն հեռանալու...։ Անհաւանական չէ, որ շուտով կրնանք գտնուիլ նմանօրինակ նոր հրամաններու առջեւ։ Տրամայէն ալ ութ հայ ընտանիքներ հրաման ստացած են մեկնելու Յունաստանէն։ Հեռագրով դիմում կատարուեցաւ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան։

ԽՄԲ.— Աթէնքի Ազգ. վարչութեան դիմումին վրայ, յետաձգուած է մեկնելու հրամանին գործադրութիւնը։

ՆԻՒՐԸՆՊԷՐԿԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ վերջին նիստին մէջ, ֆրանսական դատախազը յայտարարեց թէ գրաւման շրջանին առ նուազն 150.000 հոգի մեռած են սնունդի պակասէն, աւարառութիւններէն եւ զանազան զրկանքներէ եւ թէ ազգին առողջութիւնը խանգարուած է գալիք տարիներու ընթացքին։ Աւելի ահաւոր վիճակի մը մատնուած են Պելժիան եւ մանաւանդ Հոլանտան։ Ֆրանսա չորս տարուան ընթացքին 632 միլիառ ֆրանք վըճարած է, գերման զօրքը պատսպարելու եւ կերակրելու համար։

ՊԵԼԺԻՈՅ Թագաւորը, որ Զուիցերիա կը գտնուի, առաջարկեց հանրաքուէ կատարել, հասկնալու համար ժողովուրդին տրամադրութիւնները իր վերադարձի մասին։ Կառավարութիւնը վճռապէս մերժեց, հակասահմանադրական գտնելով այս առաջարկը։

ՊԻՏԻ ՅԵՏԱՁԳՈՒԻ՞Ն

Իրանի եւ Յունաստանի խնդիրները

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Մ. Նահանգներու պատուիրակութիւնը կ՚ուզէ Միացեալ Ազգերու յառաջիկայ ժողովէն ձգել Իրանի, Յունաստանի եւ հոլանտական Հնդկաստանի վերաբերեալ խնդիրները, որպէսզի կարելի ըլլայ յառաջ տանիլ աշխատանքները։ Երկրորդ ընդհ. ժողովը պիտի գումարուի Ուաշինկթընի մէջ, յառաջիկայ ապրիլին։

Մ. Նահանգներու տեսակէտն այն է թէ ներկայ նստաշրջանը սահմանուած չէր վիճելի խնդիրներ քննելու։ Ամէն պարագայի մէջ, նախ պէտք է լրացնել նոր կազմակերպութեան մեքենան եւ զօրացնել, որպէսզի կարենայ դիմանալ այդ կարգի խնդիրներու ծանրութեան։ Կ՚ըսուի թէ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը Ուաշինկթըն պիտի երթայ, յատկապէս այս հարցին համար։ Ուրիշ զրոյցի մը համաձայն, Խ. Միութիւնն ալ, որ վերջին պահուն յարուցած էր Յունաստանի խնդիրը, համաձայն է ամերիկեան տեսակէտին։ Բայց ամէն բան կախում ունի Մոսկուայի քաղաքականութենէն։ Գալով Անգլիոյ, պաշտօնական շրջանակներէ կը հաւաստեն թէ ան կ՚ուզէ որ անմիջապէս քննուին վիճելի խնդիրները, որպէսզի միանգամ ընդ միշտ պարզուի մթնոլորտը։

Լոնտոնի մէջ դիտել կուտան թէ անգլ. զօրքը Յունաստան կը գտնուի Դաշնակիցներուն գիտութեամբ։ Յունաստանի վարչապետը յայտարարեց այս առթիւ.— «Բրիտանական զօրքը Յունաստան կը գտնուի հելլէնական կառավարութեան կատարեալ հաւանութեամբ եւ պարկեշտօրէն կը գործակցի բարեկարգութիւնը վերահաստատելու»։ Միւս կողմէ, Յունաստանի համայնավար կուսակցութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց Քաղամաթայի խռովութեանց առթիւ, պատասխանատուութիւնը բեռցնելով Անգլիացիներուն վրայ եւ պահանջելով անգլ. զօրքը ետ քաշել օր առաջ։

ԱՊՍՏԱՄԲԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ՊԵԼՈՊՈՆԷՍԻ ՄԷՋ

Վերջին լուրերու համաձայն, Պելոպոնէսի դաւադրութիւնը սարքած են Յունաստանի միապետականները, վերահաստատելու համար Եօրկիոս Թագաւորը, որ Լոնտոն կը գտնուի։ Հինգ հարիւր ապստամբներ լեռները քաշուած են, միասին տանելով 125 պատանդներ։ Կառավարութիւնը պայմանաժամ տուաւ, որպէսզի անձնատուր ըլլան եւ վերադարձնեն պատանդները, որոնցմէ ոմանք սպաննուած են արդէն։ Պաշտօնական տեղեկութեանց համաձայն, Պելոպոնէսի միապետական շարժումին կը հետեւին 15.000 հոգի, կատարելապէս զինուած արդիական զէնքերով, որոնք ճարուած են հետեւեալ աղբիւրներէն. —1. Էլասի զէնքերը. —2. Անգլիացիներուն կողմէ յունական բանակին սահմանուած զէնքեր, —3. Քաղաքացիներու կողմէ յանձնուած զէնքեր, 1944 Դեկտեմբերի զինաթափութենէն վերջը։

Լիբանանի եւ Սուրիոյ օտար զինուորները կը քաշուին

Սուրիոյ վարչապետը հաղորդեց թէ Ճէզիրէի եւ Եփրատի շրջաններու օտար զինուորները պիտի քաշուին այս ուրբաթէն սկսեալ։ Պարպումը պիտի լրանայ Փետրուար 6ին, երբ սուրիականդրօշը պիտի ծածանի զօրանոցներուն եւ օդակայաններուն վրայ։ Կը կարծուի թէ բոլոր օտար զինուորներու պարպումը պիտի լրանայ երկու ամիսէն։

Նոր դահլիճին կազմութիւնը

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ Պ. Ֆէլիքս Կուէնի, որուն թեկնածութիւնը դրած էին համայնավարները, մերժելով միւս ընկերվարական թեկնածուն, Պ. Վէնսան Օրիոլ։ Երեք հոսանքները համաձայնած ըլլալով, Սահմանադիր ժողովը հաւանութիւն յայտնեց առանց դժուարութեան, քանի որ Պ. Ֆէլիքս Կուէն Սահմանադիր ժողովին նախագահ ընտրուած էր միաձայնութեամբ։ Նորէն ընկերվարական պիտի ըլլայ Սահմանադիր ժողովին նախագահը։

Նոր վարչապետը 62 տարեկան է։ Հայրը եւ մայրը ուսուցիչ էին, եւ անոնցմէ ժառանգած է սովորութիւն մը,— մատիտով զարնել սեղանին։ Երեսփոխան Պուշ տիւ Ռոնի շրջանին, Պ. Ֆէլիքս Կուէն Դիմադրական ճակատի հերոսներէն է։ Գրաւման շրջանին Լոնտոն գնաց Սպանիոյ ճամբով եւ դարձաւ զօր. տը Կօլի գործօն աջակիցներէն մէկը։ Սպանիացիները ձերբակալած էին, բայց յաջողեցաւ ազատիլ, Անգլիացի ձեւանալով եւ կարգ մը թուղթեր ներկայացնելով։ Կինն ալ ծածկեց իր փախուստը, ամէն տեղ պատմելով թէ փախած է ուրիշ կնոջ մը հետ։ Շատ չանցած այր եւ կին իրար գտան Ճիպրալթարի մէջ։

Նոր վարչապետը դրականութեան պսակաւոր է եւ փաստաբան 1907էն ի վեր։ Ընկերվարական կուսակցութեան միացաւ 1904ին։ Մէկն է այն 80

Խ. Հայաստանի մշակոյթը

Երեկոյթը որ նուիրուած էր Հայաստանի 25-ամեայ մշակոյթին, կազմակերպուած Փարիզի Հայ Գրողներու Ընկերութեան կողմէ, տեղի ունեցաւ շաբաթ երեկոյ, Սալ տը Ժէոկրաֆիի մէջ:

Նախագահ Պ. Զօպանեան նախ քան բացումը յայտարարեց թէ փետրուարի առաջին շաբաթը տեղի պիտի ունենայ նման երեկոյթ մը «Հայաստանի Նոր ուղղագրութեան մասին»: Ցետոյ պատկերացուց այն շրջանը ուր Թուրքը եւ Գերմանը հայ ցեղը բնաջնջելու դիւային ծրագիր մը կը հետապնդէին, իսկ դաշնակից ազգերը դաւաճանօրէն կը լքէին մեզ: Անհաւասար այդ պայքարին մէջ կազմուեցաւ Հայաստանը, որ կռթնելով Խորհ. Ռուսիոյ ուժին՝ կրցաւ զարգացնել հայ մշակոյթը: Բոյլ մը հայ տաղանդներ, որոնք արտասահման առած էին ուսումը, վերադարձան հայրենիք, ինչպէս Թէրլէմէզեան եւ ուրիշներ, ու նպաստեցին հայկական մշակոյթին: 25 տարուան մէջ տեղի ունեցած դրական, գիտական, եւ ճարտարարուեստական շարժումը դժուար է պատկերացնել այսքան կարճ ժամանակի մէջ, ստուար հատոր մը պէտք է ներկայացնելու համար այդ բոլորը: Այսօր Երեւանի մէջ ունինք տաղանդներ ամէն սապարէզէ, բանաստեղծ, դրագէտ, երաժիշտ, ճարտարագէտ եւայլն:

Դառնալով արտասահմանի մէջ տեղի ունեցած մշակութային վերելքին՝ Պ. Զօպանեան ըսաւ թէ ընդունելով Հայաստանի մէջ կատարուած յառաջդիմութիւնը, պէտք չէ անտեսել արտասահմանի վերջին 25 տարուան մշակութային վերելքը: Հոս ալ մեծ տաղանդներ կազմուեցան, Թէքէեան մը որ նոր մեռաւ, Ա. Իսահակեան մը որ կը պատկանի նաեւ արտասահմանեան գրականութեան, տակաւին շատ շատեր նորերէն: Ապագայ քննադատը իր գնահատութեան մէջ երկուքն ալ հաւասար չափով պիտի գնահատէ:

Պ. Զարոյեան, առաջին խօսողը, ըսաւ թէ լեզուն իբրեւ գործիք կատարելութեան հասած է: Կարգ մը գրողներու քով կը նշմարուին շատ մը օտար բառեր, բայց ամէն երեւոյթ հարկադրանքի մը արդիւնքն է. կարելի չէ ամէն բառի հայերէնը յարմարցնել: Խօսելով գրական տիպարներու մասին, ըսաւ թէ այն տիպարները որ կը ներկայացնեն նախա-յեղափոխական շրջանը, կենդանի են մեզի համար, յետ-յեղափոխական շրջանի տիպարները օտար կը թուին: Հին տիպարները արդէն կազմուած են եւ ծանօթ են մեզի, նորերը կը կազմուին եւ մեր այդ կեանքին օտար ըլլալը պատճառ է որ անոնք պղտոր թուին մեզի:

Պ. Հ. Զարդարեան խօսեցաւ Խ. Հայաստանի բանաստեղծութեան մասին: Այն դէպքերը որ անցան մարդոց եւ երկրի վրայէն հիմնովին փոխեցին ըմբռնումները: Հին հարցը նորէն դրուեցաւ,— արուեստը արուեստի՞ն համար, թէ արուեստը ժողովուրդին համար: Բայց երկրի մը մէջ ուր կեանքը փոթորկեցաւ, յեղափոխութեան խորհրդանիշը դարձաւ մեկնակէտ, բանաստեղծը քաղաքացի: Կեանքը կրնայ աւելի գեղեցիկ ըլլալ, բանաստեղծին կոչումն է ցոյց տալ ատիկա: Երկրորդ շրջանին բանաստեղծները պէտք է ներկայացնէին կազմուող ընկերութեան դեռ նոր դիմագիծ ստացող կեանքը, խռէալները եւ ձգտումները,— պրոլետար բանաստեղծ: Բայց նոյնիսկ Զարենց Խորհ. Հայաստանի տեսաբաններուն կողմէ պրոլետար բանաստեղծ չի նկատուիր, եւ ստիպուած ենք հարցնել,— արդեօք պրոլետար բանաստեղծ կրնա՞յ գոյութիւն ունենալ, որովհետեւ, ըստ բանախօսին, պրոլետար կեանքը այսօր իսկ լինելութեան մէջ է:

Բանաստեղծութեան հրատարակուած հատորներուն թիւն իսկ յատկանշական է: Այս ժողովուրդը բանաստեղծածին է: Բանաստեղծութիւնն է որ ժողովուրդի մը սիրտը թարմ կը պահէ:

Պ. Ս. Քարեան թարմ տպաւորութիւններով տուաւ տեղեկութիւններ Խորհ. Հայաստանի գեղարուեստի մասին: Հայկական գեղարուեստը միայն հայ հողին վրայ պէտք է տեսնել: Մշակութային բոլոր շարժումներուն ամէն տեսակ քաջալերութիւն կ՚ընծայուի, մանաւանդ երաժշտութեան եւ թատրոնի:

Հայաստանի բոլոր քաղաքները քիչ թէ շատ օժտուած են թատրոնով, բայց ամէնէն կարեւորը մայրաքաղաքի Ֆիլարմոնիան է: Զմայլելի էր 6—16 տարեկան երկսեռ ուսանողներու նուագը ամէն տեսակ գործիքներու վրայ, այնքան կատարեալ որ կրնայ մրցիլ եւրոպական ո եւ է նման խումբի հետ: Նոր չէնքը պիտի կրէ Զուհաճեան անունը: Հայաստանի Օփէրային մէջ կատարելութեամբ կը խաղան եւրոպական բոլոր կտորները: Հայկականներէն «Անուշ»ը այնքան գեղեցիկ է, ճոխ բեմադրութեամբ եւ վարպետ ղեկավարութեամբ որ Եւրոպայի մէջ կրնայ պատուով դուրս գալ: Հոյակապ է «Ալմաստը», այնպէս մը կը մտնէ հոգիէն ներս, կարծես կտրուած ես իրականութենէն եւ կ՚ապրիս երազային աշխարհի մը մէջ, եւ կը մտածես թէ հայկական մշակոյթը կրնայ իր սահմաններէն շատ հեռուները երթալ:

Պ. Հրաչ Սարգիսեանի ճառը, թատերական շարժումի մասին պիտի հրատարակուի «Յառաջ»ի մէջ: Երեկոյթին գեղարուեստական բաժինին մէջ արտասանեցին Տիկին Ա. Սարգիսեան, Պ. Հ. Տարոնեան: Երգեցին Օր. Ի. Պիլպիլեան, Պ. Յակոբեան:

Սրահը լեցուն էր, բայց շատ ցուրտ:

Շրջուն թղթակից

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ Եդիպտացի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ, 26 Յունուար, ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Նոր Սերունդի խնջոյքը այս կիրակի 27 Յունուար, «Ազատ» սրահին մէջ:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Իսի լէ Մուլինոյի մասնաճիւղի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 2.30ին, Խրիմեան սրահը, 2 rue de la Défense: Օրակարգ վարչութեան ընտրութիւն: Բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կը հրաւիրուին նաեւ անդամագրուիլ փափաքողները:

ՅՈՒՈՎ Կ'ԻՄԱՆԱՆՔ մահը Կարնեցի Տիկին ԱՐՈՒՍԵԱԿ ԽԱՉԽԱՋԵԱՆԻ (զոքանչը հանգուցեալ Բրիս Ֆէնէրճեանի): Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի վաղը, շաբաթ, ժամը 10.45ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին:

ԼԻՈՆԻ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի տարեկան պարահանդէսը, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2էն մինչեւ իրիկուան ժամը 10ը Côte d'Orի սրահին մէջ, Place du Pont (16 Cours Gambetta): Ընտիր ճաշ, ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ, բազմազան անակնկալներ:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԽՕ Քաշանի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը՝ Կիրակի 27 Յունուարին, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, 3 Villa d'Orléans, (métro Alésia): Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Մուտք 75 ֆրանք:

Կը նուագէ Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

Միւթիւալիթէի շքեղ սրահին մէջ

Կիրակի, Յունուար 27ին, ժամը 3ին

Բեմադրութիւն Խորէն Փափազեանի, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմական լաւագոյն ուժերուն եւ Պ. Գ. Զուլճեանի (Լիոնի Տրամաթիկէն), կը ներկայացուի

ՔԱՋՆ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

(Ամբաստ Բիւրատի)

Այս ներկայացման յաջողութեան համար ջանք չէ խնայուած: Տոմսերու համար դիմել Հ. Սամուէլ գրատունը եւ Ֆօթօ Ֆէպիւսին (23 Bld. Bonne Nouvelle):

Կ'ՈՒԶՈՒԻ հայ ընտանիքի մը մէջ սպասուհի մը եւ gouvernante մը (մէկ տարու երախայի մը համար): Ներկայացողները մայր եւ աղջիկ ալ կրնան ըլլալ: Դիմել Պ. Դաւիթեանի, 45 rue de l'Echiquier, Paris:

Այրի Տիկին Քէհեաեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի 27 Յունուարին, Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ՄԻՀՐԱՆ ՔԷՀԵԱԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՊՐԻՒՔՍԵԼԷՆ Հ. Աւետիսեան կը փնտռէ մօրեղբայրը՝ Շահէն Յակոբեան եւ հօրեղբօրորդին՝ Լեւոն Մարտիրոսեան (Վանեցի, Քողանի գիւղէն), որոնցմէ բաժնուած է 1917ին, Ամերիկա St. Louis: Տեղեկացնել խմբագրութեանս: Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԷՆ Գրիգոր Տէրմանեան կը փնտռէ զաւակը՝ Գասպար Տէրմանեան, Բալուի Զէթ գիւղէն: 1933ին կը գտնուէր Կրընոպլը Հ. Յ. Դ. շարքերուն մէջ: Տեղեկացնել Անդրանիկ Տէրմանեանի 63 rue Domer, Lyon (Rhône): Ծախքերը լուր տուողին վարձատրութիւն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Վարդան Կականեան, Արմաշցի, որ Յունաստանէն Գերմանիա տարուած է: Ընկերները յայտներ են թէ Ֆրանսա անցեր է: Հայրը եւ մայրը՝ Սիրական եւ Աստղիկ Կականեան, կը գտնուին Յունաստան, Քալամաթա: Տեղեկացնել Տիկին Ովսաննա Տէր Գէորգեանի, 6 rue d'Essling, Lyon:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Տիկին Մելինէ Երկանեան, Մկրտիչ եւ Կարապետ Թահմազեաններ կը փնտռեն իրենց մօրեղբայրը, Արամ Գասպարեան (Քըրչէհիրցի) որ մինչեւ 1939 կը գտնուէր Պիրէոն (Յունաստան): Տեղեկացնել Մկրտիչ Թահմազեանի, 23 rue Gazan, Paris (14): Կը խնդրուի յունահայ թերթերէն արտատպել:

երեսփոխաններէն որոնք 1940 Յունիսին մերժեցին Լավալի յանձնել հանրապետութիւնը: Ալժէի մէջ կազմակերպեց Խորհրդակցական ժողովը որուն նախագահն էր 1943 Նոյեմբեր 20էն ի վեր, մինչեւ վերջին ընտրութիւնները, երբ ընտրուեցաւ նախագահ Սահմանադիր ժողովին:

✕ Հանրապետական - Ժողովրդական կուսակցութիւնը (M. R. P.) դժուարութեամբ հաւանեցաւ մասնակցիլ նոր կառավարութեան: Այս առթիւ կարգ մը պայմաններ դրած է,— Երեք մեծ կուսակցութիւնները պէտք է զինադուլ հռչակեն եւ համաձայնին սերտօրէն գործակցելու:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԻ կրճատումը ջնջուեցաւ վեց նահանգներու մէջ,— Սէն է Ուազ, Սէն Էնֆէրիէօր, Էօր, Էօր է Լուառ, Էն եւ Ուազ, դիւրացնելու համար ցորենի կալսումը:— Խմորեղէններու պատրաստութիւնը արգիլուած է յունուար 23էն սկսեալ:— Սառած միսի բաշխումը նորէն պիտի ուշանայ, իսկ թարմ միսի համար դեռ պիտի սպասենք:

ԿԱԽՈՒԵՑԱՆ երկու չեխ զօրավարներ, Պլահա՝ 65 տարեկան եւ Ռիխթէրմօք՝ 70 տարեկան, իբրեւ դաւաճան: Երկուքն ալ խնդրած էին որ գնդակահարուին, բայց դատարանը մերժեց:

ԱՄՈՒՍՆԱԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐՈՒ թիւը 19.630ի հասած է Փարիզի մէջ, 1945ին եւ հետզհետէ կ՚աւելնայ, ամսական 500 համեմատութեամբ:

15 ՎԱԿՈՆ ՌԱԶՄԱՆԻՒԹ պայթեցաւ Նափոլիի մէջ: Մեռան 10 հոգի: Վիրաւորներուն թիւը 300էն աւելի է: Քաղաքին բնակիչները կը փախչին, վախնալով նոր պայթումներէ:

ՄԱՀՈՒԱՆ դատապարտուեցաւ Ժան Լիւշէռ, Ֆրանսայի Կէօպէլսը, որ «Լէ Նուվօ Թան» թերթը կը հրատարակէր գրաւման շրջանին եւ ահագին գումարներ ստացած է գերմանական դեսպանատունէն:

ՆԻՍ.— Հրապարակային մեծ ժողով, այս կիրակի օր ժամը 3ին, Պուլվար տը լա Մատըլէն Միչօի սրահը: Պիտի բանախօսէ Պ. Շահխաթունի, նիւթը՝ «Հայ մեծ դէմքեր, Հայ մեծ դէպքեր»:

Խմբովին անձնատուան

Ամերիկեան գործակալութիւնը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդէ այն ռուս գերիներու մասին որոնցմէ տասը հոգի անձնասպան եղած էին Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանին մէջ, իրենց երկիրը չվերադառնալու համար.—

Ցիսուն դասալիքներ եւ սպիտակ Ռուսեր որոնք Հիթլէրի համար կռուած էին, ուխտ ըրած էին անձնասպան ըլլան քան թէ Խ. Միութիւն ղրկուիլ, եւ միայն ամերիկեան զինուորներու միջամտութեան շնորհիւ էր որ մահերու թիւը իջաւ 10ի, Տախաուի արգելարանին մէջ: Հինգ հարիւր ամերիկեան զինուորներ գնահատելի գործ կատարեցին: Հրամայուած էր ամէն ուժ գործածել, երբ արգելարանին 271 դասալիքները մերժեցին կառախումբ նստիլ խորհրդային կառավարութեան յանձնուելու համար, համաձայն Եալթայի պայմանագրութեան: Երբ երկրորդ փորձ մը կատարուեցաւ շաբաթ օր, Ամերիկացիները պատրաստ էին: Գերիներէն շատերը միայն կրաւորական դիմադրութիւն ցոյց տուին. բայց 50 հոգի դիրք բռնեցին զօրանոցին մէջ, հանեցին իրենց հագուստները եւ առաջարկեցին զինուորներուն գնդակահարել զիրենք: Զինուորները արտասուաբեր կազ արձակելով, ներս խուժեցին եւ տեսան որ կալանաւորները կը խորտակեն պատուհանները եւ ապակիները կը գործածեն իրենց կոկորդները կտրելու, մոլեգին ինքնասպանութեամբ: Շատեր ալ փորձեցին կախել իրենք զիրենք: Սպաները կ՚ըսեն թէ անձնասպանութեան ուխտը կազմակերպած էր ռուս հարիւրապետ մը որ, ինչպէս իր ընկերները, Գերմաններուն համար կռուած էր դասալիք զօր. Վլասովի հետ, արեւել. ճակատին վրայ: Երկու հարիւր 40 անվնաս գերիներ կառախումբ դրուելով Ռուսիա ղրկուեցան զօրաւոր հսկողութեամբ:

Գրաւուած օր

Ապրիլ 7 Կիրակի ցերեկ կը ներկայացուի, դերասանապետ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻԻ ղեկավարութեամբ երիտասարդ թատերախումբի մը Ա. հեղինակութիւնը:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԸՆՏՐԵԱԼ ՑԵՂԸ ԿԱՄ ԳԵՐՄԱՆԻԱ, Թարգմ. Տիրան Փաշալեան: Տպ. «Հայրենիք»: Գին 1 տ.:

ՍՈՆԱԹՆԵՐ, յաջորդուած ? «Հայրենական քերթուածներ»է: Գրեց՝ Արսէն Երկաթ: 1945, Գահիրէ: Գին 70 եգ. դահեկան:

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue [illegible]

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 -
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Samedi 26 Janvier 1946 Շաբաթ 26 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4519-Նոր շրջան թիւ 248 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ»

Շատոնց է որ չի գործածուիր «Յառաջ»ի այս կենդանի խորագիրը: Պարզապէս քանի մը տող եւս խնայելու համար...

Բայց, եթէ խորագիրը չկայ, բովանդակութիւնը կը տեղայ կարկուտի պէս:

Դէզերով թղթակցութիւններ՝ ամէն օր: Մէկ մասը հինգ-տասը օր առաջ շարուած, ուրիշներ սրբագրուած: Բոլորն ալ կարգի կը սպասեն: «Թերթը լեցուած է, ո՞ւր պիտի տեղաւորենք»:

Արդարեւ, չես գիտեր թէ ո՛ր շարուած կտորը կարելի պիտի ըլլայ տեղաւորել, գլխաւոր նիւթերէն վերջը:

Եւ մեր թղթակիցները, տրտնջալով հանդերձ, համբերութեամբ կը սպասեն, ինչպէս եթէ փուռի մը առջեւ կեցած ըլլային:

«Պոչ»երու շրջանի մը մէջ կ'ապրինք, եւ այս ակամայ սպասումներն ալ դարձած են սովորական երեւոյթ:

Ամէն պարագայի մէջ, բոլոր պիտանի նիւթերն ալ պիտի երեւան, ուշ-կանուխ: Հրատարակուած ըլլան թէ հրատարակելի, մենք խանդաղատանքով կը հետեւինք անոնց բովանդակութեան:

Ինչ որ աչքի կը զարնէ ամէնէն առաջ, «գաւառ»ի զանազան միութեանց աշխուժացումն է: Գրեթէ ամէն տեղ ծաղկոց: Ամէն տեղ հանդէս: Երեկոյթ, ցերեկոյթ, ժողով: Ոչ միայն բարոյական շարժում, ոգեւորութիւն, այլեւ նիւթական առատաձեռնութիւն:

Մեր ժողովուրդին ձեռքը միշտ բաց եղած է, ամէն անգամ որ հանրօգուտ գործ մը կը տեսնէ: Այս անգամ շատ աւելի լայն բացուած են ձեռքերը, ամէն ճակատի վրայ:

Քանի մը օրինակներ, պատահաբար քաղուած.

Մարթիկի մէջ (Մարսէյլի շրջան), ուր ափ մը Հայեր կը բնակին, ամէն հայրենակից յանձն առած է ամսական մը վճարել ծաղկոցին, զաւակ ունենայ թէ ոչ:

Կրընոպլի մէջ, Կապոյտ Խաչը հանդէս մը կը սարքէ ի նպաստ Յունաստանի կարօտ հայրենակիցներուն եւ կը գոյանայ 26.104 ֆրանք, ծախքերը գեղչելով՝ 16.540: Նոյն նպատակին համար Սէնթ Էթիէնի Կապոյտ Խաչի սանուհիները կը գոյացնեն 10.000 ֆրանք (զուտ հասոյթ): Նոյն կազմակերպութեան Վիէնի սանուհիները ծանուցին երկու հասութաբեր ձեռնարկներ ի նպաստ դպրոցին:

Մարսէյլի ամէնէն ժողովրդական արուարձանին, Պուլվար Օտտոյի մէջ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը կ'ունենայ աւելի քան 20.000 ֆրանք հասոյթ, Նոր Տարուան առթիւ սարքուած թէյասեղանով մը:

Դարձեալ Մարսէյլի մէջ, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պոմոնի մասնաճիւղը կ'ապահովէ 40.000 ֆրանք, ճաշասեղանով մը:

Օրինակ մըն ալ Փարիզէն,— Կապոյտ Խաչի տեղական մասնաճիւղի վերջին պարահանդէսէն գոյացած է հարիւր հազար ֆր., զուտ հասոյթ:

Տակաւին կարելի էր խօսիլ ուրիշ միութեանց եւ կազմակերպութեանց աւելի կամ պակաս արդիւնաւոր ձեռնարկներու մասին:

Անշուշտ այս նիւթական հունձքը արդիւնք է որքան ժողովուրդի առատաձեռնութեան, նոյնքան կազմակերպիչներու բարոյական վարկին եւ կորովին, յարատեւութեան:

Մասնաւորապէս կրթական դետնի վրայ կատարուած աշխատանքը ամէնէն կազդուրիչ երեւոյթն է: Ճիշդ այն պահուն երբ կը խօսինք հայրենիքի ընդարձակման, ներգաղթի եւ ուրիշ հեռանկարներու մասին:

Եթէ կը հաւատանք թէ լեզուն է ամէնէն ամուր ազդակը՝ «ազգապահպանութեան», ապա ուրեմն ինչ որ կը կատարուի այդ ուղղութեամբ, իրական վաստակ մըն է ինքնին:

Ի՞նչ պիտի արժէր նոր սերունդ մը առանց մայրենի լեզուի: Կամ ընդարձակուած հայրենիք մը առանց նոր սերունդի:

Ինչ որ «Ձայներ գաւառէն» կը կոչենք, տեսակ մը աւետիս է:

Անոնք խօսքը գործի վերածելով, ամէն բանէ առաջ իրական հայրենասիրութեան, եղբայրակցութեան փաստեր է որ կու տան: Տոկալու եւ արտադրելու կամքն է որ կը շեշտեն:

Աւելի եռանդ եւ յարատեւութիւն, բոլորին: Ամէնէն առաջ՝ երախտագիտութեան:

Շ.

ԹԱՏՐՈՆԸ Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Թատրոնը արուեստներու մէջ բացառիկ տեղ մը կը գրաւէ, որովհետեւ համադրութիւն մըն է բազմաթիւ արուեստներու: Թէեւ թատերգութեան մը բնագիրը կը կազմէ կարեւոր մասը թատերական արուեստին, սակայն զանազան ազդակներ մեծ դեր կը կատարեն շինելու համար իտէալ կլիմայ մը:

Այսպէս, բեմայարդարութիւնը, տէքօրները, դերասաններու խաղարկութիւնը, հանդիսականներու հոգեբանութիւնը կը ստեղծեն նպաստաւոր կամ աննպաստ մթնոլորտ:

Ուրեմն Խ. Հայաստանի թատրոնի մասին ճշգրիտ գաղափար մը ունենալու համար մեզի կը պակսին էական տուեալներ: Ծանօթ ենք կարգ մը թատերգութիւններու, բայց զանոնք ամբողջացնող մնացեալ ազդակները հեռու են մեզմէ:

Որքան բաղձալի պիտի ըլլար որ Խ. Հայաստանի թատերական խումբ մը կարենար գալ արտասահման եւ իր իսկ ինքնատիպ բեմադրութեամբ եւ խաղարկութեամբ ներկայացնէր զանոնք:

Այս գրութիւնը համեստ եզրակացութեան մը կը ձգտի,— ամփոփել կարգ մը ուսումնասիրութիւններ եւ տեղեկութիւններ Խ. Հայաստանի թատրոնի մասին:

Ընդհանրապէս ամէն երկրի մէջ մարդիկ հաճոյքով եւ հետաքրքրութեամբ կը յաճախեն թատրոն, իսկ Խորհրդային Հայաստանի մէջ հայ ժողովուրդը ծայրայեղ խանդավառութեամբ կը հետեւի թատերական ներկայացումներուն: Օրեր առաջ թատրոնները գրաւուած են Խ. Հայաստանի մէջ: Ականատեսները կը պատմեն թէ թատրոնի կիշէին մօտ իրարու ձեռքէ կը խլուին տոմսակները եւ թատերասրահին մէջ ունկնդիրները երկիւղածութեամբ կը հետեւին ներկայացումներուն եւ կ'ապրին խորապէս:

Ահա թէ ինչու Խ. Հայաստանի մէջ առօրեայ կենցաղի անհրաժեշտագոյն մասը դարձած է թատրոնը, որմէ հասարակութիւնը իր հոգեկան եւ բարոյական սնունդը կը ստանայ:

Նորահաս սերունդը կը դիմէ թատրոն որոշ պատրանքներով եւ ցանկութիւններով: Թատրոնը մասամբ դպրոցի դեր կը կատարէ Խ. Հայաստանի մէջ եւ շատերու համար ալ եկեղեցիին պակասը կը լրացնէ:

Հայաստանի մէջ խորհրդային իշխանութեան հաստատուելէն անմիջապէս վերջ, 1921ին վերակազմուեցաւ հայ թատրոնը:

Հայ ժողովուրդը առաջին անգամ ունեցաւ պետական մնայուն թատրոն, ազատագրուած պատահականութիւններէ եւ այս թատրոնը ապրեցաւ հայրենի հողի սրտին՝ Երեւանի մէջ, շրջապատուած սրտագին գուրգուրանքով եւ շատ ջերմ հոգատարութեամբ եւ ունեցաւ զարգացման փայլուն հեռանկարներ:

Երեւանի առաջին պետական Դրամատիկական թատրոնը նուիրուեցաւ մեր ամէնէն ինքնատիպ եւ տաղանդաւոր թատերագիր Գ. Սունդուկեանի անուան:

Սունդուկեան թատրոնի մէջ, որ Հայաստանի «Գոմէտի Ֆրանսէզ»ը կը համարուի, արժէքաւոր հին ու նոր դերասաններու խումբ մը կը խաղայ, հայ դասական թէ նորագոյն խաղեր, ինչպէս նաեւ միջազգային համբաւաւոր հեղինակներու գործեր:

Խ. Հայաստանի երկրորդ կարեւոր թատրոնը կը գտնուի Լենինականի մէջ:

Այսօր կարելի է ըսել որ չկայ նահանգային կեդրոն մը որ իր շրջանային թատրոնը չունենայ: Այդ թատրոնները ունին իրենց առանձին գեղեցիկ շէնքը եւ թատերական ուրոյն խումբ, առանձին խաղացանկով:

Հայաստանի մայրաքաղաքին մէջ կան նաեւ բացի Օփերայէն,— Կոմեդիայի թատրոնը, Պատանի Հանդիսատեսի թատրոնը, նուիրուած՝ Ա. Միկոյեանի անուան որ 10-16 տարեկան դպրոցականներու համար մասնաւոր թատերախաղեր կը խաղայ ճոխ բեմադրութեամբ, իբրեւ բեմադիր ունենալով յայտնի դերասաններ Սարգիս Քոչարեան եւ Աստղիկ Աղասեանը, իսկ գեղարուեստական մասը կը ղեկավարէ Տիգրան Շամիրխանեան: Այս թատրոնին մէջ մեծ տեղ կը տրուի հէքեաթային բեմադրութիւններու: Տիկնիկային թատրոնը նուիրուած Յովհ. Թումանեանի անուան 9—10 տարեկան երախաներու համար հաստատուած է եւ կը համապատասխանէ ծանօթ Կինեօլին: Օփերեթային թատրոնը որուն գեղարուեստական ղեկավարն է Արմէն Այվազեան, իսկ բեմադրիչները Թադէկ Սարեան եւ Էհրամճեան: Կայ նաեւ շրջիկ թատերախումբ մը ղեկավարութեամբ Ցարօ Խարազեանի որ Հայաստանի ամէնէն հեռաւոր գիւղերն ու աւանները կ'երթայ խաղալու:

Հայաստանի մէջ այսօր գոյութիւն ունին 28 թատրոններ, որոնց 24ը հայկական, 2ը ռուսական, մէկը Ատրպէյճանեան եւ մէկը՝ միակը աշխարհի մէջ՝ Քրտական թատրոնը:

Ընդհ. պատերազմի ընթացքին Խ. Հայաստանի բոլոր թատրոնները հսկայական գործ կատարեցին հայրենասիրական թատերգութիւններ բեմ հանելով, տենդագին աշխատանք թափեցին թիկունքը զօրացնելու եւ ռազմաճակատի օրհասական պայքարի մասնակցող մարտիկներուն բարոյականը վառ պահելու համար:

Հայ թատերագիրները ստեղծեցին այնպիսի գործեր որոնք կը պատկերացնեն հայ ռազմիկներու բացառիկ զոհաբերումը, իսկ հայ դերասանը մարմնաւորեց հայ քաջ մարտիկներու պանծալի դէմքերը, խորհրդային թիկունքի անձնուէր մարդոց տիպարները եւ ընդդիմադիր հերոսները:

Նոյնիսկ պատմական թատերախաղերու մէջ, հայ թատերագիրը վերապրեցուցած է այնպիսի պատմական դրուագներ որոնք հրահրած են հայ դիւցազնութեան եւ խիզախ պայքարներու բացառիկ շրջանները եւ ստեղծած հին փառքերու եւ հին հերոսական կռիւներու բարբարար կլիման, ոգեկոչելով ազգային եւ հայրենասիրական գեղեցիկ դէմքեր եւ կենդանացնող պատահարներ: Անտարակոյս՝ ռուսական թատրոնը խոր հետքեր ձգած է հայ թատերագիրներու ստեղծագործութեանց վրայ: Այս ուղղութեամբ մեծ աշխատանք տարած են հայ բեմադիրները օգտուելով ռուս վարպետներէ որոնք թատերական աշխարհի մէջ հեղինակութիւններ եղած են, ինչպէս Շչէպկինը, Լէնսկին, Ստանիսլաւսքին Նէմիրովիչ-Տանչէնքօն, եւ մանաւանդ Մոսկուայի Գեղարուեստական Թատրոնը, որոնք բոլորը խորապէս ազդած են հայ թատրոնին վրայ:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Նոր վարչապետը գործի սկսաւ

Առժամեայ կառավարութեան նոր վարչապետը, Պ. Ֆէլիքս Կուէն, ընտրուեցաւ 497 ձայնով, 555 քուէարկուներու վրայ, եւ անմիջապէս գործի ձեռնարկեց:

Չորեքշաբթի օրուան Սահմանադիր ժողովը բացուած էր ժամը 3ին, նախագահութեամբ Պ. Մէռսիէի (համայնավար): Նիստը հազիւ սկսած, հանրապետական-ժողովրդական խմբակցութեան (M. R. P.) ներկայացուցիչը առաջարկեց յետաձգել մինչեւ ժամը 6: Առաջարկը քուէարկուեցաւ, հակառակ զանազան բողոքներու: Նիստը վերսկսաւ ժամը 6.15ին, եւ վարչապետին ընտրութիւնը կատարուելով, նորէն ընդհատուեցաւ, քուէհամարը կատարելու համար: Ժամը 8.15ին էր որ յայտնուեցաւ արդիւնքը: Իբրեւ տեսակ մը բողոք եւ համակրանքի արտայայտութիւն, 35 երեսփոխաններ քուէ տուած էին Քլէմանսոյի զաւկին, Պ. Միշէլ Քլէմանսոյի, երեք հոգի ալ՝ զօր. տը Կօլի: Ամբողջ նիստը տեւած էր 5ուկէս ժամ, որուն չորս ժամը դադար: Մինչեւ վերջը դժուարութիւններ ծագած էին, իբրեւ հետեւանք M. R. P.ի կողմէ դրուած պայմաններուն: Կուսակցութեան ծոցին մէջ ալ անհամաձայնութիւններ կը տիրէին: Շատ մը անդամներ հակառակ էին եռաթեւ կառավարութեան, վախնալով որ եթէ գործակցին, ծայրագոյն ձախերը կը շահին յառաջիկայ ընտրութեանց մէջ: Բայց կուսակցութեան վարիչներէն Պ. Պիտօ (արտաքին նախարարը), անհրաժեշտ գտաւ մասնակցութիւնը, թէ ներքին եւ թէ արտաքին պատճառներով:

•

Թէեւ տակաւին վերջնական համաձայնութիւն գոյացած չէ ընդհանուր քաղաքականութեան մասին, բայց կը թուի թէ նոր դահլիճը մեծ տարբերութիւն պիտի չունենայ նախորդէն: Նախարարութեանց թիւը պիտի ըլլայ 19, փոխանակ 22ի: Իւրաքանչիւր հոսանք պիտի ունենայ վեց նախարար, մէկ ալ պիտի առնուի դուրսէն, իբրեւ մասնագէտ: Ահաւասիկ հաւանական ցանկը.—

Վարչապետութեան խորհրդական Պ. Կաստօն Տէֆէռ (Մարսէյլի նախորդ քաղաքապետը, ընկերվարական): Փոխ-վարչապետ՝ Պ. Մորիս Թորէզ (համայնավար): Արտաքին նախարար՝ Պ. Պիտօ (հինը), Ազգ. պաշտպանութեան՝ ընկերվարական մը (Օրիոլ կամ Լը Թրոքէր), սպառազինութեանց՝ Շ. Թիյեօն (համայնավար), ազգ. տնտեսութեան՝ Պիյեու (հինը, համայնավար), ելմտական՝ Ժիւլ Մօք (ընկերվարական, փոխան Փլէվէնի), ներքին՝ Լը Թրոքէր կամ Վէնսան Օրիոլ (ընկերվար., ինչպէս նախորդը), դատական Պ. Թէյժէն (նախկինը, M. R. P.), կրթական՝ [illegible] (համայնավար) կամ ընկերվարական մը, գաղթային՝ Մութէ (ընկերվարական), Աշխատանքի՝ Քրուազա (համայնավար); հողագործական՝ Թանկի-Փուժան (ընկերվարական, հինը) եւն.:

× Նոր վարչապետը, Պ. Ֆէլիքս Կուէն, որու մասին կարգ մը կենսագրական տեղեկութիւններ հաղորդած էինք երէկ, բարեմոյն եւ լեզուանի մարդ մըն է եւ ընդհանուր համակրութիւն կը վայելէ: Սովորութիւն ըրած է առտուն ժամը 5ին ելլել եւ իր ձեռքով պատրաստել սուրճը: 1941ին

ՄԵՐ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՇԱՎԻԼ.— «Իմ մայրենի քաղցր լեզու» … Շատ անգամներ լսած եմ մեր այս սքանչելի երգը, նոյնիսկ Պոլսոյ Փըթի Շանի թատրոնին մէջ, Մեծ Վարպետին երգչախումբին երգածը, սակայն ոչ մէկ ժամանակ այնքան խոր ազդեցութիւն թողած է իմ վրայ, որքան անցեալ կիրակի Շավիլի դպրոցի հանդէսին, երբ առաջին անգամ վարագոյրը բացուելուն, 4էն 12 տարեկան 45—50 Հայու զաւակներ, իրենց վարժուհիներուն ղեկավարութեամբ երգեցին, «Ո՛վ մեծասքանչ դու լեզուն»։

Մինչեւ դուռը լեցուած էր մեր Մատուռ-դըպրոցը։ Եկած էին բոլոր ծնողքները։ Այդ օրը բոլորը բացառաբար թողած էին նարտի եւ պլօթի սեղանները, իրենց փոքրիկներուն բերնէն լսելու համար իրենց«մայրենի լեզուն», լսելու անոնց երգերն ու արտասանութիւնները իրենց թոթով լեզուով եւ ուրախանալու անոնց հետ։

Մեր դպրոցը նոյն իսկ պատերազմի տարիներուն շատ քիչ բացառութեամբ միշտ բաց մնաց։ Առաջ կը կառավարուէր «Համազգային»ի մասնաճիւղին կողմէ, օժանդակութեամբ իր կեդրոնին եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին գործակցութեամբ։ Այս վերջին շրջանին Եկեղեցական Ընկերակցութիւնը ինք ստանձնեց դպրոցին հոգածութիւնը եւ իր կողմէ կազմուած հոգաբարձութիւն մը ժրաջան գործունէութեամբ կը կառավարէ այն, իսկ մեր ժողովուրդը չի զլանար իր բարոյական թէ նիւթական օժանդակութիւնը իր սիրած դպրոցին եւ գոնէ անոր վիճակին, կուտայ լիաբուռն, երբ դիմում կատարեն։

Անշուշտ որ կան անտարբերներ, «եղան տակը հորթ» փնտռող յաւիտենական դժգոհները եւ նոր «Ֆրանսացի»ները, որոնք օտարի աչքանէն բռնուած՝ կը վախնան որ իրենց զաւակերուն ա£ս㣿 կը փոխուի, եթէ շաբաթը գոնէ քանի մը ժամ իրենց մայրենի լեզուով կարդան։ Ասոնք ամէնը կան, ե՞րբ եւ ո՞ւր չէ գտնուեր միշտ։ Բայց կարաւանը կը քալէ։

Հոգաբարձութեան անդամներէն Պ.Մ. Սարգիսեանի կարդացած տեղեկագրէն յայտնի եղաւ որ, Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը իր վերջին թէյասեղանի հասոյթին կէսէն աւելին, 7000 ֆր. ձգած է դպրոցին։ Ազգ. Միութեան մասնաճիւղի կանանց բաժինն ալ խոստացած է օժանդակել։

Հանդէսը յաջող էր եւ տարուած աշխատանքը գոհացուցիչ։ Այս առթիւ շնորհաւորելի են երկու վարժուհիները, Տիկին Արշալոյս Փէնտիկեան եւ Տիկին Լիւսի Սարգիսեան։ «Վարձքերնին կատար» պիտի ըսէին մեր գիւղացիները։ Հայ արիներն ալ թէ հանդէսին մասնակցութեամբ եւ թէ իրենց ձեռակերտ սիրուն խաղալիկներովաշխատանքի մեծ բաժինը ունեցան այս ձեռնարկին մէջ։ Շատ ապրին ամէնքն ալ։ Պ. Պ. Փափազեանէ եւ Շմաւոնեանէ նուիրուած նուէրները բաժնուեցան փոքրիկներուն եւ վիճակահանութեան դրուեցան։ — Թղթակից

Լէոն Պլումը պաշտպանեց իբրեւ փաստաբան, Ռիոմի դատավարութեան ատեն։ Գրաւման շրջանին ինքն էր որ վերակազմեց ընկերվարական կուսակցութիւնը։ Ընթերցողները անշուշտ կը յիշեն իր համակրական նամակը՝ Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ (Մարսէյլի մէջ)։

Փշոտ խնդիրներ Միացեալ Ազգերու առջեւ

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը անելի մատնուած է, Իրանի, Յունաստանի եւ Ճավայի խնդիրներուն եւ ուրիշ փշոտ հարցերու առթիւ։ Հակառակ անհատական եւ հաւաքական խօսակցութեանց,— 1. Տակաւին համաձայնութիւն գոյացած չէ ընդհ. քարտուղարի մասին, որ պիտի ստանայ 50.000 տոլար տարեթոշակ եւ ձրի բնակարան։— 2.Մթնոլորտը պղտորած է, քանի որ Իրան բողոքած է Խ. Միութեան դէմ, Ատրպատականի հարցին առթիւ, իսկ Խ. Միութիւնն ալ Անգլիոյ դէմ, պահանջելով Յունաստանէն եւ Ճավայէն քաշել անգլ. զօրքը։ Գըլխաւոր պատուիրակները գոնփակ խօսակցութիւններ ունեցան, առանց որոշ ելքի մը յանգելու։ Մէկ խօսքով՝ ընդհանուր անստուգութիւն։

Ուրիշ ծանրակշիռ խնդիր մը,— հիւլէական ուժի հարցը։ Մասնաւոր յանձնաժողովը երէկ ընդհ. ժողովին քննութեան յանձնեց իր տեղեկագիրը։ Գլխաւոր դժուարութիւնը այն է որ Մ. Նահանգները վճռած են պահել իրենց գաղտնիքը։ Կայ, տակաւին, գաղթավայրերու խնամակալութեան խնդիրը, որու մասին տարբեր տեսակէտներ ունին չորս մեծերը։

Ապահովութեան Խորհուրդը, որ կը բաղկանայ 11 անդամներէ, առջի օր գաղտնի ժողով մը գումարեց լման երկու ժամ, առանց եզրակացութեան մը յանգելու, սպասելով խորհրդային պատուիրակութեան ստանալիք հրահանգներուն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ Քալամաթայի (Պելոպոնէս) 2000 միապետական ապստամբներր զինաթափել խնդրեցին, երբ կառավարական զօրքը ռմբակոծեց իրենց լեռնային դիրքերը, աւելի քան մէկ ժամ։ Կրակը դադրեցաւ, երբ ապստամբները բանագնաց մը ղրկեցին, որ լեռը վերադարձաւ անգլիացի սպայի մը հետ։ Բանակցութիւնները կը շարունակուին։ Ապստամբները 150 պատանդներ տարած էին, որոնք մեծ մասով ազատ արձակուեցան։ Կան սպանեալներ ալ, իսկ 21 հոգի ապստամբներուն ձեռքն են տակաւին։

ՄԱՀԱՊԱՐՏ ԼՐԱԳՐՈՂԸ, Ժան Լիւշէռ, չափազանց ընկճուած էր երբ լսեց վճիռը։ Ընդհ. դատախազը պոռաց երեսին.— «Դաւաճա՛ն, ծախուած մարդ, իր միակ Աստուածը դրամն էր, դրամի համար էր որ մատնեց իր հայրենիքը։ Այս մարդը կը գրէր անգամ մը,— «Ես գործակից եմ եւ պատրաստ կեանքս տալու գործակցութեան համար։ Ահաւասիկ սքանչելի առիթ մը այդ գոհունակութիւնը կատարելու։ Թող վճարէ դաւաճանութեան գինը»։ Դառնալով ամբաստանեալին,— «Վճարէ՛ հիմա, ողջերուն ձայները եւ մեռածներուն հառաչանքները։ Այսպէս մաքրած պիտի ըլլաս արատ մը Ֆրանսայի ճակատէն»։ Դատախազը յայտարարեց թէ Լիւշէռ Լավալէն ալ ցած է։ Ցետոյ կարդաց ուրիշ գրութիւն մը ուր ամբաստանեալը կ'ըսէր — «Զօր. տը Կօլ պէտք է … հարուի ատրճանակի գնդակով, ըլլալէ վերջ»։ Ցիշեցուց

նաեւ որ եթէ քանի մը հայրենասէրներ փրկած է, հարիւրաւորներ զոհած է իր գրութիւններով եւ ոստիկանական կազմակերպութիւններով։ «Իր միակ հայրենիքը գաղտնի վարկերն էին»։ Պաշտպան փաստաբանը երեք ժամ խօսեցաւ, ամբաստանեալը ներկայացնելով իբրեւ զոհը գերման դեսպան Ապէցի, բայց անօգուտ։ Երդուեալները 15 վայրկեանէն արձակեցին մահավճիռը։

ԹԱՒՐԻԶԷՆ հասած լուրերու համաձայն, նոր ընտրութիւններ պիտի կատարուին Ատրպատականի մէջ, առանց ազգի կամ սեռի խտրութեան։ Քաղաքին մէջ տեղի ունեցած է կիներու առաջին համագումարը։— Նոյն լուրերուն համաձայն, ծանր կռիւներ կը մղուին Զէնճանի մէջ, Թէհրանի հիւսիսակողմը, իսկ հարաւային Իրանի մէջ զինեալ հրոսախումբեր աւարի կուտան Իրաքի սահմանամերձ շրջանները։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ նախկին դիկտատորը, Անտոնէսքու, որ Ռուսիոյ մէջ արգելափակուած էր 1944 Օգոստոս 23էն ի վեր, Պուքրէշի մօտ բանտը փոխադրուեցաւ, դատուելու համար։ Ներքին նախարար Եորկէսքու (համայնավար) յայտարարեց թէ ամբաստանեալը պիտի դատուի ուրիշ 15—30 գործակիցներու հետ, ժողովրդային ատեանի մը առջեւ։

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակցութեան գործադիր կոմիտէն մերժեց համայնավարներու մէկ դիմումըորով յանձն կ'առնէին միանալ իրենց։

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ հոսանքին գինը պիտի հաշուեն 4.98էն փոխանակ 5.33ի, 1946 Յունուար 1էն սկսեալ։

ՖԻՆԼԱՆՏԻՆ, նախկին վարչապետը, որ բանտարկուած էր գործակցութեան ամբաստանութեամբ, ազատ արձակուեցաւ առանց դատուելու։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՆԹԷՕ Քաշանի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը՝ Կիրակի 27 Յունուարին, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, 3 Villa d'Orléans, (métro Alésia)։ Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։ Մուտք 75 ֆրանք։

Կը նուագէ Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, նուագ (ճաշ) եւ ճոխ պիւֆէ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ Եգիպտացի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ, 26Յունուար, ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Նոր Սերունդի խնջոյքը այս կիրակի 27 Յունուար, «Ազատ» սրահին մէջ։

Կը նախագահէ ընկեր Հրանդ Սամուէլ։ Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Թառիստ Արգար, Բենօ եւ Վրացի Կինտօն։ Կը հրաւիրուին ընկերները եւ բարեկամները։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Իսի լէ Մուլինոյի մասնաճիւղի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 2.30ին, Խրիմեան սրահը, 2 rue de la Défense։ Օրակարգ վարչութեան ընտրութիւն։ Բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Կը հրաւիրուին նաեւ անդամագրուիլ փափաքողները։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տիկին Սիրազարդ Պետիկեան կը ծանուցանէ թէ իր երկու հոգեհատորներուն ԹԱԳՈՒՀԻի եւ ՅԱԿՈԲԻ յիշատակին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի, այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին։ Կը հրաւիրուին հանգուցեալներուն յիշատակը յարգողները։

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ.— Տէր եւ Տիկին Աղապապ Պարսամեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց քեռայրին՝ Պ. Ստեփան Կրտտեանի, Քալիֆորնիա։

X Կարտանէն Տիկին Ճ. Երամեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Ամերիկա իր եղբօր, Պ. Սողոմոն Քարենցի։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարանդեան» մարզական խումբը հրաւիրեց Մարսէյլի «Խատիսեան» մարզական գնդակի խումբը, կիրակի առաւօտ ժամը 1.30ին «Սէն Ռոքի» մարզադաշտին վրայ։ Դաշտին վրայ փայլեցան Խատիսեան խումբի տղաքը Պ. Միքայէլեանեւ Ա. Պալեան, նաեւ Վարանդեան խումբի տղաքը և յաղթեցին «Խատիսեան» խումբին։ Կարտան շահեցաւ 4 — 1ով։ — Ստեփան

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Մօտ տարի մը առաջ Ալժերիոյ մէջ մեզմէ առ յաւէտ բաժնուեցաւ Լէգէոնական մեծ. անդամահատ ընկերներէն ԶԱԼԻ (ԿԱՐԱՊԵՏ) ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԸ՝ որու սգակիր այրին հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել պիտի տայ այս կիրակի առաւօտ, Մարսէյլ, Փրատոյի Ս. Թարգմանչաց Մայր եկեղեցիին մէջ։

Ֆրանսական Բանակի Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը կը հրաւիրէ Մարսիլիոյ եւ շրջանի բոլոր ընկերները որ գան իրենց յարգանքի բաժինը տալու ողբացեալ ընկերոջ անմոռանալի յիշատակին։

ՓԱՐԻԶԻ Հայոց Աղքատախնամ Ընկերութիւնը թէյասեղան մը պիտի տայ Մարտ 31ի կիրակին, Սոսպոնի ընդունելութեան սրահը, ի նպաստ աղքատներուն։ Նկատի ունենալ այդ թուականը։

Այրի Տիկին Քէհեաեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի 27 Յունուարին, Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ՄԻՀՐԱՆ ՔԷՀԵԱԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ԼԻՈՆԻ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի տարեկան պարահանդէսը, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2էն մինչեւ իրիկուան ժամը 10ը Côte d'Orի սրահին մէջ, Place du Pont (16 Cours Gambetta)։ Ընտիր ճաշ, ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ, բազմազան անակնկալներ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Պ. Կարապետ Գուզումեան Տարսոնցի, իր քրոջ կողմէ (Ամերիկա)։ Պատերազմէն առաջ կը բնակէր Փարիզ։ Տեղեկացնել Պ. Յակոբ Փափազեանի, 150 rue Lafayette, Vienne, (Isère)։

ԿԱՐՏԱՆԻ Կապոյտ Խաչի ենթամասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ 28 Յունուար կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, ընկերվարականներու սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ԼԻՈՆԻ Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան նախկին վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հայրենակիցները այսօր, շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, 33 rue Dunoir։ Օրակարգ՝ ընտրութիւն նոր վարչութեան։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՅՈՒՍԱԲԵՐ, գրական, գեղարուեստական եւ գիտական բաժին, Բ. տարի, 1945 Դեկտ. 7, ճոխ բովանդակութեամբ։ Հասցէ.— B. P. 868, Le Caire (Egypte)։

ՊԱՆԹԷՕ ՔԱՇԱՆԻ հայկական դպրոցի տարեկան հանդէսը՝ այս կիրակի, Յունուար 27, ժամը 2.30ին, Պանթէօյի փրանսական դպրոցի ծանօթ սրահին մէջ։ 88 աշակերտներ պիտի արտասանեն եւ երգեն հայերէն։ Հայկ. մշակոյթը սիրող բոլոր Հայերը կը հրաւիրուին։

ԿՈՒԶՈՒԻ հայ ընտանիքի մը մէջ սպասուհի մը եւ gouvernante մը (մէկ տարու երախայի մը համար)։ Ներկայացողները մայր եւ աղջիկ ալ կըրնան ըլլալ։ Դիմել Պ. Դաւիթեանի, 45 rue de l'Echiquier, Paris։

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Dameame - 13

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63
ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք
Dimanche 27 Janvier 1946 Կիրակի 27 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4520-Նոր շրջան թիւ 249 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 3 Ֆ.

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՅՈՒՇԱԳԻՐԸ ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻՆ

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Գերագոյն Մարմինը յուշագիր մը յանձնած է Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովի նախագահութեան, ժիրայր Միսաքեանի միջոցաւ, պատճէնը հաղորդելով հինգ մեծ պետութեանց արտաքին նախարարներուն: Ստորեւ՝ թարգմանութիւնը.—

Վսեմափայլ Տէր,— Հ. Յ. Դաշնակցութեան — Հայ Ընկերվարական Կուսակցութեան — Գործադիր Մարմնին հրահանգով, պատիւ ունիմ խնդրելու Ձեր Վսեմութենէն որ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան առաջին ընդհանուր ժողովին յայտնէք Դաշնակցութեան սրտագին ողջոյնները, ինչպէս նաեւ իր անկեղծ մաղթանքները ներկայ խորհրդակցութեանց կատարեալ յաջողութեան համար: Կուսակցութիւնը, եւ իրօք աշխարհի բովանդակ հայութիւնը, ջերմօրէն կը յուսան թէ այս առաջին ժողովը նոր դարաշրջան մը պիտի բանայ մարդկութեան պատմութեան համար, եւ 51 ներկայացուցիչ պետութեանց իմաստութիւնը եւ բարի կամեցողութիւնը պիտի առաջնորդեն մարդկութիւնը դէպի խաղաղ ու աւելի երջանիկ ապագայ մը: Ներկայ Արիսպագոսը կոչուած է ի կատար ածել բարդ ու ծանրակշիռ աշխատանքներ, բայց կարելի է վստահօրէն ակնկալել թէ աշխարհի ժողովուրդները որոնք այնքան դառնօրէն տառապեցան երկրորդ պատերազմի պատճառաւ, լաւագոյնս պիտի նկատեն որդեգրել քաղաքականութիւն մը որ համապատասխանէ Միացեալ Ազգերու Ուխտին մէջ յայտարարուած այն իտէալներուն որոնք արդարութիւն եւ անկողմնակալ վերաբերում կը խոստանան բոլոր ազգերուն կամ անհատներուն:

Անշուշտ, հանդիսաւոր յայտարարութիւններ եւ յանձնառութիւններ ինքնին բաւական չեն երաշխաւորելու համար խաղաղութիւնն ու բարի կամեցողութիւնը՝ ազգերու միջեւ: Ապագայի մասին տիրող մտահոգութիւնը կրնայ փարատիլ միայն այն ատեն երբ աշխարհի ժողովուրդները խղճմտօրէն յարգեն՝ արդարութիւնը բոլորին հանդէպ ի գործ դնելու սկզբունքը:

Անհաշտ իտէալներ ու հակամարտ շահեր՝ համաշխարհային առաջին պատերազմի վաղորդայնին, պատճառ եղան որ յաղթական պետութիւնները ողբալի կերպով ձախողին կարգադրելու համար բազմաթիւ խնդիրներ որոնց շարքին Հայկական Հարցը որ միջազգային հանգամանք ունի, ամէնէն կարեւորներէն մէկն է:

Այս ծանրակշիռ պահուն երբ ազգերը ժողովի նստած են Միացեալ Ազգերու Ուխտին կիրարկումին մասին խորհրդակցելու համար, հայ ժողովուրդը կը յուսայ թէ իր պատմական հայրենիքը Թ. Հայաստանին վերադարձնելու իր արդար պահանջը լսելի պիտի դառնայ յարմարագոյն բեմէն եւ ինք պիտի արտայայտուի անոր մասին՝ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան միջոցով:

Օգտուելով ներկայ պատեհութենէն, Ձեր Վսեմութեան կը յղեմ, ի դիմաց Հայ Ընկերվարական Կուսակցութեան Գործադիր Մարմնին եւ անոր անունով, Հայկական Դատին գլխաւոր երեւոյթները ինչպէս նաեւ հայ ժողովուրդին բաղձանքներն ու պահանջները:

1.— Ի շարս այն բոլոր պզտիկ ազգերուն որոնց հաւատարմութիւնը Ազատութեան եւ Արդարութեան Դատին մի միայն պղատոնական չէր, հայ ժողովուրդը կը դրաւէ պատւոյ տեղ մը, ու արդար հպարտութեամբ մըն է որ իրեն կը վերապահէ երկու մեծ պատերազմներու ընթացքին Դաշնակիցներու կողքին կանգնած ըլլալու պատիւը՝ կռուելու համար բռնակալութեան վատթար ուժերուն դէմ: Թէ ինչ է եղած իր վարձատրութիւնը անցեալին մէջ, քաղաքակիրթ մարդկութեան կը մնայ դատել:

Երբ պատերազմը պայթեցաւ 1914ին, պատմական Հայաստանը տակաւին բաժնուած կը մնար ռուսական եւ օսմանեան կայսրութեանց միջեւ: Զրկուած քաղաքական ինքնուրոյն կարգուսարքէ եւ հետեւաբար ինքնապաշտպանութեան ամէնէն էական միջոցներէն, Հայերը ենթարկուած էին — Թուրքիոյ մէջ — ծրագրեալ հալածանքի եւ պարբերական կոտորածներու որոնք կը կազմակերպուէին յաջորդական Թուրք կառավարութեանց գրգռութեամբ եւ հաւանութեամբ: Պատմութիւնը լայնօրէն ապացուցած է որ կանխորոշ ծրագիր մը մշակուած էր Հայերուն դէմ, որուն նպատակն էր նախ սպառել անոնց համբերութիւնը ու յետոյ ջարդել:

Նախընթաց չորս տասնեակ տարիներուն, Արեւմտեան պետութիւններ բազմաթիւ ձեռնարկներ կատարած էին վարչական բարենորոգումներ հաստատելու համար Թրքահայաստանի մէջ՝ կեանքի, պատուի եւ գոյքի ապահովութիւնը երաշխաւորելու նպատակով: Եւ սակայն այս բոլոր ձեռնարկները վիժումի դատապարտուած էին, քանի որ, աւելորդ է յիշել, հայ ժողովուրդին ճակատագրով ամէնէն աւելի շահագրգռուող պետութիւնները համապատասխան միջոցներ ձեռք չէին առած դրական պաշտպանութիւն ընծայելու համար այս հինաւուրց ժողովուրդին՝ ընդդէմ ապականած կառավարութեան մը բռնակալութեան:

2.— Երբ 1908 Յուլիսին, յաջող յեղաշրջումէ մը վերջ, կը հռչակուէր Օսմ. Սահմանադրութիւնը որուն կը յաջորդէր հին վարչաձեւին տապալումը, կայսրութեան փոքրամասնութիւնները ու մասնաւորաբար Հայերը, կ'ողջունէին զայն իբրեւ արշալոյսը փայլուն ապագայի մը: Եւ սակայն երիտասարդ Թուրքերու բռնակալ դերքը շուտով պիտի փարատէր այդ պատրանքը: Կարելի չէր զանազանել նոր վարչութիւնը իր նախորդէն, բացի թերեւս այն պարագայէն որ սահմանադրական կառավարութիւնը աւելի դիտականօրէն վայրագ ու բարբարոս էր, ինչպէս պիտի հաստատէին յետագայ տարիներու դէպքերը: 1909ի Կիլիկիոյ 30.000 անմեղ Հայերու զարհուրելի ջարդին յաջորդեց 1915ի բնաջնջումը որուն ընթացքին կոտորուեցան ոչ նուազ քան մէկ միլիոն հայ այրեր, կիներ ու երախաներ: Պատերազմը եզական պատեհութիւնը կ'ընծայէր Թուրքերուն լուծելու համար Հայկական Խնդիրը այնպիսի ձեւով մը որ բոլորովին ինքնատիպ է իրենց — սրէ անցընել ու մէջտեղէն վերցնել այն փոքրամասնութիւնները, որոնք դժգոհութիւն կը յայտնեն: Հաւանաբար Թուրքերը գիտէին թէ իրենց դիւային ոճիրները պիտի մոռցուէին ժամանակի ընթացքին: Եւ կսկծալի փորձառութիւնը հաստատեց, անկէ ի վեր, թէ չափազանցուած չէին իրենց լաւատես հաշիւները:

Հայ ժողովուրդին կրած ողբերգութիւնը, վերջին եօթանասուն տարիներուն, մեծ յուզում պատճառեց քաղաքակիրթ մարդկութեան: Հայ ազգը երախտագիտութեան պարտք ունի հանդէպ այն մեծ ու փոքր պետութեանց որոնք վեհանձնաբար օգնութեան ձեռք կարկառեցին իրեն՝ չափով մը ամոքելու համար իր ցաւերը: Միւս կողմէ, սակայն, հայ ժողովուրդը չի կրնար մոռացութեան տալ այն պարագան որ եթէ պետութիւնները չափէն աւելի հաւատք ընծայած չըլլային Թրքական երկդիմի յանձնառութեանց, Հայերու վիճակը բարուքելու մասին, հարիւր հազարաւոր Հայեր կորսնցուցած պիտի չըլլային իրենց կեանքը այն կոտորածներուն մէջ զորս Թուրք ժողովուրդին նենգաւոր հնարամտութիւնը կազմակերպած էր՝ վարիչներուն ուղղակի մեղսակցութեամբ:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ընդհ. ժողովը միաձայնութեամբ ընդունեցաւ այն տեղեկագիրը որով մասնաւոր յանձնաժողով մը կը կազմուի հիւլէական ուժի մասին: Այս առթիւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ «գիտութիւնը մէկ ազգի մենաշնորհը չէ: Խնդիրը կը վերաբերի նոր ուժի մը որ եթէ ազդու հսկողութեան տակ չառնուի, կրնայ ընդհանուր կործանումի առաջնորդել մարդկութիւնը»: Խ. Միութեան Ա. պատուիրակը, Վիշինսկի եւս ճառ մը խօսելով, գոհունակութիւն յայտնեց ստացուած արդիւնքին համար: «Միացեալ Ազգերու առաջին գործն է այս, ապահովելու համար աշխարհի խաղաղութիւնը»: Նոյն գոհունակութեամբ խօսեցաւ նաեւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, Պ. Փոլ Պոնքուռ:— Ապահովութեան խորհուրդը սկըսաւ քննել Իրանի, Յունաստանի եւ Ճավայի խնդիրները, որոնց մասին գանգատագիրներ յանձնուած էին: Յունաստան չուզեր որ անգլ. զօրքը հեռանայ:

ՓԱՐԻԶԷՆ ԱԼ ԴԻՄՈՒՄ ԹՐՔԱՀԱՅ ԴԱՏԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ֆրանսայի Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբը, որ ամէն չորեքշաբթի կանոնաւորաբար նիստ կը գումարէ, իր վերջին ժողովին մէջ որոշած էր հեռագիր մը ուղղել Լոնտոն՝ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան նախագահ Պ. Սփաքի, պատճէնը՝ Հինգ Մեծերու պատուիրակութեանց: Այդ հեռագիրը, որ ղրկուեցաւ հինգշաբթի օր, անգամ մը եւս կը յիշեցնէ հայկական իրաւունքները Թուրքիոյ արեւելեան նահանգներուն վրայ եւ կը պահանջէ Ուիլսընեան սահմաններու կցումը ներկայ Հայաստանին:

Ամերիկայի մեր թղթակիցն ալ կը գրէ թէ «Հայ Դատի Յանձնախումբը» անվհատ եւ անընդհատ առաջ կը տանի իր գործը: ՄԱԿի ընդհ. ժողովին գումարման առթիւ հեռագիր ղրկած է, ողջունելով ժողովին գումարումը եւ յոյս յայտնելով որ Հայաստան եւս շուտով անդամ պիտի դառնայ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան, ամփոփուած Ուիլսընեան սահմաններու մէջ:

Քուպայի եւ Հարաւ. Ամերիկայի միւս երկիրներուն մէջ եւս կոմիտէներ կը կազմէ: Քուպայի կոմիտէին պատուակալ նախագահութիւնը ընդունած է Հանրապետութեան նախագահը: Ամերիկայի հանրային կարծիքը այժմ աւելի նպաստաւոր է Հայկական Դատին համար, շնորհիւ տարուած աշխատանքներուն: Վերջերս ամերիկեան մամուլը աւելի յաճախ կը յիշէ Հայաստանի եւ Հայ Դատի անունը:

Ամերիկեան թերթերը յունուար 18ին հրատարակած են հեռագիր մը, որ կ'ըսէ թէ Հայաստանի կառավարութիւնը պաշտօնապէս դիմած է Լոնտոն՝ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան անդամ ընդունուելու համար: Զարմանալի է որ ֆրանսական մամուլը արձագանգ չտուաւ այս կարեւոր լուրին:

Երեք Մեծերու Համաձայնութիւնը

Խնդիրը կը վերաբերի ոչ թէ երեք մեծ պետութեանց, այլ Ֆրանսայի երեք մեծ կուսակցութեանց, որոնք ստանձնած են կառավարութեան պատասխանատուութիւնը:

Երկար եւ տքնաջան բանակցութիւններէ վերջ, ընկերվարական, համայնավար եւ հանրապետական - ժողովրդական (M. R .P.) կուսակցութիւնները վերջնապէս համաձայնեցան, հետեւեալ կէտերուն վրայ.—

1. Բերանացի թէ գրաւոր հակաճառութեանց մէջ զգուշանալ որ եւ է վիրաւորական կամ նախատական բանավէճէ: Մասնաւոր դժուարութիւնները պիտի կարգադրուին ուղղակի շփումներով կուսակցութեանց վարչութեանց միջեւ, որպէսզի կարելի աջակցութիւնն ընծայուի կառավարութեան, միակամ աշխատելու համար ի խնդիր երկրին վերածնութեան: Երեք կուսակցութիւնները պիտի ջանան բոլոր միջոցներով պահպանել եւ զարգացնել՝ կառավարութեան, Սահմանադիր ժողովին, մամուլին եւ երկրին մէջ, ուղղամիտ համերաշխութեան ոգի մը, պաշտպանելու համար կառավարութեան մէջ հաւաքաբար տրուած որոշումները:

2. Երեք կուսակցութիւնները անհրաժեշտ կը գտնեն.— 1. Կառավարութեան ծրագրին մէջ ներմուծել իրենց սեփական ծրագիրներուն մէջ նախատեսուած միջոցները որոնց մասին համաձայնած էին նախորդ կառավարութեան կազմութեան ատեն.— 2. Հաստատել եւ հրատարակել ճշգրիտ ցուցակը մեր ներկայ աղբիւրներուն եւ պահանջներուն.— 3. Արագօրէն իրականացնել այն միջոցները որ արդէն քուէարկուած են Սահմանադիր ժողովի կողմէ: Երեք կուսակցութեանց պատուիրակները ճշդած են այդ ծրագրին էական կէտերը եւ անոնց գործադրութեան ստիպողութեան կարգը: Ասկէ զատ, անոնք առաջին կարգին վրայ դասելով պարենաւորման խնդիրը, ստիպողական կը գտնեն անոր լուծումը: Միեւնոյն ատեն անհրաժեշտ կը գտնեն վարչական խոր բարենորոգում մը, ջնջելով անօգուտ եւ մակաբոյծ պաշտօնները, ազգայնացումը եւն.: Կը հաստատեն արհեստակցական ազատութիւնը: Կը պահանջեն ջնջել դիւանագիտական յարաբերութիւնները Սպանիոյ ներկայ կառավարութեան հետ: Գալով դպրոցական օրէնքին, պիտի պահպանուի 1939ի կարգուսարքը ներկայ կառավարութեան միջոցին:

Դիտելի է որ կնքուած համաձայնութեան մէջ որ եւ է տրամադրութիւն չկայ ապագայ սահմանադրութեան մասին: Համայնավարները եւ ընկերվարականները թէեւ համաձայն չեն շատ մը կէտերու մասին, բայց կուսակից են մէկ Ազգ. ժողովի, մինչդեռ M .R. P. անհրաժեշտ կը գտնէ երկու ժողովները եւ զօրաւոր իշխանութիւն մը:

X Նոր դահլիճին կազմութիւնը լրացած պիտի ըլլար երէկ: Ամէնէն աւելի դժուարութիւն պատճառած է ելմտական նախարարին ընտրութիւնը: Վարչապետ Պ. Ֆէլիքս Կուէն առջի օր այցելեց զօր. տը Կոլի, որ կը գտնուի մօտաւոր գիւղ մը, Մառլի եւ դժուարութեամբ այցելու կ'ընդունի: Անգլ. մամուլը յոռետես է նոր դահլիճին տեւականութեան մասին:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

Մեր մէջ «Ժողովրդական Համալսարան» բացատրութիւնը առաջի՛ն անգամ գործածած է Գ. Կ. Բասմաջեան իր «Բանասէր» ամսաթերթով (է. տարի, Ա. թիւ, 1905), երբ կը ծրագրէր համայնագիտական ծանօթութիւններ տալ բաժանորդներուն, իր պարբերաթերթը ուզելով դարձնել դըպրոց մը եւ յօդուածները դասախօսութեանց շարք:

Բայց Ժող. Համալսարանի ծրագիրը իր ամէնէն գործնական ձեւը գտաւ 1928ին, — «Ցարդգող» Երիտասարդ Գրողներու Միութիւնը կանոնաւոր դասախօսութիւններ կը կազմակերպէր Փարիզի մէջ ամէն Հինգշաբթի երեկոյ, մեծ հետաքրքրութիւն արթնցնելով ամէն կողմ, մինչեւ արտասահման, այնքան որ մեզմէ ծրագիր - կանոնագիր կ'ուզէին՝ մասնաճիւղեր ստեղծելու համար արտասահմանի մէջ: Մենք եւս, չափազանց խանդավառ, չէինք կշտանար մէկ Հինգշաբթիով, շաբաթական մէկ հաւաքոյթով,— կը փափաքէինք կրկնել դասախօսութիւնը արուարձաններու եւ մայրաքաղաքին հեռաւոր հայաշատ թաղամասերուն մէջ: Այդ շրջանին՝ հետաքրքրութեամբ կը հետեւէի Հայաստանի մէջ կատարուած կարգ մը փորձերու, եւ «բանուորական համալսարաններու» ծրագիրը շատ կը խօսէր ինծի: Փարիզի եւ ամերիկեան մեծ քաղաքներու մէջ, գիտէի թէ կը գործէին «գիշերային համալսարաններ», աշխատաւորներուն տալու համար բարձրագոյնկրթութիւն:

Իբրեւ նախագահ «Ցարդգող»ի, ուզեցի մեր ստեղծագործութեանց ներկայացման (présentation) յատկացուած Հինգշաբթիներուն տալ երիտասարդ գրողներու լաբորաթուարի ձեւ միայն, իսկ պատմական, գիտական ու լեզուական հարցերու մասին կազմակերպել դասախօսութեանց նոր շարք մը,— տեսակ մը Ժող. համալսարան: Այդ շրջանին, Ռուսները եւս կը զբաղէին «Ժողովրդական Համալսարանի» մը կազմակերպութեամբ: Հրապարակ դրինք մեր ծրագիրը, որուն շուրջ խորհրդակցութեան հրաւիրեցինք Փարիզի հայրենակցական, երիտասարդական եւ մշակութային բոլոր Միութիւնները: Կազմուեցաւ Յանձնախումբ մը, որ յարաբերութեան մէջ մտաւ, Փարիզի մէջ ծանօթ հայ հեղինակաւոր մտաւորականներու հետ:

1928 Յունուար 8ին կատարեցինք Ժող. Համալսարանին բացումը, եւ դասախօսութիւնները շարունակուեցան, այնուհետեւ, Երեքշաբթի, Հինգշաբթի, Ուրբաթ եւ Կիրակի օրերը: Երեքշաբթի եւ Ուրբաթ երեկոները երկու դաս, ժամը 9—10 եւ 10—11, Հինգշաբթի՝ կէս օրէ ետքը ժամը 2—4, Կիրակի առաւօտ՝ ժամը 10—12:

Դասախօսութեանց նիւթերն էին, առաջին առթիւ, Հայոց պատմութիւն եւ մատենագրութիւն (Փրոֆ. Ն. Ադոնց), Հայոց նորագոյն պատմութիւն (Ս. Վրացեան), քաղաքական տնտեսութիւն եւ պետական իրաւունք (Ա. Խոնդկարեան), Տոմարակալութիւն եւ ելմտական հարցեր (Մ. Տէրպէտէրեան), Առողջապահութիւն (Տոքթ. Լ. Գրիգորեան), Ֆրանսերէն լեզու (Դաւիթ Բէկ), Հայերէն լեզու (Մ. Նաթանեան), Հոգեբանութիւն (Փրոֆ. Աղաջանեան), ընդհ. ազգերու պատմութիւն (Մ. Նաթանեան), Հայաստանի աշխարհագրութիւն, Հայոց նորագոյն գրականութեան պատմութիւն, եւայլն:

Կ'աշխատէինք ճոխացնել դասացուցակը նոր նիւթերով, հետզհետէ նոր եւ արժէքաւոր դէմքեր հրաւիրելով դասախօսութեան (բանակցութեան մէջ էինք օրինակ՝ Ա. Չօպանեանի հետ):

Դասախօսներուն կը վճարուէր դասաժամը 25 ֆրանք, արձանագրուած ունկնդիրներէն կը գանձուէր տարեկան 10 ֆրանք, իսկ պատահական ունկնդիրներէն՝ ամէն մէկ դասի համար մէկ ֆր.:

Հետաքրքրութիւնը ա՛յնքան մեծ էր, որ գաւառներէն եւ արտասահմանէն մեզի կը դիմէին՝ խնդրելով սղագրել եւ բազմագրել դասախօսութիւնները, տետրակներով ցրուել ամէն կողմ, որպէսզի ուզողը կարենար հետեւիլ Ժող. Համալսարանի այս դասախօսութեանց, եւ մասնաւոր սղագրիչ մը պաշտօնի կոչեցինք:

«Ցարդգող»ի համար ծանր բեռ մըն էր սակայն Ժող. Համալսարանը,— երիտասարդներ էինք եւ կը հետաքրքրուէինք գրական մեղքերով միայն: Հայր. Միութեանց կողմէ Եր. Ցարութիւնեան կ'աշխատէր մեծ նուիրումով, մինչ «Ցարդգող» կը փորձէր բեռը նետել իր ուսերէն: Սանասարեան Սաներու Միութիւնը, որ այդ օրերուն, յաջող պարահանդէս մը տուած էր եւ կարեւոր գումար մը (10 հազար ֆրանք) ձեռք ձգած, մեզի բերաւ հետեւեալ առաջարկը.— Ժող. Համալսարանը անուանել «Սանասարեան Ժող. Համալսարան», փոխարէն՝ կը ստանձնէր Ժող. Համալսարանին բոլոր ծախքերը: Համաձայնեցանք, — ժամանակ մը վերջ, իբրեւ ներքին բժիշկ, մեկնեցայ պաշտօնավարելու Ամիէնի հիւանդանոցին մէջ: Տարի մը վերջ, Փարիզ վերադարձիս, թաղեր էին Համալսարանը, իսկ «Ցարդգող»ն ալ կը պըլպլար՝ մարելու մօտ:

Պատմական հաստատութիւն մը կրնար դառնալ Ժող. Համալսարանը՝ եթէ ապրէր: Ինչո՞ւ չդիմացաւ: Բազմաթիւ են պատճառները:

Սկիզբները, առաւօտուն՝ ուսանող, կէս օրէ ետքը՝ խմբագիր, իրիկունը՝ դաս տալու կ'երթայի Ալֆորվիլ, կամ վարելու «Ցարդգող»ի գրական հաւաքոյթները, կամ Զմռնեաց ժողովները,— 40 կտոր եղած էի: Ուստի «Ցարդգող»ի ուսերէն նետեցի «Համալսարանը»: Յետոյ մեկնեցայ Փարիզէն, եւ երբ վերադարձայ, «Ցարդգող» բզիկ-բզիկ եղած էր թերթ հրատարակելու մարմաջէն: Կիրքերը հազիւ լռեցուցած, սկսեր էի վերակազմել «Ցարդգող»ը սկզբնական խանդավառութեամբ, բայց յանկարծ բախում մը Զմռնեաց եւ «Ցարդգող»ի միջեւ: Ժամանակ չունեցայ այլեւս «Ժող. Համալսարանով» զբաղելու: Եւ ամէն բան քայքայուեցաւ: Ատոնց պատմութիւնը, մանրամասն, ուրիշ առթիւ:

Այժմ, կարելի՞ չէ՞ վերահաստատել Ժող. Համալսարանը:

Երիտասարդական զանազան Միութիւններ կազմուած են Փարիզի մէջ եւ այլուր: Բոլորն ալ, իբրեւ գործունէութիւն, դասախօսութիւններ կը սարքեն շաբթուան մէջ որոշ երեկոներ:

Ծանօթ այդ դասախօսութեանց պատրաստութեան եւ ձեւին, արդարօրէն եւ խստիւ քննադատելէ առաջ Երիտասարդական այդ Միութեանց ղեկավարութիւնը, նախ պիտի պարզեմ նոր ծրագիր մը, ներշնչուած՝ Ժող. Համալսարանի պատմութենէն, յետոյ պիտի ներկայացնեմ երիտասարդական շարժումներու պատմութիւնը եւ դերը, թէ ի՛նչ կը հասկնանք երիտասարդութիւն բացատրութեամբ, ի՞նչ կը սպասենք երիտասարդութենէն:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԹԱՏՐՈՆԸ Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Խ. Հայաստանի սկզբնական շրջանին, ռուսական թատրոնի բեմադիրներէն հայազգի Վախթանկով եւ բանաստեղծ Վահան Տէրեան Մոսկուայի մէջ հիմնեցին թատերական ստուդիան: Անոնց վաղաժամ մահէն վերջ, Ստուդիան անցաւ նոյնպէս յայտնի եւ արժէքաւոր արուեստագէտՌուբէն Սիմոնովի ղեկավարութեան տակ որ մեծապէս օգնեց հայկական թատրոնի զարգացման: Անկէ վերջ Խ. Հայաստանի կառավարութիւնը Երեւանի մէջ թատերական վարժարան մը բացաւ զոր վերջերս ընդարձակելով եւ զօրացնելով անուանեց Թատերական Ինստիտուտ, այսինքն թատերական բարձրագոյն դպրոց, որուն տնօրէնն է Վ. Վարդանեան: Հոս կրնան մտնել միջնակարգ դպրոց աւարտողները: Այս դպրոցը ունի երեք բաժանում, — Դերասանական, բեմավարական եւ թատերագիտական: Վերջին բաժանումին մէջ կը տրուի թատերական գրականութեան լայն ուսում, սկսեալ յունական եւ հռովմէական թատրոնէն մինչեւ Վերածնունդի եւ արդի եւրոպական եւ ռուսական թատրոնները:

Թատրոնը Խ. Հայաստանի մէջ պետական գուրգուրանքի եւ օժանդակութեան առարկայ եղած է, որովհետեւ կառավարական շրջանակները, ժողովուրդի լայն խաւերը կրթելու եւ զարգացնելու լաւագոյն միջոցներէն մին կը նկատեն զայն:

Հայ թատերգութիւններու նիւթերը ընդհանրապէս միակողմանի բնոյթ կը կրեն, գրուած պարտադիր ոգիով եւ ձգտումներով եւ յաճախ գեղարուեստական մեծ արժէք չեն ներկայացներ: Կան սակայն յաջող գործեր ալ որոնք պատիւ կը բերեն հայ թատերական արուեստին:

Անշուշտ որ եւ է գեղարուեստական արտադրութիւն պէտք է ունենայ ընկերային վարդապետութիւն մը, փիլիսոփայական աշխարհահայեացք մը, հանրային խնդիր մը եւ կամ հետաքրքրական պարագաներ վերլուծող դէպքեր որոնց անմիջական կապ ունենան ընկերութեան հետ: Էականը՝ նիւթին մօտենալու ձեւն է, եւ տաղանդով ու արուեստով միայն կարելի է տալ մնայուն եւ վաւերական գործեր:

Ուրեմն՝ Խ. Հայաստանի մէջ թատրոնը թարմացած է եւ վերանորոգուած՝ ժողովուրդը ոգեւորող խնդիրներու վերլուծումներով: Ընկերային հարցերը կ'արծարծուին գեղարուեստական ճամբով տանելու համար ժողովուրդը դէպի որոշ նպատակակէտ, ընդարձակելով անոր մտքի հորիզոնը:

Ամէն դարաշրջանի մէջ, թատերագիրները, իրենց գրութիւններով տարած են ազգերը կայան մը եւ հասցուցած որոշ բարձրութեան: Եսքիլէսր ազգային զգացումները հրահրելով տեսակ մը քարոզութիւն կատարած է: Միջին դարու սրբազան զաղտնաբանութիւնները կրօնական պրոպագանտի ծառայած են: Շէյքսփիրի թատերական ներկայացումէն վերջ յաճախ ամբոխը ցոյցեր կատարած է, ազդուելով անոր նպատակաւոր ողբերգութիւններէն:

Պարտադիր թատերախաղերը զուարճանալու համար չեն գրուած ու խաղացուած Խ. երկիրներու մէջ, այլ հաղորդելու ամբոխը բեմին վրայ մարմին առած արուեստի տիպարներուն հետ: Ժողովուրդը անոնց միջոցաւ գտած է իր խնկական հոգին եւ իր վերազարթումին ստուգութիւնը, ինչպէս նաեւ իր ճակատագրին տիրանալու հաւատքը:

Արուեստի բնագաւառին մէջ թատրոնը հզօրագոյն գործիքն է «մասսա»ներու մտաւոր եւ բարոյական կրթութեան համար: Ամբոխին լաւագոյն ղեկավարը բնազդն է, այն անկաշառ տարրը որ լաւի եւ վատի գնահատման ճշգրիտ չափանիշն է: Այս է պատճառը որ Խ. երկիրներու մէջ թատրոնը լաւատես է եւ կենսունակ, պայքարի եւ գիտակցութեան ոգիով կը ղեկավարուի:

Խ. Հայաստանի մէջ յաճախակի մրցանակներ եւ թատերական գրականութեան սատարող ընկերութիւններ կազմուած են եւ խոշոր գումարներ տրամադրուած այս ուղղութեամբ:

Մշտապէս տեղի կ'ունենան թատերական ասուլիսներ, հրապարակային ելոյթներ, հաւաքական ընթերցումներ եւ վիճաբանական ժողովներ թատերական երկերու որակն ու քանակը բարձրացնելու եւ ճոխացնելու համար եւ հասարակութիւնն ալ կը հետեւի մեծ հետաքրքրութեամբ:

Հայաստանի խորհրդային հանրապետութեան տարեդարձին առիթով պետական Խորհուրդի Արուեստի գործերու ընդհանուր Տեսչութիւնը բացած է թատերական մրցում, ժիւրին քննած է 35 թատերգութիւններ, առաջին մրցանակ տրուած չէ. Բ. մրցանակը շահած են Նայիրի Զարեանի «Արա Գեղեցիկ» եւ Վաղարշ Վաղարշեանի «Վանքաձոր», Գ. մրցանակը Վահան Շողերեանի «Ջավահիր» եւ Լեւոն Սաղաթէլեանի «Կարմիր Մանեակը» թատերգութիւնները: Յանձնարարուած են բեմադրուելու Արա Արաքսմանի «Մեսրոպ Մաշտոցը», Վահան Խիտավէրտեանի «Փիլիպպոս Ասլանովիչը» եւ Լեւոն Դաշտենցի «Մեծն Տիգրան»ը:

Սունդուկեանի եւ Շիրվանզադէի փառքերէն ի վեր շատ բան փոխուած է Խ. Հայաստանի թատերական արուեստին մէջ: Ջանանի«Շահնամէէն» մինչեւ Ա. Ծաջվորեանի «Ռուզանը», «Գէորգ Մարզպետունին», Լ. Միքայէլեանի «Վարազդատը» եւ «Գողը», Արա Արաքսմանի «Անտառները շարժւում են»ը, «Հրաբխի վրայ»ն եւ«Զարմանալի մարդիկ»ը, Արմէն Գուլակեանի «Արշալոյսին»ը, «Ցասում»ը, «Մեծ բարեկամութիւնը», Ատոմ Շարերի «Սեւ լերան արտը», Դ. Դեմիրճեանի «Երկիր հայրենին», «Ֆօսֆորային շողը», «Կապուտանը», «Գագիկ Բ.ը», Նայիրի Զարեանի եւ Տիգրան Հախումեանի գործերը:

Վերջին տարուան յաջողութիւններէն կը համարուի Վաղարշեանի «Օղակում»ը, գրուած քաղաքային կռիւներու շրջանին եւ «Վանքաձոր»ը որ կը ներկայացնէ կոլտնտեսական գիւղը պատերազմի օրերուն:

Ուշադրութեան առարկայ եղած է երգիծանքը: Պարոնեան շատ կը խաղացուի: Վերջերս յատկանշական կատակերգութիւններ բեմ ելան խոստմնալից գրողներու կողմէ, որոնցմէ կ'արժէ յիշել Արարատ Բաբսեղեանը եւ Բաբայեան եղբայրները:

Խ. Հայաստանի բեմական արուեստէն դուրս եւ անկէ անկախ, մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն թատերական գործերու տարածման, իբրեւ ընթերցանութեան գիրքեր: Այս նպատակով բազմաթիւ թատերգութիւններ ղրկուած են ճակատ, մարտիկներու սնունդ եւ մխիթարութիւն, մանաւանդ բացառիկ խանդավառութիւն բաշխելու համար:

Խ. Հայաստանի բեմական արուեստը շատ յառաջդիմած է: Ռուսական դպրոցներու հետեւողութեամբ բեմայարդարումը, տէքօրները, լուսաւորումը, պարը եւ ուրիշ յարակից մասերը ըրած են նուաճումներ, իսկ դերասաններու խաղարկութիւնը մեծ յառաջդիմութիւններ կը կատարէ:

Նոյնպէս թատերական քննադատները գիտակից են եւ լուրջ: Կ'արժէ յիշել հետեւեալ պարագան,— Մօտաւորապէս տասը տարի առաջ Խ. Ռուսաստան մեկնեցան ֆրանսացի թատերագիրներ եւ գրագէտներ, անոնցմէ մէկը երկար յօդուածաշարք մը տուաւ, Les Nouvelles Littérairesի մէջ: Ի միջի այլոց գրած էր թէ Մոսկուայէն եւ Լէնինկրատէն վերջ Երեւանի մէջ է որ ամենակատարեալ խաղարկութեամբ թատրոնի ներկայացման հանդիպած էր:

Հայրենական պատերազմէն շատ առաջ, Մոսկուայի մէջ կազմակերպուեցաւ հայկական արուեստի տասնօրեակ, իսկ 1941 Յունիսին Մոսկուայի մէջ կրկին կազմակերպուեցաւ հայկական թատերական արուեստին 15օրեակը: Արուեստի այս երկու ցոյցերը արժանացան թէ հանդիսականներու եւ թէ մամուլի խանդավառ ընդունելութեան: «Փոքր ժողովուրդ եւ մեծ մշակոյթ»,— ահա Մոսկուայի թերթերու գնահատանքներու խտացումը:

Սփիւռքի հայութիւնը հրճուանք կը զգայ տեսնելով որ Խ. Հայաստանի թատրոնը հասած է նշանակալից բարձրութեան, անոր բովանդակութիւնը հարուստ է, արուեստը բարձր, իսկ հնարաւորութիւններով ընդարձակ: Կասկած չկայ որ ապագային շատ աւելի լայն նուաճումներ կ'ունենայ մեր սիրելի հայրենիքին թատրոնը եւ կը հասնի քաղաքակիրթ ուրիշ ազգերու թատերական արուեստի բարձրութեան: Որովհետեւ պետական խնամք եւ աջակցութիւն կը վայելէ ան, ինչպէս նաեւ մտաւորականներու գուրգուրանք եւ գիտակցութիւն, մասնագէտներու նուիրում եւ լուրջ փնտռտուքներ ու մանաւանդ ժողովրդական լայն

ՊՈՒՏ 'Մ ԾԻԾԱՂ

Հայրախնամ Թուրքը...

Փա՛ռք Թանրըն: Թուրք սօֆթա խմբագիրները վերջապէս յիշեցին թէ՝ հայ ժողովուրդ մը գոյութիւն ունի իրենց երկրին մէջ: Թէ ամէն «ազատութիւն կը վայելէ» ան:

Այսօր, երբ Պոլսոյ Հայերը, ափ առած են Հայաստանի դրան թակոցը, քուն՛էն նոր արթնցողի մը պէս, «իրդեհ կա՛յ» կը պոռան խմբովին:

Շոյանքն ու սպառնալիքը իրար կը հրմշտկեն թուրք մամուլի էջերուն մէջ:

— Ո՞ւր կ'երթաք, աղբարիկներ, մենք ձեզի ի՞նչ ըրինք, որ կ'ուզէք հեռանալ Թուրքիոյ պէս «ազատ - անկախ» երկրէ մը: Ի՛նչ կայ Հայաստանի մէջ: Գերի պիտի ըլլաք: Պիտի զղջաք: Ոչ դրամ շահիլ ոչ ալ հարստութիւն դիզել կայ հոն: Գոնէ Եւրոպա գացէք, ձեր միւս ազգակիցներուն մօտ, որոնք շատ երջանիկ եւ հարուստ դիրք ունին այն տեղ:

Որպէսզի չվերադառնաք եւ տխտիկ ընէք հոն, «վերադարձը արգիլուած» մակագրութիւնով անցագիր ալ կուտանք ձեզի:

— Ահա՛, ազգասէր եւ գործունեայ պաշ-փափագ մըն ալ տուինք ձեզի: Այնքան ազատ ձգած ենք զինքը, որ ուզածին պէս ձի կը խաղցնէ Պատրիարքարանին մէջ: Պէտք եղած պարագային ալ, ձեռքի տակէ կ'օգնենք իրեն: Իր թոռներն իսկ ապերախտ գտնուեցան այս մարդուն դէմ: Զինք լքած Հայաստա՛ն կ'երթան...

— Ի զուր մի՛ յոգնիք, «մենք ամէն բան գիտենք»: Գիտենք թէ՝ ո՛ր Հայը ի՛նչ կալուած կամ հարստութիւն ունի հոս: Գիտենք ժամանակը թէ՝ երբ պէտք է խլել զանոնք իր ձեռքէն եւ «օրինական» ի՛նչ ձեւով: Մեր օրէնքները այնքա՜ն «արդար» եւ կատարելագործուած են՝ կողոպուտի մասին...

— «Հայերու մէջ մուրացիկ չկայ»: Շատ աշխատեցանք որ ձեզի սորվեցնենք մեր այդ ազգային արհեստը, բայց դուք հաստ գլուխ էք: Տեսանք որ չէք սիրեր այդ ասպարէզը, աղնուօրէն կորեցինք ձեր Հիւանդանոցին ձրի հացն ու միսը, որպէսզի ձեր արժանապատուութիւնը չվիրաւորենք: Բայց դուք ապերախտ էք...

— Ապրի՛ Թահթագալէցի կալվանիզմի Տիգրան պէյը: Մարդը երախտագիտութիւն ունի իր հայրենիքին հանդէպ: Սիրտը խաշած խեչափառ դարձաւ իր ազգակիցներուն անխելք ընթացքէն, եւ խալամացաւ: Վաղը, աղուոր Թրքուհի մըն ալ կուտանք իրեն: Գոնէ այս մարդուն մեղքցէք եւ ետ կեցէք Հայաստան գաղթելէ:

— «Փոքրամասնութիւնները չատոնց հաշուեյարդարի ենթարկուած են Թուրքիոյ մէջ», իսկ մնացած «Հայերու մեծամասնութիւնը գոհ է Թրքական վարչութենէն»: Վկայ՝ վերոյիշեալ պայ Տիգրանը: Աղբարիկներ եւ քուրիկներ, ետ կեցէք գաղթելէ: Վերջէն պիտի զղջաք հա՛...

— Լաւ գիտցէք, որ չենք մոռցած, սա վերջին պատերազմի միջոցին, ձեր սարքած խաղերը՝ մեր պաշտելի բարեկամ Գերմանները մեր ձեռքէն առնելու համար: Փառք Ալլահին որ Ֆոն Փափէնի պէս անձնուէր բարեկամ տուած էր մեզի: Եկէ՛ք, խելօք մը նստեցէք ձեր տեղը: Վաղը ձեզի պէտք պիտի ունենանք՝ մեր Թրքավարի «քաջագործութիւնները» փորձելու համար ձեր վրայ...

— Աղբարներ, ի՞նչ գէշութիւն տեսաք մեզմէ: Ամէն ազատութիւն տուինք ձեզի: Ջարդուելու, աքսորի եւ կողոպտուելու շնորհներն իսկ ձեզի յատկացուցինք բացառաբար...

— «Կը տեսնուի որ Հայերու մէջ, անցեալը չմոռցողներ կան տակաւին»: Ի՛նչ ոխակալ ազգ էք: Ջարդուած մէկ միլիոն Հայերն իսկ ձեզի չափ ապերախտ չեղան: Ինչքա՛ն ազնիւ էին անոնք, որ իրենց կեանքը տուին Թուրք սրբազան եաթաղանին տակ՝ իբրեւ օրինապահ քաղաքացիներ...

— «Մենք, Կարսն ու Արտահանը հանրաքուէով առինք»: Հայ բնակիչները, ջարդուելու վախէն փախուստ տալէ առաջ, իրենց ազատ կամքով տուին մեզի այդ հողերը: Ոչ միայն այս, այլեւ միւս հայկական նահանգներու բնակիչները, «հաշուեյարդարի ենթարկուելէ» առաջ իրենց քուէները տուած էին ի նպաստ Թուրք կառավարութեան: Այսօր, այդ հանգուցեալները ոչ մէկ պահանջ կը ներկայացնեն մեզի դէմ: Գոհ եւ երջանիկ են իրենց ներկայ վիճակէն: Պէտք է օրինակ առնէք անոնցմէ՝ եթէ կը յարգէք անոնց յիշատակը...

×

Պոլսոյ, «Նոր - Լոյս»ի Վահան Թօշիկեանը, որ հաւատարիմ հպատակ, շուքէն վախցող եւ մրջիւնի վրայ կոխելէ զգուշացող մըն է. յեղափոխական է դարձեր եւ իջած է հրապարակ՝ քաջաբար Հայուն իրաւունքները պաշտպանելու համար:

Եթէ կան տակաւին, Թուրքին «ազատամտութեանը» վրայ կասկածողներ, այս հայ խմբագրին ընթացքէն կրնան համոզուիլ թէ խօսքն ու մամուլը որքա՛ն ազատ են Թուրքիոյ մէջ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

պէտք է ունենար: Նոյնը կարելի էր ըսել նաեւ Ս. Սուրէնեանի մասին, որուն մարմնաւորած Սէյրանը յաճախ թոյլ էր: Յաջող էին երկրորդական դերերու մէջ Ն. Պշտիկեան (Հայրապետ), Վ. Սվաճեան եւ Տ. Նշանեան, որոնք քիչ մը կը չափազանցէին իրենց գինովի դերերուն մէջ, եւ Ռ. Զարդարեան զոր կ'ուզէինք տեսնել լաւագոյն դերերու մէջ: Մասնաւոր գնահատանքի արժանի է դարձեալ Վ. Ալթունեան, որուն Սէրգէյբէկի տիպարը կատարեալ էր: Նոյնպէս Մ. Մանպաշ Մարտիրոսի դերով:

Գալով դերասանուհիներուն, առաջին տեղը պէտք է տալ Տիկին Ս. Նշանեանի (Սանամ): Առաջին անգամ կը տեսնէի զինքը ծեր կնոջ մը դերին մէջ: Գրեթէ անճանաչելի էր եւ սա լաւագոյն գնահատանքն է կարծեմ: Յաջող էին Տիկին Բ. Ազնաւուրեան, Տիկին Պօտոսեան եւ Օր. Ալին Մաթէոսեան որ վարժ եւ ճիշդ կը խաղայ, բայց պէտք է զսպէ իր եռանդը քիչիկ մը: Իսկ Օր. Ա. Էքիզեան Սուսանի դերով, լաւ էր անշուշտ, սակայն ինծի թուեցաւ նուազ լաւ քան նախորդ անգամները: Կարծես թեթեւ մը եւրոպականացուցած էր ամօթխած հայ աղջկան դերը:

Ինչ կը վերաբերի բեմադրութեան, երկրորդարարը անյաջող եւ անպատրաստ էր: Դժբախտաբար մեր Թատերասէր հասարակութիւնը շատ գէշ սովորութիւն մը ունի,— խնդալէն կը մարի այն տեսարաններուն, ուր պէտք է լար: Եթէ նոյնիսկ շատ լաւ խաղացուած ըլլան անոնք, մեծ զգուշութիւն պէտք է ընել առիթ չտալու այդ յարգանքի պակասին դէպի հեղինակը եւ դերասանները:

Հարսնիքի տեսարանը շատ լաւ անցաւ հակառակ իր դժուարութեան: Ցիշատակելի էր Սէրգէյբէկ իր պարով:

ՄՈՒՇԵՂ

Ինչպէս կը գործեն

Պէյրութի «Ազդակ»էն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները Օգնութեան Խաչի գործունէութեան մասին:

Լիբանանի մէջ կանացի այս կուռ կազմակերպութեան շուրջ հաւաքուած են 1458 տիկիններ եւ օրիորդներ ու 115 պարմանուհիներ (Արծուիկ): Անոնց գործունէութիւնը կեդրոնացած է կրթական առողջապահական, շինարարական եւ այլ աշխատանքներու վրայ: Միութիւնը կ'օգնէ դպրոցներու եւ կարօտ դպրոցականներու, թեթեւցնելով թըշուառ ընտանիքներու ծանր բեռը եւ փողոցէն փըրկելով շատ մը մանուկներ: Բազմաթիւ դպրոցներու, առանց յարանուանական խտրութեան, սաներու եւ գրենական պիտոյքներու համար ծախսած են 9211 սուրիական ոսկի:

Կրթականի հետ զուգընթաց կը հոգայ աղքատիկ երեխաներու սնունդը (պնակ մը կերակուր), որմէ 1944—1945ին օգտուած են մօտ 700 երկսեռ աշակերտներ եւ 60 անտէր եւ անկար ծերեր, ամէն օր պնակ մը տաք կերակուր ստանալով: Ընդհանուր ծախք եղած է 11.722 սուրիական ոսկի:

Երկրորդ կարեւոր ձեռնարկը եղած է Դարմանատունը որ բացուած է Գարանթինա թաղին մէջ: Առողջապահական հաստատութիւն մըն է եւ կը հասնի շրջակայ թաղերու կարիքներուն: Դարմանատան ինչպէս նաեւ առողջապահական ձեռնարկներու համար ծախսուած է ընդամէնը 7435 սուրիական ոսկի:

Լիբանանի Օգնութեան Խաչը Բարեգործականի հետ կառուցած է Այնճարի մէջ Մայրանոց-հիւանդանոց մը: Զորս սենեակներով եւ սրահով լրացած հիւանդանոց մըն է որու համար Օգնութեան Խաչը Ամերիկայի Կ. Խաչէն ստացած 3000 տոլարով ծախսած է 8541 ս. ոսկի:

Օգնութեան Խաչը գնած է Շթորա գիւղին մէջ 3000 մեթր հող եւ ծրագրած է այս հողին վրայ դպրոց - եկեղեցի շէնք մը կառուցանել, որ ամառները պիտի ծառայէ իբրեւ կազդուրման կայան չքաւոր եւ տկարակազմ երեխաներու համար: Եգիպտահայ Տիկին մը խոստացած է օգնել իրենց այս ձեռնարկին:

Այս խիստ օգտակար եւ փրկարար կանացի կազմակերպութիւնը ծրագրած է յառաջիկայ տարուան համար հիմնել կարուձեւի արհեստանոց մը, հայ կիներու եւ աղջիկներու գործ հայթայթելու համար, ինչպէս նաեւ մանկամսուր մը որուն շնորհիւ պիտի կրնան աշխատիլ այն մայրերը, որոնք իրենց ապրուստը ճարելու համար պարտաւոր են ուրիշներու խնամքին ձգել իրենց պըզտիկները:

Օգնութեան Խաչը ընդհանուր մուտք ունեցած է 84.483 ս. ոսկի, իսկ ելք՝ 66.592 ս. ոսկի:

Ահա պերճախօս պատկեր մը նիւթական եւ բարոյական գործունէութեան:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՎԱՐԶՈՒ ՍԵՆԵԱԿ (պատմուածքներ): Գրեց՝ Զ. Մ. Որբունի, 170 էջ, գին 150 Ֆրանք: Կեդրոնատեղի՝ Հր. Բալուեան գրատուն, 43 rue Richer, Paris:

խաւերու ոգեւորութիւն եւ պահանջկոտութիւն:

Հայ ժողովուրդը յաղթական դուրս եկաւ հայրենական պատերազմէն եւ վերակենդանացուց իր նախկին փառքն ու պատիւը:

Մեր աւանդական դիւցազնութեան խոյանքը հպարտացուց նախ իր զաւակները եւ յետոյ արժանացաւ միւս ժողովուրդներուն յարգանքին:

Հիմայ կը մնայ անցընել փոխանցման շրջանը եւ մտնել խաղաղ կեանքի մէջ. հայ Թատրոնին, ինչպէս ընդհանրապէս հայ գրականութեան եւ արուեստներուն համար կը բացուին նոր հորիզոն, ներքին նոր գոյավիճակ եւ զարգացման փայլուն հեռանկարներ:

Փոթորիկէն վերջ՝ ստեղծագործ խաղաղ աշխատանքի վերադարձ: Հայ մարդը թրծուած ահաւոր պայքարի մէջ պիտի վերականգնէ իր երկիրը աւելի ընդարձակուած, աւելի ճոխ եւ մշակոյթով աւելի բեղուն:

Հայ գեղարուեստական գրականութիւնը հարուստ նիւթեր ունի մշակելիք, հայկական վերածնունդը խոր ապրումներ ունի արձանագրելիք:

Խ. Հայաստանի յաղթական եւ արդաւանդ քաւնրհ(?)...

Ս. Հայաստանի յաղթական եւ արդաւանդ քանրհինգամեակը մեզի ամէն յոյս եւ հաւատք կը ներշնչէ:

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

«ՊԻՏԻ ԿՌՈՒԻՆՔ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՀԱՄԱՐ»

Արաբիոյ Թագաւորը, Իպնը Սուուտ Եգիպտոսէն վերադարձին ունկնդրութեան ընդունելով Պաղեստինի արաբական պատուիրակութիւնը, յայտարարեց.

— «Երբեք հրէական պետութիւն մը կամ սիոնական գաղթավայր մը պիտի չհաստատուի Պաղեստինի մէջ: Մենք պիտի կռուինք Պաղեստինի համար: Պիտի կռուինք մեր կրօնքին եւ բոլոր Արաբներուն համար: Մենք պիտի զոհենք մեր եւ մեր զաւակներուն կեանքերը, որպէսզի Պաղեստինը մնայ արաբական եւ մահմետական»:

Թագաւորը աւելցուց թէ ժամանակին ըսած է Զըրչիլի եւ նախագահ Րուզվէլթի թէ պիտի չթոյլատրէ որ հրէական պետութիւն մը հաստատուի Պաղեստինի մէջ:

× Նոր խռովութիւններ ծագեցան Պաղեստինի մէջ: Ռումբ մը պայթած ըլլալով, 15 անգլիացի զինուորներ վիրաւորուեցան: Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց քանի մը հարիւր կասկածելիներ եւ Երուսաղէմի շրջակաները տարաւ, խուզարկելու համար: Ահաբեկիչները Հրեաներ են:

ՍՊԱՌԵԼՈՒ ՄՕՏ Է ԱՐԱՄԱՆԻ (Գ. գիրք)
ՎԱՐՈՒՑԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Հաշուական սխալի մը հետեւանքով, Փետր. 10էն սկսեալ պիտի ծախուի 100 Ֆրանքի (փոխանակ 75ի):

Նամուս

Անցեալ կիրակի Ազգ. Միութեան Թատերախումբը ներկայացուց Շիրվանզատէի «Նամուս»ը: Ի՞նչ պիտի ըլլար հայ Թատրոնը, արդէն այնքան խեղճուկ, եթէ չունենար Շիրվանզատէ մը: Հայ դերասանին գրպանը երբ կը սկսի պարպուիլ անմիջապէս ժողովուրդին կը հրամցնէ «Նամուս» կամ «Զար ոգի», եւ սրահը կը լեցուի, ինչպէս եւ դերասանին գրպանը: Շիրվանզատէ մեր «դասական»ն է եւ ժողովուրդը միշտ հաւատարիմ է անոր:

Սակայն ասիկա պատճառ մը չէ չափազանցելու: Հնութիւնները միշտ ալ յարգելի են, սակայն ինչո՞ւ Ազգ. Միութեան գեղարուեստական յանձնախումբը որ եւ է ճիգ չըներ նոր հեղինակութիւններ մէջտեղ բերելու: Այնքան ամո՞ւլ է արտասահմանի գրիչ շարժող երիտասարդութիւնը: Չկա՞ն նոր Թատերախաղեր, արժանի բեմադրուելու:

Գալով «Նամուս»ի ներկայացման, իբրեւ ամբողջութիւն գովելի էր: Պէտք է ընդունիլ որ խումբին ներկայացումներուն որակը զգալապէս կը բարձրանայ հետզհետէ: Կը տեսնենք որ լուրջ աշխատանք կայ եւ փափաք աւելի լաւը փորձելու: Միակ ցաւալի երեւոյթը այն է որ շատ մը կարող դերասաններ եւ Բաղրատունիի նման տաղանդաւոր արուեստագէտ դուրս կը մնան այդ խումբէն, ինչ ինչ պատճառներով:

Կիրակի օրուան ներկայացման թերութիւնը կը կայանար դերաբաշխութեան անհամեմատութեան մէջ... Անշո՛ւշտ պէտք է քաջալերել սիրողները, սակայն կարելի չէ մէկ օրէն միւսը անոնց յանձնել այնպիսի դերեր որոնք դժուարութեան պիտի մատնէին իրենք՝ դերասանները, այն ալ «Նամուս»ի մէջ, Շիրվազատէի մահուան տասնամեակին առթիւ...:

Պ. Պօտոսեան ընդհանրապէս լաւ էր Բարխուդարի դերին մէջ, սակայն տկար՝ զօրաւոր տեսարաններուն մէջ: Նմանապէս Ա. Միսիրեան (Ռուստամ) անդոյն էր հոն ուր փոթորկոտ ապրումներ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՇԿԵՐՈՅԹԸ

ՊՈՄՈՆ, (Յառաջ) .— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղը գեղեցիկ գաղափարը ունեցած էր ճաշկերոյթով մը պատուել իրենց ծնողներն ու բարեկամները, Թուա Լիւքի ծանօթ սրահին մէջ, որուն ճակատը զարդարուած էր հայկական եւ ֆրանսական եռագոյններով։ Ասոնց անմիջապէս տակը տեղ գրաւած էր Հ. Յ. Դ. զինանշանը պաստառի վրայ ասեղնագործուած։ Սրահի մէկ անկիւնը զետեղուած էր նաեւ Հ. Յ. Դ. մեծադիր եւ ապակիով շրջանակուած զինանշանը։ Ցայտարարուած ժամանակէն առաջ իսկ հրաւիրեալները փութացած էին սրահ։ «Նոր Սերունդ»ի վարչութեան կողմէ Վ. Տէրտէրեան գրաւոր ճառով մը պարզեց իրենց նպատակը, ապա սեղանապետ ընտրուեցան Պ. Պ. Գ. Ծերիկեան եւ Յովհ. Յակոբեան, որոնք մինչեւ վերջ ողեւորեցին հաւաքոյթը։ Եղան խմբերգներ, մեներգներ, արտասանութիւն եւ ճառեր։ Բաժակներ պարպուեցան Հ. Յ. Դ. հիմնադիրներուն, վեթերան ընկերներու եւ Նոր Սերունդի կենացը։

Նոր սերունդի տղաքը տակաւին երէկ անփորձ երիտասարդներ էին, իսկ այսօր իրենց կարգապահութեամբ, կրթութեամբ եւ ուշիմութեամբ շատերու նախանձը կը շարժեն։ Աջէն ու ձախէն նոր երիտասարդներ ամէն օր դիմում կը կատարեն, արձանագրուելու իրենց կազմակերպութեան մէջ։ Յոյս կայ որ մօտ ատենէն կրկնապատկուի Նոր Սերունդի Պոմոնի կազմը։

Համակիրներու կողմէ նախօրօք նուէրներ եղած էին Նոր Սերունդին,— կողով մը թարմ պտուղ, հաւ մը, 4 շիշ շամփաներ եւ խոշոր երկու պնակ թերթանուշ, որոնց վրայ մակագրուած էր, նուէր Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ին։ Ապա աճուրդի դրուեցաւ խոշոր պնակ մը թերթանուշ (պաքլավա), զոր շահեցան մեր բարեկամներէն Տէր եւ Տիկին Յովհ. Հացագործեանները։ Երկրորդ աճուրդն էր «Վարագայ վանք»ի շրջանակուած մէկ նկարը, հաւ մը եւ կողով մը թարմ պտուղ։ Շահողն էին նոյնպէս Նոր Սերունդի բարեկամներէն Տէր եւ Տիկին Ս. Աշրաֆեանները։ Աճուրդներէն գոյացաւ 29.000 ֆրանքի գումար մը։ Ներկաները գնահատելով Նոր Սերունդի տարած աշխատանքները, կրկին ինքնաբուխ նուէրներ ըրին եւ գումարը բարձրացուցին 40.000ի։ Խրախճանքը շարունակուեցաւ մինչեւ գիշերուան ժամը 10.30, եւ ներկաները շնորհակալութիւն յայտնելով կազմակերպիչներուն ուրախ տրամադրութեամբ բաժնուեցան սրահէն։

Քանի մը խառնակիչ Հայեր դիմելով սրահին տիրոջ, ուզեր էին պղտորել անոր միտքը, բայց մնացին սեւերես։ — Թղթակից

29,600 պատանդներու գնդակահարումը

Նիւրընպէրկի դատավարութեան յունուար 24ի նիստին մէջ, Ֆրանսական դատախազը պարզեց պատանդներու ձերբակալութեան եւ գնդակահարութեան մանրամասնութիւնները։ Այս առթիւ կարդաց Փարիզի զինուորական հրամանատարին՝ զօր. Շթուլպնակէլի մէկ հրամանը որ կ'ըսէր.

— «Պէտք է ահաբեկել քաղաքացիները, եթէ իրենց դիմադրութեամբ աննպաստ գետին մը կը ստեղծեն գերման զրաւման համար, որովհետեւ մենք պետական վարդապետութեան մը վերածած ենք այն սկզբունքը որուն համաձայն անմեղները պէտք է տուժեն անոնց համար զոր գերման ոստիկանութիւնը չի կրնար ձերբակալել»։

Սպարապետ Քայթըլի մէկ հրամանն ալ կը պատուիրէր 50—100 համայնավարներ գնդակահարել սպաննուած գերման մէկ զինուորի համար։ Այս հրամանին վրայ էր որ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան ոչ միայն Ֆրանսայի, այլեւ Հոլանտայի, Պելժիոյ, Նորվեկիոյ եւ Տանըմարքայի մէջ։ Գերման հրամանատարութիւնը մեծ պարգեւներ կը խոստանար մատնիչներուն։ Դատախազը հետեւեալ թիւերը հաղորդեց միայն Ֆրանսայի մէջ գնդակահարուած պատանդներու մասին.— Փարիզ՝ 11.000, Լիոն՝ 3674, Մարսէյլ՝ 1513, Լիլ՝ 1143, Լան՝ 222, Ռուան՝ 658, Ռէնս՝ 35, Տիժոն՝ 1691, Փուաթիէ՝ 82, Սթրազպուրկ՝ 211, Ռէն՝ 974, Լիմոժ՝ 2863, Քլէրմոն Ֆէռան՝ 441, Մոնփէլիէ՝ 785, Պոռտօ՝ 806, Նանսի՝ 571, Մէց՝ 22, Նիս՝ 34։ Համագումար 29.600 հոգի։

Դատախազը յետոյ պատմեց ամբողջ գիւղերու հրկիզումը եւ ուրիշ կազմակերպուած սարսափներ։ «Հարիւրաւոր քաղաքացիներ սպաննուեցան, ձերբակալուեցան կամ աքսորուեցան։ Պատանդներէն անոնք որ գնդակահարուեցան այրուբենական կարգով, ձերբակալուած էին պարզապէս անոր համար որ ձերբակալութեանց վայրին մէջ կը գտնուէին ։Կ'աքսորուէին նոյնիսկ ամբողջ ընտանիքներ,— ինչպէս զօրավարներ Ժիրոյի, Ժոռժի եւ Ժիւէնի ընտանիքները»։ Դատախազը եզրակացնելով, անձնապէս պատասխանատու հռչակեց Քայթըլը, Կէօրինկը եւ Ռիպպընթրոփը, եւ յայտարարեց թէ 40000 հոգի մեռած են ֆրանսական բանտերուն մէջ, գերման հրամանատարութեան տակ։ Յետոյ նկարագրեց զանգուածային «աւլտուքները» 1941 Դեկտեմբերին, 1942 Յուլիսին եւ 1944 Մայիսին, ուղղուած մասնաւորապէս Հրեաներու դէմ։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՑՈՒՆԱՍՏԱՆ տնտեսական համաձայնութիւն մը կնքեցին, աւերեալ երկրին վերաշինութեան համար։

ԾԱՆՐ ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ծագեցան Պոմպէյի մէջ։ Սպաննուեցան 20 հոգի։ Վիրաւորներուն թիւը 500ը կ'անցնի ։

ՓԱՐԻԶԻ 80 «ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԵՐ»Ը պիտի փակուին երկուշաբթի օրէն սկսեալ։ Միւս հանրատուները (119) Մարտ 15ին։

Տխուր լուր

Նիւ Եորքէն հասած նամակէ մը ցաւով կ'իմանանք մահը Էէփթըն Յարութիւն Խաչատուրեանի (Hach), գործօն անդամ Հայկ. Դատի Յանձնախումբին։

Հանգուցեալը ծանօթ էր իբրեւ թարգմանը զօր. Հարպորտի, երբ այս վերջինը ամբողջ Անատոլուն ճեղքելով Երեւան գնաց 1919ին, նախագահ Ուիլսընի հրահանգով, ամերիկեան հոգատարութեան խնդիրը քննելու համար։ Յետոյ Պոլսոյ մէջ վարեց Ազգ. Խնամատարութիւնը, քէմալական շարժման ամէնէն վտանգաւոր օրերուն։ Քանի մը տարի առաջ իր յուշերը հրատարակեց «Հայրենիք» ամսագրին մէջ,(դեռ չենք ստացած այդ թիւերը)։

Անկեղծ հայրենասէր եւ քաջ անգլիագէտ, սրտանց նուիրուած էր Հայկ. Դատին յաջողութեան։ Իր մահը, որ տեղի ունեցած է յունուար 13ին, մեծ կորուստ մըն է ամէն տեսակէտով։

Տակաւին առիթ կ'ունենանք խօսելու իր կեանքի եւ գործի մասին, մանաւանդ երբ ստանանք իր յուշերը որոնք պատմական շրջանի մը պատկերը կը պարզեն։

ՄԱՐՍԻԼԻԱՅԷՆ ցաւով կը հաղորդեն թէ Տիկին Աննա Շալճեանի մահէն ճիշդ ութ օր վերջ, նոյն օրը նոյն ժամուն (Յունուար 18ին) մեռած է իր զաւակը, ԳԱՌՆԻԿ ՇԱԼՃԵԱՆԸ, սգաւոր տան մէջ սուգ մը եւս աւելցնելով ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Փարիզի մասնաճիւղի դասախօսութիւնը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին Studio Caumartinի սրահին մէջ։ Դասախօս՝ Պ. Մկրտիչ Պարսամեան։ Նիւթը՝ Գրական շրջան մը (1900 — 1914)։ Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Նոր Սերունդի խնճոյքը այս կիրակի 27 Յունուար, «Ազատ» սրահին մէջ ։

Կը նախագահէ ընկեր Հրանդ Սամուէլ։ Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Թառիստ Արգար, Բենօ եւ Վրացի Կինտօն։ Կը հրաւիրուին ընկերները եւ բարեկամները։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ .— Տիկին Սիրազարդ Պետիկեան կը ծանուցանէ թէ իր երկու հոգեհատորներուն ԹԱԳՈՒՀԻի եւ ՅԱԿՈԲԻ յիշատակին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի, այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին։ Կը հրաւիրուին հանգուցեալներուն յիշատակը յարգողները։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԼՕ Քաշանի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը՝ Կիրակի 27 Յունուարին, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, 3 Villa d'Orléans, (métro Alésia)։ Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։ Մուտք 75 ֆրանք ։

Կը նուագէ Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, նուագ (ճազ) եւ ճոխ պիւֆէ։

ԿՈՒԶԷ՞Ք ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՀԱՅ ՊԱՀԵԼ, — Հայերէն գրքեր նուիրեցէք, անոնց կարգին «ՉՈՅԳ ՄԸ ՀԷՔԵԱԹ» (120) եւ ԱՆՄԱՀ ՏԻՊԱՐՆԵՐ (80)։ Դիմել հեղինակին 38 rue du Ménil, Asnières (Seine) եւ գրատուններ Պարսամեան եւ Բալուեան, 46 եւ 43 rue Richer, Paris։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ .— Տիկին Մելինէ Երկանեան, Մկրտիչ եւ Կարապետ Թահմազեաններ կը փնտռեն իրենց մօրեղբայրը, Արամ Գասպարեան (Քըրշէհիրցի) որ մինչեւ 1939 կը գտնուէր Պիրէոն (Յունաստան)։ Տեղեկացնել Մկրտիչ Թահմազեանի, 23 rue Gazan, Paris (14)։ Կը խնդրուի յունահայ թերթերէն արտատպել։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Կապոյտ Խաչի ընկերա-համակրական թէյասեղանը տեղի ունեցաւ յունուար 6ին, ժամը 2ին, Պար էնթերնասիոնալի սրահին մէջ, ուր ընտանիքներ, մինչեւ իսկ շրջականերէն եկած, սեղանները գրաւած էին։

Կապոյտ Խաչի նախագահը, Տիկին Արաքսի Սուքիասեան խնճոյքը բացուած յայտարարեց շնորհաւորելով Նոր տարին եւ Ծնունդը, որմէ յետոյ սեղանապետ ընտրուեցաւ Տիգրան Ստեփանեան։ Շուտով ջերմ եւ ուրախ մթնոլորտ ստեղծուեցաւ սանուհիներու ու արենուշներու երգերով։ Պ. Հմայեակ Գարեգինն ալ իր կատակերգութիւններով ուրախացուց հանդիսականները։

Տիկին Տէօքմէճեան, Պոմոնի վարչութեան ներկայացուցիչը, գրաւոր ուղերձով մը գնահատեց Պուլվար Օտտոյի եւ միւս շրջաններու խաչուհիներու աշխատանքը։ Յետոյ խօսք առաւ Պ. Մաղաքիա Ասլանեան, պարզելով հայ տիկնոջ դերը Վարդանանցէն մինչեւ մեր օրերը։ Ապա արենուշները հայկական տարազով կատարեցին խմբական պարերը, ջութակահար Պ. Հմայեակ Գարեգինի առաջնորդութեամբ։ Ափսէ մը պաքլավա աճուրդի դրուելով գոյացաւ 11.000 ֆրանք եւ մնաց Պ. Տէրտէրեանի։ Թէյասեղանը ունեցաւ զուտ հասոյթ 20.375 ֆրանք։ Այս առթիւ կ'արժէ յիշել որ Խաչուհիները գնահատելի աշխատանք կը տանին։ Նոր տարուան եւ Ծնունդի առթիւ 18.000 ֆր. բաշխած են թաղին չքաւոր հիւանդներուն եւ որբերուն։ Ուզած են նաեւ Ազգ. Ճակատի բացած դպրոցին աշակերտներուն նուէրներ բաժնել, սակայն Ճակատի վարչութիւնը մերժած է, մինչ մէկ ամիս առաջ միեւնոյն Կապոյտ Խաչը 2000 ֆրանք տուած էր նոյն դպրոցին եւ ընդունած էին այն ատեն ։ — Թաղեցի

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ) .— Մեր գաղութը 1938էն ի վեր զրկուած էր հայկական դպրոցէն։ Սակայն մէկ տարիէ ի վեր ունինք խմբրէսէնի թաղամասին մէջ Սահակ - Մեսրոպ անունով դպրոց մը, ուսուցչութեամբ Հ. Կ. Տէրմոյեանի։ Դպրոցի երիտասարդ հոգաբարձութիւնը Յունուար 13ին Վիէնի քաղաքապետական թատրոնին մէջ կազմակերպած էր շատ գեղեցիկ հանդէս մը։ Եօթանասունէ աւելի աշակերտ-աշակերտուհիներ փոխն ի փոխ բեմ ելան երգելու, արտասանելու եւ պարելու համար։ Ներկայացուեցաւ «Զինծաղիկ» `երգախառն թատերգութիւնը, որուն կը մասնակցէր ութ հոգինոց նուագախումբ մը, ղեկավարութեամբ Պ. Վարդգէս Մխիթարեանի։ Դերակատարները՝ իրենց յաջող խաղարկութեամբ, գեղեցիկ հագուստներով, իսկ երգիչները իրենց քնքոյշ ձայնով շատ հաճելի անակնկալ մը պատճառեցին ունկնդիր բազմութեան։

Կարճատեւ դադարէ մը վերջ, երբ ձեռնարկուեցաւ նուիրատուութեան, ներկաները մրցումի ելած էին կարծես։ Քսանըհինգ վայրկեանի մէջ գոյացած էր արդէն 25 հազար ֆրանք։

Աշակերտները մինչեւ այսօր ձրի յաճախած են դպրոց, շաբաթը երկու անգամ, իրիկուան ժամը 8—10։ Միայն թէ՝ միշտ անպակաս եղած է Կապոյտ Խաչի անվերապահ քաջալերանքը, բարոյապէս թէ նիւթապէս։ Թղթակից 1946

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ .— Սէն Ժէրոմի (Մարսէյլ) Կրթական Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Այրի Տիկին Աննա Շալճեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները.— Սէն Ժէրոմի Հայ Կարմիր Խաչի մասնաճիւղ 1000 ֆր., Տէր եւ Տիկին Յովհ. Պանտիկեան, Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէ, Ֆ. Հ. Ե. Միութեան Սէն Ժէրոմի մասնաճիւղ 500ական, Տիկին Էլիզ Վառնաճեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Զորլաճեան 300ական, Կ. Յ. Պետրոսեան եղբարք եւ Վ. Անտոնեան 200ական ֆրանք։ Նաեւ շնորհակալութեամբ ստացած ենք Շալճեան ընտանիքէն Թաղիս դպրոցին համար 1000 ֆրանք։ Այս առթիւ պարտք կը զգանք յայտնելու թէ Շալճեան ընտանիքը 1946 Յունուարէն սկսեալ ամէն ամիս 200 ֆրանք կը նուիրէ Թաղիս դպրոցին, ի յիշատակ իրենց ծնողքին։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

Միւթիւալիթէի շէնք սրահին մէջ

Կիրակի, Յունուար 27ին, ժամը 3ին

Բեմադրութիւն Խորէն Փափազեանի, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմական լաւագոյն ուժերուն եւ Պ. Գ. Զուլճեանի (Լիոնի Տրամաթիկէն), կը ներկայացուի

ՔԱՋՆ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

(Սմբատ Բիւրատ)

Այս ներկայացման յաջողութեան համար ջանք չէ խնայուած։ Տոմսերու համար դիմել Հ. Սամուէլ գրատունը եւ Ֆօթօ Ֆէպիւսին (23 Bld. Bonne Nouvelle)։

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63
ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Mardi 29 Janvier 1946 Երեքշաբթի 29 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4521-Նոր շրջան թիւ 250 — խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 3 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՒԵԼԻ ԼՈՒՐՋ

Երկրին ծանրակշիռ կացութիւնը կը հարկադրէ մեզ լրջութեան կոչ մը ուղղել բոլորին։

Լրջութիւն մեր շարժումներուն, արտայայտութեանց եւ հանդիպումներուն մէջ։ Ամէն բանէ առաջ՝ օրինակ առնելով տեղացիներէն, որոնք խոր մտահոգութեամբ կը հետեւին աննախընթաց տագնապի մը ելեւէջներուն։

Անշուշտ այս ճգնաժամն ալ վախճան մը պիտի ունենայ։ Զոհ՝ աշխարհաասասան պատերազմի մը ահաւոր ցնցումներուն, Ֆրանսան չէր կրնար ամէն բան կարգի դնել մէկ օրէն միւսը։ Աւերներ, քանդումներ, կազմալուծումներ կան որ տարիներու կը կարօտին, դարմանուելու համար։

Ամէն բանէ առաջ քայքայուած են երկրին տնտեսական ուժերը, արտադրութեան եւ փոխադրութեան միջոցները։ Ելեւմուտքը խանգարուած է հիմնովին։ Արտակարգ միջոցներ բաւական չեղան հաւասարակշռելու զայն, ոչ ալ պահելու Ֆրանքին գինը։ Մ. Նահանգներուն դրամական եւ նիւթական աջակցութիւնները կաթիլ մը ջուր են եւ առժամեայ դարման։

Բարոյական - հոգեբանական տեսակէտով ալ խախտած է հաւասարակշռութիւնը, իբրեւ հետեւանք բազմազան տառապանքներու։ Մարդիկ ի զուր հրաշքի մը կը սպասեն։

Բուն հրաշքը ժողովուրդը ինքն է որ պիտի գործէ, ինչպէս գերութեան շրջանին։

Շատ բան կախում ունի «Երեք Մեծերու» — երեք յաղթական հոսանքներու փոխադարձ յարաբերութիւններէն։ Որքան ատեն որ անոնք միասնաբար կը գործեն, ընդհ. ալեկոծութեան մէջ, դժուար պիտի չըլլայ անցընել փոխանցման շրջանը։ Գոնէ մինչեւ նոր Սահմանադրութեան հաստատումը եւ երեսփ. ընտրութիւնները։

Արդարեւ, ծանր պատասխանատուութեան տակ են երեքն ալ, իբրեւ կազմակերպուած ուժեր։ Եւ երեքն ալ կը զգան այդ ծանրութիւնը։ Առաջին յաղթականը, Համայնավար կուսակցութիւնը, Հոկտեմբեր 21ի ընտրութիւններէն ի վեր միշտ կը յիշեցնէ թէ պատրաստ է ստանձնելու ամէն պատասխանատուութիւն։ Մինչեւ իսկ դահլիճին կազմութիւնը, ինչպէս առաջարկեցին երկու անգամ։

Եթէ այս անգամ ալ հաւանեցան միւս երկուքին հետ միասին վարել երկրին ճակատագիրը, պատճառն այն է որ իրենք ալ նկատի կ՚առնեն արտաքին ազդակները։

Ի վերջոյ Ֆրանսան չի կրնար մեկուսանալ, տապկուելով իր ահաւոր հոգերուն մէջ, ոչ-բարեացակամ աշխարհի մը դիմաց։

Ինչպէս շատ մը տեղական — նոյնիսկ Դիմադրական — թերթեր, նոյնպէս օտար մամուլը եւ մանաւանդ անգլեւամերիկեանը անհամբեր կը սպասեն տագնապի ելքին։ Շատերը յոռետես են, մռայլ ենթադրութիւններով։ Ուրիշներ կուսակցական կամ շահակցական ակնոցով կը դատեն կացութիւնը։ Բայց, բոլորն ալ կը խոստովանին թէ զօրաւոր Ֆրանսա մը հիմնական պահանջ է Եւրոպայի ապահովութեան եւ բարօրութեան համար։ Մանաւանդ այն պահուն երբ ասպարէզ իջած է նոր ուժ մը, Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը, որուն մէջ առաջնակարգ դեր մը կ՚իյնայ Ֆրանսայի։

Մեզի կը մնայ մաղթել որ հիւրընկալ երկիրը այս փոթորիկն ալ անցընէ առանց արտակարգ ցնցումներու, շարունակելու համար իր վերելքը։

Մինչ այդ, անգամ մը եւս հրաւէր լրջութեան։ Գաղութին բարիքն ալ այդ կը պահանջէ։

Զգուշանալ, մանաւանդ, սրճարանային մարզանքներէ։ Եւ ուրիշ որ եւ է շարժումէ որ կրնայ դժգոհութիւն պատճառել։

Չմոռնանք որ մեր դիմացը կը գտնուի հոգին վառած ժողովուրդ մը։

Մեր ներքին կեանքին ամրապնդումն ալ կը պահանջէ համբերութիւն եւ պաղարիւն, ինքնամփոփ աշխատանք։

Պէտք է հաստատուն գետին մը ունենանք, դիմաւորելու համար ոչ միայն օրուան հոգերը, այլեւ գալիք պարտականութիւնները։

Ինչպէս ալ կարգադրուի Հայկ. Դատը — ընդարձակում հողերու — ներգաղթ մը պիտի կազմակերպուի։ Միայն այս ձեռնարկը ուժերու լարում կը նշանակէ։

Շ.

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՅՈՒՇԱԳԻՐԸ Մ. ԱԶԳԵՐՈՒ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

3. Երբ 1918ի պատերազմը վերջացաւ, դաշնակից դիւանագէտները բազմաթիւ խոստումներ ըրած էին Հայերուն՝ ապահովելով զանոնք թէ պիտի ազատագրուէին թրքական տիրապետութենէն։ 1920 Ապրիլին, Դաշնակիցներու Գերագոյն Խորհուրդը հրաւիրեց Միացեալ Նահանգներու նախագահը որպէսզի, իբրեւ իրաւարար, գծէ Հայաստանի սահմանները՝ Վանի, Պիթլիսի, Կարնոյ եւ Տրապիզոնի նահանգներուն մէջ որոնք տակաւին թրքական իշխանութեան տակ էին եւ որոնք, Նախագահին որոշման համաձայն, պիտի կցուէին դրացի Հայաստանի Հանրապետութեան, այս վերջինը արդէն իսկ ճանչցուած ըլլալով, Դաշնակից պետութեանց կողմէ, իբրեւ անկախ ու գերիշխան պետութիւն։

Սեւրի Դաշնագիրը — որ ստորագրուեցաւ 10 Օգոստոս 1920ին՝ մէկ կողմէ Դաշնակից պետութեանց եւ Հայաստանի, միւս կողմէ Թուրքիոյ միջեւ — իր 88րդ յօդուածով կը վերահաստատէր Հայաստանի գերիշխան անկախութեան ճանաչումը։ Մ. Նահանգներու նախագահը իր վճիռը արձակեց 1920 Նոյեմբերին, Հայաստանի յատկացնելով մօտ 40.000 քառ. մղոնի տարածութիւն մը։ Յետագայ դէպքերու բերումով, սակայն նորածին հանրապետութիւնը միացաւ Խորհրդային Միութեան։

Երկարատեւ ու չարաչուք յապաղումը՝ Զինադադարէն մինչեւ Սեւրի դաշնագրին ստորագրութիւնը, դաշնակից պետութեանց — եւ նոյնիսկ Ազգերու Դաշնակցութեան — չկամութիւնը՝ Հայաստանի հողատարածութիւնը ստանձնելու, դաշնակից բանակներու կանխահաս մեկնումը Թուրքիայէն, Դաշնակիցներուն ձախողումը զինաթափ ընելու Թուրք հրոսախումբերը, յաղթական պետութեանց միջեւ փոխադարձ վստահութեան պակասը եւ մասնաւորաբար Մ. Նահանգներուն դժկամակութիւնը պատասխանատուութիւններ ստանձնելու Մօտաւոր Արեւելքի մէջ, այս բոլորը վիժեցուցին պետութեանց կողմէ նախապէս տրուած որոշումները որոնք ձեւակերպուած են Սեւրի դաշնագրին մէջ։ Յետագային Սեւրի դաշնագրին տեղ հաստատուեցաւ Լոզանի դաշնագիրը (24 Յուլիս 1923) որուն մէջ պատմութիւնը ի զուր պիտի փնտռէ որ եւ է ակնարկ Հայաստանի մասին։

Այն դիւանագէտները որոնք քսանական թուականներու սկիզբը, կոչուած էին տնօրինելու փոքր ազգութեանց ճակատագիրը, յարմար նկատեցին մոռացութեան տալ քան թէ գործադրել իրենց յանձնառութիւնները Հայ ժողովուրդին հանդէպ։

1920 Դեկտեմբերէն ի վեր Հայաստանը Խ. Միութեան բաղկացուցիչ հանրապետութիւններէն մէկն է, իր մօտաւորապէս մէկուկէս միլիոն բնակչութեամբ որ խմբուած է 12000 քառ. մղոնէն պակաս տարածութեան մը վրայ, մինչդեռ, տակաւին Թուրք տիրապետութեան տակ կը գտնուի Հայութեան պատմական հողերուն մեծագոյն մասը՝ անմշակ, ամուլ եւ ու գրեթէ անմարդաբնակ։

4.— Հայկական հարցին լուծումը այսօր, կը պահանջէ. —

Ա.— Հարեւան Խ. Հայաստանի հանրապետութեան վերադարձնել հայկական նահանգները, այնպէս ինչպէս սահմանագծուած են 1920ին, Մ. Նահանգներու նախագահին կողմէ, համաձայն Սեւրի դաշնագրին։ Այս պահանջին հակազդելու նպատակով յառաջ բերուած այն չարաչուք փաստարկութիւնը թէ հայութիւն չկայ այդ գաւառներուն մէջ, համարժէք է Թուրքիոյ ոճիրները օրինականացնելու։ Այսօր աշխարհի վրայ կ՚ապրին ոչ նուազ քան երեքուկէս միլիոն Հայեր, որոնց երկուքուկէս միլիոնը Խորհրդային Միութեան սահմաններէն ներս։

Բ.— Հայրենիք վերադարձնել եւ այնտեղ հաստատել մօտաւորապէս մէկ միլիոն Հայեր որոնք ողջ մնացած են առաջին Համաշխարհային Պատերազմի արհաւիրքէն եւ այժմ կ՚ապրին օտար երկիրներ, մեծամասնաբար Մերձ. Արեւելքի մէջ։

Գ.— Նիւթական համապատասխան հատուցում Թուրքիայէն, ի հաշիւ այն բոլոր հանրային ու անհատականսեփականութեանց զորս Թուրքական Կառավարութիւնը եւ Թուրք ժողովուրդը քանդեցին, փճացուցին, իւրացուցին կամ բռնագրաւեցին Առաջին Համաշխարհային Պատերազմէն առաջ, պատերազմի ընթացքին եւ պատերազմէն վերջը։

×

Ներկայացնելով Հայ ժողովուրդին բաղձանքները Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան Առաջին ընդհ. ժողովին Նախագահութեան, Դաշնակցութեան Գործադիր Մարմինը վստահօրէն կը հաւատայ թէ իրաւունքի ախոյեան հանդիսացող ժողովուրդները, պատեհ ժամուն քաջութեամբ ու վճռականութեամբ պիտի դիմաւորեն Հայկական Հարցը եւ արդարութիւնը պիտի գործադրեն հանդէպ ժողովուրդի մը որ կեանքի գերագոյն իտէալներու մասին ցոյց տուած իր անյողդողդ հաւատարմութեան պատճառով կրեց ոճիրներուն ամէնէն քստմնելին զոր պատմութիւնը երբեք արձանագրած ըլլայ։

Զարհուրելի աղէտ մը եւ անցեալի դառն յուսախաբութիւններ չեն կրցած փշրել Հայ ժողովուրդին հոգին։ Հեռու ընկճուելէ, ան կը պահէ իր կենսունակութիւնը, եւ լիովին ու գիտակցօրէն հպարտ իր հինաւուրց պատմութիւնով, անխախտ հաւատք ունի իր ապագայի մասին։

Արդարութիւնը եւ ազգերու պատիւը կը պահանջեն որ Հայաստան գոհացում ստանայ։

Ընդունեցէք եւայլն ...

Ստոր. Ժ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Յայտարարութիւն ներգաղթի արձանագրութեանց մասին

Ֆր. Ազգ. Միութեան դիւանէն ստացած ենք հետեւեալ յայտարարութիւնը, հրատարակութեան խնդրանքով.—

Խ. Հայաստանի կառավարութեան կատարած խնդրանքին վրայ, Գերագոյն Սովետի Խորհուրդը, իր 24 Նոյեմբեր 1945ի որոշումով, արտօնութիւն ընծայած է ձեռնարկելու ներգաղթի կազմակերպութեան, միջոց տալով Սփիւռքի հայութեան հաստատուելու Մայր Հայրենիքի հողին վրայ։

Նոյն թուականին, Գերագոյն Սովետի Խորհուրդը ինչպէս արդէն հաղորդուած է ժողովուրդին, ներգաղթողներու դիւրութեան համար, թոյլտուութիւն կ՚ընծայէ փոխադրելու անձնական ամէն տեսակ առարկաներ եւ կը խոստանայ տուներ կառուցանելու համար նախատեսուած ծախքերուն մասնակցիլ 50 առ 100 համեմատութեամբ։

Ֆրանսայի Սովետական Դեսպանատունը, Գերագոյն Սովետի որոշումը գործնականի վերածելով, հրաւիրած է Ֆրանսահայ Ազգ. Ընդհ. Միութիւնը, որպէս գաղութի պաշտօնական ներկայացուցիչ մարմին, խնդրելով որ իր օժանդակութիւնը բերէ ներգաղթի կազմակերպութեան աշխատանքներուն, դիւրացնելու համար ձեռնարկին գործադրութիւնը։

Արդ, բոլոր այն Հայերը որ կը ցանկան երթալ ու հաստատուիլ Խորհրդ. Հայաստան, Ֆ. Ա. Ը. Միութեան միջոցաւ պէտք է խնդրագիր մը ներկայացնեն, ուղղուած Խ. Հայաստանի կառավարութեան, որոնց լրիւ ցանկը պատրաստուելէ վերջ պիտի յանձնուի Սովետ. Դեսպանութեան եւ այս վերջինը պիտի գոհացնէ ներգաղթել փափաքող Հայերու ցանկութիւնը։ Ստանալու համար խնդրագրին օրինակները, դիմել Ֆ. Ա. Ը. Միութեան կեդրոնական դիւանին, Շրջանային վարչութիւններուն եւ բոլոր մասնաճիւղերուն։— (Կնիք)

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԵԼԸ.— Ամէն օր ժամը 16, 18ին եւ 20ին։ Կարճ ալիք՝ 44, երկայն ալիք՝ 800—850։

ԵՐԵՔ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐ վառեցան անցեալ օր, — առաջինը Լա Կուռնի մէջ (Փէօժոյի ինքնաշարժի գործարանը), երկրորդը՝ 19րդ թաղամասին մէջ, ուր թուղթեր եւ քուրջեր ամբարուած էին, երրորդը՝ Օպէրվիլիէ, մթերանոց մը ուր փայտ եւ ուրիշ նիւթեր ամբարուած էին։

ՀԵՌԱԳԻՐ ՀԱՅԿ. ԴԱՏԻ ՄԱՍԻՆ

Ինչպէս գրած էինք, Թրքահայ Դատի յանձնախումբը հեռագիր մը ուղղած է Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան նախագահին։ Ահաւասիկ թարգմանութիւնը.—

«Թրքական Հայաստանը ազատելու խոստումը, որ ձեւակերպուեցաւ Միացեալ Ազգերու վարիչներուն կողմէ 1914—18ի պատերազմին ատեն, չյարգուեցաւ Լոզանի ժողովին մէջ։ Այս իրողութիւնը ամէնէն աղէտալի հետեւանքը ունեցաւ Ազատութեան, Իրաւունքի, Քաղաքակրթութեան եւ Խաղաղութեան դատին համար։ Յանուն զանազան օտար երկիրներու մէջ ցրուած միլիոնաւոր Հայերու, կը խնդրենք Լոնտոնի ներկայ խորհրդաժողովին մէջ տալ արդար լուծում մը մեր Ազգ. Դատին, վճռելով Թրքական Հայաստանի շրջաններուն կցումը Խ. Հայաստանի նեղ տարածութեան, համաձայն Նախագահ Ուիլսընի գծած սահմաններուն, որպէսզի դարմանուի բոլոր ժամանակներու ամենամեծ անարդարութիւնը»։

Փարիզը առանց լրագրի

Շաբաթ օրէն ի վեր ոչ մէկ օրաթերթ լոյս կը տեսնէ Փարիզի մէջ, իբրեւ հետեւանք ընդհ. գործադուլի մը որ կը խմորուէր ատենէ մը ի վեր: Կիրակի օր հրատարակուեցաւ պաշտօնաթերթին մէկ յաւելուածը, որ կը ծանուցանէ դահլիճին կազմութիւնը եւ վարչապետին ծրագիր - նամակը: Քանի մը թերթեր ալ մեքենագիր թռուցիկներ հրատարակեցին, նամակի թուղթի մեծութեամբ, հաղորդելով նախարարներուն ցանկը:

Նոր դահլիճը

Նոր վարչապետը, Պ. Ֆէլիքս Կուէն, յաջողեցաւ դահլիճը կազմել չաբաթ իրիկուն ուշ ատեն: Ահաւասիկ նոր նախարարներուն ցանկը. —

Վարչապետ առժամեայ կառավարութեան եւ նախարար ազգ. պաշտպանութեան՝ Ֆէլիքս Կուէն, փոխ - վարչապետներ (անպաշտօն նախարարներ) Մորիս Թորէզ (համայնավար) եւ Ֆրանսիսք Կէ (M. R. P.), արտաքին գործերու նախարար՝ Պիտօ (M. R. P.), դատական՝ Թէյթժէն (M. R. P.), բանակներու՝ Էտմօն Միշլէ (M. R. P.), ներքին՝ Լը Թրոքէր (ընկերվարական), սպառազինութեանց՝ Շարլ Թիյոն (համայնավար), ազգ. տնտեսութեան եւ ելմտական՝ Անտրէ Ֆիլիփ (ընկերվարական), հողագործական՝ Թանկի Փռիժան (ընկերվարական), ճարտարագործական արտադրութեան՝ Մարսէլ Փօլ (համայնավար), կրթական՝ Մարսէլ Նէկլէն (ընկերվարական), հանրօգուտ շինութեանց եւ փոխադրութեանց՝ Ժիւլ Մօք (ընկերվարական), թղթատարական՝ Ժան Լըթուռնօ (M. R. P.), գաղթային՝ Մառիուս Մութէ (ընկերվարական), աշխատանքի՝ Ամպռուազ Քռուազա (համայնավար), առողջապահութեան եւ բնակչութեան՝ Ռոպէռ Փռիժան, վերաշինութեան եւ քաղաքաշինութեան՝ Ֆռանսուա Պիյեու (համայնավար), նախկին ռազմիկներու եւ պատերազմի զոհերու՝ Լոռան Քազանովա (համայնավար), պարենաւորման՝ Լոնշանպոն (անկախ): Խորհրդական վարչապետութեան եւ նախարար տեղեկատուութեանց՝ Կաստոն Տէֆէռ (ընկերվարական, երեսփոխան Մարսէյլի), խորհրդական աշխատանքի նախարարութեան՝ Մառիուս Փաթինօ (համայնավար), խորհրդական ազգ. տնտեսութեան՝ Ալպէռ Կազիէ (ընկերվարական), խորհրդական ճարտարագործական արտադրութեան և ածուխի՝ Օկիւսթ Լըքէօռ (համայնավար): Խորհրդականի երկու պաշտօններ բաց կը մնան:

Խիստ կրճատումներ պետական ծախսերու

Դահլիճին կազմութենէն առաջ, վարչապետը ազդու նամակ մը ուղղած էր Սահմանադիր ժողովի երեք մեծ հոսանքներու խմբակցութեանց — համայնավար, ընկերվարական եւ M. R. P., պարզելով կացութեան ծանրութիւնը եւ պահանջելով ճշդել իրենց դիրքը: Այդ նամակը միեւնոյն ատեն ծրագիր մըն է: Ահաւասիկ հիմնական մասերը. —

Ելմտական վերակազմութեան ծրագիրը զոր անհրաժեշտ կը համարիմ անշուշտ մասնաւորապէսխիստ է և չեմ ժխտեր պնորհակազդեցութիւնը հանրային կարծիքին վրայ զոր լուսաբանելու քաջութիւնը չեն ունեցած ազատագրութենէն ի վեր: Ներկայ կացութիւնը, որուն ծանրութեան վրայ պարտաւոր եմ անմիջապէս երկրին ուշադրութիւնը հրաւիրել, անոր ներկայացնելով անկեղծ եւ կատարեալ հաշուեկշիռ մը, թէ ելմտական եւ թէ տնտեսական տեսակէտով, կը պահանջէ ծայրագոյն խստութիւն, անյապաղ: Այն ճիգը որուն պէտք է հրաւիրել ազգը, գլխաւորաբար պէտք է ձգտի սահմանափակել կենցաղ մը որ յայտնապէս կը դլէ կ՚անցնի իր նիւթական աղբիւրները: Հանրային ծախքերու կրճատումը պիտի կատարուի թէ զինուորական եւ թէ քաղաքային վարչութեանց մէջ:

Ի ՀԱՐԿԻՆ ԶԻՆՈՒՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ԴԱԴՐԻ

Ինչ կը վերաբերի զինուորական ծախքերուն, պէտք է ոչ միայն վերջ դնել այն մսխումներուն որ կ՚ըմբոստացնեն հանրային կարծիքը, այլեւ իրական դադար մը կատարել մեր սպառազինութեան ճիգին մէջ: Այդ ճիգը պիտի վերսկսինք եւ պիտի զարգացնենք, երբ մեր արտադրութիւնը միջոցներ ճարէ: Այս ճակատին վրայ կարելի է յուսալ 40 միլիառ ֆրանքի խնայողութիւն մը:

Այսօրուընէ սկսեալ, օրինակ մինչեւ մէկ տարի, կը խորհիմ ընդհատել շատ մը ռազմական շինութիւններ, զինուորական արտադրութեանց գործարանները յատկացնել քաղաքային գործերու: Կը խորհիմ նաեւ արձակել 1943ի զօրադասը, եւ, ի հարկին, հրաժարիլ որ եւ է զօրակոչէ, որպէսզի առաւելագոյն չափով տրամադրելի բազուկներ ունենանք արտադրութեան համար:

Նոյնքան խիստ կրճատումներ անհրաժեշտ են միւս նախարարական պաշտօնատուններուն մէջ: Զանոնք իրականացնելու համար, ելմտական նախարարը պէտք է բացառիկ իրաւասութիւններ վայելէ: Ան պէտք է իրաւունք ունենայ զանգուածօրէն կրճատելու նախատեսուած վարկերը, նոյն իսկ ջնջելու կարգ մը սպասարկութիւններ եւ վարչութիւններ, որոնց պահպանումը չի համապատասխաներ մեր ներկայ կացութեան:

ՅԱՌԱՋ. — Տեղի անձկութեան պատճառով, նամակին մնացեալ մասը կը յետաձգենք վաղուան: Երեք մեծ կուսակցութիւնները անմիջապէս պատասխանեցին այս նամակին, ստանձնելով ամէն պատասխանատուութիւն, ընկերվարականները՝ առանց վերապահութեան, համայնավարները եւ կաթոլիկ հանրապետականները (M. R. P.) կարգ մը դիտողութիւններով:

ԻՐԱՆԻ ԽՆԴԻՐԸ ԵՒ ՄՈՍԿՈՒԱ

Միացեալ Ազգերու խորհրդային պատուիրակութիւնը նամակ մը ուղղելով Ապահովութեան Խորհուրդին, մերժեց նկատի առնել իրանեան կառավարութեան բողոքագիրը: Այս առթիւ յիշելով 1921ի եւ 1942ի ռուսեւիրանեան դաշնագիրները, կը մեղադրէ Իրանի կառավարութիւնը թէ հակախորհրդային պայքար կը մղէ, ինչպէս Ռըզա Շահը: Նամակը անհիմն կը հռչակէ Իրանի կառավարութեան այն մեղադրանքը թէ Խ. Միութիւնը միջամտած է երկրի ներքին գործերուն:

Ուաշինկթըն հասած լուրերու համաձայն, Ատրպատականի խորհրդային զօրքը աւելցած է 10 առ հարիւր համեմատութեամբ, յունուարէն ի վեր: Կնքուած պայմանագրութեամբ դաշնակից զինուորները պէտք է հեռանան մինչեւ մարտ 2, բայց Մոսկուա պաշտօնապէս ընդունած չէ այս պայմանը, իբրեւ հետեւանք նոր դէպքերու: Ամէն պարագայի մէջ, Խ. Միութիւնր կը սպասէ որ նախ անգլ. զինուորները հեռանան:

Ուրիշ լուրի մը համաձայն, Ատրպատականի ժողովրդական կուսակցութիւնը հետզհետէ դէպի անջատում կ՚երթայ: Թաւրիզի մէջ հրատարակուած զեկոյց մը կը ծանուցանէ թէ նահանգին կառավարութիւնը այսուհետեւ ինք պիտի կնքէ առեւտրական դաշնագիրները: Կը նշանակէ թէ այդ հարուստ նահանգին արտադրութիւնները պիտի ղրկուին Ռուսիա, փոխանակ Թէհրանի որ մինչեւ հիմա կը կարօտէր Ատրպատականի: Այս նոր քաղաքականութիւնը սկսաւ անցեալ Սեպտեմբերին, երբ ապստամբները գրաւեցին Ատրպատականը, փոխադարձաբար ջնջելով մաքսատուրքերը Ռուսիոյ համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԻԼՈՆԻ ՏԵՂ, որ պարտադրուած էր 80 տարի առաջ, Պիոս Թ. պապին կողմէ, շատ մը կաթոլիկ եկեղեցականներ կ՚առաջարկեն կկէս քաղաքային հագուստ հագնիլ: Հաւանական չէ որ Պապը հաւանի, գոնէ առ այժմ:

ԼՈՒՍՆԻՆ ՀԵՏ առաջին հաղորդակցութիւնը հաստատուեցաւ ամերիկացի գնդապետի մը կողմէ, «ռատոր»ի միջոցաւ, ինչպէս կը ծանուցանէ Մ. Նահանգներու պատերազմական նախարարութիւնը: Այս յաջողութիւնը նոր հորիզոններ կը բանայ գիտութեան եւ զինարուեստի համար: Երկրէն լուսին հեռաւորութիւնը 362.700 քիլ. է: Ռատոր ճառագայթները կը սուրան լոյսի արագութեամբ, 300.000 քիլոմեթր, մէկ երկվայրկեանի մէջ:

ԳԵՐՄԱՆՆԵՐԸ պիտի վերադարձնեն ինչ որ գողցած են իրենց գրաւած երկիրներէն:

ՊԵՐԼԻՆԻ ընկերվարականները մերժեցին ձուլուիլ համայնավարներուն հետ, որոնք կ՚առաջարկէին բանուորական միակ կուսակցութիւն մը կազմել: Երկիրը չորս մասի բաժնուած ըլլալով, կարելի չէ ընդհ. ժողով գումարել:

ԱՆԳԼԻՈՅ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՆ ալ մերժեցին համայնավարներուն ձուլման առաջարկը, ինչպէս գրած էինք: Այս առթիւ քուէրկուած բանաձեւը կ՚ըսէ թէ «չի կրնար ընդունիլ թեկնածութիւնը ուրիշ քաղաքական կուսակցութեան մը որ տարբեր փիլիսոփայութիւն, ծրագիր, ղեկավարութիւն եւ կազմակերպութիւն ունի: Վերջին 25 տարիներու դէպքերը որ եւ է կասկած չեն ձգեր թէ համայնավար կուսակցութեան անմիջական ծրագիրը եւ հեռաւոր նպատակները էապէս կը տարբերին մերիններէն: Վերջին ընտրութիւններն ալ հաստատեցին թէ բանուորական միացեալ շարժում մը իրապէս կազմուած է Մեծն Բրիտանիոյ մէջ, աշխատաւորական կուսակցութեան շուրջ: Ուրեմն համայնավար կուսակցութեան կը մնայ խոստովանիլ իր պարտութիւնը, լուծել իր կազմակերպութիւնը եւ յանձնարարել անդամներուն որ անհատապէս թեկնածու ներկայանան աշխատաւորական կուսակցութեան»:

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ Կարնոյ Հայրենակցականին հագուստի համար գրաւոր դիմում ընող հայրենակիցներէն կը խնդրուի դիմել Mr. Simon Aghabalian, 213 rue de l'Ermitage, Montreuil S)S (Seine) իրենց բաժինը ստանալու համար:

«ՄԱՐՍԷՑԵԷԶ»Ի ՏՆՕՐԷՆԻՆ ՆԱՄԱԿԸ

Ինչպէս գրած էինք, «Լա Մարսէյեէզ» թերթի յաջորդական երեք թիւերուն մէջ լոյս տեսած հայանպաստ յօդուածներուն առթիւ Գաղթ. Կեդր. Յանձնախումբի եւ Գաղթ. Խորհուրդի նախագահները շնորհակալութեան նամակներ ուղղած էին յիշեալ թերթի տնօրէնին: Այս վերջինը, Պ. Մ. Կիզար, հետեւեալ պատասխանը ղրկած է Գաղթ. Խորհուրդի նախագահ ընկեր Հրանտ Սամուէլի.

Մարսէյլ, 21 Յունուար 1946

Պարոն նախագահ, մեծապէս զգածուած ենք ձեր նամակէն, որով կը յայտնէիք թէ մեր աշխատակից Պ. Վէրնէօյլի յօդուածներուն հրատարակութիւնը մեծ հետաքրքրութիւն առաջ բերած է հայ գաղութին մէջ:

Մեր նպատակն է եղած ճանչցնել մեր հազարաւոր ընթերցողներուն թէ ինչ կը ներկայացնէ ազատութեան սիրահար հայ ժողովուրդը, որ այդ իսկ պատճառով կրնայ ապահով ըլլալ թէ ամենաբարեկամական ընդունելութիւնը պիտի գտնէ մեր թերթին մէջ»:

ՄԵՐ ԾԱՂԿՈՑԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈ. — Անցեալ Կիրակի Խրիմեան դպրոցի աշակերտները թէյասեղան մը սարքած էին նոր տարուան առթիւ: Հաւաքուած էին աշակերտներու մէկ մասը միայն, իսկ միւս մասը կր բացակայէր իրենց ծնողներով: Ժամը 3ին ուսուցչուհի Ա. Խաչիկեան հանդէսը բանալով ցաւ յայտնեց բացականերուն համար: Յետոյ սկսաւ երգերու, արտասանութիւններու շարքը: Յառաջադէմ աշակերտներու բաշխուեցան մրցանակներ: Բոլոր աշակերտներու բաշխուեցան կարկանդակներ որոնց մեծ մասը պատրաստած էին ծնողները:

Հ. Բ. Ը. Միութեան ներկայացուցիչը, Պ. Օննիկ Թադէոսեան խօսք առնելով թելադրեց ծնողներուն որ հոգ տանին իրենց զաւակներուն հայերէն դասերու պատրաստութեան, այսպիսով օգնած կ՚ըլլան ուսուցչուհիներու աշխատանքին: Շեշտեց նաեւ որ աշակերտներու թիւը շատ է եւ սրահը եւ ուսուցչուհիները անբաւական են: Հոգատար մարմինը եւ Հ. Բ. Ը. Մ. միասնաբար կ՚աշխատին ուրիշ սրահ մը ճարելու եւ դպրոցը աւելի լաւ պայմաններու մէջ դնելու համար:

Աճուրդի դրուեցաւ բաղ մը որ բարձրացաւ աւելի քան 6000 ֆրանքի: Շահեցաւ Պ. Արտաշէս Յակոբեան, դերութենէ նոր վերադարձած:

Լրատու

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Նոր Սերունդի անդամներէն ընկ. Գուրգէն Քրմոյեան յաջողութեամբ աւարտած է Իրաւաբանութեան համալսարանը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ժԱ. դասախօսութիւնը՝ այս չորեքշաբթի 30 Յունուար իրիկուան ժամը 7ին Café Noaillesի ներքնասրահին մէջ: Դասախօս՝ Պ. Հ. Բալուեան (Փարիզէն): Նիւթ՝ Խ. Աբովեան եւ իր «Վէրք Հայաստանի»ն:

ՓԱՐԻԶԻ Հայոց Կրօնական Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը Փետրուար 3ին, կիրակի օր, ժամը ճիշդ 14.30ին, Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին:

Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Փարիզի մասնաճիւղի դասախօսութիւնը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին Studio Caumartinի սրահին մէջ: Դասախօս՝ Պ. Մկրտիչ Պարսամեան: Նիւթը՝ Գրական շրջան մը (1900 — 1914): Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

ԸՆԿԵՐ Ա. ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ 300 ֆրանք կր նուիրէ ընկեր Արշաւիր Հաբէլեան (Լիոն) Վեթերաններու Ֆոնտին:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ. — Մարսէյլէն Պ. Նշան Միւճէրիտեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Գարամանուկեանի, Լիոն:

ՊՐԻՒՔՍԷԼԷՆ Հ. Աւետիսեան կը փնտռէ մօրեղբայրը՝ Շահէն Յակոբեան եւ հօրեղբօրորդին՝ Լեւոն Մարտիրոսեան (Վանեցի, Քոզանի գիւղէն), որոնցմէ բաժնուած է 1917ին, Ամերիկա St. Louis: Տեղեկացնել խմբագրութեանս: Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 -
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Mercredi 30 Janvier 1946 Չորեքշաբթի 30 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4522-Նոր շրջան թիւ 251 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — Գին՝ 3 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՎԻ ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴԸ»

Քանի մը օր է որ Փարիզ հասած եւ ծախու հանուած է «Սովետական Հայաստան» ամսագրին 1945 Սեպտեմբեր թիւը: Ուրեմն վեց ամիս վերջը: Տպագրութի՞ւնն է ուշացած, թէ առաքումը:

Այս անգամ աւելի խնամուած, թէեւ քարոզչականբովանդակութիւն մը կըներկայացնէ ամսագիրը, որ կոչուած է Հայաստանի ներքին կեանքը եւ մասնաւորապէս մշակոյթը ծանօթացնելու Արտասահմանի:

Վերի խորագիրը կ՚առնենք կարճ ուսումնասիրութենէ մը: Հեղինակը՝ Գուրգէն Սեւակ, «Հայոց լեզուի ամբիոնի վարիչ Երեւանի պետական համալսարանին մէջ»:

Յօդուածագիրը փառաբանելով հայերէնի ժողովրդականացումը եւ զարգացումը իբրեւ պետական լեզու, խորհրդային իշխանութեան օրով, կը պարզէ անոր ատրճանական հարստացումը եւ արդիւնքը:

Քանի մը հատուածներ, մեր հայերէնով.—

1. Առօրեայ բառապաշարէն դուրս մնացին, անգործածական կամ սակաւ գործածական դարձան հին կենցաղի եւ հինիրաւակարգերեւոյթներն արտայայտող բազմաթիւ բառեր (թաղապետ, ոստիկան, նահանգ, գաւառ, ճաղաճագլուխ, երէցփոխ, կոռ, գիր եւն.):

2. Ստեղծուեցան կամ յոյժ (հո՛ւյժ) գործածական դարձան սովետական նոր հասարակակարգը ու կենցաղը արտայայտող անհամար բառեր (շրջան, ժողովրդական, կոմիսար, սովետ, կոլտնտեսութիւն, աշխօր, հարուածային, շքանշանակիր, բանթղթակից, հրամանագիր, գործարկել, ելեկտրակայան եւն.):

3. Կատարուեցան անհրաժեշտ նոր փոխառութիւններ գրաբարէն (պարէտ, գոյ, հեծան, արկ, հաստոց, ի փառս, ի բարօրութիւն, յանուն եւն.) եւ ժողովրդական բարբառներից (դահուկ, չմուշկ, տէրութիւն, էտել? եւն.):

4. Հայերէնի բառակազմութեան օրէնքներով ստեղծուեցան հազարաւոր նոր բառեր (կերպար, տեղամէ, բնագիծ, բացառեալ, հրակայատ, համակեդրոնացում, փորձարկել, թողարկել, ջրարկել, գոյավինակ եւն.):

5. Կատարուեցան բազմաթիւ նոր փոխառութիւններ,— Բոլշեւիկ, կոլխոզ, միլիցիոնէր, ռատիօ, ֆիզիկա եւն.:

Կարճ կը կապենք, որոշած ըլլալով արտատպել ամբողջ յօդուածը:

Ձենք ժխտեր, լեզուն ճոխացած է բազմաթիւ գնահատելի նորութիւններով, շնորհիւ գրաբարի եւ ժողովրդական բարբառներու գիտական ուսումնասիրութեան: Եթէ աչքի առջեւ ունենայինք իրենց լիակատար բառարանը, մենք ալ պիտի գործածէինք, տարածէինք շատ մը բառեր,— ինչպէս շինանիւթ, ժամկէտ (պայմանաժամ եւն.)

Դժբախտաբար, նոյնքան լայն տեղ կը գրաւեն, կը տիրապետեն սայթաքումներն ու վրիպումները: Եւ այս՝ երկու հիմնական պատճառներով.—

Ա. Վարդապետական: Ամէն բան օրուան կրգուասարքին յարմարցնելով եւ մանաւանդ կապօրէն ընդօրինակելով ռուսերէնէ, կորսնցուցածեն իրենց դատելու, վերլուծելու անկախութիւնը Երէկ ալ այնպէս էր, ցարերուն օրով): Այլապէս, ինչո՞ւ թանգարան պիտի նետէին «թաղապետ», «ոստիկան»ը (միլիցիոնէ՛ր), «նահանգ»ը, «գաւառ»ը, «քաղաքագլուխ»ը (քաղաքապետ) եւն.:

Բ.— Անտեսում լեզուի զարգացման օրէնքներու, մանաւանդ արեւմտահայ բարբառի հաստութեանց: Ցամառութիւն մը որ յաճախ կ՚նէ մինչեւ անյատակ տգիտութիւն:

Ամէն անգամ որ իրենց երեսին կը զարնէքննոնի օտարաբանութիւնները, լատինական - ռուսական - գերմանական կապկութիւններէն մինւ թաթարաբանութիւնները, սովլած - փորիկ տասխան մը ունին.— լեզուէ լեզու փոխառութիւնը սովորական երեւոյթ է:

Ուրեմն պէտք է նորէն եւ նորէն բացատրել թէ՝ լեզու մը ուրիշ լեզուէ փոխ կ՚առնէ, երբ չունի համապատասխան բառը:

Օրինակ, յօդուածագիրը պարծանքո՛վ կըչէ երկու «նոր» բայեր,— էվակուացնել (évacuer, պարպել), օկուպացնել (occuper, գրաւել):

Ինչո՞ւ թէ լաւ: Կը խօսինք տակաւին:

Շ

Ընկերային Ապահովութիւն

Գ.

Ուրիշ երկրի մը՝ Նոր Զելանտայի մէջ եւս Ընկերային Ապահովութեան դրութիւնը 8—10 տարիէ ի վեր մեծ յաջողութեամբ կը գործադրուի, մանաւանդ որ երկիրը հարուստ է եւ բնակչութիւնը քիչ (հազիւ 2 միլիոն): Աշխատաւորական կառավարութիւնը հիմնականփոփոխութիւններու ենթարկեց երկրին տնտեսական եւ ընկերային կազմը, ընդլայնելով եւ բարելաւելով մանաւանդ ընկ. օգնութեան նախապէս գոյութիւն ունեցող օրէնքները: Հիմնական սկզբունքը նոյնն է. հաւաքականութիւնը պարտաւոր է ձեռք երկարել բոլոր անոնց որ ո եւ է պատճառով չեն կրնար իրենց ապրուստը հոգալ, նոյնիսկ եթէ Ընկ. Ապահովագրութեանց այս կամ այն պայմանը չեն լրացներ: Կարեւոր հատուցումներ նախատեսուած ենանգործութեան, հիւանդութեան, արկածի, ծերութեան, մայրութեան եւ մահուան պարագաներուն: Հաստատուած է Բժշկական Ազգային Սպասարկութիւն մը որմէ ամէն ոք կրնայ ձրիաբար օգտուիլ: Անդամավճար չկայ: Պետութիւնը Ընկ. Ապահովութեան հիմնադրամին համար հարիւրին հինգ կը գանձէ բոլոր եկամուտներէն: Եթէ հաւաքուած դրամը չբաւէ, պետութիւնը կ՚ամբողջացնէ:

Ընկերային Ապահովութեան ծրագրի գործադրութեան ձեռնարկած են նաեւ Անգլիայէն զատ, ուրիշ երկիրներ, իբրեւ հիմ ընդունելով Պիվըրիճի ծրագրին գլխաւոր տրամադրութիւնները:

Պելճիքայի մէջ անցեալ Դեկտեմբերին ընդունուեցաւ օրէնք մը որ Ընկ. Ապահովագրութեան կ՚ենթարկէ առ այժմ միայն վարձուորները: Հետզհետէ պիտի ապահովագրուին նաեւ անկախ արհեստաւորները եւ «անտեսապէս տկարները», ընդհանրապէս բոլոր անոնք որոնք տարեկան 36 հազար ֆրանքէն աւելի չեն շահիր:

Ընկերային Ապահովութեան ֆրանսական ծրագիրը — Փարոտիի ծրագիր — Ազգային ժողովին մէջ մէ[illegible]—րանութեան ենթարկուեցաւ Յուլիսին եւ կառավարութեան կողմէ ընդունուեցաւ Սեպտ.ին: Փարոտիի ծրագիրըՊիվըրիճի ծրագրէն ներշնչուած ըլլալով հանդերձ, անոր ընդարձակութիւնը չունի: Առայժմ Ընկ. Ապահովագրութեանց բարենորոգում մը եւ զանազան սնտուկներու միացումն է, քան թէ Ընկերային Ապահովութեան հիմնական ծրագիր մը: Մինչեւ հիմա առաւելն 60.000 ֆր. շահող վարձուորները Ընկերային Ապահովագրութեանց ենթարկուած էին: Նոր ծրագրով 1946 Յուլիսէն սկսեալ բոլոր վարձուորներր անխտիր պիտի ապահովագրուին: Հետզհետէ անկախ աշխատաւորները, արհեստաւորները եւ պզտիկ վաճառականներն ալ այդ օրէնքին պիտի ենթարկուին:

Հակառակ անգլիական ծրագրին, անդամավճարը համեմատական պիտի ըլլայ ամսաթոշակին, ինչպէս եղած է մինչեւ հիմա Ֆրանսայի մէջ: Իբրեւ անդամավճար 12 առ հարիւր պիտի գանձուի վարձքին վրայ, որուն կէսը աշխատաւորը եւ կէսն ալ գործատէրը պիտի վճարեն: Ամէնէն բարձր անդամավճարը պիտի հաշուեն 120.000 տարեթոշակի վրայ, նոյնիսկ եթէ ենթական այդ գումարէն աւելի կը ստանայ: Բայց դրամատուրքըկամ հատուցումը բոլորովին համեմատական պիտի չըլլայ անդամավճարին, առաւելագոյն անդամավճար տուողը նուազագոյնը տուողէն շատ աւելի դրամատուրք պիտի չստանայ: Աշխատանքի անկարողութեան պարագային օրական կիսավճարը (demi - salaire) որ մինչեւ հիմա 75 ֆրանքը չէր անցներ, առ առաւելն 150 ֆր. պիտի ըլլայ: Մայրութեան, ծննդաբերութեան եւ այլ պարագաներու մէջ տրուած դրամատուրքը համեմատական յաւելում պիտի կրէ:

Գալով ծերութեան թոշակին, եթէ աշխատաւորը 60 տարեկանին դադրի աշխատելէ, վերջին տասը տարուան միջեւ թոշակին 20 առ հարիւրը պիտի ստանայ, իսկ եթէ 65ին դադրի՝ 40 առ հարիւրը:

Բժշկական տուրքէն կամ խնամքներէն հաւասարապէս պիտի օգտուին բոլոր ապահովագրեալները: Հիւանդութեան ապահովագրութեան պայմանաժամը որ մինչեւ հիմա 6 ամիս էր, 3 տարիի պիտի բարձրանայ, ինչպէս կը նախատեսէ անգլիական ծրագիրը:

Մօտ ատենէն այժմ գոյութիւն ունեցող այլազան սնտուկները պիտի ձուլուին: Ազգային կեդրոնական Սնտուկ մը, իր տեղական եւ շրջանային մասնաճիւղերով պիտի վարէ Ընկ. Ապահովութեան երեք ճիւղերը՝ բուն Ընկ. Ապահովագրութիւնները, Աշխատանքի Արկածները եւ Ընտանեկան Ցատկաթոշակները: Այնպէս որ Աշխատանքի Արկածներու դէմ այժմ գոյութիւն ունեցող Ապահովագրական 400 մասնաւոր ընկերութիւնները պիտի լուծուին կամ պիտի ենթարկուին Ազգային կեդրոնական սնտուկին: Պիտի անհետանան նաեւ կամ ուրիշ նպատակ պիտի հետապնդեն իբերօգնութեան ընկերակցութիւնները որոնք ապահովագրական սնտուկներ կազմակերպած էին:

Ընկերային Ապահովագրութեանց համար գործաւորներու եւ գործատէրներու վճարելիք ապահովագիններուն ընդհանուր գումարը 32 միլիառի պիտի հասնի այս տարի, ինչ որ ընդհանուր օրավարձերու մօտ 16 առ հարիւրն է, մինչ Անգլիոյ մէջ 10 առ հարիւրը պիտի չանցնի:

Իսկ ընտանեկան յատկաթոշակները, հաշուի առնելով վերջին յաւելումները, 44 միլիառը պիտի անցնին...

Ընկ. Ապահովագրութեանց կեդրոնական, ինչպէս նաեւ տեղական սնտուկներուն վարչութեան անդամներուն երկու երրորդը ապահովագրեալ վարձուորներու ներկայացուցիչները պիտի կազմեն: Իրականին մէջ ուրիշ սէնտիքաներն են որ պիտի վարեն Ընկ. Ապահովագրութեան կազմակերպութիւնը, ինչ որ թերեւս աւելի արդիւնաւոր պիտի ըլլայ, քան պետական վարչութիւնը:

Ֆրանսական ծրագիրը առ այժմ բարենորոգում մըն է գոյութիւն ունեցող ապահովագրական կազմակերպութեան եւ նախաքայլ մը՝ դէպի ընկերային ընդհանուր ապահովութիւնը, որուն իրականացումը կը նախատեսուի 1947ին:

ԲԺ. ԼԵՒՈՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Վարչապետին ծրագիր - նամակը

ԽՄԲ.— Ահաւասիկ մնացեալ մասը այն նամակին զոր վարչապետ Պ. Ֆէլիքս Կուէն ուղղած էր երեք մեծ կուսակցութեանց, պարզելով իր ծրագիրը եւ պահանջելով անոնց հաւանութիւնը:—

Երկար կանգ պիտի չառնեմ ուրիշ տնօրինութեանց վրայ որոնք անհրաժեշտ կը թուին ինծի եւ զոր կ՚ամփոփեմ ստորեւ.—

Առժամապէս ընդհատել պետական եւ այլ պաշտօնեաներու ատրճանի բարձրացումը: Իտղրեցնել նոր պաշտօնեաներու հաւաքումը մէկ վարչութենէն միւսը: Բարձրացնել տարիքի սահմանը՝ որ նշանակուած է հանգստեան կոչելու համար: Զանգուածային կրճատում ազգայնացուած հաստատութեանց ընդհանուր ծախքերու, կրճատում ազգայնացուած դրամատուններու մասնաճիւղերուն եւ պաշտօնեաներուն: Յաւելում փոխադրութեան սակերու (բացի բանուորական բաժնեգրութիւններէ եւ նմանօրինակ սակացոյցներէ): Յաւելում ածուխի գինի (բացի կազի, ելեկտրականութեան եւ մետաղագործութեան սահմանուած ածուխէն):

Այս ճիգերու ժամանակաշրջանին, ինքնին կը հասկցուի թէ օրավարձերը եւ թոշակները պէտք է մնան հաստատուն, խստութեամբ մը որ դժբախտաբար անհրաժեշտ է: Միայն յաւելուածական ժամերու սակացոյցները եւ անոնք որ կրնան քաջալերել արտադրութեան բարելաւումը կրնան յետագային վերաքննուիլ:

Ոչ նուազ խիստ միջոցներ պէտք է ձեռք առնուին ուտեստի եւ անհրաժեշտ պիտոյքներու մասին, կարելի եղածին չափ լայնօրէն դիմաւորելու համար օրավարձերու եւ թոշակներու համար նախատեսուած «պլօքաժ»ը: Այս առթիւ օրինակելի պատիժներ կը նախատեսեմ խափանելու համար սեւ շուկային նուաճումները զոր վճռած ենք անհետացնել այնպիսի ատեն մը երբ Ազգը կը պայքարի թէ իր գոյութեան եւ թէ իր ապագային համար:

Ձեզի հետ խօսեցայ նաեւ հարկային տնօրինութեանց մասին որ պէտք է լրացնեն ծախքերու կրճատումները: Այդ միջոցները մասնաւորապէս կը վերաբերին հայրենի ստացուածքի եւ հարըստացման տուրքին արագ գործադրութեան, զեղչելով նախատեսուած պայմանաժամերը, դրաւելով արտասահմանի մէջ եղած կարգ մը առնելիքներ եւն.: Միեւնոյն ատեն պէտք է շարունակել վաճառումը, յօգուտ պետական գանձին, ազգայնացուած հաստատութեանց շէնքերուն եւ արժեթուղթերուն մէկ մասին: Պէտք է հաւաքել նաեւ պետական գանձին կարգ մը պահանջները:

Կը կարծեմ թէ այս տնօրինութիւնները որոնք դասակարգուած բայց դժուարաւ կիրարկելի ամբողջութիւն մը կը կազմեն, կրնան գործադրուիլ միայն այն ատեն երբ պատասխանատու նախարարը ստանայ լայն իրաւունք մը տնտեսական նախարարութեանց ամբողջութեան վրայ): Այդ պաշտօնատուններն են հողագործական, պարենաւորման, վերաշինութեան եւ ճարտարագործական արտադրութեան նախարարութիւնները:

Գիտեմ, դաժան, մանաւանդ անժողովրդական քաղաքականութիւն մըն է այս, որ անշուշտ իր անդրադարձումներր կրնայ ունենալ ընտրութեանց վրայ: Ես ինքզինքս անարժան պիտի նկատէի իրաւարարի դերիս, եթէ ուղղամտօրէն ձեզի չպարզէի իրաքանչիւրին եւ ամէնուն պատասխանատուութեան մեծութիւնը:

Հասած է ժամը ուր պէտք է ոչ միայնկուսակցութեանց զինադուլ հաստատել, այլեւ աւելի խոր եւ ազնուական բան մը,— կուսակցութեանց վստահելից

եւ ուղղամիտ գործակցութիւն որ ամէն վայրկեան պիտի պահանջէ քաջութիւն եւ անձնուրացութիւն, եւ, ամէն բանէ վեր, իրական համերաշխութիւն մը, առանց որու մեր փորձելիք աշխատանքը կանխաւ դատապարտուած է ամլութեան»:

Վարչապետը իր նամակին առաջին տողերով կը յիշեցնէ թէ օրուան հիմնական խնդիրն է փըրանքին պաշտպանութիւնը:

Երկու գլխաւոր հոգեր

Նախարարական առաջին խորհուրդը գումարուեցաւ Յունուար 27ին: Վարչապետը այս առթիւ շնորհակալութիւն յայտնեց նախարարներուն որ պատասխանեցին իր կոչին, ներկայ ծանրպարագաներուն մէջ: Այս առթիւ պարզեց իր տեսակէտները կառավարական յայտարարութեան մասին: Ժողովը մասնաւորապէս զբաղեցաւ պարենաւորման, ելմտական եւ միջազգային խնդիրներով:

Ժողովէն վերջը, վարչապետը հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ անթելով.—

Երկու էական խնդիրներ կը զբաղեցնեն Ֆրանսացիները,— նախ՝ պարենաւորման հարցը, երկրորդ՝ ելմտական խնդիրը: Քանի մը օրէն երկիրը պիտի իմանայ այն որոշումները, զոր պիտի տանք արիաբար: Կը յուսամ թէ երկիրը զանոնք պիտի ընդունի յաջող ելքի մը յանգելու եւ Ֆրանսան փրկելու նոյն կամեցողութեամբ: Ես անձնապէս համոզուած եմ թէ կրնանք ամբողջովին վստահիլ ոչ միայն իր բարիկամեցողութեան, այլեւ նախարարներու կամքին վրայ մեր երկրին որ այնքան յաճախ ապացուցած է իր անձնուրացութիւնը եւ կորովը»:

Նախարարական յայտարարութիւնը Սահմանադիր Ժողովին հաղորդուեցաւ երէկ, երեքշաբթի:

× Բչ. օրուան նախարարական խորհուրդէն վերջը, նախկին վարչապետ Պ. Լէոն Պլում նշանակուեցաւ արտակարգ դեսպան Ֆրանսական կառավարութեան, տնտեսական եւ ելմտական համաձայնութիւններ կնքելու համար դաշնակից երկիրներու հետ, աւելցնելու ուտեստներու ներածումը:

× Լրագիրներու գործադուլը երէկ ալ շարունակուեցաւ: (Չորրորդ օր): Նախարարական խորհուրդը որոշեց անփոփոխ պահել օրավարձքերը:

ՀԱՅԿ. ԴԱՏԻ ՄԱՍԻՆ

Գահիրէի Հայ Մշակութային, Մարզական եւ Ուսանողական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները յանուն գաղութի ամբողջ երիտասարդութեան, հաւաքաբար Մոսկուա ուղարկած են հետեւեալ հեռագիրը (25 Դեկտ.), արտաքին նախարարներու խորհրդաժողովին,—

« Գահիրէի հայ երիտասարդութիւնը միահաւան ձեր ուշադրութեան կը յանձնէ Հայկական Հարցի արդար լուծումի մը կարեւորութիւնը՝ Թրքական սահմանի մէջ մնացած հայկական հողերու միացումով Խ. Հայաստանի, արտասահմանի Հայերուն իրենց ազգային հողին վրայ վերախմբուելու հնարաւորութիւն տալու համար»:

Օտարականներու առեւտրական տոմսերու խնդիրը

ԽՄԲ.— Ներքին գործերու նախորդ նախարարը հետեւեալ շրջաբերականը ուղղած է նահանգապետներուն եւ ոստիկանապետութեան «Քօմիսէր»ներուն, Յունուար 10 թուականով, ինչպէս կը հաստատէ Ազգ. Միութեան դիւանէն հաղորդուած զեկոյց մը.—

Օտարականներու Ֆրանսա մուտքին եւ բնակութեան նոր պայմանները ճշդող 2 Նոյեմբեր 1945ի հրամանագիրը (տես պաշտօնաթերթի 4 Նոյեմբերի թիւը) օտարականները կը բաժնէ երեք դասերու.— 1. Ժամանակաւոր, սովորական եւ առանձնաշնորհեալներ, որոնցմէ իւրաքանչիւրը հետագային բնակչութեան մասնայատուկ տոմս մը պիտի ստանայ:

Այս բարեփոխման կիրարկման ձեւերուն մինչեւ հանրային վարչութեան օրինագրով մը ճշդուիլը, որոշեցի որ այժմէն իսկ՝ ճարտարարուեստական արտադրութեան նախարարին թողուի օտարականներու կողմէ մատուցուած առեւտրականի տոմսի խնդրագիրներու վերջնական քննութիւնը:

Հետեւաբար, այդ խնդրագիրներուն քննութեան վերաբերեալ եւ ներկայիս կիրարկուած գործողութիւններ կը բարեփոխուին հետեւեալ կերպով.—

1.— Իմ գրասենեակներս այսուհետեւ առեւտրականի տոմս տալու գործողութիւններով պիտի չզբաղին, այլ դուք էք որ, իբրեւ հանրային կարգուսարքի հսկողներ եւ մի միայն այդ հանգամանքէն մեկնելով, պիտի գնահատէք առեւտրականի տոմսերու խնդրագիրներուն ընդունելի ըլլալը կամ ոչ:

Եթէ օտարականի մը անցեալը կամ ընթացքը ազգային կամ անհատական տեսակէտէն անոր երեք տարուան բնականոն տեւողութեամբ բնակութեան արտօնագրի մը արժանացման արգելք կը հանդիսանան, հարկ է անմիջապէս հաղորդել ինծի այդ պարագան, ըսելով որ ընթացք չի կրնար տրուիլ իր խնդրանքին: (Կը յիշեցնեմ ձեզի որ արտաքսման յետաձգումի ենթարկուած օտարականները որ եւ է ատեն չեն կրնար օգտուիլ այդ տոմսերէն):

Արտօնուած էք անշուշտ ինծի դիմելու բացառիկ պարագաներու համար, եթէ օգտակար կը նկատէք:

2.— Ընդհակառակն՝ եթէ չահագրգռեալին մասին տեղեկութիւններ քաղելով, առեւտրականի տոմս տալու մասին նպաստաւոր կարծիք մը կազմէք, անոր թղթածրարը Առեւտրական Սենեակի կամ Արհեստներու Սենեակին սովորական քննութիւններու կատարումէն եւ անոնց կարծիքը առնուելէ վերջ, կը յղէք ճարտարարուեստական Արտադրութեան Նախարարութեան, որ ձեզի կը վերադարձնէ տալով իր կարծիքը:

3.— Պարտաւոր էք, ինչպէս անցեալին մէջ, հաղորդել ինծի ձեր առաջարկները այն օտարականներու մասին որոնց ընթացքը, ըստ ձեզ, իրենց ձեռքը ունեցած առեւտրականի տոմսին ետ առնուիլը կ'արդարացնէ: Այսպէս պէտք է ընէք մասնաւորաբար 2 Յունուար 1945ի թիւ 184 շրջաբերականին մէջ նախատեսուած պարագաներուն համար:

4.— 6 Սեպտեմբեր 1939ի թիւ 406 եւ 4 Սեպտեմբեր 1945ի թիւ 683 շրջաբերականներով նախատեսուած տրամադրութեանց համաձայն օտարականներուն տրուելիք արհեստի (արթիզանական), ճարտարարուեստական կամ առեւտրական գրաղում մը ունենալու ժամանակաւոր արտօնութիւններ պէտք է, այսուհետեւ, ենթարկուին ճարտարարուեստական նախարարին հաւանութեան: Այդ արտօնութիւնները, որ եւ է պարագայի մէջ, չեն կրնար տրուիլ առանց այդ նախարարութեան հաւանութեան:

Ներկայ շրջաբերականին տրամադրութիւնները անմիջապէս գործադրելի են: Այսուհանդերձ, պիտի շարունակեմ ձեզի ղրկել, իմ որոշումիս հետ միասին, առեւտրականի տոմսի խնդրագիրներու այն թղթածրարները, որոնք յիշեալ նախարարութեան կողմէ արդէն ինծի յղուած են:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, (Ցապաղած).— Հայ դպրոցի աշակերտները Դեկտեմբեր 30ի կիրակի կէս օրէ վերջ իրենց տարեվերջի հանդէսը տուին Սալ Ժան տ Արքի գեղեցիկ սրահին մէջ: 1942էն ի վեր կատարեալ փնթակ մը դարձած են մեր դպրոցին աշակերտները: Հայոց լեզուն համը հացը առած, կ'ուզեն Մեսրոպեան լեզուին ծաղիկները լաւ մը ծծել:

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ, հանդէսը կազմակերպողը եւ հոգին՝ Պ. Յակոբ Աճէմեանն է, որ ամէն ջանք չի խնայեր հայ պզտիկներուն հայերէն սորվեցնելու համար: Այս տարի իրեն օժանդակ ունի Օր. Հռիփսիմէ Ընտրիկեանը եւ Օր. Պապեանը:

Հանդէսին ներկայ էին բոլոր գիտակից տարրերը: Բեմին վրայ աւանդական Կաղանդի ծառը, բեռնաւորուած նոր տարուան նուէրներով: Հանդէսը բացուեցաւ «Բամ Փորոտան»ով, 80 աշակերտներ, 7—14 տարեկան միաբերան եւ ներդաշնակութեամբ, թնդացուցին սրահը:

Գեղեցիկ ատենախօսութիւն մը ըրաւ Հ. Գ. Պապեան, դպրոցին խնամակալ ղեկավարը: Յետոյ սկսաւ արտասանութեանց շարքը, մէկը միւսէն գեղեցիկ: Մրցում կար Հայոց լեզուին համար: Աշակերտները ներկայացուցին նաեւ երկու զաւեշտներ, շատ յաջող:

Կաղանդի նուէրներ բաշխուեցան բոլորին, խաղալիկներ, շոքոլա եւ հայերէն գիրքեր: Ամբողջ չորս ժամ, ներկաները վայելեցին հայկական գեղեցիկ մթնոլորտ մը:

Այս հանդէսը անմոռանալի պիտի մնայ: Եւ պատիւ մըն է մեզի համար, որ նման աշխատանքներով՝ մեր նոր սերունդը ճերմակ ջարդէն ազատ կը պահենք:— Սաքօ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՀԱՆԴԷՍԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Փետրուար 3ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, Սալոն Սէն Ժանի մէջ, Rue St. Jean: Մասնակցութեամբ Վիէնի Հ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու եւ կարող ուժերու: Պիտի ներկայացուի Հ. Տէրմոյեանի « Ծ Ա Ղ Ի Կ Ը » (3 պատկեր): Հայկական եւ չինական պարեր, խմբերգներ (քառաձայն): 40 հոգի բեմի վրայ: Կը բանախօսէ՝ Հ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ: Պիտի ներկայացուի նաեւ «ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ»: Ամբողջ հասոյթը պիտի յատկացուի Յունաստանի հայ կարօտեալներուն: Տոմսերու գիները՝ 30, 50 եւ 100 ֆրանք:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ,— Դեկտեմբեր 30ին Հայ Մարզականը իր վերջին եւ ամենակարեւոր, division superieureի ախոյենական մրցումը ունեցաւ, Տրօմ-Արտէշի զօրաւոր խումբերէն F. C. Cheylardի Ա. խումբին յառաջապահը շահեցաւ առաջին կէտը: 0—0ով: Երկրորդ կիսախաղին հակառակորդ խումբին նառաջապահը շահեցաւ առաջին կէտը: Հինգ վայրկեան մնացած էր վերջաւորութեան, երբ մերինները անցան յարձակողականի եւ մեր յառաջապահ Սարգիս Միթիլեան ուժգին հարուածով մը հաւասարեցուց: Խաղը վերջացաւ 1—1:

Վալանսի Մարզական խումբը ունեցած է 14 կարեւոր ախոյենական մրցումներ, Տրօմ եւ Արտէշի մէջ, 10ը յաղթական, 2ը հաւասար, 2ը պարտեալ, որով ախոյեան կը հանդիսանայ իր դասին մէջ:

Խաղէն վերջ, վարչութիւնը խնջոյք մը սարքեց ի պատիւ յաղթական խումբին: «Բամ Փորոտան»էն վերջ, Մարզականի նախագահը, Պ. Մ. Սէմէրճեան խօսք առնելով մաղթեց աւելի փայլուն օրեր: Չեր թղթակիցն ալ խօսելով, ըսաւ.— Դաշտէն առաջ սիրեցէք ձեր հայրենիքը եւ մի մոռնաք մայրենի լեզուն, որպէսզի յաջորդ սերունդին օրինակ հանդիսանաք: Յետոյ սկսան եւրոպական եւ արեւելեան պարերը: Խնջոյքին մէջ կը փայլէր մեր մարզիկներէն Ոսկի Թաթիկեան գեղեցիկ երգերով:

× Յունուար 6ին մեր պատանիները յաղթեցին F. C. Bourg les Valenceի պատանիներուն ախոյենական մրցումի մէջ 10—0:— Պ. Խաչերեան

Տէր եւ Տիկին Յակոբեան եւ զաւակը Վահէ խորին կսկիծով կը ծանուցանեն մահը իրենց զաւկին եւ եղբօր 19ամեայ

ԼԵՒՈՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի հինգշաբթի ժամը 10.45ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին:

ԹԱՏՐՈՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ կազմակերպուած Անիէռ Պուա Քոլոմպի Ուազմիկներու մասնաճիւղին կողմէ, Փետր. 16ին, շաբաթ իրիկուն: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այդ թուականը:

ԾԱՆՕԹԱՑՈՒՄ

ՓԱՐԻԶԻ Հայոց Կրօնական Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը Փետրուար 3ին, կիրակի օր, ժամը ճիշդ 14.30ին, Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին:

Հ. Ց. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Փարիզի մասնաճիւղի դասախօսութիւնը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին Studio Caumartinի սրահին մէջ: Դասախօս՝ Պ. Մկրտիչ Պարսամեան: Նիւթը՝ Դրական շրջան մը (1900 — 1914): Սրահին չեռուցումը ապահովուած է:

ՊՐԻՒՔՍԷԼԷՆ Հ. Աւետիսեան կը փնտռէ մօրեղբայրը՝ Շահէն Յակոբեան եւ հօրեղբօրորդին՝ Լեւոն Մարտիրոսեան (Վանեցի, Քոզանի գիւղէն), որոնցմէ բաժնուած է 1917ին, Ամերիկա St. Louis: Տեղեկացնել խմբագրութեանս: Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Շավիլէն Գրիգոր Տէր Աղաեան շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որ անձամբ, նամակով կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իր կնոջ՝ ՎԵՀԱՆՈՒՇ ՏԷՐ ԱՂԱՅԵԱՆԻ մահուան առթիւ: Թաղումը կատարուեցաւ Չորեքշաբթի 23 յունուարին:

ԴՏՆՈՒԱԾ.— Ամերիկայէն փնտռուած Տիգրանակերտցի Աղատ եւ Միհրան կը գտնուին Սէն Շառն:

ԻՐԱԿԻ առաւօտ անգլիական անթելով լսեցին աշխարհահռչակ ջութակահար Heifeizը որ դաշնակի ընկերակցութեամբ նուագեց Հայաստանի բաժիշտներէն Արամ Խաչատուրեանին Concert:— Ուրբաթ օր ալ անթելը հաղորդեց թէ Հարը դիմած են Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան, պահանջելով Խ. Հայաստանի կցել Թրքահայաստանի նահանգները, Ուիլսընեան սահմաններով:

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme · 13

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Jeudi 31 Janvier 1946 Հինգշաբթի 31 Յունուար

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4523-Նոր շրջան թիւ 252 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԼԱԲԻՒՐԻՆԹՈՍ

Աւետելով «Հայոց լեզուի Վերածնունդը», «Սովետական Հայաստան» ամսագիրը կը ներկայացնէ զանազան օրինակներ, ինչպէս տեսանք։

Այդ օրինակներուն մէջ կան շատ հաճելի նորութիւններ։ Բայց, ընդհանուր ոգին տեղի կուտայ դառն խորհրդածութեանց։ «Նորութիւններ» կան որ ուղղակի կ'ըմբոստացնեն։

Անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ՝ Երեւանցիները բռնած են լպրծուն ճամբայ մը։ Գլխիվայր սուրում դէպի աղճատում, այլասերում եւ օտարացում։ Սանձարձակ արշաւ՝ լաբիւրինթոսի մը վերածելու համար լեզուն։

Յօդուածագիրը, Պ. Գուրգէն Սեւակ, պարծանքով կը յիշէ թէ մայր-հայրենիքի հայութիւնը ունի «պետական համալսարան ու Գիտութիւնների Ակադեմիա, բնաշխարհում կեդրոնացած հոծ մտաւորականութիւն եւ ազգային լեզուի պահպանութեան ու զարգացման այլ բազմաթիւ գործօններ»։

Բոցավառ ողջո՜յն բոլորին ալ։

Բայց, կը հարցնենք հրապարակաւ,— Այդ Համալսարանն ու Գիտութեանց Ակադեմիան եւ ուրիշ հաստատութիւններ, ինչպէս եւ «հոծ մտաւորականութիւնը» իրաւունք ունի՞ն տնավարի մարզանքներ կատարելու հայերէնի գլխուն։

Մենք չենք արհամարհեր ո եւ է գրոց-բրոց որ կը ծառայէ հայկական մշակոյթի զարգացման եւ արդիացման։

Հայաստանի ոչ միայն ալեզարդ բանասէրը, այլեւ ամէնէն համեստ ուսուցիչը եւ նորընծայ բանաստեղծը յարգի են մեզի համար, երբ կը ճգնին բան մը աւելցնել, բառ մը կամ խօսք մը նորոգել։

Բայց, ո՞ր նախախնամութիւնը իրենց ընծայեց բացարձակ մենաշնորհ, ուրիշ ամէն արժէք անտեսելու աստիճան։

Որմէ՞ իրաւունք ստացան իրենց չգիտցած, չսիրած, չհասկցած բառերը թանգարան նետելու, եւ, անոնց փոխարէն պարտադրելու խորթ, անճոռնի, չինծու «էրզաց»ներ։

Պայման չէ որ Հայկական Արտասահմանն ալ Համալսարան եւ Ակադեմիաներ ունենայ, ապացուցանելու համար թէ կրնայ ճակատաբաց ասպարէզ կարդալ իրենց, այս գետնին վրայ։

Որքան ժողովուրդ ունին բուն Հայաստանի մէջ, նոյնքան ալ դուրսը կը մնայ։ Որքան մտաւորականութիւն ամփոփուած է Երեւանի մէջ, անոր եռապատիկը, քառապատիկը ցիրուցան կը կը տքնի Երկրէն դուրս։

Տակաւին չենք խօսիր անհատական թէ հաւաքական արժէքներու մասին, այս կամ այն ճիւղին մէջ։ Թող բարեհաճին մարդահամար մը կատարել, իբրեւ ծանրաչափ ընդունելով տաղանդը եւ մասնագիտութիւնը։

Արդ, երբ լեզու պիտի կերտեն, պիտի նորոգեն կամ ճոխացնեն, երբեք իրենց միտքէն անցա՞ւ պրպտումներ կատարել Արտասահմանի մէջ, թղթատել անհամար հրատարակութիւններ եւ մանաւանդ 150ամեայ մամուլը, հաւաքել Արտասահմանի մասնագէտներուն կարծիքը,— հոգ չէ թէ ակադեմական տիտղոսներ չունենան անոնք։

Ի վերջոյ այս լեզուն ամբողջ ժողովուրդի՞ն կը պատկանի, թէ անոր մէկ հատուածին։ «Պետական» պատուանունը բաւակա՞ն է, պարտկելու համար զանազան այլանդակութիւններ, ուր իմաստակութիւնն ու տգիտութիւնը «լէզկինքա» կը պարեն։

Մոբիլիզացնե՜լ, էվակուացնե՜լ, կոմբինացնե՜լ, օկուպացնե՜լ, (արեւելեան օկուպացուած տերիտորիաների մենիստրութիւն!)...

Ակադեմական հմտութի՞ւն, բառապաշա՞ր, լեզուի զարգացում եւ ժողովրդականացո՞ւմ կ'ապացուցանեն այս բառերը, թէ միջնադարեան Բաբելոնդան, ինչպէս 1922ի յետադիմական ուղղագրութիւնը։

Հարցնէ՛ք թէ լեզուաբանութեան, բառագիտութեան, լեզուի հարստացման ո՞ր պահանջը կը հարկադրէ զօրավարը վերածել գեներալի, տեղակալը՝ լէյտէնանտի, հազարապետը՝ մայորի, զօրաբաժինը՝ դիվիզիայի, ճակատը՝ ֆրոնտի։

Բայց ո՞ր մէկը, գոյնզգոյն խառնիճաղանճին մէջ որ անարգել կ'աճի, կը բարդուածէ՛ թունոր սունկերու պէս։

Ուրիշ յատկանշական պարագայ մը։ Շ.

Ընկերային Ապահովութիւն

(Դ. եւ վերջին մաս)

Ընկերային Ապահովութեան հիմքով նոյնանման բայց գործադրութեան մանրամասնութիւններով այլազան ծրագիրներուն այս համառօտ ուսումնասիրութիւնը ցոյց կուտայ որ ամէն երկրի մէջ ճիգ մը կը փորձուի, ժողովուրդը ապահովելու համար աշխատանքի անկարողութեան, հետեւաբար թշուառութեան բոլոր պատճառներուն դէմ, շնորհիւ պարտաւորիչ ինքնօգնութեան կամ տնտեսական համերաշխութեան ազգային կազմակերպութեան մը, որ մասնաւոր տուրքերու, անդամավճարներու եւայլ միջոցներով եկամուտներ վերաբաշխումի պիտի ենթարկէ, այնպէս որ չունեւորները կամ տնտեսապէս տկարները եւս որ եւ է պարագայի մէջ կարենան նուազագոյն բարօրութիւն մը վայելել։

Խնդիր է թէ ընկերային այս աքանչելի ծրագիրը կարելի պիտի ըլլա՞յ յաջողութեամբ գործադրել դրամատիրական երկիրներուն մէջ։

Լորտ Պիվըրիճի եւ քանատացի Տօքթ. Մէրշի ուսումնասիրութիւններուն համաձայն, ընկերային ապահովութեան ծրագրին յաջողութիւնը կախում ունի գլխաւորաբար լիակատար աշխատանքի (full employment - plein emploi) իրականացումէն։ Բացարձակապէս անհրաժեշտ եւ բոլորին գործ հայթայթել եւ աշխատանքը բաշխել այնպէս, որ ամէն ոք իր ընդունակութեան եւ կարողութեան համեմատ գործ գտնէ եւ կարենայ իր աշխատանքով բնականոն եկամուտ մը ապահովել։ Եթէ գործի բաւականաչափ հատուցում չըլլայ, Պիվըրիճի ծրագիրը պարտք կը դնէ պետութեան վրայ հանրային օգտակարութիւն ներկայացնող շինութիւններով եւ ձեռնարկներով գործ ստեղծել, նոյնիսկ եթէ այս ձեւով մեծ բաց մը յառաջ գայ պետական պիւտճէին մէջ։ Ինչպէս որ պատերազմի ատեն ծախքերը երբեք նկատի չեն առնուիր յաղթանակը ապահովելու համար, մարդկային նուազագոյն բարօրութեան համար եւս շարժման մէջ պէտք է դրուին բոլոր ոյժերը և անհրաժեշտ գումարները։

Իսկ եթէ վարիչներու չկամութեամբ կամ ապիկարութեամբ եւ կամ այլ պատճառներով կարելի չըլլայ երկրին գործունեայ բոլոր ոյժերուն լիակատար աշխատանքը ապահովել, եթէ գործազրկութիւնը մեծ համեմատութիւններ ստանայ, մանաւանդ պատերազմի տնտեսութեամբ խաղաղութեան շրջանէն անցած ներկայ շրջանին, Ընկերային Ապահովութեան կամ պաշտպանութեան որ եւ է դրութիւն չի կրնար յաջողիլ կամ տեւել։

Արդ, լիակատար աշխատանք իրագործելու համար անհրաժեշտ է տնտեսական եւ ընկերային հիմնական միջոցներ ձեռք առնել սեւ աշխատանքը (main d'oeuvre) վերաբաշխելու, աշխատաւորները գործի պահանջին համեմատ տեղափոխելու կամ անոնց նոր արհեստներ սորվեցնելու, երիտասարդներուն արհեստագիտական ուսումը ապահովելու, գործի մուտքը (embauchage) եւ գործէ ելքը (débauchage), ինչպէս նաեւ օրավարձերը կանոնագրելու կամ մեղմացնելու, մէկ խօսքով երկրին տնտեսական կեանքը համապատասխան կերպով վարելու համար։

Ինչ որ պիտի պարտադրէ տնտեսական ազատականութեան սահմանափակում, արտադրութեան նախ գլխաւոր, ապա բոլոր միջոցներուն ազգայնացումը կամ պետականացումը, տնտեսական եւ ընկերային ղեկավարումը (dirigisme), պետական մեքենային եւ ընկերային կազմին բարենորոգում (réforme de structure) եւ ի վերջոյ ընկերվարական կարգերու հաստատութիւնը։

Այս ճամբուն մէջ մտած են արդէն շատ մը երկիրներ, բայց կարելի պիտի ըլլա՞յ բարենորոգչական միջոցներով փոխել ընկերային կարգերը, բարելաւելու համար մարդկային կեանքի պայմանները...

ԲԺ. ԼԵՒՈՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ընդհ. ժողովը կը շարունակէ իր աշխատանքները։ Անգլիոյ եւ Խ. Միութեան պատուիրակները տեսակցութիւն մը ունեցան իրանեան հարցի մասին։

100 ԿՐԱՄ ՊԱՀԱԾՈՅ ՄԻՍ պիտի բաժնուի Յունուար 28էն Փետրուար 3ի շաբթուն, Յունուար BH եւ DL կտրոններով, 100 կրամ խոզեղէն J3 դասին, 100 կրամ ծանր աշխատաւորներուն (Թիւ IX Յունուար)։ 20 կրամ Թարմ պանիր Փետրուարի FC կտրոնով եւն.։

Նոր դահլիճը Սահմանադիր Ժողովին առջեւ

309 ՄԻԼԻԱՌ ՖՐԱՆՔ ԲԱՑ

Նոր կառավարութիւնը Սահմանադիր Ժողովին ներկայացաւ երեքշաբթի օր։ Կը նախագահէր Պ. Թէյթժէն, որ կարդաց վարչապետ Պ. Կուէնի հրաժարականը Սահմանադիր Ժողովի նախագահութենէն։

Ետքը նոր վարչապետը կարդաց կառավարութեան յայտարարութիւնը, որ շատ ծանր յայտնութիւններ կ'ընէր երկրին ելմտական կացութեան մասին։ Թղթադրամի շրջաբերութիւնը հասած է 580 միլիառ ֆրանքի, պետական գանձին բացն է 309 միլիառ։ Իբրեւ դարման կառավարութիւնը կ'առաջարկէ.— 1. Կրճատել զինուորական եւ քաղաքային ծախքերը.— 2. Ազգայնացնել ելմտական եւ ապահովագրական ընկերութիւնները եւ ածխահանքերը։

Յայտարարութիւնը կը շեշտէր,— «Ցորենը պակաս է, միսը պակաս է, գինին, գետնախնձորը պակաս են։ Կը յայտարարեմ ամբողջ երկրին, կշռելով բառերը.— Մեր կամքը չէ կրնար հրաշքներ գործել, ուստի հարկադրուած ենք հացի բաժնեչափը անփոփոխ պահել։ Գինին պիտի կըրճատենք, անյապաղ, որովհետեւ որ եւ է ձգձգումի հետեւանքը պիտի ըլլայ Ֆրանսան ամբողջովին զրկել գինիէ, երկու ամիսէն։ Գալով միսին, բաւական քանակութեամբ սառած եւ պահածոյ միս ունինք, որուն շնորհիւ պիտի կրնանք պահել ներկայ բաժնեչափը, մինչեւ որ թարմ միս ճարենք։ Գետնախնձոր ալ չունինք։ Կառավարութիւնը անընդհատ պիտի ջանայ միջոցներ գտնել այս վիճակին դարման տանելու համար, սակայն բացէ ի բաց կը յայտարարէ թէ բարւոքումի որ եւ է հեռանկար չի տեսներ առ այժմ»։

Վարչապետը յայտարարեց թէ երբեք հրամանագիր-օրէնքներ պիտի չհրատարակէն։

Յայտարարութեան սկիզբը, Պ. Ֆէլիքս Կուէն հանդիսաւոր մեծարանք մը ուղղեց զօր. տը Կոլի, «որ երկար ատեն մեր առաջնորդը եղաւ եւ որ միշտ պիտի կազմէ մեր հպարտութիւնը»։

Յայտարարութեան ընթերցումէն վերջ, խօսք առին արմատական եւ հանրապետական կուսակցութեանց ներկայացուցիչները։ Այս վերջինը հակառակեցաւ Ֆրանքի նոր արժեզրկումին եւ դիտել տուաւ թէ ներկայ վիճակը հետեւանք է ազգայնացումներու քաղաքականութեան։

Ետքը արտայայտուեցան երեք վարիչ կուսակցութեանց ներկայացուցիչները։ Պ. Տանիէլ Մայէր, ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, կատարեալ վստահութիւն յայտնեց։ M. R. P.ի կողմէ խօսեցաւ Պ. Շուման, հաւանութիւն յայտնելով չափաւոր ազգայնացման, «առանց կողոպուտի»։ Համայնավար ներկայացուցիչը, Պ. Ժաք Տիւքլօ ներկայ տագնապին ամբողջ պատասխանատուութիւնը ձգեց նախորդ կառավարութեան եւ մանաւանդ զօր. տը Կոլի վրայ «որ ձգեց գնաց, ըսելով թէ ամէն բան լաւ կ'երթայ, մինչդեռ դէշ կ'երթայ»։

Փոթորիկ մը պայթեցաւ այս յայտարարութեան վրայ։ Պ. Շուման դիտել տուաւ թէ զօր. տը Կոլի դէմ ուղղուած որ եւ է յարձակում ուղղակի հարուած մըն է գործակցութեան որով տոգորուած են երեք կուսակցութիւնները։ «Ես կ'ազդարարեմ,— կեցցէ՛ տը Կոլ»։ Պ. Տիւքլօ յաջողեցաւ քուէարկել տալ բանաձեւ մը որուն համաձայն որ եւ է պարագայի մէջ պիտի չերկարաձգուի երեսփոխաններուն պաշտօնավարութեան շրջանը։

Վիճաբանութիւնները փակելով, կառավարութիւնը վստահութիւն շահեցաւ 51ի դէմ 514 ձայնով (565 քուէարկուներու վրայ)։ Յաջորդ նիստը՝ այսօր, հինգշաբթի, ընտրելու համար Սահմանադիր Ժողովին նոր նախագահը։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԼԻՈՆ.— Ուրբաթ իրիկուն տեղի ունեցաւ դասախօսութիւն մը ընկերվարականներու սրահին մէջ։ Դասախօսն էր «Lyon Libre» թերթի խմբագիրը՝ Պ. André Ferrat։ Ներկայ էին զանազան ազգերէ ընկերվարականներ եւ ներկայացուցիչներ։ Յարգելի դասախօսը մասնաւորապէս պարզեց Երեք Մեծերու քաղաքականութիւնը։ Ըստ թէ Երեք Մեծեր ըսելով պէտք է հասկնալ երկու մեծեր,— Խ. Միութիւնը եւ Մ. Նահանգները, որովհետեւ Անգլիա իր նախկին հմայքէն շատ բան կորսնցուցած է եւ ինկած երկրորդական գծի վրայ։ Իջած է նաեւ իր առեւտրական մակարդակը մանաւորաբար իր գաղթավայրերուն հետ, ինչ որ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ իրեն։ Խօսեցաւ նաեւ Տարտանէլի վրայ Ռուսերու ունեցած տենչերու մասին։ Ռուսերը Տարտանէլէն աւելի կը հետաքրքրուին նաեւ Սուէզով ու Ճիպրալթարով, որովհետեւ առանց այդ անցքերու ազատութեան Միջերկրականը փակուած աւազան մըն է արտաքին աշխարհին առջեւ, եւ երբ Խ. Միութիւնը այսքան մեծ տենչեր եւ հոգեր ունի իր արտաքին քաղաքականութեան համար, իրանական եւայլ խլրտումները պարզ պատրուակներ են եւ ոչ մէկ արժէք կը ներկայացնեն միջազգային կացութեան վրայ։ Խօ-

Եղանի՛ հաւատացողներուն...

ԽՄԲ. — Միշտ նամակներ կը ստանանք որոնք ար մը կը հարցնեն, «հրաշագործ» Աւագին հետ արաբերութեան մտնելու համար, յանձն առնելով Հինչեւ Թեհրան փոխադրել իրենց հիւանդները:

Անգամ մը եւս կը յայտարարենք թէ որ եւ է պատասխանատուութիւն չենք ստանձներ: Հետաքրքրութեան համար, «Ցուսաբեր»էն կ'արտատպենք վերջին նորութիւնը,— թերթին թղթակիցը Դեկտեմբեր 15ին նոր տեսակցութիւն մը ունենալով Աւագի հետ, ստացեր է անոր հետեւեալ յայտարարութիւնը, իր ձեռքով եւ ստորագրութեամբ.

— «Մինչեւ այսօր ինչ ույժ որ տրուած էր ինձ, ես իմ կամքով բաշխեցի յօգուտ մարդկանց, Թէկուզ ի վնաս իմ մարմնի:

Սակայն, 1945 Դեկտեմբեր 9ին կրկին զօրութիւն ստացայ, յանուն ճշմարտութեան եւ ի սպաս մարդկութեան եւ աշխարհին:

Ուստի ես ի գիտութիւն յայտնում եմ ամբողջ մարդկութեան, որ բժշկելու իմ զօրութիւնը տըրուած է ամբողջ աշխարհի մարդկութեան համար, աշխարհի այս ծայրից մինչեւ այնծայր ինձհամար տարբերութիւն չունի: Այն մարդիկ, որոնք իրենց կամքով ցանկանում են իմ տուած պատուէրները պահել, ես նրանց կը բուժեմ կարճ ժամանակում: Իմ այս զօրութիւնը, որ ստացուած է, յատկապէս նրա համար է, որ ոչ մի հիւանդ տնից չշարժուի, այլ միայն գիշեր ատեն երբ, ճրագը վառուի եւ հիւանդը կամենում է պառկել, իր մարմնի ամբողջ ցաւերը մտքի մէջ կեդրոնացնի եւ միեւնոյն ժամանակ ինձ յիշի եւ այդ մէկ ժամ պիտի տեւի:

Որպէսզի դուք հաւատաք, որ ես բուժում եմ ձեզ, իմ բուժելու ժամանակ տաքութիւն կը գայ ձեզ վրայ: Անոնք, որոնք բոլորովին բուժուեցին, ես նրանց քնած տեղից կ'արթնացնեմ:

Բացի բուժելուց, կը կատարուեն այն բարի ցանկութիւնները, որոնց մարդիկ փափաքում են: Ստորեւ յիշուած հիւանդներից բացի, բոլոր հիւանդները կը բուժուեն այս ձեւով.— Կոյրերը, համրերը, խուլերը, անդամալոյծները եւ նման ծանր հիւանդութիւններ ունեցողները թող սպասեն, երբ ես կը յայտարարեմ, կը գան մօտս եւ մի անգամից կը բուժուեն»:

ացաւ նաեւ Համարաբական շարժման, ինչպէս եւ հնդկական եւ չինական ընկերային շարժումներու վրայ, եւ եզրակացուց թէ ներկայիս աշխարհի ամենազօրաւոր ազգը նիւթական թէ զինուորական տեսակէտով Ամերիկան է, քանի որ հուլէ ռումբի գաղտնիքը իր ձեռքը կը գտնուի: Իտասախօսութենէն վերջ որոշուեցաւ յառաջիկային յաճախ կազմակերպել նման հանդիպումներ եւ դասախօսութիւններ:— Մ.

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԴԵՍՊԱՆ Պ. Լէոն Պլումի առաջին գործը պիտի ըլլայ մեծ փոխառութիւն մը ճարել Մ. Նահանգներէն:

ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐԸ երէկ ալ չհրատարակուեցան: Մեքենավարները եւ ուրիշ բանուորներ, որոնք օրական 100 Փրանքի յաւելում կը պահանջեն, առջի օր ժողով գումարելով 400ի դէմ 1210 ձայնով որոշեցին շարունակել գործադուլը:

ԳՐԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ.— Հայ Գրողներու Ընկերութեան գրական ասուլիսներու առաջինը տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ, 2 փետրուար, կէսօրէ ետք, ժամը 5ին, Պ. Աճէմեանի սրահը, 12 rue Cadet: Նիւթ՝ Հայերէն հին եւ նոր ուղղագրութիւնը:

ՌՕԱՆԻ Հ. Ա. Ը. Միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ կը յայտնէ թէ Պ. Ս. Խորասեան, ինչպէս ուրիշ պարագաներու մէջ, այս անգամ ալ մէկ մէկ զոյգ գուլպայ նուիրած է դպրոցի աշակերտներուն, իբրեւ մրցանակ հայերէնի դասերու:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Պետիկեան ընտանիքը իր ջերմ շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց երկու զաւակներուն ՅԱԿՈԲի եւ ԹԱԳՈՒՀԻի կսկծալի մահուան եւ հոգեհանգիստին առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— ՅԱԿՈԲ ՈՍԿԱՆԵԱՆի մահուան տարեդարձին առթիւ, մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի, 3 փետր., Ժան Կուժոն Հայոց եկեղեցին յետ պատարագի, իր ծնողքին կողմէ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ

ՌՈՄԱՆ.— Ֆր. Կ. ԽԱԶԻ մասնաճիւղին հանդէսը՝ այս շաբաթ օր, իրիկուան ժամը 8ին, Սալ տ'Էտէնի սրահին մէջ, Place de la Mairie: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՀԱՆԴԷՍԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Փետրուար 3ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, Սալօն Սէն Ժանի մէջ, Rue St. Jean: Մասնակցութեամբ Վիէնի Հ. Կապոյտ Խաչի սանուհիներու եւ կարող ուժերու: Պիտի ներկայացուի Հ. Տէրմոյեանի «ԾԱՂԻԿԸ» (3 պատկեր): Հայկական եւ չինական պարեր, խմբերգներ (քառաձայն): 40 հոգի բեմի վրայ: Կը բանախօսէ՝ Հ. Կ. ՏԵՐՄՈՅԵԱՆ: Պիտի ներկայացուի նաեւ «ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ»: Ամբողջ հասոյթը պիտի յատկացուի Յունաստանի հայ կարօտեալներուն: Տոմսերու գինները՝ 30, 50 եւ 100 փրանք:

ՍՊԱՌԵԼՈՒ ՄՕՏ Է ԱՐԱՄԱՆԻ (Գ. գիրք) ՎԱՐՈՒՑԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Հաշուական սխալի մը հետեւանքով, Փետր. 10էն սկսեալ պիտի ծախուի 100 Փրանքի (փոխանակ 75ի):

ՏԻՐՈՒՆԻ

Աթէնքի «Ազատ Օր»էն ցաւով կ'իմանանք մեր հին ընկերներէն Հ. Դարպասեանի մահը: Բնիկ Կարնեցի, ծնած էր 1888ին, նախնական կրթութիւնը աւարտելէ ետք, հետեւած է Կ. Պոլսոյ դեղագործական վարժարանի դասընթացքներուն: Պատերազմի շրջանին պահուած էր Պոլիս: Զինադադարին անցած է Հայաստան եւ եղած է պաշտօնեայ Առողջապահական ճիւղին մէջ: Հայաստանի խորհրդայնացումէն ետք անցած է Պոլիս եւ 1922ին գաղթականութեան հետ Սելանիկ, ուր ամուսնացած է: Հաստատած էր «ալաճայ»ի գործ մը, իր բազմանդամ ընտանիքին համեստ ապրուստ ապահովելով: Մասնակցած է Սելանիկի Խնամատարական Մարմնին, Քաղաքական ժողովին, Հ. Կ. Խաչի Վարչութեան, Թաղ. Խորհուրդին: Սելանիկի Դաշնակցական կազմի ամէնէն ժողովրդական դէմքն էր եւ սիրուած էր բոլորէն:

Վերջերս Աթէնք կ'երթայ դարմանումի համար. բժիշկները կը յայտնեն թէ քանսէր ունէր: Մեր ընկերները ամէն խնամք կը տանին, բայց անօգուտ: Կ'ուզէ վերադառնալ Սելանիկ: Ընկեր Գէորգ Մարտունեան մասնաւոր ինքնաշարժով մը զինք կը փոխադրէ, բայց կէս ճամբան՝ Լարիսայի մէջ ընկեր Դարպաս անխօս կը փակէ իր աչքերը: Հոկտեմբեր 31ին, Սելանիկի մէջ կատարուած է ժողովրդական թաղում մը:

Ընկեր Դարպասեան իր ետեւը կը ձգէ այրին երեք զաւակներով:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԻ ՄԸ ՄԱՀԸ

Վիէն, 24 Յունուար.— Դալար ճղիկ մըն ալ ինկաւ...: Գրիգոր Կէօնճեան, Ատանացի: Ամուրի էր, համեստ աշխատաւոր մը, ամէնքէն սիրուած: Տարաբախտ երիտասարդը չարչարանքներով լեցուն կեանք մը ունեցաւ ամբողջ պատերազմի ընթացքին: Արդէն երկու տարի էր, որ դրօշի տակ կը գտնուէր, երբ 1939ին պայթեցաւ «Աշխարհամարտ»ը, եւ մնաց բանակին մէջ մինչեւ 1940 Յունիս: Աչքերը տկարացած էին, որով բանակէն արձակուած էր ատենի մը համար ու տակաւին տուն չէր հասած երբ ռմբակոծութիւններէն երկաթուղիները քանդուեցան եւ երթեւեկը դադրեցաւ: Սակայն, ինք կանգ չէր առած եւ, ոտքով կտրած եկած էր տասնեակներով քիլոմեթր ճամբայ: Ու ճիշդ այն պահուն երբ տուն կը հասնէր, միւս կողմէն գերման յառաջապահները մեր քաղաքը կը մտնէին: Երեք տարուան ծառայութեան ընթացքին արդէն զգալապէս տկարացած էր: Վերջն ալ Գերմանիա ճամբուած էր աշխատանքի: Վերադարձին ճամբաներուն վրայ ալ շատ նեղութիւններ կրած էր եւ քայքայուած տուն հասաւ: Միշտ ոտքի էր, բայց, անցեալ Դեկտեմբերի վերջերը անկողին ինկաւ ու ալ ոտքի չելաւ, շիջելով Յունուար 22ին, 29 տարեկան:

Թաղումը կատարուեցաւ այսօր եւ, հակառակ աշխատանքի օր ըլլալուն, ամէն դասակարգի ստուար բազմութիւն մը հետեւեցաւ դագաղին:

Բանուոր

ՊԻՍԷԹՐ - ԺԱՆԹԻՅԻԻ դպրոցի կրթական յանձնախումբը ժողովի կը հրաւիրէ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, դպրոցի սրահին մէջ, շրջանի հայ հասարակութիւնը:

ՊՐԻՒՔՍԷԼԷՆ Հ. Աւետիսեան կը փնտռէ մօրեղբայրը՝ Շահէն Յակոբեան եւ հօրեղբօրորդին՝ Լեւոն Մարտիրոսեան (Վանեցի, Քաղանի գիւղէն), որոնցմէ բաժնուած է 1917ին, Ամերիկա St. Louis: Տեղեկացնել խմբագրութեանս: Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, Rue Damesme - 13

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՏԷՍԻՆ (յապաղած).— 1934է ի վեր Տէսինի Հ. Մ. Ը. Մ.ը կազմալուծուած էր, ու պատանիները օրէ օր կը հասնէին, եւ հայ երիտասարդները կարելի չէր զանազանել քաղաքացիներէ:

Տէսինի գաղութը մեծ մասով կը բաղկանայ բանուորներէ, որոնք իրենց տքնաջան գործարանային աշխատանքէ վերադարձին, ժամանակ չէին ունենար հայեցի դաստիարակութիւն տալ իրենց զաւակներուն: Այնպէս որ պատանին կը ստանար իր դաստիարակութիւնը փողոցէն ու օճառանի աղտոտ մթնոլորտէն: Անցեալ տարի Լիոնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը հաւաքելով ցիր ու ցան պատանիները եւ երիտասարդները, կազմեց Ֆութպոլի խումբեր, շարք մը դասախօսական ժողովներով: Տղաքը սկսան հրապուրիլ, անդամներու թիւը կրկնապատկուեցաւ եւ Տէսինի Հ. Մ. Ը. Մ.ի նախկին անդամներն ալ սկսան շարքերը մտնել: Քանի մը խորհրդակցական ժողովներէ վերջ, որոշուեցաւ կազմել խառն վարչութիւն մը «Լիոն - Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ. մասնաճիւղ», 11 հոգիէ բաղկացեալ (5 Տէսինէն, 6 Լիոնէն): Լիոնի վարչութիւնը իրաւասու պիտի ըլլայ իր տեղական գործերը վարելու, նոյնպէս ալ Տէսին: Իսկ կարեւոր խնդիրները խառն վարչութիւնը, որուն անդամներն են.— Տէսին՝ Գ. Տապաղեան, Մ. Դանիէլեան, Ս. Առաքելեան, Վ. Մոմճեան, Կ. Օհանեան, Լիոն՝ Գ. Իւսիւֆեան, Օ. Եղիաեան, Պ. Թորիկեան, Տ. Պէճէտեան, Ս. Սարեան, Խ. Սողոմոնեան: Խառն վարչութիւնը նախագահութեամբ Գ. Դաւիթեանի եռանդուն աշխատանքներ կը տանի: Գրեթէ ամէն կիրակի Ֆութպոլի 4 խումբերն ալ ախոյենական մրցումներ կը կատարեն, մեծ մասով յաղթական:

Տէսինի վարչութիւնը արդէն ստացած է հայ եւ օտար առեւտրականներէն առատաձեռն նուէրներ: Իսկ Լիոնի վարչութիւնը Յունուար 11ին տուաւ իր տարեկան պարահանդէսը, մեծ յաջողութեամբ: Որոշուած է կազմել Աթլէթիք եւ հայ արիներու Հ. Մ. Ը. Մ. խումբեր, ու շրջանին հայաշատ վայրերու երիտասարդները հաւաքելով հաստատել նոր մասնաճիւղեր, շրջանային զօրաւոր վարչութիւնով մը:— Մ. Դանիէլեան

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի նորակազմ մասնաճիւղի վարչութիւնը ամէն ջանք ի գործ դնելով յաջողեցաւ, «Քանթօնըմանի» հայկական թաղին մէջ, ճարել ուրիշ Ֆութպոլի դաշտ մը: Իսկ աէփական ակումբն ալ վարձուած ըլլալով, ամէն հինգշաբթի եւ կիրակի օրերը տեղի կ'ունենան մարզական դասախօսութիւններ, իրենց անխոնջ մարզիչին՝ Ազատ Պալեանին կողմէ:

Մասնաճիւղին Ա. խումբը Յունուար 6ին իր դաշտին վրայ խաղաց A. S. Pusignan Ֆրանսական Ա. խումբին դէմ: Մեր տղաքը մինչեւ վերջ տիրապետեցին խաղին, եւ խաղը վերջացաւ 6—3, Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթանակով:

Շնորհակալութիւն մեր հայրենակիցներուն, որ հակառակ խիստ ցուրտին դաշտ փութացած էին, քաջալերելու համար մեր մարզիկները:

Ազատ մարզիկ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ.— Յունուար 20ին Ազգ. վարչութեան տարեշրջանը լրանալու առթիւ, ընդհ. ժողովի գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրուեցաւ նոր վարչութիւն մը ինը անդամներով, — Պ. Պ. Երուանդ Շիրվանեան, Ա. ատենապետ, Յովհաննէս Ահարոնեան, Բ. ատենապետ, Արմենակ Մարտիրոսեան, Ա. քարտուղար, Նշան Քասոեան, Բ. քարտուղար Յովհաննէս Պիշաքճեան, գանձապահ, Յակոբ Գարիպեան, Նշան Անլեան, Մեսրոպ Մոմճեան, Մարտիրոս Գասապեան խորհրդականներ: Կը խոստանան եռանդով տանիլ իրենց պարտականութիւնները: Յ. Մ. Պ.

ԱՐԱՄԱՆԻ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ.— Պ. Խաչիկ Կիւլպօլեան հինգ օրինակ ԱՐԱՄԱՆԻ (Գ. գիրք) նուիրած ըլլալով, յատկացուցինք հետեւեալ հաստատութեանց.— 1. Այնճարի դպրոցին (Լիբանան). — 2. Հալէպի Ջաւարեան Ակումբին.— 3. Աթէնքի Ջաւարեան վարժարանին.— 4. Փիրէի (Աթէնք) ազգ. վարժարանին.— 5. Տէր Զօրի ազգ. դըպրոցին:

ԿԱՐԵՒՈՐ ՀՐԱՒԷՐ

Կահագործները, Ատաղձագործները, machiniste sur boisները, peintre en batimentները, հիւսները, ոըմնադիրները և ճարակոփները (մարմար կամ քար), գործատէր թէ գործաւոր, ԱՐՏԷԼի կազմակերպութեան համար կը հրաւիրուին կարեւոր խորհրդակցական ժողովի մը, այս կիրակի, 3 Փետրուար, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Studio Caumartin, 19a Rue Caumartin Paris: Métro Օփէրա կամ Մատըլէն: Ծանօթ.— Կարեւոր որոշումներ եւ արձանագրութիւններ պիտի ըլլան, կը խնդրուի ճիշդ ժամուն ներկայ ըլլալ:

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԱԶԳ. ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ Արտասահմանի մէջ Ա. անգամ ըլլալով կը բեմադրէ յայտնի թատերագիր Վահան Տիրացեանի ՄԵԾ ՎԱՐԴԱՆ, ազգային դիւցազներգութիւնը 4 արար. Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն: